

ספרי' – אוצר החסידים – לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מלויבאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרָצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִגְגָךָ וְתִירֶשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמִירוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאָבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּכָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אֲמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּתְּנֶךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶּׁם לְךָ שָׁלוֹם: וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסֹד יִשְׁרָיִם וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהֶר פָּעִלָּו וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכָּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֲמִת וּמִשְׁפָּט נְאֻמִּים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעֵד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֲמִת
וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צוּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רִאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֶּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תַּהַלְתּוֹ עֲמִידַת לָעֵד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אִישׁ יִרְא אֶת־יְהוָה פִּמְצוֹתָיו חֲפִץ מְאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאֶרֶץ יִהְיֶה זֶרְעוֹ דּוֹר
יִשְׁרָיִם יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לַיִּשְׁרָיִם חֲנוּן
וְרַחוּם וְצִדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמְלֹה יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוּט לְזָכַר
עוֹלָם יִהְיֶה צִדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נִכּוֹן לָבוֹ בַּטַּח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לֶאֱכִיזִים צִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד קִרְנֹו תְרוֹם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שִׁנּוּ יַחֲלַק וְנֶמֶס תְּאוֹת רִשְׁעִים תֹּאבֵד:

אגרות קודש

ב"ה, י' תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

לכבוד הנהלת רשת אחלי יוסף יצחק ליובאוויטש באה"ק ת"ו

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מועתק בזה נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוח היום בקשר עם הכינוס ארצי
שיתקיים איה"ש ביום א' חג הגאולה הבע"ל, וזו נוסחו:

כינוס רשת אחלי יוסף יצחק ליובאוויטש שבאה"ק, כפר חב"ד.

זכות בעל השמחה יגן ויצליח הכינוס במטרתו העיקרית לחזק ולהרחיב הרשת בתוככי כל מוסדות
חב"ד ועניניו, שתחדיר בהמחונכים והמחונכות ממסירות נפש בעל השמחה והתלהבות חסידותית לתורתנו
ומצותי' ויפרצו ימה וקדמה וצפונה ונגבה עדי לגאולה הקרובה ממש על ידי משיח צדקנו.

בברכת הצלחה,

מנחם שניאורסאהן

המברק בטח נתקבל במועדו, ובודאי יודיעו לכאן ובפרטיות הדרושה מהנעשה בזה.

בכבוד ובברכת חג הגאולה,

מזכיר

מפתח כללי

מסכת נדה עם ביאורים	כ)	סדר הנחת תפילין	א)
מדף לד עד דף מ	ק"ב	מזמורי תהלים קי"א קי"ב	ב)
מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:		מאמר ד"ה זאת חוקת התורה וגו'	ג)
שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	כא)	שבת פרשת חוקת, י' תמוז, ה'תשמ"ה	ה)
אדמו"ר הזקן	קמב	שיחת שבת פרשת חוקת, יו"ד תמוז, ה'תשמ"ה	ד)
שולחן ערוך הלכות שבת	כב)	לקוטי שיחות – פרשת חוקת	ה)
אדמו"ר הזקן	קמב	(בלה"ק) כרך יח	יט
לקוטי תורה	כג)	ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי	ו)
אדמו"ר הזקן	קמג	יצחק שניאורסאהן זצ"ל	כה
שערי אורה	כד)	זכרונות אס המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה	ז)
אדמו"ר האמצעי	קמה	ז"ל שניאורסאהן חוברת י', תרגום מאידש	כו
מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	כה)	ילקוט גאולה ומשיח – פרשת חוקת	כז
אדמו"ר ה"צמח צדק"	קמו	שיעור יומי חומש לשבוע פרשת חוקת	כח
תורת שמואל תרל"ב	כו)	שיעורי תהלים לשבוע פרשת חוקת	נ
אדמו"ר מוהר"ש	קמו	שיעורים בספר התניא (מוגה)	יא)
שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	כז)	לשבוע פרשת חוקת	נא
אדמו"ר מוהרש"ב	קמו	לוח "היום יום" לשבוע פרשת חוקת	יב)
ספר המאמרים קונטרסים	כח)	הלכה יומית לעיון ברמב"ם	יג)
אדמו"ר מוהרי"צ	קמז	שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:	
לקוטי דיבורים	כט)	ג' פרקים ליום לשבוע פרשת חוקת	יד)
אדמו"ר מוהרי"צ	קמח	פרק אחד ליום לשבוע פרשת חוקת	טו)
דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן	ל)	ספר המצוות לשבוע פרשת חוקת	טז)
אדמו"ר מוהרי"צ	קמח	נביאים וכתובים	יז)
אגרות קודש	לא)	מלכים א פרק א, תהלים פרק נג-נד-נה	קד
אדמו"ר מוהרי"צ	קמט	משניות יבמות	יח)
ביאורים לפרקי אבות פרק ה	לב)	ביאור קהתי	קו
חומש לקריאה בציבור	לג)	עין יעקב מסכת יומא	קיא
לוח זמנים לשבוע פרשת חוקת	לד)		
סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש	לה)		

1 וַיִּדְבֹר הָיוּ וְגו' זאת חֲקַת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה הָיוּ גו'¹.
2 וַיְדוּעִים דִּיּוּקֵי רְבוּתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ, שְׂדִיּוּקוֹ וְשִׂאֵלוֹ בַּפֶּסֶק זֶה בְּמֵאמְרֵי
3 הַחֲסִידוֹת שֶׁלָּהֶם מִתְחִיל מ'לְקוּטֵי תוֹרָה'², מֵאמְרֵי אֲדֹמָר הָהוּא עַל
4 וּיְקָרָא בְּמִדְרַבְרֵי דְבָרִים, וְאַחַר הַדִּיּוּקִים הוּא מֵה שֶׁבְּמִצְוָה זוֹ מִצּוֹת פֶּרֶה

5 אֲדוּמָה נֶאֱמָר בַּתּוֹרָה ב'
6 פְּעָמִים הָיוּ (דְּבַתְחֵלָה
7 אֲמָר הַפֶּסֶק וַיִּדְבֹר הָיוּ',
8 וְאַחֲרֵיכֵן בַּהֲמִשָּׁךְ פֶּסֶק זֶה
9 עֲצָמוֹ חֲזוֹר וְכּוֹפֵל אֲשֶׁר
10 צִוָּה הָיוּ) וְיֵשׁ לְהַבִּין מֵה

11 הַטֶּעַם לְכַפִּילוֹת זֶה? גַּם יְדוּעַ 1
12 הַדִּיּוּק³ הַנוֹסֵף שֶׁנֶּזְכָּר בְּמֵאמְרֵי 2
13 הַחֲסִידוֹת עַל פֶּסֶק זֶה מֵה 3
14 שֶׁכְּתוּב עַל מִצּוֹת פֶּרֶה אֲדוּמָה, 4
15 לְמִירוֹת שֶׁהִיא מִצְוָה אַחַת 5
16 מִסְוִימָת זֹאת חֲקַת הַתּוֹרָה, 6
17 בִּיטּוֹי שֶׁמִּשְׁמַעוֹ שֶׁהַכְּתוּב מְדַבֵּר 6
18 עַל כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה בְּעוֹד 7
19 דְּלִכְאוּרָה הִנֵּה לִיָּה 8
20 לְמִימַר הִנֵּה לוֹ, לְפֶסֶק, לֹאמַר 9
21 זֹאת חֲקַת הַפֶּרָה, עַל־ 10
22 דֶּרֶךְ מֵה שֶׁנֶּאֱמָר⁴ זֹאת 11
23 חֲקַת הַפֶּסֶק וְלִמָּה נֶאֱמַר כֵּן 12
24 "זֹאת חֲקַת הַתּוֹרָה"? גַּם 13
25 צָרִיךְ לְהַבִּין פֶּרֶטִי הָעֵנִין 14
26 דֶּפְרָה אֲדָמָה, שֶׁהַפֶּסֶק הוֹלֵךְ 15
27 וּמִפֶּרֶט בַּפֶּסֶקִים הַבָּאִים מֵהוּ 16
28 הָעֵנִין הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִית, 17
29 עַל־פִּי תוֹרַת הַחֲסִידוֹת 18
30 דִּשְׁרִיפַת הַפֶּרָה⁵, וּמֵהוּ 19
31 הָעֵנִין דִּוְנָמִן עָלָיו הַחֲצִיּוֹ 20
32 לִתֵּן עַל אֲפֶר הַפֶּרָה לְאַחַר 19
33 שִׁירֵפָתָה מִיָּם חַיִּים אֶל 20
34 כָּלִי⁶.

35 אֶף הָעֵנִין וְהַמַּעֲנָה עַל הַדִּיּוּקִים הָאֲמֹרִים הוּא⁷, עַל פִּי הַמְּבֹאֵר בַּחֲסִידוֹת
36 דְּחֲקַת הַתּוֹרָה הוּא לְשׁוֹן חֲקִיקָה כְּלוּמָר, הַבִּיטּוֹ "חֲקַת" לֹא מִתְּפַרֵּשׁ
37 רַק בְּלִשׁוֹן חֹק וְצִוּוֹי אֲלֵא מִשְׁמַעוֹ גַּם לְשׁוֹן חֲקִיקָה כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִבְּאֹר. וְהִנֵּנוּ
38 כְּמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּשִׁרְשָׁהּ וּמִקְוָה הָרוּחָנִי לְמַעַלָּה בְּאֻלּוֹת

בס"ד. שבת פרשת חוקת, י' תמוז ה'תשמ"ה.

(הנחה בלתי מוגה)

1 וַיִּדְבֹר הָיוּ וְגו' זאת חֲקַת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה הָיוּ גו'¹.
2 וַיְדוּעִים דִּיּוּקֵי רְבוּתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ, מִתְחִיל
3 מ'לְקוּטֵי תוֹרָה'², מֵה שֶׁבְּמִצְוָה זוֹ נֶאֱמָר ב' פְּעָמִים הָיוּ
(דְּבַתְחֵלָה אֲמָר וַיִּדְבֹר הָיוּ', וְאַחֲרֵיכֵן חֲזוֹר וְכּוֹפֵל אֲשֶׁר
4 צִוָּה הָיוּ). גַּם יְדוּעַ הַדִּיּוּק³ מֵה שֶׁכְּתוּב זֹאת חֲקַת
5 הַתּוֹרָה, דְּלִכְאוּרָה הִנֵּה לִיָּה לְמִימַר זֹאת חֲקַת הַפֶּרָה,
6 עַל־דֶּרֶךְ מֵה שֶׁנֶּאֱמָר⁴ זֹאת חֲקַת הַפֶּסֶק. גַּם צָרִיךְ לְהַבִּין
7 פֶּרֶטִי הָעֵנִין דֶּפְרָה אֲדָמָה, מֵהוּ הָעֵנִין דִּשְׁרִיפַת הַפֶּרָה⁵,
8 וּמֵהוּ הָעֵנִין דִּוְנָמִן עָלָיו מִיָּם חַיִּים אֶל כָּלִי⁶.

9 אֶף הָעֵנִין הוּא⁷, דְּחֲקַת הַתּוֹרָה הוּא לְשׁוֹן חֲקִיקָה. וְהִנֵּנוּ
10 כְּמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּשִׁרְשָׁהּ וּמִקְוָה שֶׁשֶּׁם הִיא
11 בְּכַחֲשֵׁי אוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקָה. דִּיִּשְׁנֵנוּ מֵה שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּלַבְּשָׁה
12 בְּאוֹתִיּוֹת הַכֶּתֶב, וְכִמְאֹמֶר רְבוּתֵינוּ ז"ל⁸ שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּלַבְּשָׁה
13 בְּאֵשׁ שְׁחוּרָה עַל־גִּבִּי אֵשׁ לְכִנָּה, וּבְמִקּוֹם אַחֵר אֲמָרוּ
14 חֲכָמֵינוּ ז"ל⁹ גַּם לְהַפֵּךְ שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּלַבְּשָׁה בְּאֵשׁ לְכִנָּה
15 עַל־גִּבִּי אֵשׁ שְׁחוּרָה, שֶׁכָּל זֶה הוּא מֵה שֶׁהַתּוֹרָה
16 נִתְּלַבְּשָׁה בְּאוֹתִיּוֹת הַכֶּתֶב. וְעַד שֶׁהַתּוֹרָה בְּאֵה
17 בְּהִתְלַבְּשׁוֹת גַּם לְמִטָּה יוֹתֵר, שֶׁנִּתְּלַבְּשָׁה גַּם בַּתּוֹרָה
18 שְׁבַע־לִפְנֵי, דִּהַתּוֹרָה בְּפִירוּשָׁה נִתְּנָה¹⁰. אֲכָל גַּם מֵה
19 שִׁירֵפָתָה מִיָּם חַיִּים אֶל 20
21 שֶׁנִּתְּלַבְּשָׁה בְּאוֹתִיּוֹת הַכֶּתֶב, אֶף שֶׁנִּתְּאָחַדוּ וְהִיוּ

39 שֶׁשֶּׁם הִיא בְּכַחֲשֵׁי אוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקָה. דִּיִּשְׁנֵנוּ מֵה שֶׁהַתּוֹרָה
40 שְׁבַעֲצֵם הִיא חֲכָמָתוֹ וְרִצּוֹנוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וְהִיא חֲכָמָה וְרִצּוֹן רּוּחָנִים
41 אֲלֵא שְׂרָצָה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְהוֹרִיד אֶת הַתּוֹרָה לְמִטָּה וְלִשֵּׁם כֵּן נִתְּלַבְּשָׁה
42 הַתּוֹרָה בְּאוֹתִיּוֹת הַכֶּתֶב, הַמְּהוּיִם אֲמַצְעִי לְהַעֲבִיר אֶת הַחֲכָמָה הָעֲלִיוֹנָה

43 וְאֵת הָרִצּוֹן הָעֲלִיוֹן גַּם לְנִבְרָאִים
44 וְעוֹלָמוֹת תַּחְתּוֹנִים וְעַד לְעוֹלָם
45 הַזֶּה הַגִּשְׁמִי וּכְמֵאֲמָר
46 רְבוּתֵנוּ ז"ל⁸ שֶׁהַתּוֹרָה

47 נִתְּלַבְּשָׁה בְּאֵשׁ שְׁחוּרָה עַל־
48 גִּבִּי אֵשׁ לְכִנָּה, וּבְמִקּוֹם
49 אַחֵר אֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל⁹
50 גַּם לְהַפֵּךְ שֶׁהַתּוֹרָה
51 נִתְּלַבְּשָׁה בְּאֵשׁ לְכִנָּה עַל־
52 גִּבִּי אֵשׁ שְׁחוּרָה, שֶׁכָּל זֶה
53 הַדִּימוּיִים הִלּוּ שֶׁחֲכָמֵינוּ ז"ל
54 נִקְטוּ לְגַבִּי הַצּוּרָה שְׁבַה הַתּוֹרָה
55 נִתְּכַתֵּב אִם בְּצוּרָה שֶׁל שְׁחוּרָה עַל
56 גִּבִּי לִבֵּן אוֹ בְּצוּרָה שֶׁל לִבֵּן עַל
57 גִּבִּי שְׁחוּרָה הוּא מֵה
58 שֶׁהַתּוֹרָה נִתְּלַבְּשָׁה
59 בְּאוֹתִיּוֹת הַכֶּתֶב הַמְּהוּיִם
60 אֲמַצְעִי לִירִידָתָהּ לְמִטָּה. וְעַד
61 שֶׁהַתּוֹרָה בְּאֵה
62 בְּהִתְלַבְּשׁוֹת גַּם לְמִטָּה
63 יוֹתֵר, שֶׁנִּתְּלַבְּשָׁה גַּם
64 בַּתּוֹרָה שְׁבַע־לִפְנֵי,
65 דִּהַתּוֹרָה בְּפִירוּשָׁה נִתְּנָה¹⁰
66 וּבִיחָד עִם דְּבָרֵי הַתּוֹרָה שֶׁכְּתֹב
67 נִתֵּן גַּם הַפִּירוּשׁ שֶׁל הַדְּבָרִים
68 בְּעַל־פֶּה (לְמַשָּׁל, מִצּוֹת תְּפִלִּין
69 כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה בְּקִצְרָה, וְקִשְׁרָתָם
70 לֹאֹת עַל יָדָּךְ וְהִיוּ לְטוֹטְפוֹת בֵּין
71 עֵינֶיךָ" וּבַתּוֹרָה שְׁבַע־לִפְנֵי נִתְּנוּ
72 הַלְכוֹת רַבּוֹת כִּיִּצֵּד לְעִשׂוֹת

73 וְלִהְיוֹת תְּפִלִּין שְׁכוּלִין פִּירוּשׁ לְתוֹרָה שֶׁכְּתֹב) וְהַפִּירוּשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁכְּתֹב
74 בַּתּוֹרָה שְׁבַע־לִפְנֵי הוּא יְרִידָה נּוֹסֶפֶת עַל עֲצֵם הַעוֹבְדָה שֶׁהַתּוֹרָה יְרִידָה וְנִתְּלַבְּשָׁה
75 בְּאוֹתִיּוֹת הַכֶּתֶב. אֲכָל גַּם מֵה שֶׁנִּתְּלַבְּשָׁה הַתּוֹרָה הָעֲלִיוֹנָה בְּאוֹתִיּוֹת
76 הַכֶּתֶב, אֶף שֶׁנִּתְּאָחַדוּ וְהִיוּ לְאַחֲדִים¹¹, כֵּן שֶׁהַאוֹתִיּוֹת לֹא נִפְרְדוּ

73 וְלִהְיוֹת תְּפִלִּין שְׁכוּלִין פִּירוּשׁ לְתוֹרָה שֶׁכְּתֹב) וְהַפִּירוּשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁכְּתֹב
74 בַּתּוֹרָה שְׁבַע־לִפְנֵי הוּא יְרִידָה נּוֹסֶפֶת עַל עֲצֵם הַעוֹבְדָה שֶׁהַתּוֹרָה יְרִידָה וְנִתְּלַבְּשָׁה
75 בְּאוֹתִיּוֹת הַכֶּתֶב. אֲכָל גַּם מֵה שֶׁנִּתְּלַבְּשָׁה הַתּוֹרָה הָעֲלִיוֹנָה בְּאוֹתִיּוֹת
76 הַכֶּתֶב, אֶף שֶׁנִּתְּאָחַדוּ וְהִיוּ לְאַחֲדִים¹¹, כֵּן שֶׁהַאוֹתִיּוֹת לֹא נִפְרְדוּ

(1 פרשתנו יט, א.ב.) (2 לקו"ת ריש פרשתנו. שם נז, ג. סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תרפ. אוה"ת פרשתנו (כרך ה) ע' א'תריז. ס"ע א'תרכא. (כרך ו) ע' א'תחטט. סה"מ תרנ"ה ע' קלא. המשך תער"ב ח"א ע' מא. סה"מ תרע"ח ס"ע רר. עטר"ת ע' שיג. ובכ"מ. (3 לקו"ת ריש פרשתנו. סה"מ תקס"ה שם ע' תערב. ובכ"מ. (4 בא יב, מג. וראה שמו"ר פי"ט, ב. (5 פרשתנו שם, ה. (6 שם, יז. (7 לקו"ת פרשתנו שם (נו, א.) (8 תנחומא ר"פ בראשית. דב"ר פ"ג, יב. שהש"ר פ"ה, ט (ו). מדרש תהלים פ"צ, יב. ירוש' שקלים פ"ו סה"א. סוטה פ"ח סה"ג. זח"ב פד, א. ח"ג קלב, א. פרש"י ברכה לג, ב. שה"ש ה, טז (ד"ה שחורות). ועוד. (9 זח"ב רכו, ב. (10 הקדמת הרמב"ם לספר משנה תורה. ועד"ז בהקדמתו לפיה"מ ד"ה דע. וראה ברכות ה, א. מדרש הגדול עה"פ משפטים כד, יב. תורה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ונבדלות מהקלף שעליו הן כתובות אלא מחוברות אתו ומאוחדות אתו כדבר
2 אחר **בְּכָל זֶאת הָרִי הָדִיּוּ הוּא דָּבָר נוֹסֵף עַל הַקֶּלֶף,**
3 ולמעשה יש כאן חיבור והתאחדות של שני דברים שונים ונפרדים **שֶׁהָדִיּוּ**
4 **הוּא דָּבָר זֶר וְנִפְרָד מֵהַקֶּלֶף [כֵּן הוּא הַלְשׁוֹן "זֶר וְנִפְרָד"**
5 **בִּלְקוּטֵי תוֹרָה¹². וַיֵּשׁ**

6 **לֹאֲחָדִים¹¹, בְּכָל זֶאת הָרִי הָדִיּוּ הוּא דָּבָר נוֹסֵף עַל**
7 **הַקֶּלֶף, שֶׁהָדִיּוּ הוּא דָּבָר זֶר וְנִפְרָד מֵהַקֶּלֶף [כֵּן הוּא**
8 **הַלְשׁוֹן "זֶר וְנִפְרָד" בִּלְקוּטֵי תוֹרָה¹². וַיֵּשׁ לֹאֲמַר הַפְּנֹה,**
9 **שֶׁהַמִּמָּנִים שְׁמָהֶם עוֹשִׂין הָדִיּוּ הֵם מִצּוּמַח וְדוּמָם,**
10 **וְהַקֶּלֶף הָרִי הוּא כֵּאֲמָר מִהַחִי. וְהָרִי הַצּוּמַח וְכָל-שֶׁכֶּן**
11 **הַדּוּמָם, לְגִבֵּי הַבַּעַל-חִי הוּא דָּבָר זֶר וְנִפְרָד], שֶׁלֹּכֵן**
12 **אֲפָשָׁר לִהְיוֹת אוֹתִיּוֹת פּוֹרְחוֹת, וַיֵּשׁ גַּם מְגִלָּה שְׁנִמְחָקָה**
13 **וְסִפָּר תּוֹרָה שְׁנִמְחָק כּו', עִם כְּמָה דִּינִים הַקְּשׁוּרִים בָּזָה,**
14 **שֶׁכָּלֹלֹת הָעֲנִינִן הוּא מֵה שְׁאֲפָשָׁר לְהַפְרִיד הָאוֹתִיּוֹת**
15 **מֵהַקֶּלֶף. מֵה-שְּׁאִין-כֵּן אוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקָה, עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁלַ**
16 **אוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקוֹת בְּאֶבֶן, שְׁאִי-אֲפָשָׁר לְהַפְרִיד הָאוֹתִיּוֹת**
17 **מֵהָאֶבֶן, כִּי הָאוֹתִיּוֹת הֵם מִיגִיָּה וְכִיָּה¹¹. אֲמָנָם בְּאוֹתִיּוֹת**
18 **הַחֲקִיקָה גּוֹפָא יִשְׁנָם גַּם כֵּן ב' אוֹפְנִים¹³ (אִף שְׁבִמְאָמֶר**
19 **זֶה אֵינוֹ מִפְּרָטִים), הָא' שֶׁחֲקִיקַת הָאוֹתִיּוֹת דִּהָאֶבֶן הִיא**
20 **עַל דֶּרֶךְ הָרִגִּיל. וְהֵב' חֲקִיקָה מֵעֶבֶר לְעֶבֶר. וַיִּכְמוּ חֲקִיקַת**
21 **הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהִיּוּ בְּלוּחוֹת שֶׁהִיּוֹתָה בָּהֶם חֲקִיקָה מֵעֶבֶר**
22 **לְעֶבֶר, וַיִּכְמָאֶמֶר רַבּוּתֵינוּ ז"ל¹⁴ מ"ם וְסִמָּ"ף שֶׁבְּלוּחוֹת**
23 **כֵּן הִיוּ עוֹמְדִין. שְׁבִזָּה הָרִי הָאוֹתִיּוֹת הֵם בְּהִתְאַחְדוֹת**
24 **גְּמוּרָה עִם הָאֶבֶן הַנִּחְחֵק בָּהּ. וְאִף שִׁידוּעַ שְׁבִמְקוֹם**
25 **הַחֲקִיקָה אֵין הָאֶבֶן מִבְּחִיק כֹּל כֶּף¹⁵, בְּכָל זֶאת הָרִי עֲנִין**
26 **הַחֲקִיקָה הוּא מֵה שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הֵם בְּהִתְאַחְדוֹת בְּתַכְלִית**
27 **עִם הָאֶבֶן. וְזֶהוּ עֲנִין הַחֲקִיקָה שֶׁבְּתוֹרָה, שֶׁקָּאֵי עַל**
28 **הַלּוּחוֹת, שֶׁזֶּהוּ כְּמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּשִׁרְשָׁהּ וּמְקוֹרָהּ,**
29 **וּמִמָּנֵהוּ נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי-כֵן בְּתוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב, וְאַחֲרֵי-כֵן לְמִטָּה**

30 הוּא אֲפִשְׁרִית כְּתוּבָא מֵהַעוֹבֵד שְׁלֵמוֹת הַהִתְחַבְּרוֹת וְהַהִתְאַחְדוֹת בִּינֵיהֶם, סוֹף
31 סוֹף מְדוּבָר בְּשֵׁנֵי דְבָרִים שׁוּנִים לְחִלּוּטִין "זֵרִים וְנִפְרָדִים" זֶה מִזֶּה. מֵה-
32 שְּׁאִין-כֵּן אוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקָה, לְעוֹמֶת אוֹתִיּוֹת כְּתוּבוֹת שֶׁהֵן דָּבָר זֶר וְנִפְרָד
33 מֵהַקֶּלֶף שֶׁעָלִיו הֵן כְּתוּבוֹת יֵשׁ אוֹתִיּוֹת חֲקוּקוֹת עַל-דֶּרֶךְ-מִשְׁלַ אוֹתִיּוֹת
34 הַחֲקִיקוֹת בְּאֶבֶן, שֶׁהִפְכוּ לִהְיוֹת מִצִּיאוֹת אַחַת עִם הָאֶבֶן עַד כִּדִּי כֵן
35 שְׁאִי-אֲפָשָׁר לְהַפְרִיד הָאוֹתִיּוֹת מֵהָאֶבֶן, כִּי הָאוֹתִיּוֹת הֵם
36 מִיגִיָּה וְכִיָּה¹¹ מִמֶּנּוּ וְכֵן הִיוּ חֵלֶק בְּלִי נִפְרָד מֵהָאֶבֶן עֲצֻמָּה. אֲמָנָם
37 בְּאוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקָה גּוֹפָא עֲצֻמָּן יִשְׁנָם גַּם כֵּן ב' אוֹפְנִים¹³ שְׁתֵּי
38 צוּרוֹת שֶׁל אוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקָה (אִף שְׁבִמְאָמֶר זֶה בִּלְקוּטֵי תוֹרָה לְפָרֶשֶׁת

43 חוקת **אֵינוֹ מִפְּרָטִים),** ושני האופנים הם **הָא' שֶׁחֲקִיקַת הָאוֹתִיּוֹת**
44 **דִּהָאֶבֶן הִיא עַל דֶּרֶךְ הָרִגִּיל** שֶׁחֲרָטוּ וְחִקְקוּ אוֹתִיּוֹת עַל גִּבֵּי הָאֶבֶן.
45 **וְהֵב' חֲקִיקָה** של אוֹתִיּוֹת **מֵעֶבֶר לְעֶבֶר** מעבר אחד של האבן לעברה
46 **וַיִּכְמוּ חֲקִיקַת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהִיּוֹתָה בְּלוּחוֹת שֶׁהִיּוֹתָה בָּהֶם**
47 **חֲקִיקָה מֵעֶבֶר לְעֶבֶר,**

48 כמפורש בתורה (בפרשת כי
49 תשא) "... וירד משה מן ההר
50 ושני לוחות העדות בידו, לוחות
51 כתובים משני עבריהם, מזה ומזה
52 הם כתובים" **וַיִּכְמָאֶמֶר**
53 **רַבּוּתֵינוּ ז"ל¹⁴ כי מאחר**
54 **שהאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּלוּחוֹת נִחְקְקוּ**
55 **מֵעֶבֶר לְעֶבֶר הִרִי מ"ם סופית**
56 **וְסִמָּ"ף שֶׁבְּלוּחוֹת כֵּן**
57 **הִיוּ עוֹמְדִין** בגלל צורתן לא
58 היה שום דבר סביב שיחזיק את
59 חלקי האבן שיוצרות את צורת
60 האוֹתִיּוֹת האלו ורק כנס היו
61 האוֹתִיּוֹת הללו קבועות באבני
62 הלוחות מעבר לעבר. **שְׁבִזָּה**
63 באוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקָה בכלל
64 ובאוֹתִיּוֹת הַחֲקִיקוֹת מֵעֶבֶר לְעֶבֶר
65 בפרט **הָרִי הָאוֹתִיּוֹת הֵם**
66 **בְּהִתְאַחְדוֹת גְּמוּרָה עִם**
67 **הָאֶבֶן הַנִּחְחֵק בָּהּ** והן חלק
68 בלתי נפרד מהאבן עצמה ואין
69 מקום להבדלה וחלוקה בין
70 האוֹתִיּוֹת והאבן. **וְאִף שִׁידוּעַ**
71 **שְׁבִמְקוֹם הַחֲקִיקָה אֵין**
72 **הָאֶבֶן מִבְּחִיק כֹּל כֶּף¹⁵,**
73 ולכאורה החקיקה גורמת חסרון
74 מסוים באבן **בְּכָל זֶאת** הדבר
75 לא פוגם בהתאחדות המלאה

76 והמוחלטת של האוֹתִיּוֹת והאבן, ובכל אופן **הָרִי עֲנִין הַחֲקִיקָה הוּא**
77 **מֵה שֶׁהָאוֹתִיּוֹת הֵם בְּהִתְאַחְדוֹת בְּתַכְלִית עִם הָאֶבֶן.**
78 **וְזֶהוּ עֲנִין הַחֲקִיקָה שֶׁבְּתוֹרָה, שֶׁקָּאֵי שִׁמְכוֹן עַל הַלּוּחוֹת,** שבהם
79 האוֹתִיּוֹת הֵיוּ חֲקוּקוֹת בְּצוּרָה הַנִּעֲלִית בִּיחּוּר שֶׁל חֲקִיקָה, מֵעֶבֶר לְעֶבֶר, שֶׁזֶּהוּ
80 כְּמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּשִׁרְשָׁהּ וּמְקוֹרָהּ, כְּלוּמֹר, אוֹתִיּוֹת הַחֲקוּקוֹת
81 בְּצוּרָה כְּזֹאת שֶׁהַהִתְאַחְדוֹת שֶׁל האוֹתִיּוֹת והאבן הִיא מְלֵאָה וּמוֹשְׁלֵמַת הֵם עֲנִין
82 הַתּוֹרָה כִּפִּי שֶׁהִיא בְּשׁוֹרֶשָׁהּ וּמְקוּרָהּ, לִפְנֵי הִיִּידֵה וְהַהִתְלַבְּשׁוֹת בְּאוֹתִיּוֹת
83 וּמִמָּנֵהוּ מְשׁוֹרֵשׁ וּמְקוּר הַתּוֹרָה לְמַעַל נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי-כֵן בְּתוֹרָה
84 **שֶׁבְּכֹתֵב,** שעניינה הוּא אוֹתִיּוֹת הַכְּתִיבָה שֶׁאֵנָם מְחוּבְּרוֹת וּמְאוּחָדוֹת עִם

שלימה משפטים שם (וש"נ). 11) לקו"ת ריש פרשתנו. ובכ"מ. 12) שם. 13) סה"מ תקס"ה שם ע' תרצ. המשך תרס"ו ע' תפג. המשך תער"ב ח"א ע' תק. ח"ג ע' איתטי. סה"מ ה'שית ע' 63. לקו"ש ח"ח ע' 127 ואילך. ובכ"מ. 14) שבת קד, א. 15) סה"מ תקס"ה שם ע' תרפט. ה'שית שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הקלף אך לא במידה שבה אותיות החקיקה מחוברות עם האבן, כמוסבר
 2 לעיל וְאַחֲרֵיכֵן התורה נמשכת ויורדת לְמִשָּׁה יוֹתֵר בַּתּוֹרָה
 3 שְׁבַע־לִפְּהָ שרחוקה משורשה ומקורה עוד יותר ואין בה אפילו את
 4 החיבור וההתאחדות של אותיות הכתיבה. ואולם מצד שני גם ענייני התורה
 5 שבעל-פה הם חלק מהתורה
 6 עצמה וגם הם באים משורש
 7 ומקור התורה למעלה וּכְמוֹ
 8 שֶׁהָעֲנִינִים שַׁבְּתוֹרָה
 9 שְׁבַע־לִפְּהָ למרות שאינם
 10 מוגדרים כאותיות הכתיבה הָרִי
 11 מְקוֹרָם הוּא בַּתּוֹרָה
 12 שַׁבְּכָתָב, וּכְמֵאמֹר
 13 רְבוּתֵינוּ וְלֹא לִיכָא
 14 מִיָּדִי דְּלֹא רְמִיזָא
 15 בְּאוּרֵייתָא, אין דבר שלא
 16 מרומז בתורה מִנָּא הָנִי מִלִּי
 17 מִנֵּין הֵם הַדְּבָרִים הַלּוֹל,
 18 האמורים בתורה שבעל פה
 19 דְּאִמֵּר קָרָא כּוֹ' שאמר
 20 הַפְּסוּק, הרי שכל ענייני התורה
 21 שבעל-פה נובעים בעצם
 22 מהתורה שבכתב וקשורים
 23 ומחוברים בה כְּמוֹ כֵּן הוּא
 24 גַם בְּנוֹגַע לְהָעֲנִינִים
 25 דְּתוֹרָה שַׁבְּכָתָב שאמנם הם
 26 אותיות הכתיבה ולא אותיות
 27 החקיקה ולכן הם בדרגה יותר
 28 נמוכה אבל עם זאת הם קשורים
 29 ומחוברים עם אותיות החקיקה
 30 כִּיֹּן שְׁמִקוֹרָם של הדברים
 31 שבתורה שבכתב הוּא בְּלוּחֹת, בְּחִינַת הַחֲקִיקָה שַׁבְּתוֹרָה.
 32 וּכְמֵאמֹר רְבוּתֵינוּ וְלֹא לִיכָא
 33 שֶׁהַחֲקִיקָה הִיטָה באופן הנעלה ביותר מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתוּבִים, אומרים
 34 חכמינו וְלֹא שֶׁבְּלוּחֹת נִרְמְזָת כֹּל הַתּוֹרָה כְּלָה וכפי שנאמר בתלמוד
 35 ירושלמי – "בין כל דיבור ודיבור (היו כתובים) דקדוקיה ואותיותיה של
 36 תורה" ומכאן שלמעשה כל התורה שבכתב מחוברת לעניין החקיקה ולא רק
 37 לעניין הכתיבה.
 38 וְהִנֵּה כְּתִיב¹⁹ זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם, וּכְתִיב²⁰ זֶה סֵפֶר
 39 אֲדָם, שְׁמֵזָה משני הפסוקים הללו המקשרים בין התורה והאדם מוֹכֵן
 40 שְׁכָל הָעֲנִינִים שִׁישְׁנָם בַּתּוֹרָה יִשְׁנָם גַּם כֵּן בְּעֵבֹדֶת הָאָדָם
 41 הרוחנית ולכל מצוות התורה, כולל אלה שיש להם משמעות מעשית רק

במקום מסויים או בזמן מסויים ולגבי אדם מסויים וכדו', יש משמעות בעבודת
 ה' הרוחנית של כל אדם, בכל מקום ובכל זמן.
 וְעַל-דִּרְגָּה הוּא גַם בְּנוֹן-דִּידֵן, הנושא שלנו דְּהַג' שלוש
 בְּחִינֹת שַׁבְּתוֹרָה המבוארות לעיל, תּוֹרָה שְׁבַע־לִפְּהָ (שאינן בה אפילו
 אותיות הכתיבה) וְתּוֹרָה
 שַׁבְּכָתָב (אותיות הכתיבה)
 וּבְחִינַת הַחֲקִיקָה
 שַׁבְּתוֹרָה (אותיות החקיקה),
 יִשְׁנָם גַּם כֵּן בְּעֵבֹדֶת
 הָאָדָם הרוחנית, כפי שיבואר
 להלן. וְהָעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה
 עֲנִין תּוֹרָה שְׁבַע־לִפְּהָ
 בְּעֵבֹדֶת הָאָדָם הוּא מָה
 שְׁעוֹבְדִים אֶת הָרִי'
 בְּמַעֲשֵׂה בְּפַעַל, וכוח
 המעשה הוא הכוח הנמוך יחסית
 של האדם שהרי המעשה בפועל
 הוא דבר חיצוני והוא בדרגה
 נמוכה יותר מהכוחות הפנימיים
 של השכל והרגש וזה עניינו של
 נמוכה יותר מהכוחות הפנימיים
 של השכל והרגש וזה עניינו של
 כוח המעשה שֶׁהוּא בְּדִגְמָת
 הָעֲנִין דְּתוֹרָה שְׁבַע־לִפְּהָ
 שהיא דרגה נמוכה ביחס לתורה
 שבכתב וכל-שכן ביחס לתורה
 כפי שהיא בשורשה ומקורה.
 דְּכִמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה נִסְעָה
 וִירְדָה עַד שְׁנַתְּלִבְשָׁה
 בְּדִיו עַל הַסֵּפֶר²¹, בתורה
 שבכתב שהיא ירדה גדולה של
 דרגות רבות (ובלשון רבנו הזקן
 בתניא: "התורה ירדה ממקום כבודה שהוא רצונו וחכמתו יתברך... ומשם
 נסעה וירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות עד
 שנתלבשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה שהן רוב מצוות התורה ככולם
 והלכותיהן ובצדפי אותיות גשמיות בדיו על הספר עשרים וארבעה ספרים
 שבתורה נביאים וכתובים...") וְאַחֲרֵיכֵן ירדה התורה ירדה נוספת כאשר
 בָּאָה בְּפִרוּשׁ יוֹתֵר ובתוספת פרטים בַּתּוֹרָה שְׁבַע־לִפְּהָ, כְּמוֹ כֵּן
 הוּא גַם בְּאֲדָם הָעוֹבֵד אֶת הָרִי', הִנֵּה כְּדִי שֶׁעֲבֹדְתוֹ תִּהְיֶה
 לא רק בשכל ובמידות ובמחשבה ודיבור אלא גַם בְּמַעֲשֵׂה, צָרִיךְ
 הָאָדָם לִירֵד וּלְכוּא לְעוֹלָם הַמַּעֲשֵׂה שהוא עולם נחות ביחס לשאר
 כוחות הנפש הנעלים ממנו. וְעוֹד זֹאת, הירידה של התורה בתורה שבכתב
 לתורה שבעל פה היא ירידה מסיבה נוספת דְּכִבְדִי לִידַע לדעת אֵיךְ

(16) ראה זח"ג רכא, א. וראה תענית ט, א. (17) ירושלמי שקלים פ"ו ה"א. וראה תורה שלימה מילואים לדרך טז ס"א (ע' כג ואילך).
 וש"נ. (18) תשא לב, טו. (19) פרשתנו יט, יד. וראה זח"ב קיז, ריש ע"ב. ח"ג כט, ב. ובכ"מ. (20) בראשית ה, א. וראה ס' השיחות
 ה'ש"ת ע' 111. (21) תניא פ"ד (ח, ב).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לְקִים אֶת הַמִּצְוֹת בַּמַּעֲשֶׂה, הָרִי זֶה עַל-יְדֵי תוֹרָה
2 שֶׁבַע-לִפְּנֵי דְּוָקָא כֹּה הִלְכוּ הַתּוֹרָה מִבּוֹאֵרוֹת בְּפִרְסוּת, בְּשׁוֹנָה מִתּוֹרָה
3 שֶׁבִכְתָּב שֶׁבָּה הַמִּצְוֹת כְּתוּבוֹת בְּקִיצוֹר עַד כִּדִּי כֹךְ שֶׁהָאֵדָם אֵינוֹ יִכּוֹל לַדַּעַת
4 מִפְּסוּקֵי הַתּוֹרָה שֶׁבִכְתָּב אֵיךְ לְקִים אֶת הַמִּצְוֹת בַּמַּעֲשֶׂה בַּפּוֹעַל. וְכַמְבָּאֵר

5 בִּיאָגֶרֶת הַקִּדְשִׁי²², שֶׁבִסְפֹּר

6 הַתִּנְיָא לִרְבֵּנוּ הוֹקֵן דְּבִכְדִּי 1
7 לִידַע לַדַּעַת אֵיךְ לְקִים אֶת 2
8 הַמִּצְוֹת, אִי-אֶפְשָׁר 3
9 לַדַּעַת זֶה מִתּוֹרָה שֶׁבִכְתָּב 4
10 בְּלִבְדּוּ, וְזִקְוִקִים לַתּוֹרָה 5
11 שֶׁבַע-לִפְּנֵי דְּוָקָא וּבִתּוֹרָה 6
12 שֶׁבַע-לִפְּנֵי עֲצָמָה, הַכּוֹוֹנָה 7
13 לִירִידָה שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁבִכְתָּב 8
14 דְּוָקָא לְחֻלְק הַהִלְכָה 9
15 שֶׁבָּה, דְּבִתּוֹרָה שֶׁבַע-לִפְּנֵי 10
16 מְבָאֵר בְּפִרְסוּתִים אֵיךְ 11
17 צְרִיכִין לְקִים כָּל מִצְוָה 12
18 בְּדִיוֹק וְכִפִּי שְׁמַאֲרִיךְ וּמִפְּרִט 13
19 אֶת הַדְּבָרִים בִּיאָגֶרֶת הַקּוֹדֶשׁ: 14
20 "... רַצּוֹן הַעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ הוּא 15
21 הַמְּלוּבֵשׁ בְּתִירָג מִצְוֹת שֶׁבִתּוֹרָה 16
22 שֶׁבִכְתָּב הוּא טְמִיר וְנִעְלָם וְאֵינוֹ 17
23 מִתְגַּלֶּה אֲלֵא בְּתוֹרָה שֶׁבַע-לִפְּנֵי 18
24 כִּמוֹ מִצְוֹת תְּפִלִּין עַל דֶּרֶךְ מִשָּׁל 19
25 שְׁנֵאמֵר בְּתוֹרָה שֶׁבִכְתָּב וְקִשְׁרָתָם 20
26 לֹאֹת עַל יָדָךְ וְהֵיוּ לְטוֹטְפוֹת בֵּין 21
27 עֵינֶיךָ וְהוּא מֵאֵמֵר סְתוּם וְנִעְלָם 22
28 שֶׁלֹּא פִירֵשׁ הַכְּתוּב אֵיךְ וְמָה 23
29 לְקִשּׁוֹר וְמָה טוֹטְפוֹת וְהִיכִין הוּא 24
30 בֵּין עֵינֶיךָ וְעַל יָדָךְ עַד שֶׁפִּירֵשָׁה 25
31 תּוֹרָה שֶׁבַע-לִפְּנֵי שְׁצִירֵךְ לְקִשּׁוֹר

32 בֵּית אֶחָד עַל הֵיד דו' בְּתִים עַל הָרֹאשׁ וּבִתּוֹכָם ד' פִּרְשׁוּתִים וְהִבְתִּים יֵהִיו מֵעוֹר
33 מֵעוֹבֵד וּמִרְבּוּבֵים דְּוָקָא וּמִקְשָׁרִים בְּרַצְעוֹת שֶׁל עוֹר שְׁחוֹרוֹת דְּוָקָא וְכָל שָׂאֵר
34 פִּרְטֵי הִלְכוֹת עֵשִׂית הַתְּפִלִּין שְׁנֵאמְרוּ בַעַל-פֶּה וְעַל יָדָךְ הִיא הַזּוֹרוֹת דְּוָקָא וְלֹא
35 כֹּף הֵיד וּבֵין עֵינֶיךָ זֶה קוֹדֶקֶד וְלֹא הַמִּצְוָה. וְכֵן מִצְוֹת שֶׁבִתּוֹרָה בֵּין מִצְוֹת עֵשָׂה
36 בֵּין מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה אֵינֶן גְּלוּיֹת וְיִדְעוֹת וּמִפְּרִשּׁוֹת אֲלֵא עַל יְדֵי תּוֹרָה שֶׁבַע
37 פֶּה כִּמְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁנֵאמֵר בִּשְׁבַת לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה וְלֹא פִירֵשׁ מָה הִיא
38 מְלָאכָה וּבִתּוֹרָה שֶׁבַע-לִפְּנֵי נִתְפָּרֵשׁ שֶׁהֵן ל"ט מְלָאכּוֹת הַיְדוּעוֹת וְלֹא טִלְטוּל
39 אֲבִינִים וְקוֹרוֹת כְּבִידוֹת. וְכִיּוּצָא בְּהֵן הֵן כָּל הַמִּצְוֹת בֵּין מִצְוֹת עֵשָׂה בֵּין מִצְוֹת
40 לֹא תַעֲשֶׂה הֵן סְתוּמוֹת וְלֹא מִפְּרִשּׁוֹת וְגִלּוּיֹת וְיִדְעוֹת אֲלֵא עַל יְדֵי תּוֹרָה שֶׁבַע
41 פֶּה...". וְלִכֵּן עֲבוּדַת הָוִי בַּמַּעֲשֶׂה בַּפּוֹעַל שִׁיכֶת לַתּוֹרָה
42 שֶׁבַע-לִפְּנֵי דְּוָקָא.

43 וְעֵינֶיךָ תּוֹרָה שֶׁבִכְתָּב בַּעֲבוּדַת הָאָדָם הַרוֹחֲנִית, הוּא מָה

בַּפּוֹעַל, הָרִי זֶה עַל-יְדֵי תּוֹרָה שֶׁבַע-לִפְּנֵי דְּוָקָא. וְכַמְבָּאֵר
בִּיאָגֶרֶת הַקִּדְשִׁי²², דְּבִכְדִּי לִידַע אֵיךְ לְקִים אֶת הַמִּצְוֹת,
אִי-אֶפְשָׁר לַדַּעַת זֶה מִתּוֹרָה שֶׁבִכְתָּב, וְזִקְוִקִים לַתּוֹרָה
שֶׁבַע-לִפְּנֵי דְּוָקָא. וּבִתּוֹרָה שֶׁבַע-לִפְּנֵי עֲצָמָה, דְּוָקָא
לְחֻלְק הַהִלְכָה שֶׁבָּה, דְּבִתּוֹרָה שֶׁבַע-לִפְּנֵי מְבָאֵר
בְּפִרְסוּתִים אֵיךְ צְרִיכִין לְקִים כָּל מִצְוָה בְּדִיוֹק. וְלִכֵּן
עֲבוּדַת הָוִי בַּמַּעֲשֶׂה בַּפּוֹעַל שִׁיכֶת לַתּוֹרָה שֶׁבַע-לִפְּנֵי
דְּוָקָא. וְעֵינֶיךָ תּוֹרָה שֶׁבִכְתָּב בַּעֲבוּדַת הָאָדָם, הוּא מָה
שֶׁעוֹבְדִים אֶת הָוִי בַּעֲבוּדָה פְּנִימִית דְּאֶהְכָּה וְיִרְאָה,
שֶׁהוּא בְּדִגְמַת הָעֵינֶיךָ דְּתוֹרָה שֶׁבִכְתָּב. דְּכִמוֹ שֶׁבִתּוֹרָה
שֶׁבִכְתָּב הָרִי הָאוֹתִיּוֹת מִתְאַחֲדוֹת בְּקָלָף וְהֵיוּ לְאֶחָדִים,
כִּמוֹ כֵּן הוּא גַם בַּעֲבוּדָה הַפְּנִימִית דְּאֶהְכָּת הָוִי וְיִרְאָת
הָוִי, שֶׁעַל-יְדֵי עֲבוּדָה זֹו הָרִי הָאָדָם מִתְאַחֲד בְּקָלָקוֹת.
וְעוֹד זֹאת, דְּהַעֲבוּדָה הַפְּנִימִית הַנִּלְמָד מִקּוֹרָה בְּתוֹרָה
שֶׁבִכְתָּב, דְּכִתִּיב²³ שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הָוִי אֶלְקִינוּ הָוִי אֶחָד,
וְאַחֲרֵיכֶן כְּתִיב²⁴ וְאֶהְכָּת גו'. וְלִכֵּן הַעֲבוּדָה הַפְּנִימִית
דְּאֶהְכָּת הָוִי כֹו שִׁיכֶת לַתּוֹרָה שֶׁבִכְתָּב דְּוָקָא. וְעֵינֶיךָ
בְּחִינַת הַחֲקִיקָה שֶׁבִתּוֹרָה בַּעֲבוּדַת הָאָדָם, הוּא מָה
שֶׁעֲבוּדַת הָוִי חֲקוּקָה בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּלִבּוֹ,
בְּאֶפֶן שְׁאִי-אֶפְשָׁר לְחֻלְק בֵּינֵיהֶם, וְכִמוֹ שֶׁכְּתִב
הַרְמָבִּי²⁵ שְׁכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל רוּצָה (בְּטָבְעוֹ)
לַעֲשׂוֹת כָּל הַמִּצְוֹת. שֶׁזֶּהוּ הַחֲלּוּק בֵּין הַעֲבוּדָה הַפְּנִימִית

עֵינֶיךָ אוֹתִיּוֹת הַכְּתִיבָה הַמְּבּוֹאֵר לַעֲלִי.
וְעֵינֶיךָ בְּחִינַת הַחֲקִיקָה שֶׁבִתּוֹרָה בַּעֲבוּדַת הָאָדָם בְּרוּחָנוּת, הוּא
מָה שֶׁעֲבוּדַת הָוִי חֲקוּקָה בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּלִבּוֹ,
בְּאֶפֶן שְׁאִי-אֶפְשָׁר לְחֻלְק בֵּינֵיהֶם, חוֹ שִׁיכּוֹת עֲמוּקָה וּפְנִימִית בִּיטוֹר
כִּמוֹ הַהִתְאַחֲדוֹת הַמּוֹחֲלָט בֵּין הָאוֹתִיּוֹת וְהָאֵבֶן שֶׁבָּה הֵן חֲקוּקוֹת שְׁאִי-אֶפְשָׁר
לְהַפְרִיד וּלְחַלֵּק בֵּין הָאוֹתִיּוֹת וּבֵין הָאֵבֶן אֲלֵא הֵן מִצִּיאוֹת אֶחָת מִמֶּשׁ וְכֹךְ
עֲבוּדַת ה' חֲקוּקָה בְּלִבּוֹ שֶׁל כָּל יִהוּדֵי עַד שְׁאֵין מְקוֹם לִיכּוֹר שִׁישׁ כֹּאֵן שְׁנֵי
דְּבָרִים שְׁנוּנִים שֶׁמִּתְאַחֲדִים אֲלֵא מְדוּבָר בְּמִצִּיאוֹת אֶחָת מִמֶּשׁ וְכִמוֹ שֶׁכְּתִב
הַרְמָבִּי²⁵ בִּפְסֵק הִלְכָה לַמַּעֲשֶׂה שֶׁהַחֲיִיב לַתֵּת גִּט לְאִשְׁתּוֹ וּמִסְרָב לַעֲשׂוֹת
זֹאת, בֵּית-דִּין כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שִׁיאֲמַר רוּצָה אֲנִי וְהִרְבֵּי לֹא נִחְשָׁב כְּנִתִּית גִּט
בְּנִיגוּד לְרִצּוֹנוֹ כִּיּוֹן שְׁכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל רוּצָה (בְּטָבְעוֹ)
לַעֲשׂוֹת כָּל הַמִּצְוֹת וְזֶה הַרְצוֹן הָאֵמִיתִי שְׁלֹו. וְאֵף שֶׁגַם הַעֲבוּדָה בְּאֶהְכָּה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ויראה מחוברת ומאוחדת עם האדם, כמבואר לעיל, עדיין אין זה חוק בלב
 2 האדם כמו אותיות החקיקה שָׁזָהוּ החלוק ההבדל בֵּין הַעֲבוּדָה
 3 הַפְּנִימִית דָּאֵהָבָה וְיִרְאָה למרות שגם היא עניין פנימי עמוק ביותר
 4 לַעֲבוּדָה שֶׁבְּחִינַת חֻקִּיקָה, דְּבַעֲבוּדָה דָּאֵהָבָה וְיִרְאָה, הִנֵּה
 5 אֵף שְׁעַל־יְדֵי עֲבוּדָה זו
 6 הָרִי הָאָדָם מֵתֹאֲחָד 1
 7 בְּאַלְקוּת פְּנ"ל, בְּכָל זֹאת 2
 8 עֲדִין יֵשׁ פָּאן ב' דְּבָרִים 3
 9 שׁוּנִים וְנִבְדָּלִים זֶה מִזֶּה, הָאָדָם 4
 10 הַעֹבֵד אֶת הָהוּי²⁶, 5
 11 וְהַעֲבוּדָה גּוֹפָא עֲצֻמָּה וְכִמּוֹ 6
 12 שֶׁמְבֹאֵר בִּסְפֵר הַתְּנִיָּא שֶׁאִפִּילוֹ 7
 13 בּוֹשְׁמֵתוֹ שֶׁל צִדִּיק גִּמּוּר הַעֹבֵד 8
 14 אֵת ה' בְּהִבָּהּ וּבִירָאָה בִּדְרָגוֹת 9
 15 גְּבוּהוֹת יִתְכַּן מִצֵּב שְׁבוֹ "אִינוּה" 10
 16 בְּטִילָה בְּמִצִּיאוֹת לְגִמְרִי... רַק 11
 17 הוּא דִּבֵּר בְּפִנֵּי עֲצֻמּוֹ יִרְאָה ה' 12
 18 וְאוֹהֲבוֹ", מֵה־שְּׁאִין־כֵּן 13
 19 בְּעֲבוּדָה שֶׁבְּחִינַת 14
 20 חֻקִּיקָה, הָרִי הָאָדָם בְּטָל 15
 21 לְאַלְקוּת לְגִמְרִי וְאִזִּי כָּל 16
 22 מִצִּיאוֹתוֹ הִיא רַק עֲבוּדָה 17
 23 הָהוּי מְבַלִּי לְהִיּוֹת מִצִּיאוֹת 18
 24 לְעֲצֻמּוֹ כָּלל. שְׁעִנְיָן זֶה עֲבוּדָה 19
 25 ה' הַחֻקִּיקָה בְּלִבְּהָאָדָם לְגִמְרִי 20
 26 כִּמּוֹ הָאוֹתִיּוֹת הַחֻקִּיקוֹת בְּאֶבֶן עַד 21
 27 שְׁאִין הוּא מִצִּיאוֹת לְעֲצֻמּוֹ כָּלל 22
 28 הוּא עֲנִין נִעְלָה יוֹתֵר גַּם 23
 29 מִמֶּה שְּׁאֲמָרוּ בְּתוֹרַת 30
 30 הַחֲסִידוֹת 31
 31 שְׁמַחְשִׁבְתּוֹ שֶׁל אָדָם שֵׁם 32
 32 הוּא נִמְצָא²⁷, כִּי בִגְלָל 33
 33 הַמַּחֲשָׁבָה הוּא קָשׁוּר וּמְחוּבָר בְּאוֹתוֹ מְקוֹם בְּחִיבּוּר מְלֵא וּמוֹחֵלֵט וְדִבּוּק וְקִשּׁוּר
 34 בּוֹ לְגִמְרִי וְאִילוֹ הַדְּבָקוֹת בְּאוֹפֵן שֶׁל חֻקִּיקָה הִיא הַתִּאֲחָדוּת הַרְבֵּה יוֹתֵר נְעִלִית
 35 דְּמֵה שְּׁאֲמָרוּ בְּמְקוֹם שְׁמַחְשִׁבְתּוֹ שֶׁל אָדָם שֵׁם הוּא נִמְצָא,
 36 הָרִי הַפְּנוּנָה בְּזָה, שֶׁהוּא הִינּוּ הָאָדָם נִמְצָא בְּאוֹתוֹ הַמְקוֹם וְאִם
 37 כֵּן עֲדִיין יֵשׁ כָּאן שְׁנֵי דְּבָרִים שׁוּנִים וְנִבְדָּלִים, הָאָדָם (עִם גִּדְרֵי מִצִּיאוֹתוֹ)
 38 וְהַמְקוֹם. מֵה־שְּׁאִין־כֵּן כְּשֶׁאֲמָרִים עֲנִין הַחֻקִּיקָה, מִצֵּב שְׁבוֹ הָאָדָם
 39 עֹבֵד אֵת ה' בְּאוֹפֵן שֶׁהַעֲבוּדָה חֻקִּיקָה בְּלִיבּוֹ וְהוּא אֵינּוּ מִצִּיאוֹת לְעֲצֻמּוֹ כָּלל
 40 הָרִי אֵין זֶה רַק שֶׁהוּא כְּמִצִּיאוֹת בְּפִנֵּי עֲצֻמָּה נִמְצָא בְּאוֹתוֹ הַמְקוֹם,
 41 אֲלֵא יִתְרָה מָזוּ שְׁכָּל הַמִּצִּיאוֹת שֶׁבְּחֻקִּיקָה הִיא רַק הָאֶבֶן
 42 טוֹב, כִּמּוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַחֻקִּיקוֹת בְּאֶבֶן שְׁאִין מִצִּיאוֹת נִפְרֶדֶת שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת מִלְּבַד

43 האבן אלא שכל מציאות האותיות היא מציאות האבן שְׁעִנְיָן הָאֶבֶן
 44 (הַחֻקִּיקָה דְּאֶבֶן) בְּנִפְשׁ הָאָדָם הוּא בְּחִינַת אֵיתָן שֶׁבְּנִפְשָׁהּ²⁸,
 45 עִם כָּל הַפְּרוּשִׁים שֶׁבְּזָה הַמְּפִלְאִים אֵת מַעֲלָתָהּ שֶׁל בְּחִינַת "אֵיתָן"
 46 בְּנִפְשָׁהּ וּבְמִבְרָאִים שֶׁהַכּוֹנֵה לְעֵצֶם הַנֶּפֶשׁ שֶׁלִּמְעַלָּה מִהַכּוֹחַת וְהַפְּעוּלוֹת הַגְּלוּיּוֹת
 47 שֶׁל הַנֶּפֶשׁ כְּמִבְרָא בְּאֶרְפָּה
 48 כְּמִבְרָאִי הַרְבֵּי הַרְבֵּי²⁹ פֶּעַל
 49 הַמִּבְרָא וְהַגְּאֻלָּה²⁹ שִׁמִּי
 50 גְּאוּלָּתוֹ מִהַמִּבְרָא (בְּשֵׁנַת תְּרַפְּזוֹ)
 51 הֵם י"ב־י"ג תְּמוּזָה. וְעִנְיָן שֵׁם
 52 הוּא נִמְצָא (בְּנוֹגַע לְעִנְיָן
 53 זֶה בְּנוֹגַד לְאִמּוֹר לְעִיל לְגַבִּי
 54 "בְּמִקּוֹם שֶׁמַּחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל אָדָם שֵׁם
 55 הוּא נִמְצָא" שֶׁהָאָדָם נִשְׁאָר
 56 מִצִּיאוֹת בְּפִנֵּי עֲצֻמּוֹ, הִנֵּה לְעִנְיָן
 57 זֶה פִּירוּשׁ הַדְּבָר) הוּא שֶׁהָאָדָם
 58 מִתְּבַטֵּל לְאַלְקוּת בְּכִיטוֹל מוֹחֵלֵט
 59 עַד כִּדִּי כֵן שְׁנִיגָשׁ אֲצִלּוֹ
 60 שְׁכָּל מִצִּיאוֹתוֹ לֹא נִמְצָא
 61 אֲלֵא מֵאֲמַתַּת הַמִּבְרָא שֶׁל
 62 הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא, וְכִיוּן שֶׁכָּל
 63 מִצִּיאוֹתוֹ הִיא מִהַמִּצִּיאוֹת
 64 הָאֲלֻקִּית שֶׁרַק הִיא מִצִּיאוֹת
 65 אֲמִיתִית, מוֹבֵן שְׁאִין לוֹ שׁוּם
 66 מִצִּיאוֹת עֲצֻמָּאִית מִשְׁלוֹ וְהוּא
 67 בְּטָל לְאַלְקוּת לְגִמְרִי.
 68 וְכִמּוֹ שְׁנִיגָשׁ בְּאֶרְפָּה לְעִיל
 69 בְּנוֹגַע לְעִנְיָן הַתּוֹרָה, שִׁישׁ
 70 בֶּה כְּמֵה שְׁלִבִּים הַמְּקַבְּלִים
 71 לְדִרְגוֹת הָאוֹמְרוֹת בְּעֲבוּדַת ה' שֶׁל
 72 הָאָדָם שְׁמַחְשִׁבְתּוֹ הַתּוֹרָה
 73 כְּמֵה שֶׁהִיא בְּשִׁרְשָׁהּ
 74 וּמִקְוָה בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת
 75 הַחֻקִּיקָה שֶׁהִיא הַתּוֹרָה בְּדִרְגָּה הַכִּי נְעִלִית, נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיכֶּךָ בְּתוֹרָה
 76 שֶׁבְּכֶתֶב, וְאַחֲרֵיכֶּךָ לְמִטָּה יוֹתֵר בְּתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, לְאַחֵר
 77 הַיִּידֵה שֶׁל הַתּוֹרָה מִדְּרָגָה לְדִרְגָּה מִלְּמַעַל לְמִטָּה שֶׁהִיא אֲמִנָּה יִידֵה אֲבָל עַל
 78 יֵד זֶה הַתּוֹרָה נִמְשַׁכֵּת וּמִתְגַּלִּית וּפּוֹעֶלֶת בְּעוֹלָם וּבְאָדָם גַּם בְּדִרְגוֹת נִמוּכוֹת
 79 כְּמֵה כֵּן הוּא גַּם בְּנוֹגַע לְעֲבוּדַת הָאָדָם, שְׁמַחְשִׁבְתּוֹ הַחֻקִּיקָה
 80 שֶׁבְּנִפְשׁוֹ, נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיכֶּךָ הַקֶּשֶׁר וְהַשִּׁיכוֹת וְהַתִּאֲחָדוּת שֶׁל עִם
 81 הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא גַּם בְּעֲבוּדָה הַפְּנִימִית שֶׁגַּם הִיא תְּהִיָּה חֲדוּרָה בְּכִיטוֹל
 82 וּבַהֲתַאֲחָדוּת שֶׁל הַחֻקִּיקָה, וּמִמֶּנָּה הָרִי זֶה נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיכֶּךָ גַּם
 83 בְּמַעֲשֵׂה בְּפֶעַל שֶׁאִפִּילוֹ הַמַּעֲשֵׂה בְּפּוֹעֵל שֶׁהוּא חִצְיוֹתִית לְעוֹמֶת עוֹמֵק
 84 וּפְנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ גַּם הוּא יִהְיֶה חֲדוּר בְּכִיטוֹל הַכִּי נִעְלָה וּבַהֲתַאֲחָדוּת הַמְּלָאָה.

75 הַחֻקִּיקָה שֶׁהִיא הַתּוֹרָה בְּדִרְגָּה הַכִּי נְעִלִית, נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיכֶּךָ בְּתוֹרָה
 76 שֶׁבְּכֶתֶב, וְאַחֲרֵיכֶּךָ לְמִטָּה יוֹתֵר בְּתוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה, לְאַחֵר
 77 הַיִּידֵה שֶׁל הַתּוֹרָה מִדְּרָגָה לְדִרְגָּה מִלְּמַעַל לְמִטָּה שֶׁהִיא אֲמִנָּה יִידֵה אֲבָל עַל
 78 יֵד זֶה הַתּוֹרָה נִמְשַׁכֵּת וּמִתְגַּלִּית וּפּוֹעֶלֶת בְּעוֹלָם וּבְאָדָם גַּם בְּדִרְגוֹת נִמוּכוֹת
 79 כְּמֵה כֵּן הוּא גַּם בְּנוֹגַע לְעֲבוּדַת הָאָדָם, שְׁמַחְשִׁבְתּוֹ הַחֻקִּיקָה
 80 שֶׁבְּנִפְשׁוֹ, נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיכֶּךָ הַקֶּשֶׁר וְהַשִּׁיכוֹת וְהַתִּאֲחָדוּת שֶׁל עִם
 81 הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא גַּם בְּעֲבוּדָה הַפְּנִימִית שֶׁגַּם הִיא תְּהִיָּה חֲדוּרָה בְּכִיטוֹל
 82 וּבַהֲתַאֲחָדוּת שֶׁל הַחֻקִּיקָה, וּמִמֶּנָּה הָרִי זֶה נִמְשָׁךְ אַחֲרֵיכֶּךָ גַּם
 83 בְּמַעֲשֵׂה בְּפֶעַל שֶׁאִפִּילוֹ הַמַּעֲשֵׂה בְּפּוֹעֵל שֶׁהוּא חִצְיוֹתִית לְעוֹמֶת עוֹמֵק
 84 וּפְנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ גַּם הוּא יִהְיֶה חֲדוּר בְּכִיטוֹל הַכִּי נִעְלָה וּבַהֲתַאֲחָדוּת הַמְּלָאָה.

(26) ראה תניא פל"ה (מד, ב). פל"ז (מח, סע"א ואילך). (27) כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סל"ח. וש"נ. (28) ראה לקו"ת ר"פ ראה.
 ס' הליקוטים ד"ח צ"צ ערך איתן ס"א (וש"נ). ובכ"מ. (29) סה"מ תש"ג ע' 58. 74. קונטרס לימוד החסידות פ"ג (נרפס) (גם)

וידבר הוי' וגו' זאת חוקת התורה אשר צוה הוי' גו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אָמַנְם יִשְׁנוּ עֲנִין עֹד יוֹתֵר וְעוֹד יוֹתֵר עֲמוּק וּפְנִימִי בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם
2 שְׁהוּא לְמַעַלָּה גַם מִבְּחִינַת אוֹתִיּוֹת הַחֻקִּיקָה. וְיוֹבֵן זֶה מִמָּה
3 שֶׁנֶּתְבָּאֵר לְעֵיל בְּעִנֵּין אוֹתִיּוֹת הַחֻקִּיקוֹת עַל הָאָבֶן, שֶׁחֻקִּיקַת
4 הָאוֹתִיּוֹת הִיא מִיָּנִיָּה וְכִיָּה מִתּוֹךְ הָאֶבֶן וּבִאֶבֶן עֲצָמָה (וְלֹא מִצִּיאוֹת
5 נִפְרֶדֶת וְנִבְדֶּלֶת). אָבֶל בְּכָל

6 זֹאת לְמִרּוֹת שֶׁהָאוֹתִיּוֹת וְהָאֶבֶן
7 הֵם מִצִּיאוֹת אַחַת מִמֶּשׁ הָרִי
8 מוֹכֵן, שֶׁהָאָבֶן עֲצָמָה הִיא
9 לְמַעַלָּה מִבְּחִינַת הָאוֹתִיּוֹת
10 הַנֶּחֱקָקוֹת בָּהּ וְאִם נִבּוֹא
11 לְפִרְט וְלַחֲלֹק בֵּין דְּרָגַת הָאֶבֶן
12 לְדְרָגַת הָאוֹתִיּוֹת נִגִּיעַ לְמַסְקָנָה כִּי
13 לְמִרּוֹת הַהֶתְאֲחָדוֹת הַמוֹשְׁלֵמֹת,
14 סוֹף סוֹף הָאֶבֶן עֲצָמָה נִחְשָׁבֶת
15 יוֹתֵר מִהָאוֹתִיּוֹת שֶׁחֻקִּיקוֹת בָּהּ
16 (כִּי הָאֶבֶן הִיא הַדָּבָר עֲצָמוֹ
17 וְהָאוֹתִיּוֹת נִסְפּוּ בָּהּ). וּמִזֶּה
18 מוֹכֵן גַּם בְּנוֹגֵעַ לְהִנְמָשֵׁל
19 בַּעֲבוּרֵהּ ה', דָּאָף שֶׁהַעֲבוּדָה
20 דִּתּוּרָה וּמִצְוֹת הִיא
21 חֻקִּיקָה בְּנֶפֶשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם
22 בָּאֶפֶן דְּמִיָּנִיָּה וְכִיָּה וְהִיא
23 מִמֶּנּוּ וְכוּ כְּמִצִּיאוֹת אַחַת מִמֶּשׁ,
24 בְּכָל זֹאת הָרִי הַנֶּפֶשׁ
25 עֲצָמָה, שְׁהִיא בְּדִגְמַת
26 הָאָבֶן, וְכַנ"ל בְּעִנֵּין
27 בְּחִינַת אֵיתָן שֶׁבִּנְשָׁמָה,
28 הִיא לְמַעַלָּה בְּדִרְגָּה מִהַתּוֹרָה
29 גַּם מִבְּחִינַת הַתּוֹרָה בְּדִרְגָּה
30 הַנְּעִלִית בִּיּוֹתֵר כְּמוֹ שְׁהִיא
31 בָּאֶפֶן שֶׁל חֻקִּיקָה בְּשׁוֹרֶשָׁה
32 וּמִקּוּרָה. וְכַמֵּאֲמַר חֻקִּיָּמִינוּ
33 ז"ל³⁰ בְּמִדְרַשׁ שֶׁהָעוֹלָם נִבְרָא
34 בִּשְׁבִיל הַתּוֹרָה וּבִשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל
35 וְכוּיּוֹן שְׁבִתּוֹרָה נֹאמַר "דָּבָר אֵל
36 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" וְצוֹ אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
37 מוֹכֵן שִׁישְׁרָאֵל קִדְמוֹ (בְּמַעֲלָה

38 וּמִדְרִיגָּה) לְתוֹרָה, וּמִכָּאן שֶׁמִּחְשְׁבָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִרְצוֹן וְהַמְחֻשָּׁבָה
39 הַעֲלִיּוֹנָה שֶׁל הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ הִיא לְמִצִּיאוֹתָם וְעִבּוּדָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קִדְמָה
40 לְכָל דָּבָר, אֲפִילוֹ לְמִחְשְׁבַת הַתּוֹרָה, וְהִרְצוֹן וְהַמְחֻשָּׁבָה לְיִשְׂרָאֵל
41 קוֹדְמִים לְרִצּוֹן וְלַמְחֻשָּׁבָה הַעֲלִיּוֹנָה שֶׁל הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ הִיא לְתוֹרָה וְהִינּוּ,
42 שֶׁמִּחְשְׁבָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל קִדְמָה גַּם לְבְּחִינָה הַכִּי נִעְלִית

אָמַנְם יִשְׁנוּ עֲנִין בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם שְׁהוּא לְמַעַלָּה גַם
מִבְּחִינַת אוֹתִיּוֹת הַחֻקִּיקָה. וְיוֹבֵן זֶה מִמָּה
שֶׁנֶּתְבָּאֵר לְעֵיל בְּעִנֵּין אוֹתִיּוֹת הַחֻקִּיקוֹת עַל הָאָבֶן,
שֶׁחֻקִּיקַת הָאוֹתִיּוֹת הִיא מִיָּנִיָּה וְכִיָּה. אָבֶל בְּכָל זֹאת הָרִי
מוֹכֵן, שֶׁהָאָבֶן עֲצָמָה הִיא לְמַעַלָּה מִבְּחִינַת הָאוֹתִיּוֹת
הַנֶּחֱקָקוֹת בָּהּ. וּמִזֶּה מוֹכֵן גַּם בְּנוֹגֵעַ לְהִנְמָשֵׁל, דָּאָף
שֶׁהַעֲבוּדָה דִּתּוּרָה וּמִצְוֹת הִיא חֻקִּיקָה בְּנֶפֶשׁוֹ בָּאֶפֶן
דְּמִיָּנִיָּה וְכִיָּה, בְּכָל זֹאת הָרִי הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָה, שְׁהִיא בְּדִגְמַת
הָאָבֶן, וְכַנ"ל בְּעִנֵּין בְּחִינַת אֵיתָן שֶׁבִּנְשָׁמָה, הִיא לְמַעַלָּה
גַּם מִבְּחִינַת הַתּוֹרָה כְּמוֹ שְׁהִיא בָּאֶפֶן שֶׁל חֻקִּיקָה.
וְכַמֵּאֲמַר חֻקִּיָּמִינוּ ז"ל³⁰ שֶׁמִּחְשְׁבָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל קִדְמָה
לְכָל דָּבָר, אֲפִילוֹ לְמִחְשְׁבַת הַתּוֹרָה, וְהִינּוּ, שֶׁמִּחְשְׁבָתָן
שֶׁל יִשְׂרָאֵל קִדְמָה גַּם לְבְּחִינָה הַכִּי נִעְלִית שֶׁבִּתּוּרָה, גַּם
לְכָמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּשִׁרְשָׁהּ וּמִקּוּרָה בְּאוֹתִיּוֹת הַחֻקִּיקָה
שֶׁהֵם מִיָּנִיָּה וְכִיָּה. דְּשִׁרְשׁ הַנֶּשְׁמוֹת הוּא בְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ
שֶׁלְּמַעַלָּה מִתּוֹרָה, גַּם מִבְּחִינַת הַחֻקִּיקָה שֶׁבִּתּוּרָה. שְׁלֹכֵן
בְּכִדִּי שִׁיְהִיו הַלּוּחוֹת (בְּחִינַת הַחֻקִּיקָה) אֲפִילוֹ לּוּחוֹת
רָאשׁוֹנוֹת, וְהַמְּכַתֵּב מְכַתֵּב אֱלֹקִים הוּא³¹, הִיָּה רַק לְאַחֲרֵי
הַקְדָּמַת נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע, וְלְאַחֲרֵי שְׁהִיָּה מִשֶּׁה בְּהָר
אַרְבָּעִים יוֹם³², שֶׁמֶכֶל זֶה מוֹכֵן שֶׁגַם בְּחִינַת הַחֻקִּיקָה,
הָרִי זֶה עֲנִין שֶׁל יְרִידָה. אָבֶל בְּכָלִּלוֹת הָעֲנִין, הָרִי עֲנִין
הַחֻקִּיקָה, הֵן בִּתּוּרָה וְהֵן בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם, הוּא מֵה שֶׁכָּל
מִצִּיאוֹתָן שֶׁל אוֹתִיּוֹת הַחֻקִּיקָה הוּא הַדָּבָר שֶׁבּוֹ נִחְקָקוּ
הָאוֹתִיּוֹת.

וְזֶהוּ זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה גו', שְׁאֵת בְּחִינַת הַחֻקִּיקָה
שֶׁבִּתּוּרָה צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ בְּבְּחִינַת אוֹתִיּוֹת הַכְּתָב
דִּהְיִנוּ בִּתּוּרָה שֶׁבְּכְתָב, וּמִתּוּרָה שֶׁבְּכְתָב יִמְשֹׁךְ גְּלוּי זֶה
וּבַהֲתַאֲחָדוֹת שֶׁל עֲנִין הַחֻקִּיקָה, וּמִתּוּרָה שֶׁבְּכְתָב יִמְשֹׁךְ גְּלוּי זֶה גַם

43 שֶׁבִּתּוּרָה, גַּם לְכָמוֹ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּשִׁרְשָׁהּ וּמִקּוּרָה בְּאוֹתִיּוֹת
44 הַחֻקִּיקָה שֶׁהֵם מִיָּנִיָּה וְכִיָּה כִּי הַתּוֹרָה מוֹשְׁרֶשֶׁת בַּהֲקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ הוּא
45 בְּדִרְגָּה נְעִלִית וּפְנִימִית מְאֹד. דְּשִׁרְשׁ הַנֶּשְׁמוֹת הוּא בְּעֲצָמוֹתוֹ שֶׁל
46 הַקְדוּשָׁה-בִּירוּךְ הוּא יִתְבָּרֵךְ שֶׁלְּמַעַלָּה מִתּוּרָה, גַּם מִבְּחִינַת
47 הַחֻקִּיקָה שֶׁבִּתּוּרָה וְכָל-שֶׁכֶן
48 שֶׁמִּחְשְׁבָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל קוֹדְמַת
49 לְתוֹרָה כִּי שְׁהִיא בְּדִרְגָּה
50 הַנּוֹמְכוֹת יוֹתֵר. שְׁלֹכֵן בְּכִדִּי
51 שִׁיְהִיו הַלּוּחוֹת (בְּחִינַת
52 הַחֻקִּיקָה שֶׁל אוֹתִיּוֹת עֶשֶׂר
53 הַדְּבָרוֹת בְּלוּחוֹת הָאֶבֶן) אֲפִילוֹ
54 לּוּחוֹת רָאשׁוֹנוֹת (שְׁבַע-עִיּוּנִים)
55 מְסוּיָמִים לֹא הִגִּיעוּ לְמַעַלָּה
56 הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת), שְׁעִלִּיָּהן נֹאמַר
57 בְּתוֹרָה וְהַמְּכַתֵּב מְכַתֵּב
58 אֱלֹקִים הוּא³¹, הִיָּה רַק
59 לְאַחֲרֵי הַקְדָּמַת נַעֲשֶׂה
60 לְנִשְׁמָע שְׁהִיא פְּעוּלָה שֶׁל בְּנֵי
61 יִשְׂרָאֵל, וְלְאַחֲרֵי שְׁהִיָּה
62 מִשֶּׁה בְּהָר אַרְבָּעִים
63 יוֹם³², כִּהְנִיָּה לְקַבֵּל הַלּוּחוֹת
64 שֶׁמֶכֶל זֶה מוֹכֵן שֶׁגַם
65 בְּחִינַת הַחֻקִּיקָה, הָרִי זֶה
66 עֲנִין שֶׁל יְרִידָה שֶׁל הַתּוֹרָה
67 שֶׁאִפְשָׁרִית עַל יְדֵי פְּעוּלָתָם שֶׁל
68 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם לְמַעַלָּה
69 מִהַתּוֹרָה. אָבֶל בְּכָלִּלוֹת
70 הָעֲנִין, אִם לֹא נִכְנס לְפִרְט אֵת
71 הַמַּעֲלָה שֶׁל הַחֻקִּיקָה כִּי שְׁהִיא
72 בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְגַבִּי הַחֻקִּיקָה כִּי
73 שְׁהִיא בְּתוֹרָה הָרִי בְּאֹפֶן כִּלְלִי
74 עֲנִין הַחֻקִּיקָה, הֵן בִּתּוּרָה
75 וְהֵן בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם, הוּא
76 מֵה שֶׁכָּל מִצִּיאוֹתָן שֶׁל
77 אוֹתִיּוֹת הַחֻקִּיקָה הוּא
78 הַדָּבָר שֶׁבּוֹ נִחְקָקוּ
79 הָאוֹתִיּוֹת וְאֵין לְאוֹתִיּוֹת

80 מִצִּיאוֹת נִבְדֶּלֶת וְנִפְרֶדֶת לְעֲצָמָן.
81 וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי שֶׁל הַכְּתוּב זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה גו', שְׁאֵת בְּחִינַת
82 הַחֻקִּיקָה שֶׁבִּתּוּרָה צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ בְּבְּחִינַת אוֹתִיּוֹת הַכְּתָב
83 דִּהְיִנוּ בִּתּוּרָה שֶׁבְּכְתָב שֶׁגַם אוֹתִיּוֹת הַכְּתִיבָה יִהְיוּ חֲדוּרִים בִּבְטוּל
84 וּבַהֲתַאֲחָדוֹת שֶׁל עֲנִין הַחֻקִּיקָה, וּמִתּוּרָה שֶׁבְּכְתָב יִמְשֹׁךְ גְּלוּי זֶה גַם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בתורה שבעל-פה³³ שהיא דרגה עוד יותר נמוכה מאותיות הכתיבה
2 ובכל זאת גם בה יחדור ענין החקיקה. ועל-דרך-זה גם בנפש האדם,
3 שבחינת החקיקה שבנפש האדם שהיא דרגה נעלית ביותר וקשורה
4 בעצם הנפש כמבואר לעיל בהרחבה צריכין להמשיך אותה גם

בעבודה דכחות פנימיים

6 שהם התגלות של הנפש אך לא
7 עצם הנפש, ומהעבודה
8 הפנימית שהיא כאמור
9 העבודה של אהבה ה' ויראת ה'
10 ומשך גלוי זה גם
11 במעשה בפעל שאפילו
12 בפעולות של הכוחות הנחותים
13 של האדם גם יהיה חדר וניכר
14 הביטול המוחלט והדבקות
15 המוחלטת באלוקות.
16 ועוד זאת, יתירה מזו, לא זו
17 בלבד שענין החקיקה צריך
18 להיות נמשך ומתגלה בכל
19 הכוחות והפעולות של האדם
20 אלא שענין זה צריכין
21 להמשיך ולהוריד ולגלות גם
22 בכל העולם כלו, דנוסף
23 לזה שיהיה ענין החקיקה
24 בגלוי בעולם, באפן
25 דמראה באצבעו ואומר
26 זאת³⁴, שיהיה נראה לעיני
27 בשר עד כדי כך שיהיה אפשר
28 להצביע עליו ולומר "זהו" כי כל
29 העולם כולו יידע ויכיר שכל
30 מציאות העולם היא
31 התורה, וכמאמר הזהר³⁵
32 שבעת בריאת העולם הקדוש-

33 ברוך-הוא אסתפל באורייתא וברא עלמא, הסתכל בתורה וברא את
34 העולם (כבנאי שמביט בתכנית הבניין ובונה את הבית) ונמצא שכל מציאות
35 העולם נובעת מהתורה הנה עוד זאת, גילוי והמשכת ענין החקיקה
36 בתורה משמעו יתירה מזו שיהיה בגלוי בעולם זאת חקת התורה,
37 שיהיה ניכר בעולם שכל מציאות העולם הוא אלקות באפן של
38 חקיקה וכל העולם בטל לאלוקות בביטול מוחלט עד שאין לו כל מציאות
39 עצמאית משלו.

40 ואף שמה דאיתא מוכח בזהר שהקדוש-ברוך-הוא אסתפל
41 באורייתא וברא עלמא הסתכל בתורה וברא את העולם, הפונה היא
42 לתורה שבכתב. וכמו שממשיך בזהר שם, באורייתא כתוב

בתורה שבעל-פה³³. ועל-דרך-זה גם בנפש האדם,
שבחינת החקיקה שבנפש האדם צריכין להמשיך אותה
בעבודה דכחות פנימיים, ומהעבודה הפנימית ימשך
גלוי זה גם במעשה בפעל. ועוד זאת, שענין זה צריכין
להמשיך גם בכל העולם כלו, דנוסף לזה שיהיה בגלוי
בעולם, באפן דמראה באצבעו ואומר זאת³⁴, שכל
מציאות העולם היא התורה, וכמאמר הזהר³⁵ אסתפל
באורייתא וברא עלמא, הנה עוד זאת, שיהיה בגלוי
בעולם זאת חקת התורה, שכל מציאות העולם הוא
אלקות באפן של חקיקה. ואף שמה דאיתא בזהר
אסתפל באורייתא וברא עלמא, הפונה היא לתורה
שבכתב. וכמו שממשיך בזהר שם, באורייתא כתוב
בה³⁶ ויאמר אלקים יהי אור, אסתפל בהאי מלה וברא
את האור. וכן בכל מלה ומלה דכתיב בה באורייתא,
אסתפל קדשא-ברוך-הוא ועבד ההוא מלה, שכל זה
(יהי אור, וכן כל מלה ומלה) הוא בתורה שבכתב.
אף-על-פי-כן הרי גם בחינת תורה שכתב היא קשורה
עם בחינת החקיקה שבתורה, ובפרט עם נותן התורה.
ומכיון שאסתפל באורייתא וברא עלמא, לכן צריכים
לגלות בכל העולם שכל מציאות העולם הוא אלקות
באפן של חקיקה. וכמאמר אדמו"ר הנזקן לבנו או
לנכדו³⁷ שאינו רואה את הקורה (דעם פאלקן) והוא
רואה רק את הכח הפועל בנפעל, שזהו מה שכל

נותן התורה שהרי מוכן שכל חלקי התורה וכל הדרגות שבתורה הם תורת
ה'. ומכיון שאסתפל באורייתא (אם כי בתורה שבכתב, אותיות
החקיקה) וברא עלמא, ובסופו של דבר מציאות העולם נובעת מהתורה
לכן צריכים לגלות בכל העולם כולו על כל פרטיו שכל מציאות
העולם בלי יוצא מן הכלל הוא אלקות באפן של חקיקה ולאמיתו
של דבר העולם כולו בטל במציאות לקדוש-ברוך-הוא ואין לו שום מציאות
עצמאית משלו. וכמאמר אדמו"ר הנזקן לבנו רבי דובער אדמו"ר
האמצעי או לנכדו³⁷ רבי מנחם מענדל אדמו"ר הצמח-צדק קרוב
להסתלקותו שאינו רואה את הקורה של הבניין בו שהה באותה שעה
(דעם פאלקן) והוא רואה רק את הכח הפועל כוחו של

בתורה כתוב בה³⁶ ויאמר אלקים יהי אור, הקדוש-ברוך-הוא
אסתפל בהאי מלה במלה זו (בתורה) וברא את האור. וכן בכל
מלה ומלה דכתיב שכתוב בה באורייתא בתורה, אסתפל
קדשא-ברוך-הוא באותה מלה בתורה ועבד ההוא מלה ועשה את
הכתוב במלה ההיא, שכל זה
(בריא את האור אחרי הסתכלות
במילים יהי אור, וכן כל
מלה ומלה) הוא בתורה
שבכתב ואם כן נשאלת
השאלה מה ענין ההשוואה בין
אותיות החקיקה לענין "קודשא-
ברוך-הוא אסתכל באורייתא
וברא עלמא" והרי ענין זה
מתייחס לתורה כפי שירדה
להיות תורה שבכתב שהיא דרגה
יותר נמוכה מאשר אותיות
החקיקה ואין ענין זה מתקשר
לירידה והמשכה של בחינת
אותיות החקיקה (שורש ומקור
התורה באלוקות) להשפיע
בעולם? הנה המענה על זה הוא
אשר אף-על-פי-כן למרות
שאכן מדובר על כך שתורה
שבכתב היא ה'תכנית' לבריאת
העולם הרי לאמיתו של דבר
גם בחינת תורה שבכתב
אף שבחילוקי הדרגות היא
בחינת אותיות הכתיבה ולא
אותיות החקיקה גם היא
קשורה עם בחינת
החקיקה שבתורה,
ובפרט עם הקדוש-ברוך-הוא

(33) לקו"ת פרשתנו נו, א. נז, סע"ב ואילך. סה"מ תקס"ה שם ע' תרעג. (34) ע"ד מרז"ל שמו"ר ספכ"ג. ועוד. (35) ח"ב קסא, סע"א ואילך. (36) בראשית א, ג. (37) בית רבי ח"א פכ"ב (מו, א) הערה א. וראה ס' השיחות תש"ב ע' 103. תש"ג ע' 155. לקו"ש חכ"ד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הקדוש-ברוך-הוא, הבורא **בנפֿעל** הבריה שברא, **שְׁהוּ** הסתכלות על
 2 גשמיית העולם במבט כזה שהמביט איננו רואה כלל את המציאות הגשמית
 3 אלא רק את הכוח האלוקי שברא ומקיים את הגשמיית **מָה שֶׁכָּל מְצִיאוֹת**
 4 **הָעוֹלָם הוּא אֱלֹקוֹת בְּאִפְן שֶׁל חֻקֵּיהָ** כך שהגשמיית בטלה
 5 לאלוקות בביטול מוחלט ואין

6 לה שום מציאות משלה הנבדלת
 7 ונפרדת מאלוקות. ומוסיף ומבאר
 8 שהביטול של מציאות העולם
 9 לאלוקות אין משמעו שהעולם
 10 והנבראים לא קיימים בפועל
 11 **שְׁהִי גַם מָה שֶׁבָּנוּ או**
 12 **נִכְדוּ רָאוּ אֶת הַקּוֹרָה,**
 13 **הָרִי זֶה לא טעות או דמיון**
 14 **אלא מָשׁוּם שֶׁהַקּוֹרָה הִיא**
 15 **מְצִיאוֹת שֶׁל קוֹרָה עַל-פִּי**
 16 **הַתּוֹרָה,** ויש לכך נפקא מינה
 17 הלכתית מעשית **דְּדוֹקָא**
 18 **כְּשִׁישׁ מְצִיאוֹת גִּשְׁמִית קִיַּמְתָּ**
 19 **שֶׁל תִּקְרָה וּמִשְׁקוֹף וּשְׁתִּי**
 20 **מְזוּזוֹת³⁸,** דבר שיוצר הגדרה
 21 הלכתית של "צורת הפתח"
 22 **וְיִשְׁנֹה הַשְּׁעוֹר בְּמָקוֹם³⁹**
 23 **שֶׁהִי חֹדֶר קֶטֶן מִדִּלְתָּ אֲמוֹת**
 24 **פֶּטוּר מִמְּזוּזָה כּו' אִזּוּ יִכּוֹלִים**
 25 **לְקַיֵּם מִצְוַת מְזוּזָה עַל פִּי**
 26 **הַהִלְכָה הַפְּסוּקָה בַּתּוֹרָה, מָה-**
 27 **שְׁאִין-כֵּן עַל רֵאִיִּית וְהִכְרַת**
 28 **הַכַּחַּשׁ הָאֱלֹקִי הָרוּחָנִי הַפּוֹעֵל**
 29 **בְּנִפְעָל** ומהווה את הנבראים
 30 **אֵין שׁוּם חֵיּוֹב הַלְכָתִי בַּתּוֹרָה**
 31 **לְקַבֵּעַ מְזוּזָה וּמִכָּאן שֶׁהִכְרַת**
 32 **כּוֹחַ הַפּוֹעֵל בְּנִפְעָל כְּתוּצָא**
 33 **מִבִּיטוֹל הַנִּבְרָאִים לֵאלֻקוֹת אֵין**
 34 **כוֹוֹנָה שֶׁהַנִּבְרָאִים לֹא קִיַּמִּים.** וכמו בננוע לאכילה, הרי בכדי
 35 **לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה שֶׁל בְּרַכַּת הַמְּזוֹן, צָרִיךְ לֵאכּוֹל כְּשֶׁעוֹר דְּוִקָא⁴⁰**
 36 **כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁴¹ וְאֵכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ וּבִרְכַּת גּו' וְעַל אֲכִילָה פָּחוֹת**
 37 **מִשְׁעוֹר שְׂבִיעָה אֵין חוֹבָה לְבָרֵךְ בְּרַכַּת הַמְּזוֹן, בְּשׁוּנָה מִהַהִלְכָה בְּנוֹגֵעַ**
 38 **לְבִרְכָּה רִאשׁוֹנָה הוּא חֵיּב בְּזֶה גַם בְּמִשְׁהוּ⁴²** כמות כלשהי, גם
 39 כּוּז שֶׁאֵין בָּהּ כַּדִּי לְהַשְׁבִּיעַ, וְכֵמוֹ כֵּן הוּא מְחִיב לְבָרֵךְ גַם עַל הָרִיחַ
 40 **שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁהַנֶּשְׁמָה נִהְיִית מִמֶּנּוּ וְאֵין הַגּוֹף נִהְיֶה מִמֶּנּוּ⁴³,**

מְצִיאוֹת הָעוֹלָם הוּא אֱלֹקוֹת בְּאִפְן שֶׁל חֻקֵּיהָ. שְׁהִי
גַם מָה שֶׁבָּנוּ או נִכְדוּ רָאוּ אֶת הַקּוֹרָה, הָרִי זֶה מָשׁוּם
שֶׁהַקּוֹרָה הִיא מְצִיאוֹת שֶׁל קוֹרָה עַל-פִּי הַתּוֹרָה, דְּדוֹקָא
כְּשִׁישׁ תִּקְרָה וּמִשְׁקוֹף וּשְׁתִּי מְזוּזוֹת³⁸, וְיִשְׁנֹה הַשְּׁעוֹר
בְּמָקוֹם³⁹ כּו' אִזּוּ יִכּוֹלִים לְקַיֵּם מִצְוַת מְזוּזָה, מָה-שְׁאִין-
כֵּן עַל הַכַּחַּשׁ הַפּוֹעֵל בְּנִפְעָל אֵין שׁוּם חֵיּוֹב לְקַבֵּעַ מְזוּזָה.
וְכֵמוֹ בְּנוֹגֵעַ לֵאכִילָה, הָרִי בְּכַדִּי לְקַיֵּם בְּרַכַּת הַמְּזוֹן,
צָרִיךְ לֵאכּוֹל כְּשֶׁעוֹר דְּוִקָא⁴⁰ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב⁴¹ וְאֵכַלְתָּ
וּשְׂבַעְתָּ וּבִרְכַּת גּו'. בְּנוֹגֵעַ לְבִרְכָּה רִאשׁוֹנָה הוּא חֵיּב
בְּזֶה גַם בְּמִשְׁהוּ⁴², וְכֵמוֹ כֵּן הוּא מְחִיב לְבָרֵךְ גַם עַל
הָרִיחַ שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁהַנֶּשְׁמָה נִהְיִית מִמֶּנּוּ וְאֵין הַגּוֹף נִהְיֶה
מִמֶּנּוּ⁴³, אֲכָל בְּנוֹגֵעַ לְבִרְכָּה אַחֲרוֹנָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּזֶה
שְׁעוֹר, וְרַק שְׁיִשְׁרָאֵל מְדַקְדְּקִים עַל עֲצָמָם עַד כְּזִית וְעַד
כְּבִיעָה⁴⁴, אֲכָל גַם זֶה הוּא שְׁעוֹר. וְעַל-דִּרְךָ-זֶה הוּא גַם
בְּנוֹגֵעַ לְקוֹרָה, דְּכַדִּי לְקַיֵּם מִצְוַת מְזוּזָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּזֶה
שְׁעוֹר דְּוִקָא, הָרִי שֶׁהַקּוֹרָה הִיא מְצִיאוֹת שֶׁל קוֹרָה גַם
עַל-פִּי תּוֹרָה, וְכֵכָל זֹאת אָמַר אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן שְׁאִינוּ רוֹאֶה
אֶת הַקּוֹרָה וְהוּא רוֹאֶה רַק אֶת כַּחַּשׁ הַפּוֹעֵל בְּנִפְעָל, כִּי
אֲצִלוּ הָיָה כָּל מְצִיאוֹת הָעוֹלָם - אֱלֹקוֹת בְּאִפְן שֶׁל
חֻקֵּיהָ.

וְזֶהוּ⁴⁵ גַם מָה שֶׁכְּתוּב זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה דְּוִקָא בְּעִנִּין
פְּרָה אֲדָמָה, כִּי מָה שֶׁצָּרִיכִים לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת
הַחֻקֵּיהָ בְּבִחִינַת אוֹתִיּוֹת הַפֶּתַח וְכו' הָרִי זֶה בְּגִלּוּי
בְּעִנִּין פְּרָה אֲדָמָה, דְּהִרִי כָּלּוֹת כָּל הַתּוֹרָה כָּלָה הוּא

וְזֶהוּ⁴⁵ גַם מָה שֶׁכְּתוּב זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה דְּוִקָא בְּעִנִּין פְּרָה
אֲדָמָה, אִף שֶׁמְדוּבָר בְּעִנִּין כְּלָלִי שִׁשִּׁיךְ בְּכָל הַתּוֹרָה כּוֹלָה (וּלְכֵן נֹאמַר
"זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה" וְלֹא "זֹאת חֻקַּת הַפְּרָה") כִּי מָה שֶׁצָּרִיכִים
לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת הַחֻקֵּיהָ בְּבִחִינַת אוֹתִיּוֹת הַפֶּתַח וְכו' שְׁגַם
בְּאוֹתִיּוֹת הַכְּתִיבָה (תּוֹרָה שְׁכַתָּה, וְלֹא רַק בְּשׁוּרֵשׁ וּמְקוֹר הַתּוֹרָה בְּאֵלּוּקוֹת)
יִהְיֶה נִזְכָּר עֲנִיין הַחֻקֵּיהָ, כְּמִבְּאוּר לַעֲלִי, הָרִי זֶה בְּגִלּוּי בְּעִנִּין פְּרָה
אֲדָמָה, יוֹתֵר מִבְּשָׂאָר עֲנִיין הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת דְּהִרִי כָּלּוֹת כָּל הַתּוֹרָה

והוא אכן דבר רוחני ביחס למזון הגשמי ואין בו שיעור מסוים שפחות ממנו
 אין חובה לברך **אֲכָל בְּנוֹגֵעַ לְבִרְכָּה אַחֲרוֹנָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּזֶה**
שְׁעוֹר ועל פחות מהשיעור של כדי שביעה אין חובה מן התורה לברך ברכת
 המזון, **וְרַק שְׁיִשְׁרָאֵל** מהדרים ומחמירים והם **מְדַקְדְּקִים עַל עֲצָמָם**
 ומברכים ברכת המזון גם על

כמות של **עַד כְּזִית וְעַד**
כְּבִיעָה⁴⁴ שהיא פחות משיעור
 שביעה, **אֲכָל גַם זֶה הוּא**
שְׁעוֹר מוגדר המתחייב
 למציאות קיימת. **וְעַל-דִּרְךָ-**
זֶה הוּא גַם בְּנוֹגֵעַ לְקוֹרָה,
 שעליה אמר רבנו הוקן שאינו
 רואה את המציאות הגשמית של
 הקורה אלא את ה"כוח הפועל
 בנפעל" שבה **דְּכַדִּי לְקַיֵּם**
מִצְוַת מְזוּזָה צָרִיךְ לִהְיוֹת
בְּזֶה בחור שבו קובעים את
 המזווה **שְׁעוֹר מְסוּיִם דְּוִקָא**
 ולא פחות ממנו, **הָרִי**
שֶׁהַקּוֹרָה הִיא מְצִיאוֹת
שֶׁל קוֹרָה הַקִּיַּמְתָּ בְּעוֹלָם גַם
עַל-פִּי תּוֹרָה, וְכֵכָל זֹאת
אָמַר אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן
שְׁאִינוּ רוֹאֶה אֶת הַקּוֹרָה
 הגשמית **וְהוּא רוֹאֶה רַק**
אֶת כַּחַּשׁ הַפּוֹעֵל בְּנִפְעָל,
כִּי אֲצִלוּ בעיני אדמו"ר הוקן
 ולפי הדרגה הנעלית שלו בהכרת
 והשגת אלוות **הָיָה כָּל**
מְצִיאוֹת הָעוֹלָם - אֱלֹקוֹת
בְּאִפְן שֶׁל חֻקֵּיהָ וביטול
 מוחלט ל"כוח הפועל" המהווה
 אותו.

וְזֶהוּ⁴⁵ גַם מָה שֶׁכְּתוּב זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה דְּוִקָא בְּעִנִּין פְּרָה
אֲדָמָה, אִף שֶׁמְדוּבָר בְּעִנִּין כְּלָלִי שִׁשִּׁיךְ בְּכָל הַתּוֹרָה כּוֹלָה (וּלְכֵן נֹאמַר
"זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה" וְלֹא "זֹאת חֻקַּת הַפְּרָה") כִּי מָה שֶׁצָּרִיכִים
לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת הַחֻקֵּיהָ בְּבִחִינַת אוֹתִיּוֹת הַפֶּתַח וְכו' שְׁגַם
בְּאוֹתִיּוֹת הַכְּתִיבָה (תּוֹרָה שְׁכַתָּה, וְלֹא רַק בְּשׁוּרֵשׁ וּמְקוֹר הַתּוֹרָה בְּאֵלּוּקוֹת)
יִהְיֶה נִזְכָּר עֲנִיין הַחֻקֵּיהָ, כְּמִבְּאוּר לַעֲלִי, הָרִי זֶה בְּגִלּוּי בְּעִנִּין פְּרָה
אֲדָמָה, יוֹתֵר מִבְּשָׂאָר עֲנִיין הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת דְּהִרִי כָּלּוֹת כָּל הַתּוֹרָה

ע' 182. (38) רמב"ם הל' מזווה פ"ו ה"א. שם ה"ד-ה. טושו"ע יו"ד סרפ"ו ס"ד. שם סרפ"ו ס"ב. (39) רמב"ם שם ה"ב. טושו"ע שם סרפ"ו ס"ג. (40) משנה ברכות מה, א. גמ' שם מט, ב. רמב"ם הל' ברכות פ"ה ה"ח. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סקפ"ד ס"ו (ס"ב). (41) עקב ח, י. גמ' ברכות שם. (42) רמב"ם שם פ"ג ה"ב. טושו"ע שם סר"י ס"א. סדר ברה"נ לאדה"ז פ"ח ה"י. (43) ברכות מג, ב. וראה רמב"ן ברכות רפ"ח. לקו"ש ח"י"ד ע' 149 הערה 8* ובשו"ג. (44) ברכות כ, ב. (45) מקומות שבהערה 33. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כִּלְהָ הוּא אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ⁴⁶, שתי הדברות הראשונות מעשרת
2 הדברות, שְׁלֹכֶן אֲנֹכִי וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ מִפִּי הַגְּבוּרָה שְׁמַעְנוּם⁴⁷,
3 בגלל חשיבותם הגדולה בכך שבהם נכללת כל התורה (אף שאת שאר הדברות
4 בני ישראל שמעו מפי משה רבינו כי לא היו יכולים לסבול את ההתגלות
5 האלוקית העצומה) ושתי

6 הדברות הללו כוללות בתוכן את
7 כל העניינים בַּחֲבִינַת סוֹר
8 מֶרַע ("לא יהיה לך") וְעֵשָׂה
9 טוֹב (אנכי ה' אלוֹקֶיךָ), אֲנֹכִי
10 כוֹלֵל כָּל רִמָּ"ח מִצְוֹת
11 עֲשֵׂה, וְלֹא יִהְיֶה לָּךְ כוֹלֵל
12 כָּל שִׁסָּ"ה מִצְוֹת לֹא-
13 תַעֲשֶׂה⁴⁶.
14 וְעֵנִין זֶה של כללות התורה
15 והשילוב בין "סור מרע" בקיום
16 מצוות לא תעשה ו"עשה טוב"
17 בקיום מצוות עשה הוא
18 בְּגִלּוֹי בַּפֶּרָה אֲדָמָה,
19 דְּשִׁרִּיפַת הַפֶּרָה הוא
20 בַּחֲבִינַת רְצוּא, וְעֵנִין וְנָתַן
21 עָלָיו מִמֵּם חַיִּים אֶל כָּלִי
22 הוא בַּחֲבִינַת שׁוֹב⁴⁵ לגבי
23 חיות הקודש של המרכבה
24 העליונה שהן רצות "רצוא
25 ושוב". וגם בעבודת ה' של כל
26 יהודי צריך להיות שילוב בין
27 ה"רצוא", התשוקה והשאפה
28 לדבוק בה' בתכלית הדביקות עד
29 כדי כלות הנפש, ובין ה"שוב"
30 של חיי הנשמה בגוף כדי שיוכל
31 לעסוק בתורה ומצוות כנשמה
32 בגוף בעולם הזה ולא לבוא לידי כלות הנפש בפועל. וְעֵנִין זֶה הוא
33 בְּגִלּוֹי דְּוָקָא בְּעֵנִין פֶּרָה אֲדָמָה, דְּבִכָּל הַתּוֹרָה כִּלְהָ יִשְׁנֵן
34 מִצְוֹת הַקְּשׁוּרוֹת עִם הָעֵנִין דְּסוֹר מֶרַע, וְיִשְׁנֵן הַקְּשׁוּרוֹת
35 בְּעֵנִין וְעֵשָׂה טוֹב, וכל אחת מהן שייכת לסוג המיוחד לה מִה-שְׁאִין-
36 כֵּן בַּפֶּרָה אֲדָמָה הֲרִי יִשְׁנֵם בְּזֶה ב' הָעֵנִינִים, הֵן עֵנִין הַרְצוּא,
37 שְׁרִפַת הַפֶּרָה באש שטבעה לעלות מלמטה למעלה והיא מסמלת את
38 השאיפה להתעלות למעלה, וְהֵן עֵנִין הַשׁוֹב, וְנָתַן עָלָיו מִמֵּם חַיִּים
39 אֶל כָּלִי והרי טבע המים הוא לרדת מלמעלה למטה ובניגוד לטבע האש
40 שמסמל תשוקה בוערת, המים מסמלים רוגע והתיישבות, ובסדר עשיית הפרה
41 האדומה יש שילוב של שני הדברים גם "סור מרע" וקיום מצוות לא תעשה

42 שהוא ה"רצוא" וגם ה"עשה טוב" וקיום מצוות עשה שהוא ה"שוב" וְעֵד
43 שְׁשֵׁנִי הָעֵנִינִים הֵם בַּחֲבִינַת הַיִּחוּד דְּמִ"ה וּבִ"ן כאשר
44 שם הוי' כתוב במילוי אותיות אל"ף, היינו יו"ד, ה"א, ו"ו, ה"א הגימטריא
45 של האותיות הללו היא מ"ה (45) וכאשר שם הוי' כתוב במילוי אותיות ה"א,
46 היינו יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה

47 הגימטריא של האותיות הללו
48 היא ב"ן (52). ולעניינו – עניינו
49 של שם מ"ה הוא המשכה
50 מלמעלה למטה, מאלוקות
51 לעולמות, בַּחֲבִינַת "שוב" על ידי
52 מצוות-עשה ועניינו של שם ב"ן
53 הוא העלאה מלמטה למעלה,
54 מעולמות לאלוקות, בַּחֲבִינַת
55 "רצוא" על ידי מצוות לא
56 תעשה, ובשריפת הפרה באש
57 מצד אחד ונתינת האפר בכלי עם
58 מים חיים מצד שני היה שילוב
59 של שני העניינים. שְׁזָהוּ גַם
60 כֵּן (כַּמְבָּאָר ב'לְקוּטֵי
61 תוֹרָה' שָׁם⁴⁸ בַּהֲגָתָה
62 אֲדָמוֹר ה'צִמְח צֶדֶק')
63 מִה שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
64 וְלֹא⁴⁹ יָפָה שִׁחְתָּן שָׁל
65 עֲבָדֵי בְּתֵי אָבוֹת מִתּוֹרָתָן
66 שָׁל בָּנִים, שְׁהָרִי פֶרֶשָׁה
67 שָׁל אֲלִיעֶזֶר עֶבֶד אֲבִיהֶם
68 שהלך להביא את רבקה להיות
69 אשת יצחק כַּפּוֹלָה בַּתּוֹרָה,
70 על כל פרטיה וְהַרְבֵּה גּוֹפִי
71 תוֹרָה הלכות יסודיות ועיקריות
72 במצוות התורה לֹא נִתְּנוּ
73 אֲלָא בְּרִמְיָזָה, כמובא לעיל מדברי רבנו הזקן ב'אגרת הקודש' לגבי פרטי
74 ההלכות של מצות תפילין ועוד, וטעם הדבר הוא כִּי פֶרֶשָׁה שָׁל אֲלִיעֶזֶר
75 הוא עֵנִין חֲבוּר שָׁם בִּ"ן עניינה של רבקה לְשֵׁם מִ"ה⁵⁰ עניינו של
76 יצחק (כמבואר בהרחבה בקבלה וחסידות).
77 וְזָהוּ מִה שְׁפָרַשְׁתָּ פֶרָה אֲדָמָה הִיא כָּלִית כָּל הַתּוֹרָה כִּלְהָ,
78 כִּי הַיִּחוּד דְּמִ"ה וּבִ"ן הַחִיבוּר הַפְּנִימִי הַעֲמוּק בֵּין שְׁתֵּי בַּחֲבִינוֹת אֵלוֹ כִּי
79 שְׁהוּא לִמְעַלָּה בִּאלוּקוֹת כָּלִי מִצְוָה הוּא דֶּרֶךְ פֶּרֶטִי, שְׁיִחוּד זֶה
80 בְּמִצְוָה זֹה הִיא בַּחֲבִינַת פֶּרֶטִי, מִה-שְׁאִין-כֵּן בַּפֶּרָה אֲדָמָה,
81 הֲרִי עַל-יְדֵי הָעֶפֶר שְׁנוּרָה בַּעֲקֻבֹת שְׁרִיפַת הַפֶּרָה בִּאֵה שֶׁל ה"רצוא"
82 (ב"ן) וּמִמֵּם חַיִּים שְׁעִינִים הוּא "שוב" (מ"ה), הוּא כָּלִית חֲבוּר

וְזָהוּ מִה שְׁפָרַשְׁתָּ פֶרָה אֲדָמָה הִיא כָּלִית כָּל הַתּוֹרָה
כִּלְהָ, כִּי הַיִּחוּד דְּמִ"ה וּבִ"ן כָּלִי מִצְוָה הוּא דֶּרֶךְ
פֶּרֶטִי, שְׁיִחוּד זֶה בְּמִצְוָה זֹה הִיא בַּחֲבִינַת פֶּרֶטִי, מִה-
שְׁאִין-כֵּן בַּפֶּרָה אֲדָמָה, הֲרִי עַל-יְדֵי הָעֶפֶר וּמִמֵּם חַיִּים,

אֲלָא בְּרִמְיָזָה, כמובא לעיל מדברי רבנו הזקן ב'אגרת הקודש' לגבי פרטי
ההלכות של מצות תפילין ועוד, וטעם הדבר הוא כִּי פֶרֶשָׁה שָׁל אֲלִיעֶזֶר
הוא עֵנִין חֲבוּר שָׁם בִּ"ן עניינה של רבקה לְשֵׁם מִ"ה⁵⁰ עניינו של
יצחק (כמבואר בהרחבה בקבלה וחסידות).

וְזָהוּ מִה שְׁפָרַשְׁתָּ פֶרָה אֲדָמָה הִיא כָּלִית כָּל הַתּוֹרָה כִּלְהָ,
כִּי הַיִּחוּד דְּמִ"ה וּבִ"ן הַחִיבוּר הַפְּנִימִי הַעֲמוּק בֵּין שְׁתֵּי בַּחֲבִינוֹת אֵלוֹ כִּי
שְׁהוּא לִמְעַלָּה בִּאלוּקוֹת כָּלִי מִצְוָה הוּא דֶּרֶךְ פֶּרֶטִי, שְׁיִחוּד זֶה
בְּמִצְוָה זֹה הִיא בַּחֲבִינַת פֶּרֶטִי, מִה-שְׁאִין-כֵּן בַּפֶּרָה אֲדָמָה,
הֲרִי עַל-יְדֵי הָעֶפֶר שְׁנוּרָה בַּעֲקֻבֹת שְׁרִיפַת הַפֶּרָה בִּאֵה שֶׁל ה"רצוא"
(ב"ן) וּמִמֵּם חַיִּים שְׁעִינִים הוּא "שוב" (מ"ה), הוּא כָּלִית חֲבוּר

(46) תניא רפ"כ. (47) מכות כד, רע"א. תניא שם. (48) נו, סע"ב ואילך. (49) ב"ר פ"ס, ח. פרש"י חיי שרה כד, מב. יל"ש שם רמז קט. (50) ראה סה"מ תקס"ג ח"א ע' לו ואילך. סידור עם דא"ח צא, ג ואילך. תו"ח לך עט, ד ואילך. חיי שרה קלה, א ואילך. קלז, ד ואילך. אוה"ת שם קכז, ב ואילך. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הָרָצוּא וְשׁוֹב, שְׁזָהוּ עֲנִין יְחִיד מִ"ה וּבִ"ן⁵¹ לא רק כפי שהוא
- 2 בעניין פרטי מסוים אלא בכללותו ובעצם ופנימיות הענין.
- 3 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא גַם בֵּן בְּנוּגַע לְשִׁדּוּף דִּיצָחָק וְרִבְקָה שֶׁהוּא
- 4 גם כן כָּלְלוֹת הַחֲבוּר
- 5 דִּמִּ"ה וּבִ"ן ולא רק פרט
- 6 מסוים.
- 7 וְכָל זֶה יִהְיֶה בְּגִלּוֹי
- 8 לְעֵתִיד-לָבָא, דְּלִעֲתִיד-
- 9 לָבָא יֹאמְרוּ לִיצָחָק בִּי
- 10 אֲתָה אָבִינוּ⁵², כמאמר
- 11 חכמינו זכרונם לברכה: "אמר
- 12 רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
- 13 יונתן: מאי דכתיב 'כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה
- 14 ה' אבינו גואלנו מעולם שמך, לעתיד לבא יאמר לו הקדוש-ברוך-הוא
- 15 לאברהם: בניך חטאו לי. אמר לפניו: ריבונו של עולם, ימחו על קדושת
- 16 שמך... אמר ליה (לאברהם): בניך חטאו. אמר לפניו: ריבונו של עולם ימחו
- 17 על קדושת שמך... אמר לו ליצחק: בניך חטאו לי. אמר לפניו: ריבונו של
- 18 עולם! 'בני' ולא בניך... פתחו
- 19 ואמרו (בני ישראל ליצחק) אתה
- 20 אבינו. ומוסבר על כך בתורת
- 21 החסידות שאכן לעתיד לבוא
- 22 תתגלה המעלה המיוחדת של
- 23 יצחק לגבי אברהם ויעקב, ויש
- 24 רמז לקשר המיוחד של יצחק
- 25 שנקרא על שם הצחוק עם
- 26 לעתיד לבוא שהרי על זמן
- 27 אֲתָה אָבִינוּ פִּינוּ וְלִשְׁוֹנֵנוּ רָנָה⁵³ בְּבִיאת
- 28 מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ וּבְקָרוֹב מְמֹשׁ.

(51) לקו"ת פרשתנו נו, ג. סה"מ תקס"ה שם ע' תרעג. אוה"ת פרשתנו (כרך ה) ע' א'תרטז. (52) שבת פט, א. תו"א ויצא כא, ג. תו"ח תולדות י, ג ואילך. ויצא כד, ד ואילך. ובכ"מ. (53) תהלים קכו, ב. וראה ברכות לא, א.

אגרות קודש

ב"ה, ו' תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ בעל מדות ובעל מרץ הרי"ז שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מי"א סיון, שז"ע נתקבל, ותוכנו אודות יסוד מפלגה בלתי מפלגתית באה"ק ת"ו.

וכמדומה כבר כתבתי לו בכגון דא, שהתחלה בזה צריכה להיות דוקא מאלו הנמצאים באה"ק ת"ו, שאז ביד אלו הנמצאים מחוץ לה גם הם לעשות בזה, ומובן שדוקא בחדשים אלו, שלפני בחירות יש חשש להתנגדות מוגברת מכו"כ חוגים, אפילו מאלו שזמן רב לפני בחירות, אולי לא היו מתנגדים בגלוי וק"ל.

ומובן שהנ"ל אמור בהנוגע ליסוד מפלגה, אבל אין פוטר כלל את כאו"א שהיכולת בידו לעשות הכל בעניינים על מפלגתים (ולא כביטוי בלתי מפלגתים), כוונתי - ענייני הפצת היהדות המסורתית, אשר באה"ק ת"ו כר נרחב לפעולות מסוג זה, ובפרט בתוככי הנוער.

ומובן הפלא התמימי והצער על מיעוט הפעולות בכגון דא וחוששני שלא רק מיעוט אלא מיעוטא דמיעוטא ופחות מזה, וקשה להאריך בדבר המצער ובפרט בריחוק מקום, שהרי הודיעו חז"ל אל תדין את חברך כו'.

ויהי רצון כיון שנמצאים אנו בחדש הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, אשר היתה בזה גאולת הרבים בעת ההיא ולשנים ולדורות הבאים לאחר זה, כמובן מפרשת המאסר והגאולה, יביאו זה בפועל בפעולות באותם השטחים עליהם מסר נפשו הק' הם הפצת היהדות בכלל והפצת המעינות ביחוד שכל השייכים ויודעים עד"ז מחויבים בזה.

וכיון שלהצלחת העבודה צריכים מנוחה שמחה וטוב לבב הנה רועה ישראל השי"ת יאר פניו ויגאל את כאו"א בתכ"י מכל עניינים המבלבלים וימלאו את כל הנ"ל מתוך הרחבה אמיתית הן בגשמיות והן ברוחניות.

בכבוד ובברכה לבשו"ט.

בס"ד. שיחת שבת פרשת חוקת, יו"ד תמוז ה'תשמ"ה.

בלתי מוגה

- א. אודות מעלת יום השבת – איתא בזהר¹ ש"מיניה מתברכין כולהו יומין", כלומר, שיום השבת ממשיך ברכה על כל ימי השבוע שלאחריו.
- והנה, מדיוק הלשון "מיניה מתברכין כולהו יומין", מובן, שהמדובר הוא גם בנוגע לימים שיש בהם מעלה מיוחדת שאינה קשורה עם ימי השבוע, שגם ימים אלו, עם המעלה המיוחדת שבהם, מקבלים ברכה והמשכה מיום השבת.
- ולדוגמא:
- ישנם ימים בעלי מעלה מיוחדת מצד קביעותם בימי החודש, אשר מעלה זו אינה ביום השבת, שקביעותו ביום אחר בחודש. ולא עוד, אלא שלכאורה אין כל קשר ביניהם עם יום השבת הקשור עם השלימות דימי השבוע.
- אמנם, מכיון שהתורה – "תורה אור" ו"תורת חיים" – קובעת שמיום השבת נמשכת ברכה והמשכה על כל ימי השבוע שלאחריו, מובן, שהמשכת הברכה היא גם על אותם ימים שיש בהם מעלה נוספת מצד ימי החודש, היינו, שגם עילוי זה מתברך מיום השבת.
- ומכיון שכן, נמצא, שביום השבת ישנו עילוי גדול יותר, שלכן, בכחו לברך גם את הימים שיש בהם מעלה מיוחדת.
- וכמו כן מצינו שיש המשכת ברכה מיום השבת בנוגע למאורעות שיהיו במשך השבוע, ולדוגמא – שבת שלפני החתונה – "אויפרופעניש":
- "חתונה" – אין לה קשר עם היום המסויים שבו מתקיימת החתונה, זהו מאורע שנעשה ביום זה, אבל אין לו קשר עם תוכנו של היום. ולא עוד, אלא שמאורע זה נוגע לכל הימים שלאחרי-זה, "בנין עדי עד"². ומכיון שכן, הרי לכאורה, אין כל קשר בין החתונה ליום השבת שלפני החתונה.
- אמנם, מכיון ש"מיניה מתברכין כולהו יומין" – הרי גם יום החתונה, עם כל העילויים שבו, עד לעילוי ד"בנין עדי עד", מקבל ברכה והמשכה מיום השבת שלפניו, ולכן, ביום השבת עולה החתן לתורה, ענין של עליה, עם כל הפירושים שבדבר.
- ומכל זה מובן, שגם ענינים שיש בהם חשיבות מיוחדת שאינה ביום השבת – מקבלים ברכה והמשכה מיום השבת, ומכיון שכן, בהכרח לומר שביום השבת ישנו עילוי גדול יותר, שלכן, בכחו לברך אותם.
- ב. ובנוגע לעניננו – שבת זו – השבת שלפני י"ב-י"ג תמוז:
- הימים י"ב-י"ג תמוז יש להם מעלה מיוחדת – ימי הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו. ולא עוד, אלא שזוהי גאולה דכלל ישראל – כפי שכותב בעל הגאולה במכתבו הידוע³: "לא אותי בלבד גאל הקב"ה ב"ב תמוז, כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הקדושה, שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה", כלומר, שזוהי גאולה לכל בני ישראל בכל מקום שהם, גם יהודי הנמצא בקצוי תבל, לא רק קצוי תבל בגשמיות, אלא גם קצוי תבל ברוחניות – שזהו ענין ד"בשם ישראל יכונה"⁴.
- [לכאורה, כיצד שייך לומר שזוהי גאולה דכל אחד ואחד מישראל – המושג של "גאולה" שייך כאשר לפני-זה היה "מאסר", ובמילא, שייך הדבר ל"אותי בלבד", מכיון שהיה תחילה במאסר ויצא לחפשי, מה-שאינ-כן "כל מחבבי תורתנו הקדושה", עד ל"את אשר בשם ישראל יכונה" – מכיון שלא היו במאסר, מה שייך אצלם ענין של גאולה?]
- ואף-על-פי-כן, כתב בעל המאסר והגאולה במכתבו "לא אותי בלבד גאל כו' כי אם גם את כל מחבבי תורתנו

(1) ח"ב סג, ב. שם פח, א.

(2) נוסח ברכת שבע ברכות. וראה לקו"ת פקודי ד, ד וילך. ביאורו

(3) נדפס בסה"מ תרפ"ח ע' קמו ואילך. תש"ח ע' 263 ואילך. אג"ק

(4) ראה לקו"ש ח"ח ס"ע 329 ואילך.

אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' פ ואילך.

(2) נוסח ברכת שבע ברכות. וראה לקו"ת פקודי ד, ד וילך. ביאורו

(4) ראה לקו"ש ח"ח ס"ע 329 ואילך.

- 1 כו' וגם את אשר בשם ישראל יכונה", וחתם את שמו על המכתב, וצוה לשלחו ולפרסמו בכל מקום ומקום,
2 עד לפרסום באופן של דפוס - לדורות⁵, ותוכן הדברים - שי"ב תמוז הוא יום הגאולה עבור כלל ישראל].
- 3 ויש להוסיף בביאור המעלה די"ב-י"ג תמוז - שזהו "חג החגים":
- 4 ידועים דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶ אודות חג הגאולה של אדמו"ר הזקן ביי"ט כסלו - "חג החגים", וכפי
5 שנתפרש ונתבאר ש"חגים" קאי על ג' הימים טובים' דפסח שבועות וסוכות, ויי"ט כסלו הוא ה"חג" ד"חגים"
6 אלו - "חג החגים".
- 7 ובדברים אלו פסק כ"ק מו"ח אדמו"ר גם בנוגע לגאולה שלו ביי"ג תמוז - שזהו "חג החגים". ובפרט לאור
8 העובדה שבעל הגאולה די"ב-י"ג תמוז הוא "ממלא מקום" של בעל הגאולה די"ט כסלו, ככל הפירושים בתואר
9 "ממלא מקום"⁷ (כפי שדובר כמה פעמים, וכבר נדפסו הדברים⁸).
- 10 והנה, כל האמור לעיל שייך, לכאורה, לימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז, ולא לשבת זו, השבת שלפני ימי הגאולה.
11 אמנם, מכיון ש"מיניה מתבררין כולו יומין", הרי גם ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז מתבררים מיום השבת
12 שלפניהם, ומזה מובן גודל המעלה דשבת זו - שבכוחה לברך את ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז.
- 13 ג. ההוראה מכל האמור בנוגע למעשה בפועל - "המעשה הוא העיקר"⁹:
- 14 כאשר באים ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז מדי שנה ושנה, אזי חוזרים ונשנים כל הענינים שהיו בפעם הראשונה,
15 אשר נקודתם ותוכנם - הוספה והתחזקות בכל עניני הפצת התורה ויהדות, כדברי בעל הגאולה במכתבו הנ"ל.
- 16 ולא עוד, אלא שמדי שנה בשנה צריכים להיות הוספה ועילוי בכל הענינים דימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז - כפי
17 שמבאר אדמו"ר הזקן ב'אגרת הקודש'¹⁰ ש"בכל שנה ושנה יורד ומאיר . . . אור חדש עליון יותר שלא היה מאיר
18 עדיין מימי עולם אור עליון כזה", ובמילא, צריכה להיות גם עבודת האדם בהתאם לכך - "מעלין בקודש"¹¹,
19 כלומר, לא רק "ילכו מחיל אל חיל"¹², אלא עוד זאת, שההליכה עצמה היא באופן של עליה - "מעלין בקודש".
- 20 ובאותיות פשוטות: למרות שגם בשנה שעברה היו כל עניני העבודה דימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז באופן של
21 שלימות, בכל הפרטים ופרטי פרטים, באורך ברוחב ובעומק כו', וכמו כן בנוגע לימי הגאולה בשנים שלפני-זה,
22 עד לימי הגאולה בפעם הראשונה - מכל-מקום, מכיון שבשנה זו נמשך "אור חדש עליון יותר", הרי מובן,
23 שצריכים להוסיף בכל עניני העבודה דימי הגאולה ביתר שאת וביתר עוז.
- 24 וההכנה לזה - ביום השבת שלפני י"ב-י"ג תמוז, שבת זו, אשר ממנה נמשכת הברכה בנוגע לכל הענינים
25 דימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז בשנה זו. ולכן, יש לנצל ברכה והמשכה זו כדי להוסיף בכל עניני העבודה די"ב-י"ג
26 תמוז, באופן נעלה יותר ממה שהיה בימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז במשך כל השנים שלפני-זה.
- 27 ד. כל האמור לעיל שייך ליום השבת שלפני י"ב-י"ג תמוז בכל שנה ושנה. ונוסף לזה, צריכה להיות גם
28 הוראה מהקביעות דיום השבת בימי החודש, שכן, קביעות זו יכולה להיות בכמה אופנים, ועל-פי תורת
29 הבעל-שם-טוב¹³ שכל פרט ופרט הוא בהשגחה פרטית, ובמילא, יש ללמוד ממנו הוראה בעבודת האדם לקונו
30 - מובן, שיש לימוד והוראה גם מהקביעות דיום השבת בימי החודש.
- 31 ובכן, בשנה זו חל יום השבת שלפני ימי הגאולה - בעשירי בתמוז. ומובן גודל העילוי והחשיבות אשר
32 בקביעות זו - על-פי מה שכתוב¹⁴ "העשירי יהיה קודש לה'", שכן, אף שענין זה נאמר בקשר לדבר פרטי,
33 מכל-מקום, למדים מזה בנוגע לכל ענין שהוא במספר עשירי¹⁵, ובנידון-דין - עשירי בתמוז, שיש בו העילוי
34 המיוחד ד"העשירי יהיה קודש לה'".

(5) ראה אג"ק שם ע' שפב.
(6) "היום יום" - בהקדמה. אג"ק שם ח"ז ע' ל. וראה לקו"ש ח"ה ע' 436 ואילך.
(7) כתובות קג, ב. ועוד. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ד ה"כ. הל' מלכים פ"א ה"ז.
(8) ראה גם שיחת כ"ף מ"ח תשרי"מ בתחלתה (התועדויות תשרי"מ ח"א ע' 459 ואילך). ועוד.
(9) אבות פ"א מ"ז.
(10) סי"ד.
(11) ברכות כח, א. וש"נ. זח"ג קסב, רע"ב.
(12) תהלים פד, ח. וראה ברכות ומו"ק בסופן. שו"ע אדה"ז או"ח סקנה"ה ס"א.
(13) ראה בארוכה כש"ט הוספות סקי"ט ואילך. וש"נ.
(14) בחוקותי כז, לב.
(15) ראה לקו"ש ח"ו ס"ע 290. וש"נ.

ועוד ענין בזה:

בין הענינים אשר תבע ופרסם והפיץ בעל הגאולה – אמירת שיעור תהלים כפי שנחלק לימי החודש.

[תקנה זו היתה גם מקודם לכן, אבל אף-על-פי-כן, פרסום הדבר בכל מקום ומקום באופן של הפצה – נפעל על-ידי בעל הגאולה, ולכן, נקרא הדבר על שמו – על-דרך הידועה¹⁶ בענין "ופירש הבעל-שם-טוב" (בשער היחוד והאמונה בתחילתו), שאף-על-פי שענין זה מפורש כבר בדברי חכמינו ז"ל, מכל-מקום, נקרא על שמו של הבעל-שם-טוב, מכיון שעל-ידו נתפרש הדבר, "פירש הבעל-שם-טוב" – "פאָגאַנדערגעשפּרייט", מלשון הפצה]. והנה, בהתחלת שיעור תהלים דעשירי בחודש, בקאפיטל הראשון – נאמר¹⁷: "פדה בשלום נפשי גוי". ובזה מודגש בגלוי הקשר והשייכות עם ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז – שכן, פשטות הכתוב ד"פדה בשלום נפשי" הוא – ענין הגאולה.

וענין זה מודגש עוד יותר – על-פי מה שכתב אדמו"ר הזקן באגרת הקודש הידועה¹⁸ אודות גאולתו ב"ט כסלו: "כשקריתי בספר תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי . . יצאתי בשלום כו"¹⁹.

וזוהי המעלה המיוחדת בקביעות שנה זו, שיום השבת שממנו מתברכים ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז, חל בעשירי בתמוז – שהמשכת הברכה לימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז היא באופן ד"פדה בשלום נפשי", כפי שהדבר בא לידי ביטוי בגילוי ובפועל על-ידי אמירת הפסוק "פדה בשלום נפשי", באופן ד"עקימת שפתיו הוי מעשה"²⁰.

ומזה למדים הוראה בנוגע לעבודה הקשורה עם ימי הגאולה – כמובן על-פי מה שכתוב בדרושי רבותינו נשיאנו בענין "פדה בשלום נפשי", החל מביאור אדמו"ר הזקן ב"אגרת הקודש"²¹, ובארוכה בדרושי אדמו"ר האמצעי²², שמבאר את כל פרטי הענינים ד"פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי", ענין הפדיה, ובאופן של שלום דוקא (לא באופן של מלחמה), וכמבואר גם ברשימות אדמו"ר ה'צמח צדק' על הפסוק²³ אודות דברי הירושלמי²⁴ בפירוש "כי ברבים היו עמדי" שאנשי אבשלום התפללו "נפלה נא ביד דוד כו", הוא שדוד אומר פדה בשלום מקרב לי, כי ברבים היו עמדי" ("בשעת ריבם ומחלוקתם היו עמדי, שבקשו שיפלו בידי"²⁵), שגם אנשי אבשלום התפללו לנצחונם של דוד, וההוראה בנוגע לדורנו – שגם המנגד עצמו נהפך להיות עוזר ומסייע, ועל-דרך-זה בנוגע לכל שאר פרטי הביאורים במאמרי רבותינו נשיאנו, עד למאמרי בעל הגאולה.

ה. ויהירצון אשר כל אחד ואחד יקח ויקבל את כל הכוחות והברכות שנמשכים ביום השבת שלפני ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז – הן כללות הענין ד"מיניה מתברכין כולהו יומין", והן הענין המיוחד בשנה זו – הקביעות בעשירי בתמוז, כדי לעסוק בכל עניני העבודה הקשורים עם ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז, כפי שנתבאר הדברים במכתביו של בעל הגאולה, וכן בשיחותיו שנרשמו על-ידי תלמידיו.

ובלשונו של בעל הגאולה במכתבו הידוע²⁶: "עמדו הכן כולכם"²⁷ . לקבל ברכת הוי" בכל הענינים.

והעיקר, אשר מהענין ד"פדה בשלום נפשי" שאמר דוד מלך ישראל, "נעים²⁸ זמירות ישראל"²⁹, דוד מלכא משיחא – נזכה בקרוב ממש לשליחות הענין ד"פדה בשלום נפשי", בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו³⁰, וכאמור, בקרוב ממש, תיכף ומיד, "ארו עם ענני שמיא"³¹, באופן ד"אחישנה"³²,

ובפרט כאשר מוסיפים בכל עניני העבודה הקשורים עם ימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז – שעל-ידי-זה ממהרים עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה, שתהיה באופן של "אחישנה" ב"אחישנה" גופא.

(25) קה"ע שם.

(26) סה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב. אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד

ע' רעט.

(27) ראה לקו"ש ח"ו ע' 283 ואילך.

(28) ש"ב כג, א.

(29) ראה שהש"ר פ"ד.

(30) ראה שערי תשובה שם נה, ד.

(31) דניאל ז, יג.

(32) סנהדרין צח, א.

(16) לקו"ש ח"ז ע' 64 הע' 40. ח"ח ע' 354 הע' 21.

(17) נה, יט.

(18) "היום יום" – י"ט כסלו. אג"ק אדה"ז ע' צח. וש"נ.

(19) ראה גם שיחת ש"פ וישלח ש.ז. סי"א. ועוד.

(20) סנהדרין סה, א.

(21) סוס"ד.

(22) שערי תשובה ח"א מט, א ואילך.

(23) יהל אור ע' רט.

(24) סוטה פ"א ה"ח.

- ומכיון שמשיח צדקנו בא תיכף ומיד – הרי בשבת הבאה, שקביעותה ב"ז בתמוז, לא יהיה צורך עוד בענין
של "נדחה", כפסק-דין הרמב"ם³³: "כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח", ומוסיף עוד ענין³⁴ –
"ולא עוד, אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה, שנאמר³⁵ 'כה אמר ה' צבאות, צום הרכיעי
גו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים",
ומסיים: "והאמת והשלום אהבו", כלומר, לא זו בלבד שיתבטל הענין ההפכי שבגלל זה היה כללות ענין
החורבן והגלות³⁶, אלא אדרבה – "האמת והשלום אהבו",
כן תהיה לנו – למטה מעשרה טפחים, כפשוטם של דברים, ובעגלא דידן ממש.
מ. כאן המקום לעורר ולזרז עוד הפעם – על-פי מאמר רבותינו ז"ל³⁷ "אין מזרזין אלא למזורזין" – אודות
סיום כל ההכנות הדרושות לעריכת ההתוועדויות דימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז בכל מקום ומקום, ברוב פאר
והדר, "ברוב עם הדרת מלך"³⁸.
ובודאי ישלימו את ההתעסקות בענין זה באופן המתאים, כפי יכלתם ולמעלה מכפי יכלתם, באופן שלמעלה
ממדידה והגבלה.
והעיקר – שתקויים בקשתם של בני ישראל "ווי וואָנט משיח נאו", "נאו" דייקא, אפילו בשפת המדינה,
ועל-אחת-כמה-וכמה בלשון הקודש, בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, ומתוך שמחה וטוב לבב.
[כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה].

(33) ה'ל' תעניות בסופן.

(34) ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 413 ואילך. וש"נ.

(35) זכרי' ח, יט.

(36) ראה יומא ט, ב.

(37) ספרי נשא ה, ב. במדבר פ"ז, ו. וראה מכות כג, א.

(38) משלי יד, כח. וראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו. וש"נ.

המשך מעמוד כד

- משום שהדם בא בקושי, קא מְשַׁמֵּעַ לָן 'דמא', דמה מחמת עצמה
טמא ולא דם הבא מחמת ולד, ודם הבא בשופי מחמת עצמה הוא בא
וטמאה.
הגמרא מביאה מעשה בענין המקשה וראתה דם: שִׁילָא בַר אֲבִינָא
עָבַד עֹבְדָא פְּנוּתִיה דְּרַב – נהג הלכה למעשה כשיטת רב
שהמקשה ורואה בימי זיבתה הרי היא נדה ליום אחד. כִּי קָא נָח
נִפְשִׁיה דְּרַב – בשעת פטירתו של רב, אָמַר לִיה רַב לְרַב אָסִי, זִיל
צְנָעִיה – לך אמור לשילא בר אבינא שיצניע ויסתיר מעשיו אלו
שנהג כשיטתי, ויחזור להורות ברבים כשיטת רבי יצחק שהמקשה
בימי זיבתה אינה אסורה כלל אפילו באותו יום, וְאִי לֹא צְיִית – ואם
לא ישמע לך ולא יחזור בו, גְּרִייה – גרור ומשוך אותו בדברי טעם
ובראיות שיחזור בו. רב אמר לרב אסי 'גרייה' ברי"ש, אך הוא סָבַר
שגְּרִייה אָמַר לִיה – רב אסי טעה וסבר שרב אמר לו 'גרייה' בדלי"ת,
מלשון 'הכרתה', והיה סבור שכונתו לומר שאם לא ישמע לו
יכריתהו בנידוי.
בְּתַר דְּנָח נִפְשִׁיה דְּרַב – אחר הסתלקותו של רב, אָמַר לִיה רב אסי
לשילא בר אבינא, תָּרַר כֶּךָ דְּתָרַר בִּיה רַב – חזור כן ממנהגך, שכן

- רב עצמו חזר בו להורות כרבי יצחק. אָמַר לִיה, אִם אֵיתָא דְּתָרַר
בִּיה – אם אכן רב חזר בו, לְדִידִי הָוֵה אָמַר לִי – לי היה אומר זאת,
שהרי אני תלמידו. לֹא צְיִית – לא שמע שילא בר אבינא לרב אסי
ולא חזר בו. מחמת כן גְּרִייה – נידה רב אסי את שילא בר אבינא.
אָמַר לִיה שילא בר אבינא לרב אסי, וְלֹא מְסַתְפִי מִר מְדִלִיקָתָא –
האם אינך מתיירא מגחלתי, שאקפיד עליך שאתה מנדה אותי ותנוק.
אָמַר לִיה, איני מתיירא מקפידתך, שכן אָנָּא – אני הוא אִיסִי בֶן
יְהוּדָה, דְּהוּא – המכונה גם אִיסִי בֶן גּוֹר אֲרִיָּה, דְּהוּא אִיסִי בֶן
גְּמִלְיָאֵל, דְּהוּא אִיסִי בֶן מְחֶלְלָאֵל, אִסִּיתָא דְּנִחְשָׂא – והרי אני
מכתשת של נחושת, דְּלֹא שְׁלִיט בִּיה רַבְּבָא – שלא שולט בה
ריקבון. אָמַר לִיה, וְאָנָּא – ואני הוא שִׁילָא בַר אֲבִינָא, בּוֹכְנָא
דְּפְרוּלָא – שאני כעלי של ברזל, דְּמַתְבַּר אִסִּיתָא דְּנִחְשָׂא – השובר
את מכתשת הנחושת.
תָּלַשׁ וְ-חִלְהָ רַב אָסִי. עֵיילוּת בְּחֻמִּי – הכניסוהו בחולי חם,
אִפְקִיָּה מִקְרִיָּר – הוציאוהו מחולי קר, עֵיילוּת בְּקִרְיָר – הכניסוהו
בחולי קר, אִפְקִיָּה מִחֻמִּי – הוציאוהו מחולי חם, נָח נִפְשִׁיה דְּרַב
אָסִי – נפטר רב אסי.

לקוטי שיחות פרשת חוקת כרך יח

מתורגם ללשון הקודש

27 ואילו לגבי ענני הכבוד אין מוזכר בתורה, וכן לא
28 בפירוש רש"י, כיצד ומתי "חזרו"?

29 וכן יש להבין: כשם שביטול הבאר לאחר מות מרים
30 גרם ל"ויקהלו על משה... וירב העם...", כך גם סילוק ענני
31 הכבוד לאחר מות אהרן היה צריך, לכאורה, לגרום לזעזוע
32 אצל בני ישראל, ומדוע איננו שומעים שהיו לבני-ישראל
33 טענות על כך ש"נסתלקו ענני כבוד"10?

ב.

תועלתם של העננים שלא הזדקקו לה לאחר מות
אהרן

34 לכאורה ניתן היה לומר, שלפי פשוטו של מקרא לא
35 שבו ענני הכבוד לאחר הסתלקותם עם פטירת אהרן11,
36 והסיבה לכך פשוטה – לא היה צורך עוד בעננים, כדלהלן:
37 כבר קודם-לכן12 הסביר רש"י שהעננים הקיפו את בני
38 ישראל "מד" רוחות.. למעלה.. למטה", ועל ידי כך הם:
39 (א) הגנו על בני ישראל "לכל יכה בהם שרב ושמם"13;
40 (ב) כפי שאומר רש"י אחר-כך14 – "היו שפים בכסותם
41 ומגהצים אותם"; וענן נוסף הלך לפניו כדי (ג) "לנחותם
42 הדרך"15 ו-(ד) ליישר את הדרך ולהגן מפני מזיקים:
43 "מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים
44 ועקרבים"16.

45 אבל לאחר פטירת אהרן כבר לא הזדקקו בני ישראל
46 לכל מה שעשו למענם העננים, כיוון ש"ההר" נמצא
47 כבר "על גבול ארץ אדום"17, בקצה המדבר, קרוב
48 למקומות ישוב, וברור שבמקום זה "שרב ושמם" של
49 המדבר חלשים הרבה יותר.

50 וזאת לא רק בגלל המקום, אלא גם בגלל הזמן: פטירת
51 אהרן היתה "בחודש החמישי באחד לחודש"18 – חודש

א.

דברי חז"ל ורש"י על הבאר וענני הכבוד

1 חז"ל אומרים1, שהבאר שסיפקה לבני ישראל במדבר
2 מים, היתה בזכות מרים, ולכן, מיד לאחר פטירת מרים –
3 "ולא היה מים לעדה"2; וענני הכבוד היו בזכות אהרן,
4 וכאשר "מת אהרן נסתלקו ענני כבוד...".

5 למרות זאת היתה הבאר גם לאחר פטירת מרים, וענני
6 הכבוד לאחר מות אהרן, כיון שאחר-כך, כפי שאומרים
7 חז"ל1 – "חזרו שניהם בזכות משה".

8 במבט ראשון נראה, שגם רש"י בפירושו על התורה,
9 לימוד פשוטו של מקרא, מקבל את דברי חז"ל הללו: על
10 הפסוק2 "ולא היה מים לעדה", מפרש רש"י "מכאן שכל
11 מ' שנה היה להם הבאר בזכות מרים", ועל הפסוק3
12 "וישמע הכנעני" הוא מצטט4: "שמע שמת אהרן ונסתלקו
13 ענני כבוד"; יחד עם זאת מוצאים, שהבאר היתה לאחר
14 פטירת מרים, כפי שמסופר בהמשך בתורה5 (בענין הנס
15 של "אשד הנחלים"), וכפי שמפרש רש"י על המילים
16 "ומבמות הגיא.. בשדה מואב"6 – "כי שם מת משה ושם
17 בטלה הבאר".

18 מכך נראה, שרש"י מקבל את הסברא שאת הבאר
19 החזיר הקדוש-ברוך-הוא בזכות משה7, ומסתבר מזה,
20 שגם ענני הכבוד חזרו בזכות משה8 – שהרי אין זה הגיוני
21 לומר שזכותו של משה הועילה רק להחזרת הבאר, ולא
22 להחזרת ענני הכבוד.

23 אך לפי זה תמוה: על הבאר מספרת התורה9 כיצד
24 חזרה – ש"ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה... וירב
25 העם...", ואז אמר הקדוש-ברוך-הוא למשה "קח את
26 המטה..." ולבני-ישראל שוב היו מים מן הסלע.

(1) תענית ט, א. ספרי דברים פ"ה. מה. מכילתא בשלח טז, לה. ועוד.

(2) פרשתנו כ, ב.

(3) פרשתנו כא, א. ועד"ז לפנ"ז כ, כט. לקמן פינחס כו, יג. מסעי לג, מ.
עקב י, ו.

(4) "כרדיאת בר"ה" (ג, רע"א).

(5) רש"י פרשתנו כ, ייא. כא, טז ואילך ובפרש"י.

(6) שם, כ.

(7) ראה שפ"ח שם. וראה רש"י שם, יח: חפרוה שרים משה ואהרן (ראה
במקומות שבהערה 1: וחזרה בזכות שניהן).

(8) ראה שפ"ח שם, טו: הנסמן לקמן הערה 38, 39.

(9) פרשתנו כ, ב ואילך.

(10) כי מה שחזרו לאחוריהם כו' לאחר מיתת אהרן (רש"י פרשתנו כא,
ד. פינחס ועקב שם) הי' (לא מחמת הסתלקות ענני כבוד, כ"א) מפני "מלחמה
זו" (לשון רש"י פרשתנו שם) שהי' כמה זמן לאחר סילוק ענני כבוד. והרי

העננים שמשו לנחמה דברים, כדלקמן בפנים.

(11) ראה עד"ז לקו"ש ח"י"ג ע' 74 הערה 16. ושם, (שגם) מטעם זה מביא
רש"י (פרשתנו כא, ח) השאלה "וכי נחש ממת" בשם "רבותינו – כי שאלה
זו היא רק ע"פ "רבותינו" שענני כבוד חזרו (בזכות משה) והיו הורגים נחשים
(כדלקמן בפנים), משא"כ ע"ד הפשט שאינו מפורש (ע"ע) שחזרו העננים. אבל
ראה בארוכה לקמן בפנים.

(12) בהעלותך י, לד.

(13) לשון ארה"ז שו"ע או"ח ר"ס תרכה, מטוש"ע שם. וראה ישע"ד, ו.

(14) עקב ח, ד.

(15) בשלח יג, כא.

(16) פרש"י בהעלותך שם.

(17) פרשתנו כ, כג. מסעי לג, לו.

(18) מסעי שם, לח.

1 אב, קרוב יותר לזמן שהחום נחלש בו, שהרי "מחמשה
2 עשר באב ואילך תנשש כוחה של חמה"¹⁹.
3 ואין סתירה לכך מדברי רש"י בפרשת נח²⁰, המסביר
4 שב"חום" הכוונה היא ל"סוף ימות החמה חצי אב ואלול
5 וחצי תשרי שהעולם חם ביותר.. שלהי²¹ קייטא קשי
6 מקייטא" שהרי, שם מדייק רש"י בלשונו: "שהעולם חם
7 ביותר", "לפי שכבר נתחמם כל האויר וגוף הבריות בחום
8 הקיץ שעבר עליו"²², ואילו החום של זריחת השמש
9 כשלעצמה נחלש מחמשה עשר באב ואילך, כפי שרואים
10 במציאות.
11 ובענינו, כיון שעד למות אהרן (ב"קיץ שעבר עליו")
12 הגנו העננים על בני ישראל מפני חום השמש, הרי לא
13 "נתחמם... גוף הבריות בחום הקיץ שעבר עליו" – וכיוון
14 שמחמשה עשר באב ואילך אין זריחת השמש בעצמה
15 גדולה כל-כך, לא הזדקקו בני ישראל לענני הכבוד "לבל
16 יכה בהם שרב ושמש".
17 כך גם לא היה לבני ישראל צורך כל כך בשאר תפקידי
18 העננים: (א) בכך שענני הכבוד "היו שפים בכסותם
19 ומגהצים..."²³, שהרי אם שם היה קורה מקרה של
20 "שמלתך... בלתה מעליך", היו יכולים לקנות בגד חדש
21 באחת מערי אומות העולם שבסביבה²⁴; (ב) כן כבר לא
22 היה הכרח להזדקק לנס שענן יורה להם את דרכם, כיוון
23 שהגיעו כבר לסביבה שבה יש דרכים סלולות וכדומה. (ג)
24 וכן לא היה צורך ב"הורג נחשים ועקרבים" בהיותם
25 קרובים למקומות ישוב²⁵.
26 למרות שהענן צריך היה לכאורה ליישר את ההרים
27 וכו', וכפי שמסביר רש"י על "הר ההר"²⁶ – "ואף-על-פי
28 שהענן הולך לפניו ומשוה את ההרים, שלושה נשאר
29 בהן... והר נבו לקבורת משה...", שמכך רואים שהענן
30 נלווה אל בני ישראל גם לאחר מות אהרן, כאשר הגיעו
31 להר נבו, ששם הסתלק משה.
32 זאת ניתן להסביר, אם-כי בדוחק, שיישור כל ההרים
33 (חוץ מהר נבו) על-ידי הענן אינו מכריחונו לומר שהענן

34 הלך לפני ישראל כאשר הגיעו לשם, אלא שדבר זה אירע
35 לפני כן, במהלך ג' ימים שהלך לפניו²⁷, עוד לפני פטירת
36 אהרן, כדי להבטיח את טובתם בעתיד.
37 לפי זה יובן הסדר שבו מונה רש"י את ההרים שלא
38 יושרו: "הר סיני.. והר נבו.. והר ההר", בעוד אשר לפי
39 סדר המאורעות היה צריך "הר נבו" להיכתב לאחר "הר
40 ההר" –
41 אלא שבהתאם לאמור לעיל אפשר להסביר שבהקדמתו
42 את הר נבו לפני הר ההר רומז רש"י לכך, שהשארית הר
43 נבו לא מיושר לקבורת משה לא נעשתה על-ידי הענן בזמן
44 מאוחר יותר – כאשר הגיעו לשם בני ישראל – אלא באותו
45 זמן שבו השאיר את הר ההר לקבורת אהרן.

ג.

ההכרח לומר שהעננים ליוו את בני ישראל גם לאחר מות אהרן

46 אבל קיים הכרח לומר שהעננים המשיכו ללוות את בני
47 ישראל לאחר מות אהרן, שכן:
48 (א) ב"לנחותם הדרך" אין הכוונה, בפשטות, רק
49 לשמרם מפני תעיה במדבר, אלא בכלל להורות להם את
50 הדרך, שבה רוצה הקדוש-ברוך-הוא שילכו²⁸, ולכן
51 הזדקקו בני ישראל לענן גם לאחר מות אהרן, שהרי היו
52 להם עוד מסעות רבים.
53 (ב) רש"י מציין בפירושו²⁹, שלאחר מות אהרן "חזרו
54 לאחוריהם דרך ים סוף.. שבע מסעות" – חזרה אל
55 המדבר³⁰.
56 (ג) העננים הגנו על בני ישראל גם ממלחמות הגויים,
57 כפי שהסביר רש"י במלחמת עמלק³¹, שב"וצא הלחם
58 בעמלק" הכוונה היא: "צא מן הענן והלחם בו", ומכך מובן
59 שכל עוד היו בני ישראל מוקפים בעננים לא יכלו אומות
60 העולם להלחם בהם³², כפי שכבר הסביר רש"י לפני כן³³,
61 שהענן היה קולט את ה"חצים ואבני בליסטראות" ש"היו
62 מצרים זורקים".

משה חי' הארון מראה להם הדרך (במקום הענן).

(29) נסמן לעיל הערה 10.

(30) ראה פרשתנו כא, ה.

(31) בשלח יז, ט.

(32) ומה שעמלק חי' יכול להלחם בישראל (ובפרט באופן ד"וגבר עמלק" – שם, יא) כבר תי' רש"י שם (פסוק ח) שבני ישראלים היש ה' גי' – "השליכו מעליו" – חוץ לענן, וכמפורש ברש"י תצא (כה, יח) "שהי' הענן פולטן". ועד"ז כשיעפילו לעלות וגו'" (שלח יד, מד"מה. דברים א, מא"מר) שפשוט שהי' מחוץ לענן, שהרי חי' היפך ציווי ה'. וראה לקמן בפנים סוף סעיף ה והערה 59.

(33) יתרו יט, ד. – בפרש"י בשלח (יד, יט. וראה רש"י האינו לב, יא) שהמלאך קבלם. אבל ראה בארוכה מפרש"י רש"י בשלח שם. ואכ"מ.

(19) תענית לא, א.

(20) ח, כב.

(21) יומא כט, רע"א – צויין ברש"י נח שם ("כמו ששינוי במס' יומא").

(22) פרש"י יומא שם ד"ה שילהי.

(23) ואף שזה נאמר במשנה תורה לאחר מיתת אהרן – הרי משה סיפר אז מה שהי' במשך שהותם במדבר.

(24) ראה יומא עה, ב.

(25) להעיר ממש"נ (עקב ח, טו. וראה דברים א, יט וברש"י) "במדבר הגדול והגורא נחש שרף ועקרב" – והרי כבר יצאו מ"מדבר הגדול והגורא".

(26) פרשתנו כ, כב.

(27) פרש"י בהעלותך י, לה.

(28) ראה פרש"י בשלח שם. וראה פרש"י יהושע (ג, ג) דלאחרי מיתת

וכדומה. רש"י בוחר בפירושו על התורה⁴⁴ לכתוב "שבעה עננים כתובים..."
 ויש לומר שההסבר לכך הוא כדלהלן: בפשטות קיים הבדל בין עננים סתם לבין ענני כבוד: "ענני כבוד" משמעותם, שכל מטרתם היא להראות את כבודם של ישראל⁴⁵. כלומר, היו עננים, שתפקידם היה להגן ולדאוג לצרכיהם של ישראל, אם כי כתוצאה מכך נגלים חיבתם וכבודם של ישראל. והיו עננים נוספים, שכל מטרתם היתה לשם "כבוד" – לפרסם את הכבוד שמכבד הקדוש-ברוך-הוא את ישראל.

מכך מובן, שלא כל העננים הם ענני כבוד: הענן ש"מנמיך את הגבוה... והורג נחשים ועקרבים"⁴⁶ איננו מענני הכבוד, שהרי תפקידו הוא הכרחי כדי לאפשר הליכה במדבר, וכך גם הענן שהגן מפני חום השמש או מפני אומות העולם בשעת מלחמה, אשר לא היה מפני כבודם של ישראל אלא כדי להועיל להם בענינים נחוצים ביותר. ולפיכך מתבטא רש"י במקומות אלו בלשון "ענן" (סתם).

לדוגמא: "וצא הלחם בעמלק – צא מן הענן"³⁰; "זורקים חצים... והענן מקבלם"³²; "הר ההר... ואע"פ שהענן הולך לפניו ומשוה את ההרים"²⁵; "נגד השמש... הענן נקפל... והחמה זורחת עליו"³⁶; "כל הנחשלים אחריך... שהיה הענן פולטן..."⁴⁵.

לעומת זאת, אצל העננים שהסתלקו עם מות אהרן נמצא הביטוי: "נסתלקו ענני כבוד (בלבד)"⁴⁷ – רק העננים שהיו לכבודם של ישראל, ולא העננים⁴⁸ שסיפקו את צרכי בני ישראל⁴⁹. ענני כבוד אלו אכן לא חזרו, לפי פשוטו של

ולפיכך, מיד לאחר מות אהרן "וישמע הכנעני.. וילחם בישראל"³⁴, וכפי שמפרש רש"י³⁵, שבראותם ש"נסתלקו ענני הכבוד", חשבו ש"נתנה רשות להלחם בישראל".

אם כך, היה צורך בהגנתם של ענני הכבוד על ישראל גם במלחמות הבאות.

(ד) תפקידו של הענן במ"ב המסעות לא היה רק להראות לאן ללכת, אלא גם, כפי שמרחיבה על כך התורה בפ' בהעלותך³⁶, להודיע מתי וכמה זמן "יחנו" ו"יסעו", דבר שהיה בו צורך בכל המסעות עד לכניסה לארץ ישראל.

(ה) ועיקר: על הפסוק³⁷: "והוקע אותם לה' נגד השמש" (לאחר מות אהרן) אומר רש"י: "השמש מודיע את החוטאים הענן נקפל מכנגדו והחמה זורחת עליו". רש"י אומר איפוא, בפירושו³⁸, שהענן היה גם לאחר מות אהרן³⁹ והגן מפני השמש.

נשארה אפוא הקושיא בעינה: מדוע אין מוזכר בשום מקום שענני הכבוד חזרו, ומדוע לא גרמה הסתלקותם לזעזוע אצל ישראל?

ד.

"עננים" סתם, ו"ענני כבוד"

כדי להבין את הדברים, יש להקדים ולהבין תחילה דיוק ושינוי בלשונו של רש"י בפירושו על התורה: במספר מקומות⁴⁰ הוא קורא לעננים – "ענני כבוד", ובאחרים⁴¹, "עננים" סתם.

שני ביטויים אלו נמצאים גם במדרשי חז"ל המספרים על שבעת העננים: בחלק מהם⁴² הגירסא היא "שבעה עננים היו" וכדומה, ובאחרים⁴³ "שבעה ענני כבוד היו"

(34) פרשתנו כא, א.

(35) מסעי לג, מ (וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 199 ואילך, הטעם שלא הביאו רש"י בפרשתנו, ולאידך מוסיף בפרשתנו "ועמלק מעולם רצועה כר").

(36) ט, יז ואילך. וראה פקודי מ, לו ואילך.

(37) כה, ד. ואף שמביאו מ"מדרש אגדה" – הרי כמדובר כמ"פ, כל מה שהובא בפרש"י עה"ת הוא פשוטו של מקרא או אגדה המיישבת דברי המקרא (רש"י בראשית ג, ח. ובכ"ח).

(38) וכן מפורש בפרש"י תצא כג, יג "חוץ לענן" (וראה שפ"ח ומשכיל לדוד שם). וכן מוכח בפרש"י יהושע שם.

(39) ראה חזקוני, ריב"א, שפ"ח ומשכיל לדוד בלק שם.
 (40) פרש"י אמור כג, מג. פרשתנו כ, כט. כא, א. פינחס כו, יג. מסעי לג, מ. עקב ח, ד. י. ו.

(41) ראה לקמן בפנים.

(42) מכילתא בשלח יג, כא ("שבעה עננים הם". אבל ראה שם לאח"ז). ספרי בהעלותך י, לד. תנחומא במדבר כ (אבל בא בהמשך למ"ש לפניו "ענני כבוד"). זח"ג שב, סע"ב. ועוד.

(43) תנחומא בשלח ג. במדבר יב. תוספתא סוטה פ"ד, א. מכילתא בשלח

שם. ברייתא דמלאכת המשכן רפ"ד. ספרי זוטא בהעלותך שם. במדב"ר פ"א, ב. יל"ש פקודי רמו תכו. זח"ג רפג, סע"א. תקו"ז תכ"א (נה, א). ועוד. וראה זח"ג קג, א.

(44) בהעלותך שם. ולהעיר ג"כ מרש"י האינו (לב, י) "והקיפם בעננים". בפרש"י יחזקאל (טז, י) "ומדרש אגדה... שבעת ענני כבוד כו". אבל (נוסף לזה שהוא "מדרש אגדה". הרי) כמדובר כמ"פ, פרש"י לנ"ך אינו ע"ד הפשט כ"כ – כמו פירש"י עה"ת.

(45) משא"כ ע"ד הדרוש כו' – ש"כבוד" הוא כינוי לשכינה. וראה לקמן הערה 48.

(46) תצא כה, יח.

(47) אבל להעיר מפרש"י קהלת (ז, א) "וכן אהרן בעמוד ענן". וראה הערה 44.

(48) להעיר גם מדרש"י תענית (ט, א ד"ה ונסתלקו): "ענני רקיע וענני עשן ושאר עננים אינן של כבוד" (אבל ידוע השקו"ט (שד"ח ח"ט ע' א'תתיד ועוד) אם הפי' לתענית הוא לרש"י).

(49) ראה גם שפ"ח בלק שם. ולפ"ז אתי פרש"י פרשתנו (כ, ככ) כפשוטו – דלא כנ"ל בפנים ס"ב בסופו. ומה שכותב רש"י "הר נבו" לפני "הר ההר" – נת' בשיחת ש"פ חקת תשל"ז.

1 מקרא, וכך מובן מדוע לא היו לבני ישראל תלונות על
2 הסתלקות ענני כבוד, כפי שהיו להם בענין בארה של
3 מרים.

4 בכך אפשר לתרץ את קושיית הרא"ם⁵⁰, השואל: הרי
5 העננים היו מד' רוחות ואחד מלמעלה ואחד מלמטה⁵¹,
6 והסוכה דומה לעננים, וכפי שמפרש רש"י⁵¹: "כי בסוכות
7 הושבתי – ענני כבוד", היו אפוא גם לסוכה צריכות להיות
8 "אחד מלמעלה ואחד מלמטה וד' מד' רוחותיה", ואילו
9 ההלכה היא⁵² שדי בשתי דפנות שלמות ודופן שלישית
10 שיש בה טפח?

11 ויש להוסיף לקושייתו – מדוע אין עושים זכר לענן
12 השביעי שהיה "לפניהם"?

13 לפי האמור לעיל מובנים הדברים: הזכר שאנו עושים
14 הוא רק ל"ענני כבוד"⁵³ – העננים שכל מטרתם היא רק
15 לשם "כבוד"⁵⁴; ואילו הענן שהיה "לפניהם", וכן חלק
16 מששת העננים האחרים, שימשו גם לצרכים⁵⁵ אחרים של
17 עם ישראל.

18 אם כך, גם מספר דפנות הסוכה איננו קשור למספר ענני
19 הכבוד, ובמיוחד כאשר יש לומר שהיו בכך שינויים –
20 במסע שבו לא היה צורך בהגנה מצד מסויים – היה הענן
21 מצד זה ענן הכבוד.

ה.

הדיוק בלשונו של רש"י: "נתנה רשות להלחם"
22 לפי זה יובן גם דיוקו של רש"י בפירושו, שהובא לעיל
23 (סעיף ג), על "וישמע הכנעני"³⁴ – "שנסתלקו ענני כבוד
24 וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל" – שהרי לכאורה
25 היה רש"י צריך להזכיר את החידוש העיקרי "שנתנה
26 האפשרות והרשות להלחם בישראל" – שהרי כאשר היו בני
27 ישראל מוקפים, לפני כן, בעננים, היה בלתי אפשרי להלחם
28 במסע.

50 בהעלותך שם. וראה גו"א וצידה לדרך שם. ב"ח לטאו"ח סו"ס תרכה.
פרמ"ג (א"א) שם. וראה לקו"ש חל"ב ע' 147.

51 אמור שם. ולהעיר מרש"י בהעלותך (ט, יח) "כמין סוכה" – אבל שם
המדובר בענן שה' על המושכן (כמשמעות הכתובים שם, וכדיוק לשון רש"י
"עמוד הענן", וה' נמשך (רק) על גבי בני יהודה. עד שמשה אומר שובה
וכו". ואכ"מ.

52 סוכה ו, ב. טושו"ע או"ח סתר"י ס"ב.
53 כדיוק לשון רש"י "ענני כבוד". ולהעיר מהשינוי בין ת"א ותיב"ע שם.
54 עפ"י מתורג"ג כ"מ מה שהקשה בב"ח שם "למה ציוה יותר במצות
סוכה.. יותר משאר חסדים" (כמו מן ובאר כו') – כי סוכה הוא זכר (לא לענין
של הספקת צרכים, כ"א) לענין של כבוד. וראה לקו"ש שם.

55 ראה ב"ח שם דזה שלמטה ה' מנמיך הגבוה (ובפרמ"ג שם, שה' מניין מפני נחשים). אבל בפרש"י בהעלותך (י, לד) שכל זה נעשה ע"י זה
ש"לפניהם", וכמ"ש בצידה לדרך שם.

56 ראה ביאור באו"א – לקו"ש ח"ח שם.

29 עתה מובן דיוק זה⁵⁶: גם לאחר ש"נסתלקו ענני כבוד"
30 עדיין נותר הענן שהגן על ישראל מפני אומות העולם
31 בשעת מלחמה, אך הכנעני חשב, שכיוון שנסתלקו ענני
32 הכבוד – הקדוש-ברוך-הוא כבר איננו מגלה כל- כך כבוד
33 לישראל, הרי זאת הוכחה לכך ש"נתנה רשות להלחם
34 בישראל", אך בקשר לאפשרות למלחמה לא חל כל
35 שינוי⁵⁷.

36 ואין להקשות: כיצד ייתכן שהכנעני⁵⁸ יילחם בבני
37 ישראל כאשר הם מוגנים על-ידי הענן? – שכן, חוצפתו
38 הובילה אותו בפרט זה עד לכדי שטות ממש וכו', והוא
39 חשב שבני ישראל ייצאו מתוך הענן כדי להלחם בו⁵⁹.

40 ובמיוחד לפי פירוש רש"י לפני-כן³³ שהכנעני כאן הוא
41 עמלק – ועמלק הלוא היה זה אשר נלחם כבר קודם-לכן
42 בבני ישראל "הנחשלים אחריו" – שהענן פולטן⁶⁰, אפילו
43 כאשר "היו כל האומות יראים להלחם בכס.. קפץ וירד..
44 אף-על-פי שנכוה..."⁵⁹, והוא שוב התמודד עם ישראל
45 באופן של "קפץ", ללא התחשבות בכך שהם היו מוגנים
46 על-ידי הענן.

ו.

שפים ומגהצים וגדלים עמהם, לא היה בזה צורך הכרחי

47 על ההסבר שלעיל אודות ההבדל בין "ענני כבוד" לבין
48 עננים סתם, ניתן לשאול: הרי רש"י אומר¹³ ש"ענני כבוד
49 היו שפים בכסותם ומגהצים אותם.. ואף קטניהם כמו
50 שהיו גדלים היה גדל לבושן עמהם", ושני תפקידים אלו
51 היו לכאורה בין הדברים הנחוצים כצרכי בני אדם, ולא
52 ענין של כבוד בלבד⁶¹!?

53 אך לאמיתו של דבר אין זו קושיא כלל. שהרי,
54 בפשטות, אין רש"י מתכוון באמרו "ואף קטניהם.. היה גדל
55 לבושן עמהם" להמשך תפקידיהם של ענני הכבוד⁶², כי

57 אבל להעיר מתוספתא סוטה (פ"ד, א): אי' הלך התייר שלהם המכביש
להם את הדרך.

58 ועד"ז סיחון ועוג. וכן אדום (פרשתנו כ, יח-כ), שה' לפני מיתת אהרן
וסילוק ענני כבוד.

59 כי העננים הועילו רק להגין מפני החצים כו' כנ"ל, אבל לא שיוכלו
בני" לנצח האויב ולכבוש ארצו כו'. וכדמוכח מפרש"י בשלח (יז, ט) "צא מן
הענן והלחם בו". וכן ה' גם בפועל בנוד"ד, שלכן ה' אפ"ל "וישב ממנו
שבי" (פרשתנו כא, א). וכן במלחמת סיחון ועוג ומלחמת מדין, בפשטות יצאו
בני" מן הענן. ולהעיר מרש"י יחזקאל טז, טו.

60 פרש"י תצא כה, יח.

61 ובפרט שבכ"מ (מדרש תהלים מזמור כג. דב"ר פ"ז, יא. שהש"ר פ"ד,
יא) הגירסא "הענן שף כו'", ורש"י בוחר בהגירסא (פסיקתא דר"כ פ' בשלח.
הובא ביל"ש עקב שם) "ענני כבוד".

62 וכן מוכח מלשון המדרשים שציינו בהערה הקודמת "ולא היו
(הקטנים) גדלים.. החלון הזה כו'" – ולא נזכר ע"ד ענני כבוד רק אח"כ, ע"ז

מה שקבלו ישראל באמצעות משה, אינו דומה למה
שקבלו באמצעות אהרן ומרים, שבזכותם קבלו ישראל ענני
כבוד ומים, אלא שמשה, כרועה נאמן, דאג לישראל לכל
צרכיהם ההכרחיים, בזמן שהיו הכרחיים.

וכך יומתקו הדברים: רואים, שענין זה – שמשה דאג
לצרכי ישראל – לא היה כענין התלוי בזכות⁶⁶, המתבטל
לאחר פטירתו של בעל הזכות, אלא זה נעשה באופן
המבטיח שגם לאחר הסתלקותו יקבלו זאת, או שכבר לא
יהא להם צורך בכך:

אף על פי שלאחר מות משה "בטלה הבאר", הרי בני
ישראל כבר לא נזקקו לבאר, כי כבר היו קרובים לירדן⁶⁷;
וכך גם לגבי המן, כבר פירש רש"י⁶⁸, שלמרות ש"כשמת
משה בו' אדר פסק המן מלידד (בכל זאת היה להם מן גם
אחר כך) ונסתפקו ממך שלקטו בו כיום עד שהקריבו העומר
בששה עשר בניסן".

ח.

פעולותיהם של נשיאי הדור נמשכות גם לאחר פטירתם

מכך יש ללמוד בקשר לנשיאי ישראל בכל דור ודור,
שגם לאחר הסתלקותם, כאשר בעיני בשר אין רואים את
השפעתם באופן גלוי (בדומה למן לאחר מות משה,
שבמבט על העולם נראה היה שפסק מלידד) – הרי כאן
קיים הכלל המפורסם, ש"לא יפרדו מעל צאן מרעיתם"⁶⁹;
וזאת לא רק מפני ש"אף כאן עומד ומשמש
(ממרוס)⁷⁰ – שאת זאת אין לראות בעיני בשר – אלא גם
מפני שפעולות וענינים אלו, שהם הקימו עבור ישראל
בהיותם בחיים בעולם הזה, הם פעולה נמשכת – ממשיכים
ל"קבל" זאת גם לאחר הסתלקותם.

ט.

הקשר בין זאת לבין חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז

זהו הקשר המיוחד שבין ענין זה לבין חג הגאולה של
כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, י"ב-י"ג תמוז, החל בשנים רבות
בימי השבוע של פ' חוקת (שמיני' מתברכין⁷¹) – שהרי
ענין זה מתגלה באופן בולט בגאולת הרבי:

1 מהו הקשר בין "גדל לבושן עמהם" לבין ענני כבוד? –
2 אלא שתוך כדי דברו על הלבושים, מציין רש"י, שבהם
3 היה נס נפרד, שגדלו ביחד עם גופם (ללא קשר לעננים)
4 כדברי רש"י שם "כלבוש הזה של חומט שגדל עמו".

5 [הסיבה לכך שרש"י מביא זאת כהמשך לפירושו
6 ש"ענני כבוד היו שפים בכסותם..."] היא, שבדיוק כאן
7 עשויה להתעורר השאלה: אמנם הגדולים יכלו ללבוש כל
8 הזמן אותם בגדים, מפני ש"שמלתן לא בלתה מעליך" –
9 אך כיצד יכלו הקטנים ללבוש במדבר את אותם הבגדים,
10 בעוד הם גדלים? לכן אומר רש"י, שכאן עשה הקדוש-
11 ברוך-הוא נס, ש"היה גדל לבושן עמהם".

12 והענין ש"ענני כבוד היו שפים בכסותם ומגהצים
13 אותם" לא היה הכרחי – שהרי גם ללא "ענני הכבוד" יכלו
14 בני ישראל במדבר לבצע את השיפוי והגיהון בדרכים
15 הרגילות.

16 בדומה לכך ש"שמלתן לא בלתה" לא היה נס הכרחי
17 – שהרי יכלו להשיג לעצמם בגדים חדשים, או מן
18 ה"שמלות"⁶³ הרבות שהם לקחו עמם ביציאת מצרים⁶⁴,
19 או על-ידי הכנתם מצמר הכבשים וכדומה, שהיה להם
20 ממקניהם, או על-ידי קניית בגד כאשר שהו מפעם לפעם
21 בקרבת מקום ישוב⁶⁵.

22 וכיוון שענין ה"שפים" ו"מגהצים" דוקא באמצעות
23 ענני כבוד לא היה הכרחי לישראל, אלא כדי לחסוך מהם
24 טורח קל, הרי זה עצמו סימן אמיתי לכבוד – לעוצם
25 הכבוד שה' מכבד את ישראל. ולכן קשור הדבר לענני
26 כבוד.

ז.

קבלת צרכים באמצעות משה, לא כבזכות אהרן ומרים

27 עדיין יש להבין: אם רש"י⁶⁶ אומר ש"בטלה הבאר"
28 קשור לפטירת משה, הרי נראה שהוא סובר, ששיבת הבאר
29 היתה בזכות משה (כאמור לעיל בסעיף א') – ואם כך,
30 מדוע לא חזרו ענני כבוד בזכות משה?
31 ויש להסביר זאת כדלהלן: לפי פשוטו של מקרא, כל

ש"לא היו צריכין תכבוסת".

(63) בא יב, לה "כלי כסף וכלי זהב ושמלות". והרי ה' באופן של
"וינצלם" (שם, לו). וראה פרש"י בא יג, יג – ע"ד ריבוי הכלי כסף וזהב.

(64) כמ"ש הראב"ע עקב שם.

(65) ועפ"ז, גם את"ל ד"ה גדל עמהם" שייך לענני כבוד – אי"ז ענין
הכרחי.

(66) כמו "ולא ה' מים לעדה" לאחר מיתת מרים, ונסתלקו ענני כבוד
לאחרי מיתת אהרן.

(67) סוף פרשתנו. ועוד.

(68) בשלח טז, לה (ממכילתא שם. ולדעת ר"י שם, אכלוהו י"ד שנה אחר
מיתת משה!).

(69) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר ע"ד אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע
במכתבו ליאָרצייט הראשון שלו (ב' ניסן תרפ"א) – נדפס בס' חכמי ישראל
(ני. תרפ"ד) לג, א. אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ח"א ע' קמא.

(70) סוטה יג, סע"ב.

(71) זח"ב סג, ב. פח, א.

- 1 רואים במוחש, שהנצחון והגאולה של י"ב-י"ג תמוז
- 2 בימים ההם, שגרמה לכך שאפילו במדינה ההיא תתקיים
- 3 החזקת התורה והפצת היהדות – היא פעולה נמשכת עד
- 4 היום הזה, דבר זה כבר הביא להקמת שלושה דורות של
- 5 יהודים שומרי תורה ומצוות במדינה ההיא, שעל כך
- 6 קובעת התורה ש"לא ימושו מפיו ומפי זרעך ומפי זרע
- 7 זרעך... מעתה ועד עולם"⁷².
- 8 יתר-על-כן: רואים, שאפילו כאלה שהיו כבר מספר
- 9 דורות מנותקים ר"ל מתורה ויהדות – עקב המצב החמור

- 10 והתנאים האיומים במדינה ההיא – גם אלו ממשיכים
- 11 "לקבל" מפעולת הגאולה עד היום הזה, וזה מעורר אותם
- 12 ענשיו לתשובה, והם שבים לחיים של תורה ויהדות.
- 13 ובאמצעות עשייה כדבעי של הפעולות של חג
- 14 הגאולה⁷³, חיזוק תורה ויהדות והפצתן באופן כללי,
- 15 ובמיוחד ענין שהזמן גרמא – הפצת מעיינות החסידות
- 16 חוצה – יביא הדבר ל"קאתי מר" דא מלכא משיחא,
- 17 במהרה בימינו אמן.

(משיחות מוצאי ש"פ מט"ו,
ש"פ דברים וט"ו באב תשל"ט)

(72) ישע"י נט, כא. ב"מ פה א.

(73) ראה מכתב בעל הגאולה לחגיגה הראשונה – י"ב תמוז תרפ"ח (נדרס)

בסה"מ תרפ"ח (ע' קמו) ותש"ח (ע' 263) ועוד.

המשך ביאור למס' נדה ליום שלישי עמ' ב

- 1 הבא באונס, שכן מלת 'זוב' משמעותה כל זוב ואפילו זוב באונס, **הא**
- 2 **מה אני מקיים 'דמה' – ואם כן מה נדרוש למעט מתיבת 'דמה', על**
- 3 **כרחך יש לדרוש 'דמה' מחמת עצמה ולא מחמת ולד.**
- 4 שואלת הגמרא: **ומה ראית למהר את הולד ולטמא פאונס – מדוע**
- 5 **דרשת כן, ולא דרשת להיפך, 'דמה' מטמא ולא דם הבא באונס, 'זוב',**
- 6 **אפילו זוב הבא מחמת ולד מטמא. משיבה הברייתא: מטהר אני**
- 7 **בולד, שקל הוא מדם הבא באונס, שיש מטהר אחריו – משום**
- 8 **שמצינו בו טהרה אחריו, שאחר ימי טומאת לידה באים ימי טהרה,**
- 9 **שכל דם שרואה בימים אלו טהור, ומטמא אני פאונס שחמור הוא,**
- 10 **שאינו מטהר אחריו – שלא מצינו ראיית דם שטהרה בימים שאחר**
- 11 **ראיית אונס.**
- 12 שואלת הגמרא: **אדרבה, מטהר אני פאונס שקל הוא, שכן אונס**
- 13 **בזב טהור – שטויה התורה בזב זיבה הבאה באונס. משיבה**
- 14 **הגמרא: השתא מיהא – עתה, על כל פנים באשה קיימין – פסוק**
- 15 **זה שאנו דורשים עתה עוסק באשה זבה ולא באיש, ואונס באשה**
- 16 **לא יאשכחן – ובאשה לא מצינו שדם הבא באונס יהיה טהור, ולכן**
- 17 **יש לדרוש בה לטהר דם הבא מחמת ולד שקל הוא, ולא לטהר דם**
- 18 **הבא באונס שחמור הוא.**
- 19 עוד משיבה הגמרא: **ואיכעית אימא, מאי דעתיה – מה היא סברתך**
- 20 **בשאלתך, למהורי – שיש לטהר פאונס ולטמא בולד, בולד,**
- 21 **הרי אין לו אונס גדול מזה – אף לסברתך ודאי יש לטהר בולד,**
- 22 **משום שהוא דם הבא באונס, שהרי אין לו אונס גדול יותר מדם הבא**
- 23 **מחמת ולד, ואם כן כיון שמצינו בזבה כתוב שמטהר וכתוב שמטמא,**
- 24 **יש לטהר בולד ולטמא באונס.**
- 25 הגמרא מבארת מדוע דם קושי בימי נדה אינו טהור. מקשה הגמרא:
- 26 **אי הוי – אם כך שמצינו שדורשים מתיבת 'דמה' למעט בולד, נדה**
- 27 **נמי יאמא – נדרוש כן אף את הפסוק האמור בנדה (שם טו יט), 'ואשה**
- 28 **כי תהיה זבה דם יהיה זבה בבשרה', ונדרוש מתיבת 'זבה', אימתי**
- 29 **דם הבא בימים הראויים לנדה מטמא, דווקא זבה מחמת עצמה**
- 30 **ולא מחמת ולד, ומדוע כתוב בברייתא שהמקשה בימי נדה, נדה.**
- 31 **מבררת הגמרא את הקושיא ושואלת: אתה אומר ולד, או אינו**
- 32 **אלא אונס. משיבה הגמרא: כשהוא אומר (שם) 'ואשה כי תהיה**

- 33 **זבה, הרי אונס אמור, שכן מלת 'זבה' משמעותה שתהיה זבה**
- 34 **באיזה אופן שיהיה ואפילו באונס, ומאחר שלמדנו שדם הבא באונס**
- 35 **מטמא, הא מה אני מקיים 'זבה', 'זבה' מחמת עצמה ולא מחמת**
- 36 **ולד, וקשה מדוע כתוב בברייתא שהמקשה בימי נדה, נדה.**
- 37 הגמרא מביאה דרשה אחרת לטהר דם קושי בימי זיבה, ומיישבת בזה
- 38 את הקושיא. מתרצת הגמרא: **אמר ריש לקיש, מנין שדם קושי בימי**
- 39 **זיבה אינו מטמא, אמר קרא – נאמר ביולדת נקבה (שם יב ה)**
- 40 **'וששים יום וישת ימים תשב על דמי טהרה', כלומר, שכל דם**
- 41 **שרואה בימי טהרתה טהור, ומלת 'תשב' מיותרת, שהיה אפשר**
- 42 **לכתוב 'וששים יום ושת ימים דמי טהרה', ויש לדרוש, 'תשב', יש**
- 43 **לו ישיבה אחרת שהיא כזו – יש לו עוד זמן אחר שאם תראה בו**
- 44 **דם אינה טמאה, ואיזו זו – היכן מצינו זיבה אחרת שטהורה, זו קושי**
- 45 **בימי זיבה, שדרשה הברייתא לעיל לטהרו מהכתוב 'דמה' (שם טו**
- 46 **כה), דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד. אבל דם קושי בימי נדה לא**
- 47 **מצינו בו דרשה לטהר, וטמא. מקשה הגמרא: ואימא זו קושי בימי**
- 48 **נדה – שמא יש לדרוש שהישיבה אחרת, הנלמדת מתיבת 'תשב'**
- 49 **הכוונה למקשה בימי נדה, שהיא זו שטהורה, שהרי כתוב בנדה 'זבה'**
- 50 **(שם טו יט), ונדרוש זיבה הבא מחמת עצמה טמא ולא זיבה הבא**
- 51 **מחמת ולד.**
- 52 מחמת קושיא זו מתרצת הגמרא באופן אחר: **אלא אמר אבה**
- 53 **דשמואל, מנין שדם קושי בימי זיבה אינו מטמא, אמר קרא לענין**
- 54 **יולדת נקבה (שם יב ה), 'ומטמא שבועים בנדה', כלומר, שדיני**
- 55 **טומאתה הם כדיני טומאת נדה, ודורשים, יולדת כנדרתה טמאה,**
- 56 **ולא בויבתה, מפלל דויבתה טהור – מזה משמע שיש לידה**
- 57 **שטמאה מחמת דין נדה ואינה טמאה מחמת זיבה, ואיזו זו – ואיזה**
- 58 **דם זיבה הוא שטהור ביולדת, זו דם קושי בימי זיבה.**
- 59 מקשה הגמרא: **והשתא דכתיב 'ומטמא שבועים בנדה' – עתה**
- 60 **שלמים טהרת דם קושי מהפסוק 'כנדרתה', ואין למדים זאת מ'דמה',**
- 61 **'דמה' למה לי – איך מתיישבים דברי הברייתא שדרשה לטהר דם**
- 62 **קושי מהכתוב 'דמה'. מתרצת הגמרא: אי לאו 'דמה' הוה אמינא,**
- 63 **שלמים מהדרשה 'בנדה', ולא בויבתה שהמקשה בימי זיבה**
- 64 **טהורה, ואפילו אם אחר שקשתה ראתה בשופי סמוך ללידה,**

כל מלאכת עבודה לא תעשו, יצתה תקיעת שופר . .
שהיא חכמה ואינה מלאכה.⁸

מלאכה — היא בירור הניצוצות של עולם התהו, שנפלו בשבירה. השבירה היתה בז"א ובמלכות, ואותם צריכים לתקן, אך לא במוחין, ולכן בהם לא שייכת מלאכה, רק חכמה, היינו מוחין בכלל.

זהו שתקיעת שופר היא חכמה ולא מלאכה, כי היא מגיעה בחכמה ובינה - והיינו דהשופר עצמו הוא בינה, והקול היוצא ממנו הוא חכמה.

זהו דכתיב⁹ מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה, דקאי על השופר, שצדו אחד צר וצדו השני רחב¹⁰, וכתוב שם י"ה דוקא, שהוא חכמה ובינה.

(ליקוטים ואגרות עמ' רעט)

יצתה תקיעת שופר ורדיית הפת, שהיא חכמה ואינה מלאכה.³¹

יש לבאר את הקשר בין שופר לפת, כי רדיית הפת מן התנור, שיהיה מה לאכול, תלויה בתקיעת שופר. והיינו כשישראל תוקעים בשופר, נמשך להם מזונות. וכמאמר רז"ל¹¹ כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה.

זהו דכתיב¹² תקעו בחודש שופר . . כי חוק לישראל הוא - על ידי תקיעת שופר נעשה חוק ומזון, היינו פת לחם, כמו שכתוב¹³ הטריפני לחם חוקי.

וטעם הדבר הוא, כי שופר הוא בבינה (שהרי הוא מאילו של יצחק¹⁴, גבורה, ובינה היא מקור הגבורות, ככתוב¹⁵ אני בינה לי גבורה), ופת הוא בחכמה (כי לחם הוא חסד). ומכיון שחכמה ובינה הם תרין רעין דלא מתפרשין¹⁶, לכן, כשיש שופר, בינה, יש פת, חכמה.

(ליקוטים ואגרות עמ' רפא, עמ' רפו)

מאמרי חז"ל

שופר שנמדק ודבק, פסול¹.

שופר צריך להיות שלם, כי עיקרו הוא גבורות ממותקות², כמו שהן בשרשן. גבורות אלה גבורות הרבה מחסד, והן מהבחינה שלפני שבירה ותיקון, במקום שלא היתה שבירה כלל.

(ליקוטים ואגרות עמ' ר)

כמה שיעור תקיעה . . כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן.³

בידו — ביד ימין, חסד, מדתו של אברהם. כי המכוון היא להמשיך גבורות הממותקות בחסד.

ויראה לכאן ולכאן — היינו שיש ראייה משני הצדדים, כמו שאמר אברהם⁴ ה' יראה . . בהר ה' יראה, שתי פעמים יראה.

(ליקוטים ואגרות עמ' שנה)

כמה שיעור תקיעה . . כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן.

שיאחזנו בידו — הוא על דרך האוחז ביד מדת משפט⁵, כי השופר הוא מאילו של יצחק⁶, גבורה. והחסד של אברהם והרחמים של יעקב ממתיקים אותו משני צדדיו: לכאן — לאברהם, שהוא לפני יצחק. ולכאן — ליעקב, שהוא אחרי יצחק.

וירא"ה לכא"ן ולכא"ן — גימטריא אברה"ם יעק"ב. י"ד — מספר דו"ד, כי המכוון היא להמשיך למלכות, מדתו של דוד המלך. כמאמר⁷ כדי שתמליכוני עליכם . . ובמה בשופר.

(ליקוטים ואגרות עמ' שנה)

(8) פנחס כט, א. ראש השנה כט, ב.

(9) תהלים קיח, ה.

(10) ראה זח"ב ס, א.

(11) ביצה טז, א.

(12) תהלים פא, ד.

(13) משלי ל, ח. ביצה שם.

(14) ראש השנה טז, א.

(15) משלי ח, יד.

(16) זח"ג ד, א.

(1) שם כז, א במשנה.

(2) פרי עץ חיים שער ראש השנה פ"ב.

(3) שם, ב.

(4) וירא כב, יד.

(5) תפלת מוסף של ימים נוראים.

(6) ראש השנה טז, א.

(7) שם.

כו זכרונות מרשימת הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ז"ל שניאורסאהן

חוברת י

אורחים רבים התאספו מהערים הסמוכות – נוסף, כמובן, על קרובי המשפחה – והגיעו כמה מאות מברקים¹. בערב החגיגי שערכנו בביתנו השתתפו נציגי הקהילה המרכזית של המחוז, ובנוסף לכך כל בית-כנסת בפני-עצמו² (כל בית-כנסת הוגדר כקהילה נפרדת קטנה) שלח אף הוא נציגים מחבריו. רבים מהם הגיעו עם נשותיהם.

כל זאת – אין לשכוח – בתקופה שבה אסור היה לקיים קשר כלשהו עם מנהיגים דתיים (או כפי שנקראו ברוסית: "כוהני פולחן"), וניתן היה לאבד משרה באשמת קשר שכזה. אך הציבור לא התחשב בסיכון, ומספר רב של רופאים ומשפטנים נכבדים, שתפסו משרות בכירות ב"איספולקום" ובמועצת העיר, הגיעו לשמחה ובילו בביתנו כל הלילה³.

שירות המברקים עבד באותו יום במיוחד כדי להביא את מברקי הברכה שהגיעו. למשך יומיים אלו אף ניתנה הרשות לקבל מברקים בלשון-הקודש⁴ – שפה שהשימוש בה כבר היה אסור בתכלית האיסור. מטבע הדברים, גם אנו עצמנו כתבנו בלשון-הקודש⁵, וקיבלנו תכתובות בשפה זו. ניתנה אף הוראה שכל המברקים המיועדים עבור שניאורסון והקשורים לחתונה לא יעברו צנזורה.

כל זאת – בתקופה שבה כל רב פחד ללכת ברחוב בחופשיות, בשל עוצמת החשדנות שבה היו מביטים לעברו!

בכלל, את אוירת ההתוועדות של הקהל באותו לילה – לא ניתן להביע בכתב.

נוסף על הצער הניכר מעצם אי-השתתפותנו בשמחת נישואי בננו בכורנו, ריחפה באוויר ביתנו התחושה שלא נזכה להתראות עמו במהרה, וגעגועים – היו גם היו⁶. היה זה מצב בלתי-ניתן לתיאור; ייסורים במובן הכללי והאישי כאחד.

בעלי רקד יחד עם חותנו⁷ ועם אחיו⁸ (כולם כבר בעולם האמת). על-אף שסברנו שמניין המתכנסים לא יגיע אפילו לשלושים, בשל מצב-הרוח האיום ששרר באותם ימים, בפועל השתתפו כשלוש-מאות איש. ריקודם של הרבנים נמשך זמן רב, ובמשך כל הזמן עמד כל הקהל וצפה בהם, ללא יכולת לעצור בעד הדמעות. זה היה סוג השמחה ששרר שם.

(1) בלקוטי לוי יצחק שבהערה הקודמת ע' תמ: "לפי חשבוני הדיפּעשין ששלחו לך ביחוד מפה, וממקומות אחרים, יגיעו לכמה מאות. אם כי אינך יודע ממי ומי המה, יען עד היום מגיעים אלינו מכתבים מכמה מקומות שונות ששלחו דיפּעשין אליך ביום חתונתך, וחשבו כי גם אנחנו נסענו".
(2) בלקוטי לוי יצחק שם: "כל הגבאים כמעט מכל הבהמ"ד דפה, ושאר ראשי וחשובי הקהל, מכל המינים, וניכר ה' על פניהם, הצהלה והשמחה רבה".
(3) בלקוטי לוי יצחק שם: "כל הלילה היתה השמחה גדולה מאד, בכלי זמר וריקודים ומחולות וכדומה, עד אור הבקר".
(4) בלקוטי לוי יצחק שם: "אפילו בהבידואר ה' המולה ביום הזה מרובי הדיפּעשין בלה"ק ובלשון המדינה".
(5) בלקוטי לוי יצחק שם: "מכל המון הדיפּעשין [=המברקים] שהגיעו, חפצי מאד שהדיפּעש שלי [נדפס לקמן ע' 000], שיש בו מאה ואחד תיבות, יהי שמור אצלך, כי נכתב מקירות לבי, ומעומק נפשי (מוסגר לך פה העתק ממנו, כי כתבנו בלה"ק), ותשמרנו לאורך ימים ושנים טובים ונעימים, ותקוותי להשי"ת שיקיימו עליכם כל האמור בו לטוב לכם כל הימים".
(6) בלקוטי לוי"צ שם ע' רעו (סיום מכתב ערב שבת הגדול, תרצ"ב): "...או וויא עס ווילט זיך זעהען זיך מיט אייך [= עד כמה עזה תשוקתי להתראות אתכם] אהוביי יחיו, אין די באַר".
(7) הרה"ג ר' מאיר שלמה הלוי ינובסקי ז"ל, רב ומנהל ישיבה ברומנובסקי ואח"כ בניקוליב. נמנה על ה"יושבים" בחצר אדמו"ר מהר"ש, והיה מחסידיו ולאחר-מכן מחסיד אדמו"ר מוהרש"ב. נפטר כ"ג אלול תרצ"ז (?).
(8) הרה"ג ר' שמואל שניאורסון. שני מכתבים שכתב אל הרבי והרבנית, בהם הוא מספר על המהלך שמחת החתונה בדנייפרופטרובסק, נדפסו ב"מכתבי החתונה" – קה"ת תשנ"ט – ע' כא ואילך (נדפס גם לקמן ע' 000).

ח"ו, על העבודה דעשיית הפרה, שכן, למרות ענוותנותו כו', ירצה שעבודת הפרה תה' בתכלית השלימות על ידי עבודתו באופן ד"לא שינה"¹⁰ (באופן נעלה יותר מהעדד השינוי בעבודת שאר הכהנים).

וזוכים לקיום היעוד¹¹ (בהפטר דפרשת פרה) "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם גו' אטהר אתכם", ובלשון המשנה¹² "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם כו'", כאמור, על ידי הפרה העשירית שיעשה מלך המשיח.

תורת מנחם התוועדויות ה'תשמ"ז חלק ב עמוד 671 (הנחה בלתי מוגה)

ג. הנוגע במות וגו' הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר וגו' (במדבר יט, יא-יב). יש בזה הפסוק רמז גדול, כי אף בזמן שאין אפר פרה יוכל אדם לטהר את עצמו כשדבק בהתמדת התורה ולומד ומלמד על מנת לשמור ולעשות ולקיים, וכבר אמרו רז"ל (בראשית רבה ח, ב) יומו של הקב"ה אלף שנים, וכוונתם כי הימים אשר היו בתחילת היצירה שברא הש"י שבעת ימי בראשית רומזים לששת אלפים שנה¹³ וחד חרוב¹⁴ הרומז לעולם שכולו שבת (ראה סנהדרין צז, א) הרי שכל יום מהימים האלה רמז לאלף שנה כמו שהאריך בזה הרמב"ן בפרשת בראשית (ב, ג) עיין שם. והנה התורה נתנה באלף השלישי שהוא יום השלישי והמתחטא ביום השלישי כלומר שמתחטא ומטהר את עצמו מהתורה הנתנה ביום השלישי אזי ביום השביעי יטהר כי אז תגמור טהרתו בעולם הבא שהוא יום השבת יום שכולו שבת ואם חס ושלום לא יתחטא ביום השלישי אזי ביום השביעי לא יטהר כי מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (עבודה זרה ג, א).

של"ה עה"ת

ד. ויאמר ה' אל משה עשה לך. יש ללמוד תחיית המתים מקל וחומר מנחש הנחשת, ומה נחש הנחשת שהטילו מיתה עשה בו הקב"ה חיים שנאמר והביט אל הנחש וחי, תחיית המתים שכולו חיים על אחת כמה וכמה.

זוהר – ילקוט ראובני

יט, ב – זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמור דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול

א. ויקחו אליך פרה אדמה. אדמה לעתיד כשיקצו ישני אדמה יטהרם באפר פרת משה, שנאמר (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, וזהו אדמה תמימה, תמימה אותיות המתים, כשיחיו המתים. אשר אין בה מום ישראל שנאמר (שיר השירים ד, ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך. אין בה אותיות הנביא.

[אשר אין בה מום, בה בגימטריא שבעה, ואותיות בה שתים, הרי תשע, רמז תשע פרות נעשו, והעשירית בימות המלך המשיח שנאמר (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם.]

רמזי רבינו יואל ז"ל (מבעלי התוס')

ב. בנוגע הטהרה דפרה אדומה, על ידי הפרה העשירית שיעשה מלך המשיח², יש לומר, שמכיון שמשא ואהרן עמהם³, הרי, כל פרטי העבודה דפרה אדומה יהיו על ידי אהרן הכהן⁴ – כ"י:

הטעם לכך שעשיית הפרה היתה על ידי אלעזר בן אהרן⁵, מצוותה בסגן⁶, הוא, מפני שיש סיבה המעכבת את עשיית הפרה על ידי אהרן, שאין קטיגור נעשה סניגור כו'.

אמנם, לעתיד לבוא, שאז יושלם לגמרי התיקון על חטא העגל, כמ"ש⁷ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", לא שייך טעם זה, ובמילא, בודאי יעשה אהרן את הפרה, שהרי, כהן גדול, "כל עת שירצה להקריב מקריב כל מה שירצה"⁸, ופשיטא – כפי שמבין גם בן חמש למקרא – שאהרן לא יוותר,

(1) יט, ב – זאת חוקת התורה...: עיין ילקוט גאולה ומשיח על התורה פרשת חוקת סימן שיו, ביאור המשך הפרשיות דספר במדבר. (ועיין פרשת משפטים סימן קצה דכתב רבינו בחיי ז"ל דרשו חז"ל לעתיד לבוא הקב"ה מגלה להם לישראל מפני מה צותה התורה בשר בחלב ופרה אדומה וכו').

(2) רמב"ם הלכות פרה אדומה סוף פרק ג. נתבאר בארוכה בלקוטי שיחות חלק כח עמוד 131 ואילך. ושם נסמך. (עיין ילקוט גאולה ומשיח על התורה פרשת חוקת סימן לו).

(3) ראה יומא ה, ב. תוס' ד"ה אחד – פסחים קיד, סוף עמוד ב.

(4) עיין ילקוט גאולה ומשיח על התורה פרשת חוקת סימן לו הערה 2. סימן קז הערה 60, דפרטי העבודה נעשה על ידי הכהן, אבל הציווי וההוראה באה לעתיד על ידי מלך המשיח, עיין שם.

(5) חוקת יט, ג.

(6) פירוש רש"י על הפסוק.

(7) פירוש רש"י שם (השני).

(8) זכרי' יג, ב.

(9) רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ה הלכה יב.

(10) ספרי ופירוש רש"י בהעלותך ח, ג. וראה אור התורה בהעלותך עמוד שכו. ועוד.

(11) יחזקאל לו, כה.

(12) יומא בסופה.

(13) שבעת ימי בראשית רומזים לששת אלפים שנה: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בראשית סימן רלז. פרשת בהר סימן ו, ובהנחמן שם.

(14) רומזים לששת אלפים שנה וחד חרוב וכו': עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בחוקותי סימן פז. פרשת בהר סימן ו, ובהנחמן שם.

♦ יום ראשון ד' תמוז ♦

יט (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(ב) זאת חקת התורה אשר צוה יהוה לאמר דבר אל־בני ישראל ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא־עלה עליה על:

ב דא גזרת אוריתא די פקיד יי למימר מלל עם בני ישראל ויסבון לה תורתא סמקתא שלמתא די לית בה מומא די לא סליק עליה גירא:

יט"א זאת חקת התורה. לפי שהשטן ואמות העולם מונין את ישראל לומר: מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה? לפיכך פתב בה חקתה, גזרה היא מלפני, אין לה רשות להרהר אחריה. ויקחו אליהם (במדבר רבה) לעולם היא נקראת על שמך: פרה שעשה משה במדבר. אדמה תמימה. שתהא תמימה באדמיות, שאם היו בה שתי שערות שחורות – פסולה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוין לקו"ש ח"ח עמ' 229 – מתוך 'לקראת שבת')

זאת חקת התורה. . ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה (יט, ב)

אודות פרה אדמה אי' במדרש (במדבר פ"ט, ג) שאפילו שלמה המלך 'החכם מכל אדם' אמר: "על כל אלה עמדתי, ופרשה של פרה אדמה חקרתי ושאיתי ופשפשתי אמרתי אחקמה והיא רחוקה ממני". ואף על פי כן, גבי משה רבנו ע"ה מצינו במדרש (במדבר שם ועוד): "אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה". וצריך באור, באם גלה הקב"ה טעם פרה למשה, מדוע לא השיגה שלמה המלך. וכן, לאחר שגלה ה' טעמה למשה, מדוע לא גלהו לכלל ישראל? והבאור בזה: כל מצות התורה, גם אלו המובנים לנו בסברא, יסודם ומהותם הוא "חקתה", שלמעלה מהשגה שכלית. שלכן נקראה הפרה, שהיא המצוה בה נגר בגלוי יתר הפלאתה למעלה משכל – "חקת התורה". אף לאחר שנתלבשו בטעמים שכליים, יכולה להיות איזו מחשבה שבאם יכריח השכל שאין מקום ח"ו לאיזה מצוה, לא ימסרו נפשם עליה. אשר על כן לא נתגלה טעם פרה אדמה לכלל ישראל, בכדי שתהיה לכל הפחות מצוה אחת שלא נתלבשה בטעמים שכליים, ועל ידי זה, יהיה כח המסירות נפש בכלל ישראל בגלוי גם בשאר דברים. רק משה רבנו ע"ה, להיותו בטל להקב"ה בתכלית הבטול, יכל להשיג גם מה שלמעלה מהשגה לגמרי, דכיון שמציאותו לא נפרדת כלל מהש"ת, הרי אצלו המסירות נפש להש"ת דבר טבעי הוא, וזו הכוונה שהשיג טעם פרה, היינו שהונח במציאותו בהנחה פשוטה הבטול לאלוקות.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקו"ש שיחות ד עמ' 1061)

פרה שעשה משה במדבר (רש"י יט, ב) מלת "במדבר" מיתרת לכאורה, שהרי הכל יודעים שמשה היה כל ימיו במדבר ובדאי שגם הפרה עשה שם. ויש לומר, דהנה אדם עלול לומר: איך בכחי לטהר גם יהודי שנמצא בדרגה פחותה ביותר? על זה אומרים לו: הוי יודע, שהפרה נעשית במדבר, מקום נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים, ומאפר פרה זו מתקדשים הכהנים בעשית כל פרה ופרה. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לשעתם, ואחרי כן (בפסוק י) יצוה שתהיה לבני ישראל ולגור חקת עולם, שיעשו כן לדורותם. וכן ויקחו אליהם שמן זית וזו וגו' (שמות כז כ), ואחרי כן חקת עולם לדורותם (שם פסוק כא):

ואמר ונתתם, (בפסוק ג) ולא נתת, להכניס אהרן עמו לכבודו כי שניהם צוו לא לעצור לשחט לפניו. או אמר "ונתתם" לרבים, עכשיו ולדורות, והטעם כי אלעזר השוחט מיד בית דין יקחנה שיתנוה לו שתעשה בהכשר ועל דעתם, כענין ששינוי (פרה פ"ג מ"ה) ומי עשאן, הראשונה עשה משה רבינו והשנייה עשה עזרא, שבע מצוה ואילך, ומי עשאן, שמעון הצדיק ויוחנן כהן גדול עשו שנים שנים וכו':

אמר הכתוב זאת חקת התורה, כלומר הנחקקת מן התורה והיא תורה שבעל פה. על פה היא פרה והיא אדמה מידת הדין, ונתנה לאלעזר להעשות לפניו אפילו על ידי זה, אבל הסגן יראה מצטיה כדי שתעשה על פנותו, שלא יחשבו בה מחשבה רעה באמות והשטן: והפרשה הזאת תשלום תורת הכהנים, ונתתה כן אחר מתנות כהנה, לומר שגם סתרת של ישראל על ידי כהן תהיה. וטעם זאת חקת התורה אשר צוה ה' כטעם ואל משה אמר עליה אל ה' (שמות כד א), או הוא כמו מסרס, דבר אל בני ישראל זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר: "דבר" ולא "ידברו", כי משה הוא העקר. וטעם אליה, שיעשו כן במדבר

(ב) זאת חקת התורה. לפי שהשטן ואמות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת, לפיכך פתב בה חקתה, גזרה היא מלפני ואין לה רשות להרהר אחריה, לשון רש"י מדברי רבותינו (יומא סז):

וכבר כתבתי בענין שער המשתלח (ויקרא טז ח) מה טעם לאמות שיהיו מונין אותנו בזאת יותר משאר הקרבנות שיכפרו ויש מהם שיטהרו בקרבנות הנזב והיולדת, כי מפני היותה נעשית בחוץ יראה להם שהיא נזבחת לשעירים על פני השדה. והאמת שהיא להעביר רוח טמאה ושרפתה כרים נידוח בחוץ: וטעם טמאת המת, בעטיו של נחש, כי הנפטרים בנשיקה לא יטמאו מן הדין, והוא שאמרו צדיקים אינן מטמאין. וילך

(ג) וַנִּתְּתֶם אֹתָהּ אֶל־אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל־מַחֲוִיז לַמַּחֲנֶה וַשְּׁחַט אֹתָהּ לִפְנָיו:

כ"י אֱלֹעֶזֶר • (ספרי) מִצֻּתָּהּ בִּסְגָן. אֶל־מַחֲוִיז לַמַּחֲנֶה • (יזמא סח ספרי) חוץ לְשֵׁלֶשׁ מַחֲנוֹת. וַשְּׁחַט אֹתָהּ לִפְנָיו • (יזמא כב) זֶר שׁוֹחֵט וְאֱלֹעֶזֶר רוֹאֶה. רמב"ן

(ד) וּלְקַח אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן מִדְּמָה בְּאֶצְבָּעוֹ וְהָיָה אֶל־נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד מִדְּמָה שֶׁבַע פַּעַמִּים:

כ"י אֶל־נֹכַח פְּנֵי אֹהֶל־מוֹעֵד • עוֹמֵד בְּמִזְרְחוֹ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם וּמִתְכַּנֵּן וְרוֹאֶה פִּתְחוֹ שֶׁל הַיֵּכָל בְּשַׁעַת הַזָּאת הַדָּם • (יזמא כח) •

(ה) וַיִּשְׂרֹף אֶת־הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת־עֶרְהָ וְאֶת־בִּשְׂרָהּ וְאֶת־דְּמָה עַל־פְּרִשָּׁהּ וַיִּשְׂרֹף:

(ו) וּלְקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֲזֹוֹב וַאֲזֹוֹב וַשִּׁנִּי תוֹלַעַת וְהַשְּׁלִיךְ אֶל־תוֹךְ שִׁרְפַת הַפָּרָה:

(ז) וּכְבֹּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וּרְחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֵר יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיִּטָּמֵא הַכֹּהֵן עַד־הָעֶרֶב:

כ"י אֶל־הַמַּחֲנֶה • לַמַּחֲנֶה שְׂכִינָה, שָׂאִין טָמֵא מִשְׁלַח חוץ לַשְּׁתֵּי מַחֲנוֹת, אֲלָא זָב וּבַעַל קָרִי וּמִצְרַע. וַיִּטָּמֵא הַכֹּהֵן עַד־הָעֶרֶב • סְרַסְהוּ וְדִרְשָׁהוּ: "וַיִּטָּמֵא עַד־הָעֶרֶב וְאַחֵר יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה".

(ח) וְהִשְׂרֹף אֹתָהּ יְכֹבֵס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וּרְחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וַיִּטָּמֵא עַד־הָעֶרֶב:

(ט) וַאֲסַף אִישׁ טָהוֹר אֶת אֹפֶר הַפָּרָה וְהַנִּיחַ מַחֲוִיז לַמַּחֲנֶה בַּמָּקוֹם טָהוֹר וְהִיטָּה לַעֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַמִּשְׁמֶרֶת לְמִי נִדָּה חֲטָאת הָהוּא:

כ"י וְהַנִּיחַ מַחֲוִיז לַמַּחֲנֶה • (פרה פ"ג) לְשֵׁלֶשֶׁת חֲלָקִים מִתְחַלֶּקֶת: אֶחָד נֶתֶן בְּהַר הַמִּשְׁחָה, וְאֶחָד מִתְחַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמֶרוֹת, וְאֶחָד נֶתֶן בַּחֵיל; זֶה שֶׁל מִשְׁמֶרוֹת הָיָה חוץ לַעֲזָרָה, לְטַל מִמֶּנּוּ בְּנֵי הָעִירוֹת וְכָל הַצָּרִיכִין לַהֲטָהָר, וְזֶה

רמב"ן על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

אֹתָהּ לְאֱלֹעֶזֶר שֶׁהוּא גָדוֹל הַכֹּהֵן אַחֲרֵי אֶהֱרֹן וְהוּא הַשְּׂשֹׂנִים בְּשֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה, וְזֶה רָמַז לְדוֹרוֹת שֶׁתַּעֲשֶׂה בְּגִדוֹל הַכֹּהֵן וְהוּא הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל:

וְכֵן שְׁנֵינוּ (פרה פ"ד מ"א) פֶּרֶת חֲטָאת שֶׁשְּׁחָטָהּ שְׂלֵא בְּכֹהֵן גָּדוֹל פְּסוּלָה, וְרַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁיר. וּבִגְמָרָא בְּמִסְכַּת יוֹמָא (מב:), וַנִּתְּתֶם אֹתָהּ אֶל אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן אֹתָהּ אֶל אֱלֹעֶזֶר וְלֹא לְדוֹרוֹת לְאֱלֹעֶזֶר, אִיכָא דְאִמְרֵי לְדוֹרוֹת בְּכֹהֵן הַדְּיוֹט, וְאִיכָא דְאִמְרֵי לְדוֹרוֹת בְּכֹהֵן גָּדוֹל, וְהוּא סָתֵם מִשְׁנֵתָנוּ וְהַנִּכּוֹן בְּשַׁעַם. וְלְדַבְּרֵי הָאוֹמֵר לְדוֹרוֹת בְּכֹהֵן הַדְּיוֹט,

בְּאֱלֹעֶזֶר וְשָׂאֵר כָּל הַפְּרוֹת בֵּין בְּכֹהֵן גָּדוֹל בֵּין בְּכֹהֵן הַדְּיוֹט:

וְהַעֲנֵנָּה לומר כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲמֹק סוּדָה רְאוּיָה לְהַנִּיחַ לְגִדּוֹל שֶׁבְּכֹהֲנָה, וְלֹא נִתְּנָה לְאֶהֱרֹן, וְאוּלַּי הוּא לְגִדּוֹל כִּי הוּא קָדוֹשׁ ה' וְחִסְדּוֹ הַמְּכַפֵּר בְּמִקְדָּשׁוֹ, וְלֹא רָצָה לִתֵּן לוֹ עֲבוֹדַת חוץ, אוֹ הָיָה לְהַכְתִּיר אֱלֹעֶזֶר וּלְחַנְכוֹ בְּחַיֵּי אָבִיו בְּמִצְוָה אֶחָת מִן הַמִּצְוֹת שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, אוֹ הָיָה לַעֲנֹשׁ הַעֲגָל בְּדַבְּרֵי רַבִּי מִשֶּׁה הַדְּרָשָׁן:

וְהָיָה עֲשֶׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גַם אֶהֱרֹן נָבִיא בְּמִצְוָה הַזֹּאת, וְהוּא וּמִשֶּׁה רַבִּינוּ יִתְנוּ

(ג) אֶל אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן. מִצֻּתָּהּ בִּסְגָן, לְשׁוֹן רַש"י. וְאִין הַכֹּהֵן לומר שִׁיְהִי חַיִּיב הַמִּצְוָה בִּסְגָן יוֹתֵר מִכֹּהֵן גָּדוֹל אוֹ כֹּהֵן הַדְּיוֹט, אֲלָא הוֹרָאֵת שֶׁעַתָּה הִיטָּה בְּפָרָה רַאשׁוֹנָה שֶׁתְּהִיָּה בְּאֱלֹעֶזֶר וְהוּא הִיטָּה בִּסְגָן:

וְלְשׁוֹן סְפָרִי (חקת ח) בֹּא הַכְּתוּב וְלִמַּד עַל הַפָּרָה שֶׁתְּהִי עֲשׂוּיָה בִּסְגָן, תִּרְעֵשׁ שָׂכָן, שְׁהִי אֶהֱרֹן קָזָם וְאֱלֹעֶזֶר שׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה. וַנִּתְּתֶם אֹתָהּ אֶל אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן, זוֹ נַעֲשִׂית בְּאֱלֹעֶזֶר וְשָׂאֵר כָּל הַפְּרוֹת בְּכֹהֵן גָּדוֹל, דַּבְּרֵי רַבִּי מֵאִיר, רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמְרִים זוֹ נַעֲשִׂית

שְׁבַחֵהּ הַמִּשְׁתָּה – כִּהְנִים גְּדוֹלִים לַפְּרוֹת אַחֲרוֹת מִקִּדְשֵׁי הַיִּמְנָה, וְזֶה שְׁבַחֵהּ – נִתּוֹן לַמִּשְׁמֶרֶת מִגִּזְרֵת הַכְּתוּב, שֶׁנֶּאֱמָר: "וַהֲיִתָּה לַעֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַמִּשְׁמֶרֶת". לְמִי נִדָּה • לְמִי הַזִּיָּה, כְּמוֹ (איכה א): "וַיִּדְּוּ־אֶבֶן בִּי", (זכריה ב): "לִזְדוֹת אֶת־קִרְנוֹת הַגּוֹיִם" לְשׁוֹן זְרִיקָה. חֲטָאֵת הוּא • לְשׁוֹן חֲטוֹי כְּפִשׁוּטוֹ; וּלְפִי הַלְכוּתִיָּה קִרְאָה הַכְּתוּב "חֲטָאֵת", לוֹמַר שֶׁהִיא כְּקִדְשִׁים לְהֶאֱסֹר בַּהֲנָאָה.

יִצְבַּע דְּכַנִּישׁ יֵת קִטְמָא דְתוֹרְתָא יֵת לְבוֹשׁוּהִי וַיְהִי מִסָּבָב עַד רִמְשָׁא וַתְּהִי לְכַנִּי יִשְׂרָאֵל וּלְגִירָא דִּיתְגִּירוֹן בִּינִיכּוֹן לְקָנָם עָלָם:

יא דִּיקְרַב בְּמֵתָא לְכָל נִפְשָׁא דְאִנְשָׁא וַיְהִי מִסָּבָב שְׂבָעָא יוֹמִין:

יב הוּא יָדִי עֲלוּהִי בִּיּוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבִיּוֹמָא שְׂבִיעִיאָה יָדְכִי וְאִם לֹא יָדִי עֲלוּהִי בִּיּוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבִיּוֹמָא שְׂבִיעִיאָה לֹא יָדְכִי:

יג כָּל דִּיקְרַב בְּמֵתָא בְּנִפְשָׁא דְאִנְשָׁא דִי יָמוֹת וְלֹא יָדִי עֲלוּהִי יֵת מִשְׁכָּנָא דִּי סָבָב וַיִּשְׁתַּחֲוֶי אִנְשָׁא הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל אַרְי מִי אֲדִיּוֹתָא לֹא אֲזִדְרִיקוּ עֲלוּהִי מִסָּבָב יְהִי עוֹד סְאוּבְתָהּ בָּהּ:

כז י"א בְּמֵת בְּנִפְשָׁא • וְאִיזָה מַת? שֶׁל נֶפֶשׁ הָאָדָם, לְהוֹצִיא נֶפֶשׁ בְּהֵמָה, שְׂאִין טְמֵאָתָה צְרִיכָה הַזֶּה (ולא טְמֵאָת שְׂבָעָה). דְּבַר אַחֵר: בְּנִפְשָׁא, זֶה רִבִּיעִית דָּם (חולין עב). אֶת־מִשְׁכָּנָהּ ה' טְמֵא • אִם נִכְנָס לַעֲזָרָה אֶפְלוּ בְּטָבִילָה בְּלֹא הַזֶּאת שְׁלִישִׁי וּשְׂבִיעִי. עוֹד טְמֵאָתוֹ בּוֹ • אֶף־עַל־פִּי שְׂטָבֵל. רמב"ן

יד דָּא אֲוִרְתָּא אִנְשָׁא אַרְי יָמוֹת מִשְׁכָּנָא כָּל דְּעָלָל לַמִּשְׁכָּנָא וְכָל דִּי מִשְׁכָּנָא יְהִי מִסָּבָב שְׂבָעָא יוֹמִין:

(י) וְכִכְּם הָאֵסֹף אֶת־אֶפֶר הַפָּרָה אֶת־בְּגָדָיו וְטֵמֵא עַד־הָעֶרֶב וַהֲיִתָּה לְכַנִּי יִשְׂרָאֵל וְלִגְרַהּ הַגֵּר בְּתוֹכָם לַחֲקֵת עוֹלָם:

(יא) הַנִּגַּע בְּמֵת לְכָל־נֶפֶשׁ אָדָם וְטֵמֵא שְׂבָעַת יָמִים:

(יב) הוּא יִתְחַטֵּא־בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהַר וְאִם־לֹא יִתְחַטֵּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהַר: כז י"א הוּא יִתְחַטֵּא־בּוֹ • בְּאֶפֶר הַפָּרָה (ס"א הָזֶה).

(יג) כָּל־הַנִּגַּע בְּמֵת בְּנִפְשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר־יָמוֹת וְלֹא יִתְחַטֵּא אֶת־מִשְׁכָּנוֹ יְהוֹה טֵמֵא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מִי נִדָּה לֹא־זֶרֶק עָלָיו טֵמֵא יְהִי עוֹד טְמֵאָתוֹ בּוֹ:

(יד) זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם כִּי־יָמוֹת בְּאֵהָל כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֵהָל וְכָל־אֲשֶׁר בְּאֵהָל יִטְמָא שְׂבָעַת יָמִים:

כז י"א כָּל־הַבָּא אֶל־הָאֵהָל • בְּעוֹד שֶׁהֵמָּה בְּתוֹכוֹ. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

הִיו שָׁם. וְהִזְכִּיר הַכְּתוּב הָאֵהָל, לְהַגִּיד שְׁהוּא עֲצָמוֹ טֵמֵא שְׂבָעָה וְצִרִיף הָזֶה. וְעוֹד מִפְּנֵי שֶׁהִיו יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבֵי אֵהָלִים בְּמִדְבָּר וְדָבַר הַכְּתוּב בְּהוֹנֵה כִּי הַמִּצְוָה מִיָּד וּלְדוֹרוֹת, אֲבָל הוּא הִדִּין לְבִית וּלְכָל הַמֵּאֵהָלִים שֶׁמִּבִּיָּאִים אֶת הַטְּמֵאָה עַל כָּל הַכִּלִּים וְעַל הַנִּפְשׁוֹת שֶׁשָּׁם, אֲלֹא שְׂאִין הַבֵּית הַמִּחְבֵּר מִקְבֵּל טְמֵאָה בְּעֲצָמוֹ כָּלֵל:

וְהִנֵּה הַזִּכִּיר הַכְּתוּב בְּמֵת טְמֵאָת מִנֶּגַע וְאֵהָל וְלֹא הִזְכִּיר בּוֹ מִשָּׂא, אֲבָל רַבּוּתָּהּ (ספרי) דוֹרְשִׁין אוֹתוֹ בְּקַל וְחוֹמֶר מִן הַנִּבְלָה וּמִרְבִּים אוֹתוֹ לְטְמֵאָת שְׂבָעָה כְּמִנֶּגַע. וְכֵן הוּא כְּפִי פֶשֶׁט הַכְּתוּב, הַזִּכִּיר כִּי בְּאֶדָם הֵמָּה וְהַשְׁחוּט טְמֵאָת שְׂבָעָה וְהִזְוִה כְּמִנֶּגַע, וּכְבָּר הוּא יִדּוּעַ כִּי מִנֶּגַע הַתּוֹרָה הַנִּגְיָעָה מִכֶּשֶׁת וְהַנִּגְיָעָה עַל יְדֵי דְבַר אַחֵר שִׁישָׁא אוֹתוֹ:

מִעֲכָב בְּסִתְּרוֹ, וְזֶה טַעַם טְמֵאָתוֹ בּוֹ, כְּלוֹמַר אֶף עַל פִּי שְׂטָבֵל כְּשֶׁאֵר הַנִּטְהָרִים עוֹדֵנו טְמֵא כִּי מִי נִדָּה לֹא זֶרֶק עָלָיו: וַיִּתְּבֵן שִׁירְמֹז לְאִישׁ, וְנִטְעָמוֹ כָּל הַנוֹגֵעַ בְּמֵת בְּנִפְשָׁא וְלֹא יִתְחַטֵּא [אֲשֶׁר] אֶת מִשְׁכָּנוֹ ה' טֵמֵא וְנִכְרְתָה. וְכִמּוּהוּ בְּחִסְרוֹן שִׁיר"ן אוֹ מֵלֶת אֲשֶׁר, לְכָל יָבּוֹא גְבוּרְתִּיָּד (תהלים עא יח), וְכָל יֵשׁ לוֹ נֶתַן בִּידוֹ (בראשית לט ד), אֶת הַדֶּרֶךְ יִלְכוּ בָּהּ (שמות יח כ), וְרַבִּים כֵּן: (יד) וְטַעַם אָדָם כִּי יָמוֹת בְּאֵהָל. אָדָם כִּי יָמוֹת וְהוּא עֲתָה בְּאֵהָל, אוֹ שְׂדֵבֶר הַכְּתוּב בְּהוֹנֵה, וְהוּא הִדִּין אִם יָמוֹת בַּחוּץ וְהַכְּנִיסוּהוּ לְאֵהָל. כָּל הַבָּא אֶל הָאֵהָל וְכָל אֲשֶׁר בְּאֵהָל, הַכִּלִּים שֶׁבְּתוֹכוֹ וְהָאֵהָל עֲצָמוֹ בְּכָלֵל הַזֶּה, כְּמוֹ שְׂאֵמֶר (פסוק יח) וְהִנֵּה עַל הָאֵהָל וְעַל כָּל הַכִּלִּים וְעַל הַנִּפְשׁוֹת אֲשֶׁר

צוּה בְּאֵלְעֶזֶר לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם כִּהֵּן אַחֵר, כִּי אִינוֹ הַגּוֹן שִׁיְהִיָּה אֲחִיו הַקָּטָן קִדָּם אֵלָיו: (יג) אֶת מִשְׁכָּנוֹ ה' טֵמֵא. הַזִּכִּיר הַכְּתוּב הַפָּרָה הַזֶּה בְּסִתְּם וְאָמַר אֶת מִשְׁכָּנוֹ ה' טֵמֵא, בְּעִבּוּר שְׂבָבֶר הַזֶּהִיר מִמִּקְדָּשׁ מִן הַטְּמֵאָה, כְּמוֹ שְׂאֵמֶר (ויקרא יב ד) בְּכָל קִדְשׁ לֹא תִגַּע וְאֵל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֹא, כִּי הַזִּכִּיר שָׁם בְּטְמֵאָה הַקֶּלֶה כְּאִשָּׁה הַיּוֹלֶדֶת בִּימֵי טוֹהַר שֶׁהוּא הַתְּלִידָתָהּ, וְהוּא הִדִּין בְּכָל הַטְּמֵאִים. וְכָבֶר הַזִּכִּיר גַּם כֵּן הַטְּבִילָה (שם יז טז), וְאִם לֹא יִכְבֹּס וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֹץ וְנִשָּׂא עֲוֹנוֹ, כְּלוֹמַר שִׁישָׁא עֲוֹנוֹ בְּעִבּוּר עַל הַמִּזְבֵּחַ מִמֶּנּוּ. וּלְפִיכָף אָמַר כָּאֵן בְּטְמֵאָת הַמֵּת, כִּי הַנוֹגֵעַ בְּמֵת וְלֹא יִתְחַטֵּא אֶף עַל פִּי שִׁיכְבֹּס בְּגָדָיו וְרִחֹץ בְּמִים יִחְשַׁב מִטְמֵא הַמִּשְׁכָּן כְּאִלוֹ לֹא טָבֵל כָּלֵל. וְלֹא הָיָה צִרִיף לְפָרֶשׁ רַק שֶׁחֲטוּי

(טו) וְכָל כְּלִי פְתוּחַ אֲשֶׁר אֵין-צִמִּיד פְּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא: טו וְכָל מִן דְּחֶסֶף פְּתִיחַ דְּלִית מְגוּפַת שְׂיִיעַ מִקֶּף עֲלוּהִי מִסָּבָב הוּא:

רש"י: וְכָל כְּלִי פְתוּחַ • (חולין כה א) בְּכָלִי חָרָס הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שְׁאִין מִקְבֵּל טָמְאָה מִגְּבוּ אֲלָא מִתּוֹכוֹ, לְפִיכָף אִם אֵין מְגוּפַת צִמִּידָתוֹ פְּתוּלָה עָלָיו יָפָה בַּחֲבוּר – טָמֵא הוּא. הָא אִם יֵשׁ צִמִּיד פְּתִיל עָלָיו – טָהוֹר. פְּתִיל • לְשׁוֹן מַחְבֵּר, בַּלְשׁוֹן עֲבָרִי. וְכֵן (בראשית ל): "נִפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתַּלְתִּי", נִתְחַבְּרִית עִם אַחֲוִיתִי.

(טז) וְכָל אֲשֶׁר-יָנַע עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלָל־חֶרֶב אוֹ בַּמָּת אוֹ-בַעֲצֵם אָדָם אוֹ בַקֶּבֶר יִטְמָא שְׂבַעַת יָמִים:

רש"י: עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה • (חולין עב) רַבּוּתֵינוּ דִּרְשׁוּ: לְרַבּוּת גּוֹלָל וְדוּפֶק, וּפְשׁוּטוֹ: "עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה", שְׁאִין שָׁם אֶהָל – מִטְמֵא הַמֵּת שָׁם בְּנִגְיָעָה. רַמְבַּ"ן

(יז) וְלִקְחוּ לַטָּמֵא מִעֵפֶר שְׂרַפַת הַחַטָּאת וְנָתַן עָלָיו מִיָּם חַיִּים אֶל-כָּלִי: רַמְבַּ"ן

♦ יום שני ה' תמוז ♦

יח וְיִסַּב אֲזוּבָא וְיִטְבּוֹל בַּמָּאָה גָּבֵר דְּכִי יָדִיד עַל מַשְׁכָּנָא וְעַל כָּל מְנִיָּא וְעַל נִפְשָׁתָא דִּי הָווּ תַּמָּן וְעַל דִּיקְרַב בְּגִרְמָא אוֹ בְּקִטְלָא אוֹ בַּמָּתָא אוֹ בַּקֶּבֶרָא:

יט וְיִדִּי דְכִיָּא עַל מִסָּבָבָא בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׂבִיעִיָּאָה וְיִדְכָּנָה בְּיוֹמָא שְׂבִיעִיָּאָה וְיִצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִדְכִי בְּרַמְשָׂא:

(יח) וְלִקְחַת אֲזוּב וְטָבַל בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל-הָאֶהָל וְעַל-כָּל-הַכֵּלִים וְעַל-הַנִּפְשׁוֹת אֲשֶׁר הִיוּ-שָׁם וְעַל-הַנִּגְעַ בַּעֲצֵם אוֹ בַּחֲלָל אוֹ בַּמָּת אוֹ בַּקֶּבֶר:

(יט) וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל-הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטָּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָהַר בְּעָרָב:

רש"י: וְחִטָּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי • (ספרי) הוּא גָּמַר טָהַרְתּוּ.

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה – מִהַדּוֹת בְּלוּס, אַבְרָמֹבִיץ

הַנּוֹגֵעַ בַּעֲצֵם אוֹ בַּחֲלָל אוֹ בַּמָּת, וְלֹא אִמֵּר אוֹ בַּחֲלָל חֶרֶב. וְאִם כֵּן הָרִי הַחֶרֶב בַּחֲלָל לְטָמֵא בַּמָּתָא שְׂבַעַת יָמִים, אֲבָל לֹא לְטָמֵא בַּאֶהָל, וְלֹא לְהַצְרִיכוֹ הַזָּאָה, וְאֵין הַנּוֹזֵר מִגִּלְחָה עָלָיו, וְאֵין הַכֹּהֵן מִזְּהָר מִמֶּנּוּ כָּלִל. וְהוּא הַקְּרוֹב וְהַנִּרְאָה מִדְּבָרֵי רַבּוּתֵינוּ. וְאִנְחֵנוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ טָמְאֵי הַגְּלוּת וְלֹא יָדַעְנוּ בְּטָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ, עַד יָצָא עָלֵינוּ רוּחַ מְכַרֵּם וְיִזְרַק הַשֵּׁם עָלֵינוּ מִיָּם טָהוֹרִים וְנִטְהַר, אָמֵן וְכֵן יִהְיֶה רָצוֹן בְּמִתְחַבֵּר הַכְּמִינוּ:

(יז) וְנָתַן עָלָיו מִיָּם חַיִּים אֶל כָּלִי. אֵין עֲנִיָּנוּ שְׂתִיָּת הָאֶפֶר בְּכָלִי תַחֲלָה וְיִתֵּן מִיָּם עַל הָאֶפֶר, שְׂכָף שְׁנֵי רַבּוּתֵינוּ (סוטה טז): שְׁהִנֵּתִן אֶפֶר תַּחֲלָה וְאַחֵר כֶּף הַמִּים פְּסוּל, דִּקְדָּקוֹ "מִיָּם חַיִּים אֶל כָּלִי" שְׁתִּיָּת חִיּוֹתָן בְּכָלִי. וְאוּלַּי מִפְּנֵי שְׁלֵא אִמֵּר וְלִקְחוּ לְטָמֵא מִעֵפֶר שְׂרַפַת הַחַטָּאת אֶל כָּלִי וְנָתַן עָלָיו מִיָּם חַיִּים. אֲבָל פְּרוּשׁוֹ, וְנָתַן עַל הָאֶפֶר מִיָּם חַיִּים שְׁהִי בְּכָלִי, לומר שְׂעָרָב הָאֶפֶר בְּמִים שְׂבָכְלִי עַד שְׂהִיּוֹ הַמִּים צָפִין עָלָיו:

וְהַזְכִּיר חָלָל וּמָת, כְּנֶגֶד הַבְּהֵמוֹת שֶׁהַשְׁחִיחוּטוֹת טָהוֹרוֹת וְהַנִּבְלָה מִטְמֵאָה. וְרַבּוּתֵינוּ (נזיר גג:): עָשׂוּ בּוֹ מִדְּרָשׁ מִפְּנֵי תַּוְרָתוֹ לומר שֶׁהַחֶרֶב בַּחֲלָל, שְׁלֵא בֵּא הַכְּתוּב אֲלָא לְהַשְׁוִיֹּת הַחֲלָל וְהַחֶרֶב, לומר שֶׁהוּא נֶעֱשֶׂה אֲבִי אָבוֹת לְטָמְאָה כְּמַת עֲצָמוֹ וּמִטְמֵא אָדָם וְכָלִים טָמְאָת שְׂבַעַת יָמִים:

וְהַנִּרְאָה מִן הַסְּגִיּוֹת בַּמִּשְׁנָה וּבַגְּמָרָא, שֶׁהוּא מִטְמֵא בַּמָּתָא וּבְמִשְׁאָה כְּמַת, אֲבָל אֵינוֹ כְּמִתּוֹהוּ לְטָמֵא בַּאֶהָל, שְׁמָא מִצְּאוּ בּוֹ מַעוֹט מִן הַכְּתוּב בַּאֶהָל "אָדָם כִּי יָמוּת בַּאֶהָל", שְׁאֵינוֹ רַק עַל הָאָדָם עֲצָמוֹ. וְאִם הִנֵּה הַחֶרֶב שְׂנִיטָמָא בַּמָּת מִטְמֵא בַּאֶהָל, הִי הַכְּתוּבִים אֲסוּרִים בְּכָל הַבְּתִימִים, שְׂבָכְלָן הַחֶרֶב טָמֵא וְיִהְיֶה מִטְמֵא אוֹתָם בַּאֶהָל:

וְכֵן נִרְאָה עוֹד בְּגִמְרָא (שם נד:), שְׁאִין הַחֶרֶב הַנּוֹגֵעַ בַּמָּת מִטְמֵא אָדָם לְהַצְרִיכוֹ הַזָּאָה שְׁלִישִׁי וּשְׂבִיעִי אֶף עַל פִּי שְׁהָאָדָם הִזָּה הַנּוֹגֵעַ בּוֹ אֲב לְטָמְאָה. וְהִנֵּה זֶה, מִפְּנֵי שְׂבָכְתוֹב הַשְּׁנִי שְׁאִמֵּר וְהִזָּה עַל הָאֶהָל (פסוק יח) כְּתוּב וְעַל

(טז) עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. רַבּוּתֵינוּ אִמְרוּ (חולין עב:). לְרַבּוּת גּוֹלָל וְדוּפֶק, וּפְשׁוּטוֹ עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה שְׁאִין שָׁם אֶהָל מִטְמֵא הַמֵּת בְּנִגְיָעָה, לְשׁוֹן רִש"י. וְאֵין גּוֹלָל וְדוּפֶק עַל דַּעַת חֲכָמִים נִדְרָשׁ מִן הַכְּתוּב, אֲבָל הוּא הַלָּכָה, וְאֵין הַנּוֹזֵר מִגִּלְחָה עָלָיו וְאֵין חִיבִין עָלָיו עַל טָמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְּשִׁי. אֲבָל "עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה" הוּא לְרַבּוּתֵינוּ כַּפְּשׁוּטוֹ, שִׁינֵּעַ בַּחֲלָל חֶרֶב שְׂנִיטָל עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְאֵין שָׁם דָּבָר מֵאֶהֱלִי עָלָיו, וּמִפְּנֵי תַּוְרָתוֹ עָשׂוּ בּוֹ מִדְּרָשׁ:

כֶּף אִמֵּר וּבְנִירוֹת בְּפָרָק כֶּהֵן גְּדוֹל (נג:): וְכָל אֲשֶׁר יָנַע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, זֶה הַמֵּאֱהִיל עַל הַמֵּת, כִּי הַמֵּאֱהִיל עָלָיו הוּא נּוֹגֵעַ עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, וְיִהְיֶה לָהֶם "בַּחֲלָל חֶרֶב" חֶסֶר וְאִין "וּבַחֲלָל חֶרֶב". וּמִפְּנֵי שְׁאִמֵּר "פְּנֵי הַשָּׂדֶה" וְלֹא אִמֵּר "הַשָּׂדֶה" דִּרְשׁ בּוֹ רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא (חולין שם) עוֹד, לְהוֹצִיא עָבֵר בְּמִעֵי אִמּוֹ, שֶׁהִיא טָמְאָה בְּלוּעָה וְאֵינָה עַל פְּנֵי הַמִּקְוֹם: וְאִמֵּר בַּחֲלָל חֶרֶב, כִּי דָּבָר הַכְּתוּב בַּהֲוָה, וְהוּא הַדִּין לְחַלֵּל אֶבֶן אוֹ אֲגִרּוֹף.

כגבר די יסתאב ולא ידי עלוהי וישתעי
אנשא ההוא מגו קהלא ארי זת מקדשא
דיי סאב מי אדיותא לא אנדריקו עלוהי
מסאב הוא :

(ב) ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההוא
מתוך הקהל כי את מקדש יהוה טמא מי נדה לא-זרק
עליו טמא הוא :

רש"י ואיש אשר יטמא וגו' . אם נאמר מקדש, למה נאמר משכן כו' ? כדאיתא בשבועות (דף טו) . רמב"ן

כא ותהי להון לקים עלם ודידי מי אדיותא
יצבע לבושוהי ודיקרב במי אדיותא יהי
מסאב עד רמשא :

(כא) והיתה להם לחקת עולם ומזה מיינה נדה יכבם בגדיו
והנגעל במי הנדה יטמא עד-הערב :

רש"י ומזה מיינה נדה . (נדה ט, יומא יד) רבותינו אמרו שהמזה טהור, וזה בא ללמד שהנושא מי חטאת – טמא טמאה
חמורה לטמא בגדים שעליו, מה שאין כן בנוגע. וזה שהוציאו בלשון "מזה", לומר לך שאינן מטמאין עד שיהא
בהן שעור הנזה. והנגעל וגו' יטמא . ואין טעון כבוס בגדים .

ככ וכל די יקרב בה מסאבא יהי מסאב
ואנש דיקרב בה יהי מסאב עד רמשא :

(כב) וכל אשר יגע-בו הטמא יטמא והנפש הנגעת הטמא
עד-הערב :

רש"י וכל אשר יגע-בו . הטמא הזה שנטמא במת יטמא . והנפש הנגעת . בו בטמא מת . תטמא עד-הערב .
מכאן למדנו, שהמת אבי אבות הטמאה והנוגע בו אב הטמאה ומטמא אדם. זהו פרושה לפי משמעה והלכותיה.
ומדרש אגדה העתקתי מיסודו של רבי משה הדרשן, וזהו: (ב) ויקחו אליה . משלהם, כשם שהם פקרו נזמי
הזהב לעגל משלהם, כך יביאו זו לכפרה משלהם. פרה אדמה . משל לכן שפחה שטנף פלטין של מלך. אמרו:
תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל. אדמה . על שם (ישעיה א): "אם יאדימו כתולע", שהחטא
קרוי אדם. תמימה . על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין – תבא זו ותכפר עליהם ויחזרו
לתמותם. לא עלה עליה על . כשם שפקרו מעליהם על שמים: (ג) אל-אלעזר הכהן . כשם שנקלחו על אהרן,
שהוא כהן, לעשות העגל. ולפי שאהרן עשה את העגל לא נעשית עבודה זו על ידו, שאין קטיגור נעשה סניגור:
(ד) ושרף את-הפרה . כשם ששרף העגל: (ו) עץ ארז ואזוב ושני תולעת . שלשה מינין הללו כנגד שלשת
אלפי איש שגפלו בעגל. וארז הוא הגבה מכל האילנות ואזוב נמוך מכלם, סימן, שהגבה שנתגאה וחסא, ישפיל
את עצמו כאזוב ותולעת, ויתכפר לו: (ט) למשמרת . כמו שפשע העגל שמור לדורות לפרענות, שאין לך פקדה
שאין בה מפקדת העגל, שנאמר (שמות לב): "וביום פקדי ופקדתי וגו'". וכשם שהעגל מטמא כל העוסקין בו, כך
פרה מטמאה כל העוסקין בה. וכשם שנטהרו באפרו, שנאמר (שם): "ויזר על-פני המים וגו'", כך "ולקחו לטמא
מעפר שרפת החטאת וגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ג' עמ' 128)

תבוא פרה ותכפר על העגל (רש"י יט, כב) בארו המפרשים, שולל חטא העגל לא היה מיתה בישראל, כי במתן תורה זכו
ל"חרות מפלאה המנות", והחטא גרם למיתה ולטמאת מת; ומוכן אפוא, שכפרת החטא מבטלת בדרך ממילא טמאת מת. ויש
לומר, שזהו שכתב הרמב"ם שהפרה העשירית יעשה מלך המשיח: רמז רמז לנו, ששלמות הטהרה הטהרה בטול המנות לגמרי,
בלע המנות לנצח".

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

והנכון בעיני בפשוטו, כי הכרת הראשון
בנוגע במת כמו שאמר כל הנוגע במת בנפש,
והשני גם במאהילים שלא נגעו בעצם ובקבר,
כי טעם ואיש אשר יטמא ולא יתחטא, ואיש
אשר יטמא בכל אלה הנזכרים ולא יתחטא.
ועל דרך האמת, יתכן שיהיה "מקדש ה"
רמז למקדש המקדש:

הקרבן, כי כבר חזב פרת באוכל בשר מזבח
השלמים אשר לה' וטמאתו עליו (ויקרא ז
כ), וכאן חזב עוד גם על מי שלא יתחטא
ביום השלישי וביום השביעי אף על פי
שטבל. ויהיה פרוש "מקדש ה'" קדשי ה',
כמו את מקדשו מקונו (לעיל יח כט):
הנה הכרת בפרשה על טמאת מקדש וקדשיו.

(כ) וטעם כי את מקדש ה' טמא, פאשר את
מקדש ה' טמא, כמו כי יקרא קן צפור
לפניו (דברים כב ו), וחקריו הרבים. והזכיר
הכתוב הכרת שני פעמים, ועל דעת רבותינו
(שבועות טז:) הוא לחיבו במשכן אהל מועד
ובמקדש בית עולמים:
ואפשר כפי פשוטו, כי "מקדש ה'" קדשי

א וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנַשְׁתָּא לְמִדְבָּרָא
דְּצִין בִּדְרָחָא קְדָמָאָה וַיִּתֵּב עֲמָא בְּרָקִם
וּמִיתַת תַּמָּן מְרִים וַתִּקְבְּרַת תַּמָּן:

כ (א) וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה מִדְּבַר־צִין בַּחֲדָשׁ
הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקֶדֶשׁ וַתָּמַת שָׁם מֶרֶם וַתִּקְבְּרָם
שָׁם:

כ"א < כל־העדה • עדה השלמה, שִׁכְבָּר מִתּוֹ מִתִּי מִדְּבַר וְאֵלּוּ פָּרְשׁוּ לְחַיִּים. וַתָּמַת שָׁם מְרִים • (מ"ק כ"ה) לָמָּה נִסְמְכָה
מִיתַת מְרִים לַפָּרֶשֶׁת פָּרָה אֲדָמָה? לומר לך: מֵה קָרְבָּנוֹת מְכַפְּרִין (ס"א כְּמוֹ שֶׁפָּרָה אֲדָמָה מְכַפֶּרֶת), אִף מִיתַת
צַדִּיקִים מְכַפֶּרֶת. וַתָּמַת שָׁם מְרִים • (שם) אִף הִיא בִּנְשִׁיקָה מֵתָה. וּמִפְּנֵי מָה לֹא נֶאֱמַר בָּהּ: "עַל־פִּי ה'"? שְׂאִינוּ
דָּרָךְ כְּבוֹד שֶׁל מַעֲלָה. וּבִאֲהָרָן נֶאֱמַר (במדבר לג): "עַל־פִּי ה'", בְּ"אַלֶּה מִסְעִי". וּמִבֶּן

רמב"ן על התורה - מהדורות בלוס, אברמוביץ

ג), וְכָל מָה שִׁיאֵמַר אוֹ יַעֲשֶׂה יִכְתּוּנָהוּ, וְכֹאשֶׁר
רְאוּהוּ שִׁכְעַס אֶמְרוּ שֶׁהוּא עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם אֵין
בוֹ פְּחִיתוּת מִדָּה וְלֹוִלִי שֶׁהִיא יוֹדֵעַ שֶׁהֵשֵׁם
כָּעַס עָלֵינוּ בְּבִקְשַׁת הַמִּים וְשֶׁאֲנַחְנוּ הַכָּעֲסָנוּ
אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא הִיָּה כּוֹעֵס, וְאֲנַחְנוּ לֹא מִקְּצָנוּ
לִשְׁם יִתְעַלֶּה שִׁכְעַס בְּדָבָרוֹ אֵלֵינוּ בְּזֶה הַעֲנֹן,
אֲבָל אִמֵּר (פסוק ח) קַח אֶת הַמַּטֵּה וְהִקְהֵל
אֶת הָעֵדָה אִתָּהּ וְאֶהְרֹן אַחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֵל
הַסֹּעֶל לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִימֵי וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מִים
מִן הַסֹּעֶל וְהַשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֵת בְּעִירָם.
וְהִנֵּה הִתְרַנּוּ סֶפֶק מִסְפָּקֵי הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמָרוּ בוֹ
דְּבָרִים רַבִּים וְנִשְׁאָל פְּעָמִים רַבִּים אִי זֶה חֲטָא
חֲטָא, וְרֹאה מָה שֶׁנֶּאֱמַר בוֹ וּמָה שֶׁאֲמָרנוּ בוֹ
אֲנַחְנוּ, וְהָאֵמַת יוֹדֵה דְּרַכּוֹ. אֵלּוּ דְּבָרָיו וְלֹא:
וְהוֹסִיף הֵבֵל עַל הַכֹּלִים. שֶׁהַפְּתוּב אָמַר "מִרִּיתָם
פִּי" שֶׁעָבְרוּ עַל דְּבָרוֹ, וְאָמַר "לֹא
הָאֲמַנְתֶּם בִּי" שֶׁלֹא הֶאֱמִינוּ בוֹ, אֵין הֶעֱנֵשׁ בְּעַבּוֹר
שִׁכְעַס. וְיִתְרָה הִיָּה רֹאוי שִׁיְהִיָּה הֶעֱנֵשׁ עַל מִשָּׁה
כִּשְׁקָצָף עַל פְּקוּדֵי הַחֵיל (להלן לא יד) בַּחֲנָם.
וְהַפְּתוּב לֹא סֵפֶר כָּלֵל שִׁכְעַס, כִּי "שִׁמְעוּ נָא
הַמּוֹרִים" תּוֹכַחַת, כְּדָרָךְ מִמֶּרֶם הֵייתֶם עִם ה'
(דברים ט כד). וְעוֹד כִּי אֶהְרֹן לֹא כָּעַס מִמֵּינוּ,
כִּי בִשְׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הֵלֶךְ מֵעוֹד:

וְעוֹד שְׂאִי אֶפְשֶׁר שֶׁלֹא הִיָּה כָּעַס גָּדוֹל מֵאֵת
הַשֵּׁם עָלֵיהֶם בְּעִשְׂתָּם מִרִּיבָה עִם מִשָּׁה.
וּבְכָל הַנְּסִיגוֹת בַּמִּדְבָּר חֲטָאִם הַגָּדוֹל כִּשְׁאֲמָרוּ
"לָמָּה הִעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם", שִׁיְרָצוּ לְהִיּוֹת
עַבְדִּים לְשׁוֹנְאֵיהֶם בְּעַבְדוּת פָּרָךְ מִלְּהִיּוֹת עִם
הָאֱלֹהִים כְּכֵן הַעוֹבֵד אֶת אֲבִיו, וְכֵן אִמֵּר
הַפְּתוּב (לעיל יא כ) יֵצֵן כִּי מֵאֲסִתָּם אֵת ה'
אֲשֶׁר קָרְבָּכֶם וּתְכַכּוּ לִפְנֵי לֵאמֹר לָמָּה זֶה
נִצָּאנוּ מִמִּצְרַיִם. וּבַפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה אֶמְרוּ פְּחוֹת
מִזֶּה, לָמָּה זֶה הִעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהִמִּית אוֹתִי
וְאֵת בְּנֵי וְאֵת מִקְנֵי בְצָמָא (שמות יז ג), וְהִיָּה
עָלֵיהֶם קָצָף גָּדוֹל וְאִשְׁמָה רַבָּה כְּמוֹ שֶׁאֲמַר,
וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסָּה וּמִרִּיבָה עַל רִיב בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּגו'. וּבִכְאֵן כְּתוּב מִפְּרֶשׁ (פסוק יג)
הִמָּה מִי מִרִּיבָה אֲשֶׁר רִבּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת ה',
וּמָה פֶּשַׁע גָּדוֹל מִזֶּה הָיָה רִב אֵת יוֹצְרוֹ. וּמִשָּׁה
אָמַר (דברים א לו) גַּם כִּי הִתְאַפַּח ה' בְּגִלְגָּלְכֶם
לֵאמֹר, אִם כֵּן הֵם חֲטָאוּ וְנִגְמָו כָּל הָעֵדָה
הַזֹּאת, וְלִדְבָרִי תִּרְב אֵין לָהֶם כָּכָל הַמַּעֲשֶׂה
הַזֶּה חֲטָא וּפֶשַׁע כָּלֵל:

וְדָבָרֵי אֲגָדָה הֵם, אֲבָל לֹא נִתְחַוּוּ, כִּי מֵאֲחַר
שֶׁצִּוְהָ קַח אֶת הַמַּטֵּה יֵשׁ בְּמִשְׁמַע שִׁיְכָה
בוֹ, וְאֵלּוּ הִיָּה רְצוֹנוֹ בְּדָבָר בְּלִבָּד מָה הַמַּטֵּה
הַזֶּה בִּידָיו. וְכֵן בְּמַכּוֹת מִצְרַיִם שֶׁאֲמַר (שמות
ז טו) וְהַמַּטֵּה אֲשֶׁר נִתְּנָה לְנֹחַשׁ תִּתֵּן בְּיָדְךָ,
וְהוּא לְהַכּוֹת בוֹ, וּלְפַעְעָמִים יֵאמַר נִטָּה אֵת
יָדְךָ, וּרְצוֹנוֹ לומר לְהַכּוֹת בַּמַּטֵּה, כִּי הַפְּתוּב
יִקְצֹר בְּדָבָר הַנִּשְׁמַע. וְאֵין הֵנֵס גָּדוֹל בְּדָבָר
יִתְרָה מִהַתְּפָאָה, כִּי הִכַּל שֶׁהוּא אֶצֶל הַסֹּעֶל:
וְעוֹד לָמָּה אָמַר בְּזֶה (דברים לב נא) מַעֲלָתָם
כִּי. וְהַצִּוְהָ דְּבָרָיו אֵל הַסֹּעֶל הַזֶּה הוּא
מָה שֶׁנֶּזְכָּר בְּמַעֲשֶׂה, צִוְהָ שִׁיאֵמָרוּ וְהִיא שׁוֹמַעַת
כִּי הַשֵּׁם יוֹצֵא מִים מִן הַסֹּעֶל הַזֶּה, כְּדָרָךְ כִּי
הִיא שִׁמְעָה אֵת כָּל אֲמָרֵי ה' (יהושע כד כז),
וְכֵן עָשׂוּ כְּמוֹ שֶׁאֲמַר (פסוק י) וַיִּקְהֵלוּ מִשָּׁה
וְאֶהְרֹן אֶת הָעֵדָה אֵל פְּנֵי הַסֹּעֶל וַיֹּאמְרוּ לָהֶם
וּגו', וְהִנֵּה הַסֹּעֶל שׁוֹמַעַת בְּאֲמָרוֹ כֵּן לְכָלֵן.
וְשִׁעֲנוֹת רַבּוֹת לְמַפְרָשִׁים בַּחֲטָא הַזֶּה, כְּכֵן
סֵתֵר בוֹ ר"א דְּבָרִים רַבִּים מֵהֶם. וְהַסֹּד שֶׁרָמַז
בוֹ גַּם הוּא אֵינוֹ נִכּוֹן, כִּי אִם מִשָּׁה אֲבָד כְּנֻתָּהּ
בְּעַבּוֹר מִרִּיבַת הָעָם וְלֹא דְּבַר אֵל הַסֹּעֶל, וְלִכְּן
לֹא נִצָּאוּ מִים בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה, וְחִזּוֹר וְהַפְּתוּב
פַּעַם שִׁנְיָה בְּכּוֹנֵה הַדְּבָקָה בְּכָל וְנִצָּאוּ הַמִּים,
הִנֵּה חֲטָאוּ בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה, אֲבָל אֵינוֹ רֹאוי
שִׁיאֵמַר בְּזֶה "לֹא הָאֲמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישִׁנִּי"
(פסוק יב), כִּי אֵין כֵּאֵן חֲסִרֹן אֲמוּנָה כָּלֵל:
וְה"ר רַבִּי מִשָּׁה (סוף פ"ד מִשְׁמַנָּה פְּרִקִּים)
סֵבֵר בוֹ סְבָרָא, וְאָמַר כִּי מִשָּׁה רַבִּינוּ
עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם חֲטָאוּ הוּא שֶׁנִּטָּה לְצַד הַרְגָּנוֹת
בְּאֲמָרוֹ שִׁמְעוּ נָא הַמּוֹרִים, דְּקִדְקַע עָלֵינוּ הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ שִׁיְהִיָּה אֲדָם כְּמוֹהוּ כּוֹעֵס לִפְנֵי עֵדַת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רֹאוי בוֹ הַכָּעַס, וְכָל
פִּיּוּצָא בְּזֶה בְּרִין הָאִישׁ הַהוּא חִלּוֹל הַשֵּׁם,
מִפְּנֵי שִׁמְתוּנוּעוּתֵינוּ כָּלֵם וּמִדְּבָרָיו הֵיוּ לְמִדִּין
וְהֵיוּ מִקְוִין לְהִגִּיעַ בָּהֶם אֵל הַצִּלְחָתוֹת הַעוֹלָם
הַזֶּה וְהַעוֹלָם הַבָּא, וְאִיךָ יִרְאֶה עָלֵינוּ הַכָּעַס
וְהוּא מִן הַפְּעוּלוֹת הַרְעוּת וְלֹא תְּבֵא כִּי אִם
מִתְּכּוֹנָה רָעָה מִתְּכּוֹנּוֹת הַנֶּפֶשׁ:

אֲבָל אֶמְרוּ בוֹ "מִרִּיתָם פִּי" (להלן כז יד)
הוּא כְּמוֹ שֶׁאֲבָרָא, שֶׁהוּא לֹא הִיָּה מִדְּבַר
עִם סְכָלִים וְלֹא עִם מִי שֶׁאֵין לוֹ מַעֲלָה, אֲבָל
אִשָּׁה קִטְנָה שֶׁבִּנְשִׁיקָהּ הִיתָה יִיחָדָלָה בֶּן
בוֹזִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּזְכָּר הַתְּכָמִים (מכילתא שִׁירָה

(א) וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְּבַר צִין.
הָעֵדָה, עֵדָה שְׁלֵמָה, שִׁכְבָּר מִתּוֹ מִתִּי
מִדְּבַר וְאֵלּוּ פָּרְשׁוּ לְחַיִּים, לְשׁוֹן רִש"י. וְכֵן
דַּעַת ר"א. וְאִם כֵּן מָה צִרְךָ לְהַזְכִּיר כֵּן בְּבוֹאֵם
אַחֲרֵי כֵן אֵל הַר הָהָר (פסוק כב). וְר"א אָמַר,
כִּי הַזְכִּיר זֶה בְּעַבּוֹר כִּי יִצָּא אָדָם לְהַלְחֵם
כֵּם הַזְכִּיר הַפְּתוּב שֶׁלֹא נִפְקַד מֵהֶם אִישׁ בְּבוֹאֵם
מֵעִיר אָדָם:

וְאֵינוֹ נִכּוֹן, כִּי יִשְׂרָאֵל נָטוּ מַעֲלֵיו וְלֹא נִלְחַם
בָּם כָּלֵל. וְהַנִּכּוֹן בְּעִינֵי כִי מִנְהַג הַפְּתוּב
לְהַזְכִּיר כֵּן בְּמָקוֹם הַתְּלוּנוֹת, וַיָּבֹאוּ כָּל עֵדַת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵל מִדְּבַר סִין אֲשֶׁר בֵּין אֵלִים
וּבֵין סִינִי (שמות טז א), וְיִסְעוּ כָּל עֵדַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמִסְעֵיהֶם וַיִּתְּנוּ בְּרִפְיִים (שם יז א),
וְיִדְעוּנוּ הַפְּתוּב כִּי הֵיוּ כָּלֵם בְּתוֹלָנָה, וְכֵן
וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם (לעיל יד
א), וַיִּלְנוּ כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּתְּחַת (שם
יז ו). וְאָמַר כֵּן בְּבוֹאֵם אֵל הַר הָהָר, לְהוֹדִיעַ
שֶׁהֵיוּ כָּלֵם בְּהִסְפָּדוֹ שֶׁל אֶהְרֹן קְדוֹשׁ ה', כְּמוֹ
שֶׁאֲמַר וַיִּכְבּוּ אֶת אֶהְרֹן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל וּגו'
(פסוק כט), וְאָמַר לְעֵינֵי כָּל הָעֵדָה (פסוק
כז). וּבְמִדְבָּר סִינִי רַבָּה (יט ט) רִאִיתִי שֶׁהַזְכִּיר
הַלְשׁוֹן הַזֶּה עֵדָה שְׁלֵמָה וְכו', בַּפְּתוּב הַשֵּׁנִי
בְּהַר הָהָר בְּלִבָּד, כִּי הָרִאשׁוֹן מִפְּנֵי הַתְּלוּנָה
נֶאֱמַר כֹּאשֶׁר פִּרְשִׁיתִי:

וְטַעַם וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקֶדֶשׁ. לומר כִּי כֹאשֶׁר
נִכְנְסוּ בַּמִּדְבָּר צִין עַד קֶדֶשׁ מֵתָה מְרִים.
וְטַעַם ר"א שֶׁאֲמַר בְּעַבּוֹר שִׁיְשִׁבוּ שָׁם יָמִים
רַבִּים כִּי כֵן כְּתוּב. כִּי קֶדֶשׁ אֲשֶׁר כְּתוּב בוֹ
(דברים א מו) וַתִּשְׁבּוּ בְּקֶדֶשׁ יָמִים רַבִּים
כִּימִים אֲשֶׁר יִשְׁבֶּתֶם, הוּא קֶדֶשׁ בְּרִנָּה וְהוּא
בַּמִּדְבָּר פָּאָרָן, וּמִשָּׁם נִשְׁתַּלְחוּ הַמַּרְגְּלִים בִּשְׁנֵה
הַשָּׁנָה וְשָׁם חִזּוּ, אֲבָל קֶדֶשׁ זֶה הוּא בַּמִּדְבָּר
צִין וְכֹאֵם שָׁם בִּשְׁנַת הָאֲרֻבְעִים וְשָׁם מֵתָה
מֶרֶם, וּמִקְרָאוֹת מִפְּרָשִׁים הֵם:

הַחֲטָא בְּמִשָּׁה וְאֶהְרֹן בְּמִי מִרִּיבָה אֵינוֹ
מִתְּפָרֵס בַּפְּתוּב. וְרִש"י פִּרְשׁ
בַּפְּסוּקִים יֹא יב) מִפְּנֵי שֶׁצִּוְהָ אוֹתָם וְדִבַּרְתֶּם
אֵל הַסֹּעֶל, (בַּפְּסוּק ח) וְלֹא אָמַר וְהִכִּיתֶם,
שֶׁאֵלּוּ דְּבָרֵינוּ הִיָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּקַדֵּשׁ
לְעֵינֵי כָּל הָעֵדָה וְאוֹמְרִים וּמָה סֹעֶל זֶה שֶׁאֵינוֹ
שׁוֹמַע וְאֵינוֹ מִדְּבַר מִקְּדִים דְּבָרֵינוּ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ עַל אַחַת כְּפָה וְכָפָה:

(ב) וְלֹא־הָיָה מִיָּם לַעֲדָה וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן: כ וְלֹא הָיָה מִיָּם לַכְנָשָׁתָא וְאַתְּכַנְשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן:

כ"א וְלֹא־הָיָה מִיָּם לַעֲדָה • מִכָּאן, שְׁכָל אַרְבַּעִים שָׁנָה הָיָה לָהֶם הַבָּאָר בְּזִכּוֹת מִרְיָם.

(ג) וַיִּרְבּ הָעָם עִם־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוֹ גִּוְעֵנוּ בְּגֹועַ אַחֲיֵנוּ לִפְנֵי יְהוָה:

כ"ג וְלוֹ גִּוְעֵנוּ • הָלוֹאֵי שְׁגֻעָנוּ. בְּגֹועַ אַחֲיֵנוּ • בְּמִיתַת אַחֲיֵנוּ בַּדֶּבֶר. לִמַּד שְׁמִיתַת צָמָא מְגִנָּה מִמֶּנָּה. בְּגֹועַ • שֵׁם דְּבָר הוּא, כְּמוֹ "בְּמִיתַת אַחֲיֵנוּ", וְלֹא יִתְכַּן לִפְרָשׁוֹ "כְּשִׁמְתוֹ אַחֲיֵנוּ", שְׂאֵם כֵּן הָיָה לוֹ לְהִנָּקֵד "בְּגֹועַ" (בַּחֹלֶם הָרֹא"ו).

(ד) וְלִמָּה הִבַּאתֶם אֶת־קֹהֶל יְהוָה אֶל־הַמִּדְבָּר הַזֶּה לָמוֹת שֵׁם אֲנַחְנוּ וּבְעֵירָנוּ:

(ה) וְלִמָּה הִעֲלִיתֵנוּ מִמִּצְרַיִם לְהַבִּיא אֲתָנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה הַזֶּה לֹא • מָקוֹם זָרַע וְתַאֲנָה וְגִפְלָן וְרַמְזוֹן וּמִיָּם אֵין לְשִׁתּוֹת:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וְהָיָה חֲטָא מְזִכָּר מִפְּרָשׁ בְּכַתִּיב, וְכֵן אָמַר הַמְשׁוֹרֵר (תהלים קיד ז ח) מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים יַעֲקֹב הַהִפְכִי הַצּוֹר אָגַם מִיָּם. וְכֵן תּוֹכַל לְהַתְּבֹנֵן זֶה בְּתַפְלַת מֹשֶׁה שְׂאָמַר (דברים ג כד) ה' אֱלֹהִים אֶתָּה הַחֲלוּת, כִּי הַתְּחַנֵּן לְשֵׁם הַנִּכְבָּד שִׁימַחֵל לוֹ. וְעַל דַּעַת רַבּוֹתֵינוּ (ספרי) שְׁמוֹנִיִּיר לֹא הִפְעֵס, יִתְכַּן שֶׁהָכָה בְּצוֹר וַיִּצְאוּ טַפִּים בְּמַעֲוֵט פְּנוֹתָא עַל הַפְעֵס, וְתַמְהוּ אֵל הַדֶּבֶר, וְהִסְכִּימוּ שְׁנֵיהֶם לְהַכּוֹת פַּעַם שְׁנִיָּה עַל הַצּוֹר בְּאֶשֶׁר הִפְרַתִּי, וְהוּא חֲטָא עַל שְׁנֵיהֶם: וְעַל דַּעַתִּי טַעַם וְדִבְרָתָם אֵל הַסֵּלַע. כְּמוֹ עַל הַסֵּלַע, וְכֵן כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֵל הַעֲמִידִים וְעַל הַיָּם וְעַל הַמְּכַנּוֹת בְּכֻלָּהּ וַיִּבְּאוּ (ירמיה כז יט כב). צִוְּיָהּ שִׂיאֵמְרוּ לְעֵינֵי הָעֵדָה בְּהִיוֹתָם נִקְהָלִים בְּלֵם שֶׁהֵשֵׁם יוֹצִיא לָהֶם מִיָּם מִן הַסֵּלַע, וְכֵן עָשָׂה. וְאֵל יִקְשֶׁה עֲלֵיד וְדִבְרָתָם אֵל הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם, כִּי טַעַמוֹ כְּמוֹ לִפְנֵיהֶם, שִׁישְׁמַעוּ בְּלֵם, וְכֵן וַיֹּאמֶר חֲנֻנִיָּה לְעֵינֵי כָל הָעָם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' כִּכָּה אֶשְׁבֵּר אֶת עַל נִכְכְּנָצָר מִלֶּךְ בְּכָל גּוֹי (שם כח יא), וְכֵן רַבִּים:

אוֹ טַעַם "לְעֵינֵיהֶם" בְּכָאן, שִׁיְהִיָּה הַדְּבוּר בְּהִיוֹתָם נִקְהָלִים שֵׁם וְהַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם, כְּמוֹ שְׂאָמַר בְּעֵשִׂיָּה (פסוק י) וַיִּנְקְהֵלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת הַקֹּהֶל אֵל פְּנֵי הַסֵּלַע, כִּי בְּאֶשֶׁר נִקְהָלוּ שֵׁם וַיִּבְּאוּ הַסֵּלַע פְּנִים בְּפָנִים אָמְרוּ הֵמָּן הַסֵּלַע הַזֶּה נּוֹצִיא לָכֶם מִיָּם, כְּמוֹ שֶׁהִזְכִּירוּ חֲכָמִים (מְכִילֵת בַּשְּׁלַח ו) שְׁלֹא יֹאמְרוּ מַעֲשִׂיּוֹת הֵיוּ שֵׁם. וַיִּתְכַּן שְׂהוּא בְּמִסְרָס, הַקֹּהֶל אֶת הָעֵדָה אֵל הַסֵּלַע וְדִבְרָתָם לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מִיָּמִיו:

בְּחֻקְתָּם הוֹצִיאָם לָהֶם מִיָּם מִן הַסֵּלַע הַזֶּה, וְהוּא לֹא קִדְשָׁתָם אוֹתִי (דברים לב נא). וּמַעֲשֶׂה הָרֹאשׁוֹן בְּצוֹר, אָמַר (שמות יז ו) הִנְנִי עֹמֵד לִפְנֵיךְ שֵׁם עַל הַצּוֹר בַּחוּרְב, וְשִׁבְעִים הַזִּקְנִים רֹאִים עֹמֵד הָעָנָן עֹמֵד עַל הַצּוֹר וְהִנֵּס מִתְּפָרְסָם, כִּי מַעֲשֶׂה ה' הַגָּדוֹל הוּא, אֲכַל בְּכָאן לֹא רָאוּ דְבָר וְטַעַם בְּמִאֲמַר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: וַיִּתְכַּן שִׂיאֵמַר כִּכָּה "מַעֲלָתָם בִּי" (דברים לב נא). כִּי הַתְּחַנֵּן מִן הַקִּדְשָׁה נִקְרָא מַעֲלָה. וְכֵן "מִרְיָתָם בִּי" (להלן כז יד), שְׂהוּא צִוְּיָהּ וְדִבְרָתָם אֵל הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם, וְהַטַּעַם שֶׁאֶתְקַדְשׁ בְּעֵינֵיהֶם, אוֹ שְׁנֵיהֶם דְּבָרֵי, מִן וְתַמְרָא אֶת מִשְׁפָּטִי (יחזקאל ה ו), כִּי לֹא צִוְּיָהּ שֶׁתֹּאמְרוּ כִכָּה. וְהִיָּה "לֹא הָאֲמַנְתָּם בִּי" (פסוק יב) יוֹצֵא אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אוֹ הוּא לְשׁוֹן חֲזוֹק, לֹא הַתְּחַנֵּן לְהַקְדִּישֵׁי לְעֵינֵיהֶם, מִן וְאֲמַנָּה עַל הַמְּשָׁרִים (נַחֲמִיָּה יא כג), הַיָּתֵד הַתְּקוּעָה בְּמָקוֹם נֶאֱמָן (ישעיה כב כה):

וְהָאֲמַת כִּי הָעָנָן סוֹד גָּדוֹל מִסְתַּרִי הַתּוֹרָה. כִּי בְּרִאשׁוֹנָה אָמַר לוֹ (שמות יז ו) הִנְנִי עֹמֵד לִפְנֵיךְ שֵׁם עַל הַצּוֹר בַּחוּרְב וְהַפִּתָּ בְּצוֹר, יֹאמַר כִּי שְׁמִי הַגָּדוֹל עַל הַצּוֹר בַּחוּרְב שְׂהוּא כְבוֹד ה' הָאֵשׁ הָאוֹכֶלֶת בְּרֹאשׁ הָהָר, וּבְעִבּוֹר כֵּן לֹא הָכָה אֵלָא פַּעַם אַחַת וַיִּצְאוּ מִיָּם רַבִּים, אֲכַל בְּכָאן לֹא פִרְשׁ לוֹ כֵּן, וְהִסְכִּימוּ שְׁנֵיהֶם לְהַכּוֹת בְּצוֹר פַּעַמִּים, וְהָיָה זֶה חֲטָא, וְעַל כֵּן אָמַר "לֹא הָאֲמַנְתָּם בִּי", לְשׁוֹם אֲמוּנָה בְּשִׁמִּי, וּבְאֲמוּנָה יַעֲשֶׂה הַנֵּס. וְנֶאֱמַר "מִרְיָתָם בִּי", כִּי מִרְיָא רִיחַ קִדְשׁוֹ הִנָּקֵרָא בְּכָל מָקוֹם "פִּי ה'", וְלִכָּפָּה אָמַר "מַעֲלָתָם בִּי", וְאֵין מַעֲלָה אֵלָא שְׁקוֹר:

וְכֹה שְׂאָמַר לֹא מִצִּינּוּ בַּה' יִתְבַּרֵּךְ שְׁכַעַס, אֲכַל אָמַר קַח אֶת הַמִּטָּה וְגו'. דַּע כִּי בְּאֶשֶׁר צִרִיכִים בְּמִתְחַתֵּם דְּבָר, אֵף עַל פִּי שְׁמִתְלוֹנְנִים וְחוֹטְאִים בּוֹ, וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עֲוֹן וְלֹא יַעֲרִי כָל חֲמַתוֹ וְלֹא יִזְכִּירֵנוּ וַיִּתֵּן לָהֶם שְׂאֵלָתָם. וְכֵן בְּמִיָּם הָרֹאשׁוֹנִים אָמַר בְּנַחַת רִיחַ (שמות יז ה) עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְגו', אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה שֵׁם מִסָּה וּמִרִיבָה שֶׁהִזְכִּיר מִמֶּנָּה וּלְדוֹרוֹת (דברים ו טז). וְכֵן בְּמִן, הִנְנִי מִמְּטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם (שמות טז ד), בְּדִרְךְ אֶתְהָב וְחִבָּה, אֵלָא שְׂאָמַר בְּסוֹף בְּדִבּוּר הַשְּׁנִי (שם פסוק יב) שְׁמַעֲתִי אֶת תְּלוּנָתָהּ, הוֹדִיעַ לָהֶם חֲטָאָם בְּלִבָּד. אֲכַל בְּאֶשֶׁר יִתְלוּנְגוּ חֲנָם, יִשְׁפָּךְ עֲלֵיהֶם חֲמַת אַפּוֹ. וּבְכָאן עוֹד רָמַז לְקַצֵּץ גָּדוֹל וְחִיּוֹב מִגִּפְּהָ, שְׂאָמַר (פסוק ו) וַיִּבָּר כְּבוֹד ה' אֱלֹהֵיהֶם, שְׁרוּמֵזוּ אֵל הַקֹּהֶל הַנּוֹקֵד, וְהוּא מִקְרָא יֵד ה' הַהִנֵּה בְּמַגְפּוֹת, בְּאֶשֶׁר תִּרְאֶה בְּמִרְגָּלִים (לעיל יד י) וְכִיּוֹם קִרַּח (לעיל טז יט) וּמִמְּחַתָּה (לעיל יז ז). וְהַתְּמָה עַל הָרֵב, שְׁהִירִי מִקְרָא מִלָּא הוּא (תהלים קו לב) וְנִקְצִיפוּ עַל מִי מִרְיָבָה וְזִרַע לְמֹשֶׁה בְּעִבּוֹרָם, וַיִּמָּנֶה הַכְּתוּב חֲטָא הַזֶּה עִם הַנְּסִיּוֹנוֹת הַגָּדוֹלִים שְׁנִסּוּ אֶת ה' בְּמִדְבָּר:

וְהַקְרֹב מִן הַדְּבָרִים שְׂאָמְרוּ כִכָּה, וְהוּא טוֹב לְדַחוֹת הַשְׁוֹאֵל, הֵם דְּבָרֵי רַבְּנֵי חֲנַנְאֵל שְׁכַתָּב כִּי הַחֲטָא הוּא אָמְרָם (פסוק י) הֵמָּן הַסֵּלַע הַזֶּה נּוֹצִיא לָכֶם מִיָּם, וְרֹאִי שִׂיאֵמְרוּ יוֹצִיא ה' לָכֶם מִיָּם, בְּדִרְךְ שְׂאָמְרוּ (שמות טז ח) בַּתֵּת ה' לָכֶם בְּעֶרֶב בִּשָּׁר לֶאֱכֹל וְגו', וְכֵן בְּכָל הַנְּסִים יוֹדִיעֵנוּם כִּי ה' יַעֲשֶׂה עִמָּהֶם לְהַפְלִיא, וְאוֹלֵי חֲשָׁבוּ הָעָם כִּי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן

וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִן הַקָּדָם קָהֵל לְתַרְעַ
מִשְׁכַּן זְמַנָּה וַיָּפְּלוּ עַל אִפְסֵיהֶן וְאַתְּגְלִי יִקְרָא
דִּינִי לַהוֹן:

(ו) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִפְּנֵי הַקָּהֵל אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּרְא כְבוֹד־יְהוָה אֲלֵיהֶם: פ

♦ יום שלישי ו' תמוז ♦

ז ומליל יי עם משה למימר:

(ז) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

ח סב ית חטרא ואכנש ית כנשתא את
ואהרן אחור ויתמללון עם כיפא לעיניהון
ויתן מוהי ותפק להון מציא מן כיפא ותשקי
ית כנשתא וית בעיהון:

(ח) קח את־המטה והקהל את־העדה אתה ואהרן אחיך
ודברתם אל־הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם
מים מן־הסלע והשקית את־העדה ואת־בעיירם:

כז"י • ואת־בעיירם • (במדבר רבה) מכאן, שחם הקדוש־ברוך־הוא על קמונם של ישראל. רמב"ן

ט ונסיב משה ית חטרא מן קדם יי כמא די
פקדה:

(ט) ויקח משה את־המטה מלפני יהוה כאשר צוהו:

י ואכנישו משה ואהרן ית קהלא לקדם
כיפא ואמר להון שמעו כען סרכניא תמן
כיפא הדין נפק לכון מציא:

(י) ויקהלו משה ואהרן את־הקהל אל־פני הסלע ויאמר
להם שמעו־נא המורים המן־הסלע הוה נוציא לכם מים:

כז"י • ויקהלו וגו' • (שם) זה אחד מן המקומות שהחזיק מעט את המרבה. המן־הסלע הוה נוציא • לפי שלא
היו מכירין אותו, לפי שהלך הסלע וישב לו בין הסלעים כשנסתלק הבאר, והיו ישראל אומרים להם: מה לכם?
מאיזה סלע תוציאו לנו מים? לכך אמר להם: "המורים", סרכנים, לשון יוני שוטים – מורים את מוריהם, המן
הסלע הוה, שלא נצטוינו עליו, נוציא לכם מים? • רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

נגליתי (ש"א ב כז), הוואה אתה (ש"ב טו
כז), התשפט (יחזקאל כב ב), המן העץ אשר
צויתך (בראשית ג יא):

אבל ר"א כתב המן הסלע יש לנו כח להוציא
לכם ממנו מים. ירצה לפרש, שאמר
להם שמעו נא המורים בה' האומרים ולמה
הבאתם את קהל ה' אל המקום הרע הזה,
המן החלמיש הזה יקה לנו כח בשבע שנוציא
אנחנו ממנו מים, רק תכירו כי מאת ה' הוא
כי הוא אשר הוציא אתכם ממצרים והביא
אתכם אל המקום הזה והוא אשר פרנס
אתכם בו, וזה כטעם שאמר להן במן (שמות
טז ו) וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ
מצרים:

ולפי דעתי ה"א הוה לשאלה, המן הסלע
הוה נוציא לכם מים אם לא, כי התוב
פעם יפרש בשאלה הן ולא, ה"ש בה עץ
אם אין (לעיל יג כ), התשמר מצותיו אם לא
(דברים ח ב), ופעם יזכיר הן לבדו, הוה
אחיהם הקטן (בראשית מג כט), הידעתם את
לכן בן נחור (שם כט ה), האבכה בחדש
החמשי הנור (זכריה יז ג):

אבל היתה השאלה הזאת להם שאלת הנסיון,
אמר שמעו נא המורים מה תחשבו על
ה' המן הסלע הוה החזק נוציא לכם מים
היהיה הדבר הזה אם לא, הפליג במקרים

ובעירים", כי מרב הצמאון ובכרתם מים
רבים נזילים, מיד נפלו על הנחל ושתו:
ועל דעת רבותינו בבבארה של מרים אמרו
כי הסלע הזה הוא הצור אשר היה
בחורב, ולפיכך קראו "מימיו" אשר היה
דרכו לתת, כי עתה נסתם מעינו במות מרים.
כי הכונה לרבותינו בבבארה של מרים, שהיה
מעולם באר נסי מקור מים חיים נובע בכל
מקום שיהיה שם הרצון עליו, העלה אותו
לישמעאל במדבר באר שבע, ונבקע בחורב
מן הצור ההוא שהיה שם, ובשאר המסעים
נובע מן הצור במקום שיחנו שם, וכאשר
מתה הצדקת פסק המענן, ועתה חזר על ידי
משה להיות לו מקור נפתח מן הסלע הזה
בעצמו, והוא מה שאמר "אל הסלע" הנודע:
ועל דרך הפשט היה שם סלע סמוך למחנה
וצוה ודברתם אל הסלע הזה אשר
לפניכם. גם אפשר לפרש, ודברתם אל הסלע
אשר לעיניהם, כלומר הראשון שיצאו:

(י) המן הסלע הוה נוציא לכם מים. חלילה
חלילה שיהיה התמה למניעות, כי משה
רבינו הנאמן בכל בית ה' לא יפלא ממנו כל
דבר מה, והוא וכל ישראל עמו ראו גדולות
ונפלאות מזה, ואף כי הוא אשר נעשה כן
על ידו פעם אחת בצור בחורב. ואמרו
המפרשים שיש תמיהות מתקומות, כמו הנגלה

(ח) וטעם ונתן מימיו. שיהיו מיד מים רבים
נובעים ממנו, כמו שאמר (פסוק יא)
ויוצאו מים רבים, כי התינה תאמר על הרבוי.
כמו ונתנה הארץ ובולה וצץ השדה יתן פריה
(ויקרא כו ד), כי וצץ השלום הגפן תתן פריה
והארץ תתן את ובולה והשמים יתנו טלם
(זכריה ח יב), כלם על הרבוי יבטיחם, וכן
כתוב (תהלים עח כ) ונחלים ישטפו:

ואין טעם "מימיו" כמו "תתן ובולה" ו"יתן
פריה", שאין בטבע הסלע להיות בו
מים, אבל טעמו המים אשר יצאו ממנו, כי
בהפוך השם החלמיש למעינו מים ובו יהיו
וממנו יצאו יקראו על שמו "מימיו", וכן
וברך את לחמך ואת מימך (שמות כג כה),
לחמו נתן מימיו נאמנים (ישעיה לג טז).
ואמר בן להודיע שמגור הסלע יצאו, לא מן
הארץ אשר תחתיו כמנהג מענות רבים רק
מאמצעו, וכן כתוב (תהלים קיד ח) ההפכי
הצור אגם מים חלמיש למעינו מים. והזר
ואמר והוצאת להם מים מן הסלע. כי אתה
בעודך שם תוציא להם המים מן הסלע,
"להם", שכלם יראו אותם נובעים:

והשקית את העדה, שתצוה אותם לשתות
לפניה, וכל זה לפרסם הנס.
ובמעשה לא הזכיר בן "וישק את העדה ואת
בעיירם", אבל אמר (פסוק יא) ויתשת העדה

(יא) וַיֹּרֶם מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיִּךְ אֶת־הַסֵּלַע בְּמַטְּהוֹ פַּעַמִּים וַיֵּצְאוּ מִיָּם רַבִּים וַתֵּשֶׁת הָעֵדָה וּבְעִירָם:

כ"י פַּעַמִּים • לְפִי שְׂבָרָשׁוֹנָה לֹא הוּצִיא אֶלָּא טַפִּין, לְפִי שְׁלֹא צָוָה הַמָּקוֹם לְהַכּוֹתוֹ אֶלָּא "וּדְבַרְתֶּם אֶל־הַסֵּלַע", וְהִמָּה דִּבְרוּ אֶל סֵלַע אַחֵר וְלֹא הוּצִיא. אָמְרוּ: שָׁמָּה צָרִיךְ לְהַכּוֹתוֹ כְּבָרָשׁוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת יז) "וְהִכִּיתָ בַּצּוּר" – וְנִדְמָן לָהֶם אוֹתוֹ סֵלַע וְהִכּוּהוּ.

(יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַל־אֲהַרֹן יַעַן לֹא־הֵאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת־הַקֹּהֶל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם:

כ"י יַעַן לֹא־הֵאֱמַנְתֶּם בִּי • גִלָּה הַכְּתוּב שְׂאוּלִי חֹטָא זֶה בְּלִבְד הָיוּ נִכְנָסִין לָאָרֶץ, כְּדִי שְׁלֹא יֵאמְרוּ עֲלֵיהֶם: כַּעֲזָר דּוֹר הַמִּדְבָּר שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם שְׁלֹא יִכְנָסוּ לָאָרֶץ, כִּךְ הָיָה עֲזָר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וְהִלָּא (בַּמִּדְבָּר יא) "הֵצֵאנִי וּבִקְרִי יִשְׁחַט" קִשָּׁה מִזֶּה? אֶלָּא לְפִי שֶׁבִּסְתֵּר – חֹסֶף עָלָיו הַכְּתוּב, וְכֵן שֶׁבְּמַעֲמַד כָּל יִשְׂרָאֵל – לֹא חֹסֶף עָלָיו הַכְּתוּב, מִפְּנֵי קְדוּשַׁת הַשֵּׁם. לְהַקְדִּישֵׁנִי • שְׂאוּל דְּבַרְתֶּם אֶל הַסֵּלַע וְהוּצִיא, הִיִּיתִי מְקַדֵּשׁ לְעֵינֵי הָעֵדָה וְאוֹמְרִים: מַה סֵּלַע זֶה, שְׂאִינוּ מְדַבֵּר וְאִינוּ שׁוֹמְעִים וְאִינוּ צָרִיךְ לְפָרְנֶסָה, מִקִּים דְּבוּרוֹ שֶׁל מָקוֹם, קַל וְחֹמֶר אֲנִי! • לָכֵן לֹא תָבִיאוּ • בְּשִׁבּוּעָה, כְּמוֹ (שְׁמוֹת א ג): "לָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֲלִי". נִשְׁבַּע בְּקִפְצָה, שְׁלֹא יִרְבוּ בַּתְּפִלָּה עַל כָּךְ.

(יג) הִמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה וַיִּקְדָּשׁ בָּם: ס

כ"י הִמָּה מִי מְרִיבָה • הֵם הַנִּזְכָּרִים בַּמָּקוֹם אַחֵר: (סַנְהֶדְרִין ק"א ב) אֶת אֵלּוּ רָאוּ אֲצִטְגִּינִי פְרַעָה, שְׁמוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹוֹקָה בְּמִים, לָכֵךְ גִּזְרוּ (שְׁמוֹת א): "כָּל־הַבֵּן הַיָּלֹוֶד הַיָּאֲרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ". וַיִּקְדָּשׁ בָּם • שְׁמֹתוֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל יָדָם, (וּבַחִים קט"ו ב) שֶׁשֶּׁהַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא עוֹשֶׂה דִּין בְּמִקְדָּשָׁיו, הוּא יֵרָאִי וּמִתְקַדֵּשׁ עַל הַבְּרִיּוֹת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים סח): "נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ", וְכֵן הוּא אוֹמֵר (וִיקָרָא י'): "בְּקִרְבִּי אֶקְדָּשׁ". רַמְבַּם

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

שֶׁמִּפְּנֵי שֵׁם (שְׁמוֹת יז ו ז), וּבִזְוָה אָמַר וַיִּקְהִילוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת הַקֹּהֶל וְגו', עַל כֵּן אָמַר הַכְּתוּב כִּי מִי מְרִיבָה הָאֵלָּה שֶׁנִּגְזְרָה בָּהֶם הַגְּזֵרָה עַל מֹשֶׁה וְעַל אֲהֲרֹן הִמָּה אוֹתָם מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשֵּׁם וַיִּקְדָּשׁ בָּם לְעֵינֵי כָלֶם, כַּעֲזָר שֶׁכְּתוּב (יִחְזָקֵאל לט כז) וְקִבַּצְתִּי אוֹתָם מֵאֲרָצוֹת אֲיִבֵּיהֶם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים:

וְדַע כִּי בְּרָאשׁוֹנָה הִיָּתָה לָהֶם מְרִיבָה עִם מֹשֶׁה כְּמוֹ שֶׁאָמַר (שְׁמוֹת יז ב) וַיִּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה, וְכֵן אָמַר (שֵׁם פְּסוּק ד') עוֹד מַעֲט וּסְקִלְנִי, וְהִיוּ מִנְּסִים אֶת הַשֵּׁם הַיֵּשׁ ה' בְּקִרְבָּנֹו (שֵׁם פְּסוּק ז), אֲכַל בְּכָאֵן הָיוּ מְרִיבִים כְּלָפִי מַעֲלָה וְלֹא הָיָה בְּכָאֵן נִסְיוֹן, וְעַל כֵּן אָמַר כִּי אֵלֶּה מִי מְרִיבָה שֶׁנִּגְזְרָה בָּהֶם הַגְּזֵרָה הַזֹּאת, הִמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' וַיִּקְדָּשׁ בָּם לְעֵינֵיהֶם וְלֹא הִרָשׁוּנוֹם אֲשֶׁר נָסוּ אֶת הַשֵּׁם וְלֹא נִתְקַדֵּשׁ רַק לְעֵינֵי זֻקְנֵי יִשְׂרָאֵל. וּבִעֲבוּר הִיָּתָה עֲזָרָה הַסֵּלַע שְׁנֵי פַעַמִּים, הִצְרִיךְ לְבָאֵר עַל אֵיזֶה מִקָּדֵשׁ נִעֲשֶׂה הַצִּדִּיקִים:

אֲתָה, שְׂאֵלָה גְמוּרָה בְּדָבָר הַמְּסַפֵּק, אִם יוֹצֵץ אֲתָה תִּשׁוּב אֶל הָעִיר, כְּלִשׁוֹן רוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי אֲדָמוֹן (כְּתוּבוֹת קח: קט), וּבְכָר פְּרִשְׁתִּי בְּסִדֵּר בְּרָאשִׁית (א ד):

(יג) וַיִּקְדָּשׁ בָּם. שְׁמֹתוֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל יָדָם, כְּשֶׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִּין בְּמִקְדָּשָׁיו הוּא מִתְנַרֵּא וּמִתְקַדֵּשׁ עַל הַבְּרִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (וִיקָרָא י ג) בְּקִרְבִּי אֶקְדָּשׁ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תְּהִלִּים סח לו) נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּקְדָּשֶׁיךָ, לְשׁוֹן רַשִׁי"י. גַּם כֵּן פִּרְשׁ ר"א:

וְאִינְנוּ נִרְאָה בְּעֵינֵי, כִּי עֲדִין לֹא מָתוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וְאִינְנוּ מִתְפַּרְסֵם לְבְּרִיּוֹת שְׁמִימוֹתָם בְּחֹטָא הַזֶּה שִׁיתִּירָא שְׁקוּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל יָדֵי כָךְ בְּאֲשֶׁר הָיָה בְּנִדָּב וְאִבִּיהוּא וּבְפִרְץ עֲזָה (ש"ב ו ח). וְעוֹד כִּי הַכְּתוּב אָמַר אֲשֶׁר רָבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה' וַיִּקְדָּשׁ בָּם, כִּי בְּמִרְיָבִים נִתְקַדֵּשׁ, מִלִּשׁוֹן בְּקִרְבִּי אֶקְדָּשׁ, וְנֹאִי הִנֵּה לְדִבְרֵיהֶם שִׁיאֵמַר "וַיִּקְבְּדוּ עַל פְּנֵיהֶם":

וְהַנִּכּוֹן בְּעֵינֵי, כִּי מַעֲשֵׂה הַצּוּר הִרָשׁוּן הָיָה לְעֵינֵי זֻקְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלִבְד, כְּמוֹ

וְהִגִּיד כִּי הֵם קִטְנֵי אֲמָנָה, וְכִאֲשֶׁר יִרְבוּ אֵלָיו הוּא מִפְּנֵי מַחֲשַׁבְתָּם שְׁלֹא יַעֲשֶׂה הַשֵּׁם עִמָּהֶם לְהַפְלִיא, כַּעֲזָר שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים עח יח-כ) וַיִּנְסוּ אֶל בְּלִבָּבָם, הָיִיכָל אֶל לַעֲרֹף שְׁלֹמֹן בַּמִּדְבָּר, הִגַּם לָחֶם יוֹכַל תֵּת. וְכֵן אָמְרוּ (אֲבוֹת ה ד) עֲשֵׂר נְסִיוֹנוֹת נָסוּ אֲבוֹתֵינוּ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּמִּדְבָּר:

וּכְמוֹ הַשְּׂאֵלָה בְּמַחֲשַׁבְתָּ הַנִּשְׂאָל בְּמִקְדוּמוֹת רַבִּים, הִשָּׁב אֲשִׁיב אֶת בְּנֵךְ (בְּרָאשִׁית כד ה), אִם רְצוֹנְךָ כֵּן, הַנִּלְךָ אֶל רֵמַת גִּלְעָד לְמַלְחָמָה אִם אֲחֻדֵּל (דְּה"ב יח ה), אִם עֲצָתְךָ כֵּן, אִף כָּאֵן, אִם מַחֲשַׁבְתְּכֶם שְׁנוּצִיא לָכֶם מִים מִזֶּה. וְכֵן דַּעְתִּי בְּהַנְגִּלָה נְגִלְתִּי, הִרָאִיתִי כִּי נִכְנַע אֲחָאָב מִלִּפְנֵי (מ"א כא כט), הִמֵּן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ, הִתְשַׁפֵּט, כִּי כָלֶם שְׂאֵלוֹת, אֲכַל עֲנִינָם לְשָׂאֵל בְּדָבָר מִפְּרֶסֶם שְׁוִידָה בּו הַנִּשְׂאָל עַל כְּרָחוּ. אִם נְגִלְתִּי לְבֵית אֲבִיךָ וּבְחֻרְתִּי בָכֶם אִם יִדְעַתֶּם זֶה, וְלָמָּה תִּבְעֲטוּ בּוֹבְחֵי וּבְמִנְחָתִי, הִלַּח תִּתְּנִילּוּ זֹאת הַגְּמוּלָה. וְכֵן אִם מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ אֲכַלְתָּ וּתְחַבָּא, או לָמָּה תִּתְחַבָּא, וּבִדְרֹךְ הַזֶּה הִתְחַבָּרִים. אֲכַל הִרָאָה

♦ יום רביעי ז' תמוז ♦

יד ושִׁלַח מֹשֶׁה אֶת־אֲנָדִין מֶרְקָם לֹת מִלְכָּא
דְּאָדֹם פִּדְנָן אֲמַר אַחִיף יִשְׂרָאֵל אַתָּה יִדְעַת
יָת כָּל עֲקֵתָא דִּי אֲשַׁכְּחֵתָנָא:

(יד) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מַלְאָכִים מִקֹּדֶשׁ אֶל־מֶלֶךְ אֲדֹם כֹּה
אָמַר אַחִיף יִשְׂרָאֵל אַתָּה יֹדַעַת אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר
מִצְאָתָנוּ:

כס"י אַחִיף יִשְׂרָאֵל • מַה רָאָה לְהַזְכִּיר כָּאן אַחֲרָהּ? אֵלָּא אָמַר לוֹ: אַחִים אֲנַחְנוּ, בְּנֵי אֲבֵרָהֶם, שְׂנֵאֲמַר לוֹ (בראשית טו):
"כִּי־גַר יִהְיֶה זֶרְעֲךָ" וְעַל שְׂנִינֵנו הָיָה אוֹתוֹ הַחֹב לְפָרְעוֹ. אַתָּה יֹדַעַת אֵת כָּל־הַתְּלָאָה • לְפִיכָךְ פִּירֵשׁ אַבִּיכֶם מֵעַל
אַבִּינֹ (שם לו): "וַיִּלְכְּ אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אַחִיו" – מִפְּנֵי הַשָּׂטֶר חֹב הַמָּטָל עֲלֵיהֶם, וְהָטִילוּ עַל יַעֲקֹב. רמב"ן

(טו) וַיִּרְדּוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרִימָה וַנִּשָּׁב בְּמִצְרַיִם יָמִים רַבִּים
וַיִּרְעוּ לָנוּ מִצְרַיִם וּלְאֲבֹתֵינוּ:
כס"י וַיִּרְעוּ לָנוּ • סִבְלָנוּ צָרוֹת רַבּוֹת. וְלְאֲבֹתֵינוּ • מִכָּאן, שֶׁהָאֲבוֹת מִצְטַעְרִים בְּקָכָר בְּשִׁפְרָעֻנוֹת בָּאָה עַל יִשְׂרָאֵל.

(טז) וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁמַע קֹלָנוּ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאָנוּ
מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקֹדֶשׁ עִיר קָצֶה גְבוּלָךְ:
טז וַיִּצְלִינָא קָדָם יְיָ וַקְבִּיל צְלוֹתָנָא וַיִּשְׁלַח
מַלְאָכָא וַאֲפָקָנָא מִמִּצְרַיִם וְהָא אֲנַחְנָא
בְּקָדָם קֳרָתָא דְּבִסְטָר תְּחוּמָּךְ:

כס"י וַיִּשְׁמַע קֹלָנוּ • בְּבִרְכָּה שֶׁבִּרְכָּנוּ אַבִּינֹ (בראשית כז): "הִקָּל קוֹל יַעֲקֹב", שָׁאֲנוּ צוֹעֲקִים וְנֻעְנִים. מַלְאָךְ • זֶה מֹשֶׁה.
מִכָּאן, שֶׁהַנְּבִיאִים קְרוּאִים "מַלְאָכִים", וְאוֹמַר (ד"ה ב לו): "וַיְהִי מִלְעֲבִים בְּמַלְאָכֵי הָאֱלֹהִים".

(יז) נַעֲבְרָה־נָּא בְּאַרְצָךְ לֹא נַעֲבֹל בְּשָׂדֶךָ וּבְכֶרֶם וְלֹא נִשְׁתָּה
מִי בְּאֵר דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ גִּלְךָ לֹא נִפְּחָה יָמִין וּשְׂמֹאל עַד
אֲשֶׁר־נַעֲבֹר גְּבֻלָּךְ:
יז וְנַעֲבֹר פְּעֹן בְּאַרְצָךְ לֹא נַעֲבֹל בְּחֶקֶל וּבְכֶרֶם
וְלֹא נִשְׁתִּי מִי גֹב בְּאֶרֶץ מִלְכָּא גִּיל לֹא
נִסְטִי לְזַמְינָא וְלִסְמָאֵל עַד דְּנַעֲבֹר תְּחוּמָּךְ:

כס"י נַעֲבְרָה־נָּא בְּאַרְצָךְ • אֵין לָךְ לַעֲוֹר עַל הִירְשָׁה שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁשׁ שְׁלֹא פָרַעַת הַחֹב, עָשָׂה לָנוּ עֲזֹר
מַעַט לַעֲבֹר דֶּרֶךְ אֶרְצָךְ. וְלֹא נִשְׁתָּה מִי בְּאֵר • (במדבר רבה) "מִי בִּזְרוֹת" הָיָה צָרִיף לֹמַר, אֵלָּא כִּף אָמַר מֹשֶׁה:
אֶף־עַל־פִּי שֵׁשׁ בִּידֵינוּ מִן לֵאכֹל וּבָאָר לְשִׁתּוֹת, לֹא נִשְׁתָּה מִמֶּנּוּ, אֵלָּא נִקְנָה מִכֶּם אֶכֶל וּמִים לְהִנְאֻתְכֶם. מִכָּאן
לְאִכְסָנָא, שְׂאֶף־עַל־פִּי שֵׁשׁ בִּידֹו לֵאכֹל, יִקְנָה מִן הַתְּנוּנִי, כְּדִי לְהַנּוֹת אֶת אֲשַׁפִּיזֹו. דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ גִּלְךָ וְגו' • אָנוּ
חוֹסְמִים אֶת בְּהֻמָּתָנוּ וְלֹא יִטּוּ לְכָאן וּלְכָאן לֵאכֹל.

(יח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹם לֹא תַעֲבֹר בִּי פֶן־יִפְחַרְבֵּנִי אֲצֵא
לְקִרְאָתְךָ:
יח וַיֹּאמֶר לָהּ אֲדוּמָאָה לֹא תַעֲבֹר בְּתוּחוּמִי
דִּילְמָא בְּדִקְטָלִין בְּתִרְבָּא אָפּוֹק לְקַדְמוּתָךְ:

כס"י פֶּן־יִפְחַרְבֵּנִי אֲצֵא לְקִרְאָתְךָ • אַתָּם מִתְנַאֲמִים בְּקוֹל שְׁהוֹרִישְׁכֶם אַבִּיכֶם וְאַמְרָתֶם: "וַנִּצְעַק אֶל־ה' וַיִּשְׁמַע קֹלָנוּ",
וְאָנִי אֲצֵא עֲלֵיכֶם בְּמַה שְׁהוֹרִישְׁנִי אָבִי (בראשית כז): "וְעַל חִרְבְּךָ תִּחְיֶה".

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

מֶלֶךְ יִרְמוּת וַיִּפְּעַ מֶלֶךְ לְכִיש וּדְבִיר מֶלֶךְ
עֲגֻלֹן (יהושע י ג) וַיְבִינֵן מֶלֶךְ חֲצוֹר (שם)
יֵא א, וּשְׂאָר הַמְּלָכִים הַזֵּהִינִם בְּמִסְפָּר (שם)
יב ט"כ) לֹא בְשִׁמּוֹת. וְאָמַר הַתּוֹב וַיֹּאמֶר
אֵלָיו אֲדֹם. כִּי נִסְמְכוּ כָּל עַמּוֹ עִם אֲדוּנֵיהֶם
בְּמִיאוֹן הַזֶּה:

לְעוֹלָם חֲסִדוֹ, לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי כִי לְעוֹלָם
חֲסִדוֹ, וְלַעֲוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
וּמִנְהֵג הַתּוֹב לְהַזְכִּיר שֶׁם גְּדוּלֵי הַמְּלָכִים
אֲשֶׁר יִרְשְׁנוּ אֶת אֶרֶץ, כְּעִנְיָן שֶׁהַזְכִּיר
בִּיהוֹשֻׁעַ חֲמִשָּׁת מְלָכִי הָאֲמֹרִי אֲדוּנֵי צֶדֶק
מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַיִם וְהוּמָה מֶלֶךְ חֲבִירוֹן וּפְרָאֵם

(יד) אֵל מֶלֶךְ אֲדֹם. לֹא הַזְכִּיר הַתּוֹב שְׁמוֹ,
כִּי אֵין צָרָה. אֲבָל הַזְכִּיר סִיחּוֹן וְעוֹג
מְלָכֵי הָאֲמֹרִי בְשִׁמּוֹתָם, בְּעִבּוֹר כִּי הָיוּ יְדוּעִים
בְּגִבּוֹרָה וְלָהֶם שֶׁם בְּגוֹיִם, לְהוֹדוֹת לְפָנָיו
יִתְבָּרַךְ כִּי עָשָׂה עִמָּנוּ הַפְּלִיא, כְּמוֹ שְׂנֵאֲמַר
(תהלים קלו יז"כ) לְמַפָּה מְלָכִים גְּדוֹלִים כִּי

יט ואמרו לה בני ישראל בארץ כבישא נסק
ואם מיד נשתי אנא ובעירי ואיהב דמיהון
לחוד לית פתגם דביש ברגלי אעבר:

(יט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִסְלָה נַעֲלָה וְאִם־מִמִּיד
נִשְׁתֶּה אֲנִי וּמִקְנִי וְנִתְּתִי מִכְרָם רַק אֵין־דָּבָר בְּרִגְלֵי
אֲעֻבְרָה:

כז"י רַק אֵין־דָּבָר • אֵין שׁוּם דָּבָר מְזִיקָה • רמב"ן

כ ואמר לא תעבר ונפק אדומאה לקדמותה
בחיל רב ובידא תקיפא:

(כ) וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר וַיֵּצֵא אֹדוֹם לִקְרֹאתוֹ בְּעֵם כְּבֹד
וּבִיד חֲזָקָה:

כז"י וּבִיד חֲזָקָה • בְּהִבְטָחַת זְקֻנָּהוּ (שם): "וְהַיָּדִים יָדֵי עֲשׂוֹר".

כא וסריב אדומאה שבק ית ישראל למעבר
בתחומה וסטא ישראל מלנתה:

(כא) וַיִּמָּאֵן אֹדוֹם נִתֵּן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגִבְלוֹ וַיִּטּ יִשְׂרָאֵל
מֵעָלָיו: פ רמב"ן

• יום חמישי ח' תמוז •

כב ונשלו מרקים ואתו בני ישראל כל
בנשמת להר טורא:

(כב) וַיִּסְעוּ מִקִּדְשׁ וַיָּבֹאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה הַזֶּה הָהָר:
כז"י כָּל־הָעֵדָה • כָּלֶם שְׁלָמִים וְעוֹמְדִים לְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ, שְׁלֹא הָיָה בָּהֶן
אֶחָד מֵאוֹתָם שֶׁנִּגְזְרָה גְזֵרָה עֲלֵיהֶם, שֶׁכָּבֹד כְּלוּ מֵתֵי מִדְּבָר, וְאֵלּוּ מֵאוֹתָן שֶׁכְּתוּב בָּהֶן (דברים ז): "חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם".
הַזֶּה הָהָר • הַר עַל גְּבִי הַר, כְּתוּפֹת קָטָן עַל גְּבִי תְּפוּחַ גָּדוֹל. וְאֶף־עַל־פִּי שֶׁהֶעֱנָן הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם וּמִשּׁוּבָּה אֶת הַהָרִים,
שֶׁלֹּשָׁה נִשְׁאַרוּ בָּהֶן: הַר סִינַי – לְתוֹרָה, וְהַר נָבוֹ – לְקַבּוּרַת מֹשֶׁה. וְהַר הָהָר – לְקַבּוּרַת אֶהֱרֹן.

כג ואמר יי למשה ולאהרן בהר טורא על
תחום ארעא דאדום למימר:

(כג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּהַר הָהָר עַל־גִּבּוֹל
אֶרֶץ־אֲדוֹם לֵאמֹר:

כז"י עַל־גִּבּוֹל אֶרֶץ־אֲדוֹם • מַגִּיד, שֶׁמִּפְנֵי שֶׁנִּתְחַבְּרוּ כָּאֵן לְהִתְקַרֵּב לַעֲשׂוֹ הַרְשָׁע, נִפְרְצוּ מֵעֲשִׂיהֶם וְחִסְרוּ הַצַּדִּיק
הַזֶּה, וְכֵן הִנְבִּיא אוֹמֵר לִיהוֹשֻׁפֵּט (ד"ה ב ד): "בְּהִתְחַבְּרָךְ עִם־אַחֲזִיָּהוּ פֶּרִץ ה' אֶת מַעֲשִׂיךְ".

כד ותקנש אהרן לעמה ארי לא ייעול
לארעא די יהבית לבני ישראל על די
סרבנות על מימרי למי מצותא:

(כד) וַיֹּאסֶף אַהֲרֹן אֶל־עַמּוּי כִּי לֹא יָבֹא אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר
נִתְּתִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר־מְרִיתָם אֶת־פִּי לְמִי מְרִיבָה:

כה דבר ית אהרן וית אלעזר ברה ותסיק
יתהון להר טורא:

(כה) קַח אֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־אַלְעָזָר בְּנָו וְהֵעַל אֹתָם הַר הָהָר:

כז"י קַח אֶת־אַהֲרֹן • בְּדַבְּרֵי נְחוּמִים. אָמַר לוֹ: אֲשֶׁרִיךְ שֶׁתִּרְאֶה כְּתוּרָךְ נִתּוֹן לְבָנְךָ, מִה שָׂאִין אֲנִי זָכָאִי לְכָךְ.

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

בכורתו ובכרתו במקמה, אבל לסיחון הזכירו,
עד אשר אעבר את הירדן אל הארץ אשר ה'
אלהינו נותן לנו, כמו שהזכיר משה במשנה
תורה (דברים ב ט):

(כא) וַיִּטּ יִשְׂרָאֵל מַעֲלִיו. קצור הכתוב בזה,
כי מפי הגבורה נצטוו (דברים ב ד ה)
ונשמרתם מאד אל תתגורו בם, כאשר פִּרַּשׁ
לָהֶם מֹשֶׁה. וְעַל פִּי הַדְּבָר נִטּוּ מַעֲלִיו, כִּי לֹא
יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת דָּבָר אַחֵר כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הִנִּיחָם
לְעֹבֵר:

כָּן אָמַר רַק אֵין דָּבָר, שָׂאִין בְּזַה הֶפְסֵד שׁוּם
דָּבָר:

וְאַחֲרֵים פִּרְשׁוּ, לֹא נִשְׁתָּה מִי בָּאָר, אִם לֹא
בְּדָמִים. וְאֵינָנו נִכּוֹן, כִּי לָמָּה יִחְזוֹר
לְשַׁלַּח לוֹ מִה שְׁלֹא רָצָה בְּתַחֲלָה:

וּמִדְּרָשׁוֹ (תנחומא חקת כב) לֹא נִשְׁתָּה מִי
בָּאָר שֶׁלָּנוּ וְנִקַּח מִכֶּם, כְּמוֹ שֶׁכְּתֹב
רש"י (בפסוק יז). וְאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְאֹדוֹם עַד
אֲשֶׁר נַעֲבֹר גִּבְלָךְ. וְלֹא הִזְכִּירוּ לוֹ "אֶל הָאֶרֶץ
אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ", שֶׁלֹּא יִקְנָא בָּהֶם
עַל הָאֶרֶץ לֵאמֹר כִּי לָהֶם הִיְתָה לִוְלִי שֶׁלֹּקַח

(יט) בְּמִסְלָה נַעֲלָה. הִנֵּה מִתְחַלָּה הָיוּ אוֹמְרִים
לְבֹא בְּעֵרִים, רַק יִשְׁתַּמְרוּ שְׁלֹא יִכְנָסוּ
בְּשָׂדֵה וּבְכָרִם כְּדֹרֶךְ מִתְּנוּת עִם רַב שְׁשׁוּלָלִים
אֶת הַגְּרָנוֹת וְנִכְנָסִים בְּכַרְמִים, אֲבָל יִלְכוּ בְּדֹרֶךְ
הַמִּלָּךְ שֶׁהָיָה דֶּרֶךְ הַרְבֵּים לֹא דֶּרֶךְ הַיַּחֲדִיד, וְהָיוּ
אוֹמְרִים שְׁלֹא יִשְׁתּוּ כָּלִל הַיָּמִים אֲשֶׁר לָהֶם
בְּבָאֵרוֹת לְצָרְכָם. אַחֲרֵי כֵן שָׁלְחוּ לָהֶם, שְׁלֹא
יִקְרְבוּ לְעֵרִים כָּלִל אֲבָל יִלְכוּ בְּמִסְלָה הַעוֹלָה
לְאֶרֶץ כְּנָעַן שֶׁהָיָה סְלוּלָה וְכַבּוּשָׁה לְכָל, וְאִם
יִשְׁתּוּ מִיְמֵי הַהֲרוֹת בְּדָרְכֵים הֵם וְהִבְהֵמוֹת
בְּעֵבְרָם בְּהֵרָ יִתְּנוּ דְּמֵיהֶם שֶׁנִּהְיוּ מֵהֶם, עַל

שיעור יומי ליום חמישי ח' תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – כא – פרשת חקת

(כו) וְהִפְשֵׁט אֶת־אֶהָרָן אֶת־בְּגָדָיו וְהִלְבִּשְׁתֶּם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְאֶהָרָן יֹאסֵף וּמֵת שָׁם:

כ"י – אֶת־בְּגָדָיו • אֶת בְּגָדֵי כֹהֵנָה גְדוּלָה הִלְבִּישָׁהוּ וְהִפְשִׁיטָם מֵעָלָיו לְתַתָּם עַל בְּנוֹ בְּפָנָיו. אָמַר לוֹ: "הַכֶּנֶס לְמַעְרָה", וְנִכְנָס. רָאָה מִטָּה מְצֻעַת וְגַר דְּלוּק. אָמַר לוֹ: "עֲלֵה לְמִטָּה" – וְעָלָה, "פֶּשֶׁט גִּידֶיךָ" – וּפֶשֶׁט, "קִמְצֵן פִּידֶךָ" – וְקִמְצָן, "עֲצֵם עֵינֶיךָ" – וְעֲצָם, מִיד חֲמַד מִשָּׁה לְאוֹתָהּ מִיתָה, וְזֶהוּ שְׁנָאֲמַר לוֹ (דברים לז): "כִּפְאֲשֶׁר־מֵת אֶהָרָן אַחֶיךָ" – מִיתָה שְׁנִתְאַוִּיתָ לָהּ. רמב"ן

(כז) וַיַּעַשׂ מִשָּׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ אֶל־הָהָר הָרִבִּי עֵינָיו כְּלִהְעֵדָה:

כ"י – וַיַּעַשׂ מִשָּׁה • (במדבר רבה) אֶף־עַל־פִּי שֶׁהִדְבֵּר קָשָׁה לוֹ, לֹא עָבַב.

(כח) וַיִּפְשֹׁט מִשָּׁה אֶת־אֶהָרָן אֶת־בְּגָדָיו וַיִּלְבֹּשׂ אֹתָם אֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ וּמֵת אֶהָרָן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיֵּרֶד מִשָּׁה וְאֶלְעָזָר מִן־הָהָר:

(כט) וַיֵּרְאוּ כָּל־הָעָדָה כִּי גִוַע אֶהָרָן וַיָּבֹכּוּ אֶת־אֶהָרָן שְׁלִשִּׁים יוֹם כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל:

כ"י – וַיֵּרְאוּ כָּל־הָעָדָה וְגו' • (שם) כְּשֶׁרָאוּ מִשָּׁה וְאֶלְעָזָר יוֹרְדִים וְאֶהָרָן לֹא יָרַד, אָמְרוּ: הֵיכֵן הוּא אֶהָרָן? אָמַר לָהֶם: מֵת. אָמְרוּ: אֲפֹשֶׁר, מִי שֶׁעָמַד כְּנֶגֶד הַמֶּלֶךְ וְעָצָר אֶת הַמַּגִּפָּה יִשְׁלַט בּוֹ מֶלֶךְ הַמָּוֶת? מִי בִקֵּשׁ מִשָּׁה רַחֲמִים וְהִרְאוּהוּ מֶלֶךְ אֲכִי הַשָּׁרֵת לָהֶם מוֹטֵל בְּמִטָּה, רָאוּ – וְהִיאָמִינוּ. כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל. הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים; לִפִּי שֶׁהִיָּה אֶהָרָן רוֹדֵף שְׁלוֹם וּמְטִיל אֲהָבָה בֵּין בָּעָלִי מְרִיבָה וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ. כִּי גִוַע • אָמַר אֲנִי שֶׁהִתְנַגַּם "דִּהָא מֵיִת", טוֹעָה הוּא, אֲלֵא אִם כֵּן מִתְרַגֵּם וַיֵּרְאוּ – "וְאִתְחַזְּיאוּ", שָׁלָא אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּהּ, "כִּי" זֶה מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "דִּהָא", אֲלֵא עַל מִדְרַשׁ שְׁנִסְתָּלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד, וְכִדְאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ (ראש השנה א): אֵל תִּקְרִי "וַיֵּרְאוּ" אֲלֵא "וַיֵּרְאוּ", וְעַל לִשׁוֹן זֶה נּוֹפֵל לִשׁוֹן דִּהָא, לִפִּי שֶׁהוּא נְתִינָת טַעַם לְמָה שֶׁלְמַעֲלָה הֵימָנוּ. לְמָה וַיֵּרְאוּ? לִפִּי שֶׁהָיָה מֵת אֶהָרָן, אֲבָל עַל תְּרַגּוֹם "וַיִּחַזּוּ כָּל כְּנִישְׁתָּא" אֵין לִשׁוֹן דִּהָא נּוֹפֵל אֲלֵא לִשׁוֹן אֲשֶׁר, שֶׁהוּא מְגֻזֶּרֶת שְׁמוּשׁ אִי, שֶׁמְצִינּוּ "אִם" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אֲשֶׁר", כְּמוֹ (איוב כא): "וְאִם־מִדּוּעַ לֹא־תִקְצֹר רוּחִי". וְהִרְבָּה מִפְּרָשִׁים מְזֶה הַלִּשׁוֹן (שם ט): "אִם תְּרוּצִים יָמִיו".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד ענף 253)

וּמְטִיל אֲהָבָה בֵּין בָּעָלִי מְרִיבָה וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ (רש"י כ, כט) הַתְּבוּתָה "בֵּין בָּעָלִי מְרִיבָה" מִתְּבוּתָה לְכַאוּרָה, שֶׁהָיָה הַחֲדוּשׁ הוּא שֶׁגַם הַנָּשִׁים בָּכוּ. וַיֵּשׁ לִזְמֹר, שֶׁגַם לְגַבִּי הָאֲנָשִׁים הָיָה חֲדוּשׁ: כָּלֶם בָּכוּ, כְּתוּב "כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל". וְהִינוּ: כָּל - מְרִבָּה כָּל הַזְּכָרִים. בֵּית יִשְׂרָאֵל - מְרִבָּה גַם הַנָּשִׁים.

כא (א) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ־עַרְל יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבֵּה מִמֶּנּוּ שְׁבִי:

כ"י – וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי • שָׁמַע שְׁמַת אֶהָרָן וְנִסְתָּלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד כּו', כְּדָאִיתָא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (דף א). וְעַמְלֵק מַעֲוֹלָם רְצוּעַת מִרְדּוֹת לְיִשְׂרָאֵל, מִזְמָן כָּל עַת לְפָרְעָנוֹת. יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב. זֶה עַמְלֵק, שְׁנָאֲמַר (במדבר יא): "עַמְלֵק יוֹשֵׁב בְּאַרְץ

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

(כו) וְהִפְשֵׁט אֶת אֶהָרָן אֶת בְּגָדָיו. הֵם בְּגָדֵי כֹהֵנָה גְדוּלָה שֶׁנִּתְרַבְּהָ בָּהֶם אֶלְעָזָר בְּנוֹ עֲתָה. וְהַקְּרוֹב, כִּי כַּאֲשֶׁר יָרַד אֶהָרָן מַעֲשֹׂת הַסְּמִיד וְהַקְּטִיר הַקְּטָרֶת וְהַעֲלָה הַנְּרוֹת, הָעֲלָה אוֹתוֹ אֶל הָר הָהָר כְּשֶׁהִיָּה לְבוּשׁ בְּגָדֵי כֹהֵנָה וְהִפְשִׁיט אוֹתָם:

וְעַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, הִלְבִּישׁוּ תַּכְרִיכֵי מֵת אֲשֶׁר הָיָה לוֹ, וְהִפְשִׁיט אֶת אֶלְעָזָר בְּגָדֵי הַחַל וְהִלְבִּישׁוּ בְּגָדֵי הַקֶּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה עֲמוּ בְיוֹם הַמִּלּוּאִים (ויקרא ח ז ט):

וּמִדְרַשׁ רַבּוּתֵינוּ שֶׁנַּעֲשׂוּ בָּהֶם נִסִּים, אָמְרוּ הֵיאָף מִשָּׁה יָכוֹל לְהַפְשִׁיט אֶת אֶהָרָן

כְּסִדְרָן, וְהֵלֵא הַעֲלִיּוֹנִים הֵם הַעֲלִיּוֹנִים לְעוֹלָם וְהַתְּחַתּוֹנִים הֵם הַתְּחַתּוֹנִים לְעוֹלָם, אֲלֵא מַעֲשֵׂה נִסִּים עָשָׂה לוֹ הַמָּקוֹם בְּמִיתָתוֹ יוֹתֵר מִבְּחַיָּו, הַעֲמִידוֹ מִשָּׁה אֶל הַסֶּלַע וְהִפְשִׁיטוֹ בְּגָדֵי כֹהֵנָה וּבְגָדֵי שְׂכִינָה נִלְכָּשִׁים תַּחְתֵּיהֶם:

וַיִּלְבֹּשׂ אוֹתָם אֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ (פסוק כח).

הַנֶּגֶב, וְשָׁנָה אֶת לְשׁוֹנוֹ לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן כְּנָעַן, כְּדִי שִׁיְהִי יִשְׂרָאֵל מִתְּפַלְלִים לְהַקְדֹּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְתַת כְּנַעֲנִים בְּיָדָם, וְהֵם אֵינָם כְּנַעֲנִין, רְאוּ יִשְׂרָאֵל לְבוֹשִׁיהֶם כְּלְבוּשֵׁי עֲמֻלָּקִים וּלְשׁוֹנָם לִשׁוֹן כְּנָעַן; אָמְרוּ: "נִתְּפַלֵּל סִתָּם", שֶׁנֶּאֱמַר: "אִם-נָתַן תִּתֵּן אֶת-הָעֵם הַזֶּה בְּיָדִי". דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים • דֶּרֶךְ הַנֶּגֶב שֶׁהָלְכוּ בָּהּ הַמְּרַגְלִים, שֶׁנֶּאֱמַר (סו): "וַיַּעֲלוּ בַּנֶּגֶב". דֶּכָּר אַחֵר: "דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים" דֶּרֶךְ הַתִּיָּר הַגָּדוֹל הַנוֹסֵעַ לַפְּנִיָּה, שֶׁנֶּאֱמַר (שס ט): "דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה". וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שָׁבִי • אֵינָהּ אֵלָּא שִׁפְחָה אַחַת (ילקוט בשם מדרש).

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חל"ח עמ' 83 – מתוך 'לקראת שבת')

הַדֶּרֶךְ לְהִלָּחֵם בְּעַמְלָק

וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי . . בִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל

דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים – דֶּרֶךְ הַנֶּגֶב שֶׁהָלְכוּ בָּהּ הַמְּרַגְלִים . . ד"א . . דֶּרֶךְ הַתִּיָּר הַגָּדוֹל הַנוֹסֵעַ לַפְּנִיָּה.. (כא, א. ובפרש"י)

וַיֵּשׁ לְבָאָר הַעֲנָן בְּעִבּוּדַת הָאָדָם לְקוֹנוֹ: שְׁנֵי הַפִּי' ב"דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים" מוֹדִים עַל שְׁנֵי אֹפְנִים שֶׁבָּנִי יִשְׂרָאֵל מִתִּיצְבִים לְמַלְחָמָה נֶגֶד עַמְלָק (כחות הַלְעֻיִּמַּת זֶה) הַמִּנְגֵּד לְקַדְּשָׁה וּמִנְצָחִים אוֹתוֹ.

"דֶּרֶךְ . . שֶׁהָלְכוּ בָּהּ הַמְּרַגְלִים" – הַמוֹדָה עַל עִבּוּדַת ה' שֶׁעַל פִּי טַעַם וְדַעַת. וְכִמּוֹ הַמְּרַגְלִים שִׁתְּרוּ אֶת הָאֶרֶץ, שִׁתְּפִקִּידִם הָיָה לְמִצּוֹא הַדֶּרֶךְ הַקָּלָה בְּדֶרֶךְ הַטָּבַע (עִבּוּדָה שֶׁעַל פִּי שָׁכַל) לְכַבֵּשׁ אֶת הָאֶרֶץ, וְכִמּוֹ כֵּן בְּרוּחַנִיּוּת, כַּאֲשֶׁר הֵיכָר הָרַע מְסִית אֶת הָאָדָם נֶגֶד הַתּוֹמָ"צ, לוֹחֵם הָאָדָם עִמּוֹ עַל יְדֵי הַתְּבוֹנָנוּת בְּמַעֲלַת הַטָּבַע וְהַקְדָּשָׁה, וּפְחִיתוּת עֶרֶךְ הָרַע. וְכִלְלוֹת מַלְחָמָתוֹ הָיָה עַל יְדֵי שָׁכַל, תַּכְסִּיסי מַלְחָמָה וְכו'.

"דֶּרֶךְ הַתִּיָּר הַגָּדוֹל" – עִבּוּדַת הַמְּסִירַת נֶפֶשׁ שֶׁלְמַעֲלָה מִטַּעַם וְדַעַת, הוּא בְּטֵל אֶל הַקֶּבֶ"ה וְסוֹמֵךְ עַל "הַתִּיָּר הַגָּדוֹל", אֲרוֹן בְּרִית ה', שֶׁלְפָנָיו מִתְּבַטְּלִים הָאוֹיְבִים בְּדֶרֶךְ מִמִּילָא, "וַיְהִי בְּנוֹסַע הָאֲרוֹן וְגו'" קוֹמָה ה' וַיִּפּוּצוּ אוֹיְבָהּ וַיִּנּוֹסוּ כִּשְׁנֵי אֲפִיזִים מִפְּנֵיהָ.

ב' אֹפְנִים אֵלּוּ הֵם בְּהִתְאַם לְמַצְבוֹ שֶׁל הַמִּנְגֵּד עַמְלָק:

כַּאֲשֶׁר עַמְלָק מִפְּחַד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹכַן נִלְחַם עַל יְדֵי תַכְסִּיסִים וְתַחְבּוּלוֹת – שֶׁשָּׁנָה אֶת לְשׁוֹנוֹ לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן כְּנָעַן, אִזּוֹ אֶפְשָׁר לְנַצְחוֹ גַּם עַל יְדֵי עִבּוּדָה שֶׁעַל פִּי טַעַם וְדַעַת.

אוֹלָם כַּאֲשֶׁר עַמְלָק נִלְחַם בְּאִפֶּן שֶׁל חֲצָפָה, לְמַעֲלָה מִטַּעַם וְדַעַת, גַּם כַּאֲשֶׁר הַדֶּכָּר נוֹגֵד אֶת הַשָּׁכַל – הַדֶּרֶךְ לְבָטְלוֹ הוּא רַק עַל יְדֵי מְסִירַת נֶפֶשׁ וּבִטּוֹל שֶׁלְמַעֲלָה מִטַּעַם וְדַעַת. רַמְבַּ"ן

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה – מִהֲדוֹרֵת בְּלוֹס, אֲבֵרִמּוֹבִיץ

מִיתָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה עַד מִקְחַת הַפֶּסַח (יִהְיוּשָׁע ה' יב). וְכֵן אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִנְחִלוּ לָכֶם אֶת הָאֶרֶץ וְגו' (לַהֲלֹךְ לַד יז), נְבוֹאָה שִׁיְהִי חַיִּים וְקִנְיָנִים, כִּי לֹא יִתֵּן שִׁיְהִיָּה הַשֵּׁם מִיַּחַד לָהֶם אֲנָשִׁים עַל הַסֶּפֶק אֲבָל הִנֵּה רְאוּי שִׁיְצִיָּה לִיְהוֹשָׁע בַּעַת הַחֲלוּקָה:

גַּם נִכּוֹן הוּא לִזְמַר, שֶׁהִתְרִימוּ יִשְׂרָאֵל עִתָּה בִּימֵי מֹשֶׁה אֶת הַמִּלָּךְ הַזֶּה וְאֵת עִמּוֹ לְפִי חֶרֶב וְקִרְאוּ שֵׁם מִקּוֹם הַמַּלְחָמָה חֶרֶם, וְאֶחָד עָבְרָם אֶת הַיַּרְדֵּן הַמֵּית יִהְיוּשָׁע גַּם אֶת מִלָּךְ עֶרֶד אֲשֶׁר מִלָּךְ אַחֲרָיו כֵּן עִם מִלְכֵי כְּנָעַן אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּיָמֵינוּ הַהֵם, וּבְנֵי יְהוּדָה כְּבֹאֵם בְּעִרְיָהם הִתְרִימוּ אוֹתָם גַּם בֵּן וְקִרְאוּ שֵׁם הָעִיר חֶרֶם, כִּי הִשְׁלִימוּ אֶת נִדְרָם אֲשֶׁר נִדְּרוּ אֲבוֹתָם "וְהִתְרַמְּתִי אֶת עִרְיָהם". וְלִכְךָ אָמַר בָּאן וַיִּקְרָא שֵׁם הַמִּקּוֹם חֶרֶם, וְשֵׁם כְּתוּב וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר חֶרֶם, שֵׁם כֵּל עִיר שֶׁהִתְהַמּוּ מִמִּלָּךְ עֶרֶד, כִּי הִשְׁלִימוּ נִדְרָם וְהִנֵּה שְׁלָלָם מִחֶרֶם גְּבוּהָ: וְהִנֵּה כֵּל הַנִּזְכָּר בָּאן הִנֵּה בְּכַת אַחַת, זוֹלָתִי שֶׁהִזְכִּיר "וְאֵת עִרְיָהם" שֶׁהִנֵּה לְעִתִּיד

כְּבֹאֵם בְּעִרְיָהם, וְלִכְךָ אָמַר וְהִתְרַמְּתִי אֶת עִרְיָהם, וְלֹא אָמַר אֶתְהֶם וְאֵת עִרְיָהם, כִּי הִזְכִּיר הַנֶּדֶר הַעֲתִיד כִּי הֵם בְּמַלְחָמָה לְמוֹתוֹ וְשֵׁם יִתְּמוּ. וְלִשׁוֹן הַכְּתוּב נֹאוֹת לְמָה שֶׁפִּרְשְׁנוּ, שֶׁהִנֵּה רְאוּי לִזְמַר וַיִּתֵּן אֶת הַכְּנַעֲנִי בְּיָדָם וַיִּתְּנוּ אוֹתָם וְאֵת עִרְיָהם וַיִּקְרָאוּ שֵׁם הַמִּקּוֹם

עֲמָקָם שֵׁם, וְזֶה טַעַם "וַיִּשְׁמַע", וְלִכְךָ סִפֵּר הַכְּתוּב "וְהוּא יוֹשֵׁב בַּנֶּגֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן", כִּי בֹא מִאֶרֶץ אַחֲרָת אֶל מִקּוֹם יִשְׂרָאֵל. וְנִדְּרוּ יִשְׂרָאֵל נִדָּר לַה' שֶׁאִם יִתֵּן אוֹתוֹ בְּיָדָם שִׁיְחַרְמוּ כָּל אֲשֶׁר לָהֶם לַה', וְסִפֵּר הַכְּתוּב כִּי שָׁמַע הַשֵּׁם תְּפִלָּתָם וְנִדְּרוֹ נִדָּר לַה' וְשָׁלְמוֹ אוֹתוֹ. כִּי הָרְגוּ אוֹתָם עִתָּה בִּימֵי מֹשֶׁה, כִּמּוֹ שֶׁנֶּחֱדָה (וַיִּקְרָא כֹז כט) כָּל חֶרֶם אֲשֶׁר יִחְרַם מִן הָאָדָם לֹא יִפְדֶּה מוֹת יוֹמָת, וְנִתְּנוּ כָּל שְׁלָלָם לְאוֹצָר בֵּית ה'.

וְהַשְׁלִים עוֹד בְּכָאן לְסִפּוֹר, כִּי הִתְרִימוּ יִשְׂרָאֵל גַּם אֶת עִרְיָהם אַחֲרֵי בּוֹאֵם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אַחֲרֵי מוֹת יִהְיוּשָׁע, לְקַיֵּם אֶת נִדְרָם אֲשֶׁר נִדְּרוּ, וַיִּקְרָאוּ שֵׁם הָעִיר חֶרֶם. וְהוּא מֵה שֶׁנֶּאֱמַר בְּסִפֵּר שׁוֹפְטִים (א טו) וּבְנֵי קִינִי חָתָן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת בְּנֵי יְהוּדָה מִדְּבַר יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּנֵגֶב עֶרֶד, וְשֵׁם כְּתוּב (פסוק יז) וַיִּלָּךְ יְהוּדָה אֶת שְׁמֵעוֹן אַחֲיוֹ וַיִּכּוּ אֶת הַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב צֶפֶת וַיִּתְּנוּ אוֹתָהּ וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הָעִיר חֶרֶם, וְשֵׁם נִשְׁלַם הַנֶּדֶר הַזֶּה:

אֲבָל הַשְׁלִים הַכְּתוּב לְהַזְכִּיר הַעֲנָן בְּכָאן, וְזֶה כְּעֵנֶן הַפֶּרָשָׁה שֶׁאִמְרָה בְּרִדַת הַקֵּן (שְׁמוֹת טז לד לה) וַיִּנְחִיחֻהּ אֶהְרֹן לְפָנֵי הָעֶדֶת לְמִשְׁמֶרֶת. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָבְלוּ אֶת הַקֵּן אֲרֻכָּעִים שָׁנָה עַד בָּאֵם אֶל אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת אֶת הַקֵּן אָבְלוּ עַד בָּאֵם אֶל קִצֵּה אֶרֶץ כְּנָעַן, וְהוּא לְאַחֵר

וְכִי הֵיכָא יָכוֹל לְהַלְבִּישׁ אֶת הַבְּגָדִים כְּסִדְרָן לְאַלְעָזָר, אֲבָל כְּבוֹד גָּדוֹל חָלַק לוֹ הַמִּקּוֹם לְאַהֲרֹן בְּמִיתָתוֹ יוֹתֵר מִבְּחִיּוֹ, שֶׁנֶּלְבָּשׁוּ בְּגָדֵי שְׂכִינָה תַּחֲלָה לְמֹשֶׁה, וְחִזּוֹר מֹשֶׁה וְהַפְּשִׁיט אֶת אֶהְרֹן הַבְּגָדִים כְּסִדְרָן וְהַלְבִּישׁ אֶלְעָזָר כְּסִדְרָן, כִּךְ שְׁנֵי בֵּית"כ (מִלּוּאִים א ו):

(א) וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִצִּיּוֹן בְּכַבּוּשֵׁי יִהְיוּשָׁע (יִהְיוּשָׁע יב יד) מִלָּךְ עֶרֶד אֶחָד עוֹד כְּתִיב בְּמִסְעוֹת (לַהֲלֹךְ לג מ) וְהוּא יוֹשֵׁב בַּנֶּגֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, וְהַכְּתוּב לֹא יִקְרָא אֶרֶץ כְּנָעַן סִתָּם מֵעֶבֶר לְיַרְדֵּן מִזְרַחָה, כִּמּוֹ שֶׁאָמַר (לַהֲלֹךְ לד ב) אֶרֶץ כְּנָעַן לְגִבְלִיתֶיהָ. עוֹד, כִּי הִנֵּה רְאוּי שִׁיְחַלֵּק מֹשֶׁה אֶת אֶרְצוֹ שֶׁל מִלָּךְ עֶרֶד לְאַחַד מִשְׁבְּטֵי יִשְׂרָאֵל, וְהַכְּתוּב יִסְפֵּר בְּכָל מִקּוֹם כִּי אֶרֶץ סִיחּוֹן וְעוֹג שְׁנֵי מִלְכֵי הָאֲמֹרִי יִתֵּן מֹשֶׁה לְשֹׁנֵי הַמִּטּוֹת וְחִצֵּי הַמִּטָּה, וְתַשְׁעַת הַמִּטּוֹת וְחִצֵּי הַמִּטָּה לְקַחוּ וְנִחְלָטָם אַחֲרֵי עָבְרָם אֶת הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. וְאוֹלֵי נֹאמַר, כִּי הִתְרִימוּ יִשְׂרָאֵל אֶת אֶרְצָם וְלֹא יִשְׁבוּ בָּהּ כָּלָל. וְאֵינּוּ נִכּוֹן. וְכֵן רָשִׁי" מִפְּרֹשׁ וְהִתְרַמְּתִי אֶת עִרְיָהם (פסוק ב), שֶׁהִקְדִּישׁ שְׁלָלָם לְגְבוּהָ:

וְהַנִּכּוֹן בְּעִינֵי, כִּי זֶה מִלָּךְ עֶרֶד הוּא יוֹשֵׁב בַּנֶּגֶב מֵעֶבֶר לְיַרְדֵּן יָמָה בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עַל יַד הַיַּרְדֵּן בְּגְבוּל בְּנֵי יְהוּדָה סְמוּךְ לְחִבְרוֹן שֶׁהִיא בְּנֶגֶב, וְשָׁמַע מִרְחוֹק כְּבוֹא בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְכֹא דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים אֶל עִרְבּוֹת מוֹאָב לְהִלָּחֵם

ב וַיִּדְרֹשׁ יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמֶר אֲסִינָתָן תִּתֶּן אֶת־הָעֵם
הַזֶּה בְּיָדִי וְהִחַרְמֹתִי אֶת־עֲרֵיהֶם:
קְרִייהוֹן:

(ב) וַיִּדְרֹשׁ יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לַיהוָה וַיֹּאמֶר אֲסִינָתָן תִּתֶּן אֶת־הָעֵם
הַזֶּה בְּיָדִי וְהִחַרְמֹתִי אֶת־עֲרֵיהֶם:
קְרִייהוֹן • אֶקְדִּישׁ שְׁלָלָם לַגִּבָּה.

ג וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכֶּנְעָנִי וַיַּחֲרֹם
אֹתָהֶם וְאֶת־עֲרֵיהֶם וַיִּקְרָא שְׁם־הַמָּקוֹם חֲרֹמָה: פ
קְרִייהוֹן • בְּהִירְגָה. וְאֶת־עֲרֵיהֶם • חֲרָמִי גִבָּה.

(ג) וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכֶּנְעָנִי וַיַּחֲרֹם
אֹתָהֶם וְאֶת־עֲרֵיהֶם וַיִּקְרָא שְׁם־הַמָּקוֹם חֲרֹמָה: פ
קְרִייהוֹן • בְּהִירְגָה. וְאֶת־עֲרֵיהֶם • חֲרָמִי גִבָּה.

ד וַיִּסְעוּ מֵהָר הַהוּא דֶּרֶךְ יַם־סוּף לִסְכַּב אֶת־אֶרֶץ אֲדוֹם
וַתִּקְצַר נַפְשֵׁהֶם בַּדֶּרֶךְ:
בְּאֶרְחָא:

(ד) וַיִּסְעוּ מֵהָר הַהוּא דֶּרֶךְ יַם־סוּף לִסְכַּב אֶת־אֶרֶץ אֲדוֹם
וַתִּקְצַר נַפְשֵׁהֶם בַּדֶּרֶךְ:
בְּאֶרְחָא:

ה וַיִּדְבֹּר הָעָם בְּאֱלֹהִים וּבַמֶּשֶׁה לֵמָּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם
לָמוֹת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וַנִּפְשְׁנוּ קָצָה בַּלָּחֶם
הַקָּלָקָל:
קְרִייהוֹן • הַשּׁוּר עֶבֶד לְקוֹנּוֹ (במ"ח). לֵמָּה הֶעֱלִיתָנוּ • שְׁנֵיהֶם שְׁוִים. וַנִּפְשְׁנוּ קָצָה • אֵף זֶה לְשׁוֹן
קָצוֹר נֶפֶשׁ וּמָאוֹס. בַּלָּחֶם הַקָּלָקָל. (ע"ו ה) לִפִּי שֶׁהֵמָּן נִבְלַע בְּאִיבָרִים, קְרָאוּהוּ "קָלָקָל", אָמְרוּ: עֲתִיד הֵמָּן הַזֶּה
שִׁיתְפּוֹחַ בְּמַעֲשֵׁינוּ, כְּלוּם יֵשׁ יְלוּד אִשָּׁה שֶׁמְכַנְּסִים וְאֵינוּ מוֹצִיא?.

ו וַיִּתְּרַעַם עַמָּא בְּמִימְרָא דִּי וְעַם מִשָּׁה נָצוּ
לְמָא אֶסְקוּתוּנָא מִמִּצְרַיִם לְמִמַּת בַּמִּדְבָּרָא
אַרִי לֵית לַחֲמָא וְלֵית מַיָּא וַנִּפְשְׁנָא עֲקַת
בְּמָנָא הִדִּין דְּמִיכָלָה קָלִיל:

(ה) וַיִּדְבֹּר הָעָם בְּאֱלֹהִים וּבַמֶּשֶׁה לֵמָּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם
לָמוֹת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וַנִּפְשְׁנוּ קָצָה בַּלָּחֶם
הַקָּלָקָל:

ז וַיִּתְּרַעַם עַמָּא בְּמִימְרָא דִּי וְעַם מִשָּׁה נָצוּ
לְמָא אֶסְקוּתוּנָא מִמִּצְרַיִם לְמִמַּת בַּמִּדְבָּרָא
אַרִי לֵית לַחֲמָא וְלֵית מַיָּא וַנִּפְשְׁנָא עֲקַת
בְּמָנָא הִדִּין דְּמִיכָלָה קָלִיל:

רמב"ן על התורה – מהדורות בזוט, אברמוביץ

מִצְרַיִם, אֲבָל חֶסֶד הַכְּנוּיִים לְרִמּוֹ שֶׁנִּתְּן הַכְּנוּעִי
בְּיַד מִי שֶׁנִּתְּנוּ מִיִּשְׂרָאֵל, מִקֵּם עֲתָה וּמִקֵּם
לְעֲתִיד. כִּי הַשֵּׁם שֶׁמַּע אֶת תְּפִלָּתָם וְהֵם קִיְּמוּ
אֶת נִדְרָם:
וְטַעַם כִּי בָּא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים. עַל
דַּעַת אוֹנְקְלוֹס, כִּי בָּאֵשׁר בָּאוּ הַמִּרְגָּלִים
וְעָלוּ בְּגִבָּה וְחִזְרוּ לָהֶם הַרְגִּישׁוּ בָּהֶם יוֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ, וְשִׁמְעָה בָּהֶם הַכְּנוּעִי הַזֶּה שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב
בְּגִבָּה וּבָא דֶּרֶךְ שֶׁהִלְכוּ הֵם עַד הִגִּיעוּ לַמַּחֲנֶה
יִשְׂרָאֵל, וְיָפָה פֶּרֶשׁ:
וְרִבּוּתֵינוּ אָמְרוּ (ר"ה ג.) מַה שֶׁמוּעָה שִׁמְעָה,
כִּי הִקְשָׁה לָהֶם הַכְּתוּב בְּפֶרֶשֶׁת

הַמִּסְעִים (להלן לג מ) וַיִּשְׁמַע הַכְּנוּעִי מִלֶּךְ
עֶדֶר וְהוּא יוֹשֵׁב בְּגִבָּה בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֵא בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל, שְׂלֵא הַזְכִּיר שֵׁם הַמִּלְחָמָה וְלֹא שׁוּם
דָּבָר, עַל כֵּן אָמְרוּ שֶׁהַשְׁמוּעָה הַזֶּה בְּמִיתַת
אֶהֱרֹן הַנּוֹפֶרֶת שֵׁם, יִזְכִּיר כִּי שִׁמְעוּ אִיבֵי
יִשְׂרָאֵל בְּמִיתַת הַצִּדִּיק וְנִתְעַרְרוּ בָּהּ לְהִלָּחֵם
עִמָּהֶם. וְכֵן אָמְרוּ (במדבר רבה יט יא)
שֶׁהַכְּנוּעִי הַזֶּה הוּא עֲמֹלֵק. וְלֹא כִּבְשׁ אֲרָצָם
וְלֹא חָלַק אוֹתָהּ אֲבָל הַחֲרִים עֲרֵיהֶם:
וַיִּשְׁבּוּ מִמֶּנּוּ שְׂבִי. אֵינָה אֵלָּא שִׁפְחָה אַחַת,
לְשׁוֹן רִשְׁיִי מִדְּבָרֵי רִבּוּתֵינוּ. וְנִתְעַרְרוּ
הַחֲכָמִים בָּזֶה, מִפְּנֵי דַעְתָּם שְׂלֵא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל

וְעַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, עֲנִין הַכְּתוּב כִּי לֹא הִרָג מִקֵּם

(ו) וַיִּשְׁלַח יְהוָה בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרָפִים וַיִּנְשָׁכוּ וַיָּמָת עַם־רַב מִיִּשְׂרָאֵל:
וַיָּגִי יְיָ בַּעֲמָא ית חוֹזֵן קֶלֶן וַיִּנְכִּיתוּ ית עֲמָא
וּמִית עַם סְגִי מִיִּשְׂרָאֵל:

כז"י אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרָפִים • (במ"ד) שְׂשׂוּרִפִּים אֶת הָאָדָם בְּאָרְס שְׁנִיָּהֶם. וַיִּנְשָׁכוּ אֶת־הָעָם • יָבֹא נָחַשׁ שֶׁלָּקָה עַל
הוֹצֵאת דְּבָה וַיִּפְרַע מִמוֹצֵאי דְּבָה, יָבֹא נָחַשׁ שֶׁכָּל הַמִּינִין נִטְעָמִין לוֹ טַעַם אֶחָד (טַעַם עֶפֶר) וַיִּפְרַע מִכְּפֹנֵי טוֹבָה,
שֶׁדָּבָר אֶחָד מִשְׁתַּנָּה לָּהֶם לְכַמָּה טַעָמִים.

(ז) וַיָּבֹא הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חֲטֵאנוּ כִּי־דִבַּרְנוּ בַּיהוָה
וּבְךָ הַתַּפִּיל אֶל־יְהוָה וַיֹּסֶר מַעֲלֵינוּ אֶת־הַנְּחָשׁ וַיִּתְּפֵל
מֹשֶׁה בְּעַד הָעָם:

כז"י וַיִּתְּפֵל מֹשֶׁה • מִכָּאן לְמִי שֶׁמִּבְקָשִׁים מִמֶּנּוּ מַחִילָה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אַכְזָרִי מִלְּמַחֵל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כח עמ' 142)

מִכָּאן לְמִי שֶׁמִּבְקָשִׁים מִמֶּנּוּ מַחִילָה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה אַכְזָרִי מִלְּמַחֵל • (רש"י כא, ז) מִכָּאן – וְלֹא מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר לְעִיל "וַיִּתְּפֵל אֲבִרְהָם
אֶל הָאֱלֹקִים וַיִּרְפָּא אֱלֹקִים אֶת אֲבִירְהָם". כִּי אֲבִרְהָם הַתַּפִּיל עַל בְּטוּל הַעֲנֹשׁ, וּמִכָּאן לִדְמוּתִים שֶׁיֵּשׁ לְמַחֵל כְּדִי לְהַסִּיר עֲנֹשׁ מִעַל
הַנֶּמֶחֶל. אֲבָל מֹשֶׁה הַתַּפִּיל עַל טוֹבַת הָעָם וְתַקוּנָם, "בְּעַד הָעָם" (לֹא רַק עַל הַסִּרַת הַנְּחָשִׁים), וּמִכָּאן לִדְמוּתִים שֶׁיֵּשׁ לְמַחֵל מַחִילָה
גְּמוּרָה, כִּךְ שֶׁלֹּא נִשְׁאָר בְּלֹב קַפִּידָה כִּלְפֵי הַנֶּמֶחֶל וְאִף רוֹצִים בְּטוּבָתוֹ.

(ח) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף וְשִׁים אֹתוֹ
עַל־נֶם וְהָיָה כָּל־הַנֶּשֶׁךְ וְרָאָה אֹתוֹ וַחֲיָי:

כז"י עַל־נֶם • עַל כְּלוּנָם, שְׂקוּרִין פִּירֶק"א בְּלַע"ז, וְכֵן (יִשְׁעִיָּה ל') "וְכִנָּם עַל־הַגִּבְעָה" (שם מט): "אֲרִים נָסִי" (שם יג):
"שְׂאוֹנִים"; וּלְפִי שֶׁהוּא גִבָּה לְאוֹת וְלִרְאָיָה, קוֹרְאוֹ "נֶם". כָּל־הַנֶּשֶׁךְ • (במדבר רבה) אֶפְלוּ כָּלֹב אוֹ חֲמוֹר נוֹשָׁכוֹ, הִזָּה
נִזְוָק וּמִתְנַנֶּה וְהוֹלֵךְ. אֲלֹא נְשִׁיכַת הַנְּחָשׁ מִמַּהֲרַת לְהַמִּית, לְכֹךְ נֶאֱמַר כָּאן: "וְרָאָה אֹתוֹ", רָאָה בְּעֶלְמָא. וּבְנִשְׁכִּית
הַנְּחָשׁ נֶאֱמַר: "וְהִבִּיט" – "וְהָיָה אִם־נֶשֶׁךְ הַנְּחָשׁ אֶת־אִישׁ וְהִבִּיט וְגו'", שֶׁלֹּא הִזָּה מִמַּהֲרַת נֶשֶׁךְ הַנְּחָשׁ לְהִתְרַפְּאוֹת,
אֲלֹא אִם בֶּן מִבִּיט בּוֹ בְּכוֹנֶה. וַאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ: וְכִי נָחַשׁ מִמִּית אוֹ מַחֲיָה? אֲלֹא בְּזִמְנִי שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל מִסְתַּפְּלִין כִּלְפֵי
מַעֲלָה וּמִשְׁעַבְדִּין אֶת לִבָם לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים, הָיוּ מִתְרַפְּאִים, וְאִם לֹא הָיוּ נִמּוּקִים (נ"א נִזְוָקִים).

(ט) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נָחַשׁ נְחָשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל־הַנֶּם וְהָיָה
אִם־נֶשֶׁךְ הַנְּחָשׁ אֶת־אִישׁ וְהִבִּיט אֶל־נְחָשׁ הַנְּחָשֶׁת וַחֲיָי:

כז"י נָחַשׁ נְחָשֶׁת • (שם) לֹא נֶאֱמַר לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ שֶׁל נְחָשֶׁת, אֲלֹא אָמַר מֹשֶׁה: הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא קוֹרְאוֹ נָחַשׁ, וְאִנִּי
אֶעֱשֶׂנוּ שֶׁל נְחָשֶׁת! לְשׁוֹן נוֹפֵל עַל לְשׁוֹן. רַמְבַּ"ן

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה – מִהֲדוֹרוֹת בְּלוֹס, אֲבֵרִמוֹבִיץ

הַכְּנַעֲנִי הָיָה שׁוֹם אָדָם, אֲבָל שָׂבָה מִקֵּם מַעֲשִׂים
וְכֹאשֶׁר נִמֵּן הַשֵּׁם אוֹתוֹ בְּיָדָם הִשִּׁיבוּ אֶת הַכֹּל,
וְלֹא נִפְקַד מִקֵּם אִישׁ, וְהַזְכִּיר הַכְּתוּב הַזֶּה,
לְהוֹדִיעַ כִּי מִפְּנֵי שֶׁרָאוּ יִשְׂרָאֵל מִתְחַלָּה כִּי גָבַר
הַכְּנַעֲנִי נִדְרוֹ הַנֶּדֶר הַזֶּה לְהַחֲרִים כָּל שְׁלֵלָם
לֵה' וַיִּשְׁמַע ה' בְּקוֹלָם. וַיִּתֵּן שְׁנֵאמַר עוֹד, כִּי
קֶצֶף הַשֵּׁם עַל הַכְּנַעֲנִי הַזֶּה בְּעִבּוֹר שֶׁבֶא מֶאֱרָץ
מִרְחָקִים לְהַלְחִם בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא יֵרָא אֱלֹהִים,
וְרָצָה שִׁיחֶיהָ לְחַרֵּם, עַל כֵּן הִגְבִּיר אוֹתוֹ
מִתְחַלָּה, כְּדִי שִׁדְרוֹ לְהַחֲרִימוֹ לֵה':
(ט) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נָחַשׁ נְחָשֶׁת. לֹא נֶאֱמַר לוֹ
לַעֲשׂוֹתוֹ שֶׁל נְחָשֶׁת, אֲלֹא אָמַר מֹשֶׁה
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לִי נָחַשׁ, אֲנִי אֶעֱשֶׂנוּ

שֶׁל נְחָשֶׁת, לְשׁוֹן נוֹפֵל עַל הַלְשׁוֹן, זֶה לְשׁוֹן
רש"י מְדַבֵּר רַבּוֹתֵינוּ (ב"ר לֹא ח). וְלֹא
הַבִּינֵנוּ זֶה, שֶׁהָיָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא
הִזְכִּיר לוֹ "נְחָשׁ" אֲלֹא "עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף". אֲבָל
דַּעֲתָם לֹאמַר כִּי הִלֵּךְ מֹשֶׁה אַחֵר שֵׁם הָעֶצֶם
אֲשֶׁר לוֹ:
וְהִנֵּרְאָה בְּעֵינֵי בְּסוּד הַדָּבָר הַזֶּה, כִּי הוּא
מְדַבֵּר הַתּוֹרָה שֶׁכָּל מַעֲשִׂיהָ נֹס בְּתוֹךְ
נֹס, תְּסִיר הַנֶּזֶק בְּמִדָּה וְתִרְפָּא הַחֹלִי בְּמַחֲלִיא,
כְּמוֹ שֶׁהִזְכִּירוּ (מְכִילֵת וִיסַע א) בְּיִזְרְהוּ ה'
עַץ (שְׁמוֹת טו כה) וְכֵן בְּמַלְחָה אֱלִישֶׁע בְּמִים
(מ"ב ב כא). וְיִדְוֶע מְדַבֵּר הַרְפּוּאוֹת, שֶׁכָּל
נְשׁוּכֵי בְּעֵלֵי הָאָרֶץ יִסְתַּכְּנוּ בְּרָאוֹתָם אוֹתָם אוֹ

הַכְּנַעֲנִי הָיָה שׁוֹם אָדָם, אֲבָל שָׂבָה מִקֵּם מַעֲשִׂים
וְכֹאשֶׁר נִמֵּן הַשֵּׁם אוֹתוֹ בְּיָדָם הִשִּׁיבוּ אֶת הַכֹּל,
וְלֹא נִפְקַד מִקֵּם אִישׁ, וְהַזְכִּיר הַכְּתוּב הַזֶּה,
לְהוֹדִיעַ כִּי מִפְּנֵי שֶׁרָאוּ יִשְׂרָאֵל מִתְחַלָּה כִּי גָבַר
הַכְּנַעֲנִי נִדְרוֹ הַנֶּדֶר הַזֶּה לְהַחֲרִים כָּל שְׁלֵלָם
לֵה' וַיִּשְׁמַע ה' בְּקוֹלָם. וַיִּתֵּן שְׁנֵאמַר עוֹד, כִּי
קֶצֶף הַשֵּׁם עַל הַכְּנַעֲנִי הַזֶּה בְּעִבּוֹר שֶׁבֶא מֶאֱרָץ
מִרְחָקִים לְהַלְחִם בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא יֵרָא אֱלֹהִים,
וְרָצָה שִׁיחֶיהָ לְחַרֵּם, עַל כֵּן הִגְבִּיר אוֹתוֹ
מִתְחַלָּה, כְּדִי שִׁדְרוֹ לְהַחֲרִימוֹ לֵה':
(ט) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נָחַשׁ נְחָשֶׁת. לֹא נֶאֱמַר לוֹ
לַעֲשׂוֹתוֹ שֶׁל נְחָשֶׁת, אֲלֹא אָמַר מֹשֶׁה
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לִי נָחַשׁ, אֲנִי אֶעֱשֶׂנוּ

♦ יום שישי ט' תמוז ♦

י ונטלו בני ישראל ושרו באבת:

(י) ויסעו בני ישראל ויחנו באבת:

יא ונטלו מאבת ושרו במגזית עבראי
במדברא די על אפי מואב ממדנח שמשא:

(יא) ויסעו מאבת ויחנו בעיי העברים במדבר אשר על פני
מואב ממזרח השמש:

כ"י בעיי העברים • לא ידעתי למה נקרא שמם עיים. ועי לשון חרבה הוא, דבר הטאוט במטאטא, והעין בו יסוד לבדה, והוא מלשון "עיים" (ישעיה כח): "ויצא ברד". העברים • דרך מעבר העוברים שם את הר נבו אל ארץ כנען, שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמורי. על פני מואב ממזרח השמש • במזרח של ארץ מואב.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ 'תורת מנחם - התועודיות' תשמ"ה ח"ד עמ' 2423 ואילך - מוה"ר 'לקראת שבת')

חנ' בחרבה:

ויחנו בעיי העברים

בעיי העברים – לא ידעתי למה נקרא שמם עיים, ועי לשון חרבה הוא (כא, יא. ובפרש"י)

יש להקשות: מה קשה ב"עיי העברים" שרש"י צריך לפרש שמם, הרי מצינו הרבה מקומות שנופרטו שמותיהם בכתוב ולא מצינו שיפרש רש"י טעמי השמות?

ויש לתרץ בפשטות:

ברש"י היה קשה, הרי "עי לשון חרבה הוא" ומדוע קראו למקום החניה שבפשטות היה מקום ישוב בשם "עיים"? ולכן כותב "לא ידעתי למה נקרא שמם עיים". וק"ל.

יב מתמן נטלו ושרו בנחלא דגדר:

(יב) משם נסעו ויחנו בנחל זרד:

יג מתמן נטלו ושרו מעברא דארנון די
במדברא דנפק מתחום אמורא ארי ארנון
תחום מואב בין מואב ובין אמורא:

(יג) משם נסעו ויחנו מעבר ארנון אשר במדבר היצא
מגבל האמרי כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמרי:

כ"י מגבל האמרי • תחום סוף מצר שלהם, וכן (דברים ב): "גבול מואב", לשון קצה וסוף. מעבר ארנון • הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרח עד שבאו מעבר השני לארנון בתוך ארץ האמורי, בצפונה של ארץ מואב. היצא מגבל האמרי • רצועה יוצאה מגבול האמורי, והיא של אמורים, ונקנסת לגבול מואב עד ארנון, שהוא גבול מואב; ושם חנו ישראל ולא באו לגבול מואב, כי ארנון גבול מואב והם לא נתנו להם רשות לעבר בארצם. ואף על פי שלא פירשה משה, פירשה יפתח, כמו שאמר יפתח (שופטים יא): "וגם אל-מלך מואב שלח ולא אבה". ומשה רמזה (דברים ב): "באשר עשו-לי בני עשו הישבים בשעיר והמואבים הישבים בער". מה אלו לא נתנום לעבר בתוך ארצם אלא הקיפיה סביב, אף מואב כן. רמב"ן

יד על פן יתאמר בספרא קרבין דעבד יי על
קמא דסוף וגבוין דעל נחלי ארנון:

(יד) על-פן יאמר בספר מלחמת יהוה את-זהב בסופה
ואת-הנחלים ארנון:

כ"י על-פן יאמר • על חניה זו ונסים שנעשו בזה, יאמר בספר מלחמת ה'. כשנספרי נסים שנעשו לאבותינו,

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

השם שיתרפאו במזיק הממית בשבע ועשו דמותו ושמנו, וכשיהיה האדם מביט בכונה אל נחש הנחשת שהוא צעין המזיק לגמרי, היה חי, להודיעם כי השם ממית ומחיה: (יג) כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמרי. היה ארנון שם עיר למואב, והיא בתשלום תחום האמרי תחלת גבול מואב, יושבת על נחלים נזילים ממנה.

וידוע כי הנחשים השרפים אדומי העינים רחבי הראש שגופם צעין הנחשת בצוארם, ולכן לא מצא משה לקים מצותו בשן בלתי שיעשה נחש נחשת, כי הוא דמות נחש שרף, ואם יעשו מדבר אחר היה דמות נחש ולא דמות שרף: ומה שאמרו מן הלשון הנופל על הלשון, כי הנפרת השם בלבד תזיק. והכלל, כי צוה

רשם כלל, וכשתחזירם לכלי הנכונות וישתהו שם כשעה, תחזור ותראה שם גורי הכלבים מתארים, וזה אמת הוא בפלאי כחות הנפש. וכשיהיה כל זה כף, ראוי היה לישראל נשוכי הנחשים השרפים שלא יראו נחש ולא יזכרו ולא יעלו על לב כלל, וצוה הקדוש ברוך הוא למשה לעשות להם דמות שרף, הוא הממית אותם:

יספרו "את־זהב וגו'". את־זהב. כמו "את זהב", כמו שיאמר מן יעד, ועד, כן יאמר מן זהב וזהב, והי' יסוד הוא, כלומר: את אשר יהב להם והרבה נסים בים־סוף. ואת־הנחלים ארנון. כשם שמספרים בנסי ים־סוף, כך יש לספר בנסי נחלי ארנון, שאף כאן נעשו נסים גדולים. ומה הם הנסים? רמב"ן

(טו) וְאִשֵּׁר הַנַּחֲלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשִׁבְתָּ עָר וְנִשְׁעַן לְגָבֹול מוֹאָב: טו וְשִׁפּוֹף נַחֲלִיָּא דְמִדְבָּרִין לְקַבֵּל לַחֲמַת וּמִסְתְּמִיד לַתְּחוּם מוֹאָב:

מוֹאָב:

כ"י – וְאִשֵּׁר הַנַּחֲלִים. תרגום של "שפף". אשד – שפף הנחלים, שגשפף שם דם אמוריים, שהיו נחבאים שם, לפי שהיו ההרים גבהים והנחל עמק וקצר וההרים סמוכים זה לזה: אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חברו בזה מזה, והדרך עובר בתוך הנחל. אמרו אמוריים: כשיכנסו ישראל (לארץ) לתוך הנחל לעבר, יצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם ונהרגם בחצים ואבני בליסטראות. והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב, ובהר של צד אמוריים היו פגגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ. כיון שבאו ישראל לעבר, נזדעזעו ההר של ארץ ישראל כשפחה היוצאת להקביל פני גברתה, ונתקרב לצד הר של מואב ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום. וזהו: "אשר נטה לשבת ער", שההר נטה ממקומו ונתקרב לצד גבול מואב ונדבק בו, וזהו: "ונשען לגבול מואב". (בס"א א"י). (ועברו ישראל על ההרים ולא ידעו הנסים האלו אלא על ידי הבאר שנכנס לשם).

(טז) וּמִשֵּׁם בְּאֵרָה הוּא הַבָּאֵר אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה אִסְףָּ אֶת־הָעָם וְאֶתְנָה לָהֶם מַיִם: טז וּמִתְמָן אֶתִּיחִיבַת לְהוֹן בֵּינָא הִיא בֵּינָא דִּי אָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּנוֹשׁ יַת עֲמָא וְאִיחַב לְהוֹן מִיָּא:

כ"י – וּמִשֵּׁם בְּאֵרָה. משם בא האשד אל הבאר. כיצד? אמר הקדוש־ברוך־הוא: מי מודיע לבני הנסים הללו? המָשֵׁל אומר: "נתת פת לתינוק, הודיע לאמו". לאחר שעברו – חזרו ההרים למקומם והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרגים וזרועות ואיברים, ומוליכתן סביב המחנה, וישראל ראו ואמרו שירה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 154)

נְתַת פֶּת לְתִינוּק, הוֹדִיעַ לְאִמּוֹ (רש"י כא, טז) תפקידה של האם לספק את כל צרכי התינוק, וכאשר מִשֵּׁהוּ 'מחליפה' גנותן לתינוק פֶּת, דבר הכרחי, עליו להודיע לה. ואף כאן: הקב"ה נתן לישראל 'פת', ישועה מסכנה גדולה, שלא באמצעות ה'אם', משה, הוֹעֵה נֶאֱמָן שדואג לכל צרכי ישראל. והקב"ה הודיע לו על כך: באשר ישראל ראו את הדם ואת הזרועות, שאלו את משה לפשר הדבר, כמובן, והוא הסביר להם את מה שיקרה. רמב"ן

(יז) אִזְּ יִשִּׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֶי בָּאֵר עֲנוּ־לָהּ: יז בְּכֵן שִׁבַּח יִשְׂרָאֵל יַת תּוֹשִׁבְתָּא הָדָא סְקִי בֵּינָא שִׁבְחוּ לָהּ:

כ"י – עָלֶי בָּאֵר. מתוך הנחל, והעלי מה שאת מצלה. ומנין שהבאר הודיעה להם? שנאמר "ומשם בארה" (במ"ד). וכי משם היתה? והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמקם? אלא שירדה לפרסם את הנסים. וכן (שבת לה): "אז ישיר ישראל" – השירה הזאת נאמרה בסוף ארבעים, והבאר נתנה להם מתחלת ארבעים, ומה ראה לכתב כאן? אלא הענין הזה נדרש למעלה הימנו.

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

פי ארנון הוא גבול מואב ואסור לישראל, והנחלים וכל האשדות עד ארנון מותרין להם, פי סיחון לקח ממלך מואב כל ארצו עד ארנון ולא ארנון בכלל, ונשאר ארנון למואב והוא גבול בו, כדכתיב (דברים ג טז) ולראובני ולגדי נתתי מן הגלעד ועד נחל ארנון תוף הנחל וגבול, וכן אמר לפתח (שופטים יא יח) ויחננו בעבר ארנון ולא באו בגבול מואב פי ארנון גבול מואב:

(טז) וּמִשֵּׁם בְּאֵרָה. וזהו למעלה (פסוק יד), לומר כי חנו מעבר ארנון ומשם נסעו והקיפו בארה, פי לא נכנסו בארנון וממנו והלךה פי הוא גבול מואב הנשאר.

ג (יז), וכן הנה והנגב והשפלה והאשדות (יהושע י מ). בסופה, מן בסופה ובשפלה (נחום א ג). והנה באשר לכד סיחון ערי מואב כתבו מושלים בספר שקראו מלחמות ה', את זהב בסופה, או שכתבו גלחם ה' את זהב בסופה, ואת הנחלים אשר לארנון ושפף הנחלים אשר נטה למושב ער ונשען האשד לגבול מואב, הכל השמיה' בסופה ובשפלה, פי בא עליהם סיחון פתאום פרסות סוסיו כצר נחשבו וגלגליו כסופה, וכן אמרו (להלן פסוק כח) כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון וגו':

והנה הכתוב מביא ראיה מספר המלחמות,

(יד־טו) ודרך הפשט בספר מלחמות ה', שהיו בדורות ההם אנשים חכמים כותבים ספר המלחמות הגדולות, פי כן בכל הדורות, ובעלי הספרים היו נקראים מושלים, שנושאים בהם משלים ומליצות, והנצחונות הנפלאים בעיניהם מנחסים המלחמות ההם לה' פי לו המה באמת. והנה גבורת סיחון במואב היתה נפלאה בעיניהם, וכתובה בספר, ואמרו בה מליצות את זהב בסופה וגו', ונשאו בה משל (להלן פסוק כז) באוי חשבון וגו'. ושם עיר אחת מן הערים שהיו למואב וזהב: ואשר הנחלים, מדרון הנחל שהנחלים נגרים ונקישים, מן אשדת הפסגה (דברים

ה' ילחם לכם

אז ישיר ישראל את השירה הזאת (כא, יז)

מצינו עוד פעם אחת שאמרו בני ישראל שירה להקב"ה, בעת קריעת ים סוף. ויש לעיין מדוע רק בשני נסים אלו, בפרשתנו ובקריעת ים סוף, אמרו בני ישראל שירה, ולא בשאר הנסים בהם עזר להם הקב"ה והצילם מאויביהם?

ויש לומר:

בשני נסים אלו מצינו הנהגה מיוחדת שלא היתה בשאר הנסים.

בשאר הנסים, כשבני ישראל היו במצב של סכנה מאמות העולם, ה' גם הישועה וההצלה באפן שבני ישראל נלחמו באויביהם, ובאפן נסי גבור עליהם ונצחונם.

מה שאין פן בקריעת ים סוף כתוב "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" (בשלח יז, יד) שבני ישראל לא היו צריכים לעשות כלום, ונצלו מאויביהם בלי כל מלחמה מצדם. וגם כאן בפרשתנו, היתה ההצלה כלשון הבחי "ישראל רואין . . איך הקב"ה נלחם בשבילם . . והן אין יודעים בזה כלום".

וגם באפן קזה מורה על חבה יתרה מהקב"ה לבני ישראל, שלא רק שמצילנו מיד אויבינו, אלא אף עושה זאת באפן שלא נצטרך ל"פעלה" מסגית. וזה גרם שבני ישראל יאמרו שירה להקב"ה ויודו לו על חסדיו הנפלאים.

יח) באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחקק במשענתם וממדבר מתנה:

כש"א באר חפרוה • זאת היא הבאר אשר חפרוה שרים – משה ואהרן • במשענתם • במטה • וממדבר • נתנה להם • ומב"ן

יט) וממתנה נחליאל ומנחליאל במות:

יח ומדאיתיהיבת להון נחמא עמהון לנחליאל ומנחליאל סלקא עמהון לרמחא:

כש"א וממתנה נחליאל • כתרגומו.

ב) ומבמות הגיא אשר בשדה מואב ראש הפסגה ונשקפה על פני הישימון פ

כש"א ומבמות הגיא אשר בשדה מואב • כי שם מת משה ושם בטלה הבאר. דבר אחר: כרוה נדיבי העם – כל נשיא ונשיא, כשהיו חונים, נוטל מקלו ומושך אצל הגלגל ומתנהו, ומי הבאר נמשכין דרך אותו סימן ובאין לפני חנית כל שבט ושבט. במחקק • על-פי משה שנקרא: "מחוקק" (דברים לג): "כי-שם חלקת מחקק ספון". ולמה לא נזכר משה בשירה זו? לפי שלקה על ידי הבאר. וכיון שלא נזכר שמו של משה, לא נזכר שמו של הקדוש-ברוך-הוא. משל למלך שהיו מזמנים אותו לסעדה, אמר: אם אוהבי שם – אני שם, ואם לאו – אני הולך! • ראש הפסגה • כתרגומו: "ריש רמתא". פסגה • לשון גבה, וכן (תהלים מח): "פסגו ארמנותיה" – הגביהו ארמנותיה. ונשקפה • אותה הפסגה על-פני המקום ששמו ישימון והוא לשון מדבר, שהוא שם. דבר אחר: ונשקפה, הבאר על-פני הישימון, שנגנזה בימה של טבריה, והעומד על הישימון מביט ורואה כמין כברה בים והיא הבאר, כך דרש רבי תנחומא.

♦ שבת קודש י' תמוז ♦

כא) וישלח ישראל מלאכים אל-סיחן מלך-האמרי לאמר:

כש"א וישלח ישראל מלאכים • ובמקום אחר תולה השליחות במשה, שגאמר (דברים ב): "ואשלח מלאכים ממדבר

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

לכמות, עד הפסגה הנשקפה על פני הארץ שהיא פלה לל ישימון, אין בה נחל אחר ולא מקור נובע זולתי זה. והוא בארה של מרים

והוא לשון קצר יבא בשירות, יאמר כי מן המדבר אשר הוא ארץ ציה וצמאון המתנה הזאת לנו, ומן המתנה לנחלים ומן הנחלים

וקורא בכאן שם המקום על שם הנס, ואין שמו פן במסעים:

יח) וטעם וממדבר מתנה. כדברי אונקלוס,

קדמות", וכן (במדבר כ): "וישלח משה מלאכים מקדש אל-מלך אדום", ובפתח הוא אומר: (שופטים יא): "וישלח ישראל מלאכים אל-מלך אדום וגו'". הפתובים הללו צריכים זה לזה: זה נועל וזה פותח, שמשה הוא ישראל וישראל הם משה, לומר לך שגשאי הדור הוא ככל הדור, כי הגשאי הוא הכל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י ענ' 133)

לומר לך, שגשאי הדור הוא ככל הדור (רש"י כא, כא) מלים אלה מיתרות לכאורה. ויש לומר, דהנה זה שמושה הוא ישראל וישראל הם משה, מתרץ רק שנתן לכתב "וישלח ישראל" על משלחת ששלח משה. אף עדין קשה - מדוע שנה הפתוב וכתב "וישלח ישראל". על זה מתרץ, ששנוי זה בא ללמדנו ("לומר לך") שגשאי הדור הוא ככל הדור. רמב"ן

(כב) אַעֲבֹרָה בְּאַרְצֶךָ לֹא נִמְאָה בְּשָׂרָהּ וּבְכֹרֶם לֹא נִשְׁתָּהּ
מִי בָּאָר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ גֵּלָךְ עַד אֲשֶׁר-נַעֲבֹר גְּבֻלְךָ:
ה"י אַעֲבֹרָה בְּאַרְצֶךָ • אף על פי שלא נצטוו לפתח להם בשלום, בקשו מהם שלום.

(כג) וְלֹא-נָתַן סִיחֹן אֶת-יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגִבְלוֹ וַיֹּאסֶף סִיחֹן
אֶת-כָּל-עַמּוֹ וַיֵּצֵא לְקִרְאָת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֵא יֵהֱצֶה
וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל:
כג וְלֹא סִיחֹן שָׁבַק סִיחֹן יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְר
בְּתַחֲמוּמָה וּכְנַשׁ סִיחֹן יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְרָה וַיֵּצֵא לְקִרְאָת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֵא יֵהֱצֶה וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל:
ואגיד קרבה בישראל:

ה"י וְלֹא-נָתַן סִיחֹן וְגו' • לפי שכל מלכי פנען היו מעלין לו מס, שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גיסות. כיון שאמרו לו ישראל: אַעֲבֹרָה בְּאַרְצֶךָ, אמר להם: כל עצמי איני יושב כאן אלא לשמרם מפניכם, ואתם אומרים כן? !. ויצא לקראת ישראל • אלו היה חשבון מלאה ותושין, אין כל ברירה יכולה לכבשה, ואם היה סיוחן בכפר חלש, אין כל אדם יכול לכבשו, וכל שכן שהיה בחשבון !. אמר הקדוש-ברוך-הוא: מה אני מטריח על בני כל זאת לצור על כל עיר ועיר? נתן בלב כל אנשי המלחמה לצאת מן העירות ונתקצצו כלם למקום אחד ושם נפלו, ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם, כי אין שם איש אלא נשים וטף.

(כד) וַיִּבְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי-חֶרֶב וַיִּירֹשׁ אֶת-אַרְצוֹ מֵאֲרֹנָן
עַד-יִבְכָּל עַד-בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עָז גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן:
ה"י כִּי עָז • ומהו חזקו? התראתו של הקדוש-ברוך-הוא, שאמר להם (דברים כ): "אל-תצרכו וגו'".

(כה) וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל-הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל
בְּכָל-עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחִשְׁבוֹן וּבְכָל-בְּנֵי-חֵי:
ה"י בְּנֵי-חֵי • כפרים הסמוכים לה.

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

בני גד ובני ראובן לא היה מניח שם אדם אלא שתהיה לחרבה:
וכן שני בספרי (תבא רצט) לתת לך, פרט לעבר הירדן שנטלת מעצמך, ועוד אמרו רבותינו (במדבר"ר ז ח) בעשר קדושות, שאין עבר הירדן ראוי לבית המקדש ולשכון השכינה, וכן נראה בכתוב שאמר (יהושע כב יט) ואף אם טמאה ארץ אחזקכם וגו'. ולא שלחו אל עוג דברי שלום, כי הוא כאשר ראה כי הכו את סיוחן יצא לקראתם למלחמה:

אבל במקום מה שאמר לו "אעברה בארצך" זה היה משה עושה מעצמו דרך פיוס, כי ארץ סיוחן ועוג ירושתם של ישראל היתה כי לאמרי היא, והיה מן הדין שאם יענו שלום ופתחו להם שיהיה כל העם הנמצא בה להם למס ועבדים. אבל משה היה יודע כי ישראל עתה לא יכבשו כל עשרה עממים, והיה חפץ שיהיה כל כבושם מעבר לירדן והלאה, שיהיה מושבם יחד, ושהיא הארץ הטובה אשר היא זבת חלב ודבש, הלא תראה שאם לא בקשויה ממנו

על דעת רבותינו (במדבר"ר יט כה כו), או באר שצא על פי משה מפי הגבורה, ולא שאליהו ישראל, והשם אמר לו אסף את העם ואתנה להם מים, ונהלים וישטפו ממנה והלכו למרחקים:
(כא-כב) וישלח ישראל מלאכים אל סיוחן וגו', אעברה בארצך. אף על פי שלא נצטוו לשלח להם לשלום פתחו להם בשלום, לשון רש"י. ועוד אבאר בע"ה במקומו (דברים כ י) כי בכל האמות נצטוו לפתח להם לשלום, חוץ מעמון ומואב:

כו ארי חשבון קרתא דסיחון מלכא דאמוראה היא והוא אגח קרבא במלכא דמואב קדמא ונסיב לת כל ארעה מידה עד ארגון :

כז"י • והוא נלחם • (חולין ס' ב') למה הצרך להכתב? לפי שנגמר (שם) : "אל תצר את מואב" – וחשבון משל מואב היתה, כתב לנו שסיחון לקחה מהם, (גישן ל"ח) ועל ידו טהרה לישראל. מידו • (ב"מ נ"ו) מרשותו. רמב"ן

(כו) על-כן יאמרו המושלים באו חשבון תבנה ותבון עיר סיחון:

כז"י • על-כן • על אותה מלחמה שנלחם סיחון במואב. יאמרו המושלים • בלעם, שנגמר בו (במדבר כג) : "וישאל מושלו". המושלים • בלעם ובעור, והם אמרו. באו חשבון. שלא היה סיחון יכול לכבשה, והלך ושכר את בלעם לקללו, וזהו שאמר לו בלק (שם כב) : "כי ידעתי את אשר-תברך מברך וגו'". תבנה ותבון • חשבון בשם סיחון להיות עירו.

(כח) ביראש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון אכלה ער מואב בעלי במות ארגון:

כז"י • ביראש יצאה מחשבון • משכבשה סיחון. אכלה ער מואב • שם אותה המדינה קרוי "ער" בלשון עברי, ו"לחית" בלשון ארמי. ער מואב • ער של מואב.

(כט) אוי-לך מואב אבדת עס-במוש נתן בניו פליטם ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון:

כז"י • אוי-לך מואב • שקללו את מואב שימסרו בידו. במוש • שם אלהי מואב. נתן • הנותן את בניו של מואב. פליטם • נסים ופליטים מחרב ואת בנותיו בשבית וגו'. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(ירמיה מח ז), והשבתי למואב נאם ה' מעלה כמה ומקטירי אלהיו (שם פסוק לה). ולכך יאמרו המושלים דרך לעג, כי כמוש נתן בניו פליטם, כלומר בורחים ונסים מפני חרב, ובנותיו בשבית, כי המאמינים בו יקראו בניו ובנותיו כאשר יקראו עמו, וכן בת אל נבר (מלאכי ב יא), ולא כדברי רש"י שפרש נתן הנותן בניו פליטים מחרב: והנה כמוש נעבד גם לבני עמון, כמו שאמר יפתח (שופטים יא כד) את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו תירש, והנה להם עוד בארצם (מלכים-א יא, ה) מלכם שקץ עמנים. או הנכיר יפתח לעמון כמוש, בעבור מה שתפשו ישראל ממואב, כאשר הנכיר להם (שם פסוק כה) בלק מלך מואב, לומר שלא הציל כמוש אלהיהם ולא בלק מלכם את ארצם מיד ישראל. והגון הוא מאד שנאמר כדברי רבותינו (במדבר יט יח), כי המושלים בלעם וכיוצא בו מן הקוסמים, שהיו נושאים משל בעתידות:

חילו וילכד מכול מואב עד ארגון וארגון בכלל. על כן אמרו המושלים, כי אם יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון אשר יושב בה, ואכלה ער מואב בעלי במות אשר לארגון, שלכד סיחון ממואב עד ארגון וכל במות הארץ ובעלי הבמות, כענין ובמות עולם למורשה (יחזקאל לו ב): ולקח עוד מבני עמון מארגון עד היבוק, כמו שנגמר ביהושע (יג כד כח) ויתן משה למשה גד וגו' יעזר וכל ערי הגלעד ודצי ארץ בני עמון עד צרוער, והיא הארץ אשר היה מלך בני עמון תובע ליפתח, כמו שאמר (שופטים יא יג) כי לקח ישראל את ארצי מארגון ועד היבוק ועד הירדן: (כט) וטעם אי לך מואב אבדת עס במוש. כי הנה עס מואב עובד לכמוש אלהו בונה במות ובטוח בו יותר מכל עם, ובעת צרתו אמר לו קומה והושענו. וכן הכתוב מזכיר בהם בכל מקום כמו שכתוב (ישעיה טז יב), והנה כי נראה כי נלאה מואב על הבמה ובא אל מקדשו להתפלל ולא יוכל. ונאמר ויצא כמוש בגולה כהניו ושריו יחדו

(כ"ח) כי חשבון עיר סיחון מלך האמרי היא. כלומר עתה כאשר נלחמו בו ישראל עירו של סיחון מלך האמרי היתה, כלומר עיר מושב המלך. כי הוא נלחם במלך מואב הראשון אשר מלך עליהם לפני מלך מלך, או "הראשון" קדם בלק שהוא מלך למואב בעת ההיא, ויקח סיחון את כל ארצו מידו ועד ארגון. וחשבון בתחלת גבול הכבוש, על כן תחשב לאמרי, ולא הנזירי ישראלי על ארץ מואב ובני עמון רק על הארץ אשר היא בידם בעת הצנאה: והביא הכתוב ראיה כי חשבון עיר סיחון היא, כי המושלים יאמרו באו חשבון וגו'. כי בעת שנלחם סיחון במלך מואב לכד תחלה עיר חשבון ונתרבה העיר, ואחרי כן בנה אותה לבית מלכות, וזה טעם אשר יושב בחשבון (להלן פסוק לד), וכן נאמר בספר יהושע (יג י) סיחון מלך האמרי אשר מלך בחשבון. והיו המושלים אומרים לאמרי, באו חשבון ותשבו בה, תבנה ותבונן אחרי חרבנה, עיר סיחון אשר המלך עליה: ואחר שישב סיחון בחשבון, אסף שם את

(ל) וַיָּרֶם אַבְדֹּחַ חֶשְׁבֹן עַד־דִּיבֶן וַנָּשִׁים עַד־נֶפֶחַ אֲשֶׁר לְוַמְלָכוֹ פִּסְקַת מַחֲשָׁבוֹן עָדָא שׁוּלְטָן מְדִיבוֹן וְצָדִיאוֹ עַד נֶפֶחַ דְּסִמְיָה עַד מִידְכָּא: עַד־מִידְכָּא:

כ"י"א וַיָּרֶם אַבְדֹּחַ • מַלְכוּת שְׁלֹהֶם. אַבְדֹּחַ חֶשְׁבֹן עַד־דִּיבֶן • מַלְכוּת וְעַל שְׁהִיָּה לְמוֹאֵב בְּחֶשְׁבֹן אַבְדֹּחַ מִשֶּׁם, וְכֵן "עַד דִּיבֶן", תַּרְגוּם שֶׁל "סַר" – "עַד", כְּלוּמָר סַר נִיר מְדִיבֶן. נִיר – לְשׁוֹן מַלְכוּת וְעַל וּמִמְשָׁלֶת אִישׁ, כְּמוֹ (מַלְכִים א יא): "לְמַעַן הִיְתָה־נִיר לְדוֹד־עַבְדִּי". וַנָּשִׁים • שִׁי"ן דְּגוּשָׁה, לְשׁוֹן שְׁמָמָה: כֶּף יֹאמְרוּ הַמוֹשְׁלִים: וַנָּשִׁים אוֹתָם. עַד־נֶפֶח • הַשְׁמוֹנוֹם עַד נֶפֶח.

לא ויתב ישראל בארע אמורא:

(לא) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי:

לב וישלח משה לרגל את־יעזר וילכדו בנתיה ויורש בפרנהא ותריף ית אמורא די תמן:

(לב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת־יַעְזָר וַיִּלְכְּדוּ בְּנִתִיָּה וַיֹּרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־שָׁם:

כ"י"א וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת־יַעְזָר • הַמְּרַגְלִים לְכַדוּתָא, אָמְרוּ: לֹא נַעֲשֶׂה כְּרָאשׁוֹנִים, בְּטוּחִים אָנוּ בְּכַח תְּפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לְהִלָּחֵם.

לג ואתפניאו וסליקו לארע מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותהון הוא וכל עמה לאגחא קרבא לאדרעי:

(לג) וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דֶרֶךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לִקְרֹאתָם הוּא וְכָל־עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי:

לד ויאמר יהוה אל־משה אל־תירא אתו כי בידך נתתי אתו ואת־כל־עמו ואת־ארצו ועשית לו באשר עשית לסיחן מלך האמורי אשר יושב בחשבון:

(לד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַל־תִּירָא אוֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אוֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־אֶרְצוֹ וַעֲשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבֹן:

כ"י"א אַל־תִּירָא אוֹתוֹ • (נדה סא) שְׁהִיָּה מֹשֶׁה יָרָא לְהִלָּחֵם, שְׁמָא תַעֲמֹד לוֹ זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שְׁנֵאָמַר (בראשית יד): "וַיָּבֹא הַפְּלִיט" – הוּא עוֹג שְׁפֵלֵט מִן הָרְפָאִים שֶׁהָיוּ כְּדִרְלָעֶמֶר וְחִבְרִי בַעֲשָׁתְרוֹת קַרְנִים, שְׁנֵאָמַר (דברים א): "רַק־עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן נִשָּׂא מִיָּתֶר הָרְפָאִים".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי משיחות ח עמ' 136)

שְׁהִיָּה מֹשֶׁה יָרָא לְהִלָּחֵם (רש"י כא, לד) תבת "מֹשֶׁה" נראית כמִיתְרַת. וַיֵּשׁ לוֹמֵר, שְׁבָאָה לְהַדְגִּישׁ שָׂרָק מֹשֶׁה הִיָּה יָרָא. שָׂפֹן, כֵּל יִשְׂרָאֵל, שָׂרָאוּ בְּעוֹג גוֹי בַּעַל קוֹמָה, לֹא יָרָאוּ מִמּוֹנוֹ, כִּי הָיוּ בְטוּחִים בְּכַח תְּפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה. אֲבָל מֹשֶׁה, שָׂרָאָה בּוֹ אֶת זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, הִיָּה יָרָא שְׁמָא תַעֲמֹד לוֹ זְכוּת ז.ו. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

כי מכאן התחיל בכבוש שבועה עממים. אֲבָל עוֹג אֶסָּף כֹּל חִילוֹ אֲדָרְעִי, וְהוּא עִיר בְּקֻצָּה גְבוּלוֹ, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל יְכוּלִים לְנִטוֹת מַעְלִיו כַּאֲשֶׁר נָטוּ מִעַל עֲשׂוֹ, וְהָשֵׁם אָמַר לוֹ אַל תִּירָא אוֹתוֹ וְלֶךְ אֲצִלּוֹ וְהִתְנַחֵר בּוֹ מִלְחָמָה כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אוֹתוֹ:

ובמקדבר סיני רבה (יט לב) ראיתי, למה נתיירא, אמר שמא מעליו ישראל במלחמת סיחון או נחלכוכו בעברה, וכלה אגדה, וכך היא יראת כל הצדיקים, וכן ביהושע (ח א):

והוא המאשים אותם ביראתם, כְּעִנְיָן שְׁנֵאָמַר בְּמַרְגְּלִים (שם א כט ל) וְאָמַר אֲלֵיכֶם לֹא תַעֲרֹצוּן וְלֹא תִירְאוּן מִהֶם ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא יִלָּחֵם לָכֶם, אֲבָל נִתְיָרָא מֹשֶׁה מִפְּנֵי הַזְכוּת שִׂידַע לוֹ:

ועל דרך הפשט, לֹא הִיָּה בְּדַעְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לְהוֹרִישׁ עַתָּה לְיִשְׂרָאֵל אֶרֶץ סִיחֹן וְעוֹג כַּאֲשֶׁר פִּרְשִׁיתִי (לעיל פסוק כא כב), וְהָיָה סִיחֹן יֵצֵא לִקְרֹאת יִשְׂרָאֵל הַמְּדַבֵּרָה וְיִלָּחֵם בָּם עַל כְּרָתָם, אִזּוֹ הוֹדִיעֵנוּ הָשֵׁם רָאָה הַחֲלִטִּי תַת לְפָנָיךְ אֶת סִיחֹן וְאֶת אֶרְצוֹ הַחֵל רֶשׁ (דברים ב לא),

(לד) אַל תִּירָא אוֹתוֹ. כִּי הִיָּה מֹשֶׁה יָרָא שְׁמָא תַעֲמֹד לוֹ זְכוּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם שְׁנֵאָמַר בּוֹ (בראשית יד יג) וַיָּבֹא הַפְּלִיט וַיֵּצֵד לְאַבְרָם הַעֲבָרִי, וְהוּא עוֹג שְׁפֵלֵט מִן הָרְפָאִים שֶׁהָיוּ אֲמִרְפֶּל וְחִבְרִי בַעֲשָׁתְרוֹת קַרְנִים, לְשׁוֹן רִש"י מְדַבְרֵי רְבוּתֵינוּ (במדב"ר יט יט):

נתעוררו גם בזה, מדעתם שלא יירא משה רבינו מזרוע בשר, כי עמו ה' אלהינו וכל הגוים כאין נגדו מאפס ותוהו נחשבו לו, והוא הפנהיר את ישראל אל תיראו ואל תערצו מפניהם (דברים לא ו).

(לה) וַיִּכּוּ אֹתוֹ וְאֶת־בְּנָיו וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הַשְּׂאִיר־לִי
שָׂרִיד וַיִּירָשׁוּ אֶת־אֶרֶצוֹ:

כז"י וַיִּכּוּ אֹתוֹ • מִשֶּׁה הִרְגוּ, כְּדֹאִיתָא בְּכִרְכּוֹת (דף נד) בְּהִרְוָאָה, עָקֵר טוֹרָא בְּרַ תִּלְתָּא פְּרָסִי וְכוּ'.

כב (א) וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעֶרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר
לִירְדֵן יִרְחוֹ:

א וַיִּנְטְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂרוּ כְּמִשְׁרָא דְּמוֹאָב
מֵעֵבֶר לִירְדֵן דִּירְחוֹ: ס ס ס

פ"ז פסוקים, למידב"א סימן. חסלת פרשת חוקת

הפטרה לפרשת חקת לשנים מקרא ואחד תרגום נדפסה בעמ' קנה

המשך ביאור למס' נדה ליום חמישי עמ' ב

1 רֹאֵה בִּימֵי טוֹהַר שֶׁלָּה הָרִי הֵם מְהוֹרָן לַגִּמְרִי, בִּין מִטּוֹמֵאֵת נִדְהָ וּבִין
2 מִטּוֹמֵאֵת זִיבָה, עַד שִׁנְיָא הוֹלֵךְ, שְׂאֵז הִיא טִמְאָה בְּטוֹמֵאֵת לִידָה, אֵלּוּ
3 דְּבָרֵי חֲכָמִים. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא אוֹתָהּ אִם רוֹאֵה בִּימֵים הָרְאוּיִים
4 לְטוֹמֵאֵת נִדְהָ.

5 אֲמָרוּ לוֹ חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְמָה בְּמָקוֹם שֶׁחֲחִמִּיר הַכְּתוּב עַל
6 הָאִשָּׁה, דְּהֵינּוּ כְּשִׁרְוֹאָה דִּם בְּשׁוּפִי וְ-בִּלְאָ צַעֲרָן בִּימֵים שְׁלֹפְנֵי הוֹלֵךְ
7 – קוֹדֵם לִידָה, שְׁטִמְאָה הִיא, מִכָּל מָקוֹם הֵיכָל עֲלִיהָ כְּשִׁרְוֹאָה דִּם
8 בְּשׁוּפִי שְׁלֹאֲחֵר הוֹלֵךְ – בִּימֵי טוֹהַר שֶׁלָּה, שְׁטוֹרָה הִיא לַגִּמְרִי, בִּין
9 מִטּוֹמֵאֵת נִדּוּת וּבִין מִטּוֹמֵאֵת זִיבָה, אִם כֵּן, בְּמָקוֹם שֶׁהֵיכָל הַכְּתוּב עַל
10 הָאִשָּׁה כְּשִׁרְוֹאָה דִּם בְּקוּשִׁי, דְּהֵינּוּ בִּימֵים שְׁלֹפְנֵי הוֹלֵךְ, שְׁטוֹרָה
11 מִטְּהַר אֶת הָדָמִים שֶׁהִיא רוֹאֵה בְּקוּשִׁי, אֵינּוּ דִּין שֶׁנִּקְלָ עֲלֶיהָ כְּשִׁרְוֹאָה
12 דִּם בְּקוּשִׁי שְׁלֹאֲחֵר הוֹלֵךְ – בִּימֵי טוֹהַר שֶׁלָּה.

13 אֲמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, 'דִּיּוֹ לָבֵא מִן הָרִין לְהִיּוֹת בְּנִדּוּן' – דִּיּוֹ לְדִין
14 הַנִּלְמַד שִׁיחָא כְּדִינוּ שֶׁל הַמִּלְמַד, כְּלוֹמַר, דִּי לָהֶם יִמֵּי הַקּוּשִׁי
15 שְׁלֹאֲחֵר הַלִּידָה שִׁיחֵיו בִּימֵי הַקּוּשִׁי שְׁקוֹדֵם לִידָה, שְׁהָרִי מִמָּה הֵיכָל
16 עָלֶיהָ הַכְּתוּב לְטַהֲרָה בִּימֵי הַקּוּשִׁי שְׁקוֹדֵם לִידָה, מְטוֹמֵאֵת זִיבָה,
17 אֲבָל הִיא מְטַמֵּאָה בְּטוֹמֵאֵת נִדְהָ, וּלְפִיכָךְ אֵף בְּקוּשִׁי שְׁאֲחֵר לִידָה
18 בִּימֵי טוֹהַר יֵשׁ לֹמַר כֵּן, שְׂאִין הִיא טְהוֹרָה אֵלּא כְּשִׁרְוֹאָה דִּם בִּימֵים
19 הָרְאוּיִים לְטוֹמֵאֵת זִיבָה, אֵךְ כְּשִׁרְוֹאָה בִּימֵים הָרְאוּיִים לְטוֹמֵאֵת נִדְהָ
20 הָרִי זֶה טִמְאָה.

21 שְׁבוּ חֲכָמִים וְאֲמָרוּ לוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הָרִי אֲנִי מְשִׁיבִין לָךְ אֶת הַקֵּל
22 וְחוֹמֵר בְּשׁוֹן אַחֵר, שֶׁלֹּא תוֹכַל לְפָרוֹךְ עֲלֵיו 'דִּיּוֹ לָבֵא מִן הָרִין לְהִיּוֹת
23 כְּנִידּוּן. וְמָה בְּמָקוֹם שֶׁחֲחִמִּיר הַכְּתוּב עַל הָאִשָּׁה כְּשִׁרְוֹאָה דִּם בְּשׁוּפִי
24 שְׁלֹפְנֵי הוֹלֵךְ, שֶׁהִיא טִמְאָה, מִכָּל מָקוֹם הֵיכָל עֲלִיהָ בְּקוּשִׁי שְׁעַמּוֹ,
25 דְּהֵינּוּ, שְׂאֵם רוֹאֵה דִּם בְּקוּשִׁי קוֹדֵם לִידָה טְהוֹרָה הִיא, אִם כֵּן, בְּמָקוֹם
26 שֶׁהֵיכָל הַכְּתוּב עַל הָאִשָּׁה בְּשׁוּפִי שְׁלֹאֲחֵר הוֹלֵךְ, שְׂאֵם רוֹאֵה דִּם
27 בִּימֵי טוֹהַר אֲפִילוּ בִּלְאָ צַעֲרָ אֵינָה טִמְאָה כֻּלָּל, לֹא בְּטוֹמֵאֵת נִדְהָ וְלֹא
28 בְּטוֹמֵאֵת זִיבָה, אֵינּוּ דִּין שֶׁנִּקְלָ בְּקוּשִׁי שְׁעַמּוֹ – בְּקוּשִׁי הָבֵא לְאַחֵר
29 הַלִּידָה בִּימֵי טוֹהַר שֶׁלָּה, שֶׁלֹּא יִטְמָא אוֹתָהּ כֻּלָּל, לֹא בְּטוֹמֵאֵת נִדְהָ
30 וְלֹא בְּטוֹמֵאֵת זִיבָה.

31 אֲמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְחֲכָמִים, אֲפִילוּ אִם אַתֶּם מְשִׁיבִין לִי קֵל
32 וְחוֹמֵר זֶה כָּל הַיּוֹם כְּלוֹל אֵין בִּכְךָ כְּלוֹם, שֶׁכֵּן אֵף בְּאוֹפֵן כֹּזֵה יֵשׁ לְפָרוֹךְ
33 'דִּיּוֹ לָבֵא מִן הָרִין לְהִיּוֹת בְּנִדּוּן', שְׁהָרִי תַחֲיִלְתּוּ שֶׁל הַקֵּל וְחוֹמֵר אֵינוֹ
34 נִידּוּן אֵלּא מִשּׁוֹם שֶׁהֵיכָל הַכְּתוּב עַל הָאִשָּׁה בְּקוּשִׁי שְׁלֹפְנֵי הוֹלֵךְ,
35 וּמִמִּילָא יֵשׁ לְפָרוֹךְ, מִמָּה הֵיכָל עָלֶיהָ הַכְּתוּב לְטַהֲרָה בְּקוּשִׁי שְׁקוֹדֵם
36 הוֹלֵךְ, מְטוֹמֵאֵת זִיבָה, אֲבָל מְטַמֵּאָה בְּטוֹמֵאֵת נִדְהָ, וּלְפִיכָךְ אֵף
37 כְּשִׁרְוֹאָה דִּם בְּקוּשִׁי בִּימֵי טוֹהַר שֶׁלָּה יֵשׁ לֹמַר כֵּן, שְׂאִינָה טְהוֹרָה אֵלּא
38 כְּשִׁרְוֹאָה בִּימֵים הָרְאוּיִים לְטוֹמֵאֵת זִיבָה, אֲבָל כְּשִׁרְוֹאָה בִּימֵים
39 הָרְאוּיִים לְטוֹמֵאֵת נִדְהָ הָרִי זֶה טִמְאָה.

40 הַגִּמְרָא מְבַאֵרֵת אֶת טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֲמַר רַבָּא, בְּהָא וְכִינְהוּ

41 – בְּטַעֲנָה זֶה יִכּוֹל לִנְצֹחַ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבָּנָן. לֹא אֲמָרִיתִי – הָאֵם אֵין
42 אֲתָם דּוֹרְשִׁים מִן הַכְּתוּב הַנֶּאֱמָר לִגְבִי זִבָּה (וַיִּקְרָא טו כה) 'וְאִשָּׁה בִּי
43 יוֹזֵב זֹכֵר דְּמָה זְמִים רַבִּים בִּלְאָ עֵת נִדְתָּה', שְׂאִין הַכְּתוּב מִטְּמָא אֵלּא
44 אֶת דְּמָה שֶׁהִיא רוֹאֵה מִחֲמַת עֲצָמָה וְלֹא אֶת הָדָם הָבֵא מִחֲמַת וְלָךְ,
45 הֵכִי נָמִי – כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ לָכֶם לְדַרְשׁ אֶת הַמִּקְרָא הַנֶּאֱמָר לִגְבִי יָמֵי טוֹהַר
46 שֶׁל יוֹלֶדֶת (שם יב ז) 'וְיִטְהַר מִמִּקְוֵי דְּמִיָּה', שְׂאִין הַכְּתוּב מִטְּהַר
47 אֵלּא אֶת דְּמִיָּה שֶׁהִיא רוֹאֵה מִחֲמַת עֲצָמָה, וְלֹא אֶת הָדָם שֶׁהִיא
48 רוֹאֵה מִחֲמַת וְלָךְ, וּלְפִיכָךְ סוֹבֵר אֲנִי שְׂאֵם רֹאֵתָה דִּם בְּקוּשִׁי בִּימֵי
49 טוֹהַר שֶׁלָּה הָרִי הִיא טִמְאָה.

50 הַגִּמְרָא מוֹקֵשָׁה עַל שִׁטַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֵימָא – לְכַאֲוֵרָה הִיא לוֹ לְרַבִּי
51 אֱלִיעֶזֶר לֹמַר, שְׂאֵם רֹאֵתָה הָאִשָּׁה בְּקוּשִׁי בִּימֵי נִדְהָ תִּהְיֶה טִמְאָה
52 נִדְהָ, וְכַפִּי שֶׁנִּתְבָּאֵר שְׁהוּא לֹמֵד מִתִּיבַת 'דְּמִיָּה' שְׂאִין הַכְּתוּב מִטְּהַר
53 אֶת הָדָם הָבֵא מִחֲמַת הוֹלֵךְ, אֲבָל אִם תִּרְאֶה דִּם בִּימֵי זִיבָה תִּהְיֶה
54 מְהוֹרָה, שְׁהָרִי נִתְבָּאֵר לְעִיל שְׁמוּדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְחֲכָמִים שִׁישׁ לְטוֹהַר
55 הָאִשָּׁה מִקֵּל וְחוֹמֵר, אֵלּא שְׁהוּא אוֹמֵר בֹּזֵה 'דִּיּוֹ לָבֵא מִן הָרִין לְהִיּוֹת
56 כְּנִידּוּן', שְׂאִין לְטַהֲרָה אֵלּא מִטּוֹמֵאֵת זִיבָה, וְאִילוּ מִלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה 'וְרַבִּי
57 אֱלִיעֶזֶר מִטְּמָא' מִשְׁמַע שְׁהוּא מִטְּמָא כָּל דִּם שְׁרׁוּאָה הָאִשָּׁה בְּקוּשִׁי
58 בִּימֵי טוֹהַר שֶׁלָּה, בִּין בִּימֵי נִדְהָ וּבִין בִּימֵי זִיבָה.

59 מִתְרַצֵּת הַגִּמְרָא: אֲמַר רַבָּא 'וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשִּׁים יָמִים תֵּשֵׁב עַל דְּמִי
60 טְהוֹרָה', וּמִתִּיבַת 'תֵּשֵׁב' יֵשׁ לְדַרְשׁ שֶׁתִּהְיֶה 'יִשְׁכָּה אֶחָת לְכוֹלָן,
61 כְּלוֹמַר, שִׁיחָא דִּין אַחֵד לְכָל יָמִים אֵלּוּ, בִּין בִּימֵים הָרְאוּיִים לְטוֹמֵאֵת
62 נִדְהָ וּבִין בִּימֵים הָרְאוּיִים לְטוֹמֵאֵת זִיבָה, וּמֵאַחֵר וְסוֹבֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
63 שְׂאֵם רֹאֵתָה דִּם בִּימֵים הָרְאוּיִים לְטוֹמֵאֵת נִדְהָ יֵשׁ לְטִמְאָה, מִמִּילָא
64 הוּא מִטְּמָא אֵף אֶת הָדָם שְׁרׁוּאָה בִּימֵים הָרְאוּיִים לְטוֹמֵאֵת זִיבָה, כִּדִּי
65 שִׁיחָא דִּין אַחֵד לְכוֹלָם.

משנה

66 מִדִּין טוֹרָה אִשָּׁה הַמִּתְחַלֶּת לְרֹאוֹת דִּם, טִמְאָה שְׁבַעַת יָמֵי נִדְהָ. וְאַחֲרֵי
67 עֶשֶׂר יָמִים שְׁלֹאֲחִרֵיהֶם הֵנָּה יָמֵי זִיבָה, שְׂאֵם רֹאֵתָה בָּהֶם הָרִי הִיא
68 טִמְאָה זִיבָה. וְאַחֲרֵי יָמִים אֵלּוּ חוֹזֶרֶת לִימֵי נִדְהָ, שְׂאֵם רֹאֵתָה בָּהֶם
69 שׁוֹב סוֹפֶרֶת שְׁבַעַת יָמֵי נִדְהָ. וְכֵן לְעוֹלָם.
70 יָמֵי נִדְהָ אֵלּוּ, פְּעָמִים שְׁרׁוּאָה בָּהֶם דִּם וּפְעָמִים שְׁלֹא, אוֹלָם הֵם
71 נִקְרָאִים יָמֵי נִדְהָ, עַל שֶׁם שְׂרׁאוּיִים לֹדֵם נִדְהָ, שְׂאֵם תִּרְאֶה בָּהֶם דִּם,
72 הָרִי הִיא נִדְהָ. וְכֵן גַּם יָמֵי זִיבָה, הַכוּנָה שְׁהֵם יָמִים הָרְאוּיִים לֹדֵם
73 זִיבָה, שְׂאֵם תִּרְאֶה בָּהֶם דִּם, הָרִי הוּא דִּם זִיבָה. כְּמָה וְכִמְהָ חִילּוּקִים
74 יֵשׁ בִּין יָמֵי נִדְהָ לְבִין יָמֵי זִיבָה, וְחֻלְקָם יִבְאֹרוּ בְּסוּגִיָּא זֶה. מִשְׁתַּנּוּ
75 תְּבַאֵר אֶת דִּינָה שֶׁל הָאִשָּׁה בִּימֵי נִדְתָּה וּבִימֵי זִיבָתָה, מִתִּי הִיא בַּחוּקָת
76 טְהוֹרָה, וּמִתִּי בַּחוּקָת טוֹמֵאָה.
77 כָּל אַחֵד עֲשָׂר יוֹם שְׁלֹאֲחֵר שְׁבַעַת יָמֵי נִדְהָ, הָאִשָּׁה בְּחֻקָּת טְהוֹרָה.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת חוקת

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום רביעי - ז' תמוז מפרק לט עד סוף פרק מג	יום ראשון - ד' תמוז מפרק כג עד סוף פרק כח
יום חמישי - ח' תמוז מפרק מד עד סוף פרק מח	יום שני - ה' תמוז מפרק כט עד סוף פרק לד
יום שישי - ט' תמוז מפרק מט עד סוף פרק נד	יום שלישי - ו' תמוז מפרק לה עד סוף פרק לח
שבת קודש - י' תמוז פרק כ מפרק נה עד סוף פרק נט	

יום ראשון ד' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 176, אבל באמת בחי' אותיות... עד עמ' פט, כמ"ש במ"א:

34 החכמה והשכל של נבראים, ולא נקראו בשם "אותיות" לגבי
35 הנבראים, — מה שקוראים להן "אותיות", שלמטה מחכמה ושכל,
36 אין זה לגבי נבראים, שכן, כאמור, הן למעלה מעלה מענין החכמה
37 והשכל, אלא לגבי מדותיו. יתברך בבורן ובעצמן. — הן נקראות
38 בשם "אותיות", כפי שהן לא
39 יותר מאשר אותיות וגילויים
40 הנמשכים ממדות. והנה, —

41 האותיות שלמעלה, הן כ"ב
42 מיני המשכיות חיות
43 וכחות שונים זה מזה,
44 שבהן נבראו כל העולמות
45 עליונים ותחתונים וכל
46 הנבראים שבתוכם, שבהן
47 עלה ברצונו והכמתו
48 יתברך לברא העולם
49 ככ"ב מיני המשכיות —
50 כוחות, שונות דוקא, לא
51 פחות ולא יותר. — מאשר
52 כ"ב, והן הן כ"ב אותיות
53 הקבועות בפה ולשון, —
54 בפיו ובלשונו של האדם,
55 בדתנו — כמו שלמדנו
56 בספר יצירה — שהקב"ה
57 קבע את האותיות בפה
58 ולשון. [ותמונתן בכתב —
59 תמונת האותיות בכתב, כפי
60 שהן מופיעות בתורה
61 (במאמר) בצורתן המקובלת
62 — כגון: "ו" היא "יו"ד" מלמעלה וכו' הנמשך מה"ו"ד", היא מורה על
63 ציור ההמשכה, — באיזה אופן ההמשכה, כמו שיתבאר לקמן] —
64 שגם אותיות הדבור והמשכה שגנפשו האדם, הן המשכיות
65 מהשכל והמדות שגנפשו, מהותן ועצמותן, — של השכל
66 והמדות, כמו שנתבאר במקום אחר:

1 אבל באמת, בחינת אותיות הדבור של מעלה — היא למעלה
2 מעלה ממדרגת ומהות חכמה ושכל הנבראים, — שלא כאותיות
3 האדם שהן ענין של דומם ולמטה מהשכל, שהרי — ראייה שאותיות
4 הדיבור שלמעלה הן למעלה בהרבה משכל הנבראים היא מה
5 שבמאמר ואותיות "נעשה
6 אדם בצלמנו וגו'" — נברא
7 האדם בעל חכמה ושכל,
8 — וכיוון שמאותיות הדיבור
9 באים חכמה ושכל, הרי שהן
10 למעלה מעלה מחכמה
11 ושכל, או אפילו — שהאדם
12 וחכמה ושכל נהוו בהכל
13 העליון לבר, בדרגתו: —
14 כמו שכתוב: "ויפח באפיו
15 נשמת חיים", — ומ"הכל"
16 זה, שנופח באדם, נהווה
17 יצור בעל שכל וחכמה. ואם
18 כן — שמדיבור וההכל
19 נהווה אדם בעל חכמה
20 ושכל, הרי, הדבור והכל
21 העליון, הוא מקור
22 החכמה והשכל שגנפשו
23 אדם הראשון, הכוללת —
24 נשמתו של אדם הראשון
25 כוללת כל נשמות
26 הצדיקים, שהם גדולים
27 ממלאכי השרת. — וממילא
28 השכל שלהם הוא מדרגה
29 עליונה יותר גם משכל המלאכים — וכל זה התהווה מהדיבור וההכל
30 העליון, והנה, לפי שאותיות דבורו יתברך הן בחינות המשכיות
31 פחות וחיות ממדותיו יתברך, המיוחדות במהותו ועצמותו
32 בתכלית היחוד, שהוא — יתברך, למעלה מעלה לאין קץ
33 ממדרגת חכמה שגנפשו נבראים. — ולכן גם האותיות הנמשכות בענין

שער היחוד והאמונה

אבל באמת בחי' אותיות הדבור של מעלה היא למעלה מעלה ממדרגות ומהות חכמה ושכל הנבראים שהרי במאמר ואותיו נעשה אדם בצלמנו וגו' נברא האדם בעל חכמה ושכל או אפי' בהכל העליון לבר כדכתי' ויפח באפיו נשמת חיים וא"כ הדבור והכל העליון הוא מקור החכמה והשכל שבנשמת אדם הראשון הכוללת כל נשמות הצדיקים שהם גדולים ממלאכי השרת והיינו לפי שאותיות דיבורו ית' הן בחי' המשכות כחות וחיות ממדותיו ית' המיוחדות במהותו ועצמותו בתכלית היחוד שהוא למעלה מעלה לאין קץ ממדרגת חכמה שבנבראים ולא נקראו בשם אותיות לגבי הנבראים אלא לגבי מדותיו ית' בכבודו ובעצמן והנה הן כ"ב מיני המשכות חיות וכחות שונים זה מזה שבהן נבראו כל העולמות עליונים ותחתונים וכל הנבראים שבתוכם שכן עלה ברצונו והכמתו ית' לברא העולם ככ"ב מיני המשכות שונות דוקא לא פחות ולא יותר והן הן כ"ב אותיות הקבועות בפה ולשון כדתנו בס' יצירה [ותמונתן בכתב היא מורה על ציור ההמשכה כמ"ש לקמן] שגם אותיות הדבור והמשכה שבנפש האדם הן המשכות מהשכל והמדו' שבנפש ממהותן ועצמותן כמ"ש במ"א:

יום שני ה' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פט, פרק יב רק שהברואים... עד עמ' 178, מהאותיות עצמן.

72 "אותיות" רק לגבי המדות הקדושות מהן הן נמשכות, אך לא לגבי
73 הנבראים והם דוקא כ"ב סוגי המשכות (לא פחות ולא יותר) ואלו הן כ"ב
74 האותיות, שכן, כך עלה ברצונו וחכמתו של הקב"ה לברא את העולם בכ"ב
75 סוגי המשכות.
76 ברם, בהתאם לכך, יכולה להתעורר שאלה: כיוון שישנם רק כ"ב סוגי

77 פרק יב. בפרק הקודם, פרק יא, הסביר רבנו חזקן שאותיות ה"עשרה
78 מאמרות" הן המשכות ממדותיו הקדושות של הקדוש ברוך הוא המיוחדות
79 בתכלית היחוד עם הקב"ה עצמו (ולכן, למרות שהן נקראות אותיות,
80 מתהווה מהן ענין החכמה והשכל של נבראים. כלומר, אותיות "עשרה
81 מאמרות" הן למעלה מעלה מענין החכמה והשכל של נבראים; הן נקראות

1. בראשית ב, כ. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מדקאמר "אפילו" מוכח שזהו מדר' דלמטה מ"מאמר ואותיות" ובח"א רפ"ב דויפח גו' הוא מתוכיותו ופנימי' כו' ממח' וחכמתו ית' ! — והבי' עפמ"ש באגה"ת פ"ד שתחלה נמשכת מבחי' פנימי' ואח"כ ירדה כו'. עיי"ש".
3. ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א להלן.

1 המשכות בלבד, כיצד מתהווה מהם ריבוי עצום כל כך של נבראים שונים
2 אחד מהשני – יסביר זאת רבנו הזקן בפרק זה, פרק י"ב.
3 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועוד" (ועפ"ז תובן אריכות הדין לקמן בזה –
4 דלכאורה שייך לס' יצירה וכיו"ב הדנים בס' ההשתל' ואופנה – ולא בשער
5 המוקדש לבי' ענין היחוד –
6 אלא) שמדגיש ענין היחוד עוד
7 יותר ובפועל: דכל הנבראים הם
8 רק כ"ב המשכות וכו'".
9 רק – מזה, שְׁתִּכְרִיאִים
10 מִתְחַלְקִים לְמִינֵיהֶם –
11 השונים, בְּכֻלָּוֹת – כגון מין
12 ה"מדבר" או מין ה"חיי" –
13 ההבדל הכללי בנבראי
14 העולם הזה, וּבְפְרָטוֹת, –
15 ובמינים פרטיים. במין כללי
16 אחד, כמו: במין החי עצמו
17 ישנם כל סוגי מינים –
18 בהמות וחיות, עופות
19 וכדומה, – הבדלים רבים
20 מספור, אלה של כל כך
21 הרבה מינים, נעשה: עַל יְדֵי
22 שְׁנֵי הַצְרִיפִים – של
23 אותיות. בשעה שהאותיות
24 מצטרפות לצירוף מסוים –
25 מתהווה מין כזה, וכשהן
26 מצטרפות לצירוף אחר –
27 מתהווה מין אחר, וְחִלּוּפִים
28 וּתְמוּדוֹת, בְּנוֹכַח לְעֵיל. –
29 כנזכר בפרק א', שישנו
30 הענין של חילופים ותמונות, שאות אחת מתחלפת באות אחרת,
31 והנבראים ששמותיהם אינם נזכרים ב"עשרה מאמרות", נמשך
32 חיותם מעשרה מאמרות על ידי שאותיות העשרה מאמרות
33 מתחלפות באותיות אחרות, כִּי כָּל אוֹת הִיא מְשַׁכֶּת חַיִּית וְכֵן
34 מִיָּחַד פְּרָטִי, והערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולכאורה קשה – כיון
35 דמובדלים זמ"ז מי מחברם, ואיך בכחו לחברם? ומתרץ:]
36 וּבְשִׁנְצֻטְרָפוֹ אוֹתוֹת הִרְבֵּה לְחַיִּית תִּבְּה – כלומר, כוחות שונים
37 רבים ביחד, אִי מְלַכְד רְבִי מִינֵי בַּחוֹת וְחַיִּית הַנְּמַשְׁכִּים כְּפִי
38 מִסְפַּר הָאוֹתוֹת שֶׁבַתִּבְּהָ, עוֹד זֹאת – ישנו עוד כוח, הַעוֹלָה עַל
39 כְּלָנָה – העולה על כל הכוחות הפרטיים, והוא: הַמְשַׁכֶּת כָּח עֲלִיּוֹן
40 וְחַיִּית כְּלָלִית הַכּוֹלֵל וְשָׂקוּלָה כִּנְגַד כָּל מִינֵי הַבַּחוֹת וְהַחַיִּית
41 פְּרָטִיּוֹת שֶׁל הָאוֹתוֹת וְעוֹלָה עַל גְּבִיהֶן, – של הכוחות הפרטיים,
42 וְהִיא – המשכה זו מהכוח והחיות הכללי, מְחַבְרָתָן וּמְצַרְפָּתָן –

שער היחוד והאמונה

פרק יב רק שהברואים מתחלקים למיניהם בכללות
ובפרטות ע"י שינויי הצירופים וחילופים

ותמונות כנ"ל כי כל אות היא המשכת חיות וכח מיוחד
פרטי וכשנצטרפו אותיות הרבה להיות תיבה אזי מלכד
ריבוי מיני כחות וחיות הנמשכים כפי מספר האותיות
שבתובה עוד זאת העולה על כולנה המשכת כח עליון
וחיות כללית הכולל' ושקולה כנגד כל מיני הכח' והחיות
פרטיות של האותיות ועולה על גביהן והיא מחברתן
ומצרפתן יחד להשפיע כח וחיות לעולם הנברא

הנהגה

(ולפי שכל אות ואות מכ"ב אותיות
התורה היא המשכת חיות וכח מיוחד
פרטי שאינו נמשך באות אחרת לכך
גם תמונתו בכתב כל אות היא בתמונה
מיוחדת פרטית המורה על ציור
המשכה והתגלות האור והחיו' והכח
הנלה ונמשך באות זו איך הוא נמשך
ונתגלה ממדותיו של הקב"ה ורצונו
וחכמתו וכו'):

וכו' מכן שבו אוצרות שלג ואוצרות ברד וכו' שכללות
הרקיעים נבראו וחיים וקיימים בכללות תיבות אלו
שבמאמר יהי רקיע וכו' ופרטי הברואים שבו' רקיעים

מחברת ומצרפת את הכוחות הפרטיים, יחד', לְהַשְׁפִּיעַ כָּח וְחַיִּית
לְעוֹלָם הַנִּבְרָא בְּתִבָּה זו, לְכֻלָּו – לעולם באופן כללי, וּלְפְרָטוֹ.
– לנבראים הפרטיים שבעולם. הנהגה (ולפי שְׂכָל אוֹת וְאוֹת מִכ"ב
אוֹתוֹת הַתּוֹרָה, הִיא הַמְשַׁכֶּת חַיִּית וְכֵן מִיָּחַד פְּרָטִי שְׂאִינו
נִמְשָׁךְ בְּאוֹת אַחֶרֶת, לְכָךְ
גַּם תְּמוּנָתוֹ בְּכַתֵּב – כָּל
אוֹת הִיא בְּתִמּוּנָה מִיָּחַד
פְּרָטִית, – בציור פרטי
מיוחד, הַמּוֹרָה – תמונת
האות מראה על ציור
הַמְשַׁכֶּת – באיזה ציור
ואופן ההמשכה, וְהַתְגַּלּוּת
הָאֵל וְהַחַיִּית וְהַכָּח
הַנִּלְה וְנִמְשָׁךְ בְּאוֹת זו,
אֵיךְ הוּא נִמְשָׁךְ וְנִתְגַּלָּה
מִמְדּוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא וְרָצוֹנוֹ וְחֻכְמָתוֹ
(וכו'): – להלן מביא רבנו
הזקן, בפנים הספר, דוגמה
איך נבראים ממאמר אחד
(ידיהי רקיע"5 למשל)
הנבראים הפרטיים
והכלליים של העולמות.
הערת כ"ק אדמו"ר
שליט"א: "וגודל ענין היחוד
גם כמו שהענינים הם
בעוה"ז, דכל ז' הרקיעים
וכל צבא השמים – חיות כו'
ממאמר האחד דיהי רקיע
וגו' !!". כְּגוֹן הַרְדֵּךְ מְשַׁל, בְּתִבּוֹת שֶׁבְּמֵאֲמָר: "יְהִי רָקִיעַ וְגו'",
שֶׁנִּבְרָאוּ בָּהֶן – במלים "יהי רקיע", ז' רָקִיעִים וְכָל צֶבֶא הַשָּׁמַיִם
– הנבראים שבשמים, אֲשֶׁר בָּהֶם, כְּמֵאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ וְכָרוֹנָם
לְבָרְכָהּ: "שְׁחֻקִּים, – הרקיע שנקרא "שחוקים", שְׂבּו רִחִים
עוֹמְדוֹת וּמוֹחֲנוֹת מִן לְצִדִּיקִים וְכו', זְבוּל, – הרקיע שנקרא
"זבוּל", שְׂבּו יְרוּשָׁלַיִם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וּמוֹצֵת וְכו', מְכוֹן, – הרקיע
שנקרא "מכון", שְׂבּו אוֹצְרוֹת שֶׁלֹּג וְאוֹצְרוֹת בְּרָד וְכו', – הרי יש
לכל אחד משבעת הרקיעים, ענינו הכללי מה שהוא רקיע, והענינים
הפרטיים הנמצאים בו: ב"שחוקים" – "רחיים וכו'", ב"זבוּל" –
"ירושלים וכו'" וכך הלאה. שְׂכָלָלוֹת הַרְקִיעִים – מהותם הכללי
בתור רקיעים, נִבְרָאוּ וְחַיִּים וְקַיָּיִם בְּכֻלָּלוֹת תִּבּוֹת אֵלּוּ,
שֶׁבְּמֵאֲמָר "יְהִי רָקִיעַ וכו'" – באור הכללי הגלום במלים "יהי
רקיע" וגו', נתהוו שבעת הרקיעים בתור כלל של רקיעים*, וּפְרָטִי

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "(מחברתן) מלשון חבר – שנעשים שייכים זל"ז. (ומצרפתן יחד) נעשים דבר ונברא ותיבה א'. וכל' רש"י מצרף – חתיכה אחת חגיגה כ, ב. ובלא כף הדמיון. ובכ"מ ולהלכה למעשה". 5. בראשית א', ו. 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כפסק הזהיר (י, ב. ובכ"מ) במחלוקת ר' יודא ור"ל (חגיגה יב, ב). ובזו"א (לב, ב) משמע דגם ר' יודא ס"ל דז' רקיעים הם וזמה סיוע להמפרשים בחגיגה דלא פליגי ומר אמר חדא כו'. וראה מפרש לרמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ג'. 7. חגיגה יב, ב. ראה ביאור כ"ק אדמו"ר שליט"א לסוף הפרק. 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וי"ל הדיוק בזה, כי פרט הרקיע (דשחוקים וכו') נקרא ונתהווה משמו שיקראו לו בלה"ק (שחוקים וכו'). עיין לעיל ספ"א".

מלה זו, היא הגוברת והיא העקר בקריאה זו, - הכוח של
האות הראשונה, הוא הכוח העיקרי והראשי בהרכבת ואריגת
הכוחות - אם הוא כוח של חסד, החסד הוא בהתגברות; ואם כוח
אחר, הרי אותו כוח הוא בהתגברות, והשאר - שאר האותיות,
והכוחות שהן מבטאות,
מפלות אליה - לאות
(לכוח) הראשונה, ונגללות
פאורה, - של אותה
אות¹⁰, ועל ידי זה -
שצירוף האותיות הוא אחר,
והאות הראשונה בצירוף זה
היא אחרת, נבראת בריה
חדשה. - שכן הדבר
בצירוף אחר של אותיות.
וכן בחלופי אותיות או
תמורותיהן, - כשאות "א"
לדוגמה מתחלפת באות "ע", וכדומה, שבאן לא רק ששונה צירופן
של אותן אותיות, אלא שבצירוף החדש ישנן כבר אותיות אחרות
לגמרי, המחליפות את האותיות הקודמות, נבראות בריאות
חדשות פחותי המעלה בערך הנבראים מהאותיות עצמן.

הברואים שבו רקיעים, נברא כל פרט מהם וחי ונקים מאיזה
צורה אותיות מתבנות אלו, או חלופיהן ותמורותיהן, שהן -
הצירופים וחילופיהם ותמורותיהם, כפי בחינת חיות הנברא
הפרטי ההוא. - שבאותו צירוף מסויים מתהווה במדויק הכוח
והחיות המתאימים ונדרשים
לחיות של אותו נברא. כי
כל שנוי צורה, הוא
הרכבת ואריגת הכחות
והחיות בשנוי, - למשל,
האותיות א-ב-ג, המצטרפות
למלה "אבן" (השם, החיות
והכוח של אבן) - הרי זה
דוקא כשהצירוף הוא לפי
סדר זה: א-ב-ג, אך בשעה
שסדר האותיות משתנה,
מתקבל צירוף אחר של
שלוש אותיות - למרות שכיוון שהן אותן אותיות, וממילא,
לכאורה, גם אותן כוחות - אך כיוון שזה באופן הרכבה אחר של
כוחות, מתהווה מכך סוג אחר של כוח וחיות, שכל אות הקודמת
בצירוף - לדוגמה: במלה "אבן", שה"א" היא הראשונה בצירוף

שער היחוד והאמונה

נברא כל פרט מהם וחי וקיים מאיזה צירוף אותיות
מתיבות אלו או חילופיהן ותמורותיהן שהן כפי בחי'
חיות הנברא הפרטי ההוא כי כל שינוי צירוף הוא
הרכבת ואריגת הכוחות והחיות בשינוי שכל אות
הקודמת בצירוף היא הגוברת והיא העיקר בכריאה
זו והשאר טפילות אליה ונכללות באורה ועי"ז נבראת
בריה חדשה וכן בחילופי אותיות או תמורותיהן
נבראות בריאות חדשות פחותי המעלה בערך הנבראים
מהאותיות עצמן

למרות שכיוון שהן אותן אותיות, וממילא,
לכאורה, גם אותן כוחות - אך כיוון שזה באופן הרכבה אחר של
כוחות, מתהווה מכך סוג אחר של כוח וחיות, שכל אות הקודמת
בצירוף - לדוגמה: במלה "אבן", שה"א" היא הראשונה בצירוף

יום שלישי ו' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 178, כי הן ד"מ דוגמת... עד עמ' צ, יתברך ויתעלה.

שב"מאמרות", והן הן - ההארות שבבחינת תולדות, חלופי אותיות
ותמורותיהן, וברא בקן - ב"תולדות", שהם החילופים והתמורות
של האותיות, בריאים פרטים שכל עולם. וכן האיר ה' עוד, -
באופן נוסף (מהאותיות)
והמשך והוריד הארה
דהארה דהארה - לעיל
דובר, שזה כמשל אור
הלבנה המאיר על הארץ,
אור שהוא הארה מהארה
מהמשמש, ואילו כאן מדובר
שזה יורד למדרגה
ולצמצומים נמוכים עוד
יותר, והוא הארה דהארה
דהארה - הארה שלישית,
מהאור המאיר מהאותיות. -
זהו הארה דהארה דהארה.
וכן המשך עוד והוריד עד למטה
ובח' השתלשלות עד שנברא הדומם ממש
והוריד עד למטה מטה בבחינת השתלשלות, - כשלשלת, שכל
טבעת נמוכה מקודמתה, עד שנברא הדומם ממש - הדברים

כי הן דרך משל, דוגמת אור המאיר בלילה בארץ מן הירח, ואור
הירח הוא מהמשמש, ונמצא אור שעל הארץ - המאיר מן הלבנה,
הוא אור האור של המשמש. - לא האור של השמש עצמה, אלא אור
המתנוצץ מדבר שמקבל
אורו מהמשמש. וככה ממש
דרך משל, האותיות
שבמאמרות הן כללות
המשכת החיות והאור
והכח ממדותיו של
הקדוש ברוך הוא, לברא
העולמות מאין ליש,
ולתחיתן ולקנין כל זמן
משך רצונו והפרד. - שהם
יחיו ויתקיימו. חיות כללית זו
באה מה"מאמרות" עצמן.
ומכללות המשכה והארה
גדולה הזו, -
שמה"מאמרות" עצמן,
האיר ה' והמשך ממנה
תולדותיה ביוצא בה, - של המשכה זו, וענפיה, - של ההמשכה
הכללית, שהן תולדות והמשכת האור מהאותיות, -

שער היחוד והאמונה

כי הן ד"מ דוגמת אור המאיר בלילה בארץ מן הירח, ואור
הירח הוא מהמשמש, ונמצא אור שעל הארץ - המאיר מן הלבנה,
הוא אור האור של המשמש. - לא האור של השמש עצמה, אלא אור
המתנוצץ מדבר שמקבל
אורו מהמשמש. וככה ממש
דרך משל, האותיות
שבמאמרות הן כללות
המשכת החיות והאור
והכח ממדותיו של
הקדוש ברוך הוא, לברא
העולמות מאין ליש,
ולתחיתן ולקנין כל זמן
משך רצונו והפרד. - שהם
יחיו ויתקיימו. חיות כללית זו
באה מה"מאמרות" עצמן.
ומכללות המשכה והארה
גדולה הזו, -
שמה"מאמרות" עצמן,
האיר ה' והמשך ממנה
תולדותיה ביוצא בה, - של המשכה זו, וענפיה, - של ההמשכה
הכללית, שהן תולדות והמשכת האור מהאותיות, -

- 1 הדוממים שלא נראה בהם
- 2 כל חיות, כַּאֲבָנִים וְעֵפֶר,
- 3 וְשִׁמְוִתֵּיהֶן אֲבָן וְ"עֵפֶר" –
- 4 שהשם הוא חיותו של החפץ, 1
- 5 כנוצר בפרק הראשון, הֵם
- 6 חֲלוּפִים דְּחִלּוּפִים כו'
- 7 וְתַמּוּרוֹת דְּתַמּוּרוֹת כו', – 2
- 8 כלומר, שהאותיות
- 9 מתחלפות פעם שניה ויותר,

שער היחוד והאמונה

כאבנים ועפר ושמותיהן אבן ועפר הם חילופים דחילופים
כו' ותמורות דתמורות כו' כנ"ל:

נשלם חלק שני בעז"ה יתברך ויתעלה

- 10 פְּנִיכָר לְעִיל: – הרי, שחיותו
- 11 ומציאותו של כל נברא, הן
- 12 האותיות של "דבר ה'",
- 13 והנברא בטל במציאות
- 14 ל"דבר הוי", כך שכל
- 15 הבריאה בטלה ומאוחדת
- 16 אתו יתברך.
- 17 נְשָׁלֵם חֶלֶק שְׁנֵי בְּעוֹרֹת ה'
- 18 יִתְבָּרֵךְ וְיִתְעַלֶּה

יום רביעי ז' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 180, אגרת התשובה... עד עמ' צא, עכ"ל הברייתא:

- 19 לְקוּמֵי אַמְרִים חֶלֶק שְׁלִישִׁי הִנְקֵרָא בְּשֵׁם אֲגֶרֶת הַתְּשׁוּבָה
- 20 בתור הקדמה קצרה לחלק השלישי, של ספר ה"תניא", הוא "אגרת התשובה",
- 21 ראוי לציין: רבנו הוקן נקרא "בעל התניא והשולחן ערוך", והרבי שליט"א
- 22 מפרש: "בעל התניא" – פוסק בפנימיות התורה, ו"בעל השולחן ערוך" – פוסק
- 23 בנגלה דתורה.
- 24 ישנה אימרה בשיחותיו
- 25 הקדושות של הרבי הקודם
- 26 נשמתו עדן (ספר השיחות
- 27 ה'תשי"א עמוד 142 ואילך),
- 28 שארבעה חלקי ה"תניא" הם
- 29 כנגד ארבעה חלקי השולחן
- 30 ערוך.

- 31 את שייכותו של החלק השלישי, "אגרת התשובה", לחלק השלישי שב"שולחן
- 32 ערוך" ("אבן העזר"), מסביר הרבי שליט"א גם על פי חסידות וגם על פי נגלה:
- 33 על פי חסידות הרי זה לפי מה שאנו רואים להלן בפרק ד' שב"אגרת
- 34 התשובה", ששני האופנים בתשובה, תשובה תתאה ותשובה עילאה (תשובה
- 35 תחתונה ותשובה עליונה), הכוללות בתוכן כל ענין התשובה, הן שתי
- 36 האותיות "ה" שבשם הוי', ה' תתאה, ה' האחרונה, וה' עילאה, ה'
- 37 הראשונה, ואם כן – הרי זה הסדר "נשים", "מלכות" ו"בינה".
- 38 ובשם שהסדר בש"ס הוא, שבתחילה בא מסכת גיטין, ולאחריה – מסכת
- 39 קידושין, שזהו (כפי שהרמב"ם אומר בהקדמתו לפירוש המשניות) מפני שבפסוק
- 40 נאמר "ויצאה והיתה" ("ויצאה מביתו והיתה לאיש אחר", בתחילה "ויצאה" –
- 41 גירושין, גיטין, ואחר כך "והיתה", קידושין; ועל דרך זה בסדר דברי הימים,
- 42 שבתחילה היה "ויגרש את האדם", ובמדרש רבה בראשית פרשה כ"א פסקא ח'
- 43 כתוב ש"ויגרש" מלשון גירושין "כתב ישראל שנתגרשה", שיכולה עדיין
- 44 להתחתן. ולאחר מכן, בשעת מתן תורה, היה "קדשנו במצותינו", מלשון
- 45 "קידושין", כפי שכתוב ב"תניא" חלק ראשון, פרק מ"ו, שזה כמו קידושין
- 46 שהמקדש אומר "הרי את מקדשת לי" (וכפי שהוא אומר להלן בפרק י') – כך
- 47 הרי גם הסדר בנוגע ל"נשים" ברוחניות – שענין ה"קידושין" בא אחרי "גיטין",
- 48 וממילא מובנת השייכות ל"תשובה", שכן, כיצד יכול היה להיות קידושין אחרי
- 49 גירושין – אלא שמן ההכרח שיהיה בינתיים ענין התשובה, כפי שאומר בפרק י"ז
- 50 ב"תניא", שאי אפשר שיהיה ענין עבודת הוי' מבלי שיהיה לפני זה ענין התשובה.
- 51 זאת ועוד: על ידי חטא – "שולחה אמכם" (ככתוב: "ובפשעכם שולחה

- אמכם", "שולחה" – ענין הגירושין, ו"שולחה מביתו", ועל ידי תשובה, הרי
- כ"ה אמר ה' איזה ספר כריתות אמכם, שספר הכריתות, ענין הגירושין, שהיה
- לפני זה – מתבטל. ובנגלה ממש: גם מהגמרא ראייה מפורשת על שייכות ענין
- התשובה לקידושין שאחרי גירושין, כפי שהגמרא (יומא פ, ב) אומרת שרבי
- יוחנן אומר, שתשובה דוחה לא-
- 5 תעשה שבתורה, ומביא מהפסוק
- 6 (ירמיה ג, א) "לאמר הן ישלח
- 7 איש את אשתו והלכה מאתו
- 8 לאיש אחר הישוב אליה עוד,
- 9 ואת זנית רעים רבים ושובי אלי"
- 10 – אומר הקדוש ברוך הוא. כלומר,
- שענין התשובה דוחה

אגרת התשובה

- הענין של "לא ישוב בעלה הראשון לקחתה". הרי ברור מהגמרא, שענין
- התשובה הוא ענין הקידושין שאחרי גירושין. ברורה, איפוא, מכאן שייכות
- החלק השלישי של ספר ה"תניא", – "אגרת התשובה", לחלק השלישי של
- ה"שולחן ערוך" – "אבן העזר" – הענינים של "נשים".
- פֶּרֶק א. תְּנִיָּא – למדנו בברייתא, בְּסוּף – מסכת יוֹמָא: שְׁלֹשָׁה
- חֲלוּקֵי בְּפֶרֶה הֵם, – באופן הכפרה הניתנת לאדם על חטא שחטא,
- ישנן שלש דרכים שונות: אם עבר עבירה מסוג מסויים, קיים אופן
- מסויים של כפרה, ואם העבירה היא מסוג אחר, גם אופן הכפרה
- הוא אחר, וְתִשְׁכַּח עִם כָּל אֶחָד: – בשלש אופני הכפרה. יחיד
- עם כל אופן של כפרה, נדרש ענין התשובה: עֵבֶר עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה
- לא קיים מצות-עשה שהיה מחוייב לקיימה, וְשָׁב – וחזר בתשובה
- אֵינוּ זֶה מִשֵּׁם עַד שְׁמוּחֲלִין לוֹ; – כלומר, מוחלים לו מיד, עֵבֶר עַל
- מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה – עשה דבר שהתורה מצווה שלא לעשותו, וְשָׁב
- תִּשְׁכַּח תּוֹלָה, וְיוֹם הַכְּפָרִים מְכַפֵּר – התשובה עצמה אינה
- מספיקה ביחס למדה המרובה של כפרה הנדרשת לגבי אותה
- עבירה, התשובה משפיעה שלא יענישו אותו – עד לזמנה של
- הכפרה, והוא יום הכיפורים, בו הוא מתכפר על העבירה שעבר.
- פְּרִיזָה, דְּאֵת-עַל-גִּבּוֹ דְּלִעְנִין – למרות שלגבי קיום, מִצְוֹת עֲשֵׂה
- נְדוּלָה, שְׁדוּחָה אֵת לֹא תַעֲשֶׂה² – : כשמזדמן ענין שיש בו
- הניגודים של עשה ולא-תעשה, כלומר, על ידי שיעבור על לא-
- תעשה יקיים מצות-עשה – דוחה או ה"עשה" את ה"לא-תעשה",

לא־תעשה, נדרשת כפרה גדולה יותר? – אלא, ההסבר הוא
שהעליונות שישנה בקיום מצות עשה, בהמשכת אור בנפש האלקית
– לא ניתנת לתיקון על ידי הכפרה, שכן, האור שהחסיר להמשיך,
אין הכפרה משלימה. הכפרה באה רק כדי לכפר על שעבר על ציווי
ה' ולא קיים את המצוה –

ועל כך מספיקה תשובה בלבד. ואילו, בעבירה על לא־תעשה, באה הכפרה כדי לתקן את כל מה שהעבירה קלקלה, וכיוון שעל ידי העבירה – בפעולה – על הלא־תעשה, נגרם פגם בנפשו וגם למעלה, לכן אין די בתשובה בלבד לתקן את הדבר, אלא מן ההכרח להודק לכפרה של יום

כיפור, שדוקא הוא בכוחו לתקן ולהסיר את הפגם שנגרם בנפשו ולמעלה. וזאת אומר רבנו הזקן: הִינֵנּוּ – לכן בענין של קיום – גדולה מצות עשה מלא־תעשה, והיא דוחה את הלא־תעשה, מִשּׁוּם שֶׁעַל יְדֵי קִיּוּם מִצְוֹת עֲשֵׂה מְמַשֵּׁךְ אֹרֶךְ וְשֹׁפֵעַ בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים מִהָאֲרֶת אֲדִירָאִין סוֹף פְּרוּד־הוּא (כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּחֵרֵי, דְּרַמ"ח פְּקוּדֵיין – 248 מצוות העשה, אֲנִין רַמ"ח אֲבָרֵין דְּמִלְכָּא – הן 248 אברי "מלכא") – מדות של עולם האצילות הנקראות "מלכא", כלומר, כשם שאבר הוא כלי לכוח הנפש וממשיך בתוכו הכוח מהנפש אליו הוא משמש כלי, כך כל מצוה היא אבר וכלי להמשכה מיוחדת מהמדות שלמעלה, הנמשכת על ידי קיום אותה מצוה. הרי, שעל ידי קיום מצוה, ממשיכים אור ושפע בעולמות העליונים, וְגַם עַל נַפְשׁוֹ הָאֱלֵקִית, – הוא ממשיך אור ושפע מהארת אין סוף ברוך הוא – על ידי קיום המצוה, כְּמוֹ שְׁאוּמְרִים: – כמו שאנו אומרים בברכה שאנו מברכים על קיום מצוה: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו"; – שעל ידי מצוות, נמשכת קדושה על הנפש. ומפני טעם זה, שעל ידי מצוה עשה נמשך אור ושפע, – ישנה העליונות של מצוה עשה לגבי לא־תעשה, וְעֵשֶׂה דוחה "לא תעשה", אֲכַל לְעֵנִי תִשׁוּבָה, – לגבי ענין התשובה, כדי לתקן כשעבר על מצוה עשה, אֵף – למרות שהתשובה עצמה מספיקה על כך שְׁמוּחֵלִין לוֹ הֶעֱנֵשׁ עַל שֶׁמָּרַד בְּמִלְכוּתוֹ וְיִתְבָּרֵךְ וְלֹא עֲשֵׂה מֵאֲמַר הַמֶּלֶךְ, – הקב"ה. את זאת מתקנת תשובה בלבד, אך, בכל זאת, אין היא מתקנת כליל את העבירה על מצוה עשה, שהרי, מְבַל מְקוֹם הָאֹר – שהיה ממשיך על ידי קיום מצוה העשה, נֶעְדָּר – גם אחרי שחזר בתשובה, וְכֹל, וְכִמְאֲמַר בְּרַבְתִּינוּ וְכִרְוֵנָם לְבָרְכָהּ עַל פְּסוּק: "מִעֲוָת לֹא יִכָּל לְתַקֵּן" – "זֶה שֶׁבִטַּל קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עֲרֵבִית אוֹ וְכוּ'", – לא ניתן לתקן זאת, גם כשעושים תשובה, דִּאֵף שֶׁנִּזְדַּחַר מִעֲתָה לְקָרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עֲרֵבִית וְשִׁחְרִית לְעוֹלָם – היינו, שהוא חזר בתשובה על מה שהחסיר מקודם לקרוא קריאת שמע, אִין תִּשׁוּבָתוֹ מוֹעֵלֶת לְתַקֵּן מִה שֶׁבִטַּל פְּעַם אַחַת; – קריאת שמע. שכן, המשכת האור והשפע שהיה ממשיך על ידי אותה קריאת שמע – חסרה. על

ומותר לו לקיים את הדבר כדי לקיים את ה"עשה". לדוגמה: כלאים
בציצית; הרי שקיים מצות־עשה הוא למעלה מקיום לא־תעשה,
ואילו כאן אנו אומרים, שעל עבירת מצות־עשה מספיקה תשובה
בלבד כדי לכפר על כך. ועל עבירת לא־תעשה אין תשובה בלבד
מספיקה, אלא מן ההכרח להודק ליום כיפור לשם
כפרה? – שאלה זו עומד
רבנו הזקן לפתור. ומהפתרון
נבין גם פנימיות הענינים
המתעוררים על ידי קיום
מצות־עשה והפגם
המתחולל על ידי עבירה חס
ושלום על לא־תעשה,
ובהתאם לפנימיות הענינים
בא פסק ההלכה בנוגע
לקיום מצות־עשה כיצד
עליה לדחות לא־תעשה, ואופן הכפרה הנדרשת על עבירת לא־
תעשה. תוכן התירוץ בקצרה הוא: בקיום מצות־עשה, הרי נוסף על
כך שהוא מקיים ציווי הקב"ה לעשות את הדבר, גם נמשך על ידי
כך אור ושפע בעולמות העליונים ובנפשו, שכן, כל מצוה היא כמו
אבר (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל' רז"ל: רמ"ח איברין כנגד
רמ"ח מ"ע"), כלומר, כשם שאבר הוא כלי וממשיך חיות מהנפש, כך
כל מצות־עשה היא כלי וממשיכה שפע חיות מאור אין סוף ברוך
הוא, וכמו שבאבר מתלבשת החיות מהנפש – כך מתלבשת (כלומר,
נמשכת בפנימיות) החיות הנמשכת על ידי קיום מצות־עשה –
בעולמות; ואילו בלא־תעשה הרי למרות שבשעה שהוא מקיים
לא־תעשה – על ידי שאינו עובר עליה – שבענין קיום ציווי הקב"ה
הוא גם כאן מקיים הציווי שלא לעשות, כמאמר חכמינו ז"ל: "ישב
ולא עבר עבירה מימיו נותנים לו שכר (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
אבל רק) כאילו עשה מצוה", היות שאין זה דרך פעולה ועשיה, כמו
שהדבר במצות־עשה, אלא על ידי שלילה – על ידי אי־עשיה – הוא
מקיים ציווי ה', ותורה ומצוות הן הרי כדי להמשיך אור על ידי רמ"ח
מצוות־עשה, ולהעביר את "רוח הטומאה" על ידי שס"ה מצוות
לא־תעשה (כפי שאמר בחלק הראשון פרק ל"ז, דף מח, א), וכאן
בעניננו, כשנפגשים יחד עשה ולא־תעשה, ומתעוררת שאלה איזו
מהן לדחות, הרי שלא שייך כאן לומר שעל ידי שיעשה את הדבר
תישאר "רוח הטומאה", שכן, הוא הרי עושה בהתאם לציווי התורה,
שהתורה מצוה עליו לדחות את מצות הלא־תעשה. ואילו גם אם
התורה תצוה עליו לדחות מצות־עשה – הרי סוף סוף אין כאן
מעשה שימשיך את האור, והאור הרי יחסר אז. לכן דוחה העשה
את הלא־תעשה: החסרון שישנו באופן רגיל כשמקיימים לא־תעשה
– אין כאן, והריווח של עשיית מצוה עשה – המשכת האור – ישנו.
בהתאם לכך, הרי לכאורה, שגם בנוגע לעבירה על מצוה עשה,
שאו חסרה המשכת האור והשפע בעולמות ובנפשו – תהיה הכפרה
הנדרשת גדולה יותר, כפי שהדבר בעבירה על לא־תעשה, ולפי
דברי הגמרא ב"יומא", כאמור, הרי להיפך – שעל עבירה על

1 כל פנים הרי, מה שאפשר לו לתקן – הוא מתקן בתשובה בלבד, ולכן
2 מספיקה תשובה בלבד לשם כפרתו, ואין דבר נוסף כדי לסיים את
3 הכפרה. והעובר על מצות לא תעשה, על ידי שנדבק הרע
4 בנפשו – כשעושה פעולה של רע על ידי מעשה או על ידי דיבור או
5 על ידי מחשבה, הנה על ידי
6 זה, עושה פגם למעלה
7 בשרשה ומקור חוצבה (בלבושי' די"ם דעשי' כמ"ש
8 של הנשמה, (בלבושים די'')
9 בפירות דעשי' – בלבושי'
10 עשר ספירות שבעולם
11 העשיה, כמו שכתוב
12 בתקוני זהר⁸: "לבושי'
13 תקינת לון, דמניחו פרחין
14 נשמתין לבני נשא וכו'" –
15 לבושים התקנת להן,
16 ל"ספירות", שמהם פורחות
17 נשמות לבני אדם). רואים
18 אנו מ"תיקוני זהר" זה, שישנו
19 ענין של לבושים ל"ספירות"
20 שמהם באות הנפשות,
21 וכשעל ידי עבירה נעשה
22 פגם בנפש – נעשה על ידי כך פגם גם בשורש הנפש, לכן, אין
23 בפרה לנפשו ולא למעלה – כפי שיאמר להלן, משמעותה של
24 "כפרה" היא הסרת וניקוי הפגם, הנה תשובה בלבד אין בכוחה לנקות
25 את הפגם בנפש ולמעלה, עד יום הכפורים, – שהיום עצמו מכפר.
26 כמו שכתוב: – בנוגע ליום כיפור: "וכפר על הקדש מטמאות
27 בני ישראל ומפשעיהם וגו'", "לפני ה' תטהרו"¹⁰ – "לפני ה'
28 דיקא. – לפני ה' דוקא. "לפני" היינו למעלה, למעלה משם הוי', משם
29 תבוא טהרתכם. הרי שהטהרה של יום כיפור, באה ממקום וממדריגה
30 שלמעלה משם הוי', אשר לכן הוא למעלה מהמקום והמדריגה בהם
31 פוגע הפגם המתהווה על ידי שעוברים על לא־תעשה – ולכן ישנה

אגרת התשובה

על מל"ת ע"י שנדבק הרע בנפשו עושה פגם למעלה
בשרשה ומקור חוצבה (בלבושי' די"ם דעשי' כמ"ש
בת"ז לבושי' תקינת לון דמניחו פרחין נשמתין לב"ג
(וכו') לכך אין כפרה לנפשו ולא למעלה עד יוה"כ
כמ"ש וכפר על הקדש מטמאות כנ"י ומפשעיהם וכו'
לפני ה' תטהרו לפני ה' דיקא ולכן אין ללמוד מכאן
שום קולא ח"ו במ"ע ובפרט בת"ת. ואדרבה ארו"ל
ויתר הקב"ה על ע"ז וכו' אף שהן כריתות ומיתות
ב"ד ולא ויתר על ביטול ת"ת). עבר על כריתות
ומיתות ב"ד תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין (פי'
גומרין הכפרה והוא מלשון מריקה ושטיפה לצחצה
הנפש. כי כפרה היא לשון קינוח שמקנה לכלוך
החטא) שנאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם.
עכ"ל הברייתא:

כרת או מיתה על ידי בית דין – תשובה ויום הכפורים תולין, –
שלא להיענש מלמעלה על עבירות אלו, ויסורין ממרקין (פרוש,
– "ממרקין" הוא, גומרין הכפרה, והוא מלשון מריקה ושטיפה
לצחצה הנפש, כי בפרה היא לשון קינוח, שמקנה לכלוך
החטא), – הרי שבעבירות של כריתות ומיתות בית דין, לא מספיק
הניקוי שנעשה על ידי ענינים של תשובה ויום כיפור, אלא נדרש גם
הניקוי והמירוק על ידי יסורים רחמנא ליצלן, שנאמר¹²: "ופקדתי
בשבט פשעם ובנגעים עונם". – הרי שישנן עבירות כאלו שעליהן
נדרש הניקוי על ידי יסורין ר"ל – והן, העבירות שעונשן כריתות
ומיתות בית דין. עד כאן לשון הגר"תא – שבסוף מסכת יומא.

יום חמישי ח' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צא, והנה מצות התשובה... עד עמ' 182, כ"א מראה:

אגרת התשובה

והנה מצות התשובה מן התורה
היא עזיבת החטא בלבד (כדאי' בגמ' פ"ג דסנהדרין
ובח"מ ססי' ל"ד לענין עדות) דהיינו שיגמור בלבו¹⁷
שם הוא עוזב את החטא

63 והנה, מצות התשובה¹³
64 מן התורה היא עזיבת
65 החטא בלבד – עזיבת
66 החטא בלבד, היא ענין
67 התשובה מן התורה,

32 אז הכפרה על עבירה זו. על כל פנים יוצא, שבעבירה על מצות עשה
33 ישנו דבר חמור יותר מאשר בעבירה על לא־תעשה. ולכן אין ללמוד
34 מכאן – מהברייתא האומרת שבמצות עשה – כשעושים תשובה
35 מוחלין לו במקום, ואילו בלא־תעשה באה הכפרה רק ביום כיפור –
36 אי אפשר ללמוד שום קולא
37 חס ושלום במצות עשה,
38 ובפרט – שאסור ללמוד
39 שום קולא בתלמוד תורה,
40 – במצות העשה של לימוד
41 תורה, ואדרבה אמרו
42 רבותינו זכרונם לברכה¹¹:
43 ותר תקדושי־קדוהו –
44 בנסיבות מסוימות, על –
45 עבירות חמורות כמו עבודה
46 זרה וכו', אף שהן – אף
47 שעונשן כריתות ומיתות
48 בית־דין, ולא ותר על
49 בטול תלמוד תורה). –
50 להלן אומר בברייתא: עבר
51 על כריתות ומיתות בית־
52 דין – על עבירות שעונשן
53 כרת או מיתה על ידי בית דין – תשובה ויום הכפורים תולין, –
54 שלא להיענש מלמעלה על עבירות אלו, ויסורין ממרקין (פרוש,
55 – "ממרקין" הוא, גומרין הכפרה, והוא מלשון מריקה ושטיפה
56 לצחצה הנפש, כי בפרה היא לשון קינוח, שמקנה לכלוך
57 החטא), – הרי שבעבירות של כריתות ומיתות בית דין, לא מספיק
58 הניקוי שנעשה על ידי ענינים של תשובה ויום כיפור, אלא נדרש גם
59 הניקוי והמירוק על ידי יסורים רחמנא ליצלן, שנאמר¹²: "ופקדתי
60 בשבט פשעם ובנגעים עונם". – הרי שישנן עבירות כאלו שעליהן
61 נדרש הניקוי על ידי יסורין ר"ל – והן, העבירות שעונשן כריתות
62 ומיתות בית דין. עד כאן לשון הגר"תא – שבסוף מסכת יומא.

68 בראיתא – כפי שכתוב
69 בגמרא פ"ג דסנהדרין¹⁴
70 ובחשן משפט סוף סימן
71 לר"ל לענין עדות¹⁶, –
72 שם הוא עוזב את החטא

8. בהקדמה. 9. אחרי מות טז, טז. 10. שם, טז, ל. 11. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. 12. תהלים פט, כג. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כותב
"מצוה" (ולא "ענין" או "הנהגה התשובה" וכיו"ב. וע"ד ל' הרמב"ם ה' תשובה פ"ב ה"ב) – דפשוטות ה' מורה דס"ל דתשובה בתוכן דעזיבת
החטא מצוה מה"ת וגם להרמב"ם והסמ"ג שהרי אליב"י קאי כאן (וראה סהמ"צ להצ"צ מצות וידוי ותשובה בתחלתה) – ולא רק להרמב"ן
(נציבים ל, יא. הובא בלקו"ת עה"פ שם). ובס' היר לפני ה' תשובה, (שכנראה גם "הקדמות" אלו להרמב"ם הם): מ"ע א' והוא שישב החוטא
מחטאו לפני ה' ויתודה. ואולי ג"ז מקור דברי הצ"צ שם. ובסהמ"צ להרמב"ם: "מצוה ע"ג היא שצונו להתוודות כו' ולומר אותם עם
התשובה". ראה במפורט להלן עמוד 1118 ואילך. 14. כה, ב. 15. סעיף כט ואילך. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לא הביא מקדושין
(מט, ב) וש"ע אה"ע סל"ח סל"א לענין קדושין ובפרט דקדמו לסנה' וחז"ל (וראה מנ"ח מצוה שס"ד) – וי"ל דעדיפא ל' הוכחה מדיני ממונות
דלא אזלינן בחר רובא, זא. שלא רק ע"ד הרוב מספיקה עזיבת החטא".

- 1 בלבד ואינו חוזר על אותו חטא שעשה אותו פסול לעדות - הריהו
2 כשר לעדות¹⁷, דהיינו שייגמר בלבו בלב שולם, לבל ישוב עוד
3 לבקלה, למרד במלכותו ותפרד¹⁸, ולא יעבר עוד - על מצות
4 המלך - מלכו של עולם,
5 הקב"ה חם ושלום, הן
6 במצות עשה¹⁹ הן במצות
7 לא תעשה²⁰. וזהו עיקר
8 פרוש לשון "תשובה", -
9 כלומר, לשוב אל ה' בכל
10 לבו ובכל נפשו, לעבדו
11 ולשמור כל מצותיו, כמו
12 שכתוב²¹: "עובד רשע
13 דרכו ואיש און מחשבתי,
14 וישוב אל ה' וגו'²²"; - הפסוק
15 אומר: במה מתבטא שוב
16 אל הקב"ה - במה שהרשע
17 עזב את דרכו הקודמת,
18 והחזיק עזב את מחשבות
19 החטא שלו. ובפרשת
20 נצבים²³ פתיב: - כתוב²⁴:
21 "ושבת עוד ה' אלךך
22 ושמעת בקלו וגו', בכל לבך וגו'²⁴". - הריני²⁵ שענין התשובה
23 הוא, לשוב אל ה', על ידי השמיעה בקולו, דבר שצריך להיעשות
- 24 בכל הלב. וכך גם כתוב²⁶: "שובה ישראל עד ה' אלךך וגו'"; -
25 וכן כתוב²⁷: "השיבנו ה' אלךך וגו'²⁸". - מכל הפסוקים האמורים,
26 ברור שענין התשובה הוא לשוב אל ה', לקיים את מצותיו ולא
27 לעשות שום עבירות. ולא
28 פרעת ההמון, שהתשובה
29 היא התענית. - על
30 העבירות שעבר. ואפלו מי
31 שעבר על פרייתות
32 ומיתות בית דין, שגמר
33 בפירתו היא על ידי
34 יסורים, - כנזכר לעיל
35 מהביריתא במסכת יומא,
36 הינו שחקדש - פרך הוא
37 מביא עליו יסורים -
38 ויסורים אלה הם גמור
39 כפרתו, (וכמו שכתוב³¹:
40 "ופקדתי בשבט וגו'") -
41 "ופקדתי" דיקא, -
42 שהקב"ה מביא את
43 היסורים, והינינו²⁹ - מתי
44 מביא הקב"ה יסורים לגמור
45 הכפרה, הרי זה בשתשובתו רצויה לפניו ותפרד, בשובו אל ה'
46 בכל לבו ונפשו מאהבה, און באתערותא דלתתא ו"במים

17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עיקר הכוונה כאן - דלא התענית וכמשל"ק. אבל מהל' מובן דגם בלא וידי דברים - תשובה היא (וכדמוכח גם מהראיות משו"ע מחו"מ שלא הוזכרו שם וידי דברים), אלא שוידוי ובקשת מחילה - כשעושים - הם חלק התשובה ומוסיפים בתשובה - ולכן הוזכרו הרמב"ם כו' משא"כ התענית, הוא ענין בפ"ע, וכמשנ"ת בסוף הפרק ורפ"ב - "ולכן לא הוזכרו הרמב"ם והסמ"ג שום תעניות כלל". ועיין זח"צ קכב, א. סמה"צ להצ"צ מצות וידוי ותשובה. מנחת חינוך מצוה שסד". 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כל המשך הדברים - להקל עשיית התשובה, לבד ענין זה, דבכל תשובה צ"ל ענין כללי "דלא ישוב למרוד במל' ית". ולכאורה הוא חידוש גדול. וצ"ע המקור ע"ז בפוסקים [והוא בדוגמא שבקיום המצות ג"כ צ"ל הקדמת ענין הכללי בתחלה יקבל עליו עומ"ש ואח"כ עול מצות - ברכות רפ"ב] - וכ"ה גם בהכתובים שמביא לראי': יעזוב רשע דרכו (ל' יחיד - דרכו בכלל, שהוא רשע ואח"כ) מחשבותיו (ל' רבים, ענינים ועבירות פרטיות); ושבתי (בכלל), בקולו וגו' ("פרט") (ציוריו - פרטי המצות). וכן שצ"ל ב' החלטות "הן במ"ע הן במל"ת". 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שבתי צ"ל קום ועשה - ובכ"ז מקבל עליו". 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שבעבירה על מל"ת - ניכרת המרידה, משא"כ בהעדר עשיית מ"ע". 21. ישעיה נה, ז. 22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מפרש הסדרה ולא כדלקמן "בתורה" לשלול ואתחנן ד, ל - דשם הוא רק סיפור דברים, וכתחלתה העידותי בכס גו'. ועוד ועיקר (כי לכאורה גם מסיפור יש ללמוד מהו ענין התשובה) - כי שם אינו מפרט דצ"ל בכל לבך". 23. נצבים ל, ב. 24. הטעם מדוע מביא רבנו הזקן בתחילה פסוק מנביא (ישעיה) ולאחר מכן פסוק מן התורה, כותב הרבי שליט"א, ש"יש לומר" שזה מפני שבנביא מפורש שהתשובה היא עזיבת החטא. והרבי שליט"א מוסיף: "וראה הרמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב". 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ואף דכנ"ל כאן קאי (גם) להרמב"ם, ולדידי' פ' זה הבטחה היא (הל' תשובה פ"ז ה"ה) - עיין רמב"ן (שם) דתרווייהו איתנהו ב". ומר חפץ אלוף בסהמ"צ שלו מנה במנין העשין עשה ושבתי עד ה' אלךך (הובא בפי' הר"פ לסהמ"צ להרס"ג פרשה מ"ב) וכ"ה בסמ"ק במצוה נג' "לשוב דכתיב ושבתי עד ה"א ושמעת בקולו". 26. הושע יד, ב. 27. איכה ה, כב. 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הכרח כל ד' הפסוקים ודיוק סדרם (הקדים נביא לתורה וכו'): לקמן רפ"ג דע"י החטא מוריד השפעת שם הוי' ב"ה (דחלק הוי' עמו גו' חבל גו' - כמשל החבל כו') - שמה מובן שהתיקון (התשובה) צ"ל העלאת כהנ"ל. ובפ"ד מבוארים פרטי שם הוי' - ה' (אחרונה) מעשה - ועז"נ יעזוב רשע דרכו גו' וישוב גו'. ו' - קול וששה מדות (שבבלב) כו' - ועז"נ ושבתי גו' בקולו גו' לבבך גו'. ה' (ראשונה) התבוננות (רק בזה חסרוננו) - ועז"נ שובה ישראל (שם המעלה). ו' - שכל הנעלם שבכחו כו' שרש ועיקר חכ' שבה מלוש ה' (ח"א) פ"ט ושם, אשר כשנוגע לשם - פונה בכל הכחות כו'. - ועז"נ השיבנו ה' גו'. וזהו ג"כ הענין והסדר, שנאמר: סור מרע (יעזוב רשע - מל"ת) ועשה טוב (ושמעת גו' בכל לבך - דפליג לרמ"ח איבריך, רמ"ח מ"ע) בקש שלום (לאחרי סומ"ר וע"ט - שלכן נק' ישראל - ויכול להיות שלום ושלמות כו' - מתחלה מלמטלמ"ע, ואח"כ מלמעלמ"ט - שובה ישראל, השיבנו ה') וכמובן כ"ז מלקו"ת ס"פ בלק ד"ה מה טובו בבי' ד' תשובות - אלא ששם מבארם כאו"א בפ"ע - וכאן - כמו שכאו"א מהן (אפילו תשו"ת) כלולה מכולן. וק"ל. ע"ד הקבלה - ראה ש' הגלגולים הקדמה כא וולהעיר דשם מפרש ד' חלקי כפרה - וכפרה הד' חלול ה' וראה חדא"ג יומא (פו, א) [א]. 29. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מוסיף בזה ב' - דבכ"ז כל מצות התשובה גם על כריתות תלוי' באדם. ויכול למלאותה ולגמרה כי כששב מאהבה כו' מעורר כו'".

1 הפנים וכו' - אתערותא דלעילא, לעורר האהבה וחסד ה'
2 למרק עונו ב'סורים בעולם הזה, - על ידי התעוררות מלמטה,
3 ו"כמים הפנים", כפי שהאדם מבטא את רצונו העז לשוב אל ה' מצד
4 אהבתו אל ה' - דבר זה פועל התעוררות מקבילה למעלה, שגם

5 אליו יתייחסו באהבה וחסד,

6 למרק אותו כליל מעוונותיו

7 על ידי יסורים בעולם הזה, 1

8 וכמו שכתוב³⁰: "כי את 2

9 אשר יאהב ה' יוכיח וגו'". 3

10 - כדי למרק אותו מעוונותיו

11 - בעולם הזה. יסורים אלה, 5

12 שהקב"ה מביא, מצד 6

13 אהבתו, למי ששב אל ה' 7

14 מתוך אהבה - אלה הם 8

15 היסורים המסיימים כפרת 9

16 הנפש, בעבירות שגמר 10

17 כפרתו הוא על ידי יסורים. 11

18 אך, אין הכוונה לתעניות 12

19 ויסורים שאדם מקבל על 13

20 עצמו. ולכן לא הוזכרו 14

21 הרמב"ם והפמ"ג - מ"ע טז, 15

22 שום תענית כלל במצות 16

23 התשובה, אף - לא,

24 בכריתות ומיתות בית דין, - גם בתשובה על עבירות שעונשן

25 הוא כרת או מיתת בית דין, שגמר כפרת עבירות אלו הוא הרי ענין

26 היסורים - כפי שהגמרא אומרת - אף על פי כן, אין הרמב"ם והסמ"ג

27 מזכירים גם בעבירות אלו את ענין התענית - מפני שהיסורים

28 האמורים אינם מכוונים לתעניות, רק תודי - שמתודים ומפרטים

29 בדיבור את החטאים שחטאו, ובקשת מחילה, - על העבירות, כמו

30 שכתוב בתורה³¹: "והתנדו את חטאתם וגו'".³² - את הוידוי

31 ובקשת מחילה כן מזכירים הרמב"ם והסמ"ג במצות התשובה, שכן,

32 זהו חלק מהתשובה. טעמו של דבר (כתוב) הוא, כי בעבירה ישנו

33 "גוף" ו"נשמה". מעשה העבירה הוא ה"גוף", והרצון והתאוה לעשות

34 את העבירה, הוא ה"נשמה". בשעה שהוא עושה תשובה, עליו הרי

35 לבטל גם את ה"גוף" וגם את ה"נשמה" של העבירה. הנה את

36 ה"נשמה" - את הרצון והתאוה - מבטלים על ידי החרטה על העבר,

37 שחורה לו והוא מצטער על שעשה את העבירה. צער הוא הרי

38 ההיפך מתענוג, והצער על העבירה מבטל את התענוג שבסיבתו היו

39 בו הרצון והתאוה באותה עבירה. צריכים, אבל, הרי לבטל גם את

40 ה"גוף" של העבירה, ובכך להימנע להבא מלעשות עבירה זו - והרי

41 אין כאן מעשה שיבטל את מעשה העבירה, שהוא "גוף" העבירה.

אגרת התשובה

דלעילא לעורר האהבה וחסד ה' למרק עונו ביסורים
בעוה"ז וכמ"ש כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכו'. ולכן
לא הזכירו הרמב"ם והסמ"ג שום תענית כלל במצות
התשובה אף בכריתות ומיתות ב"ד. רק הוידוי
ובקשת מחילה כמ"ש בתורה והתודו את חטאתם
וכו'. ומ"ש ביזאל שובו עדי ככל לבבכם בצום ובבכי
כו' היינו לבטל הגזרה שנגזרה למרק עון הדור ע"י
יסורי בארבה. וזהו הטעם בכל תעניות שמתענין על
כל צרה שלא תבא על הצבור וכמ"ש במגלת אסתר.
ומ"ש בספרי המוסר ובראשם ספר הרוקח וס' חסידים
הרבה תעניות וסיגופים לעובר על כריתות ומיתות
ב"ד וכן למוציא זרע לבטלה שחייב מיתה בידי שמים
כמ"ש בתורה גבי ער ואונן ודינו כחייבי כריתות לענין
זה. היינו כדי לינצל מעונש יסורי של מעלה ח"ו.
וגם כדי לזרז ולמהר גמר כפרת נפשו. וגם אולי אינו
שב אל ה' בכל לבו ונפשו מאהבה כ"א מיראה:

הנה הוידוי שהוא מוציא בפיו, ו"עקימת שפתיו הוי מעשה" - זה
מבטל את "גוף" העבירה. על כל פנים, זהו ענין הוידוי שהוא חלק
מהתשובה. ואילו תעניות אינן חלק מהתשובה. ומה שכתוב
ביזאל³³: "שובו עדי ככל לבבכם בצום ובבכי וגו'", - כתוב הרי
כאן ענין התענית כחלק

מ"שובו אלי", היינו - הרי זה

כדי לבטל - הערת כ"ק

אדמו"ר שליט"א: ענין של

עתיד (ותשובה - עזיבת

העבר), הנזכר שנגזרה -

אז, למרק עון הדור על ידי

יסורים בארבה. - שכדי

לבטל את הגזירה, נדרש

ענין התענית. אך אין

התענית חלק מתשובה. וזהו

הטעם בכל תעניות

שמתענין על כל צרה

שלא תבא על הצבור, -

שהתענית באה כדי לבטל

את צרת הגזירה. וכמו

שכתוב במגלת אסתר³⁴ -

שאסתר ביקשה לגזור

תענית כדי לבטל גזירת המן.

ומה שכתוב בספרי המוסר, ובראשם ספר הרוקח וספר

חסידים, הרבה תעניות וסיגופים לעובר על כריתות ומיתות

בית דין³⁵, וכן - הם מביאים הרבה תעניות, למוציא זרע לבטלה,

שחייב מיתה בידי שמים, כמו שכתוב בתורה³⁶ גבי ער ואונן,

- בהם היה חטא זה, וזה אשר הביא את העונש של מיתה בידי

שמים, ודינו - של המוציא זרע לבטלה, כחייבי כריתות לענין זה

- ולכן מביאים ספרי המוסר האמורים הרבה תעניות למי שעבר על

חטא זה. הרי לכאורה, שהתעניות באות בתור יסורים לגמר הכפרה,

שבחייבי כריתות נדרש ענין היסורים דוקא, ואילו לעיל, נאמר הרי

שהיסורים הגומרים כפרתם של חייבי כריתות, הם דוקא היסורים

שמביאים על האדם מלמעלה, ולא התעניות שהוא מקבל על עצמו

בתור יסורים? - מסביר רבנו הוקן: היינו, כרי לנצל מענש יסורים

של מעלה חס ושלום; - (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין

דלעתיד (כנ"ל) - ולא תשובה - שהוא על העבר). שמא נגזר עליו

חס ושלום מלמעלה עונש של יסורים, יינצל מכך על ידי התעניות,

וגם כדי לזרז ולמהר גמר כפרת נפשו; - שבזה יש בכח התעניות

לעזור, וגם אולי אינו שב אל ה' ככל לבו ונפשו מאהבה, כי

אם מיראה: - שאז אין ה"כמים הפנים" שלמעלה, עוזר לגמור

30. משלי כז, יט. 31. נשא ה, ז. 32. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הי' צ"ל זה בתחילת הבי' - מהו תשובה מה"ת - אלא עיקר הכוונה כאן - דלא התענית וכמשל"ק. אבל מהל' מובן דגם בלא וידוי דברים - תשובה היא (וכדמוכח גם מהראיות משו"ע מחו"מ שלא הזכירו שם וידוי דברים), אלא שוידוי ובקשת מחילה - כשעושים - הם חלק התשובה ומוסיפים בתשובה - ולכן הזכירו הרמב"ם כ' משא"כ התענית, הוא ענין בפ"ע, וכמשנ"ת בסוף הפרק ורפ"ב - "ולכן לא הזכירו הרמב"ם והסמ"ג שום תעניות כלל". וענין זח"ג קכב, א. סהמ"צ להצ"צ מצות וידוי ותשובה. מנחת חינוך מצוה שסד". - ראה לעיל הערה 17. 33. ב, יב. 34. ד, טז. 35. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וביותר תגדל הקושיא מ"סיגופים" דלבטל גזירה לא מצינו רק תענית, כנ"ל ביזאל ואסתר כו'. ועכצ"ל שכאן הכוונה אחרת. 36. וישב לח, דר.

- 1 כפרתו על ידי יסורים, ולכן הוא מקבל על עצמו יסורים בענין
2 התעניות³⁷. אך בעצם, ענין היסורים הגומרים את הכפרה (בחיבי
- 3 כריתות ומיתות בית דין) אין הכוונה ליסורי תעניות, אלא ליסורים
4 שמביאים על האדם רחמנא ליצלן מלמעלה, כדי לגמור את כפרתו.

יום שישי ט' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 182, פרק ב אך כל זה... עד עמ' צב, יום רצון:

- 5 **פֶּרֶק ב.** בפרק הקודם, פרק א', הסביר רבנו הזקן, שתשובה אינה ענין
6 התענית, צום על עבירות שנעשו, אלא תשובה היא "עזיבת החטא", לעזוב
7 את החטא ולא לעשותו עוד. ואפילו בעבירות שגמר כפרתן הוא על ידי
8 יסורים (ודן העבירות שעונשן כרת או מיתת בית דין) – אין הכוונה ליסורי
9 תעניות שהאדם גזר על עצמו,
10 אלא הכוונה היא, ליסורים
- 11 שמביאים עליו מלמעלה, כדי
12 לגמור כפרת נפשו.

אגרת התשובה

פרק ב אך כל זה לענין כפרה ומחילת העון
שנמחל לו לגמרי מה שעבר על

- מצות המלך כשעשה תשובה שלימה ואין מזכירין
לו דבר וחצי דבר ביום הדין לענשו ע"ז ח"ו בעוה"ב
ונפטר לגמרי מן הדין בעוה"ב. אמנם שיהי' לרצון
לפני ה' ומרצה וחביב לפניו ית' כקודם החטא להיות
נחת רוח לקונו מעבודתו. היה צריך להביא קרבן
עולה אפי' על מ"ע קלה שאין בה כרת ומיתת ב"ד
כמו שדרשו רז"ל בת"כ ע"פ ונרצה לו וכדאיתא בגמ'
פ"ק דזבחים דעולה מכפרת על מ"ע והיא דורון לאחר
שעשה תשובה ונמחל לו העונש. וכאדם שסרח
במלך ופייסו ע"י פרקליטין ומחל לו. אעפ"כ שולח
דורון ומנחה לפניו שיתרצה לו לראות פני המלך
(ולשון מכפרת וכן מ"ש בתורה ונרצה לו לכפר עליו
אין זו כפרת נפשו אלא לכפר לפני ה' להיות נחת
רוח לקונו כדאי' שם בגמ' וכמ"ש תמים יהי' לרצון).
ועכשיו שאין לנו קרבן להפיק רצון מה' התענית הוא
במקום קרבן כמ"ש בגמרא שיהא מיעוט חלבי ודמי
שנתמעט כאלו הקרבתי לפניך וכו'. ולכן מצינו
בכמה תנאים ואמוראי' שעל דבר קל היו מתענים
תעניות הרבה מאד כמו ראב"ע שהי' מתיר שתהא
תשובה, היו צריכים להביא קרבן כדי להיות מרצה וחביב כמו לפני
החטא, ועכשיו שאין לנו קרבן להפיק רצון מה' – התענית הוא
במקום קרבן, כמו שכתוב בגמרא – שתפלת המתענה היא:
"שִׁיחָה מְעוֹט חֲלָבִי וְדָמִי שֶׁנִּתְמַעַט – על ידי הצום, בָּאֱלוֹ
הַקִּרְבָּתִי לִפְנֵיךָ וכו'" – הרי, שענין התענית הוא ענין של קרבן,
להיות מרצה לפני הקב"ה כמו לפני החטא. וְלָכֵן מְצִינוּ בַּכֹּמֶה
תְּנָאִים וְאִמּוּרָאִים, שֶׁעַל דָּבָר קָל, הָיוּ מִתְעַנִּים
תְּעִנִּיּוֹת הַרְבֵּה מְאֹד, בְּמֹד רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה שֶׁהָיָה מִתִּיר
- 13 **אֲךָ כָּל זֶה לְעֵנֵין כְּפָרָה**
14 **וּמְחִילַת הָעוֹן, – פועלת**
15 **התשובה ולא נדרשות על**
16 **כך שום תעניות, שֶׁנִּמְחַל לוֹ**
17 **לְגַמְרֵי מַה שֶּׁעָבַר עַל**
18 **מִצְוֹת הַמִּלֶּכֶת – מלכו של**
19 **עולם, כְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה**
20 **שְׁלֵמָה, וְאִין מְזַכְרִין לוֹ**
21 **דָּבָר וְחֲצִי דָּבָר בְּיוֹם הַדִּין**
22 **לְעֵנֵשו עַל זֶה – על חטאו,**
23 **חַס וְשְׁלוֹם בְּעוֹלָם הַבָּא,**
24 **וְנִפְטָר לְגַמְרֵי מִן הַדִּין**
25 **בְּעוֹלָם הַבָּא. אֲמָנָם – כדי**
26 **שִׁיחָה לְרָצוֹן לִפְנֵי ה'**
27 **וּמִרְצָה וְחֲבִיב לִפְנֵי**
28 **יְתָרְךָ בְּקִדְּם חַתָּמָא,**
29 **לְהוֹיֹת נַחַת רוּחַ לְקוֹנוֹ**
30 **מִעֲבֹדְתְּ – לשם כך, הִיָּה**
31 **צָרִיךְ לְהִבְיֹא קֶרְבֵּן עוֹלָה**
32 **אֲפִלּוּ עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה קֹלָה**
33 **שֶׁאִין בָּהּ כָּרַת וּמִיתָת**
34 **בֵּית דִּין, – גם כשמישהו עבר על מצות עשה כזו, היה עליו להביא**
35 **קרבן עולה – כשהיו יכולים להקריב קרבנות – בנוסף לתשובתו, כְּמֹד**
36 **שֶׁדִּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנָם לְבִרְכָּה בְּתוֹרַת בְּהֵימָּם עַל פְּסוּקֵי**
37 **"וְנִרְצָה לוֹ"; – שהעולה מרצה על מי שעבר על מצות עשה,**
38 **וּכְדִאִיתָא בְּגִמְרָא פֶּרֶק קָמָא דְּזִבְתִּים, – וכמו שהגמרא אומרת**
39 **בפרק ראשון של מסכת זבחים² דְּעוֹלָה מְכַפֶּרֶת עַל מִצְוֹת עֲשֵׂה,**
40 **וְהָיָה דוֹרוֹן לְאַחַר שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה וְנִמְחַל לוֹ הָעֹנֵשׁ, וּבְכֹאֲדָם**
41 **שֶׁסָּרַח בְּמִלֶּכֶת וּפִיִּסוּ עַל יְדֵי פְּרָקְלִיטִין – שתדלנים, וְנִמְחַל לוֹ, –**

37. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עפ"ז קשה למה לא הזכירו הרמב"ם (שהרי מדבר גם בעושה תשובה מיראה)!! ואולי כוונת בי' אדה"ז – שתעניות וסיגופים הנ"ל (מיעוט חלב ודם) הם ענין (קרבן-) תפלה על העתיד: לינצל מעונש וגם – שתמהר כפרתו וגם אולי – להגיע לתשובה מעולה ויותר. אלא שעפ"ז ג"כ ק"ק – חילוקי מספר התעניות כו' לכאור"א בפ"ע. אבל ראה פ"ב כיו"ב. ועיין ח"א פכ"ט ע"ד בטוש הגוף (אלא ששם נת' ענין הביטוש דסיבת חומריות הגוף – הקליפה וע"י התבוננות). 1. ויקרא א, ד. 2. ב. 3. אמור כב, כא. 4. ברכות יז, א. 5. ירושלמי ביצה פ"ב ה"ח.

1 שְׁתֵּהא פֿרָה יִוצֵאָה בְּרִצּוּעָה שְׂבִין קִרְנֵיהָ בְּשִׁבְתָּ, וְחֻכְמִים
2 אוֹסְרִים, וּפְעַם אַחַת יִצְאָה בֶּן פִּרְתּוֹ שֶׁל שְׂכֵנְתּוֹ וְלֹא מִחָ
3 בָּהּ, – שְׁתִּימָנַע מִכָּךְ, וְהִשְׁחֲרוּ שְׂבִין מִפְּנֵי הַצּוּמוֹת, – שְׁצַם, עַל
4 שְׁלֹא קִיָּם דְּבָרֵי חֲבֵרָיו; –

5 הַחֻכְמִים שֶׁאֵסְרוּ דָּבָר זֶה.

6 וְכֵן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שְׁאָמַר: 1
7 "בּוֹשְׁנֵי מִדְּבָרֵיכֶם בֵּית 2
8 שְׁמַאי", וְהִשְׁחֲרוּ שְׂבִין 3
9 מִפְּנֵי הַצּוּמוֹת; – שְׁצַם עַל 4
10 שֶׁהִתְבַּטָּא כִּךְ עַל בֵּית שְׁמַאי, 5
11 וְרַב הוֹנָא פְּעַם אַחַת 6
12 נִתְּהַפְּכָה לֹו רִצּוּעָה שֶׁל 7
13 תַּפְּלִין, וְהִתְעַנָּה מ' 8
14 צוּמוֹת; 7 וְכִתְּנָה רַבּוֹת – 9
15 בְּתַנָּאִים שׁוּנִים. – תַּעֲנִיּוֹת 10
16 אִלּוּ לֹא הָיוּ עֲנִין שֶׁל 11
17 תְּשׁוּבָה, וְגַם לֹא עֲנִין שֶׁל 12
18 יִסּוּרִים כְּדֵי לְגַמּוֹר אֶת 13
19 הַכִּפְּרָה – שֶׁהָיָה לֹא הָיוּ אֵלֶּה 14
20 חֻטָּאִים כֹּאִלּוּ הַדּוֹרְשִׁים גָּמֵר 15
21 כִּפְּרָה עַל יְדֵי יִסּוּרִים, אִלֵּא 16
22 הַתַּעֲנִיּוֹת בָּאוּ בַּמּוֹקֵם קֶרֶבֶן,

23 כְּדֵי לְהִיּוֹת מְרוּצָה וְחַבִּיב לִפְנֵי הַקִּבָּה כְּמוֹ לִפְנֵי הַחֲטָא. וְעַל יִסּוּר

24 זֶה – שִׁישׁ עֲנִין שֶׁל תַּעֲנִיּוֹת גַּם עַל חֻטָּאִים קְלִים שֶׁאֵינֶם דּוֹרְשִׁים גָּמֵר

25 כִּפְּרָה עַל יְדֵי יִסּוּרִים, אִלֵּא הַתַּעֲנִיּוֹת הֵן בַּמּוֹקֵם קֶרֶבֶן, הֵנָּה עַל יִסּוּר
26 זֶה, לְמַד מֵהָאֲר"י וְל' לְתַלְמִידָיו עַל פִּי חֻכְמַת הָאֱמֶת, – כְּפִי
27 שֶׁנִּקְרָאת תּוֹרַת הַקְּבֵלָה, מִסְפֵּר הַצּוּמוֹת לְכַמָּה עֲזוּנוֹת וְחֻטָּאִים,
28 אֵפֶי שְׂאִין בָּהֶן בִּרְתָּ וְלֹא
29 מִיתָה בְּיְדֵי שְׁמַיִם, –

30 שְׁבָהֶם נִדְרָשׁ גָּמֵר כִּפְּרָה עַל
31 יְדֵי יִסּוּרִים, כְּמוֹ עַל חֻכְמִים
32 קִנ"א – מֵאֵה חֲמִישִׁים
33 וְאַחַת, תַּעֲנִיּוֹת וְכו'; וְאִפְּלוּ
34 עַל אִיסּוּר דְּרַבְּנָן כְּמוֹ
35 כְּתָם יֵינָם – יֵין שֶׁל גִּי, 36
37 תַּעֲנִיּוֹת ע"ג – שְׁבָעִים וְשֵׁשׁ
38 תַּעֲנִיּוֹת וְכו'; וְכֵן עַל
39 כְּמוֹ תַּפְּלָה 8 – יִתְעַנָּה ס"א
40 – שְׁשִׁים וְאַחַת תַּעֲנִיּוֹת וְכו';
41 וְדָרְךְ בְּלָל, סוּד תַּתְּעִנִּית
42 הִיא כְּנִלָּה נִפְלָאָה
43 לְהַתְּנִילוֹת רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן
44 בְּרוּךְ־הוּא, כְּמוֹ הַקֶּרֶבֶן
45 שְׁנֵאמַר בּוֹ: "רִיחַ נִיחּוּחַ
46 לָהּ", – נַחַת רוּחַ לִקְבָהּ.

47 וְכְּמוֹ שְׂבָתוֹב בִּישְׁעִיהָ¹⁰: "הִלּוּהּ תִּקְרָא צוּם יוֹם רִצּוֹן לָהּ",

48 מְבָלָל – הָרִי, שֶׁהַצּוּם הַנִּרְצָה הוּא יוֹם רִצּוֹן;

אגרת התשובה

פרה יוצאה ברצועה שבין קרניה בשבת וחכמים
אוסרי' ופ"א יצאה כן פרתו של שכנתו ולא מיחה
בה והושחרו שיניו מפני הצומות על שלא קיים דברי
חביריו. וכן ר' יהושע שאמר בושני מדבריהם ב"ש
והושחרו שיניו מפני הצומות. ורב הונא פעם אחת
נתהפכה לו רצועה של תפילין והתענה מ' צומות.
וכהנה רבות. ועל יסוד זה לימד האריז"ל לתלמידיו
עפ"י חכמת האמת מספר הצומות לכמה עונות
וחטאים אף שאין בהן כרת ולא מיתה בידי שמים
כמו על הכעס קנ"א תעניות וכו'. ואפי' על איסור
דרבנן כמו סתם יינם יתענה ע"ג תעניות וכו' וכן על
ביטול מ"ע דרבנן כמו תפלה יתענה ס"א תעניות וכו'
ודרך כלל סוד התענית היא סגולה נפלאה להתגלות
רצון העליון ב"ה כמו הקרבן שנא' בו ריח ניחוח לה'.
וכמ"ש בישעי' הלזה תקרא צום ויום רצון לה' מכלל
שהצום הנרצה הוא יום רצון:

יום שבת קודש י' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צב, פרק ג והנה חכמי... עד עמ' 184, ג"פ וכו'.

49 **פֿרָק ג.** בִּפְרָק הַקּוּדֶם, פֿרָק ב', הַסְבִּיר רַבֵּנוּ הֹזֵק, שֶׁלְמִדּוֹת שֶׁלְעֵצֶם עֲנִין
50 הַתְּשׁוּבָה לֹא נִדְרָשׁוֹת שׁוּם תַּעֲנִיּוֹת, הָרִי כְּשֶׁם שֶׁבִשְׁעָה שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה
51 קִיָּם הָיוּ צְרִיכִים, אַחֲרֵי הַחֲזוּרָה
52 בְּתְשׁוּבָה, לְהַקְרִיב קֶרֶבֶן עוֹלָה
53 עַל הַחֲטָא, גַּם בִּעֲבִירָה עַל
54 מִצְוֹת־עֲשֵׂה קְלָה, וְעֲנִינוּ שֶׁל
55 הַקֶּרֶבֶן הָיָה כְּדֵי שִׁיחִיהָ "וְנִרְצָה
56 לָהּ", שִׁיחִיהָ הַחֲזוּרָה בְּתְשׁוּבָה רִצּוֹן
57 וְחַבִּיב לִפְנֵי הַקִּבָּה כְּמוֹ לִפְנֵי
58 הַחֲטָא, הָרִי כַּעַת, שֶׁאֵין לָנוּ
59 קֶרֶבֶנוֹת לְהִבְיֵא עַל יְדֵם אֶת
60 ה'וְנִרְצָה לָהּ" – בֵּא הַתַּעֲנִיּוֹת
61 בַּמּוֹקֵם הַקֶּרֶבֶן. עַל יִסּוּר זֶה לִימַד
62 הָאֲרִיז"ל, בְּהַתָּאם לַחֲכַמַּת

אגרת התשובה

פֿרָק ג. וְהֵנָּה חֲכָמִי הַמוֹסֵר הָאֲחֵרוֹנִים נִחְלָקוּ בְּמִי
שֶׁחֲטָא חֲטָא א' פְּעָמִים רַבּוֹת. דִּישׁ –
אֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ לְהַתְּעַנּוֹת מִסְפֵּר הַצּוּמוֹת לְאוֹתוֹ חֲטָא
פְּעָמִים רַבּוֹת כְּפִי הַמִּסְפֵּר אֲשֶׁר חֲטָא. כְּגוֹן הַמוֹצֵיא
זֶרַע לְבַטְלָה שֶׁמִּסְפֵּר הַצּוּמוֹת הַמְּפֹרָשׁ בְּתִיקוּנֵי תְּשׁוּבָה
מֵהָאֲרִיז"ל הֵן פ"ד תַּעֲנִיּוֹת וְאֵם חֲטָא בּוֹה עֶשֶׂר אוֹ
עֶשְׂרִים פְּעָמִים עַד"מ צָרִיךְ לְהַתְּעַנּוֹת עֶשֶׂר אוֹ עֶשְׂרִים
פְּעָמִים פ"ד וְכֵן לְעוֹלָם. דּוּמִיא דְּקֶרֶבֶן חֲטָאֵת שְׁחִיב
לְהִבְיֵא עַל כָּל פְּעַם וּפְעַם. וַיֵּשׁ מִדְּמִין עֲנִין זֶה לְקֶרֶבֶן
לְכָל חֲטָא, הוּא לְפִי מִסְפֵּר הַפְּעָמִים שֶׁעָבַר עַל אוֹתוֹ חֲטָא, דְּיוֹמָא –
כְּמוֹ, דְּקֶרֶבֶן חֲטָאֵת – הִעֲרַת כ"ק אֲדַמּוּר"ר שְׁלִיט"א: כָּל הַחֲטָאוֹת,
שְׁחִיב לְהִבְיֵא עַל כָּל פְּעַם וּפְעַם; – שֶׁחֲטָא. וַיֵּשׁ – בֵּין חֲכָמִי
הַמּוֹסֵר הָאֲחֵרוֹנִים – שֶׁאֲחֲרֵי הָאֲרִיז"ל, נִחְלָקוּ –

6. חגיגה כב, ב. 7. מועד קטן כה, א. 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אין להוכיח מכאן דאדה"ז ס"ל דתפלה מדרבנן [ראה שו"ע דאדה"ז סק"ו, תניא רפ"ח, לקו"ת בלק (ע, ג). ובמכ' אדה"ז הידוע (בית רבי ח"א כ, א) בפשיטות דתפלה מה"ת וראה משנת יואל שקו"ט וביאור], כי לכ"ע זמני התפלה הם דרבנן וכשביטל זה ציווה האריז"ל להתענות ס"א כו". 9. ויקרא א, ג. 10. נח, ה.

- 1 המוסר, מִדְּמִין – משווים, עֲנִין וְהַלְכָּן עוֹלָה הַבָּאָה עַל מַצּוֹת
 2 עֲשֵׂה, הָאֵפֶלֶו עֵבֶר עַל כִּמָּה מַצּוֹת עֲשֵׂה – מִתְכַּפֵּר – ומתרחצה
 3 לפני הקב"ה, בְּעוֹלָה אַחַת, בְּדֹאֵיתָא בְּגִמְרָא פֶּרֶק קָמָא דְּזִבְחִים²
 4 – כמו שהגמרא אומרת
 5 בפרק ראשון של מסכת
 6 זבחים. וְהִכְרַעַה הַמְקַבֵּלֶת¹
 7 בָּזָה, – בין שתי הדיעות של
 8 חכמי המוסר, היא
 9 לְהַתְעַנּוֹת ג' פְּעָמִים כָּפִי
 10 מִסְפַּר הַצּוּמוֹת דְּהֵמָא זֶה,⁵
 11 דְּהֵינּוּ – בגין: רנ"ב – מאתיים
 12 חמשים ושנים, שלש פעמים
 13 שמונים וארבעה צומות על
 14 הוצאת שְׂכֶבֶת זָרַע⁸
 15 לְבִטּוֹלָה, וְכֵן בִּשְׁאָר
 16 הַמָּאִים וְעֻנּוֹת – שעבר עליהם הרבה פעמים, יצום שלש פעמים
 17 במספר הצומות הקבוע לאותו חטא. וְהַפְעָם – מדוע שלש פעמים
 18 דוקא, הוא על פי מה שכתב בזהר הקדוש סוף פְּרָשַׁת נח:⁹
- 19 "כִּיּוֹן דְּחָב בְּרַ נֶשׁ קָמִי קְדָשָׁא פְּרִידָהּ הוּא, – כשאדם חוטא לפני
 20 הקב"ה, וְקָמָא תְּרָא – בפעם הראשונה שחוטא אותו חטא, עֵבֶיד
 21 רְשִׁימוּ בּוֹ, – זה עושה רושם למעלה. אם חטא פעם שניה אותו
 22 חטא – אומר שם בזהר –
 23 מתחזק הרושם, וְקָמָא
 24 תְּלִיתָא – אם חטא פעם
 25 שלישית אותו חטא,
 26 אֲתַפְּשֵׁט הָהוּא בְּתָמָא
 27 מִסְטָרָא דָּא לְסְטָרָא דָּא
 28 בּוֹ, – מתפשט הכתם
 29 והפגם בעקבות החטא מצד
 30 אל צד, כלומר: אין זה רושם
 31 בלבד, או רושם חזק בלבד,
 32 אלא פגם החודר מצד אל
 33 צד, לְכַךְ צָרִיד מִסְפַּר
 34 הַצּוּמוֹת נָם בֵּין ג' פְּעָמִים וְכֵן. – כיוון שעל ידי חטאו בפעם
 35 השלישית אותו חטא, מתהווה ההתפשטות הגדולה ביותר של הפגם
 36 למעלה.

אגרת התשובה

עולה הבאה על מ"ע ראפי' עבר על כמה מ"ע מתכפר בעולה אחת כדאי' בגמ' פ"ק דזבחים. והכרעה המקובלת בזה להתענות ג"פ כפי מספר הצומות דחטא זה. דהיינו רנ"ב צומות על הוצאות שז"ל וכן כשאר חטאים ועונות. והטעם הוא עפ"י מ"ש בזה"ק ס"פ נח כיון דחב ב"נ קמי קודב"ה זמנא חדא עבד רשימו ב' זמנא תליתאה אתפשט ההוא כתמא מסטרא דא לסטרא דא ב'. לכך צריך מספר הצומות ג"כ ג"פ וכו'.

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ עולות אחרות – ראה סוגי הקרבנות בהקדמת הרמב"ם לפיה"מ קדשים". 2. ה, ב, ו, א, ז, ב. 3. עג, ב.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה מיכאל שי

שלום וברכה!

במענה לשאלתו במ"ש אודות השינויים בבית רבקה, להחליף גיל התלמידים וכו'.

הנה מובן וגם פשוט, שהסברא שתהיינה כתות מגיל מבוגר יותר, טובה היא במאד מאד, ומכמה טעמים, אבל ביחד עם זה ג"כ מובן ופשוט, שאין מקום לעשות מין מסחר בכזה, ז.א. שישלחו תלמידות בית רבקה למוסד חינוך אחר, שהרי האחריות הוא על מוסד ב"ר שיתחנכו גם הקטנות דוקא בחינוך על טהרת הקדש, ואין כאן מקום לחילוף זו בזו, כי אם להגדיל ולהוסיף כתות מבוגרות, וביחד עם זה לחפש אמצעים להוצאה הנוספת ע"ז, אבל פשוט שלא לשלוח תלמידות מהמוסד מאיזה גיל שתהיינה, וק"ל.

בברכת הצלחה ולבשו"ט.

ת"ח במיוחד על רשימת הת' העובדים בחינוך וכו' ובכלל על כתבו בהצלחת העבודה ותקותי חזקה שעוד יותר יש, והרבה יותר, ממה להיות בשמחה מפירות העמל שלו ושל שאר אנ"ש שי' שבמרקו. ובדאי שזה יוסיף בכאז"א מהם כח ואומץ לא רק להמשיך בעבודה"ק אלא להוסיף כהנה וכהנה וזכות הרבים-ות מסייעתם וכ"ק רבותינו נשיאינו מעוררים ר"ר להצלחתם ככהנ"ל מתוך בריאות שמחה וטוב לבב ולברכה ולהצלחה גם בעניינים הפרטים.

יום ראשון	יום רביעי	ד תמוז	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: חוקת, רביעי עם פירש"י. תהלים: כג"כח. תניא: פרק י. אך . . . "174" מדרכנו. חסיד אחד, או תלמיד אחד, כאשר נותן לבו דעתו ונפשו על התורה וחזקה, פועל ישועות בעיר גדולה בכל עניני העיר, והוא בדרך מלמעלה מדרך הטבע בזכות אבות העולם.			

יום שני	יום חמישי	ה תמוז	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: חוקת, חמישי עם פירש"י. תהלים: כט"לד. תניא: ומ"מ . . . "174" אתכסיתא כו'. רבנו הוזן שאל את אחד החסידים הגדולים המקרבים ביותר, בהיותו אצלו ביחידות, למצבו. ויתאונן החסיד כי ירד מנכסיו וכו'. ויענהו רבנו: לך זקוקים – שתאיר סביבתך בתורה ועבודה שכלב. פרנסה ומה שאתה צריך – זאת צריך הקדוש ברוך הוא לתת לך. עשה מה שאתה צריך, יעשה ה' יתברך את מה שהוא צריך.			

יום שלישי	יום שישי	ו תמוז	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: חוקת, ששי עם פירש"י. תהלים: לה"לח. תניא: עד"מ . . . מדות כלל. המצות נמשכות על ידי המקיף שבמצות עצמם. מצות צדקה, על דרך משל, היא מצוה כוללת, אשר כל המצות נקראות בשם צדקה. ומהאי טעמא [=מסיבה זו] נכון במאד לתת קדם כל מצוה פרוטה לצדקה, שהוא המשכת המקיף בפנימי. ומכל מקום הוי [זה] מקיף הקרוב, מה שאין כן תורה שהיא מקיף הרחוק ופעלתו נעלה יותר.			

יום רביעי	שבת	ז תמוז	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: חוקת, שביעי עם פירש"י. תהלים: לט"מג. תניא: פרק יא. והנה . . . "176" בלבו. אאמו"ר אמר: חסידות איז נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחילתן, די דרגא פון עיגולים מבלי אשר ימצא ראש וסוף, אבער אחר כל זה איז דער עיקר איז סדר. דער בעש"ט איז געווען א מסודר, דער מעזריטשער האט מדקדק געווען אויף סדר, און דער עלטער זיידע – רבינו הזקן – האט געלערענט חסידים זיי זאלען זיין מסודרים, דאס זעהט מען אין זיינע מאמרים, בריף, ניגונים. די חסידים וואס האבען געהאט א זמן קבוע אויף קומען אין ליאזנא – דערנאך אין ליאדי – האבען ניט געהאט קיין רשות בייטען דעם זמן אן א רשיון פון רבי'ן, אויף באקומען א רשיון האט מען געדארפט זאגען א טעם. באם רבי'ן איז געווען א ועד מיוחד אויף פיהרען סדר החסידים ובראשו מהרי"ל אחי רבינו, און א באזונדער ועד אויף אנפירען מיט חסידישע יונגעלייט ובראשו אדמו"ר האמצעי.			

אֲדָנִי אֲבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב] אָמַר: חֲסִידוֹת הַיָּהּ בְּבַחֲנִית נְעוּץ תַּחֲלָתָן בְּסוּפָן וְסוּפָן בְּתַחֲלָתָן דְּרֵגֶת הַעֲגוּלִים, מִבְּלִי אֲשֶׁר יִמָּצֵא רֹאשׁ וְסוּף – אֲבָל אַחֵר כָּל זֶה הָעֵקֶר הוּא סֵדֶר.

הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הָיָה מְסֻדֶּר, הַמְּגִיד מִמַּעֲזָרֵיטְשׁ דְּקִדֵּק בְּסֵדֶר, וְהַסְבֵּא רַבָּא – רַבְּנֵי הַזֶּקֶן – לְמַד אֶת הַחֲסִידִים שֶׁהֵם יֵהְיוּ מְסֻדָּרִים. זֹאת רוֹאִים בְּמֵאמְרָיו, מִכְתָּבָיו, נְגוּנָיו. הַחֲסִידִים שֶׁהָיָה לָהֶם זְמַן קְבוּעַ לְבֹא לְלִיאֻזָּנָא – אַחֵר כִּךְ לְלִיאָדִי – לֹא הָיְתָה לָהֶם רְשׁוּת לְשַׁנּוֹת אֶת הַזְּמַן לֹא רִשְׁיוֹן [=הַתֵּר] מִהֶרְבִּי. כִּדִּי לְקַבֵּל רִשְׁיוֹן הָיָה צָרִיךְ לְנַמֵּק.

אֲצֵל הַרְבֵּי הָיָה וְעַד מִיחָד לְהִנְהֵגַת סֵדֶר הַחֲסִידִים, וּבְרֹאשׁוֹ מִהְרִי"ל [=מורנו הרב יהודה לייב] אַחֵי רַבְּנֵי, וְעַד מִיחָד לְהִנְהֵגַת הָאֲבָרְכִים הַחֲסִידִיִּים, וּבְרֹאשׁוֹ אֲדָמוֹר הָאֲמָצְעִי.

יום חמישי	יום ראשון	ח תמוז	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: בלק, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: מדר"מח. תניא: אבל האמת . . . כמ"ש במ"א.			
מְצִינֵנו דְּעֵקֶר חֲבָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הָיָה "לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה" – כְּפִרּוּשׁוֹ יַחְבֵּר – "אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ". הֵינּוּ, דְּכָל גְּדָל עֲבוּדָתוֹ בְּהַנְסִיווֹת, אֵינוֹ בְּעֶרְךְ לְגַבִּי הָא [=וְהָ] דִּיצְוֶה וַיַּחְבֵּר אַחֲרֵיהֶם, מִה שִׁיזֻכָּה אַחֲרֵיהֶם.			

יום שישי	יום שני	ט תמוז	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: בלק, שני עם פירש"י. תהלים: מט"נד. תניא: פרק יב. רק . . . 178" עצמן.			
אלע אידישע עלטערן וועלכע באדארפען האַבען א ספעציעלע ישועה און הצלה פאר זייערע קינדער, איז דער זיכערסטער מיטעל צו שטיצען תורה לערנער.			
כָּל הַהוֹרִים בִּישְׂרָאֵל הַזְּקוּקִים לִישׁוּעָה וְהַצְלָה מִיַּחַדָּת לִילְדֵיהֶם, הָאֲמָצְעִי הַבְּטוּחַ לְכָךְ הוּא לְתַמּוֹךְ בְּלוּמְדֵי תוֹרָה.			

שבת קודש	יום שלישי	י תמוז	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: בלק, שלישי עם פירש"י. תהלים: נה"נט. תניא: כי הן ד"מ . . . כו' כנ"ל.			
רַבִּינוּ הוֹקֵן בְּתַחֲלִית נְשִׂאוֹתָיו אָמַר תּוֹרָה: מִה' מַצְעָדִי גִבֵּר כּוֹנֵנוּ, אוּ אִיד קוֹמֵט אֵין אֶרֶט, אִיז עַס צוֹלִיב אַ כּוֹוֵנָה טָאָן אַ מִצְוָה, הֵן אַ מִצְוָה שְׂבִין אָדָם לְמָקוֹם וְהֵן אַ מִצְוָה שְׂבִין אָדָם לְחִבְרֹו. אַ אִיד אִיז אַ שְׁלִיחַ שֶׁל מַעֲלָה, אַ שְׁלִיחַ וּוּאוּ עַר אִיז, אִיז עַר דְּעַר כַּח הַמְּשַׁלַּח, דְּעַר יִתְרוֹן הַמַּעֲלָה אֵין נִשְׁמוֹת לְגַבִּי מְלָאכִים – וּוּאָס בֹּא נִשְׁמוֹת אִיז דָּאָס עַל פִּי הַתּוֹרָה.			

רַבְּנֵי הַזֶּקֶן בְּתַחֲלִית נְשִׂאוֹתָיו אָמַר "תּוֹרָה": "מִה' מַצְעָדִי גִבֵּר כּוֹנֵנוּ". כַּאֲשֶׁר יְהוּדִי מְגִיעַ לְמָקוֹם, הָרִי זֶה בְּשֵׁל כּוֹנֵנָה לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, הֵן מִצְוָה שְׂבִין אָדָם לְמָקוֹם וְהֵן מִצְוָה שְׂבִין אָדָם לְחִבְרֹו. יְהוּדִי הוּא שְׁלִיחַ שֶׁל מַעֲלָה. שְׁלִיחַ הֵיכָן שְׂנַמְצָא, הוּא כַּח שֶׁל הַמְּשַׁלַּח. יִתְרוֹן הַמַּעֲלָה בְּנִשְׁמוֹת לַעֲמֵת מְלָאכִים – שְׂבִינְשְׁמוֹת זֶהוּ עַל פִּי הַתּוֹרָה.

טומאת כהנים בזמן הזה

יום ראשון ד' תמוז ה'תשע"ב

רבה ורב יוסף – הלכה כרבה. ופסק כרבה שלעולם אין הטמא מתחייב משום טומאה נוספת, והוסף, שלפי זה אין על הכהנים בזמנינו חיוב טומאה למת, שהרי כולם כבר טמאי מתים.

וכתב ה'דגול מרובה' (יו"ד סי' שע"ב ס"ב) כי לפי זה יש להתיר לכהנים בימינו לעבור על קברי נכרים, שכן מחלוקת ראשונים היא האם קברי נכרים מטמאים, והרמ"א (שם) כתב להחמיר מספק, אך לפי האמור יש כאן 'ספק ספקא': (א) שמא קברי נכרים אינן מטמאים. (ב) שמא הלכה כראב"ד שבזמנינו אין איסור טומאה.

אך ה'דגול מרובה' חזר בו וכתב כי יש לומר שגם לדעת הראב"ד אסורים להיטמא מדרבנן, ואין להקל בדבר.

הלכות נזירות פרק ה, הלכה יז: אם היה נוגע בַּמַּת וְעָדֵין הַמַּת בְּיָדוֹ, וְנָגַע בַּמַּת אַחֵר – אֵינוֹ חָיֵב אֶלָּא אַחַת... שְׁהָרִי מְחַלֵּל וְעוֹמֵד.

הלכה זו שנויה במחלוקת (נזיר מב, ב): לדעת רבה, לעולם אין הנזיר מתחייב על נגיעה במת לאחר שנטמא, שהרי הוא מחולל ועומד ואין כאן משום 'לא יחלל'. אך לדעת רב יוסף הדין אמור רק כאשר הנזיר עדיין אוחד במת ואז נגיעה במת אחר אינה מוסיפה על הטומאה, אך לאחר שעזב את המת הראשון, יש תוספת טומאה בשעה שנוגע במת עצמו (שבעת ימים), ולכן חייב באותה שעה יטמא כנוגע במת עצמו (שבעת ימים), ולכן חייב על תוספת טומאה זו.

הרמב"ם כאן פסק כרב יוסף, והראב"ד השיג עליו שהרי

תספורת בבית הכנסת

יום שני ה' תמוז ה'תשע"ב

בעזרה, אך הרי התגלח בעזרת הנשים, ומכאן שבמקום קדושה פחותה כעזרת נשים אין לחשוש לביזיון של תגלחת, וכיון שקדושת הר הבית כולו חמורה מקדושת בית הכנסת, שהרי להר הבית אסור להכנס במנעלו (הל' בהב"ח פ"ז ה"א-ב) ואילו לבית הכנסת מותר (הל' תפילה פ"א ה"ו), הרי אם בעזרת נשים של בית המקדש הותרה תגלחת מצוה, כל שכן בבית הכנסת.

מצד שני, אפשר לדחות ראייה זו בנימוק שתגלחת הנזיר היא מצוה מהתורה וחייבים לעשותה דוקא בבית המקדש, אלא שמשום בזיון אין עושים אותה בעזרה אלא בעזרת הנשים, אך כל תגלחת אחרת אסורה אף בעזרת הנשים. ודוגמא לדבר ממצות אכילת קדשים שבהכרח לעשותה במקדש ולכן מותרת, אך אכילה סתם אסורה במקדש. ואם כן גם תגלחת הקטנים שאין חובה לעשותה בבית הכנסת יש לאוסרה משום בזיון המקום. ומכל מקום, לכבד אנשים חשובים לגזוז מעט מהשערות וודאי מותרת בבית הכנסת (בית אהרן וישראל, גליון קנד ע' קיט).

הלכות נזירות פרק ח, הלכה ג: וְהָיָה מְגַלֵּחַ שְׂעָרוֹ? בְּעֶזְרַת הַנְּשִׁימִים... וְאֵינוֹ מְגַלֵּחַ עַד שֶׁיְהִי פֶתַח הָעֶזְרָה פְּתוּחַ, שְׁנֵאמַר: "פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד" – לֹא שֶׁיְגַלֵּחַ בְּנֶגֶד הַפֶּתַח, שֶׁזֶה בִּזְיוֹן מְקַדֵּשׁ הוּא.

מכאן שגילוח במקום קדוש נחשב כדרך בזיון, ואם כן לכאורה אסור להסתפר בבית הכנסת שאין לעשות בו תשמיש בזיון (רמב"ם הל' תפילה פ"א).

ולפי זה תמה ב'שדי חמד' (אסיפת דעים מע' בית הכנסת, י) על המנהג בירושלים לעשות תגלחת ראשונה לקטן בתוך בית הכנסת והרי זה דרך בזיון? וכתב, שאולי מאחר והיא תגלחת מצוה כי בתגלחת הראשונה מניחים לקטן פאות בראשו, ובאותם ימים לא היו בירושלים בתים מרווחים להכיל בהם את הקהל לעשות את השמחה בציבור, התירו תגלחת זו בבית הכנסת.

ולכאורה יש לתמוה על ביאור זה שהרי איסור הגילוח נלמד מתגלחת הנזיר שהיא מצוה מן התורה, ובכל זאת אסורה בבית המקדש משום בזיון!

ויש שכתבו (יחזק דעת ח"ה סי' לה) שאמנם הנזיר לא התגלח

נדבת הגוי ל'בדק הבית'

יום שלישי ו' תמוז ה'תשע"ב

במקדש", היינו שרק דבר מסוים אין מקבלים מהגוי! ועוד: כאן כתב הרמב"ם שאם אמר הגוי 'לשמים נדרתי', כיון שאי אפשר להשתמש בנדבותיו לדברים שאינם 'בדק הבית ובדק ירושלים' – יגנוז, ולפי זה יש להקשות מדוע כתב בהלכות מעילה (פ"ה הט"ו): "קדשי גוים, אם לבדק הבית הקדישו מועלין בהם", והרי מדברי הגמרא בערכין (ה, ב), עולה שדמי נדבת גוי שדינם להגנו אין מועלין בהם, ואם כדברי הרמב"ם כאן שנדרי הגוי לשם הקדש יגנוז, מדוע מועלין בהם? וביאר:

כאן מדבר הרמב"ם באופן שהגוי נודר ומעריך ואינו מפרט לאיזה מטרה אלא "נדר על דעת ישראל" ואין אנו אומרים שכוונתו לבדק הבית כיון שהתורה מונעת מהגוי לנדב לבדק

הלכות ערכין וחרמין פרק א, הלכות יא"ב: גוֹי שְׁאָמַר: 'דָּמִי עָלַי'.. נוֹתֵן כֶּפֶי נְדָרוֹ; וְאֵינוֹ נוֹפֵל לְלִשְׁבָּה, שְׁאֵין מְקַבְּלִין מִן הַגּוֹיִם נְדָבָה אוֹ נֶדֶר לְחֹזֶק בְּדֵק חֲבִית אוֹ בְּדֵק יְרוּשָׁלַיִם.. וְכֵן יַעֲשֶׂה בְּהֵנָּה?.. אִם נָדַר עַל דַּעַת יִשְׂרָאֵל – יוֹצִיאֻהוּ בֵּית דִּין בְּמָה שִׁיִּרְאֶה לָּהֶן, חוּץ מִבְּדֵק חֲבִית וּבְדֵק יְרוּשָׁלַיִם; וְאִם אָמַר: 'לְשָׁמַיִם נְדָרְתִּי', יִגְנוּזוּ.

והקשה ה'לחם משנה':

לכאורה, דברי הרמב"ם כאן "שאינ מקבלים מן הגוים" נדבה לבדק הבית ולירושלים, סותרים לדבריו בהלכות מתנות עניים (פ"ה ה"ח): "גוי שהתנדב לבדק הבית אין מקבלים ממנו לכתחילה, ואם לקחו ממנו אין מחזירין לו. היה הדבר מסוים כגון קורה או אבן מחזירין לו, כדי שלא יהא להם דבר מסוים

הבית ("לא לכם ולנו לבנות וגו'), ולכן מקבלים ממנו הן 'דבר מסוים' והן 'דבר שאינו מסוים' ובית דין מוציאים אותו לכל דבר שיראה להם, חוץ מבדק הבית ובדק ירושלים. אבל בהלכות מתנות עניים מדובר ב"גוי שהתנדב לבדק הבית" במפורש ואז לכתחילה אין מקבלים ממנו כלל, אך בדיעבד אם לקחו ממנו 'דבר מסוים' מחזירים לו, ודבר 'שאינו מסוים' אין מחזירים, כי

יום רביעי ז' תמוז ה'תשע"ב

הלכות ערכין וחרמין פרק ג, הלכה יט: הֲיָהּ בְּנֻקְמִים
בְּהֶמָּה וְעֶבְדִּים וּמִדְּלִיּוֹת, וְאָמְרוּ הַתַּנְיִיטִים: 'אִם יִלְקַח לְעַבְדָּהּ זֶה בְּסוּת
בְּשָׁלָשִׁים, מְשִׁבִּיהָ הוּא מֵאָה; וּפְרָהּ זוֹ - אִם תִּמְתְּנוּ בָּהּ לְאִשְׁלָם,
מְשַׁבֶּחֶת עֲשָׂהָ... אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ. אֵלָּא בִּיצֵד עוֹשִׂין? מוֹכְרִין כָּל
בְּמִקְוָמוֹ וּבְשַׁעְתָּהּ, בְּמָה שְׁהוּא.

וכן נפסק לגבי גביית חוב שכאשר גובים מהלווה נכסים לפירעון החוב מעריכים לפי המחיר שניתן לקבל בעדם במקום ובשעה זו "ולא שיצטרך לחזור למוכרו בעיירות ובשווקים או לעכבו עד שימצאו לו קונים או שיתייקר" (שו"ע ח"מ סי' קא ס"ט). ונחלקו הפוסקים בדבר: לדעת הסמ"ע (שם סק"ט), השומא נעשית כפי מחירו אילו היה קונה לפנינו כעת אף שבפועל אין קונה עתה, ולא באו למעט אלא שכאשר השער שונה במקום או בזמן אחר, המחיר נקבע לפי השער הנוכחי אך מחיר זה תקף גם אם בפועל לא ניתן לממשו מיד. אך לדעת הט"ז (שם) המחיר נקבע לפי האפשרות למכור את הנכס בפועל באותה שעה.

אדמו"ר הזקן (ה'ל' הלוואה ס"ט, קו"א סק"ג) נוקט כדעת הסמ"ע,
וזו ההוכחה שמביא לשיטה זו:

יום חמישי חי תמוז ה'תשע"ב

הלכות ערכין וחרמין פרק ו, הלכה כו: אין אדם מקדיש
דבר שלא בא לעולם.

המקדיש בור או שובך ריקים ואחר כך התמלאו, לדעת תנא קמא (בבא בתרא עט, א) כיון שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, והתוספת לא היתה בעת ההקדשה, לא הקדיש את מה שהתמלא ואין מעילה בתוספת. ואילו לדעת ר' אליעזר בר' שמעון אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, וגם הנוסף נחשב הקדש.

וביאר הרמב"ן: לכל הדעות מה שבתוך הבור או השוכך קנוי להקדש והמחלוקת היא רק האם יש בכך דין מעילה. ומסביר התוס' רי"ד בדבריו, שלדעת ת"ק אין כאן מעילה כי אמנם ההקדש קונה את מה שבבור או בשוכך מדין חצר, אבל כיון שזהו 'רווח הבא מאליו' שהגיע להקדש בעקיפין ולא בהקדשה ישירה, אין כאן מעילה אף אם בעת שהקדיש אמר "אני מקדיש אלו והעתיד לבוא", לא חלה קדושה עליהם שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, וכל שכן שאין הקדושה מתפשטת בהם

יום שישי ט' תמוז ה'תשע"ב

הלכות ערכין וחרמין פרק ח, הלכה יג: לְעוֹלָם לֹא יִקְרֶה אָדָם וְלֹא יִחְרֹם, כֹּל נִבְסִיו... וְאֵין זֶה חֲסִידוֹת, אֵלָּא שְׁמוֹת... אֵלָּא

שאינן לבזבזו יותר מחומש.

ומטעם זה לא הביא הרמב"ם את דין "אל יבזבזו יותר מחומש" בהלכות מתנות עניים, כי שם מדובר ש"בא העני ושאל די מחסורו" ובזה הרוצה לתת יותר מחומש ממידת חסידות הרשות בידו (תורת זרעים פאה א, א).

ויש מבארים שלדעת הרמב"ם דין "אל יבזבזו יותר מחומש" לא נאמר לגבי צדקה אלא רק בהקדש ושאר מצוות. ונראה שכן הבין השלחן ערוך בדעת הרמב"ם. ולכן כתב (סי' רמט ס"א): "שיעור נתינתה: אם ידו משגת יתן כפי צורך העניים, ואם אין ידו משגת כ"כ יתן עד חומש נכסיו מצוה מן המובחר", הרי שאם ידו משגת יתן יותר מחומש, כפי צורך העניים שזו מצוות צדקה מהתורה וחז"ל לא אסרו זאת, ורק להקדיש אסרו כי גם מדין תורה אין עניין להקדיש סכומים גדולים (אגרות משה, יו"ד א סי' קמג).

ושאל די מחסורו ואין יד הנותן משגת נותנין לו כפי השגת ידו, וכמה? עד חמשית נכסיו מצוה מן המובחר, אך שם לא כתב שאסור לתת יותר מחומש. ויש לתמוה: מדוע לא הביא דין זה שם והרי לכאורה זהו עיקר מקומו – בהלכות צדקה?

ועוד קשה מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות (פאה א, א): "ולא יתחייב לתת (לצדקה) יותר מחמשית ממנו, לבד אם עשה כן במידת חסידות". ותמוה: הרי כאן מבואר ש"אין זו חסידות אלא שטות"!
ויש לומר:

בפירוש המשניות מדבר הרמב"ם במקרה שבא העני וביקש די מחסורו, ואף שאין חיוב לתת אלא עד חומש, ממידת חסידות יכול לתת יותר מכך, כיון שהוא לצורך העני, אך כאן מדובר על "המפזר ממנו במצוות", היינו שלא נודמן לידו צורך עניים אלא מפזר לעניים או למצוות אחרות מיוזמתו, ועל כך נאמר

אין אדם אוסר דבר שאינו שלו

שבת קודש י' תמוז ה'תשע"ב

פסלה, אף שהפסול הוא רק אם המלאכה נעשית לרצונו. והמסכך גפנו על תבואת חבירו לא אסרה כי גזירת הכתוב היא "לא תזרע כרמך - ולא של אחר". ובעבורה זרה לא אסר של חבירו, כי בדבר שאינו שלו אין שם 'תקרבות עבודה זרה' עליו. ומבאר הגר"ע איגר (בהגהותיו לש"ע א"ח סי' רנ"ג ס"ב) את מחלוקת הראשונים:

גם הר"ש סובר שאין אדם אוסר של חבירו באיסור של מחשבה, אלא שלדעת התוספות כל מעשה שנדרש לו גם מחשבה או רצון אינו אוסר אם אינו שלו, אבל לדעת הר"ש רק אם עיקר האיסור הוא במחשבה, אינו אוסר שאינו שלו (כמו בעבודה זרה שללא מחשבתו אין כאן עבודה זרה ובשל חבירו אין מחשבתו מועלת), אבל באיסור שעיקרו הוא המעשה ונדרש גם רצונו, אוסר גם בשל חבירו (כמו בפרת חטאת שהמלאכה היא הפוסלת רק שנדרש גם רצון).

וכך גם בכלאים: עיקר האיסור הוא מעשה התערובת, ולכן אלמלא גזירת הכתוב היה יכול לאסור את של חבירו.

הלכות כלאים פרק ה, הלכה ח: אין אדם מקדש דבר שאינו שלו; לפיכך, המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו - קדש גפנו, ולא נתקדשה התבואה.

הרמב"ם פוסק כר' יוסי ור' שמעון (כלאים פ"ז מ"ה) שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ולכן המסכך גפנו על תבואת חבירו - לא נאסרה תבואת חבירו.

וכתבו התוספות (יבמות מג, ב ד"ה אין) שרק באיסור התלוי במחשבה, כגון השוחט בהמת חבירו לעבודה זרה (ראה רמב"ם הל' ע"ז פ"ח א'), אינו אוסר את של חבירו, אבל אם האיסור אינו תלוי במחשבה ורצון אלא במעשה (כגון הנותן חלב בתבשיל בשרי של חבירו), אדם אוסר גם במה שאינו שלו. ואף לענין כלאים, אין אדם אוסר תבואה שאינה שלו כי האיסור נקבע במחשבה, כמו ששינו (כלאים פ"ה מ"ו) שירק הגדל בכרם נאסר בכלאים רק אם בעליו רוצה בקיומו.

אך לדעת הר"ש (כלאים שם) גם בדבר התלוי במחשבה יכול לאסור דבר שאינו שלו, כמו שמצינו (ב"ק נו, א) לענין פרת חטאת (הנפסלת אם נעשית בה מלאכה) שהעושה מלאכה בפרת חבירו

המשך ביאור למס' נדה ליום ראשון עמ' ב

ראייה אחת הוקש לבעל קרי, ויש ללמוד מכך שכל ששכבת ורע
שלו מטמא, ראייה ראשונה של זיבה) שלו מטמא, והא' - וקטן
זה כיוון דשכבת ורע שלו לא מטמא, ראייה ראשונה שלו נמי
לא מטמא, או דילמא נאמר להיפך, כיון דאילו איהו חזי תרתי
מצינן - כיון שאם ראה ראייה נוספת, היא מצטרפת לראייה
הראשונה ומטמאת אותו ועד שיספור שבעה נקיים, כדין זב בעל שתי
ראיות), היא מטמא גם בפני עצמה.
פושטת הגמרא: אמר רבא, תא שמע רביה ממה ששינו בברייתא,
שהמקור לרבות קטן הוא מהנאמר (ויקרא טו לב) 'ואת תורת הזב',
שמתכת 'הזב' משמע שמדובר ב'זב' גדול וכן בקטן, ונמצא
שבתיבה זו הוקש קטן לגדול, ויש ללמוד מהיקש זה, מה גדול,
ראייה ראשונה שלו מטמא את הנוגע בה, אף קטן ראייה ראשונה
שלו נמי מטמא את הנוגע בה.

להבנת דברי הגמרא יש להקדים דינים אלו: א. אדם טהור (שאינו מצורע) שראה ראייה אחת של זיבה, אותה טיפה אינה מטמאת את הנושא אותה, אלא רק את הנוגע בה. ב. ראייה שניה של זיבה מטמאת את האדם הנושא אותה, אפילו אם הטיפה יצאה מאדם טהור, וכל שכן אם יצאה ממצורע. ג. מעין של מצורע מטמא במשא,

ורק דבר שטבעו להתאסף בגוף ואחר כך לצאת נחשב מעין.
הגמרא מסתפקת בראייה ראשונה של זיבה, שאם יצאה מאדם טהור
אינה מטמאת במשא, מה דינה כשראה אותה מצורע: בעי' - נסתפק
רב יוסף, ראייה ראשונה של זיבה שראה מצורע, מהו שתטמא
במשא - האם היא מטמאת את האדם הנושא אותה. ושורש הספק
הוא, האם הקקים שיוצאת ממנו הזיבה מעין הוא - נחשב מעין
המצורע, משום שהזיבה נאספת למקום אחד, ורק אחר כך יוצאת,
ומטמא - ואם כן הזיבה מטמאת במשא, או דילמא מקום הזיבה לא
מעין הוא, משום שהזיבה אינה מתאספת לפני שהיא יוצאת, ודינה
כראייה ראשונה של כל אדם, שמטמאת רק במגע.
הגמרא מבקשת לפשוט את הספק: אמר רבא, תא שמע לפשוט את
הספק מברייתא, נאמר בתורה לגבי ראייה שניה של זב (ויקרא טו ב)
'וזב מטמא הוא', ומבאר הברייתא שכתוב זה לומר על הזב עצמו
שהוא מטמא, והיינו שמטמא במשא. מברר רבא: במא' - באיזה זב
מדובר, אילימא זב גרידא - אם מדובר בסתם זב שאינו מצורע,
מדוע צריך ללמוד מפסוק שהטיפה מטמאת במשא, הרי הדבר
פשוט,

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ד"י תמוז ה'תשע"ב

יום ראשון ד' תמוז ה'תשע"ב

הלכות נזירות

פרק ג

1 א. סתם נזירות, שלשים יום. כיצד? מי שאמר: 'הריני
2 נזיר', אין פחות משלשים יום; ואפלו אמר: 'הריני נזיר
3 נזירות גדולה עד מאד הרבה הרבה' - הרי זה נזיר שלשים
4 יום, שהרי לא פרש זמן.
5 ב. פרש זמן פחות משלשים, כגון שאמר: 'הריני נזיר יום
6 אחד', או 'עשרה ימים', או 'עשרים' - הרי זה נזיר שלשים
7 יום, שאין נזירות פחותה משלשים יום; ודבר זה, הלכה
8 מפי הקבלה.
9 ג. פרש זמן יותר משלשים יום - כגון שאמר: 'אחד
10 ושלשים', או 'ארבעים', או 'מאה יום', או 'מאה שנה' -
11 הרי זה נזיר כזמן שפרש, לא פחות ולא יותר.
12 ד. האומר: 'הריני נזיר שעה אחת', הרי זה נזיר שלשים
13 יום; אמר: 'הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת' - הרי זה
14 נזיר אחד ושלשים יום, שאין נזירין שעות.
15 ה. האומר: 'הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני' - אם לא
16 החזיק בדרך, הרי זה נזיר שלשים יום בלבד; שלא נתפסן
17 זה אלא לנזירות גדולה [כטורח הדרך], והרי לא פרש זמן.
18 ואם החזיק בדרך - אם היה מהלך פחות משלשים יום,
19 הרי זה נזיר שלשים יום; ואם היה יותר משלשים יום,
20 הרי זה נזיר נזירות אחת כמנין הימים.
21 ו. מי שאמר: 'הריני נזיר שתי נזירות', או 'שלש' או
22 'ארבע' - הרי זה נזיר כמנין שאמר, כל נזירות מהן שלשים
23 יום; ובסוף כל שלשים ושלשים - מגלח ומביא קרבנותיו,
24 ומתחיל למנות נזירות שניה. אפלו אמר: 'הריני נזיר מאה
25 אלה נזירות', שאי אפשר שיחיה כזמן הזה - הרי זה מונה
26 אחת אחת עד שימות, או עד שישלם מנין נזירותיו.
27 ז. האומר: 'הריני נזיר כמנין ימות השנה' - מונה נזירותיו
28 כמנין ימות השנה: אם פרש שנת החמה - מונה שלש
29 מאות וחמש ושלשים נזירות, כל אחת מהן שלשים יום;
30 ואם פרש שנת הלכנה - מונה שלש מאות וארבע וחמשים
31 נזירות; ואם סתם - מונה שלש מאות וארבע וחמשים
32 נזירות. שהרי בארנו, שבכל הנדרים הולכין אחר לשון בני
33 אדם, ורב שני החמה שלש מאות חמשה ושלשים יום מנין
34 לה, ורב שני לכנה שלש מאות ארבע וחמשים יום מנין
35 לה, ואין קורין כל העם 'שנה' סתם, אלא לשנת הלכנה.
36 ח. האומר: 'הריני נזיר אחת ומחצה', הרי זה נזיר שתי
37 נזירות; אמר: 'הריני נזיר יום אחד', או 'הריני נזיר ושעה
38 אחת' - הרי זה נזיר שלשים; אמר: 'הריני נזיר, ואחת' - הרי

39 זה נזיר שתיים; 'הריני נזיר, ואחת, ועוד' - הרי זה נזיר
40 שלש נזירות; 'הריני נזיר, ואחת, ועוד, ושוב' - הרי זה נזיר
41 ארבע נזירות; 'הריני נזיר שלשים יום ויום אחד' - הרי זה
42 נזיר נזירות אחת של שלשים ואחד יום.
43 ט. מי שהיה שתי כתי עדים מעידין אותו, אלו מעידין שגזר
44 שמים, ואלו מעידין שגזר חמש - הרי זה נזיר שתיים;
45 שבכלל חמש שמים, והרי כלן העידו בשמים.
46 י. מי שגזר שתי נזירות, בין שגזר שתיים בבת אחת, בין
47 שגזר זו אחר זו, כגון שאמר: 'הריני נזיר היום, הריני נזיר
48 היום', ומנה את הראשונה והפריש קרבן, ואחר כך נשאל
49 על זאת הראשונה והתיר נדרו - עלתה לו ראשונה בשניה,
50 ומביא זה הקרבן ונפט. ואפלו הביא כפרתו, ואפלו גלח
51 שערו ואחר כך נשאל עליה - עלתה לו ראשונה בשניה,
52 שהרי אין השניה חלה אלא אחר הראשונה, והראשונה
53 אינה; כיון שהתירה, כאלו אינה מעקרה.
54 יא. מי שאמר: 'הריני נזיר לעולם', או 'הריני נזיר כל ימי
55 חיי' - הרי זה נזיר עולם; ואם אמר: 'הריני נזיר אלה שנה'
56 - הרי זה נזיר לזמן קצוב, ואף על פי שאי אפשר שיחיה
57 העולם אלה שנה.
58 יב. ומה בין נזיר עולם לנזיר זמן קצוב? שהנזיר לזמן
59 קצוב - אסור לגלח עד סוף ימי נדרו, שנאמר: "כל ימי נדר
60 נדרו, תער לא יעבר על ראשו, עד מלאת הימים". ונזיר
61 עולם - אם הכפיד שערו, מקל בפתע משנים עשר חדש
62 לשנים עשר חדש, ומביא קרבנותיו שלש בהמות כשיגלח,
63 שנאמר: "והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח, כי כבד עליו
64 וגלחו", ואבשלו נזיר עולם היה. ודבר זה, הלכה מפי
65 הקבלה. ונזיר עולם שנטמא - הרי זה מביא קרבן טמאה
66 ומגלח תגלחת טמאה, כמו נזיר לזמן קצוב.
67 יג. שמשון לא היה נזיר גמור, שהרי לא נדר בנזיר, אלא
68 המלאך הפרישו מן הטמאה [מן האסור לו]; וכיצד היה
69 דינו? היה אסור בזין ואסור בתגלחת, ומתיר היה להטמא
70 למתים. ודבר זה, הלכה מפי הקבלה.
71 יד. לפיכך, מי שאמר: 'הריני נזיר כשמשון' - הרי זה נזיר
72 מן היין ומן התגלחת לעולם, ואינו מגלח כל שנים עשר
73 חדש כשאר נזירי עולם, ומתיר להטמא למתים. ואם אמר:
74 'לא נתכונתי אלא לאיש אחר ששמו שמשון', אינו נזיר.
75 ומי שגזר נזיר כשמשון - אינו יכול להשאל על נדרו,
76 ששנזירות שמשון לעולם היתה [מבלי יכולת להתיר, כי
77 נצטווה מפי המלאך].
78 טו. האומר: 'הריני נזיר כשמשון בן מנחם', כבעל דלילה,
79 'כמי שעקר דלתות עזה', כמי שנקרו פלשתיים את עיניו
80 - הרי זה נזיר כנזירות שמשון, אף על פי שאפשר שבעשו
81 מעשים אלו לאיש אחר.
82 טז. שמואל הרמתי, נזיר עולם היה; לפיכך, האומר: 85

1 'הריני נזיר כשמואל הרמתי', 'כֶּכֶן חֲנָה', 'כֶּכֶן אֶלְקָנָה',
2 'כְּמִי שֶׁשָּׁפַף אֶת אָגַג בְּגִלְגָל', וְכִיּוֹצֵא בָאלו - הָרִי זֶה נְזִיר
3 עוֹלָם; וְאֵין אוֹמְרִין: 'שִׁמָּא לְאִישׁ אַחֵר שֶׁמַּעֲשִׂיו כְּאַלֶּה
4 נִתְּבֹן'.

5 יז. האומר: 'הריני נזיר מלא הבית', או 'מלא הקפה' -
6 בודקין אותו: אם אמר 'לא היה בדעתי שאהיה נזיר כל
7 ימי, ולא נתכונתי אלא להאריך זמן הנזירות זמן מרבה' -
8 הרי זה נזיר שלשים יום בלבד. ואם אמר: 'סתם נדרתי' -
9 רואין את הקפה כאלו היא מלאה חרדל, ויהיה נזיר כל
10 ימיו; ויש לו לגלח משנים עשר חרדש לשנים עשר חרדש,
11 ויביא קרבנותיו כשאר נזירי עולם.

12 יח. האומר: 'הריני נזיר כשער ראשי', או 'כעפר הארץ',
13 או 'כחול העם' - הרי זה כמי שאמר: 'הרי עלי נזירות כמנן
14 שער ראשי', או 'כמנן עפר הארץ', או 'כמנן חול העם'.
15 לפיכך, יגלח כל שלשים יום, ויתחיל למנות נזירות שניה
16 שלשים יום ויגלח; וכן עד שימות. ובכל תגלחת ותגלחת
17 - אינו שותה ביין, ולא מטמא למתים; ואם שתה או נטמא,
18 אפלו ביום התגלחת - הרי זה לוקה.

19 יט. האומר: 'הריני נזיר אם אכל כפר זו, הריני נזיר אם
20 אכלנה, הריני נזיר אם אכלנה', ואכלה - הרי זה חייב
21 בנזירות [אם אכל] כמנן שאמר; ומונה אחת אחר אחת,
22 כל אחת מהן שלשים יום, ומגלח בסוף כל שלשים, ומביא
23 קרבנותיו.

פרק ד

24 א. האומר: 'הריני נזיר' - הרי זה מגלח תגלחת טהרה יום
25 אחד ושלשים; ואם גלח ביום שלשים, יצא. אמר: 'הריני
26 נזיר שלשים יום', אינו מגלח אלא ביום אחד ושלשים.
27 ב. מי שנדר שתי נזירות - מגלח את הראשונה ביום
28 שלשים ואחד, ואת השניה ביום ששים ואחד. ואם גלח את
29 הראשונה ביום שלשים, מגלח את השניה ביום ששים;
30 ואם גלח ביום תשעה וחסמשים - יצא; שיום שלשים עולה
31 לו אף למנן נזירות שניה.
32

33 ג. האומר: 'הריני נזיר, ונזיר כשיהיה לי בן', והתחיל
34 בנזירות שלו, ואחר כך נולד לו בן - משלים את שלו, ואחר
35 כך מונה של בנו. אמר: 'הריני נזיר כשיהיה לי בן, והריני
36 נזיר כך וכך יום', והתחיל בנזירות שלו, ואחר כך נולד לו
37 בן - פוסק נזירות שלו, ומונה את של בנו, ואחר כך חוזר
38 ומשלים את שלו, והרי שתיהן בנזירות אחת. לפיכך, אם
39 נטמא בתוך נזירות של בנו, סותר [מתבטל] הכל; ונטמא
40 אחר נזירות בנו כשהתחיל להשלים נזירותו, אינו סותר
41 אלא עד נזירות בנו. ובכמה ימים משלים את שלו? אם
42 נשאר מנזירותו כשנולד הבן שלשים יום או יותר - מונה
43 נזירות בנו, ומשלים הימים שנשארו מנזירותו; ואם נשאר
44 מנזירותו פחות משלשים יום - מונה שלשים אחר נזירות
45 בנו, שאין בין תגלחת לתגלחת פחות משלשים יום.

46 ד. כיצד? האומר: 'הריני נזיר כשיהיה לי בן, והריני נזיר

מאה יום', והתחיל בנזירות שלו, ונולד לו בן - אם נשאר
מן המאה שנדר שלשים יום או יותר כשנולד הבן, לא
הפסיד כלום; שהרי פוסק נזירות שלו, ומונה של בנו,
ומגלח ומביא קרבנותיו, ומשלים השלשים או יתר שנשארו
מנזירותו, ומגלח לנזירותו. ואם נשאר מן המאה פחות
משלשים, סותר עד שבעים.

ה. כיצד? נולד הבן ביום שמונים - מונה של בנו, ומשלים
את של בנו ומגלח, ומתחיל למנות מאחר התגלחת שלשים
יום. ונמצא מפסיד מקדם הולד עשרה ימים - שהן מיום
שבעים עד הולד. וכן כל כיוצא בזה.

ו. האומר: 'הריני נזיר לאחר עשרים יום', וחזר ואמר:
'הריני נזיר מעתה מאה יום' - מונה עשרים יום ופוסק,
ומתחיל למנות שלשים יום, שהיא הנזירות שנדר לאחר
עשרים, ואחר השלשים מגלח תגלחת טהרה ומביא
קרבנותיו, וחוזר ומונה שמונים יום כדי להשלים המאה
שנדר בסוף, ומגלח ומביא קרבנותיו.

ז. אמר: 'הריני נזיר לאחר עשרים יום, והריני נזיר מעתה' -
מונה שלשים יום, ומגלח תגלחת טהרה, וחוזר ומונה
שלשים יום אחרים, והיא הנזירות שנדר לאחר עשרים;
שאם תאמר: 'מונה עשרים ופוסק, ומונה שלשים ומגלח' -
נשארו מנזירות שהתחיל בה עשרה ימים בלבד, ואין בין
תגלחת טהרה לתגלחת טהרה לעולם פחות משלשים יום.
ח. אמר: 'הריני נזיר לאחר עשרים יום', וחזר ואמר: 'הריני
נזיר עולם מעתה' - לא חלה עליו נזירות שנדר בראשונה.
ט. וכן אם אמר: 'הריני נזיר שמשון לאחר עשרים יום',
וחזר ואמר: 'הריני נזיר מעתה' - אינו מגלח לנזירות זאת
שנדר באחרונה.

י. מי שאמר: 'הרי אני נזיר יום אחד לפני מיתתי' - הרי
זה אסור לשותות ביין ולהטמא למתים ולגלח, לעולם.
יא. האומר: 'הריני נזיר ביום שכן דוד בא בו' - אם בחל
נדר, הרי זה אסור לעולם. ואם בשבת או ביום טוב נדר -
אותרה שבת או אותו יום טוב מתר, מכאן ואילך אסור
לעולם; שהדבר ספק אם יבוא בשבת ויום טוב, או לא
יבוא; והואיל והוא ספק ביום שנדר - לא חלה עליו
נזירות, שספק נזירות להקל. מכאן ואילך - חלה עליו
נזירות; ושבת הבאה שהיא ספק, אינה מפקעת נזירות
שחלה עליו.

יב. נזיר ששאלמו ימי נזירותו, ולא גלח תגלחת טהרה -
הרי זה אסור לגלח ולשתות יין ולהטמא למתים כשהיה
מקדם, וכל דקדוקי נזירות עליו; ואם גלח או שתה או
נטמא, לוקה.

יג. מי שנדר בנזיר, ודמה שאינו נדר, והיה נוהג היתר
בנדרו ושתה יין, ולאחר זמן שאל לחכם, והורהו שהוא
נדר, ושהוא חייב בנזירות - הרי זה מונה משעה שנדר;
ומדברי סופרים, שניהג אסור בימים שניהג בהם היתר.

יד. כיצד? הרי שנדר שלשים יום, ונהג היתר בנדרו עשרה
ימים, ונהג אסור עשרים יום, ולאחר השלשים שאל לחכם

ה. וכן אם שרה פתו ביין, והיתה רביעית יין בכדי פרס
[מלשון פרוסה - חצי ככר של שש ביצים] מן הפת, ואכל כדי
פרס, שנמצא שאכל רביעית יין - הרי זה לוקה; ועל זה
וכיוצא בו נאמר בתורה: "וכל משרת ענבים" - לאסור דבר
שנתערב בו היין, וטעמו כטעם היין; והוא שיהיה טעמו
וממשו, כשאר אסורי מאכלות.
ו. נתערב יין וכיוצא בו בדבש וכיוצא בו, ואין שם טעם
יין - הרי זה מתיר לנזיר; לא יהיה זה חמור מחלב ודבש.
ז. היה בו טעם יין, ואין שם רביעית בכדי פרס - הרי זה
אסור מדברי סופרים, כמו שבארנו באסורי מאכלות; ומפני
אותו אם אכל, מכת מרדות.
ח. נזיר שאכל פזית ענבים, וכזית חרצן, וכזית זג, וכזית
צמוקים, ושטה רביעית יין, ואפלו סחט אשכול ושטה ממנו
רביעית - הרי זה לוקה חמש מלקיות; שכל אחד מהן בלאו
אחד הוא. ולוקה מלקות ששית משום "לא יחל דברו",
שהוא שנה בכל הנדרים. וכן אם אכל פזית זג, או פזית
ענבים - לוקה שתיים; אחת משום זג או משום ענבים,
ואחת משום "לא יחל דברו". והוא הדין לנזיר שגלח או
נטמא, שהוא לוקה שתיים: אחת על האסור המיוחד בו,
ואחת על האסור השנה בכל הנדרים שהוא "לא יחל דברו".
ט. נזיר ששטה רביעית יין ורביעית חמץ - אינו לוקה אלא
אחת, שאינו חייב על היין בפני עצמו ועל החמץ בפני
עצמו; שאין כתוב יין לא שטה וחמץ לא שטה, אלא כף
כתוב: "חמץ יין וחמץ שכר לא שטה" - כלומר: לא שטה
יין ולא דבר שנתערב בו היין והוא השכר, ואפלו החמיצו;
והואיל ולא כפל אלא החמץ, שהוא שם אחד - אינו לוקה
על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו.
י. נזיר שהיה שותה יין כל היום כלו - אף על פי שהוא
חייב לשמים על כל רביעית ורביעית, אינו לוקה אלא אחת
משום יין ואחת ד"לא יחל דברו", כמו שבארנו; ואם התיר
בו על כל רביעית ורביעית, ואמרו לו: 'אל תשטה', אל
תשטה, והוא שותה - חייב על כל אחת ואחת. מדברי
סופרים, שאסור לנזיר לעמוד במושב [בסמיכות ל-] שתי יין,
ויתרחק ממנו הרבה - שהרי מכשול לפניו; אמרו חכמים:
'סביב לפרס לא יקרב'.
יא. נזיר שגלח שעה אחת - לוקה, בין בתער בין בזוג
[מספריים]; והוא שקצצה מעקרה, כעין תער. וכן אם
תלשה בידו, לוקה. ואחד המגלח ואחד המתגלח [ולוקה אם
סייע], שנאמר: "תער לא יעבר על ראשו"; ואם הניח ממנה
כדי לכף את ראשה לעקרה - אינו לוקה, שאין זה כעין תער.
יב. העביר על ראשו סם [תכשיר] שמשיר את השער,
והשיר שער - אינו לוקה; אכל בשל מצות עשה, שנאמר:
"גדל פרע שער ראשו".
יג. נזיר שגלח כל שער, אינו לוקה משום התגלחת אלא
אחת; ואם התיר בו על כל שעה ושעה, ואמרו לו: 'אל
תגלח', 'אל תגלח', והוא מגלח - לוקה על כל אחת ואחת.
יד. נזיר חופף על שער בידיו, וחופף בצפרניו - ואם נפל

ואסר לו - הרי זה מונה עשרה ימים מיום ששאל, כנגד
העשרה שנהג בהם החר; ואם שטה או גלח או נטמא
בעשרת ימים האלו, מכין אותו מכת מרדות.
טו. במה דברים אמורים? בנזירות מעוטה. אכל בנזירות
מרבה - דיו שנהג שלשים יום בנזירות, אף על פי שעבר
על נזירותו המרבה כל ימיה; ואם לא נהג אסור בעצמו,
אין נזקקין [=מתייחסים] לו כלל [להתיר נדרו].
טז. כל בית דין שנוזקקין לזה וכיוצא בו, ומודיעין לאלו
שמוזלזלין בנדרים שאינן חייבין מן התורה, או שירו להן
להקל, או שיפתחו להן פתח - מנדין את אותו בית דין
ההדיוט.
יז. האשה שנדרה בנזיר, ושלמו ימי הנזירות, והביאה
קרבתיה, ונשחטה אחת מן הבהמות ונזרק דמה, ואחר כך
שמע בעלה - אף על פי שעדיין לא גלחה, אינו יכול להפר;
ואם קדם וריקה, הרי זה יפר. במה דברים אמורים?
בתגלחת טהרה; אכל בתגלחת טמאה - יפר אף על פי
שקרבו הקרבות של תגלחת טמאה, מפני שהיא עדין
צריכה למנות נזירות אחרת.
פרק ה
א. שלשה מינין [דברים] אסורין לנזיר - הטמאה,
והתגלחת, והיוצא מן הגפן, בין פרי בין פסלת פרי. אכל
השכר של תמרים או של גרוגרות וכיוצא בהן - מתיר
לנזיר; ושכר זה שנאסר עליו בתורה, הוא השכר של
תערובת היין.
ב. היוצא מן הגפן כיצד? נזיר שאכל פזית מן הפרי -
שהוא ענבים לחים או יבשים או בסר, או שאכל פזית
מפסלת הפרי - שהן הזוגין, והן הקלפה החיצונה, או
החרצנים, והן הפנימיין שזורעין אותן - הרי זה לוקה; וכן
אם שטה רביעית [הלוג] יין, או אכל פזית מיין קרוש שהוא
הפרי, או שטה רביעית חמץ שהוא פסלת הפרי - הרי זה
לוקה. אכל העלין, והלולבין [ענפים רכים], ומי גפנים
[שיוצא מהענפים], והסמדר [הגפן בראשית התהוותו] - הרי
אלו מתירין לנזיר; שאינן לא פרי ולא פסלת פרי, אלא מן
העץ הן נחשבים.
ג. כל אסורי הגפן, מצטרפין זה עם זה. כיצד? הרי שצורף
ענבים לחים עם יבשים עם בסר וחרצנים וזג, ואכל מן
התערובת פזית - לוקה; וכן אם אכלן זה אחר זה, עד שאכל
מן הפל פזית - לוקה. וכן אם שטה רביעית מן התערובת יין
וחמץ, לוקה.
ד. דבר המתיר, אינו מצטרף לדבר האסור בנזיר. כיצד? יין
שנתערב בדבש, אף על פי שטעם הפל טעם יין, ושטה מן
התערובת, וכן הצמוקין שדרכן עם הגרוגרות, וטעם הפל
טעם צמוקין, ואכל מן התערובת - אינו לוקה; עד שיהיה
מדבר האסור בתערובת פזית בכדי שלש ביצים, ואכל
כשלוש ביצים - כשאר האסורין השווין בכל אדם, כמו
שבארנו בהלכות מאכלות אסורות.

1 שָׁעָר, אִינוּ חוֹשֵׁשׁ; שֶׁהָרִי אֵין בּוֹנֵתוֹ לְהַשִּׁיר, וְאִפְשָׁר שֶׁלֹּא
2 יִשְׁרִי. אָבֵל לֹא יִסְרֹק בְּמִסְרָק, וְלֹא יַחַף בְּאֶדְמָה [מַהֲסוּג
3 שִׁמְשִׁירָה שִׁיעוּר] - מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁרִיר אֶת הַשָּׁעָר וְדַאי; וְאִם עָשָׂה
4 כֵּן, אִינוּ לוֹקָה.
5 **טו.** נֹזֵיר שֶׁנִּשְׁטַמָּא לְמַת טַמְאָת שְׁבָעָה - בֵּין בְּטַמְאוֹת שֶׁהוּא
6 מְגַלַּח עֲלֵיהֶן כְּמוֹ שִׁיתְּכַבֵּאר, בֵּין בְּטַמְאוֹת שֶׁאִינוּ מְגַלַּח עֲלֵיהֶן
7 - הָרִי זֶה לוֹקָה.
8 **טז.** נִטְמָא לְמַת פְּעָמִים הֶרְבֵּה - אִף עַל פִּי שֶׁהוּא חֵיב מַלְקוֹת
9 עַל כָּל אַחַת וְאַחַת לְשָׁמַיִם, אֵין בֵּית דִּין מַלְקִין אוֹתוֹ אֲלֹא
10 אַחַת; וְאִם הִתְרוּ בּוֹ עַל כָּל פַּעַם וּפַעַם, וְהוּא מִטְמָא - לוֹקָה
11 עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.
12 **יז.** בְּמָה דְּכָרִים אָמוריִם? בְּשִׁנְטַמָּא וּפְרִשׁ, וְחִזּוֹר וְנָגַע אוֹ נִשָּׂא
13 אוֹ הֶאָהֵל; אָבֵל אִם הָיָה נוֹגֵעַ בְּמַת וְעַדִּין הַמַּת בְּיָדוֹ, וְנָגַע
14 בְּמַת אַחֵר - אִינוּ חֵיב אֲלֹא אַחַת, אִף עַל פִּי שֶׁהִתְרוּ בּוֹ עַל
15 כָּל נִגְיעָה וְנִגְיעָה; שֶׁהָרִי מַחֲלֵל וְעוֹמֵד.
16 **יח.** נֹזֵיר שֶׁנִּכְנַס לְבֵיתוֹ, וְשָׁהָה שָׁם עַד שֶׁמַּת שָׁם מַת, אוֹ
17 שֶׁנִּכְנַס לְאֶהֱלָה הַמַּת בְּשָׂדֶה תְּכָה וּמִגְדָּל [מַתְקָנִים טַגוּרִים],
18 וְכֹא חִבְרוּ וּפָרַע גַּג הַתְּכָה מֵעָלָיו מִדַּעְתּוֹ - הָרִי זֶה לוֹקָה
19 שְׁתֵּים: אַחַת מִשּׁוּם "לֹא יָבֵא", וְאַחַת מִשּׁוּם "לֹא יִטְמָא" -
20 שֶׁהָרִי טַמְאָה וּבִיאָהּ בְּאֵין כְּאֻחַת. אָבֵל אִם נִכְנַס בְּדֶרֶכּוֹ,
21 טַמְאָתוֹ קוֹדֶמֶת לְבִיאָתוֹ - שֶׁמַּעַת שִׁיכְנִס חֲטָמוֹ אוֹ אֶצְבָּעוֹ
22 רִגְלָיו, נִטְמָא, וְאִינוּ חֵיב מִשּׁוּם בִּיאָהּ, עַד שֶׁיָּבֹא כָּלּוֹ.
23 **יט.** נִכְנַס לְאֶהֱלָה הַמַּת אוֹ לְבֵית הַהֶקְבְּרוֹת בְּשִׁגְגָה, וְאַחֵר
24 שֶׁנִּזְדַּע לוֹ הִתְרוּ בּוֹ, וְלֹא קִפֵּץ וְיִצֵּא אֲלֹא עַמֵּד שָׁם - הָרִי
25 זֶה לוֹקָה; וְהוּא שׁוֹשֵׁב שָׁם כְּדֵי הַשְׁתַּחֲוִיָּה, כְּמוֹ טַמָּא
26 שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ.
27 **כ.** הַמִּטְמָא אֶת הַנֹּזֵיר - אִם הָיָה הַנֹּזֵיר מִזִּיד, הַנֹּזֵיר לוֹקָה,
28 וְזֶה שֶׁטְמָאוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם "וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל". וְאִם
29 הָיָה הַנֹּזֵיר שׁוֹגֵג וְזֶה שֶׁטְמָאוֹ מִזִּיד, אֵין אֶחָד מֵהֶן לוֹקָה;
30 וְלִמָּה לֹא יִלְקָה הַמִּטְמָא אֶת הַנֹּזֵיר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמָר: "וְטַמָּא
31 רֹאשׁ נִזְרוֹ", וְאִינוּ לוֹקָה עַד שִׁיטְמָא עֲצָמוֹ מִדַּעְתּוֹ.
32 **כא.** נֹזֵיר טָהוֹר שֶׁטְמָא עֲצָמוֹ, לוֹקָה אִף מִשּׁוּם "לֹא תֵאָחֵר
33 לְשִׁלְמוֹ" - שֶׁהָרִי אַחֵר נִזְרוֹת טָהֳרָה, וְעָשָׂה מַעֲשֶׂה; וְכֵן אִם
34 נִזְר בְּבֵית הַהֶקְבְּרוֹת, לוֹקָה אִף מִשּׁוּם "לֹא תֵאָחֵר". הָא
35 לְמַדָּת, שֶׁהַנֹּזֵיר שֶׁטְמָא עֲצָמוֹ לוֹקָה אַרְבַּע מַלְקוּתוֹ: מִשּׁוּם
36 "לֹא יִטְמָא", וּמִשּׁוּם "לֹא יַחֲלֵ דְּכָרוֹ", וּמִשּׁוּם "לֹא תֵאָחֵר
37 לְשִׁלְמוֹ", וּמִשּׁוּם "לֹא יָבֵא" - אִם הָיְתָה בִּיאָהּ וְטַמְאָה
38 בְּאַחַת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

יום שני ה' תמוז ה'תשע"ב

פרק ו

41 **א.** נֹזֵיר שֶׁשָּׁתָה יֵין, וְאָבֵל יוֹצֵא מִן הַגֶּפֶן - אֶפְלוּ יָמִים רַבִּים
42 - אִינוּ סוֹתֵר [=מַבְטֵל] מִיָּמֵי נִזְרוּתוֹ, אֶפְלוּ יוֹם אֶחָד; וְכֵן אִם
43 גָּלַח מֵעוּט שָׁעָר רֹאשׁוֹ, בֵּין בְּשִׁגְגָה בֵּין בְּזִדּוֹן. נִתְגַּלַּח רַב
44 רֹאשׁוֹ - בֵּין בְּתַעֲרָר, בֵּין כְּעֵין תַּעֲרָר וְלֹא נִשְׂאָר מִן הַשְּׁעָרוֹת
45 כְּדֵי לִכְף רֹאשׁוֹ לְעֶקְרָן, בֵּין בְּזִדּוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה, אֶפְלוּ גִלְחוּהוּ

46 לְסֻטִּים [=גִּזְלוּנִים] בְּאַנָּס - הָרִי זֶה סוֹתֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם, עַד
47 שִׁיחֶיהָ לוֹ פָּרַע; וְאַחֵר כֵּף מִתְחִיל לְמָנוּחַ.
48 **ב.** כִּיצַד? נִזְר נִזְרוֹת מֵאָה יוֹם, וְלֵאחֵר עֶשְׂרִים יוֹם נִתְגַּלַּח
49 רַב רֹאשׁוֹ - הָרִי זֶה שׁוֹהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם, עַד שִׁיתְּכַבֵּא שָׁעָר
50 רֹאשׁוֹ, וְאַחֵר הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם, מוֹנֶה שְׁמוֹנִים יוֹם תְּשׁוּלִים יָמֵי
51 נִזְרוּתוֹ; וְכָל אוֹתָם הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם - כָּל דְּקֻדּוּקֵי נִזְרוּת עָלָיו,
52 אֲלֹא שְׂאֵין עוֹלִין לוֹ מִן הַמִּנְיָן.
53 **ג.** נֹזֵיר שֶׁנִּשְׁטַמָּא - בֵּין בְּזִדּוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה, וְאֶפְלוּ טַמְאוּהוּ
54 גוּיִים בְּאַנָּס - סוֹתֵר הַכָּל, וּמְגַלַּח תְּגִלַּחַת טַמְאָה, וּמִבֵּיא
55 קֶרְבָּנוֹת טַמְאָה, וּמִתְחִיל לְמָנוּחַ יָמֵי נִזְרוּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר:
56 "וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים יָפְלוּ". וְאֶפְלוּ נִטְמָא בְּיוֹם מְלֹאת יָמֵי
57 נִזְרוֹ בְּסוֹף הַיּוֹם, סוֹתֵר הַכָּל.
58 **ד.** נִטְמָא אַחֵר יוֹם מְלֹאת, שֶׁהוּא יוֹם הַבָּאָת קֶרְבָּנוֹת טָהֳרָה
59 אֲלוֹ לֹא נִטְמָא - סוֹתֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּלִבְדּוֹ. וְכִיצַד יַעֲשֶׂה?
60 מִבֵּיא קֶרְבָּנוֹת טַמְאָה בְּשִׁיטְהָר, וּמְגַלַּח תְּגִלַּחַת טַמְאָה;
61 וּמִתְחִיל לְמָנוּחַ נִזְרוֹת שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּמְגַלַּח תְּגִלַּחַת טָהֳרָה,
62 וּמִבֵּיא קֶרְבָּנוֹת טָהֳרָה. וְאִם נִטְמָא אַחֵר שְׁנוֹנָק עָלָיו אֶחָד מִן
63 הַדָּמִים [שֶׁל הַקֶּרְבָּנוֹת] - אִינוּ סוֹתֵר כָּלוּם, אֲלֹא מִבֵּיא שְׂאָר
64 קֶרְבָּנוֹת טָהֳרָה שְׁלֹ בְּשִׁיטְהָר.
65 **ה.** נִטְמָא בְּיוֹם שְׁלֹאֲחֶרֶץ, שֶׁהוּא יוֹם שְׂרָאוּי לְגַדֵּל שָׁעָר אֲלוֹ
66 גִּלַּח אַחֵר מְלֹאת - הָרִי זֶה אִינוּ סוֹתֵר כָּלוּם, וְאִף עַל פִּי
67 שֶׁעַדִּין לֹא גִלַּח; שֶׁהָרִי שֶׁלְמָה הַנִּזְרוּת וְכָל הַנִּטְפָּל לָהּ
68 [הַקְשׁוֹר אֲלֶיהָ].
69 **ו.** נִטְמָא בְּיוֹם שְׁנֵדָר, אוֹ בְּשָׁנִי - אִינוּ סוֹתֵר, אֲלֹא מִשְׁלִים
70 עֲלֵיהֶם אַחֵר שֶׁיָּבִיא קֶרְבָּנוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְהַיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים
71 יָפְלוּ", עַד שִׁיחֶיהוּ שָׁם יָמִים רִאשׁוֹנִים. לְפִיכָּךְ, אִם נִטְמָא
72 מִשְׁלִישִׁי וְהִלָּאָה - סוֹתֵר כָּל הַקוֹדֶמִין.
73 **ז.** נִזְר בְּנִזְרִי, וְהוּא טַמָּא מַת - חָלָה עָלָיו נִזְרוּתוֹ; וְאִם נִטְמָא
74 פַּעַם אַחֲרָת, אוֹ שָׁתָה יֵין, אוֹ גִלַּח - לוֹקָה. וְאִם שָׁהָה
75 בְּטַמְאָתוֹ כְּמָה יָמִים - אֵין עוֹלִין לוֹ, עַד שִׁיחֶיהוּ שְׁלִישִׁי
76 וְשִׁבְעִי, וְיִטְבֵּל בְּשִׁבְעִי. וְיוֹם שִׁבְעִי שְׁלֹ, עוֹלָה [=נַחֲשָׁב]
77 לוֹ מִמִּנְיָן יָמֵי נִזְרוּתוֹ, לִזְה שְׁנֵדָר וְהוּא טַמָּא; אָבֵל נֹזֵיר טָהוֹר
78 שֶׁנִּשְׁטַמָּא, אִינוּ מִתְחִיל לְמָנוּחַ אֲלֹא מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה.
79 **ח.** מִי שְׁנֵדָר וְהוּא בְּבֵית הַהֶקְבְּרוֹת, נִזְרוּת חָלָה עָלָיו; וְאֶפְלוּ
80 שָׁהָה שָׁם כְּמָה יָמִים - אֵין עוֹלִין לוֹ, וְלוֹקָה עַל שֶׁהִתְרוּ שָׁם.
81 וְאִם הִתְרוּ בּוֹ שְׁלֹא יִזִּיר שָׁם, אִינוּ מְגַלַּח שְׁעָרוֹ כְּשִׁינֵצֵא מִשָּׁם;
82 וְאִם נִטְמָא שָׁם בְּבֵית הַהֶקְבְּרוֹת בְּאַחַת מִן הַטַּמְאוֹת שֶׁהַנֹּזֵיר
83 מְגַלַּח עֲלֵיהֶן, אִינוּ מְגַלַּח וְאִינוּ מִבֵּיא קֶרְבֵּן טַמְאָה.
84 **ט.** נִכְנַס לְשָׁם בְּשָׂדֶה תְּכָה וּמִגְדָּל [וּקִיבֵל שֶׁם נִזְרוּתוֹ], וְכֹא
85 חִבְרוּ וּפָרַע עָלָיו אֶת הַמַּעֲזִיבָה [=הַגֶּג] וְנִטְמָא - אִף עַל פִּי
86 שֶׁשָּׁהָה שָׁם, אִינוּ לוֹקָה [הַיּוֹת שֶׁבִּכְנִיסָתוֹ אִינוּ בֵּר חִיּוּב]; אָבֵל
87 מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוּת, אִם שָׁהָה.
88 **י.** יִצֵּא מִבֵּית הַהֶקְבְּרוֹת, וְשָׁהָה יָמִים וְחִזּוֹר וְנִכְנַס - אֵין אוֹתָן
89 הַיָּמִים עוֹלִין לוֹ. יִצֵּא וְהָיָה וְיָבֵל וְטָהֵר, וּמִנֶּה יָמִים
90 מִנִּזְרוּתוֹ, וְחִזּוֹר לְבֵית הַהֶקְבְּרוֹת - הָרִי אוֹתָן הַיָּמִים שֶׁמִּנֶּה
91 עוֹלִין לוֹ; וְאֶפְלוּ נִכְנַס בְּיוֹם שְׁמִינִי שְׁלֹ, הָרִי שִׁבְעִי שְׁלֹ
92 עוֹלָה לוֹ מִן הַמִּנְיָן. וְאִם נִטְמָא שָׁם אַחֵר שֶׁנִּכְנַס, בְּאַחַת מִן

48 זו טמאת התהום שאינה ידועה; הנה טמון במים באפלה
49 ובנקיקי הסלעים, אינה טמאת התהום [כי אינו מוסתר
50 כראוי].

51 כ. נזיר שנשטמא במת, וירד וטבל במערה, והביא קרבנות
52 טמאה, ומנה נזירות וגלח תגלחת טהרה, ואחר כך נודע
53 שמת הנה משקע בקרקעית המערה כשירד לטבל - אף על
54 פי שהיא טמאה שאינה ידועה - סתר הכל, מפני שהחזק
55 לטמאה, וחזקת הטמא טמא, עד שיטהר ודאי. ירד להקר
56 [=לחקור] - הרי זה טהור, עד שידע שנגע; נמצא המת
57 צף על פני המים - הרי זה בחזקת טמא, שחזקתו שנגע
58 בנה שהוא צף.

פרק ז

59 א. יש טמאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן, ולא סותר
60 את הקודמין, ואף על פי שנשטמא בהן טמאת שבעה; לפי
61 שלא נאמר בו "וכי יטמא לנפש", אלא "וכי ימות מת
62 עליו" - עד שיטמא בטמאות שהן מעצמו של מת, ואחר
63 כך יביא קרבנות טמאה, ויגלח תגלחת טמאה, ויפלו כל
64 הקמים הראשונים.

65 ב. ואלו טמאות מן המת שהנזיר מגלח עליהן: על הנפל,
66 ואפלו לא נתקשרו אבריו בגדין; ועל פזית מבשר המת;
67 ועל פזית נצל [מבואר בהמשך]; ועל עצמות שהן רב מנין
68 העצמות, אף על פי שאין בהן רבע הקב [שם של מידה
69 קטנה]; ועל עצמות שהן רב בנינו של מת, ואף על פי שאין
70 בהן רבע הקב; ועל חצי קב עצמות, אף על פי שאין בהן
71 לא רב בנינו ולא רב מנינו, וכל העצמות יהיו משל מת
72 אחד, לא משני מתים; ועל השדרה הבאה ממת אחד; ועל
73 הגלגלת של מת אחד; ועל אבר מן המת הבא ממת אחד,
74 ועל אבר מן החי מאדם אחד - שיש עליהן בשר הראוי
75 לעלות בו ארוכה [=עם סיכויי ריפוי כשהוא] פחי; ועל חצי
76 לג דם הבא ממת אחד; ועל מלא חפנים רקב המת. איזה
77 הוא נצל? זה בשר המת שנמות ונעשה לחה סרוחה.
78 ג. ואין רקב המת מטמא, עד שיקבר ערם בארון של שיש
79 ויהיה פלו שלם. חסר ממנו אבר, או שנקבר בכסותו, או
80 בארון של עץ או של מתכת [שעשויה להחליד] - אין לו
81 רקב [שהרי נתערבבו בו דברים נוספים]. ולא אמרו רקב אלא
82 למת [מוות טבעי] בלבד - להוציא הרוג, שהרי חסר דמו.
83 ד. קברו שני מתים כאחד [=ביחד], או שגזזו שעריו או
84 צפרניו וקברו עמו, או אשה עברה שמתה ונקברה ועברה
85 במעיה - אין הרקב שלהן מטמא; וכן אם טחן המת עד
86 שנעשה רקב, אינו מטמא - עד שירקב מאליו. טחן את
87 המת, והניח עפרו עד שהרקב פלו, או שהרקב כשהוא
88 חי, ומת והרקב הכל - הרי זה ספק; ואם נטמא לרקב זה,
89 הוא ספק טמא. וכן אם נטמא ברבע [הקב] עצמות הבאות
90 משדרה, או מן הגלגלת באהלן - הרי זה ספק טמא.
91 ה. כל אלו השתים עשרה טמאות שמנינו - אם נגע נזיר
92 באחת מהן, או נשאה, או האהיל הנזיר עליה, או האהילה

1 הטמאות שהנזיר מגלח עליהן - מביא קרבן טמאה, וסותר
2 הימים הקודמין, ומגלח תגלחת טמאה.

3 יא. תגלחת טמאה ביצר היא? נזיר שנשטמא באחת מן
4 הטמאות שהוא מגלח עליהן, הרי זה מזה עליו בשלישי
5 ובשביעי, ומגלח שער ראשו בשביעי, וטובל בשביעי אחר
6 ההנה פירוש כל טמאי מת, ומעריב שמשו [מחכה לערב
7 שהוא שלב בטהרה]; ומביא קרבנותיו בשמיני - והן שתי
8 תורים או שני בני יונה, אחד לעולה ואחד לחטאת, וכבש
9 בן שנתו לאשם. וסותר כל הימים הקודמין, ומתחיל למנות
10 נזירותו; ואם גלח בשמיני, מביא קרבנותיו בו ביום.

11 יב. מאימתי מתחיל למנות? משיביא חטאתו; אבל עולתו
12 ואשמו, אין מעכבין אותו מלמנות.

13 יג. הרי שהנה בשלישי ושביעי ולא טבל, ונתאחר כמה
14 ימים - כשיטבל, יעריב שמשו, ויביא קרבנותיו למחר. טבל
15 והעריב שמשו, ואחר קרבנותיו - אינו מתחיל למנות עד
16 שיביא חטאתו; אבל עולתו ואשמו אין מעכבין אותו, כמו
17 שבארנו.

18 יד. כשגלח הנזיר תגלחת טמאה - אינו צריך לגלח פתח
19 המקדש, ולא להשליף שעריו על האש [כתגלחת טהרה].
20 ובין שגלח במדינה [מחוץ להר הבית] או במקדש, שעריו
21 אסור בהנהיג וטעון קבירה; ואפרו אסור, כאפר כל
22 הנקברין. והמגלח במקדש - אם השליכו תחת דוד האשם,
23 יצא.

24 טו. נזיר שנשטמא טמאות הרבה - בין שלא התרו בו על
25 כל אחת ואחת, בין שהתרו בו על כל אחת ואחת - אינו
26 מביא על טמאותיו אלא קרבן אחד. כמה דברים אמורים?
27 שנשטמא פעם שניה קדם שיביא קרבנות טמאה הראשונה;
28 ואף על פי שנתאחר כמה ימים אחר טהרתו קדם הבאת
29 חטאתו, ונטמא באותן הימים - אינו מביא אלא קרבן אחד.
30 אבל אם נטמא וטהר והביא חטאתו, ונטמא פעם שניה
31 אחר שהביא חטאתו - אף על פי שעדיין לא הביא אשמו
32 ועולתו, חייב בקרבנות אחרות.

33 טז. נזיר שגלח תגלחת טהרה, ואחר כך נודע שטמא הנה
34 בתוך ימי נזרו - אם בטמאה ידועה נטמא - סותר הכל,
35 ומביא קרבנות טמאה, ומגלח תגלחת טמאה, ומנה נזירות
36 אחרת, ומביא קרבנות טהרה. ואם בטמאת התהום נטמא,
37 אינו סותר; ודבר זה, הלכה מפי הקבלה.

38 יז. ואם עד שלא נזרק עליו אחד מן הדמים, נודע שהוא
39 טמא - בין בטמאה ידועה, בין בטמאת התהום - סותר
40 הכל; נודע לו אחר שנוזק אחד מן הדמים - אף על פי
41 שלא גלח, הואיל וטמאה שאינה ידועה היא, אינו סותר.
42 יח. איזו היא טמאת התהום? כל שאין אדם מכירה, אפלו
43 בסוף העולם. ולא אמרו טמאת התהום אלא למת [במוות
44 טבעי] בלבד; אבל הרוג - לא, שהרי ידע בו זה שהרגו.

45 יט. נמצא המת גלוי, אין זו טמאת התהום. נמצא משקע
46 בקרקעית מערה והמים על גביו, הרי זו טמאת התהום
47 שאינה ידועה; הנה טמון בתוכן או בצורות [=אבנים], הרי

1 הטמאה על הנזיר, או היה הנזיר ואחת מן הטמאות האלו
2 באהל אחד - הרי זה מגלח תגלחת טמאה, ומביא קרבן
3 טמאה, וסותר את הכל; חוץ מן הרקב, שאינו מטמא במגע
4 - שאי אפשר שיגע בכלו, שהרי אינו גוף אחד; אבל אם
5 נשאו, או נטמא באהל - מגלח.
6 ו. וכן נזיר שנגע בעצם המת, אפילו עצם כשעורה, או נשאו
7 - הרי זה מגלח עליו, ומביא קרבנות טמאה, וסותר את
8 הקודמין; ואין עצם אחד מטמא באהל. אבל אם נטמא
9 בגוש [-אדמה] ארץ העמים [=חור'] או בשדה שנחרש קבר
10 בתוכה שהן מטמאין במגע ובמשא, או שהאהיל [אחד
11 מהמפורט תיכף: "השריגים וכו'" - האהיל] עליו [על הנזיר]
12 ועל [וגם על] אחת משתיים עשרה [הטומאות שנמנו לעיל
13 בתחילת הפרק -] השריגים [=ענפים] היוצאים מן האילנות,
14 או הפרעות [אבנים בולטות] היוצאות מן הגדר, או מטה או
15 גמל וכיוצא בו, או שנטמא באהל רבע עצמות שאין בהן
16 לא רב בנזן ולא רב מנין, או שנטמא ברכיעית דם מן המת
17 שהיא מטמא במגע ובמשא ובאהל, או שנטמא בגולל
18 [כיסוי ארון המת] או בדופק [צידי הארון] שהן מטמאין
19 במגע ובאהל, או שנטמא באבר מן החי או באבר מן המת
20 שאין עליהן בשר פראי - הרי זה אינו סותר.
21 ז. אף על פי שכלל אלו הוא טמא טמאת שבעה, ומזה
22 בשלישי ושביעי - אינו מגלח תגלחת טמאה, ולא מביא
23 קרבנות, ולא סותר את הקודמין; אבל כל ימי הטמאה אין
24 עולין [=נחשבים] לו ממנין ימי נזירותו.
25 ח. נגע באהל המת, או בכלים הנוגעים במת - אינו מזה
26 בשלישי ושביעי. ויראה לי, שזה דין המיוחד בנזיר; אבל
27 כל אדם שנטמא בכלים טמאת שבעה, יזה בשלישי
28 ושביעי, כמו שיתבאר בהלכות טמאת מת. וכן יראה לי,
29 שזה שאינו מזה בשלישי ושביעי אם נגע בכלים, כדי
30 שיעלו לו ימי טמאתו בכלים ממנין ימי נזירותו.
31 ט. נזיר שנוצטרע והחלט [לטומאה] - כל ימי חלוטו
32 [=טומאתו] ושבעת ימי סופרו שסופר אחר שיטהר מצרעתו
33 בין תגלחת ראשונה לשניה, אין עולין לו מימי נזירותו;
34 אבל ימי הסגר [שלפני שהוחלט דינו], עולין לו. וכן אם זב
35 בשרו, בין איש בין אשה - כל ימי זיבתו עולין לה, אף
36 על פי שהן טמאין. ודבר זה, הלכה למשה מסיני הוא.
37 י. אין צריך לומר, שאם נטמא הנזיר בשאר טמאות - שמי
38 טמאתו עולין לו, ואינו סותר כלום; נטמא במת בתוך ימי
39 צרעתו - סותר את כל הקודמין, שהרי בנזירותו הוא עומד,
40 ואף על פי שהוא טמא.
41 יא. הנזיר מתר בטמאת מת מצוה, ובתגלחת מצוה; ואסור
42 ביין מצוה, כיין הרשות. כיצד? מי שנושבע שישתה היום
43 יין, שהרי מצוה עליו לשותות, ואחר כך נדר בנזיר - חלה
44 נזירות על השבועה, ואסור ביין; ואין צריך לומר שהוא
45 אסור ביין קדוש והבדלה, שאינו אלא מדברי סופרים.
46 יב. וכיצד הוא מתר בטמאת מת מצוה? היה מהלך בדרך,

47 ופגע במת שאין שם מי שיקברנו - הרי זה מטמא לו,
48 וקוברו. ודברים אלו, דברי קבלה הן.
49 יג. נזיר וכהן שפגעו במת מצוה - יטמא נזיר, אף על פי
50 שהוא סותר הימים הראשונים ומביא קרבן טמאה, ואל
51 יטמא כהן; שזה - קדשתו קדשת שעה, ואפילו היה נזיר
52 עולם; והכהן - קדשתו קדשת עולם.
53 יד. פגעו בו שני נזירים, אחד נזיר שלשים יום, ואחד נזיר
54 מאה יום - יטמא נזיר שלשים יום. היה אחד נזיר עולם,
55 והשני נזיר לזמן קצוב - יטמא הנזיר לזמן קצוב; ששני
56 עולם, קדשתו חמורה מזה.
57 טו. וכיצד הוא מתר בתגלחת מצוה? נזיר שנוצטרע ונרפא
58 מצרעתו בתוך ימי נזירות - הרי זה מגלח כל שערו; שהרי
59 תגלחתו מצות עשה, שנאמר במצוה: "וגלח את כל שערו"
60 וגו', וכל מקום שאמה מוצא עשה ולא תעשה - אם יכול
61 אתה לקיים את שניהם, מוטב; ואם לאו, יבוא עשה וידחה
62 את לא תעשה. והלא נזיר שגלח בימי נזרו עובר על לא
63 תעשה ועשה, שנאמר: "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו"
64 - ובכל מקום אין עשה דוחה את לא תעשה ועשה
65 שפמותו; ולמה דוחה עשה של תגלחת הנגע לנזירותו?
66 מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת, וימי חלוטו אין עולין לו,
67 כמו שבארנו, והרי אינו קדוש בהן, ובטל העשה מאליו,
68 ולא נשאר אלא לא תעשה, שהוא "תער לא יעבר על
69 ראשו", ולפיכך בא עשה של תגלחת הצרעת, ודחה אותו.
70

פרק ח

71 א. תגלחת טהרה כיצד היא? כשיגמר הנזיר ימי נזירותו,
72 מביא שלש בהמות - כבש לעולה, וכבשה לחטאת, ואיל
73 לשלמים; הביא שלשתן ולא פרש - הראויה לחטאת תקרב
74 חטאת, והראויה לשלמים שלמים, והראויה לעולה עולה.
75 ומביא עם איל השלמים, ששה עשרונות [-האיפה -] שם
76 מידה] ושני שלישי עשרון סלת - אופה מהן עשרים חלה,
77 עשר חלות [בלולות בשמן לפני אפייתן] ועשרה רקיקי מצות
78 [משוחים בשמן לאחר אפייתם]; ומושח העשרים ברכיעית
79 שמן. ושעור זה, הלכה למשה מסיני. ומביא העשרים בכלי
80 אחד.
81 ב. ושוחט החטאת תחלה, ואחר כך העולה, ואחר כך
82 השלמים, ואחר כך מגלח; ואם גלח אחר ששחט החטאת
83 או העולה, יצא. ומבשל השלמים, או שולקן [=בישול
84 ממושך]. ולוקח מן הרטב של זבחי השלמים, ונותן על
85 השער, ואחר כך משליכו לאש תחת דוד [=סיר] השלמים;
86 ואם השליכו תחת החטאת, יצא.
87 ג. והיכן מגלח שערו? בעזרת הנשים, בלשכת הנזירים
88 שהיתה שם בקרן מזרחית דרומית; ושם מבשלין את
89 שלמיהן, ומשליכין שערן לאש. ואם גלח במדינה [מחוץ
90 למקדש], יצא. ובין שגלח במדינה, בין שגלח במקדש -
91 הוא משליף שערו תחת הדוד; ואינו מגלח עד שיהיה פתח

1 הַעֲזֹרָה פְּתוּחָה, שֶׁנֶּאֱמָר: "פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד" - לֹא שֶׁיִּגְלַח
2 כְּגֹנֵד הַפֶּתַח, שֶׁזֶה בְּיוֹן מִקֹּדֶשׁ הוּא.
3 ד. וְאַחֵר כֶּן נוֹטֵל הַכֶּהֱן אֶת הַזֹּרֵעַ בְּשֵׁלָה מִן הָאֵל, וְחִלַּת
4 מִצָּה אַחַת מִן הַסֵּל, וְרָקִיק אֶחָד, וְנוֹתֵן עַל כַּפֵּי הַנָּזִיר אוֹ
5 הַנְּזִירָה, וּמִנִּיפָן [הַכֹּהֵן מִכֵּינס יָדוֹ תַּחַת יַד הַנָּזִיר וּמִנִּיף יָדוֹ
6 עִמּוֹ]. וְאַחֵר כֶּן הֵתֵר הַנָּזִיר לְשִׁתּוֹת יֵין וְלִהְטָמָא לְמַתִּים.
7 ה. נָזִיר מִמַּרְט [=קֶרַח], אֵינוֹ צָרִיף לְהַעֲבִיר תַּעַר; וְאִף עַל
8 פִּי שֶׁאֵין לוֹ שֹׁעַר, אוֹ שֶׁאֵין לוֹ כַּפִּים - הֵרִי זֶה מִקְרִיב
9 קִרְבָּנוֹתָיו, וְיִשְׁתֶּה וְיִטְמָא. וְאִם הִבִּיא קִרְבָּנוֹתָיו, וְלֹא גִלַח
10 רֹאשׁוֹ - אֵין הִתְגַּלַּחַת מִעֲפָכָה, אֲלֵא שׁוֹתֶה וּמִטְמָא לְעֵרֵב;
11 שֶׁמִּשְׁיָרָק עָלָיו אֶחָד מִן הַדָּמִים - הֵתֵר, אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן
12 עַל כַּפָּיו וְלֹא הִנִּיף; שֶׁכָּל דְּבָרִים אֵלּוּ, לְמַצָּה וְלֹא לְעַכֵּב.
13 ו. אִף עַל פִּי שֶׁאֵין הִתְגַּלַּחַת מִעֲפָכָה עָלָיו, מִצָּה לְגִלַּח
14 אֶפְלוֹ לְאַחֵר זְמַן מִרְבָּה; וְנָזִיר שֶׁגִּלַּח שֶׁלֹּא בְּתַעַר, אוֹ שֶׁגִּלַּח
15 וְשִׁיר שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת - לֹא עָשָׂה כְּלוּם, וְלֹא קִיַּם מִצְוֹת גְּלוּת,
16 בֵּין נָזִיר טְהוֹר, בֵּין נָזִיר טָמֵא.
17 ז. גִּלַּח וְהֵנִיחַ שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת, וְצִמַּח רֹאשׁוֹ כְּלוֹ, וְחִזּוֹר וּגְלַחוֹ
18 כְּלוֹ עִם אוֹתָן שְׁתֵּי הַשְּׁעוֹרוֹת, [אוֹ] שֶׁגִּלַּח אַחַת וְנִשְׁאַרָה אַחַת
19 - הֵרִי זֶה קִיַּם מִצְוֹת גְּלוּת; נִשְׁרָה אַחַת וּגִלַּח אַחַת - אֵין
20 כָּאֵן מִצְוֹת גְּלוּת [וְהוֹאִיל וְאֵין מִצְוֹת גִּלּוּחַ כְּשֶׁעַל הָרֹאשׁ יִשְׁנֶה
21 רֶק שְׁעֵרָה אַחַת].
22 ח. גִּלַּח עַל הַשְּׁלָמִים [שֶׁהַקְרִיבִים רֹאשׁוֹנִים], וְנִמְצָא פְּסוּל
23 [הַקְרִיבִין] - תְּגַלְּחֶתוּ פְּסוּלָה, וּזְכָחִיו לֹא עָלָיו לוֹ [שֶׁהִרִי לֹא
24 נִשְׁלַח עַד יֵין יְמֵי נִזְרוּתוֹ]; גִּלַּח עַל הַחֲטָאת, וְנִמְצָא
25 שֶׁנִּשְׁחַטָה שֶׁלֹּא לְשֵׁם חֲטָאת, וְאַחֵר כֶּן הִבִּיא הַשְּׁלָמִים
26 וְהַעֲוִלָה, וְקִרְבּוֹ בְּמִצְוֹתָן - תְּגַלְּחֶתוּ פְּסוּלָה, וּזְכָחִיו לֹא עָלָיו
27 לוֹ.
28 ט. גִּלַּח עַל הַעֲוִלָה וְעַל הַשְּׁלָמִים, וְנִשְׁחַטוֹ שֶׁלֹּא לְשֵׁמֶן,
29 וְאַחֵר כֶּן הִבִּיא קִרְבָּנוֹת אַחֲרוֹת לְהַקְרִיבִין לְשֵׁמֶן - תְּגַלְּחֶתוּ
30 פְּסוּלָה, וּזְכָחִיו לֹא עָלָיו לוֹ.
31 י. גִּלַּח עַל שְׁלִשְׁתָּן, וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן כֶּשֶׁר - תְּגַלְּחֶתוּ
32 כֶּשֶׁרָה, וְכִבִּיא שְׁאָר הַזְּכָחִים וְקִרְבּוֹ כֶּהֱלָכָתָן.
33 יא. כָּל מָקוֹם שֶׁאִמְרָנוּ 'תְּגַלְּחֶתוּ פְּסוּלָה' - הֵרִי הוּא כְּמִי
34 שֶׁנִּתְגַּלַּח בְּתוֹךְ יְמֵי נִזְרוּתוֹ, שֶׁהוּא סוֹתֵר שְׁלִשִּׁים יוֹם כְּמוֹ
35 שֶׁבִּאֲרָנוּ; וְנִמְצָא מוֹנֶה שְׁלִשִּׁים יוֹם אַחֵר הִתְגַּלַּחַת הַפְּסוּלָה,
36 וּמִכִּבִּיא קִרְבָּנוֹתָיו.
37 יב. שְׁלָמִי נָזִיר שֶׁשְּׁחָטָן שֶׁלֹּא בְּמִצְוֹתָן [שֶׁלֹּא לְשֵׁמֶן אוֹ שֶׁלֹּא
38 הִיָּה בֶן שְׁתֵּי שָׁנִים] - כֶּשֶׁרִין [כְּשִׁלְמֵי נִדְבָה], וְאֵין עוֹלִין
39 לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה; וְנִאֲכָלִין לְיוֹם אֶחָד, וְאֵין טְעוּנִין לְחֵם,
40 וְלֹא [מִצְוֹת תְּנוּפָה ב:] מִתְּנוֹת [זוֹה וְשׁוֹק], וְלֹא זִרְזָע.
41 יג. שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת הָאֵלּוּ, וְהִלָּחֵם הֵבֵא עִמָּהֶן - הַכֹּל מִן
42 הַחֲלִין [וְלֹא מִכֶּסֶף מִעֶשֶׂר שָׁנִין], כֶּשֶׁרִין נִדְרֵי הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ
43 שִׁיתְּבָאָר בְּמִקְוָמוֹ.
44 יד. הָאֹמֵר: 'הֵרִינִי נָזִיר, עַל מִנְתָּ שֶׁאֲגַלַּח מִמְּעוֹת מַעֲשֵׂר
45 שָׁנִי' - הֵרִי זֶה נָזִיר, וְאֵינוֹ מִכִּבִּיא קִרְבָּנוֹתָיו מִן הַמַּעֲשֵׂר, אֲלֵא
46 מִן הַחֲלִין.
47 טו. הָאִישׁ שֶׁנָּדַר בְּנָזִיר - יֵשׁ לוֹ לְהִבִּיא קִרְבָּנוֹת אֲבִיו

48 לְעִצְמוֹ, וּמִגִּלַּח עָלֶיהֶן; וְאֵין הָאִשָּׁה מְגַלַּחַת עַל קִרְבָּנוֹת
49 אֲבִיהָ; וְדָבָר זֶה, הִלָּכָה מִפִּי הַקְּבִלָה הוּא. בִּיצֵד? מִי שֶׁהִיָּה
50 אֲבִיו נָזִיר, וְהִפְרִישׁ מְעוֹת לְקָנוֹת בֶּהֶן קִרְבָּנוֹתָיו, וּמֵת וְהֵנִיחַ
51 הַמְּעוֹת הַסְּתוּמִין, וְאַמֵּר אַחֵר מוֹת אֲבִיו: 'הֵרִינִי נָזִיר עַל מִנְתָּ
52 שֶׁאֲכִבִּיא קִרְבָּנוֹתִי בְּמְעוֹת שֶׁהִפְרִישׁ אֲבִי לְקִרְבָּנוֹתָיו' - הֵרִי
53 זֶה מִכִּבִּיא מֵהֶן קִרְבָּנוֹתָיו. וְכֵן אִם הִיָּה הוּא וְאֲבִיו נָזִירִים,
54 וְהִפְרִישׁ אֲבִיו מְעוֹת סְתוּמִין, וּמֵת הָאָב, וְאַמֵּר הֵבֵן אַחֵר
55 מוֹת אֲבִיו: 'הֵרִינִי מְגַלַּח עַל מְעוֹת אֲבִי' - הֵרִי זֶה מִכִּבִּיא
56 קִרְבָּנוֹתָיו מֵהֶן; אֲכָל אִם לֹא אָמַר, יִפְּלוּ הַמְּעוֹת לְנִדְבָה. מֵת
57 הָאָב וְהֵנִיחַ בָּנִים רַבִּים - חוֹלְקִין הַמְּעוֹת הַסְּתוּמִין, מִפְּנֵי
58 שֶׁהִיא יִרְשָׁה לָהֶן; וְיֵשׁ לְכָל אֶחָד מֵהֶן לְגִלַּח עַל חֶלְקוֹ.
59 וְהַכֹּכּוֹר נוֹטֵל בֶּהֶן פִּי שָׁנִים.
60 טז. בֵּין שֶׁהִיָּה הָאָב נָזִיר עוֹלָם וְהֵבֵן נָזִיר זְמַן קָצוֹב, בֵּין
61 שֶׁהִיָּה הָאָב נָזִיר זְמַן קָצוֹב וְהֵבֵן נָזִיר עוֹלָם - הֵרִי זֶה מְגַלַּח
62 וּמִכִּבִּיא קִרְבָּנוֹתָיו מִמְּעוֹת נִזְרוּת אֲבִיו.
63 יז. הִפְרִישׁ אֲבִיו מְעוֹת לְהִבִּיא בֶּהֶן קִרְבָּנוֹת טָמֵאָה וּמֵת, אֵין
64 הֵבֵן מִכִּבִּיא בֶּהֶן קִרְבֵּן טְהוֹרָה; וְכֵן אִם הִפְרִישָׁן הָאָב לְקִרְבֵּן
65 טְהוֹרָה, אֵין הֵבֵן מְגַלַּח עָלֶיהֶן תְּגַלַּחַת טָמֵאָה; שֶׁדְּבָרִים אֵלּוּ
66 סֶפֶק הֵן. וְאִם הִבִּיא זְכָחִיו, לֹא עָלָיו לוֹ.
67 יח. הָאֹמֵר: 'הֵרִי עָלִי לְגִלַּח נָזִיר' - חִיב לְהִבִּיא קִרְבָּנוֹת
68 תְּגַלַּחַת טְהוֹרָה, וּמִקְרִיבֵן עַל יְדֵי אֵיזָה נָזִיר שִׁירְצָה. אָמַר:
69 'הֵרִי עָלִי חֲצִי קִרְבָּנוֹת נָזִיר, אוֹ אִם אָמַר: 'הֵרִי עָלִי לְגִלַּח
70 חֲצִי נָזִיר' - הֵרִי זֶה מִכִּבִּיא חֲצִי הַקִּרְבָּנוֹת לְאֵיזָה נָזִיר שִׁירְצָה,
71 וְאוֹתוֹ נָזִיר מְשֻׁלָּם קִרְבָּנוֹתָיו מִשְׁלֹ; אֲכָל אִם אָמַר: 'הֵרִי
72 עָלִי קִרְבָּנוֹת חֲצִי נָזִיר' - הֵרִי זֶה מִכִּבִּיא קִרְבָּנוֹת נָזִיר שְׁלֵם,
73 שֶׁאֵין לָנוּ חֲצִי נִזְרוּת.
74 יט. הָאֹמֵר: 'הֵרִינִי נָזִיר, וְעָלִי לְגִלַּח נָזִיר', וְשָׁמַע חֲבֵרוֹ
75 וְאַמֵּר: 'וְאַנִּי' - הֵרִי חֲבֵרוֹ נָזִיר, וְאֵינוֹ חִיב לְגִלַּח נָזִיר אַחֵר;
76 שֶׁהִרִי לֹא הִתְפַּסַּס עִצְמוֹ אֲלֵא בְּנִזְרוּתוֹ. וְאִם אָמַר: 'וְאַנִּי,
77 וְעָלִי לְגִלַּח נָזִיר', הֵרִי זֶה חִיב. אִם הָיוּ פְּקָחִין, כָּל אֶחָד מֵהֶן
78 מִכִּבִּיא קִרְבָּנוֹתָיו עַל יְדֵי חֲבֵרוֹ; וְאִם לֹא עָשׂוּ כֵן, חִיבִין לְגִלַּח
79 נָזִירִים אַחֲרֵים.
80 כ. הָאֹמֵר: 'הֵרִי עָלִי לְגִלַּח חֲצִי נָזִיר', וְשָׁמַע חֲבֵרוֹ וְאַמֵּר:
81 'וְאַנִּי, וְעָלִי לְגִלַּח חֲצִי נָזִיר' - זֶה מִכִּבִּיא חֲצִי קִרְבָּנוֹתָיו שֶׁל
82 זֶה, וְזֶה מִכִּבִּיא חֲצִי קִרְבָּנוֹתָיו שֶׁל זֶה, וְכָל אֶחָד מֵהֶן מְשֻׁלָּם
83 קִרְבָּנוֹתָיו, אִם הָיוּ פְּקָחִין; וְאִם לֹא, זֶה מִכִּבִּיא חֲצִי קִרְבָּנוֹת
84 לְאֵיזָה נָזִיר שִׁירְצָה, וְזֶה מִכִּבִּיא חֲצִי קִרְבָּנוֹת לְאֵיזָה נָזִיר
85 שִׁירְצָה.

יום שלישי ו' תמוז ה'תשע"ב

פרק ט

87
88 א. הַמַּפְרִישׁ מְעוֹת שִׁיקְרִיב מֵהֶן קִרְבָּנוֹת נָזִירִים [אַחֲרִים],
89 וְהַקְרִיב מֵהֶן וְהוֹתִירוֹ - יְכִיבֵא בְּמוֹתָרֵן קִרְבָּנוֹת נָזִירִים
90 אַחֲרִים; שְׁמוֹתֵר נָזִירִים, לְנָזִירִים. הַפְּרִישׁ מְעוֹת סְתוּמִין
91 לְנָזִירוֹתוֹ, וְהוֹתִירוֹ - יִפְּלוּ הַמּוֹתָרִין לְנִדְבָה.
92 ב. הַפְּרִישׁ מְעוֹת מִפְּרָשִׁין לְנָזִירוֹתוֹ, וְהוֹתִירוֹ - מוֹתֵר מְעוֹת

48 יג. האומר: 'הריני נזיר כשיהיה לי בן', והפריש קרבן,
49 והפילה אשתו, והזרה וילדה - הרי הקרבנות ספק, ואסורין
50 בגנה ועבודה.
51 יד. שני נזירים שנטמא אחד מהן, ואין ידוע מי הוא - ביצד
52 מביאין קרבנותיהן? מביאין קרבן טמא קרבן טהור
53 במלאת ימי נזירותם, ואומר אחד מהן: 'אם אני הוא הטמא,
54 קרבן טמא שלי וקרבן טהור שלך; ואם אני הוא הטהור,
55 קרבן טהור שלי וקרבן טמא שלך'. וסופרין ימי נזירות
56 אחרת גמורה מאחר קרבנות אלו. וחזו"רין ומביאין קרבן
57 טהור, ואומר אחד מהן: 'אם אני הוא שהייתי טמא - קרבן
58 טמא שלי וקרבן טהור שלך, וזה קרבן טהורי; ואם אני
59 הוא הטהור - קרבן טהור שלי וקרבן טמא שלך, וזה
60 קרבן טהורי'. נמצאו שלא הפסידו בקרבנותיהן כלום.
61 טו. מת אחד מהן - הרי זה מביא חטאת העוף ועולת
62 בהמה, ויאמר: 'אם טמא הייתי, החטאת מחובתי והעולה
63 נדבה; ואם טהור הייתי, העולה מחובתי וחטאת העוף
64 ספק'; וסופר ימי נזירות אחרת, ומביא קרבן טהור ואומר:
65 'אם טמא הייתי, העולה הראשונה נדבה וזו חובה; ואם
66 טהור הייתי, העולה הראשונה חובה וזו נדבה, וזה שאר
67 קרבני'. ואין אחד משניהן מגלח תגלחת טמאה, אלא אם
68 בן היו קטנים או נשים - שאין אלו מקיפין פאת ראשם
69 מספק.
70 טז. ביצד יולד להם ספק זה בטמא? כגון שהיו שני
71 הנזירים עומדין ברשות היחיד, שספק טמא שם טמא,
72 והיה אחד מבחוצ רואה אותן ואומר: 'ראיתי את אחד מכם
73 שנטמא, ואני יודע מי הוא'. אבל אם היה עד זה עמקן
74 בחצר, הרי שניהן טהורין - בין שהן שלשה, הרי הן רבים,
75 ורבים ברשות היחיד, ספקן טהור; ספק טמא ברשות
76 הרבים שהוא טהור, כמו שיתבאר במקומו.
77 יז. במה דברים אמורים? בששתקו הנזירים שניהם, או
78 נסתפק להם הדבר. אבל אם אמר אחד מהם: 'אני לא
79 נטמאתי' - אפלו שני עדים מעידין עליו שנטמא, אינו מביא
80 קרבן על פיהם; שזה שאמר 'לא נטמאתי', כאומר 'איני
81 מביא בטמא, שפכר נשאלתי על נזירותי', ונמצא שאינו
82 מכחיש את העדים, ואדם נאמן על ידי עצמו. אבל אם שתק
83 או נסתפק לו - הרי זה מביא קרבן, אפלו על פי עד אחד,
84 כמו שבארנו. וכן עד שאמר לאחד: 'בפני נדרת בנזירות' -
85 אם הכחישו, אינו חייב כלום; ואם לא הכחישו, נוהג נזירות
86 על פיו. אפלו אמר לשנים: 'ראיתי אחד מכם שגזר, ואני
87 יודע מי הוא' - הואיל ואין מכחישין אותו, נוהגין נזירות
88 על פיו. נוהג נזירות על פי עד, ושתה יין או נטמא, והתירו
89 בו - לוקה, אף על פי שעקר הנזירות בעד אחד.
90 יח. מת שהיה משפכ לרחב הדרך - אף על פי שאין שם
91 מקום לעבר אלא עליו או נוגע בצדו, ואף על פי שהיה
92 טמא ידועה, ועבר משם נזיר - הרי זה טהור, הואיל וספק
93 ברשות הרבים טהור [ואולי נטה מהדרך].
94 יט. במה דברים אמורים? במהלך ברגלו. אבל אם היה

1 העולה יבואו עולה, ומותר החטאת ילכו לים המלח
2 [לאיבוד], ומותר דמי השלמים יבואו שלמים; ואין טעוניהן
3 לחם, ונאכלין ליום אחד.
4 ג. המפריש מעות לנזירותו, ומת - אם היו סתומין, יפלו
5 לנדבה. היו מפרשין - דמי עולה עולה, דמי חטאת ילכו
6 לים המלח, דמי שלמים יבואו שלמים, ונאכלין ליום אחד
7 ואין טעוניהן לחם.
8 ד. ביצד הם המעות הסתומין? כגון שהפריש מעות להביא
9 מהן קרבנותיו, ולא אמר כלום; אבל אם אמר: 'אלו
10 לחובתי', הרי אלו כמפרשין; ואין צריך לומר, אם אמר
11 'אלו לעולתי ולחטאתי ולשלמי', שהן כמפרשין.
12 ה. המפריש בהמה בעלת מום, הרי היא כמעות סתומין;
13 וכן המפריש לשון של כסף וזהב, או כלי - אף על פי
14 שאמר 'שזו לחטאתי ולעולתי ולשלמי', הרי הוא כמעות
15 סתומין.
16 ו. האומר: 'אלו לחטאתי, והשאר לנזירותי', ומת, או
17 שהיתה אשה, והפר לה בעלה - דמי חטאת ילכו לים
18 המלח, והשאר - יביא בחצין עולה ובחצין שלמים.
19 ז. אמר: 'אלו לעולתי, והשאר לנזירותי' - דמי עולה יבואו
20 עולה, והשאר יפלו לנדבה.
21 ח. מי שדמה [=חשב] שהוא חייב בנזירות, והפריש
22 קרבנותיו, ואחר כך שאל לחכם, והורהו שאין זה נדר ואינו
23 חייב בנזירות - מה יעשה בקרבנות שהפריש? יצאו [לחולין]
24 וירעו בעדר; שזה הקדש טעות הוא, שאינו הקדש, כמו
25 שיתבאר במקומו.
26 ט. האשה שגדרה בנזיר, והפרישה קרבנותיה, ואחר כך
27 הפר לה בעלה - אם משלו היתה הבהמה, תצא ותרצה
28 בעדר; שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. ואם היו
29 הקרבנות משלה ואין לבעלה בהן כלום, כגון שנתנו לה
30 מתנה על מנת שלא יהיה לה בעל בהן ורשות, אלא מה
31 שתתקן תעשה בהן - החטאת תמות, והעולה תקרב עולה,
32 והשלמים יקרב שלמים, ונאכלין ליום אחד ואין טעוניהם
33 לחם.
34 י. הפריש מעות סתומין לקרבנותיה, יפלו לנדבה. היו
35 מפרשין - דמי חטאת ילכו לים המלח, ודמי עולה יבואו
36 עולה, ודמי שלמים יבואו שלמים, ונאכלין ליום אחד ואין
37 טעוניהן לחם.
38 יא. האשה שגדרה בנזיר, ונטמאת בתוך ימי נזירות, ואחר
39 כך שמע בעלה והפר לה - הרי זו מביאה קרבן טמא.
40 יב. האיש שהדיר את בנו בנזיר, והפריש עליו קרבנותיו,
41 ולא רצה בהן בנזירות זו, ומתה הוא או קרוביו, או שגלח
42 הוא, או שגלחוהו קרוביו - החטאת תמות, והעולה תקרב
43 עולה, והשלמים יקרב שלמים, ונאכלין ליום אחד ואין
44 טעוניהן לחם. הפריש לו מעות סתומים, הרי אלו יפלו
45 לנדבה. היו מעות מפרשין - דמי חטאת ילכו לים המלח,
46 ודמי עולה יבואו עולה, דמי שלמים יבואו שלמים, ואין
47 טעוניהן לחם ונאכלין ליום אחד.

בהמה, כותב נכסיו לאחרים [ונחשב עני, שקרבנו עוף]; 47
שמצרע עשיר שהביא קרבן עני, לא יצא. ואחר כך מביא 48
חטאת העוף [שבאה על הספק, מה שאין כן חטאת בהמה] 49
ועולת בהמה בתגלחת ראשונה ושניה ושלישית - וכל 50
חטאת עוף מהן, לא תאכל מפני שהיא ספק [שאם חולין] 51
היא נבילה הואיל והעוף נמלק ולא נשחט; ומביא בתגלחת 52
רביעית קרבן נזיר טהור, שהוא שלש בהמות, כמו שבארנו. 53
ה. שלש חטאת העוף שמביא בשלש התגלחות - חטאת 54
ראשונה, לספק טמא; שניה לספק צרעתו, שאין המצרע 55
מביא קרבנו אלא לאחר תגלחת שניה. וכן חטאת שלישית 56
לספק טמא, שאין תגלחת אחת עולה לנזרו ולצרעתו; 57
ושמא מצרע ודאי וטמא מת ודאי היה, שהתגלחת 58
הראשונה והשניה לצרעתו כמו שבארנו, ותגלחת שלישית 59
תגלחת טמא, ולפיכך צריך להביא קרבן טמא 60
בשלישית. 61

ו. שלש עולות בהמה שמביא עמהן - על הראשונה הוא 62
מתנה ואומר: 'אם טהור אני, זו מחובתי, ואם טמא אני, 63
הרי היא נדבה'; וכן הוא אומר בשניה ובשלישית. 64
ז. ומביא קרבן טהרה בתגלחת רביעית, ומתנה ואומר: 'אם 65
טמא הייתי - עולה ראשונה נדבה, וזו חובה [אם היה גם 66
מצורע]; ואם מחלט הייתי - עולה ראשונה חובת מצרע, 67
וזו חובת נזירות, ושתיים האמצעיות נדבה [אם היה גם טמא 68
מת]. ואם טהור מטמא מת הייתי, ומצרע - עולה 69
הראשונה חובה וכן השניה, אחת לחובת מצרע ואחת 70
לחובת נזירות, ושלישית ורביעית נדבה, והשאר קרבן 71
טהרה. ואם טמא מת הייתי, ומצרע - עולה ראשונה חובת 72
צרע, ושניה ושלישית נדבה, וזה קרבן תגלחת טהרה'. 73
ח. אבל האשם והעולה - אינם מעכבין לא בתגלחת 74
טמא, ולא בצרעת. נמצאת אומר: אם הוא מצרע ודאי, 75
ולא נטמא בבת - הרי טהר בצפרין, וחטאת העוף היא 76
חטאתו, ולא תאכל מפני שהוא ספק; ועולת בהמה שעמה, 77
מקרבן תגלחת טהרה, כדי שיגלח על הבהמה [אם הוא 78
טהור]. ואם טמא מת הוא, הרי עולת בהמה נדבה. ואם 79
אינו מצרע, וטמא מת הוא - חטאת העוף קרבן נזיר 80
שנטמא, ועולת בהמה נדבה, והרי הביא קרבן טהרה 81
באחרונה. ואם אינו טמא מת, ולא מצרע - עולת בהמה 82
שהביא בתגלחת ראשונה היא מחובת תגלחת טהרה, 83
וחטאת העוף באה על ספק, והרי לא נאכלת. 84

ט. בפה דברים אמורים שהוא מגלח ארבע תגלחות? 85
בשהיה קטן או אשה. אבל האיש אינו מגלח מספק, לא 86
תגלחת טמא ולא תגלחת צרעת - שמא טהור הוא, ונמצא 87
מקיף פאת ראשו שלא במקום מצוה; לפיכך אינו מגלח 88
אלא תגלחת טהרה בלבד - שאין ארבע תגלחות אלו 89
לעכב, אלא למצוה. 90

י. נזיר שנצטרע ודאי ונטמא בספק, כיצד הוא עושה? אחר 91
שיטהר מצרעתו, מזה בשלישי ושביעי, ומגלח תגלחת 92
טמא [לאחר ימי נזירות]; ומתחיל למנות נזירותו פלה, 93

רוכב, או טעון משא - הרי זה טמא; שהמהלך ברגליו, 1
אפשר שלא יגע או שלא יאהיל או שלא יסיט; אבל טעון 2
או רוכב - אי אפשר שלא יגע ושללא יאהיל או שלא יסיט, 3
שהרי המת לרכב הדרך. 4

פרק י

א. אין אדם מגלח תגלחת אחת, ועולה לו לנזרו ולצרעתו; 6
ותגלחת הצרעת בזמן שהוא ספק מצרע, אינה דוחה את 7
הנזירות. לפיכך, מי שנזר שנה אחת, והיה בכל השנה 8
הזאת ספק מצרע וספק טמא מת, או שהיה בה ספק מצרע 9
ובסוף השנה נטמא בספק - הרי זה מונה שבעת ימים, 10
ומזה בשלישי ושביעי, ואינו מגלח בשביעי [רק בסוף 11
השנה]; ואינו יכול לשנות בזמן ולהטמא למת, אלא לאחר 12
ארבע שנים, ואוכל בקדשים לאחר שתי שנים; מפני שהוא 13
צריך לגלח ארבע תגלחות - תגלחת טהרה, ותגלחת טמא 14
מספק, ושתי תגלחות שמגלח המצרע, שהרי הוא ספק 15
מצרע. 16

ב. תגלחת ראשונה - מגלח אותה אחר שנה ראשונה, 17
ומגלח בה ראשו וזקנו וגבות עיניו, ומטהר בעץ ארז ואזוב 18
וצפרים כשאר מצרעין; אם אינו טמא מת ולא מצרע, הרי 19
היא תגלחת טהרה של נזירותו; ואם הוא מצרע ודאי בשנה 20
ראשונה, הרי היא תגלחת ראשונה של מצרע. ושוהה שנה 21
אחרת כמנין ימי הנזירות, ואחר כך מגלח תגלחת שניה של 22
מצרע - שאינו יכול לגלח אחר שבעה כשאר מצרעין, שמא 23
אינו מצרע אלא טמא מת ודאי היה; ושנה שניה זו, הרי 24
הוא בה נזיר שאסור לגלח. ומאחר שגלח שתי תגלחות 25
אלו, שלמה טהרת הצרעת, ומתיר לאכל בקדשים. ושוהה 26
שנה שלישית, ואחר כך מגלח תגלחת שלישית - שמא 27
מצרע ודאי היה בשנה ראשונה ולא היה טמא מת, ושנה 28
ראשונה לא עלתה לו מפני שהיא ימי חולטו, ושנה שניה 29
לא עלתה לו, מפני שהיא ימי סופרו של מצרע [שבועה 30
ימים] שבין תגלחת ראשונה ושניה; לפיכך צריך לשהות 31
שנה שלישית בנזירותו, ומגלח תגלחת שלישית לנזירותו - 32
והיא תגלחת טהרה. או שמא טמא מת ודאי היה ומצרע 33
ודאי, ואין תגלחת אחת עולה לנזירותו ולצרעתו; ונמצאת 34
תגלחת ראשונה ושניה תגלחת צרעת, ותגלחת שלישית 35
תגלחת טמא, ואין אחת משלש שנים עולה לו, שהרי 36
השלישית תגלחת טמא. לפיכך צריך לשהות שנה רביעית 37
בנזירותו, ומגלח תגלחת רביעית. ושערו בכל תגלחת ספק, 38
אסור בהניה מספק - ששער נזיר שנצטרע מת בהניה. 39
ג. וכן אם נדר עשר שנים נזירות, והיה בהן ספק מצרע, 40
ונולד לו ספק טמא בסופו - הרי זה אינו שותה בזמן עד 41
ארבעים שנה; ומגלח ארבע תגלחות, אחת בסוף כל עשר 42
שנים - תגלחת ראשונה לספק ימי צרעתו, ושניה לספק 43
ימי סופרו של מצרע, ושלישית לספק טמא, ורביעית 44
תגלחת טהרה. 45

ד. וכיצד מביא זה קרבנותיו? אם היה עשיר [שקרבנו 46

מתוך מהדורת חזק

ג. וכמה הוא הערך? אם היה הנערך בן שלשים יום או פחות - אין לו ערך, והאומר עליו: 'ערך זה עלי' - הרי זה כאומר 'ערך כלי זה', ואינו חייב כלום. היה מבין אחד ושלשים יום עד בן חמש שנים גמורות - ערך הנזכר חמשה שקלים, והנזכה לשלשה שקלים. משכנס בשנת שש יום אחד עד שששלים שנת עשרים - ערך הנזכר עשרים שקלים, והנזכה עשרת שקלים. משכנס בשנת אחד ועשרים יום אחד עד שששלים שנת ששים - ערך הנזכר חמשים שקלים, והנזכה לשלשים שקלים. ומשכנס בשנת אחת וששים יום אחד עד יום מותו, אפלו חיה כמה שנים - ערך הנזכר חמשה עשר שקלים, והנזכה עשרה שקלים.

ד. כל השנים האלו, מעת לעת מיום הולדה. וכל השקלים - בשקל הקדש, והוא משקל שלש מאות ועשרים שעורה מכסף טהור; וכבר הוסיפו עליו ועשו אותו סלע, כמו שבארנו בהלכות שקלים.

ה. טמטום ואנדורגיניס - אין להם ערך, שלא קצבה תורה ערך אלא לזכר ודאי או לנזכה ודאית; לפיכך, טמטום ואנדורגיניס שאמר: 'ערכי עלי', או שהעריכו אחר - אינו חייב כלום.

ו. הגוי נערך, אבל אינו מעריך. כיצד? גוי שאמר: 'ערכי עלי', או 'ערך ישראלי זה עלי' - לא אמר כלום; וישאל שאמר: 'ערך גוי זה עלי', או 'ערך פלוני הגוי עלי' - נותן לפי שני הגוי הנערך. וכן המעריך את החרש ואת השוטה - חייב, ונותן לפי שניו.

ז. העבד - נערך ועורף, כשאר ישראל; ואם יפדה ויהיה לו, יתן ערך שפדור.

ח. אחד המעריך את היפה הבריא, ואחד המעריך את הפעור החולה, אפלו היה הנערך מכה שחין [פצעים] או סומה או גדם [קטועי יד] ויש בו כל מום - נותן לפי שניו, כמו שקצוב בתורה.

ט. הדמים אינם כערכים. כיצד? האומר: 'דמי עלי', או 'דמי זה עלי', או 'דמי פלוני עלי' - אפלו היה אותו פלוני קטן בן יומו, או טמטום או אנדורגיניס, או גוי - נותן מה שהוא שנה, דינר או אלף, כאלו הוא עבד נמכר בשוק.

י. והערכים כלן והדמים - הפל, סתמן לבדק הבית [תחזוקת המקדש]; ויפלו [=ימסרו] הפל ללשכה שהיתה במקדש, מוכנת לקדשי בדיק הבית.

יא. גוי שאמר: 'דמי עלי', או 'דמי פלוני' - נותן כפי נדרו; ואינו נופל ללשכה, שאין מקבלין מן הגויים נדבה או נדר לחזק בדיק הבית או בדיק ירושלים, שנאמר: "לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו", ונאמר: "ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלים".

יב. ומה יעשה בהן? יבדק הגוי על דעת מי נדר: אם נדר על דעת ישראל - יוציאנה בית דין כמה שיראה להן, חוץ מבדיק הבית ובדיק ירושלים; ואם אמר: 'לשמים נדרתי', יגנוז.

יג. הגוסס - אין לו לא ערך ולא דמים; הואיל ורב הגוססין

שהרי נפלו הימים הראשונים בספק טמאה שנוטמא; ומביא קרבנות טהרה, ושונה ביין. ומאחר שביא קרבן צרעת, אוכל בקדשים.

יא. נטמא ודאי ויהיה מצרע בספק, וטהר [נרפא] מספק צרעתו - מונה ימי נזירותו שלמה ואינו יכול לגלח אחר שבעה, שמא הוא מצורע ואינו יכול להקריב קרבנות התגלחת, ואחר כך מגלח התגלחת הנגע; שאין התגלחת ספק נגע דוחה נזירות. ואחר כך מונה שכעת ימים שבין התגלחת מצרע הראשונה לתגלחת שניה, ומגלח ומביא קרבנותיו; ואוכל בקדשים, אם היה בשלישי ושביעי. ואחר כך מונה שכעת אחרים לטמאת מת, ומגלח התגלחת טמאה; ואחר כך מונה נזירותו כלה.

יב. וכן אם היה טמא ומצרע בודאי - לאחר שטיהר מצרעתו, מגלח התגלחת צרעת הראשונה, ומנה בשלישי ושביעי [לצורך הבאת קרבנותיו], ומגלח ראשו וזקנו בשביעי, והיה התגלחת שניה של צרעת; ומביא קרבנותיו בשמיני, ואוכל בקדשים. וסופר שכעת ימים נפרדים לתגלחת טמאה של נזירותו, ומגלח התגלחת טמאה; ואחר כך סופר ימי נזירות שלמה, ומביא קרבן טהרה ושונה ביין.

יג. ולמה סופר שכעת? שאין שכעת ימי הטמאה עולין בשכעת ימי הספירה שבין התגלחת ותגלחת של מצרע.

יד. האומר: 'הריני נזיר אם אעשה כך וכך', או 'אם לא אעשה', וכיוצא בזה - הרי זה רשע, ונזירות כזו מנזירות רשעים היא [שנזורים לפי מצב רוחם]; אבל הנודר לה' דרך קדשה - הרי זה נאה ומשבח, והרי נאמר בו: "נזיר אלהיו על ראשו וגו' קדש הוא לה"; ושקלו הכתוב בנביא, שנאמר: "ואקים מבניכם לנביאים, ומבחוריהם לנזירים".

ברוך רחמנא דסייען

הלכות ערכים וחרמים

יש בכללן שבע מצוות - חמש מצוות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרט: (א) לדון בערכי אדם באשר מפרש בתורה, וזה הוא דין ערכי אדם; (ב) דין ערכי בהמה; (ג) דין ערכי בתים; (ד) דין ערכי שדות; (ה) דין מחירים ונכסיו; (ו) שלא למכור חרם; (ז) שלא יגאל חרם. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

א. הערכים - הם נדר מפלל נדרי הקדש, שנאמר: "איש כי יפלא נדר, בערך נפשת לה"; לפיכך חייב עליהן משום "לא יחל דברו", ו"לא תאחר", ומשום "ככל הוצא מפיו יעשה".

ב. ומצוות עשה לדון בדיני ערכין, באשר מפרש בתורה; ואחד האומר: 'ערכי עלי', או האומר: 'ערך [אדם] זה עלי', או 'ערך פלוני עלי' - נותן הערך לפי שני הנערך, והוא הדבר הקצוב שבתורה, לא פחות ולא יתר.

1 'עָרֶךְ יָד זֶה' או 'עֵינָיו עָלַי' - לֹא אָמַר כָּלוּם. 'עָרֶךְ לְבִי' או
2 'כְּבִדִי עָלַי', או 'עָרֶךְ לְבִי' או 'כְּבִדִי שֶׁל פְּלוֹנִי עָלַי' - נוֹתֵן
3 עָרֶךְ כָּלוּ; וְכֵן כָּל אֶבֶר שֶׁאֵם יִטֵּל מִן הַחַי, יָמוּת - אִם אָמַר:
4 'עָרְכּוּ עָלַי', נוֹתֵן עָרֶךְ כָּלוּ.
5 ב. אָמַר: 'חֲצִי עֶרְכִי עָלַי', נוֹתֵן חֲצִי עָרְכּוּ; 'עָרֶךְ חֲצִי עָלַי'
6 - נוֹתֵן עָרֶךְ כָּלוּ, שְׂאִי אֶפְשָׁר שִׁיטֵּל חֲצִי וַיְחַיֶּה.
7 ג. הָאוֹמֵר: 'דְּמִי יָדִי עָלַי', או 'דְּמִי יָד פְּלוֹנִי עָלַי' - שְׂמִין
8 אוֹתוֹ בְּמָה הוּא שְׂוֵה בִיד, וְכַמָּה הוּא שְׂוֵה בְּלֹא יָד, וְנוֹתֵן
9 לְהַקְדֵּשׁ. בִּיצֵד? אִם נִמְכָּר הוּא כָּלוּ, יִשְׁוֶה חֲמִשִּׁים, וְאִם
10 יִמְכָּר חוּץ מִיָּדוֹ, שִׁתְּשָׂאֵר יָדוֹ זֶה לְבַעֲלֵיו וְלֹא יִהְיֶה לְלוֹקָח
11 בָּהּ כָּלוּם, יִשְׁוֶה אַרְבָּעִים - נִמְצָא זֶה יִתְחַיֵּב לְשַׁלֵּם לְהַקְדֵּשׁ
12 עֲשָׂרָה. וְכֵן כָּל בִּיצָא בָּזָה.
13 ד. הָאוֹמֵר: 'דְּמִי רֹאשִׁי' או 'כְּבִדִי עָלַי', או 'דְּמִי רֹאשׁוֹ' או
14 'לְבִי שֶׁל פְּלוֹנִי עָלַי' - נוֹתֵן דְּמִי כָּלוּ. וְכֵן הָאוֹמֵר: 'דְּמִי חֲצִי
15 עָלַי', נוֹתֵן דְּמִי כָּלוּ; אֲכָל הָאוֹמֵר: 'חֲצִי דְמִי עָלַי', נוֹתֵן חֲצִי
16 דְּמִיו.
17 ה. הָאוֹמֵר: 'מִשְׁקְלִי עָלַי', או 'מִשְׁקַל פְּלוֹנִי' - נוֹתֵן מִשְׁקָלוֹ;
18 אִם כֶּסֶף, כֶּסֶף, וְאִם זָהָב, זָהָב - כִּמוֹ שִׁפְרָשׁ. אָמַר: 'מִשְׁקַל
19 יָדִי', או 'רִגְלִי עָלַי' - רֹאשִׁין בְּמָה הִיא רֹאשִׁיָּה לְשִׁקֵּל, וְנוֹתֵן
20 מִמִּין שִׁפְרָשׁ. וְעַד הֵיכָן הִיא הִיד לְעֵנֶן זֶה? עַד הָאֲצִיל
21 [=מִדְּרָק]; וְהִרְגֵּל, עַד הָאֲרִבָּהּ [=בִּרְ] ; לְפִי שִׁבְנָדִירִים,
22 הוֹלֵכִין אַחֵר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם.
23 ו. הָאוֹמֵר: 'קוֹמָתִי' [=גּוֹבֵהָ] עָלַי, כֶּסֶף או זָהָב - נוֹתֵן
24 שְׂרָבִיט [=מִקָּל] שְׂאִינוֹ נִכְפֵּף מֵלֹא קוֹמָתוֹ, מִמִּין שִׁפְרָשׁ;
25 אָמַר: 'מֵלֹא קוֹמָתִי עָלַי' - נוֹתֵן אֶפְלוֹ שְׂרָבִיט הַנִּכְפֵּף, מִמִּין
26 שִׁפְרָשׁ.
27 ז. הָאוֹמֵר: 'מִשְׁקְלִי עָלַי', וְלֹא פָּרַשׁ מֵאִיזָה מִין - אִם הָיָה
28 עֲשִׂיר בְּיוֹתֵר, וְנִתְּפֵן לְמִתְנָה מִרְבָּה - נוֹתֵן מִשְׁקָלוֹ זָהָב;
29 וְהוּא הַדִּין בְּאוֹמֵר 'מִשְׁקַל יָדִי' או 'רִגְלִי' או 'קוֹמָתִי עָלַי',
30 וְלֹא פָּרַשׁ מֵאִיזָה מִין - נוֹתֵן זָהָב. וְאִם אִינוֹ מִפְּלֶג בְּעֲשִׂירוֹת
31 - נוֹתֵן מִשְׁקָלוֹ או מִשְׁקַל יָדוֹ מִדְּכָרִים שֶׁדִּרְכָּן לְהַשְׁקֵל בְּאוֹתוֹ
32 מְקוֹם, אֶפְלוֹ פְּרוֹת; וְכֵן נוֹתֵן שְׂרָבִיט מֵלֹא קוֹמָתוֹ, אֶפְלוֹ שֶׁל
33 עֵץ; הַכֹּל לְפִי מְמוֹנוֹ וְדַעְתּוֹ [=נִדְּבִיבוֹתוֹ].
34 ח. הָאוֹמֵר: 'עֲמִדִי עָלַי', 'יְשִׁיבָתִי עָלַי', או 'מְקוֹם יְשִׁיבָתִי
35 עָלַי', 'רִחְפִי עָלַי', 'עֲבִי עָלַי', 'הִקְפִי עָלַי' - כָּל אֵלּוֹ סִפֵּק,
36 וּמִבִּיא לְפִי מְמוֹנוֹ; עַד שִׁיאֵמַר: 'לֹא כֶּף נִתְּפִנְתִּי'. וְאִם מֵת,
37 יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין פְּחוֹת שֶׁבִּלְשׁוֹנוֹת.
38 ט. הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלַי מִטְּבַע כֶּסֶף', לֹא יִפְחוֹת מִדִּינָר כֶּסֶף;
39 מִטְּבַע נִחְשָׁת, לֹא יִפְחוֹת מִמְּעָה כֶּסֶף [בְּנוֹחוֹשֶׁת]. 'הָרִי עָלַי
40 בְּרָזָל', לֹא יִפְחוֹת מֵאֲמָה עַל אֲמָה לְכֵלָה עוֹרֵב [מִתְּקֵן
41 לְהַבְרַחַת עוֹפוֹת] שֶׁהָיָה בְּמִקְדָּשׁ לְמַעֲלָה בְּגַג הַהִיכָל, כִּמוֹ
42 שִׁיתְּבָאָר בְּמִקְוָמוֹ.
43 י. הָאוֹמֵר: 'הָרִי עָלַי כֶּסֶף או זָהָב', וְלֹא הִזְכִּיר מִטְּבַע - יָבִיא
44 לְשׁוֹן [=גּוֹשׁ] שֶׁל כֶּסֶף או שֶׁל זָהָב, יִהְיֶה מִשְׁקָלָהּ כְּדִי
45 שִׁיאֵמַר: 'לֹא עַד כֶּף נִתְּפִנְתִּי'. וְכֵן אִם פָּרַשׁ הַמִּשְׁקָל, וְשָׂכַח
46 בְּמָה פָּרַשׁ - יָבִיא עַד שִׁיאֵמַר: 'לֹא עַד כֶּף נִתְּפִנְתִּי'.
47 יא. אֶחָד הָאוֹמֵר: 'דְּמִי עָלַי', או 'דְּמִי פְּלוֹנִי עָלַי', או

1 לְמִיתָה, הָרִי הוּא כֶּמֶת. וְכֵן מִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁל
2 יִשְׂרָאֵל לְהַרְגוֹ עַל עֲבֵרָה שֶׁעָבַר, וְהָעֵרִיכוֹ אַחֵר, או שֶׁהָעֵרִיךְ
3 עֲצָמוֹ, או שֶׁאָמַר: 'דְּמִי עָלַי', או שֶׁאָמַר אַחֵר: 'דְּמִי זֶה עָלַי'
4 - אִינוֹ חַיֵּב כָּלוּם; שְׂוֵה כֶּמֶת הוּא, וְהִמָּת אִין לוֹ לֹא עָרֶךְ
5 וְלֹא דְמִים; וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "כָּל חָרָם אֲשֶׁר יִחַרֵם מִן הָאָדָם
6 - לֹא יִפְדֶּה", כָּלוּמֶר: אִין לוֹ פְּדִיּוֹן, אֲלֵא הָרִי הוּא כֶּמֶת.
7 יד. זֶה הַיּוֹצֵא לְהַרְגַּ שֶׁהָעֵרִיךְ אַחֵרִים, או נִדֵּר דְּמִיתָה, או
8 הַזִּיק - חַיֵּב לְשַׁלֵּם, וְגוֹבֵין הַכֹּל מִנְכָּסִיו.
9 טו. כִּהְנִים וְלוֹיִים מְעֻרְכִין וְנִעְרְכִין, כִּשְׂאָר יִשְׂרָאֵל. וְקָטָן
10 שֶׁהִגִּיעַ לְעוֹנֵת נְדָרִים וְהָעֵרִיךְ, או נִדֵּר דְּמִים - חַיֵּב לְשַׁלֵּם;
11 שֶׁהָרִי נִדְּרָיו קִימִין, כִּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת נְדָרִים.
12 טז. הָעֵרֶכֶן הַקְּצוּבִין לְפִי הַשָּׁנִים - הֵן שְׁנֵי הַנְּעֻרָה, לֹא שְׁנֵי
13 הַמְּעֻרָה. בִּיצֵד? בֵּין עֲשָׂרִים שֶׁאָמַר לְבֵן שָׁשִׁים: 'עָרְכֶךָ עָלַי'
14 - נוֹתֵן עָרֶךְ בֵּין שָׁשִׁים; וְכֵן שָׁשִׁים שֶׁאָמַר לְבֵן עֲשָׂרִים:
15 'עָרְכֶךָ עָלַי' - נוֹתֵן עָרֶךְ בֵּין עֲשָׂרִים. וְכֵן כָּל בִּיצָא בָּזָה.
16 יז. וְצָרִיךְ בְּעֵרְכִים שֶׁיִּהְיֶה פִּיו וְלִבּוֹ שׁוֹיִן, כִּשְׂאָר הַנְּדָרִים;
17 וְשֹׁאֲלִין עַל הָעֵרֶכֶן וְעַל הַדְּמִים, כִּדְרָךְ שֶׁנִּשְׁאָלִין עַל שְׂאָר
18 נְדָרִים וְהַקְדָּשׁוֹת.
19 יח. הָאוֹמֵר: 'עָרֶךְ אֵלּוֹ כָּלָם עָלַי' - נוֹתֵן עָרֶךְ כָּלָם, כָּל אֶחָד
20 וְאֶחָד לְפִי שְׁנָיו. וְאִם הָיָה עֲנִי, נוֹתֵן עַל יָדֵי כָּלָם עָרֶךְ עֲנִי;
21 וְאִם הָיָה עָשִׂיר, נוֹתֵן עַל יָדֵי כָּלָם עָרֶךְ עָשִׂיר.
22 יט. הָאוֹמֵר: 'עֶרְכִי עָלַי', וְחִזּוֹר וְאָמַר: 'עֶרְכִי עָלַי', וְכֵן בְּמָה
23 פְּעָמִים - חַיֵּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. אָמַר: 'שְׁנֵי עֶרְכִי עָלַי',
24 נוֹתֵן שְׁנֵי עֶרְכִין; וְכֵן אִם אָמַר: 'אַרְבָּעָה', אֶפְלוֹ 'אַלְף' -
25 נוֹתֵן בְּמִנְיָן שְׁנָדָר.
26 כ. אָמַר: 'הָרִי עָלַי עָרֶךְ', וְלֹא פָּרַשׁ עָרֶךְ מִי, אֲלֵא עָרֶךְ סֵתָם
27 - נוֹתֵן פְּחוֹת שֶׁבְּעֵרְכִין, שֶׁהוּא שְׁלִשָּׁה שְׁקָלִים.
28 כא. הָאוֹמֵר: 'עֶרְכִי עָלַי', וּמֵת קֹדֶם שִׁיעֲמַד בְּדִין - אִין
29 הַיּוֹרְשִׁין חַיֵּבִין לְתֵן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָעֲמִידוֹ לְפָנַי הִכְהֵן, וְהָעֵרִיךְ
30 אוֹתוֹ הִכְהֵן". עֲמַד בְּדִין וּמֵת, יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין.
31 כב. אֲכָל הָאוֹמֵר: 'דְּמִי עָלַי' - אֵף עַל פִּי שֶׁעֲמַד בְּדִין, וּמֵת
32 קֹדֶם שִׁיקָצְצוּ [=יִקְצְבוּ] דְּמִיו וְיִאֲמְרוּ הַדִּינִין בְּמָה יִשְׁוֶה -
33 אִין הַיּוֹרְשִׁין חַיֵּבִין לְתֵן. וְאִם קָצְצוּ דְּמִיו וְאַחֵר כֶּף מֵת -
34 יִתְּנוּ הַיּוֹרְשִׁין.
35 כג. וּמָה בֵּין הָעֵרְכִים לְדְמִים? שֶׁהָעֵרְכִין קְצוּבִין מִן הַתּוֹרָה,
36 וְהַדְּמִים אִינָן קְצוּבִין.
37 כד. וְכֵן הָאוֹמֵר: 'עָרֶךְ פְּלוֹנִי עָלַי', וּמֵת הָעוֹרֶךְ וְהַנְּעֻרָה אַחֵר
38 שֶׁעֲמַד הַנְּעֻרָה בְּדִין - חַיֵּבִין הַיּוֹרְשִׁין לְתֵן. מֵת הַנְּעֻרָה קֹדֶם
39 שִׁיעֲמַד בְּדִין - אֵף עַל פִּי שֶׁהַמְּעֻרָה קָם, הָרִי זֶה פְּטוּר;
40 שֶׁאִין עָרֶךְ לְמֵת, וְהַנְּעֻרָה צָרִיךְ עֲמִידָה בְּדִין. אָמַר: 'דְּמִי
41 פְּלוֹנִי עָלַי', וְעֲמַד בְּדִין וּמֵת קֹדֶם שִׁיקָצְצוּ דְּמִיו - הָרִי זֶה
42 פְּטוּר; שֶׁאִין דְּמִים לְמֵתִים.
43 יום רביעי ז' תמוז ה'תשע"ב
44 פָּרָק ב
45 א. הָאוֹמֵר: 'עָרֶךְ יָדִי' או 'רִגְלִי' או 'עֵינָי עָלַי', או שֶׁאָמַר:

האומר: 'הרי עלי מנה', או 'חמשים', או 'כסף', או 'זהב' -
הכל הן הנקראין 'חוב דמים'; והדמין והערכין לבדק הבית,
כמו שבארנו.
יב. שתי לשכות היו במקדש - אחת לשפת חשיים, ואחת
לשפת הכלים: לשפת חשיים - יראי חטא נותנין לתוכה
בחשאי, ועניים בני טובים מתפרנסין ממנה בחשאי. לשפת
הכלים - כל מי שהתנדב כלי זורקו לתוכה, ואחת לשלשים
יום הגזברין פותחין אותה: כל כלי שנמצא בו צרף לבדק
הבית, מניחין אותו; והשאר נמכרין, ודמיהן נופלין
[=מועברים] ללשפת בֵּדֶק הבית.
יג. הצרכו לקדשי מזבח [קרבנות], ולא הספיקה להן תרומת
הלשפה - מוציאין את הראוי להן מקדשי בֵּדֶק הבית; ואכל
אם הצרכו לבדק הבית, ולא מצאו בלשפת בֵּדֶק הבית דבר
המספק להן - אין מוציאין את הראוי להן מקדשי המזבח
[שמעלין בקודש].

פֶּרֶק ג

א. המעריך את הפחות מכן עשרים, ולא עמד בדין עד
שזיהה יתר על עשרים - אינו נותן אלא ערף פחות מכן
עשרים; שאין הערף אלא בזמן הערף, לא בזמן ההעמדה
בדין.
ב. כל הערכין הקצובין בתורה - הן שנותן המעריך, אם
היה עשיר; ואכל אם היה עני, ואין ידו משגת - נותן כל
הנמצא בידו, אפלו סלע אחד, ונפטר, שנאמר: "ואם מן
הוא מערכך . . על פי אשר תשיג יד הנדר".
ג. ומנין שהוא נותן אפלו סלע אחד, אם אין לו אלא סלע?
שנאמר: "וכל ערכך יהיה בשקל הקדש" - הא למדת, שאין
בערכין פחות מסלע, ולא יותר על חמשים.
ד. הרי שלא נמצא בידו אפלו סלע - אין לוקחין ממנו
פחות מסלע, אלא ישאר הכל עליו חוב; ואם מצאה ידו
והעשיר - יתן ערף שלם הקצוב בתורה.
ה. עשיר שהעריך והעני, או שהעריך כשהוא עני והעשיר
- הרי זה חוב בערף עשיר; ואכל אם העריך כשהוא עני,
והעשיר יחזר והעני - נותן ערף עני.
ו. עשיר שאמר: 'ערכי עלי', או 'ערף פלוני עלי', ושמע
העני ואמר: 'מה שאמר זה עלי' - הרי העני חוב בערף
עשיר, שהוא ערף שלם; ואכל עני שהעריך את העשיר,
ואמר: 'ערף זה עלי' - אינו חוב אלא בערף עני, שהוא כפי
אשר תשיג ידו.
ז. מה בין החוב בערף עני, להחוב בערף עשיר, שהוא
הערף הקצוב כלו? שהחוב בערף עני שלקחו ממנו כל מה
שידו משגת אפלו סלע אחד, ואחר כך העשיר - אינו חוב
לשלם; ואם היה חוב בערף עשיר - ישאר שאר הערף חוב
עליו, עד שיפשיט וישלם הערף שעליו.
ח. המפרש את הערף ואמר: 'ערכי עלי חמשים סלעים',
או 'ערף פלונית עלי שלשים סלעים' - אינו נדון בהשג יד;

אלא לוקחין כל הנמצא בידו, והשאר עליו חוב עד
שיפשיט ויתן.
ט. וכן האומר: 'דמי עלי', או 'דמי פלוני עלי' - אינו נדון
בהשג יד; שחובי דמים, הרי פשוט נדון; והרי הן כמי
שאמר 'מנה עלי הקדש', שהוא חוב לתן מנה גמור.
י. האומר: 'הרי עלי צרף', סתם, ולא פרש - אינו כמפרש
שלשה שקלים [פחות שבטעריין], אלא נדון בהשג יד כשאר
המערכין.
יא. האומר: 'ערכי עלי', ויחזר ואמר 'ערכי עלי', והיו בידו
עשר סלעים, ונתן תשע לשניה, וסלע לראשונה - יצא ידי
שתיקה; שהערכין לא בחובות הן, שאף על פי שכל מה
שבידו משעבד לראשונה - הקדש מאחר, מה שגבה גבה.
אכל אם נתן תשע לראשונה, ואחת לשניה - ידי שניה יצא
- שהרי כשנתן הסלע, לא נשאר בידו כלום, והרי אין ידו
משגת; וידי ראשונה לא יצא - שהרי כל מה שהיה בידו
משעבד לראשונה, וכשנתן התשע נשאר לו סלע ולא נתנו,
והרי לא נתן כל מה שיידו משגת. לפיכך, ישאר עליו שאר
ערף ראשון, עד שיפשיט וישלם.
יב. האומר: 'שני ערכי עלי', ולא היה בידו אלא פחות
מכדי שני ערכין - הרי הדבר ספק, אם נתפס לשניה, הן
ונותן חצי מה שיש לו לערף אחד וחציו לערף השני
ויפטר, או יתן ערף אחד מהן שלם או כל הנמצא בידו
[בשביל] באחד מהן, וישאר הערף האחר עליו חוב עד
שיתן אותו בעניות או בפעירות, כפי השג ידו.
יג. המפרש ערכו או דמיו, ואבדו או נגבנו - אף על פי
שלא אמר 'עלי חייב אחריותי' - חוב באחריותו עד
שיגיעו ליד הגזבר, שנאמר: "ונתן את הערכך ביום ההוא,
קדש לה" - הרי הן חלין אף על פי שהפרישו, עד שיגיעו
ליד הגזבר.
יד. חובי ערכין ודמים - ממשפנן אותן, ולוקחין מהן
בעל כרחן מה שגדורו; ואין חובין להחזיר להן המשכון
ביום או בלילה. ומוכרין כל הנמצא להן מן הקרקע, ומן
המטלטלין, מכסות, וכלי תשמיש הבית, ועבדים, ובהמה;
ונפרעין מן הכל. ואין מוכרין לא כסות אשתו, ולא כסות
בניו, ולא בגדים שצבען [בשבילם] לשמן, ולא סנדלים
חדשים שלקחן לשמן; וכן המקדיש כל נכסיו, לא הקדיש
את אלו.
טו. ונותנין לו מפל נכסיו - לזה שיש עליו ערכין או
דמים או שהקדיש מנה לבדק הבית, ואין לו: נותנין לו
תפלין של ראש ושל יד, וסנדלין, ומטה לישיב עליה,
ומטה ומצע הראויין לו לישן עליהן; ואם היה עני, נותנין
לו מטה ומפץ [=מחצלת] לישן עליו. ונותנין לו מזון
שלשים יום, וכסות שנים עשר חדש לו לבדו; ואכל לא
לאשתו ובניו, אף על פי שהוא חוב במזונותיהן ובכסותן.
ואין נותנין לו אלא כסות הראויה לו.
טז. היו עליו כלי משי ובגדים מזהבין - מעבירין אותן

47 שיש בשבירו חמשים אמה על חמשים אמה, הוא
48 בית סאה, והוא מזרע סאה. נמצאת למד, שהמקום שיש
49 בשבירו חמשה ושבעים אלף אמה, שהוא ברבוע מאתים
50 ארבע ושבעים אמות על מאתים ארבע ושבעים אמות
51 בקרוב - הוא בית כר, והוא "זרע חמר שעורים".
52 ה. כיצד דרך החשבון בערכי שדות? הרי שהקדיש שדה
53 אחתה, ונשאר ליובל שמונה שנים חוץ משנת היובל
54 שאינה בחשבון, כמו שבארנו - כל הרוצה לפדותה מיד
55 ההקדש, נותן לכל "זרע חמר שעורים" שמונה סלעים
56 ושמונה פונדיונות; ואם רצו הבעלים לפדותה, נותנין עשר
57 סלעים ועשרה פונדיונות, לפי שהן מוסיפין חמש. וכן כל
58 חמש האמור בתורה, צריך שיהיה הקרן עם התוספת
59 חמשה - נמצא שהוסיף רביע הקרן; וכן אם פדת אשתו
60 של מקדיש או אחד מיורשיו - הרי אלו מוסיפין חמש.
61 ו. נשאר ליובל ארבע שנים, נותן הפודה ארבע סלעים
62 וארבעה פונדיונות לכל חמר; ואם הבעלים פדו אותה,
63 נותנין חמש. וכן לפי חשבון זה, סלע ופונדיון לכל שנה.
64 ואינו נותן [מדי-] שנה בשנה, אלא נותן הכל כאחד.
65 ז. נשאר בינו ובין היובל שנה - אינו יכול לתן סלע
66 ופונדיון לפדותה, שנאמר: "וחשב לו הכהן על פי השנים
67 הנותרות", אינה נפדית בגרעון כסף אלא קדם ליובל בשתי
68 שנים או יותר.
69 ח. נשאר בינו ובין היובל שנה וחמשים - אם רצה הגזפר
70 לחשב החמשים שנה ויתן שני שקלים ושני פונדיונים לכל
71 זרע חמר, הרי זה מתר; לפי שאין מחשבין חמשים להקדש,
72 שנאמר: "על פי השנים הנותרות" - שנים אתה מחשב
73 להקדש, ואין אתה מחשב חמשים.
74 ט. לפיכך, אין ראוי לאדם להקדיש שדהו לפני היובל
75 בפחות משתי שנים, ואם הקדישה - הרי זו מקדשת, ואינה
76 נפדית בגרעון כסף; אלא אם רצה הפודה לתן חמשים שקל
77 לכל חמר, פודה אותה; ואם לא פדיה - הרי זו יוצאה
78 לכהנים ביובל, כמו שיתבאר.
79 י. הקדיש שדהו בשנת היובל עצמה, אינה מקדשת. וכהן
80 ולוי שהקדישו בשנת היובל עצמה, הרי זו מקדשת;
81 יא. כשם שגואלין [=פודים] לעולם, כך מקדישין לעולם.
82 יב. המקדיש את שדהו אחר היובל - אינה נפדית בגרעון
83 כסף עד שיגמר שנה אחר היובל, לפי שאין מחשבין
84 חמשים להקדש; לפיכך, אם רצה הפודה לתן חמשים שקל
85 לכל זרע חמר - הרי זה פודה אפלו ביום שאחר היובל,
86 ואינו גורע כלום.
87 יג. כשמודדין, אין מודדין אלא מקומות הראויין לזריעה.
88 היו שם סלעים גבוהים עשרה טפחים, או נקעים [שקעים]
89 מלאים מים עמקים עשרה טפחים - אין נמדדין עמה;
90 פחות מכאן, נמדדין עמה.
91 יד. היו בה מקומות נמוכות עשרה או יותר, ואין בהם מים
92 - נמדדין בפני עצמן, ומחשבין להן מה שראוי להן [לפי
93 שווים ולא לפי התעריף של כל השדה].

1 מעליו, ונותנין לו פסות הראויה לאיש כמותו לחל; אבל
2 לא לשפחות וימים טובים.
3 יז. אם היה אמן - נותנין לו שני כלי אמונות מכל מין
4 ומין. כיצד? אם היה חרש [=נגר], נותנין לו שני מעצדין
5 [כלי ליישור קרש] ושתי מגרות [מסור]. היו לו פלים מרבין
6 ממין אחד ומועטין [אח] ממין שני - אין מוכרין מן
7 המרבין ולוקחין לו מן המועטין, אלא נותנין לו שני כלים
8 מן המרבין, וכל שיש לו מן המועט.
9 יח. היה חמר או אפר - אין נותנין לו בהמתו, אף על פי
10 שאין לו מזונות אלא ממנה; היה ספן - אין נותנין לו
11 ספינתו, אלא ימכר הכל.
12 יט. היה בנכסים בהמה ועבדים ומרגליות, ואמרו
13 התגרים: 'אם ילקח לעבד זה פסות בשלשים, משביח הוא
14 מאה; ופרה זו - אם תמתינו בה לאטלס [=שוק הבשר],
15 משבחת עשרה; ומרגלית זו - אם מעלין אותה למקום
16 פלוגי, תשוה ממון רב, וכאן אינה שוה אלא מעט' - אין
17 שומעין להן. אלא כיצד עושין? מוכרין הכל במקומו
18 ובשעתו, כמה שהוא, שנאמר: "ונתן את הערפך ביום
19 ההוא, קדש לה'", לרבות כל דבר של הקדש - שאין
20 מפרקסין [=מייפס] אותו, ואין ממתינין בו לשוק, ולא
21 מוליכין אותו ממקום למקום. אין להקדש, אלא מקומו
22 ושעתו.
23 כ. במה דברים אמורים? במטלטלין ועבדים; אבל
24 הקרקעות - מכריזין עליהן ששים יום רצופין בבקר
25 ובערב, ואחר כך מוכרין אותן.
26 פרק ד
27 א. שדה שירשה אדם ממורישיו, היא הנקראת 'שדה
28 אחזה'; ושדה שלקחה או זכה בה [במתנה], היא הנקראת
29 'שדה מקנה'. והמקדיש שדה אחזה - מודדין אותה,
30 וערפה הוא הערך הקצוב בתורה.
31 ב. וכמה הוא? כל מקום שראוי לזרע בו חמר שעורים,
32 יקרענו ביד [ולא באמצעות כלי שהפיזור רחב] ולא יקרב
33 [יצורף] זריעתו ולא ירחיק אותה - ערפו חמשים שקל לכל
34 שני יובל, ואין שנת יובל מן המנין. ואחר המקדיש שדה
35 טובה שאין בכל ארץ ישראל כמותה, או שדה רצה שאין
36 כמותה לרע - כזה מעריכין אותה.
37 ג. כבר בארנו בהלכות שקלים, שהשקל האמור בתורה,
38 הוא הנקרא 'סלע' בלשון חכמים; והגרה האמורה בתורה,
39 היא המעשה בדברי חכמים. והוסיפו על השקל, ועשו אותו
40 סלע; והסלע ארבעה דיגרי, והדיגר שש מעין, והמעצה שני
41 פונדיונים. נמצא לכל שנה, סלע ופונדיון; שאף על פי
42 שהסלע שמונה וארבעים פונדיונים - כשישתן הפונדיונות
43 לקח סלע מן השלחני, נותן תשעה וארבעים.
44 ד. החמר - הוא הכר, והוא שני לתכין; והלתה, חמש
45 עשרה סאין. נמצא החמר שלשים סאה, שהן עשר איפות,
46 כל שלש סאין איפה. וכבר בארנו בהלכות שבת, שהמקום

1 **טו.** היתה מלאה אילנות - אף על פי שלא פרש, הרי
2 הקדיש גם האילנות; שכל המקדיש, בעין יפה הוא מקדיש.
3 ומחשבין את האילנות בשניהן, והקרקע - מודדין אותה,
4 ויהיה ערפה סלע ופונדיון לכל שנה ולכל זרע חמר, כמו
5 שבארנו.
6 **טז.** המקדיש שדה שאינה ראויה לזריעה, והיא הנקראת
7 'טרשין' - פודין אותה בשויה; וכן המקדיש את האילנות
8 בלבד, פודין אותן בשויה.
9 **יז.** היו האילנות שלשה אילנות לתוך בית סאה, ולא פרש
10 שהאילנות בלבד הוא שהקדיש - הרי זה הקדיש את
11 הקרקע ואת האילנות בשניהן. אבל אם היו האילנות
12 נטועין כל שלשה אילנות בחדר מבית סאה, או בפחות, או
13 שהקדישן זה אחר זה - הרי זה לא הקדיש את הקרקע, ולא
14 את האילנות בשניהן.
15 **יח.** הקדיש האילנות, ואחר כך הקדיש את הקרקע - פודה
16 את האילנות בשויה, ואת הקרקע על פי מדה.
17 **יט.** המקדיש שדה אחתה, והגיע היובל ולא נפדית, אלא
18 הרי היא תחת יד הקדש - הפהנים נותנין את דמיה, ומהיה
19 אחזה להן; שאין הקדש יוצא בלא פדיון; ואותן הדמים
20 יפלו [=ימסורן] להקדש ביד הבית.
21 **כ.** גאלה המקדיש קדם שיגיע היובל - הרי זו חוזרת
22 לבעליה, והערך שנתן יפל לביד הבית כמו שבארנו; וכן
23 אם גאלה בנו של מקדיש, הרי זו חוזרת לאביו ביובל. אבל
24 אם גאלה אותה בתו, או שאר קרוביו, או נכרי, וזו שאינו
25 קרובו מיד ההקדש - אם חזר המקדיש וגאלה מידן, חוזרת
26 לו לעולם; ואם לא גאלה מידן, אלא הגיע היובל והיא תחת
27 יד הבית או שאר קרובים או נכרי - הרי זו יוצאה להקדש,
28 ואינה חוזרת לבעליה לעולם, אלא תהיה אחזה לפהנים,
29 שנאמר: "והיה השדה בצאתו בלבד... לפנה תהיה אחתה".
30 ואין פהנים צריכין לתן דמים, שפכר נפדית מיד ההקדש
31 ולקח ערפה מאחר; אלא תחזר לפהנים, כאלו הן בעליה.
32 **כא.** כמה דברים אמורים? בישראל. אבל אם היה המקדיש
33 כהן או לוי, הרי זה גואל לעולם; ואפלו עבר עליה היובל
34 ולא נפדית מן ההקדש - פודה אותה אחר היובל, שנאמר:
35 "וגאלת עולם תהיה ללוי".
36 **כב.** האשה שהקדישה שדה אחתה, וגאלה בעלה מיד
37 ההקדש, והגיע היובל והיא תחת ידי הבעל - הרי הדבר
38 ספק, אם תחזר לאשה או תצא לפהנים. לפיכך, אם קדמה
39 האשה והחזיקה בה אחר היובל, אין הפהנים יכולין להוציא
40 מידה; ואם קדמו הפהנים והחזיקו, אינה יכולה להוציא
41 מידם.
42 **כג.** המקדיש שדהו, ופדה אותה כהן מיד ההקדש, והגיע
43 היובל והיא תחת יד הכהן - לא יאמר: 'הואיל והרי היא
44 יוצאה לפהנים, הרי היא תחת ידי וזכיתי בה'; אלא יוצאה
45 לכל אחיו הפהנים.
46 **כד.** כשתצא השדה לפהנים ביובל, תנתן לפהנים שבמשמר
47 [קבוצת הכהנים שבתורנות השבועית בבית המקדש] שפגע בו

48 היובל; ואם היה ראש השנה של יובל בשבת, שהרי משמר
49 יוצא ומשמר נכנס - תנתן למשמר היוצא.
50 **כה.** המקדיש את האילנות, והגיע היובל ולא פדו אותן -
51 אינו יוצאין לפהנים, שנאמר: "והיה השדה בצאתו בלבד",
52 ואין לי אלא שדה. אבל המקדיש את הטרשין, והגיע היובל
53 ולא פדו אותן הפעלים - הרי אלו יוצאין לפהנים, שנאמר:
54 "והיה השדה", וזו 'שדה' נקראת.
55 **כו.** כיצד דין מקדיש שדה מקנתו? שמין אותה בדמיה,
56 ורואין כמה היא שנה עד היובל, ופודה אותה כל מי
57 שירצה; ואם פדה אותה המקדיש, אינו מוסיף חמש.
58 ופדיונה לביד הבית, כשאר ערכים ודמים. וכשיגיע היובל,
59 תחזר לבעלים הראשונים שמכרוה. בין שנפדית מיד הגזבר,
60 והרי היא יוצאה מיד אחר, בין שלא נפדית, והרי היא
61 יוצאה מיד ההקדש - הרי זו חוזרת למוכר, ואינה יוצאה
62 לפהנים; שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו [והרי ביובל
63 כבר לא היתה אמורה להשתייך עוד למקדיש].
64 **כז.** כל שדה ששמין [=מעריכים] אותה להקדש למכר אותה
65 בדמיה, מכריזין עליה ששים יום רצופין, בבקר בשעת
66 הוצאת פועלין, ובערב בשעת הכנסת פועלין; ומסימין
67 [=מציינים] מצריה, ואומרים: 'כך היא יפה ובכך היא שומה',
68 כל הרוצה לקח יבוא ויקח.
69 **כח.** הלוקח [=קונה] שדה מאביו או משאר המורישין
70 אותו, והקדישה, בין שהקדישה אחר מות אביו או מורישו,
71 בין שהקדישה בחי אביו או שאר מורישיו, ואחר כך מת
72 אביו או מורישו - הרי זו פודה אחזה, שנאמר: "ואם את
73 שדה מקנתו אשר לא משדה אחתה", שדה שאינה ראויה
74 להיות שדה אחזה - יצאת זו שראויה לו לירשה.

יום חמישי ח' תמוז ה'תשע"ב

פרק ה

77 **א.** המקדיש שדה אחתה - מצנה עליו לפדותה הוא,
78 שהאדון [בעל השדה] קודם; ואם לא רצה, אין כופין אותו.
79 כמה דברים אמורים? בזמן שמצות יובל נוהגת - שאם
80 יגיע יובל ולא יגאלנה, תצא לפהנים, כמו שבארנו. אבל
81 בזמן שבטלו היובלות, שהרי אינה יוצאת לפהנים, אלא
82 סופה להפדות לעולם - כופין את האדון לפתח בה תחלה
83 [בהצעת מחיר ראשונה], והיא נפדית בשויה כשאר
84 ההקדשות. אם נמצא מי שמוסיף עליו וגואל אותה, יגאל;
85 ואם לאו, אומרים לו: 'הגיעתך, ויתן מה שאמר. ואינו
86 פותח בפחות מארבע פרוטות, כדי שיהיה החמש שמוסיף
87 פרוטה.
88 **ב.** רצה האדון למכר שדות אחרות משדותיו, או ללוות,
89 כדי לפדות שדה זו שהקדיש - הרשות בידו, בין בזמן
90 שהיובל נוהג, בין בזמן שאין היובל נוהג; והוא קודם לכל
91 אדם. וכן אם רצה לגאל חציה, גואל - מה שאין בן במוכר
92 להקדיט [לחבירו]; וזה חמר בהקדיט מבהקדש.

47 כמו שעושין במותר הקטרת. וכן עושין אם יש שם בנכסיו
48 אחד מסממני הקטרת.
49 יא. המקדיש בהמה תמימה למזבח, ונפל בה מום ונפסלה
50 - הרי זו נערכת ונפדית; ועל זה נאמר: "ואם כל בהמה
51 טמאה, אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה" - והעמיד את
52 הבהמה" וגו'; ויביא בדמיה קרבן אחר כמותה.
53 יב. כל המקדיש בהמה בחיים - בין טמאה בין טהורה,
54 בין [לשם] קדשי בדק הבית בין קדשי מזבח שנפל בהן
55 מום, או תמימה הראויה לקרב [שהקדישה לבדק הבית] כמו
56 שנתבאר - הרי זו צריכה העמדה בדין, שנאמר: "והעמיד
57 את הבהמה"; לפיכך, אם מתה הבהמה קדם שתעריף
58 ותפדה, אין פודין אותה אחר שמתה, אלא תקבר. אבל אם
59 הקדיש שחוטה או נבלה לבדק הבית, הרי זו תפדה כשאר
60 מטלטלין.
61 יג. שחט בה שנים או רב שנים, ועדין היא מפרנסת - הרי
62 היא פתיה לכל דבריה, ונערכת; והרי היא בכלל "והעמיד
63 והעריף", עד שתמות.
64 יד. המקדיש בהמה תמימה לדמיה, הרי זו נתקדש גופה.
65 כיצד? האומר: 'דמי בהמה זו הקדש למזבח', היא עצמה
66 תקרב. הקדיש אחד מאבריה לדמיו, ואמר: 'דמי רגלה של
67 פרה זו הקדש למזבח' - הרי זו ספק אם פשטה קדשה
68 בכלה או לא פשטה, ולפיכך תקרב ולא תפדה.
69 טו. וכיצד עושין? מוכרין אותה פלה למי שיקריב אותה,
70 ודמיה חלין, חוץ מדמי אותו אבר. ואם היה אבר שהנשמה
71 תלויה בו, פשטה קדשה בכלה [ונחשב כהקדיש כולה].
72 טז. היתה בהמה בעלת מום שאינה ראויה לקרב, והקדיש
73 אבר מאבריה לדמיו - בין שהנשמה תלויה בו, ובין שאין
74 הנשמה תלויה בו - לא נתקדש אלא דמי אותו אבר בלבד.
75 כיצד? כגון שאמר: 'דמי רגל פרה זו', או 'דמי לבה הקדש
76 למזבח' - הוא והקדש שתפין בה.
77 יז. וכן האומר: 'ראש עבד זה', או 'לב חמור זה הקדש
78 למזבח', או שאמר: 'ראשי הקדש למזבח' - אינו חייב אלא
79 בדמי ראשו [וממילא מחציתו]; וראוין במה לשונה אותו אבר
80 [כשאין הנשמה תלויה בו] אלו היה נמכר, ויביא בדמיו
81 קרבן.
82 יח. במה דברים אמורים? בקדשי מזבח. אבל בקדשי בדק
83 הבית - האומר: 'דמי ראש חמור זה' או 'כבדו הקדש', או
84 'דמי ראש עבד זה' או 'כבדו הקדש' - הואיל והוא אבר
85 שהנשמה תלויה בו, הרי זה חייב בדמי פלו; שכל הקדש
86 בדק הבית, קדשת דמים הוא.
87 יט. האומר: 'ערפי עלי למזבח', מביא בערפו קרבן; ואם
88 אין ידו משגת לערף שלם, הרי הדבר ספק - אם נדון בהשג
89 יד, הואיל והוציאו בלשון ערף, או אינו נדון בהשג יד,
90 הואיל ולמזבח נדר. וכן המקדיש שדה אחתו למזבח -
91 הרי זו נפדית, והדמים יביאו בהם עולות למזבח; ויש
92 בדבר ספק - אם פודין אותה בערף הקצוב בה, או פודין

1 ג. המקדיש את ביתו, או את בהמה טמאה שלו, או שאר
2 מטלטלין - הרי אלו נערכין בשווייהן, בין טוב ובין רע.
3 ואם פדה אותן המקדיש, או אשתו, או יורשו - מוסיף
4 חמש; וכופין את הבעלים לפתח ראשון. והדמים לבדק
5 הבית. בין שהיה הבית בבתי ערי חומה, בין שהיה בבתי
6 החצרים [בית בעיר פרוחה] - הרי זה נגאל לעולם.
7 ד. גאלו אחד מיד ההקדש - אם היה בית עיר חומה, וקם
8 ביד הגואל שנים עשר חדש - נחלט [נמשיך] לפודה
9 לצמיתות; ואם היה בית החצרים, והגיע היובל והוא ביד
10 הגואל - חוזר לכעליו ביובל.
11 ה. המקדיש בהמה טהורה תמימה לבדק הבית - אף על
12 פי שעבר על עשה [שהיה לו להקדישה לקרבן], מה שעשה
13 עשוי, וחלה קדשה עליה, ונפדית כשהיא תמימה; ומעריף
14 אותה הכלה בדמיה, והדמים יפלו לבדק הבית. ואין הפודה
15 אותה פודה אלא על מנת להקריבה למזבח, למה שהיא
16 ראויה - שכל דבר הראוי למזבח, אינו יוצא מידי מזבח
17 לעולם.
18 ו. ומניין שאסור להקדיש תמימים לבדק הבית? שנאמר:
19 "ושור ושה שרוצ וקלוט - נדבה תעשה אותו"; מפי
20 השמועה למדו, נדבה לבדק הבית. וכן הדברים מראין
21 שאינה אלא קדשת דמים, שאין מקריבין בעל מום למזבח.
22 ונאמר: "אתו" - אותו אתה עושה נדבה לבדק הבית, ואין
23 אתה עושה תמימים נדבה לבדק הבית. ולא הבא מפלל
24 עשה, הרי הוא בפעשה.
25 ז. המקדיש את בהמתו סתם, או שהקדיש את נכסיו סתם
26 - רואין: כל בהמה תמימה הראויה להקריב על גבי המזבח
27 - הזכרים ימכרו לצרכי עולות, ויקריבו אותן עולות;
28 והנקבות ימכרו לצרכי שלמים, ויקריבו אותן שלמים;
29 והדמים - יפלו לבדק הבית, שסתם הקדשות לבדק הבית.
30 ועל זה נאמר: "ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה",
31 כל אשר יתן ממנו לה, יהיה קדש" - כלומר: כל הראוי
32 לקרב על גבי המזבח, יקרב.
33 ח. הקדיש נכסיו סתם, והיו בהן יינות שמנים וסלתות
34 ועופות הראויין לקרב על גבי המזבח - ימכרו לצרכי אותו
35 המין, ויקריבו אותן; והדמים ילקח בהן זכרים, ויקריבו
36 עולות.
37 ט. ומפני מה יקריבו דמי אלו עצמן, ודמי הבהמה התמימה
38 יפלו לבדק הבית? לפי שהבהמה הקדושה למזבח, אם נפל
39 בה מום יש לה פדיון כמו שיתבאר, והסלת והיין והשמן
40 והעופות שנפסלו, אין להן פדיון, שנאמר: "והעמיד את
41 הבהמה לפני השם, והעריף הכלה אותה" - כל שישנו
42 בכלל העמדה והערכה, יש לו פדיון; ושאינו בכלל העמדה
43 והערכה, אין לו פדיון.
44 י. הקדיש נכסיו סתם, והיתה בהן הקטרת שנותנין לאמנין
45 [העוסקים ברקחת הקטורת] בשכרן, עד שיתחזרו ויקחו
46 אותה, כמו שבארנו בשקלים - הרי זו תנתן לאמנין בשכרן.

מתוך מהדורת חזק

1 אותה בשויה הואיל ולמזבח הקדש. ודנין בכל אלו וכיצא
2 בקו, להחמיר.

פרק ו

3
4 א. אחד האומר: 'הרי זה הקדש לבדק הבית', או 'חרם
5 לבדק הבית', או 'חרם לשמים'; וכן בכל נכסיו, אם אמר
6 כל נכסיו 'הקדש', או 'חרם לבדק הבית', או 'חרם לשמים'
7 - הרי אלו יפלו לבדק הבית. אבל אם אמר 'חרם' סתם,
8 הרי אלו לפנהנים - שסתם חרמים לפנהנים, שנאמר: "כל
9 חרם בישראל - לך יהיה".

10 ב. מחרים אדם מצאנו ומבקר, ומעבדיו ומשפחותיו
11 הפנעניים, ומשדה אחזתו. אבל לא יחרים כל בהמתו, ולא
12 כל עבדיו, ולא כל שדותיו, ולא כל מין שיש לו משא
13 המטלטלין - שנאמר: "מכל אשר לו, מאדם ובהמה"; ואם
14 החרים את הכל, אפלו החרים כל נכסיו - הרי אלו
15 מתרמין; בין שהחרים לפנהנים, בין שהחרים לבדק הבית.
16 ג. וכל מי שהחרים או הקדיש כל נכסיו - לוקחין כל מה
17 שיש לו, ואפלו תפלין שבראשו, ואין צריך לומר כלי
18 אמנותו ובגדיו - הכל הקדש או חרם.

19 ד. מה בין חרמי פנהנים לחרמי שמים? שחרמי שמים -
20 הקדש, ונפדין בשויה, ויפלו הדמים לבדק הבית, ויצאו
21 הנכסים לחלין. וחרמי פנהנים - אין להן פדיון לעולם, אלא
22 נתנין לפנהנים פתומה; ועל חרם פנהנים הוא אומר: "לא
23 ימכר ולא יגאל" - לא ימכר לאחר, ולא יגאל לבעלים.
24 ה. ואחד המחרים קרקע או מטלטלין - הרי אלו נתנין
25 לפנהן שבאותו משמר בשעה שהחרים. חרמי פנהנים - כל
26 זמן שהן בבית הבעלים - הרי הן הקדש לכל דבריהם,
27 שנאמר: "כל חרם, קדש קדשים הוא לה"; נתנן לפנהן -
28 הרי הם בחלין לכל דבריהן, שנאמר: "כל חרם בישראל,
29 לך יהיה".

30 ו. כהן שהיתה לו שדה חרם שזכה בה אחר היוכל,
31 והחרימה - הרי זו מתרמת, ויצאה לאחיו הפנהנים, שנאמר:
32 "לכהן תהיה אחזתו" - מלמד ששדה חרמו לו, בשדה
33 אחזה לישראל, שאם החרימה - תהיה מתרמת.
34 ז. מכר כהן שדה חרמו, והקדישה לוקח - אפלו היה
35 הלוקח הבעלים הראשונים שהחרימוה - הרי זו שדה
36 מקנה, וחוזרת לפנהן שמכרה ביוכל. אבל קרקע או
37 מטלטלין של פנהנים ולוים - אינן מתרמין אותן, שהרי
38 הוא אומר בשדיהן: "כי אחזה עולם הוא להם", ומטלטלין
39 הקשו לקרקעות בתרמין, שנאמר: "מכל אשר לו ומשדה
40 אחזתו".

41 ח. המקדיש קדשי מזבח [בהמת קרבן שעליו להקריבה -]
42 לבדק הבית - הרי הקדש חל עליהן, ותערף הבהמה
43 ותפדה, ויפלו דמיה לבדק הבית, והבהמה תקרב למה
44 שהיתה בתחלה. אבל המקדיש קדשי בדק הבית למזבח,
45 ואמר: 'הרי זו עולה' או 'שלמים', או החרימה לפנהנים -

46 לא עשה כלום, ואין הקדש מזבח ולא החרם חל על קדשי
47 לבדק הבית; שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו.

48 ט. האומר: 'שור זה הקדש לאחר שלשים יום', ושחטו
49 בתוך שלשים יום - הרי זה מתר בהנאה; הקדישו למזבח,
50 הרי זה הקדש למזבח. אבל אם אמר: 'הרי זה הקדש
51 מעכשיו [אם לא ימות עד] לאחר שלשים יום', ושחטו בתוך
52 שלשים יום - הרי זה אסור בהנאה; ואם הקדישו בתוך
53 השלשים למזבח, אינו מקדש.

54 י. הקדיש עולה לבדק הבית, אין בה אלא עכוב גזפרין
55 בלבד [שלפני הקרבתה הגזברים נדרשים להעריך שוויה].
56 ומדברי סופרים שלא תשחט עד שתפדה. לפיכך, אם עבר
57 ושחטה - הרי זו פשרה.

58 יא. מחרים אדם בין קדשי קדשים בין קדשים קלים, בין
59 חרמי פנהנים בין חרמי בדק הבית. ואם היו קדשים שהוא
60 חייב באחריותו, נותן את דמיהן בין לפנהנים בין לבדק
61 הבית; ויקרבו אותן הקדשים אחר שיפדו, למה שהן.

62 יב. הרי נדבה [שלא חייב באחריותו] והחרימן, כיצד פודין
63 אותו? אומרים: 'כמה אדם רוצה לתן בבהמה זו, להעלותה
64 עולה שאינו חייב בה', וכל הנותן אותו שעור [אפילו אחד],
65 יקריב בהמה זו נדבה כמו שהיתה.

66 יג. ישראל שהחרים את בכור בהמה לשמים, בין שהיה
67 תמים בין שהיה בעל מום - הרי זה מתרם; ואין צריך
68 לומר, אם החרימו הפנהן לשמים, אחר שבא לידו.

69 יד. וכיצד פודין אותו? אומרים: 'כמה אדם רוצה לתן
70 בבכור זה, כדי שיהיה לו ותהיה הרשות [=האפשרות] בידו
71 לתנו לכל כהן שירצה, לקרבו או לרעו'. כל הנותן אותו
72 שעור, יקח הבכור ויתננו לכל כהן שירצה; ויפלו הדמים
73 לבדק הבית.

74 טו. המחרים את המעשר - הרי זה כמתרים שלמי נדבה,
75 לפי שאינו חייב באחריותו.

76 טז. המקדיש שקלו [מטבע מחצית השקל] לבדק הבית, הרי
77 זה קדש. הקדיש בפורים לבדק הבית, אינו קדש; אבל אם
78 הקדישן הפנהן אחר שבאו לידו, הרי אלו קדש.

79 יז. המחרים חצי עבדו ושפחתו, הוא והפנהנים שתפין בו;
80 אבל אם הקדיש או החרים לשמים חצי עבדו, פלו קדש
81 כמו שבאנו. וכל המקדיש עבדו ושפחתו הפנעניים, או
82 המקדיש כל נכסיו והיו בקו עבדים - הרי גופן קדש;
83 לפיכך אסור להנות בהם, עד שיפדו.

84 יח. ואין הגזפרין רשאי לקח דמיהן מאחרים, ולהוציא
85 אותן לחרות [כדי שלא יתפרש כזולל בהקדש]; אלא מוכרין
86 אותן לאחרים, ואחרים מוציאין אותן לחרות, אם רצו.

87 יט. המקדיש ידי עבדו, כל היתר על פרנסתו קדש. וכיצד
88 הוא מתפרנס עבד זה? לוה ואוכל, ועושה ופורע; והוא
89 שיעשה פחות פחות משוה פרוטה, ויפרע - שאם עשה
90 בפרוטה, ראשון ראשון קנה הקדש.

91 כ. המקדיש את עצמו - לא הקדיש אלא דמיו, והרי הוא

הרי זה עובר משום "לא תאחר לשלמו" ו"לא יחל דברו" 47
ומשום "ככל היצא מפיו, יעשה", כשאר הנדרים. 48
לב. כיצד? האומר: 'הרי עלי להקדיש כל שתעלה מצודתי 49
מן הים', 'הרי עלי לתן לעניים פרות שתוציא שדה זו', 50
'הרי עלי להחריס או לתן לשבויים כל שאשתפר בשנה זו', 51
וכל פיוצא בדברים אלו - הרי זה חייב לעשות בהן מה 52
שאמר, כשיבואו לידו. וזה וכיוצא בו - בכלל נדרים הוא, 53
לא בכלל הקדשות. 54
לג. ראיה לדבר זה - מה שאמר יעקב אבינו: "וכל אשר 55
תתן לי, עשר אעשרנו לך", ונאמר: "אשר נדרת לי שם 56
נדר". והרי האומר 'לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר', 57
חייב לנהוג בנזירות, ואף על פי שעדין לא נדר בנזיר - 58
הואיל ואמר שידר בנזיר, חייב להנזיר. וזה פיוצא בו, וכזה 59
ראוי לדון. 60
לד. הקדש טעות, אינו הקדש. כיצד? האומר: 'שור שחר 61
שיצא מביתי ראשון הרי הוא הקדש', ויצא לכן - אינו 62
הקדש; 'דינר זהב שיעלה בדי ראשון הרי הוא הקדש', 63
ועלה של כסף - אינו הקדש; 'חבית של זין שתעלה בדי 64
ראשונה הקדש', ועלת של שמן - בין שהיין יקר מן השמן 65
באותו מקום, בין שהשמן יקר מן היין - אינה הקדש. 66
התפס בזה אחרת, ואמר: 'זו כזו' - הרי השניה הקדש. וכן 67
כל פיוצא בזה. 68

פרק ז

א. ההקדשות - אין פודין אותן לא בקרקעות, ולא בעבדים 70
שהרי הקשו (הוסמכו והושוו) לקרקעות, ולא בשטרות שאין 71
גופן כמון (ומהוויים רק הוכחה), שגאמר: "ונתן את הכסף". 72
אחד הכסף, ואחד שאר המטלטלין ששוין כסף; ואפלו 73
סבין [קליפות]. 74
ב. כל הפודה קדשיו, מוסיף חמש; ואחד המקדיש עצמו, 75
או אשתו, או הורש - מוסיפין חמש כמו שבאנונו. ואף 76
החמש, לא יהיה אלא מן המטלטלין. והחמש שמוסיף - 77
הרי הוא בהקדש עצמו, ודין אחד להן. 78
ג. הפודה קדשיו, אין החמש מעבב; אלא מאחר שנתן את 79
הקרבן - יצא הקדש לחלין, ומתיר להנות בו. ומדברי סופרים 80
שאסור לו להנות, עד שיתן החמש - שמא יפגע, ולא יתן; 81
אבל בשבת - מפני ענג שבת, התירו לו לאכל, ואף על פי 82
שעדין לא נתן החמש, והרי הגזברין תובעין אותו. 83
ד. קדשי מזבח שנפל בהן מום, ונפדו - אם פדה המקדיש 84
עצמו, מוסיף חמש כשאר ההקדשות; והמקדיש שפדה 85
לעצמו, הוא שמוסיף חמש, לא המתכפר בזה [מקריב 86
הקרבן], שפדא. והקדש ראשון, הוא שחייב בתוספת 87
חמש; אבל הקדש שני, אינו מוסיף עליו חמש, שגאמר: 88
"ואם המקדיש יגאל את ביתו, ויסף חמישית כסף ערכך 89
עליו" - המקדיש, לא המתפס. 90
ה. לפיכך אם חלל בהמה על בהמה שניה, בין בקדשי בדק 91

חייב בדמי עצמו; ומתיר לו לעשות ולאכל, שהרי לא 1
נתקדש גופו בעבד. 2
כא. אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. כיצד? כגון 3
שהחריס בנו ובתו, ועבדו ושפחתו העבריים, או שדה 4
מקנתו - הרי אלו אינן מתרמין, שאין אדם מקדיש דבר 5
שאין גופו שלו. 6
כב. אין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו. כיצד? היה לו 7
פקדון ביד אחר, וכפר בו זה שהוא אצלו - אין הבצלים 8
יכולין להקדישו; אבל אם לא כפר בו, הרי הוא ברשות 9
בעליו בכל מקום שהוא. 10
כג. במה דברים אמורים? במטלטלין. אבל קרקע שגולה 11
אחר, וכפר בה - אם יכול להוציאה בדינין - הרי זה יכול 12
להקדישה, ואף על פי שעדין לא הוציאה: שהקרקע עצמה, 13
הרי היא ברשות בעליה. 14
כד. הגזול את חברו, ולא נתיאשו הבצלים - שניהן אין 15
יכולין להקדיש: זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו 16
ברשותו. וכן כל פיוצא בזה. 17
כה. מי שהיה מוכר דלועין או ביצים וכיוצא בהן, וביא 18
לוקח ונטל אחת והלך לו - אם היו דמי כל אחת ואחת 19
מהן קצובין, הרי זה כמי שפסק; ואין המוכר יכול להקדיש 20
דלעת זו, שהרי אינה ברשותו [שכבר נמכרה]. ואם אין 21
הדמים קצובין, והקדישה - הרי זו מקדשת, שעדין ברשותו 22
היא [עד שידע הקונה כמה לשלם]: שזה שלקחה, לא לקחה 23
דרך גזלה. וכן כל פיוצא בזה. 24
כו. אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. כיצד? 'מה 25
שתעלה מצודתי [רשת הדייגים] מן הים קדש', 'מה שתוציא 26
שדה זו מן הפרות חרם' - לא אמר כלום. 27
כז. האומר לחברו: 'שדה זו שמכרתי לך לכשאקנה ממך 28
מקדשת', ולקחה ממנו - אינה מקדשת, לפי שכשהקדישה 29
לא באת לרשותו. 30
כח. וכן המקדיש מעשה ידי אשתו - הרי זו עושה 31
ואוכלת, והמותר חלין. אמר לה: 'קדשו ידיך לעושיהן' - 32
הואיל והן משעבדין לו, הרי כל מעשה ידיה קדש; הא 33
למה זה דומה? לאומר: 'אילן זה קדש', שכל פרות שעושה 34
להפא קדש. וכן כל פיוצא בזה. 35
כט. האומר לחברו: 'שדה זו שאני מוכר לך, לכשאקנה 36
ממך תתקדש' - הרי זו מקדשת כשיקנה, שהרי עתה 37
בידו להקדישה. 'שדה זו שמשפנתי לך, לכשאפדנה תהי 38
קדש' - כשיפדה אותה תקדש, שהרי בידו לפדותה; ואפלו 39
היתה ממשכנת לזמן קצוב, שהרי בידו לפדותה אחר 40
הזמן. 41
ל. המשפיר בית לחברו, וחזר והקדישו - הרי זה קדש, 42
ופקעה השכירות; ואם דר בו השוכר, מעל. 43
לא. יראה לי, שאף על פי שאין אדם מקדיש דבר שלא 44
בא לעולם, אם אמר 'הרי עלי להקדישו' - הרי זה חייב 45
להקדישו כשיבוא לעולם, משום נדר; ואם לא הקדיש - 46

47 זו בעשור סלעים תחת פרה של הקדש - אפלו היתה של
48 הקדש שנה חמשה ושל עשרה, הרי זה מוסיף חמש ונותן
49 שני סלעים ומחצה: שהרי בדמים קצובים פדה. ושניה,
50 אינה טעונה חמש כמו שבארנו.
51 יב. הפודה מיד הקדש - משך במנה [בשביל לשלם מנה],
52 ולא הספיק לתן הדמים עד שעמד במאמים - נותן מאמים,
53 שנאמר: "ונתן את הפסך, וקם לו", בנתינת הפסך הוא
54 שלו. משכו במאמים, ולא הספיק לתן את הדמים עד
55 שעמד במנה - נותן מאמים; לא יהיה כח הדיוט [שקונה
56 במשיכה] חמור מכח הקדש, והרי קנה במשיכה ונתחייב
57 בדמים.
58 יג. פדה במאמים, ונתן הדמים, ולא הספיק למשכו, עד
59 שעמד במנה - כבר קנה בנתינת הפסך; ומוסף את שלו,
60 וזכה הקדש במאמים. פדהו במנה, ונתן הדמים, ולא
61 הספיק למשכו, עד שעמד במאמים - מה שפדה פדוי,
62 ואינו נותן אלא המנה שפכר נתן; ואין אומרים כאן, 'לא
63 יהיה כח הדיוט חמור מכח הקדש' - שאפלו הדיוט אינו
64 יכול לחזר בו, עד שיקבל מי שפרע [מאנשי דור המבול].
65 הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו] כמו שיתבאר במקומו;
66 ואין הקדש ראוי לקבל מי שפרע.
67 יד. המקדיש כל נכסיו, והיתה עליו כתבת אשה, או שטרי
68 בעלי חובות - אין האשה יכולה לגבות כתבתה מן
69 ההקדש, ולא בעל חוב את חובו: שההקדש מפקיע
70 [=מסיר] השעבוד שקדם. אבל כשימכר ההקדש הקרקע
71 שלו, ונתצא השדה לחלין - יש לבעל חוב ולאשה לגבות
72 מן הפודה, שהרי שעבודה עומד על קרקע זו.
73 טו. הא למה זה דומה? לשני לקוחות שכתבה לראשון:
74 'דין ודברים אין לי עמך' [לגבות ממך נכס], ומכר לשני: -
75 שהיא טורפת [=גובה] מן השני.
76 טז. וכיצד פודין קרקע זה האיש? משיביעין את האשה או
77 בעלי חובות תחלה, כדרך כל הפא לפרע מנכסים
78 משעבדים; ואחר כך מכריון עליה ששים יום בפקר
79 ובערב, כמו שבארנו, ואומרים: כמה אדם רוצה לתן בשדה
80 זו, על מנת לתן לאשה כתבתה [שמקבל את המגיע לה]
81 ולבעל חוב את חובו [שמקבל אפילו מטבעות חסרות]. ואחר
82 שפודין אותה, ולוקח אותה הלוקח אפלו בדינר כדי שלא
83 יאמרו 'הקדש יוצא בלא פדיון' - חוזר הפודה ומגבה
84 לאשה כתבתה או לבעל חוב את חובו, ואפלו היה החוב
85 מאה והשדה שנה תשעים: על מנת כך פודה אותה, הרוצה
86 לפדותה. אבל אם היה החוב [פ'-] שנים בדמי השדה, כגון
87 שהיתה שנה מאה ויש עליו חוב וכתבת אשה מאמים -
88 אין פודין אותה על מנת לתן החוב או הכתבה, אלא פודין
89 אותה סתם [ובעל חוב מפטיר], שאם התנו [הגזברים, בפני
90 הלוקח, שישי] לתן, אינה נפדית כלל [שלא ימצאו פודים].
91 יז. המקדיש כל נכסיו, ואחר כך גרש את אשתו, וגבת
92 כתבתה מן הפודה מן ההקדש - אינה גובה עד שפדיונה

1 הפית, בין בקדשי מזבח שנפל בהן מום, או שהמיר [החליף
2 בהמה הכשרה לקרבן בבהמה אחרת] בקדשי מזבח - כשהוא
3 פודה את השנה שחלל עליה או את התמורה, לעצמו -
4 אינו מוסיף חמש.
5 ו. המפריש אשם להתפטר בו, ונפל בו מום, והוסיף עליו
6 חמש וחללו על בהמה אחרת, ונתפטר באשם אחר [שלישי,
7 כי נאבדה הבהמה השנייה], ונתקה [נעקרה מדין קרבן]
8 הבהמה [שמצאה לאחר שכבר הקריב קרבנו] שחלל עליה
9 לרעה [שתרעה עד שיפול בה מום ותפדה] כמו שיתבאר
10 במקומו - הרי היא ספק אם מוסיף עליה חמש, הואיל
11 והיא קרבן עולה והרי היא גוף אחר וקדשה אחרת, או אינו
12 מוסיף עליה חמש, מפני שהיא באה מכח הקדש הראשון
13 שפכר הוסיף עליו חמש.
14 ז. קדשי בדיק הפית, אין עושין תמורה - שלא דנה תורה
15 בתמורה, אלא בקדשי מזבח. כיצד? היו לפניו בהמת חלין
16 ובהמת קדשי בדיק הפית, ואמר: 'זו חליפת זו', או 'זו
17 תמורת זו' - לא אמר כלום. אבל אם אמר: 'הרי זו תחת
18 זו', או 'הרי זו מחללת על זו' - דבריו קמין; ויצאת
19 הבהמה הראשונה לחלין, ונתפסה השניה.
20 ח. אחד קדשי בדיק הפית, ואחד קדשי מזבח שנפל בהן
21 מום - אין פודין אותן לכתחלה, אלא בשויהן; ואם עבר
22 וחללן על פחות משויהן, אפלו הקדש שנה מאה דינר
23 שחללו על שנה פרוטה - הרי זה פדוי ויצא לחלין, ומתו
24 להנות בו. ומדברי סופרים שהוא צריך חקירת דמים, ותיב
25 להשלים את דמיו.
26 ט. כיצד? היתה לו בהמת קדשי מזבח שנפל בה מום,
27 והרי היא שנה עשרה, ובהמת חלין ששנה חמשה, ואמר:
28 'הרי זו מחללת על זו' - הרי זו נפדית, ויצאת לחלין; אבל
29 צריך להשלים החמשה. וכן אם היתה הבהמה הראשונה
30 קדשי בדיק הפית - הרי זו יצאת לחלין להגזו ולהעבד,
31 ותננס השניה תחתיה דין תורה; אבל מדברי סופרים צריך
32 חקירת דמים אם היתה זו שחלל עליה שנה, או ישלים
33 דמיה.
34 י. שמו אותה שלשה, ואמרו שזו בדמיה - אפלו באו אחר
35 פן מאה ואמרו: 'של הקדש היתה יפה', אינו חוזר: הואיל
36 וחקירת הדמים מדבריהם, לא החמירו בה. אבל אם שמו
37 אותה שנים, ובאו שלשה ואמרו שהונה הקדש בכל שהוא
38 - חוזר.
39 יא. אין פודין את ההקדש אכסרה [אומדן שטח], אלא
40 בחקירת דמים כמו שבארנו; ואם פדה, יד ההקדש על
41 העליונה. כיצד? 'פרה זו תחת פרה זו של הקדש', 'טלית
42 זו תחת טלית זו של הקדש' - הקדשו פדוי, ויד ההקדש
43 על העליונה; אם היתה השניה יפה [=יקרה] מן הראשונה
44 ביותר, לוקחין אותה הגזברין ושוותקין; ואם אינה יפה -
45 משלים את הדמים כמו שבארנו, ומוסיף חמש. אבל אם
46 אמר: 'טלית זו בעשור סלעים תחת טלית של הקדש, ופרה

ההקדש לבעל השליש; וכן עד הראשון. חזר בו הראשון
שנתן עשר - מכריזין על ההקדש פעם שנייה, ומכריזין
אותו: אם נפדה בפחות מעשר, נפרעין משל בעל העשר
את המותר (=ההפרש).

ד. במה דברים אמורים? בשחזרו זה אחר זה; אבל אם
חזרו כלן כאחת, משלשין [=מחלקים] ביניהם בשנה. כיצד?
אמר הראשון: 'הרי הוא שלי בעשר', ואמר השני בעשרים,
ואמר השלישי בארבע ועשרים, וחזר בו השלישי והשני
כאחד - נותנין אותו לראשון בעשר, וממשפנני מנכסי שני
בשבע ומנכסי שלישי בשבע; ונמצא ההקדש גובה ארבע
ועשרים. וכן אם חזרו שלשתן כאחת, ונמכר ההקדש
בשלש - ממשפנני מנכסי כל אחד משלשתן [שבע סלעים].
וכן על דרך זו לעולם.

ה. הבעלים קודמין לכל אדם, מפני שהן מוסיפין חמש;
ואין מוסיפין חמש על עלוין [התוספת] של שאר הפודין,
אלא על מה שנותנין הם תחלה. כיצד? אמרו הבעלים:
'הרי זה שלנו בעשרים', ובא אחר ואמר: 'הרי הוא שלי
בעשרים' - הבעלים קודמין, מפני שהם מוסיפין חמש
ונותנין חמש ועשרים. בא אחד ואמר: 'הרי הוא שלי כאחת
ועשרים' - אם שתקו הבעלים ולא הוסיפו כלום, מכריזין
אותו להם בחמש ועשרים. ואם הוסיפו הבעלים על
העשרים ואחת, אפלו פרוטה אחת - הרי אלו נותנין שש
ועשרים ופרוטה אחת: אחד ועשרים ופרוטה שנתנו
מעצמן, וחמש שהן חביבין בו משום חמש המתן שנתנו
תחלה. וכן אם בא השני ואמר: 'הרי הוא שלי בעשרים
ושנים', ובא שלישי ואמר: 'בעשרים ושלש', ובא רביעי
ואמר: 'בעשרים וארבע', ובא חמישי ואמר: 'בעשרים
וחמש', והוסיפו הן על העשרים וחמש אפלו פרוטה אחת
- כופין אותן לתן שלשים ופרוטה: חמש ועשרים ופרוטה
שנתנו מעצמן, וחמש של חמש שהן חביבין בו - לפי שאין
הבעלים מוסיפין חמש על עלויו של זה, אלא חמש מה
שנתנו תחלה מוסיפין על מה שנתן האחרון אם רצו.

ו. במה דברים אמורים? בשלא שמו [העריכו] ההקדש
שלשה ממחין; אבל אם שמו אותו שלשה, ואמרו שהוא
שנה מה שנתן האחרון, והוסיפו הבעלים על עלויו, אפלו
פרוטה אחת - הרי הן מוסיפין חמש על עלויו של אחרון,
ונותנין אחד ושלשים ודינר ופרוטה.

ז. הרי שלא נשום ההקדש, ונתנו הבעלים תחלה עשרים,
ובא אחר ונתן חמש ועשרים, ושתקו הבעלים ולא הוסיפו
כלום - הבעלים קודמין: שאף הם חביבין לתן חמש
ועשרים, מפני החמש. בא אחר ונתן שש ועשרים, הוא
קודם; ואם רצו הבעלים והוסיפו אפלו פרוטה, נותנין אחת
ושלשים ופרוטה כמו שבארנו. ועל דרך זו לעולם.

ח. אין מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין בזמן הזה -
שאין שם מקדש בחטאינו, כדי לחזק את בידן. ואם
הקדיש או העריך או החרימין - אם היתה בהמה, נועל דלת

הנאה, שמא קנוניא [תכנית רמאות] עשו על ההקדש; ואין
אומרים אלו רצה ה'יה אומר בטעות הקדשתי, וישאל על
הקדשו לחכם והיה חוזר לו.

יח. וכן אין נאמן לומר אחר שהקדיש: 'מנה לפלוני חוב
עלי, או: 'פלי זה של פלוני הוא' - שמא יעשו קנוניא על
ההקדש; ואפלו היה שטר ביד בעל חוב, אינו גובה על פי
זה אלא בדרך שגובין כל בעלי חובות כמו שבארנו.

יט. במה דברים אמורים? בכריא. אבל החולה שהקדיש
כל נכסיו, ואמר בשעה שהקדיש: 'מנה לפלוני ביד' -
נאמן; שאין אדם עושה ערמה על ההקדש בשעת מיתתו,
וחוטא לאחרים - שהרי הוא הולך למות. לפיכך אם אמר:
'תנו אותה לו', נוטל בלא שבועה; ואם לא אמר 'תנו' [לא
מספיקה אמירתו בלבד, ו] אין נותנין לו, אלא אם כן היה
בידו שטר מקדים, הרי זה נוטל מן ההקדש מפני הצנאה.
ואם אחר שהקדיש אמר 'תנו' - אין שומעין לו, אלא הרי
הוא כשאר בעלי חובות: אם נתקם שטרו - נשבע וגובה
מן הפודה, לא מן ההקדש.

כ. מי שיצא עליו קול שהפקיר את נכסיו, או הקדישן, או
החרימן - אין חוששין לו, עד שתהיה שם ראיה ברורה.

יום שישי ט' תמוז ה'תשע"ב

פרק ח

א. בחמשה עשר באדר, בית דין נפנין לחפש ולבדק על
צרכי צבור ועל עניני הקדשות; ובדקין עליהן ודורשין
וחוקרין, ופודין את ההקדשות ואת התרמין, וגובין את
הערכין ואת הדמים מפל החיב בהן - כדי שיהיה הכל
עתיד עם תרומת שקלים, לחזק את בית אלהינו.

ב. אין פודין את ההקדשות, אלא בשלשה בקיאי
[מומחים]; וכן בשגובין מטלטלין שממשפנני מחגיב
ערכין, שמין אותם בשלשה. וכשמעריכין בהמה וכיוצא בה
משאר מטלטלין, שמין אותה בשלשה. אבל כשמעריכין
את הקרקעות, או אם הזקנו לגבות ערכי אדם מן הקרקע
שלו - אין מעריכין אותן אלא בעשרה, ואחד מהן כהן:
שהרי "כהן" כתוב בפרשה. וכן האומר דמי עלי, או דמי
פלוני עלי, או דמי ידי, או דמי רגלי - כששמין אותו כמה
הוא שנה, או כמה דמי ידו או רגלו - שמין בעשרה, ואחד
מהן כהן.

ג. כשפודין את ההקדשות מידי ההקדש, בין שהיו קרקעות
או מטלטלין - מכריזין עליהן בפני כל הבאין לפדות. אמר
אחד: 'הרי הן שלי בעשר סלעים', ואמר אחד בעשרים,
ואמר אחד בשלשים, ואמר אחד בארבעים, ואמר אחד
בחמשים, חזר בו של חמשים לבדו - ממשפנני מנכסיו
עשר, ונותנין אותן ההקדשות לזה שנתן ארבעים; ונמצא
ההקדש נוטל חמשים, עשר מזה וארבעים מזה. חזר בו
אחרי כן של ארבעים - ממשפנני מנכסיו עשר, ונותנין את

1 בפניה עד שתמות מאליה; ואם היו כסות [=בגד] או פלים,
2 מניחן עד שירקבו; ואם היו מעות או פלי מתכות, ישליכן
3 לים הגדול ים המלח כדי לאבדן.

4 ט. הקדיש או החרים עבד שנכנס למצוות, פוזהו וילכו
5 הדמים לים המלח פשאר דמים וערכין של זמן הזה; ואם
6 היה עבד גוי, לא מעלין [מן הבור להצילו ממיתה] ולא
7 מורידין [לבור להרגו].

8 י. מתר לפדות ההקדשות בזמן הזה לכתחלה, ואפלו
9 בפרוטה; ומשליף את הפרוטה לים המלח. וחכמים דנו
10 שיפדה בארבעה זוזים או קרוב לזה, כדי לפרסם הדבר.
11 אבל בזמן המקדש, לא יפדה לכתחלה אלא בשויו כמו
12 שבארנו.

13 יא. מי שהחרים בזמן הזה מטלטלין סתם, הרי אלו נתנין
14 לפנהנים הנמצאין באותו מקום. אבל אם החרים שדה
15 בארץ ישראל סתם, או שהחרימה לפנהנים - אינה חרם:
16 שאין שדה חרמים נוהגת, אלא בזמן שהיוכל נוהג. החרים
17 לפנהנים קרקע בחוץ לארץ, ואפלו בזמן הזה - הרי היא
18 כמטלטלין בארץ ישראל, ותנתן לפנהנים.

19 יב. אף על פי שההקדשות והחרמין והערכין מצוות, וראוי
20 לו לאדם להנהיג עצמו בדברים אלו, כדי לכף יצרו ולא
21 יהיה כילי [=קמצו], ויקים מה שצוו נביאים: "כבד את ה'
22 מהונך" - אף על פי כן, אם לא הקדיש ולא העריף ולא
23 החרים מעולם, אין בכך פלוס; הרי התורה העידה ואמרה:
24 "וכי תחדל לנדור - לא יהיה כף חטא".

25 יג. לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים, כל נכסיו; והעושה
26 זה, עבר על דעת הפתוב - שהרי הוא אומר: "מכל אשר
27 לו", לא כל אשר לו, כמו שבארנו חכמים. ואין זו חסידות,
28 אלא שטות - שהרי זה מאבד כל ממונו, ויצטרף לבריות;
29 ואין מרחמין עליו. ובזה וכיצא בו אמרו חכמים: חסיד
30 שוטף מכלל מבלי [=מחריב] עולם. אלא כל המפזר ממונו
31 במצוות, לא יפזר יותר מחמש; ויהיה כמו שצוו נביאים
32 "מכלכל דבריו במשפט" - בין בדברי עולם, בין בדברי
33 תורה. אפלו בקרבתות שאדם חייב בהן - הרי חסה תורה
34 על המזון, ואמרה שיביא כפי מסת יד [=יכולתו]
35 הכלכלית; קל וחמר לדברים שלא נתחייב בהן אלא מחמת
36 נדרו - שלא ינדר אלא פראוי לו. שנאמר: "איש כמתנת
37 ידו, ככרפת ה' אלהיו אשר נתן לו".

38 ברין רחמנא דסייען. נגמר ספר ששי, בעזרת שדי. ומגן
39 פרקים של ספר זה, שלשה וארבעים: הלכות שבועות,
40 שנים עשר פרקים; הלכות נדרים, שלשה עשר פרקים;
41 הלכות נזירות, עשרה פרקים; הלכות ערכים וחרמים,
42 שמונה פרקים.

43 בשם ה' אל עולם.

44 תהי ידך לעזרני, כי פקודיך בחרתי.

ספר שביעי והוא ספר זרעים

45 הלכותיו שבע, וזה הוא סידורן: הלכות פלאים, הלכות
46 מתנות עניים, הלכות תרומות, הלכות מעשרות, הלכות
47 מעשר שני ונטע רבעי, הלכות בכורים ושאר מתנות כהנה
48 שבבבולין, הלכות שמטה ויובל.

הלכות פלאים

49 יש בכללן חמש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן:
50 (א) שלא לזרע זרעים פלאים; (ב) שלא לזרע תבואה או
51 ירק בפגרם; (ג) שלא להרביע בהמה פלאים; (ד) שלא
52 לעשות מלאכה בכלאי בהמה כאחד; (ה) שלא ללבש
53 פלאים. ובאר מצוות אלו - בפסקים אלו.

פרק א

54 א. הזרע שני מיני זרעים כאחד בארץ ישראל - לוקה,
55 שנאמר: "שדך לא תזרע פלאים";

56 ב. ואחד הזרע, או המנפש [נסיר צמחים מיותרים מסביבות
57 הכלאים], או המחפה - כגון שהיתה חטה אחת ושעורה
58 אחת, או פול אחד ועדשה אחת מנחין על הארץ, וחפה
59 אותן בעפר, בין בידו בין בגלגל בין בכלי - הרי זה לוקה.
60 ואחד הזרע בארץ, או בעצין נקוב; אבל הזרע בעצין
61 שאינו נקוב, מכין אותו מפת מרדות.

62 ג. אסור לזרע פלאים לגוי, ומתיר לומר לגוי לזרע לו פלאי
63 זרעים. ואסור לאדם לקים פלאי זרעים בשדהו, אלא עוקר
64 אותן; ואם קים, אינו לוקה. ומתיר לישראל לזרע פלאי
65 זרעים בידו, בחוצה לארץ; ואפלו לערב הזרעים לכתחלה,
66 ולזרען בחוצה לארץ - מתיר. ודברים אלו, דברי קבלה.

67 ד. אין אסור משום פלאי זרעים, אלא זרעים הראויין
68 למאכל אדם; אבל עשבים חרמים, וכיצא בהן מן העקורין
69 [=שוורשים] שאינן ראויין אלא לרפואה, וכיצא בהן - אין
70 בהן משום פלאי זרעים.

71 ה. פלאי האילנות, הרי הן בכלל מה שנאמר: "שדך לא
72 תזרע פלאים". כיצד? המרפיב אילן באילן, כגון שהרפיב
73 יחור [=ענף] של תפוח באתרוג, או אתרוג בתפוח - הרי זה
74 לוקה מן התורה בכל מקום, בין בארץ בין בחוצה לארץ;
75 וכן המרפיב ירק באילן, או אילן פירי - לוקה בכל מקום.
76 ו. ואסור לישראל להניח הגוי שיפריב לו אילנו פלאים.
77 ומתיר לזרע זרעים וזרע אילן, כאחד; וכן מתיר לערב זרעי
78 אילנות ולזרען כאחד - שאין לה פלאים באילנות, אלא
79 הרפכה בלבד.

80 ז. הזרע זרעים פלאים, וכן המרפיב אילנות פלאים - אף
81 על פי שהוא לוקה - הרי אלו מתרין באכילה, ואפלו לזה
82 שעבר וזרען; שלא נאסר אלא זרעתו בלבד. ומתיר לטע

רבעים בכל סאה, הרי זה ימנע; ואם לאו, אינו צריך למנע; 46
לפי שבית סאה זורעין בו שלש סאים זרע פשתן. ועל דרך 47
זה, משערין בכל הזרעים האחרים. 48

ו. במה דברים אמורים? בשלא נתפנו לערב, ובשלא נתפנו 49
לזרע השני מינין שנתערבו. אבל אם נתפנו לערב זרע בזרע 50
אחר, או לזרע השני מינין שנתערבו - אפלו היתה חטה אחת 51
בתוך כרי של שעורים, אסורה לזרעה. וכן כל פיוצא בזה. 52

ז. הזרע שדהו מין מן המינין, ובשצמח ראה בו כלאים - 53
אם היה המין האחר אחד מעשרים וארבעה בשדה - הרי זה 54
ילקט [יעקור], עד שימנעטנו, מפני מראית העין, שמא 55
יאמרו: 'כלאים זרע בכונה'; בין שהיה המין האחר שצמח 56
תבואה וקטנית בתבואה וקטנית, או זרעוני גנה בתבואה 57
וקטנית ובזרעוני גנה. ואם היה הצומח פחות מכאן, אינו 58
צריך למנע. 59

ח. במה דברים אמורים? בזמן שיש מקום לחשוד; אבל 60
בזמן שהדברים מראין שאין זה מדעתו של בעל השדה, 61
אלא מאליהן עלו - אין מחביין אותו למנע. 62

ט. כיצד? כגון תבואה שעלו בה ספיחי איסטים, ותלתן 63
שזרעה למאכל אדם שעלו בה מיני עשבים - שזה [מצב] 64
שבוודאי לא נגרם בכונה, שהרי הזרע הנוסף מזיק ו-] מפסיד 65
הוא. וכן כל פיוצא בזה. 66

י. ובמה יודע שהתלתן זרעה למאכל אדם? בשהיתה זרעה 67
ערוגות ערוגות, ועשה לה גבול סביב. וכן מקום הגרנות 68
שעלו בו מינין הרבה, אין מחביין אותו לעקר - שהרי הדבר 69
ידוע, שאינו רוצה שיצמח צמח במקום הגרנות; ואם הסיר 70
מקצתן - אומרים לו: 'עקר הכל חוץ ממין אחד', שהרי גלה 71
דעתו שהוא רוצה בקיום השאר. 72

יא. אין נוטעין ירקות בתוך סדן [מקום חיתוך הענפים] של 73
שקמה [תאנה מדברית]. וכיוצא בה. הטומן אגדת לפת וצנון 74
וכיוצא בהן פחת האילן, אפלו פחת הגפן - אם היו מקצת 75
העלין מגלין, אינו חושש; שהרי אינו רוצה בהשרשתן. ואם 76
אינן אגדה, או שלא היו העלין מגלין - חושש משום 77
כלאים. 78

יב. שדה שהיתה זרעה, וקצר הזרע, ונשארו העקרין בארץ 79
- אף על פי שאין מוציין צמח אלא אחר כמה שנים - לא 80
יהיה זרע באותה שדה מין אחר, עד שיעקר העקרין. 81

יג. היתה שדה זרעה חטים, ונמלף לזרעה שעורים קדם 82
שיצמחו החטים - ימתין לה עד שיפסדו החטים ויתליעו 83
בארץ, כמו שלשה ימים אם היתה שדהו רוח [במים], ואחר 84
כך יתפך אותן במחרשה, ויזרע המין האחר. ואינו צריך 85
להפך את בלה, עד שלא תשאר חטה שלא נעקרה; אלא 86
חורש את השדה בדרך שחורשין אותה קדם המטר כדי 87
שתרוה. 88

יד. צמחו החטים, ואחר כך נמלף לזרעה שעורים - יתפך, 89
ואחר כך יזרע; ואם הוריד בהמתו לתוכה, וקנסמה את 90
הצומח - הרי זה מתר לזרע שם מין אחר. 91

יחור מן האילן שהרפב פלאים, ולזרע מזרע הירק שהרפב 1
כלאים. 2

ח. הזרעונין נחלקין לשלשה חלקים: האחד מהן, הוא 3
הנקרא 'תבואה'; והיא חמשה מינין - החטים, והפססין, 4
והשעורין, ושבלת שועל, והשפון. והשני מהן, הוא הנקרא 5
'קטניות'; והם כל זרעון הנאכל לאדם, חוץ מן התבואה - 6
כגון הפול, והאפונים, והעדשים, והדחן, והארז, 7
והשמשמן, והפרגין, והספיר, וכיוצא בהן. והשלישי מהן, 8
הוא הנקרא 'זרעוני גנה'; והן שאר הזרעונין שאינן ראויין 9
למאכל אדם, והפרי של אותו הזרע מאכל אדם - כגון זרע 10
הבצלים והשומין, וזרע הקציר והקצח, וזרע לפת, וכיוצא 11
בהם; וזרע פשתן, הרי הוא בכלל זרעוני גנה. כשיזרעו כל 12
מיני זרעונים אלו, ויצמחו - נקרא הצמח פלו כל זמן שלא 13
נפר הזרע, 'דשא', ונקרא 'ירק'. 14

ט. ויש מזרעוני גנה זרעונים שדרךן לזרע מהן שדות, כגון 15
הפשתן והחרדל; ואלו הן הנקראין 'מיני זרעים'. ויש 16
מזרעוני גנה זרעים שאין דרך בני אדם לזרע מהן אלא 17
ערוגות ערוגות קטנות, כגון הלפת והצנון והתורדן 18
והבצלים והפססר והפרס והמרור וכיוצא בהן; ואלו הן 19
הנקראין 'מיני ירקות'. 20

פרק ב

א. זרע שנתערב בו זרע אחר - אם היה אחד מעשרים 22
וארבעה, כגון סאה של חטים שנתערבה בשלש ועשרים 23
סאה של שעורים - הרי זה אסור לזרע את המערב, עד 24
שימנע החטין או יוסיף על השעורים; ואם זרע, לוקה. 25

ב. וכל שהוא פלאים עם הזרע, מצטרף לאחד מעשרים 26
וארבעה. כיצד? שלש ועשרים סאה של חטים, שנתערב בה 27
שני קבין שעורין, ושני קבין עדשים, ושני קבין פולים - 28
הרי זה לא זרע הפל, עד שימנע סאה של תערובת, ויבר 29
מקצתה או יוסיף על החטים; שהשעורים והעדשים והפול, 30
כלן כלאים עם החטים. 31

ג. במה דברים אמורים? בשנתערבו מיני תבואה זה בזה, 32
או מיני קטניות זה בזה, או שנתערבה תבואה בקטניות, או 33
קטניות בתבואה. אבל זרעוני גנה שנתערב אחד מהן 34
בתבואה או בקטניות, שעורן אחד מעשרים וארבעה ממה 35
שזורעין בבית סאה מאותו המין: אם נתערב בסאה של 36
תבואה או קטנית - לא יזרע, עד שימנעט או יוסיף על 37
התבואה. 38

ד. כיצד? תרדל שנתערב בתבואה, והרי התרדל זורעין 39
ממנו קב בכל בית סאה - אם נתערב ממנו אחד מעשרים 40
וארבעה מן הקב בסאה של תבואה או של קטנית, חייב 41
למנע; וכן אם היה מין זה מזרעוני גנה זורעין ממנו סאתים 42
בכל בית סאה - אם נתערב ממנו חצי קב בכל סאה של 43
תבואה או של קטנית, ימנעט. 44

ה. לפיכך, תבואה שנתערב בה זרע פשתן - אם היה שלשת 45

1 טו. באחד באדר משמיעין על הכלאים; וכל אדם יוצא
2 לגנותו ולשדהו, ומנקין אותן מן הכלאים. ובחמשה עשר בו,
3 יוצאין שלוטי בית דין, ומסבבין לבדק.
4 טז. בראשונה היו עוקרין ומשליכין, והיו בעלי בתים
5 שמחין שמנקין להן שדותיהן. התקינו שיהיו מפקירין את
6 כל השדה שמצאו בה כלאים - והוא שיוצאו בה מין אחד,
7 אחד מעשרים וארבעה; אבל פחות מכן, לא יגעו בה.
8 יז. וחזקין שלוטי בית דין בחלו של מועד הפסח, לראות
9 האפיל [הורעים המאחרים לצמח] שיוצא. וכלאים שהנצו
10 [ביבצבו] - אין ממתינים להן, אלא יוצאין עליהן מיד;
11 ומפקירין את כל השדה, אם יש בה אחד מעשרים וארבעה.

יום שבת קודש י' תמוז ה'תשע"ב

פרק ג

14 א. יש מינין בורעים, שיהיה המין האחד נפרד לצורות
15 הרבה, מפני שנוי המקומות והעבודות שעובדין הארץ, עד
16 שיראה כשני מינין; ואף על פי שאין דומין זה לזה, הואיל
17 והן מין אחד, אינן כלאים זה בזה.
18 ב. ויש בורעים שני מינין, שהן דומין זה לזה וצורת שניהן
19 קרובה להיות צורה אחת; ואף על פי כן, הואיל והן שני
20 מינין, הרי אלו אסורין זה עם זה.
21 ג. כיצד? התורה עם חזרת גלים, והעלשין עם עלשי שדה,
22 והפרשין עם כרשי שדה, והסכר עם כסבר הרים, והחרדל
23 עם חרדל מצרי, ודלעת המצרית עם הדלעת הרמוצה -
24 אינן כלאים זה בזה. וכן החטים עם הזיזין, והשעורים עם
25 שבלת שועל, והפסמין עם השפון, והפול עם הספיר,
26 והפרקדן עם הטפח, ופול לכן עם השעועית, והקשות עם
27 המלפפון, והכרוב עם התרבותור [כרוב מדברי], והתדרין
28 עם הלעזין - אינן כלאים זה עם זה. אבל הצנן עם הנפוס
29 [דומה ללפת], והחרדל עם הלפסן, ודלעת יוגית עם דלעת
30 מצרית או עם דלעת הרמוצה - אף על פי שדומין זה לזה,
31 הרי אלו כלאים זה בזה.
32 ד. וכן באילן - שני מינין שדומין זה לזה בעלין או בפרות,
33 הואיל והן שני מינין, הרי אלו כלאים. כיצד? התפוח עם
34 החזרור, והפרסקין עם השקדים, והשיזפין עם הרימין - אף
35 על פי שדומין זה לזה, הרי הן כלאים זה בזה; אבל האגסין
36 עם הקרוסטמלין, והפרישין עם צורירין - אינן כלאים זה
37 בזה.
38 ה. וכן יש שם זרעים ואילנות אחרות - אף על פי שהם
39 שני מינין בטבען, הואיל ועלין של זה דומין לעלין של זה,
40 או פרי של זה דומה לפרי של זה דמיון גדול עד שיראו
41 כשני גוונים ממין אחד - לא חששו להן לכלאים זה עם זה;
42 שאין הולכין בכלאים אלא אחר מראית העין.
43 ו. כיצד? הלפת עם הצנן - אינן כלאים זה בזה, מפני
44 שפרי של זה דומה לפרי של זה; והלפת עם הנפוס - אינן
45 כלאים זה בזה, מפני שהעלין דומין לעלין. אבל צנן עם

46 הנפוס - אף על פי שהעלין דומין זה לזה, והפרי דומה
47 לפרי - הרי אלו כלאים, הואיל וטעם פרי זה רחוק מטעם
48 פרי זה ביותר. וכן כל כיוצא באלו.
49 ז. וכמה מרחיקין בין שני מיני זרעים שהן כלאים זה עם
50 זה? כדי שיהיו נראין מבדלין זה מזה; אבל אם נראין
51 שגורעו בערבובית, הרי זה אסור.
52 ח. ושעורין רבים יש בהרחקה הזאת - הכל לפי גדל השדה
53 הנזרעת, ולפי רחב העלין, ושלוש הינקות [השורשים].
54 ט. כיצד? שדהו שהיתה זרועה מין תבואה, ובקש לזרע
55 בצדה מין תבואה אחר בשדה אחרת - מרחיק ביניהן בית
56 רבע, והוא כעשר אמות וחצי אמה על עשר אמות וחצי
57 אמה מרבע, בין מן האמצע בין מן הצד. ואם לא היה
58 ביניהן כשעור הזה, אסור; ואינו לוקה, עד שיהיו קרובין
59 בתוך ששה טפחים.
60 י. היתה שדהו זרועה ירק, ובקש לזרע בצדה שדה ירק
61 אחר, אפלו דלעת - מרחיק בין שתי השדות ששה טפחים
62 על ששה טפחים מרבע, בין מן האמצע בין מן הצד. ופחות
63 משעור זה, אסור; ואינו לוקה, עד שיהיו קרובין בתוך
64 טפח.
65 יא. היתה אחת משתי השדות זרועה תבואה, והשניה
66 שבצדה ירק או דלעת - מרחיק ביניהן בית רבע.
67 יב. כמה דברים אמורים, שצריך להרחקה בשעורין האלו?
68 בין שתי שדות. אבל אם היתה שדהו זרועה ירק, ורצה
69 לזרע בצדה שורה של ירק ממין אחר - דיו לעשות בין
70 השדה ובין השורה תלם [חפירה] אחד, ארכו ששה טפחים
71 בלבד ורחבו כעמקו.
72 יג. היתה שדהו זרועה תבואה, ורצה לזרע בתוכה שורה
73 אחת של ירק - אפלו שורה של דלועין, שהעלין שלה
74 ארפין ומסתבבין - מרחיק ביניהן ששה טפחים; ואם
75 נמשכו העלין של דלעת ונכנסו לתבואה ונסתבכו בה -
76 יצטרך מן התבואה שלפני הדלעת, עד שלא יתערבו העלין.
77 ואין צריך לומר, שאם זרע שורה ממין זה, ושורה ממין
78 אחר - שדיו להיות ביניהן תלם אחד, כמו שיתבאר.
79 יד. הרחיק בין שני המינין הרחקה הראויה להן, והיה מין
80 זה נוטה על גבי מין זה - בין שנטת תבואה על התבואה,
81 או ירק על גבי ירק, או ירק על התבואה, או תבואה על
82 הירק - הכל מתר, שהרי הרחיק כשעור; חוץ מדלעת יוגית,
83 שהיא נמשכת הרבה; לפיכך, אם נטת - יצטרך מלפניה כמו
84 שבארנו.
85 טו. היה בין שני המינין בור [שדה שוממה], או ניר [שדה
86 חרושה], או גפה [גדר מערימת אבנים], או דרך, או גדר
87 שהוא גבוה עשרה טפחים, או חריץ שהוא עמק עשרה
88 טפחים ורחב ארבעה, או אילן שהוא מסך על הארץ, או
89 סלע שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה - הרי זה מתר לסמך
90 המין לצד אחד מאלו, והמין האחר לצד השני; הואיל
91 ואחד מכל אלו מבדיל ביניהן, הרי הן נראין מבדלין זה
92 מזה.

והחזיקה מקום גדול. וכל דבר שיהיה בתוך בית הרבע
 שמרחיקין בין שני המינין - עולה מן המדה, כגון הקבר
 והסלע וכיוצא בהן.
 ד. התלם או אמת [=תעלת] המים שהן צמקין טפח -
 וזרעין לתוכן שלשה מיני זרעונין, אחד על שפת התלם
 מכאן ואחד מכאן ואחד באמצע.
 ה. ומתיר לנטע שני מינין בתוך גמה אחת, ואפלו קשות
 ודלעת; והוא, שיהיה מין זה נוטה מעל שפת הגמה לכאן
 והמין האחר נוטה לצד השני, ויראו נבדלין זה מזה. וכן
 אם נטע ארבעה מינין בתוך הגמה, והפכין לארבע רוחותיה
 - הרי זה מתיר.
 ו. הרוצה לזרע שדהו משר [=שורה] משר מכל מין -
 מרחיק בין כל משר ומשר שתי אמות על שתי אמות, ומצר
 והולך עד שלא ישאר ביניהם בסוף המשר אלא כל שהוא;
 שהרי הן נראין שלא נזרעו בערבוביה.
 ז. רצה לעשות שדהו קרחת [=חלקת שדה] קרחת מכל מין
 - לא יעשה בתוך כל בית סאה יתר על תשע קרחות, כל
 קרחת מהן בית רבע; ונמצא רחוק בין כל קרחת וקרחת,
 קרוב לעשר אמות פחות רביע - שכל בית סאה, חמשים
 על חמשים.
 ח. ומה בין המשר לקרחת? שהמשר ארץ, והקרחת
 מרבעת.
 ט. מיני ירקות שאין דרך בני אדם לזרע מהן אלא מעט
 מעט, כמו שבארנו - מתיר לזרע מהן אפלו חמשה מינין
 בתוך ערוגה אחת, שהיא ששה טפחים על ששה טפחים;
 והוא, שיזרע ארבעה מינין בארבע רוחות ערוגה, ואחד
 באמצע, וירחיק בין כל מין ומין כמו טפח ומחצה, כדי
 שלא יינקו זה מזה. אבל יותר על חמשה מינין - לא יזרע,
 ואף על פי שמרחיק ביניהן; לפי שמניין הרבה בערוגה
 כזו, הרי הן כנטועין בערבוביה.
 י. במה דברים אמורים? בערוגה שהיא בחורבה ואין שם
 זרע חוצה לה. אבל ערוגה בין ערוגות, אסור לזרע בה
 חמשה מינין; שאם יזרע בכל רוח [צד] מערוגה זו, ובכל
 רוח מערוגות שסביבותיה - יראה הכל כמערכב. ואם הטא
 עלין שבבערוגה זו לכאן, ועלן שבבערוגה שבצדה מכאן, עד
 שייראו מבדלין - מתיר; וכן אם עשה תלם בין כל ערוגה
 לערוגה, מתיר.
 יא. ואסור לזרע חוץ לערוגה בלא תלם ובלא נטיה, ואפלו
 כנגד הקרנות של ערוגה שאין בהן זרע; גזרה - שמא יזרע
 ארבעת המינין בארבע זוויות ערוגה, ויזרע מינין אחרים
 חוצה לה כנגד הזוויות, ונמצא הכל מערכב.
 יב. היתה הערוגה ששה על ששה, והיה לה גבול טפח
 סביב - מתיר לזרע בה ואפלו שמונה עשר מין, שלשה על
 כל גבול וגבול, וששה באמצע; וירחיק בין כל מין ומין
 טפח ומחצה. ולא יזרע ראש הלפת בתוך הגבול, שמא
 ימלאהו. יתר על זה, לא יזרע.
 יג. ואסור לזרע בערוגה מיני זרעים כענין זה, מפני שהן

טז. במה דברים אמורים, שצריך הרחקה או דבר המבדיל?
 בשזרע בתוך שדהו. אבל אם היתה שדהו זרועה חטים -
 מתיר לחברו לזרע בצדה שעורים, שנאמר: "שדך לא תזרע
 בלאים"; אין האסור אלא שיזרע שדהו בלאים, ולא נאמר
 "הארץ לא תזרע בלאים". ולא עוד, אלא אפלו זרע בתוך
 שדהו שעורים סמוך לחטים, ומשך זרע השעורים עד
 שסמכו לשדה חברו שהיא זרועה שעורים - הרי זה מתיר;
 מפני שנראו השעורים שבתוך שדהו, שהן סוף שדה חברו.
 יז. היתה שדהו זרועה חטים, ושדה חברו בצדה זרועה
 חטים - מתיר לו לזרע תלם אחד של פשתן בצד חטים שלו,
 סמוך לשדה חברו; שהרואה יודע שאין דרך העם לזרע
 תלם אחד של פשתן, ולא נחפז זה אלא לבדק שדהו אם
 ראוייה היא לזרע פשתן אם לא, ונמצא בזרע להשתתה.
 לפיכך, אסור לזרע מין אחר בין שתי שורות אלו שהן ממין
 אחד, עד שירחיק בתוך שלו.
 יח. היתה שדהו ושדה חברו שבצדה זרועין שני מיני
 תבואה - לא יזרע ביניהן חרדל וחריץ, אפלו תלם אחד;
 מפני שהעם זורעין מאלו תלם אחד. אבל אם היו שתי
 השדות זרועין שני מיני ירקות, מתיר לזרע ביניהן חרדל או
 חריץ - שמתיר להקיף חרדל או חריץ לכל מין, חוץ מן
 התבואה, מפני שאינן מוקיין אותה. וכן אם היתה זוית של
 זרע זה נוגעת בצלע של זרע האחר בתוך שדהו - הרי זה
 מתיר, מפני שהן נראין מבדלין זה מזה. ואין צריך לומר,
 אם היתה זוית של זרע זה נוגעת בזוית של זרע האחר -
 מפני שהם נראין בסוף שדה שנגע בסוף שדה, שהוא מתיר
 בלא הרחקה ולא הבדלה, כמו שבארנו.
פרק ד
 א. מתיר לזרע שתי שורות זו בצד זו של קשואין, ושתי
 שורות בצדן של דלועין, ושתי שורות של פול המצרי,
 ותלם [חפירה] בין כל מין ומין. אבל לא יזרע שורה אחת
 של קשואין, ושורה אחת של דלועין, ושורה אחת של פול
 המצרי - אף על פי שהתלם מבדיל בין כל מין ומין; מפני
 שמניין אלו עליון שלהן ארפין ונמשכין ומסתבכין, ואם
 יזרען שורה בצד שורה, יתערב הכל ויראו כגזרעין
 בערבוביה.
 ב. היתה שדהו זרועה מין ממני ירקות, ובקש לזרע בתוכה
 שורות שורות של דלועין - עוקר מן הירק מקום שזרע בו
 שורה של דלועין, ומבדיל בינה ובין הירק בתלם, ומניח
 מן הירק רחב שמים עשרה אמה, ועושה שורה שניה של
 דלועין, ומבדיל בינה ובין הירק בתלם; וכן עד מקום
 שיירצה, שנמצא בין כל שתי שורות של דלועין שתיים
 עשרה אמה. אבל פחות מכן, אסור - מפני שהעלן
 מסתבכין מכאן ומכאן בירק שביניהן, ונראה הכל כאילו
 נזרע בערבוביה.
 ג. היתה שורה של דלעת זרועה, אפלו דלעת יחידית, ובא
 לזרע בצדה תבואה - מרחיק בית רבע; שהרי נמשכו עליה,

1 נראין כלאים; אכל מיני ירקות - הואיל ואין דרך בני אדם
2 לזרע מהן אלא מעט מעט, הרי זה מתר, כמו שבארנו.
3 יד. גבול שהיה גבוה טפח, וזרעו בו מינין הרבה כמו
4 שבארנו, ונתמעט מטפח מאחר שזרע בו - פשר, שהיה
5 פשר מתחלתו.

6 טו. הרוצה למלאת כל גנתו מיני ירק רבים, ולא ירחיק
7 ביניהן - עושה הגנה כלה ערוגות ערוגות מרבעות, אפלו
8 ששה על ששה, ועושה בכל ערוגה חמשה עגולין, ארבעה
9 בארבע ורחותיה ואחד באמצע; וזרע מין בכל עגול, וזרע
10 ארבעה מינין אחרים בארבע קרנות ערוגה - נמצאו תשעה
11 מינין בכל ערוגה, והן נראין מבדלין זה מזה; ואינו מפסיד
12 אלא מה שבין העגולין בלבד - שהוא מניחו חרב, כדי
13 שיראו העגולין מבדלין מן הקרנות, ומבדלין זה מזה. ואם
14 רצה שלא יפסיד כלום - אם היו העגולין זורעין שתי, זרע
15 מה שביניהן ערב; ואם היו זורעין ערב, זרע מה שביניהן
16 שתי; כדי שיראו מבדלין.

17 טז. מפל אלו הדברים נתבאר לה, שבזמן שיש בין שני
18 המינין הרחקה הראויה להן כדי שלא יינקו זה מזה - אין
19 חוששין למראית העין, כמו שבארנו; ובזמן שיראו מבדלין
20 זה מזה - אין חוששין ליניקתו, אפלו הן זה בצד זה, כמו
21 שנתבאר עתה.

פרק ה

23 א. הזרע שני מיני תבואה או שני מיני ירקות, עם זרע
24 הפך - הרי זה לוקה שתים: אחת משום "שדך לא תזרע
25 כלאים", ואחת משום "לא תזרע פרמך כלאים".

26 ב. ואינו לוקה משום זרע כלאי הפך, עד שיזרע בארץ
27 ישראל חטה ושעורה וחרצן במפלת יד; וכן אם חפה אותן
28 בעפר, לוקה. וכן אם זרע שני מיני ירק וחרצן, או זרע אחד
29 ירק וזרע אחד מין תבואה וחרצן, במפלת יד - הרי זה
30 לוקה.

31 ג. ואינו חייב מן התורה, אלא על קנבס, ולוף, וכיוצא בהן
32 מזרעים שנגמרינן עם גמר תבואת הפך; אבל שאר הזרעים,
33 אסורין מדבריהם. וכן אסור מדבריהם לזרע כלאי הפך
34 בחוצה לארץ.

35 ד. ולמה אסרו לזרע כלאי הפך בחוצה לארץ, ולא אסרו
36 כלאי זרעים? מפני שכלאי הפך חמורין הן - שאם נזרעו
37 בארץ ישראל, הרי הן אסורין בהנה; וכיון שהן אסורין
38 בהנה בארץ, אסרו לזרען בחוצה לארץ.

39 ה. ואין עוזרין [חופרים] עם הגוי בכלאים, אבל עוקרין עמו
40 [ולמדות שהגוי מקבל שכר ונהנה מקיום הכלאים, הקלו -] כדי
41 למעט התפלה [=דבר המגונה].

42 ו. אין אסור משום כלאי הפך, אלא מיני תבואה ומיני
43 ירקות בלבד. אבל שאר מיני זרעים, מתר לזרען בפך; ואין
44 צריך לומר, שאר אילנות.

45 ז. אסור לזרע ירקות או תבואה בצד הגפנים, או לטע גפן
46 בצד הירק או תבואה. ואם עשה כן - אף על פי שאינו

לוקה, הרי זה קדש [אסר בהנאה], ונאסרו שניהן בהנה -
הירק או התבואה, והגפנים. ושורפין את שתיהן, שנאמר:
"פן תקדש [וידרשו בו: תוקד אש] המלאה, הזרע וכו'"; ואפלו
הקש של תבואה, והעצים של גפנים האלו - אסורין בהנה,
ושורפין אותן. ולא יסיק בהן תנור וכיורים, ולא יבשל בהן
בשעת שרפתן.

ח. אחד הנוטע, ואחד המקים, כגון שראה כלאים צמחו
בכרמו והניחן - הרי זה קדש. ואין אדם מקדש דבר שאינו
שלו; לפיכך, המסבף גפנו על גבי תבואתו של חברו - קדש
גפנו, ולא נתקדשה התבואה; סבף גפן חברו על תבואתו -
קדש תבואתו, ולא קדש גפן חברו; סבף גפן חברו על
תבואת חברו, לא קדש אחד מהן. ומפני זה, הזרע כרמו
בשביעית [שהכל הפקר] - לא קדש.

ט. הרוצה כלאים בכרם חברו, וקצמו - הרי זה הרוצה אסור
בהנה, וכל אדם מתרין בהן. ואילו קימן בעל הפך - היה
מקדש אותן לכל אדם, כמו שבארנו.

י. האנס [גולן] שזרע כלאים בכרם חברו - אם נשתקעו
[נשתכח שם] הבצלים [כי התחבאו], אף על פי שלא נתיאשו
- הרי זה קדש מן התורה; ואם לא נשתקעו הבצלים, אף
על פי שנתיאשו - אינו מקדש אלא מדברי סופרים.

יא. הרוח שעקרה פארות [=ענפי] הגפן, ושלחה אותן על
התבואה - יגרד אותן מיד; ואם ארעו אנס, ולא סלקן - הרי
אלו מתרין, ולא נתקדשו.

יב. אנס שזרע הפך - כשיצא האנס, יקצר הזרע מיד,
ואפלו בחלו של מועד. ואם לא מצא פועלין, יוסיף להן עד
שליש בשכרן; בקשו ממנו יותר מכאן, עד שלא מצא
פועלים - הרי זה מבקש בנחת וקוצר. ואם נשתהה הזרע
עד שהגיע לעונת שיקדש - הרי זה יקדש, ונאסרו שניהן.
יג. מאימתי תבואה או ירק מתקדש? מששירשו; ענבים,
משעשו פפול הלכן, שנאמר: "המלאה הזרע אשר תזרע,
ותבואת הפך" - עד שזרע זה, ויהיה זה תבואה; אבל
תבואה שיקשה כל צרכה, וענבים שבשלו כל צרכן - אינן
מתקדשות. כיצד? תבואה שיקשה כל צרכה, וכן ונטע גפן
בתוכה, וכן ענבים שבשלו כל צרכן, וזרע תבואה או ירק
בצדן - אף על פי שזה אסור, אינן מתקדשות.

יד. פךם שלא הגיעו ענביו להיות פפול הלכן, אלא עדין
הן בסר, וזרע בתוכו ירק או תבואה, והשירשו - הרי זה לא
קדש. ואף על פי כן קונסין אותו, ואוסרין את הזרע; אבל
הבסר, מתר. ואם עקר הזרע קדם שיעשו הענבים פפול
הלכן, הרי הוא מתר בהנה. מקצתן נעשו פפול הלכן,
ומקצתן לא נעשו - את שנעשו, נתקדשו; ושלא נעשו,
מתרין.

טו. ענבים שנעשו פפול הלכן, וזרע בצדן תבואה או מיני
ירקות, ולקט הזרע קדם ששירשו - הרי זה מתר בהנה; ואם
השירשו, אסור.

טז. גפן שיקשו העלין שלה, ונפלו פדך שתכש הגפן
בימי הקר - אסור לזרע בצדה ירק או תבואה; ואם זרע, לא

1 - מין זרעים, ואינו מקדש. הקנים והנורר והאטדין - מיני
2 אילן, ואינן פלאים בפרם.
3 כ. זה הכלל: כל המוציא עליו מעקרו, הרי זה ירק; וכל
4 שאינו מוציא עליו מעקרו, הרי זה אילן. והצלף, אילן לכל
5 דבר.
6 כא. הרוצה ירק בפרם, ואמר: 'כשאגיע לו אלקטנו' -
7 מתר; הגיע לו, ועבר מעליו ואמר: 'כשאחזור לו אלקטנו' -
8 אם שקה עד שהוסיף אחד ממאמנים, הרי זה קדש.
9 כב. וכיצד משערים שעור זה? רואין: אם נחתך ירק זה או
10 מין תבואה זה מן הארץ, בכמה זמן ייבש - הגע עצמך
11 שייבש עד שלא תשארו בו לחה, במאה שעה. אם נשתהה
12 בארץ משהגיע לו חצי שעה, הרי הוסיף ואסור; ואם
13 נשתהה פחות מחצי שעה, מתר.
14 כג. אסור לעבר בעצין נקוב שזרוע בו ירק, בתוך הפרם;
15 ואם הניחו תחת הגפן, ונשתהה שם בארץ כדי להוסיף אחד
16 ממאמנים - הרי זה קדש.
17 כד. בצל שנטעו בפרם, ואחר כך נעקר הפרם, ואחר כך
18 צמחו הפצלים מן העקר הנוטע - אף על פי שרבו הגדולים
19 על עקרו במאמנים, הרי אותו העקר באסור: שאין גדולי
20 התר, מעלים את העקר האסור.

1 קדש. וכן הזרע בעצין שאינו נקוב המנח בפרם - לא
2 קדש; ומכין אותו מכת מרדות. אבל עצין נקוב, הרי הוא
3 בארץ.
4 יז. היה עובר בפרם ונפלו ממנו זרעים, או שיצאו מן
5 הזבלים או עם המים, או שהיה זרע או זורה בשדה לכן
6 וסערותו הרוח לאחוריו ונפלו הזרעים בפרם, וצמחו - הרי
7 זה לא נתקדש, שנאמר: "אשר תזרע", וזה לא זרע. ותיב
8 לעקר, כשיקרא; ואם קימן, הרי זה קדש. סערותו הרוח
9 לפניו, וראה הזרעים שנפלו לפרם - הרי זה כזרע. וכיצד
10 יעשה? אם צמחו העצבים - יהפך אותו במחרשה, ודיו.
11 ואם מצאן שנעשו אביב - ינפץ אותו אביב כדי להשחיתו,
12 שהכל אסור בהנאה; ואם מצאה שנעשת דגן, הרי זו תשרף.
13 ואם ראה אותן, וקימן - הרי אלו ישרפו עם הגפנים
14 הסמוכות להן.
15 יח. הרוצה בפרם עשב שאין דרך בני אדם לזרעו - אף על
16 פי שהוא רוצה בקיומו לבהמה או לרפואה, הרי זה לא
17 קדש; עד שיקנים דבר שצמחו מן הקימן רב העם באותו
18 מקום. כיצד? המקנים קוצים בפרם בערב, שרוצים בקוצים
19 לגמליהם - הרי זה קדש.
20 יט. האירוס והקיסוס ושושנת המלך ושאר כל מיני זרעים,
21 אינן פלאים בפרם; והקנבס והקנרס וצמר גפן - הרי הן
22 כשאר מיני ירקות, ומקדשין בפרם. וכן כל מיני דשאים
23 שעולים מאליהן בשדה, הרי הן מקדשין בפרם. ופול המצרי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ד"י תמוז ה'תשע"ב

63 שלא יהא אותו הגוי מכיר לאותו ישראל - שמא ירבה
64 במלאכתו בשבילו, ונמצא עושה בשביל ישראל. וכן כל
65 דבר שאפשר להרבות בו - לא יהנה בו בשבת, אלא אם
66 כן אינו מכירו.
67 ד. אבל דבר שאין בו להרבות ולמעט, כגון גר וכבש -
68 הואיל ועשה בשביל עצמו, נהנה אחריו ישראל בשבת,
69 ואף על פי שהוא מכירו. גר הדלוק במקסבה בשבת - אם
70 רב ישראל, אסור להשתמש לאורה; שהמדליק, על דעת
71 הרב מדליק. ואם רב גוים, מתר להשתמש לאורה. מחצה
72 למחצה, אסור. נפלה דלקה בשבת, וכא גוי לכבות - אין
73 אומרים לו 'כבה' ואל תכבה, מפני שאין שבתתו עלינו;
74 וכן כל פיוצא בזה.
75 ה. מת [יהודי] שעשו לו גוים ארון, ונחפרו לו קבר בשבת,
76 או הביאו לו חלילין לספד בהן - אם בצנעה - ימתין בכדי
77 שיעשו למוצאי שבת, ויקבר בו. ואם היה הקבר בסרטניא
78 [רחוב] גדולה, והארון על גביו, וכל העוברים והשבים
79 אומרים שזה שהגוים עושין עכשו בשבת, לפלוני הוא -
80 הרי זה לא יקבר בו אותו ישראל עולמית, מפני שהוא
81 בפרהסיא. ומתר לקבר בו ישראל אחר - והוא, שימתין
82 בכדי שיעשה. וכן כל פיוצא בזה.
83 ו. גוי שהביא חלילין בשבת למת - אף על פי שהביאן

יום ראשון ד' תמוז ה'תשע"ב

הלכות שבת

פרק ו

47 א. אסור לנו לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת - אף
48 על פי שאינו מצוה על השבת, ואף על פי שאמר לו מקדם
49 השבת, ואף על פי שאינו צריך לאותה מלאכה אלא לאחר
50 השבת; ודבר זה - אסור מדברי סופרים, כדי שלא תהיה
51 שבת קלה בעיניהן, ויבואו לעשות בעצמן.
52 ב. גוי שעשה מלאכה מעצמו בשבת - אם בשביל ישראל
53 עשה אותה - אסור להנות באותה מלאכה עד מוצאי שבת,
54 וימתין בכדי שתעשה [שיעור זמן שיוכל לעשות המלאכה];
55 והוא שלא יהא הדבר בפרהסיא, עד שידעו בו רבים שדבר
56 זה בשביל פלוני הוא נעשה בשבת. ואם בשביל עצמו
57 בלבד עשה, מתר להנות בה בשבת.
58 ג. כיצד? גוי שהדליק את הנר, משתמש לאורו ישראל;
59 ואם בשביל ישראל, אסור. עשה כבש ליד בו מן הספינה,
60 ירד אחריו ישראל; ואם בשביל ישראל, אסור. מלא מים
61 להשקות בהמתו, משקה אחריו ישראל; לקט עצבים
62 להאכיל לבהמתו, מניח ישראל בהמתו לאכל מהן; והוא,

או לטע לו כרם - אם היתה המלאכה במדינה [בעיר], או
בתוך התחום [אלפיים אמה] - אסור לו להניחו לעשות
בשבת, מפני הרואים שאינם יודעים שפסק; ואם היתה
המלאכה חוץ לתחום - מותר, שאין שם ישראל שיראה את
הפועלין פשהן עושין בשבת.
טו. וכן מותר לאדם להשפיר פרמו או שדהו לגוי, אף על
פי שהוא זורען ונוטען בשבת; שהרואה יודע ששכורין הן,
או באריסות ירד להן [לעבוד תמורת יבול]. ודבר ששם
ישראל בעליו קרוי עליו, ואין דרך רב אנשי אותו המקום
להשפירו או לתנו באריסות - אסור להשפירו לגוי; מפני
שהגוי עושה באותו המקום מלאכה בשבת, והוא נקרא על
שם הישראלי בעליו.
טז. מותר להשאיל כלים ולהשפירן לגוי, ואף על פי שהוא
עושה בהן מלאכה בשבת - מפני שאין אנו מצוים על
שביתת הכלים; אבל בהמתו ועבדו [של יהודי] - אסור,
מפני שאנו מצוין על שביתת בהמה ועבד.
יז. המשתתף עם הגוי במלאכה, או בסחורה, או בחנות -
אם התנו בתחלה שיהיה שכר השבת לגוי לבדו אם מעט
ואם הרבה, ושכר יום אחר כנגד יום השבת לישראל לבדו
- מותר. ואם לא התנו מבתחלה - כשיבואו לחלק, נוטל
הגוי שכר השבתות כולן לבדו, והשאר חולקין אותו; ואינו
מוציא לו כלום כנגד יום השבת, אלא אם כן התנה
בתחלה. וכן אם קבלו שדה בשתפות, דין אחד הוא.
יח. ואם לא התנו, וכא לחלק השכר, ולא היה שכר שבת
ידוע - יראה לי שהגוי נוטל לבדו שביע השכר, והשאר
חולקין. הנותן מעות לגוי להתעסק בהן [לעשות בהם עסק]
- אף על פי שהגוי נושא ונותן בשבת, חולק עמו שכר
בשנה; וכן הורו כל הגאונים.
יט. לא יתן אדם בערב שבת כלים לאמן גוי לעשותן, אף
על פי שפסק עמו [מראש] - אלא בכדי [-] שיעור זמן שיצא
בהן [הגוי] מביתו [של היהודי] קדם שחשכה; וכן לא ימכר
אדם חפצו לגוי, ולא ישאלנו, ולא ילנו, ולא ימשכנו,
ולא יתן לו במתנה - אלא בכדי שיצא באותו חפץ מפתח
ביתו, קדם השבת; שכל זמן שהוא בביתו, אין אדם יודע
אימתי יתן לו, וכשיצא הגוי מביתו בשבת וחפץ ישראל
בידו, יראה כמי שהלוהו לגוי או משכנו או פסק עמו או
מכר לו בשבת.
כ. הנותן אגרת לגוי להוליקה לעיר אחרת - אם קצץ עמו
[מראש] שכר הוליקה - מותר, ואפלו נתנה לו ערב שבת עם
חשכה; והוא שיצא בה מפתח ביתו קדם השבת. ואם לא
קצץ - אם יש במדינה אדם קבוע שהוא מקבץ האגרות
ושולח אותן לכל מדינה ומדינה עם שליחיו, מותר לתן לגוי
האגרת; והוא שיהיה שהות ביום כדי שיגיע לבית הסמוך
לחומה קדם השבת - שמה זה שמקבץ האגרות ושולחן,
ביתו סמוך לחומה הוא. ואם אין שם אדם קבוע לכך, אלא
הגוי שנותנין לו האגרת, הוא שמוליקה לעיר אחרת - אסור
לשלח ביד גוי האגרת לעולם, אלא אם כן קצץ לו דמים.

מצד החומה - ימתין למוצאי שבת בכדי שיבואו ממקום
קרוב, ואחר כך יספד בהן; שמה בלילה הביאום ממקום
אחר עד החומה, ובבקר נכנסו בהן. ואם ידע בודאי
שממקום פלוני הביאום בשבת, ימתין כדי שיבואו מאותו
מקום אחר השבת - והוא שלא יהיה הדבר בפרהסיא
גדולה, כמו שאמרנו.
ז. עיר ישראל וגוים דרין בתוכה, והיתה בה מרחץ
המרחצת בשבת - אם רב גוים, מותר לרחץ בה למוצאי
שבת מיד; ואם רב ישראל, ימתין בכדי שיחממו חמין;
שפשביל הרב הוחממו. מחצצה למחצצה, ימתין בכדי שיחממו
חמין. וכן כל פיוצא בזה.
ח. ישראל שאמר לגוי לעשות לו מלאכה זו בשבת - אף
על פי שעבר ומכין אותו מפת מרדות [מלקות מדרבנן] -
מותר לו להנות באותה מלאכה לערב [במוצ"ש], אחר
שימתין בכדי שתעשה. ולא אסרו בכל מקום עד שימתין
בכדי שיעשו, אלא מפני דבר זה, שאם תאמר יהא מותר
מיד - שמה יאמר לגוי לעשות לו, וימצא הדבר מוכן מיד;
וכיון שאסרו עד שימתין בכדי שיעשו, לא יאמר לגוי
לעשות לו, שהרי אינו משתכר [מרויח] כלום, מפני שהוא
מתעעב לערב בכדי שיעשה דבר זה שנעשה בשבת.
ט. דבר שאינו מלאכה, ואין אסור לעשותו בשבת אלא
משום שבות [איסור מדרבנן להרבות השביתת] - מותר
לישראל לומר לגוי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת
חלי, או יהיה צריך לדבר צורך הרבה, או מפני מצוה.
י. פיצד? אומר ישראל לגוי לעלות באילן בשבת או לשוט
על פני המים, כדי להביא לו שופר, או ספין למילה; או
מביא לו מחצר לחצר שאין ביניהן ערוב, מים חמין
להרחיץ בהם קטן או [אדם] מצטער. וכן כל פיוצא בזה.
יא. הלוקח [קונה] בית בארץ ישראל, מותר לו לומר לגוי
לכתב לו השטר בשבת - שאמירה לגוי אסורה מדברי
סופרים, ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו בדרך זה. וכן
הלוקח מהן בית בסוריא, שסוריא בארץ ישראל לדבר זה.
יב. פוסק [מסכת] אדם עם הגוי על המלאכה וקוצץ [-]
קוצב] דמים, והגוי עושה לעצמו; ואף על פי שהוא עושה
בשבת, מותר. וכן השוכר את הגוי לזמנים הרבה - מותר, אף
על פי שהוא עושה בשבת. פיצד? כגון ששכר הגוי לשנה
או לשתיים, שיקתב לו [ספר] או שיארג לו [בגד] - הרי זה
פוטב ואורג בשבת, ומותר, כאלו קצץ עמו שיקתב לו ספר
או שיארג לו בגד, שהוא עושה בכל עת שירצה. והוא שלא
יחשב [יחשבון] עמו יום יום.
יג. במה דברים אמורים? בצנועה, שאין הכל מפירין שו
המלאכה הנעשית בשבת של ישראל היא; אבל אם היתה
ידועה וגלויה ומפרסמת - אסורה; שהרואה את הגוי
עושה, אינו יודע שקצץ [קצב דמיו מראש], ואומר שפלוגי
שכר הגוי לעשות לו בשבת.
יד. לפיכך, הפוסק עם הגוי לבנות לו חצר, או פתלו, או
לקצר את שדהו, או ששכרו שנה או שתיים לבנות לו חצר,

[=כל מעשה של גמור מלאכה], והצידה, והשחיטה, 46
וההפשטה [עור מבעל חי], והעבדה [עבוד עורות], 47
ומחיקת [החלקת] העור, וחתוכו, והפתיכה, והמחיקה, 48
והשרטוט, וההכערה, והפכו, וההוצאה מרשות לרשות. 49
ב. כל אלו המלאכות וכל שהוא מענין [הדומה להם], הן 50
הנקראין 'אבות מלאכות'. ביצד הוא ענין? אחד החורש, 51
או החופר, או העושה חריץ - הרי זה אב מלאכה; שכל 52
אחת ואחת מהן - חפירה בקרקע, וענין אחד הוא. 53
ג. וכן אחד הזורע זרעים, או הנוטע אילנות, או המכריז 54
אילנות [מכופף ענף ומכסהו באדמה], או המרפכ [אילן 55
באילן], או הזמר - כל אלו אב אחד הן מאבות מלאכות, 56
וענין אחד הוא; שכל אחת מהן - לצמח דבר הוא מתפון. 57
ד. וכן אחד הקוצר תבואה או קטנית, או הבורר ענבים, 58
או הגורר תמרים, או המוסק זיתים, או האורה [קוטף] 59
תאנים - כל אלו אב מלאכה אחת הן; שכל אחת מהן - 60
לעקר דבר מגדוליו מתפון. ועל דרך זו, שאר האבות. 61
ה. התולדה, היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבות. 62
ביצד? המתקן את הירק מעט מעט [דק דק] לבשלו, הרי 63
זה חיב - שזו המלאכה תולדת טחינה, שהטוחן לוקח גוף 64
אחד ומחלקו לגופים הרבה; וכל העושה דבר הדומה לזה, 65
הרי זה תולדת טוחן. וכן הלוקח לשון של מתכת, ושף 66
[שייף] אותו כדי לקח מעפרו בדרך שעושין צורפי הזהב - 67
הרי זה תולדת טחינה. 68
ו. וכן הלוקח חלב, ונתן בו קבה כדי לחבצו [לעשותו 69
חמאה] - הרי זה חיב משום תולדת בורר, שהרי הפריש 70
הקום [החמוץ] מן החלב; ואם גבנו ועשהו גבינה, חיב 71
משום בונה - שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד 72
שיעשו גוף אחד, הרי זה דומה לבנין. וכן לכל מלאכה 73
ומלאכה מאלו האבות, יש להן תולדות על דרך זו 74
שאמרנו; ומגוף המלאכה הנעשית בשבת, תדע מעין איזה 75
אב היא, ותולדת איזה אב היא. 76
ז. אחד העושה אב מאבות מלאכות, או תולדה מן 77
התולדות - במזיד, חיב כרת, ואם באו עדים, נסקל; בשוגג, 78
חיב חטאת קבועה [בין עני בין עשיר חייב בקרבן בהמה]. אם 79
כן, מה הפרש יש בין האבות והתולדות? אין ביניהן 80
הפרש, אלא לענין הקרבן בלבד - שהעושה בשוגג - אם 81
עשה אבות הרבה בהעלם [בשוגג] אחד, חיב חטאת על כל 82
אב ואב; ואם עשה אב ותולדותיו בהעלם אחד, אינו חיב 83
אלא חטאת אחת. 84
ח. ביצד? הרי שחורש, וזרע, וקצר בשבת בהעלם אחד - 85
חיב שלש חטאות; ואפלו עשה הארבעים חסר אחת 86
בשגגה, כגון ששכח שאלו המלאכות אסורות לעשות 87
בשבת - חיב על כל מלאכה ומלאכה חטאת אחת. אכל 88
אם טחן, וחתך הירק, ושף לשון של מתכת בהעלם אחד 89
- אינו חיב אלא חטאת אחת, שהרי לא עשה אלא אב אחד 90
ותולדותיו. וכן כל פיוצא כזה. 91
ט. העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד, 92

כא. גוי שהביא חפציו בשבת, והכניסן לבית ישראל - 1
מתר; ואפלו אמר לו: 'הניחן בנזית זו', הרי זה מתר. 2
ומזמנין את הגוי בשבת, ונותנין לפניו מזונות לאכלן; ואם 3
נטלן ויצא - אין נזקקין לו, מפני שאין שבייתו עלינו. וכן 4
נותנין מזונות לפני הקבל בחר; ואם נטלן ויצא, אין 5
נזקקין לו. 6
כב. מי שהיה בא בדרך, וקדש עליו היום, והיו עמו מעות 7
- נותן ביסו לנכרי להוליכו לו, ולמוצאי שבת לוקחו ממנו. 8
ואף על פי שלא נתן לו שכר על זה, ואף על פי שנתנו לו 9
משכשכה - מתר; מפני שאדם בהול על ממונו, ואי אפשר 10
שישליכו; ואם לא תתיר לו דבר זה שאין אסורו אלא 11
מדברי סופרים - יבוא להביאו בידו, ועובר על מלאכה של 12
תורה. במה דברים אמורים? בכיסו; אבל מציאה, לא יתן 13
לנכרי, אלא מוליכה פחות פחות מארבע אמות. 14
כג. ישראל שעשה מלאכה בשבת - אם עבר ועשה בידו, 15
אסור לו להנות באותה מלאכה לעולם; ושאר ישראל, מתר 16
להם להנות בה למוצאי שבת מיד, שנאמר: "ושמרתם את 17
השבת, כי קדש הוא" - היא קדש, ואין מעשיה קדש - 18
אסורין. ביצד? ישראל שבשל בשבת במזיד, למוצאי שבת 19
יאכל לאחרים; אבל לו, לא יאכל עולמית. ואם בשל 20
בשגגה - למוצאי שבת יאכל בין הוא בין אחרים מיד. וכן 21
כל פיוצא כזה. 22
כד. פרות שיצאו חוץ לתחום וחרו - בשוגג, יאכלו 23
בשבת, שהרי לא נעשה בגופן מעשה, ולא נשתנו; במזיד, 24
לא יאכלו עד מוצאי שבת. 25
כה. השוכר את הפועל לשמר לו את הפרה ואת התינוק, 26
לא יתן לו שכרו של שבת - לפיכך אין אחריות [הפרה 27
והתינוק ב-] שבת עליו; ואם היה השכיר שכיר שבת [שבוע] 28
או שכיר שנה, נותן לו שכרו משלם - לפיכך אחריות שבת 29
עליו. ולא יאמר לו: 'יתן לי שכרי של שבת', אלא אומר 30
לו: 'יתן לי שכרי של שנה', או 'של עשרה ימים'. 31
יום שני ה' תמוז ה'תשע"ב 32
פרק ז 33
א. מלאכות שחיבין עליהן סקילה וכרת במזיד, או קרבן 34
חטאת בשגגה - מהן [אלו שהיו במלאכת המשכן] אבות 35
[=אשרי קבוצות], ומהן תולדות [הדומות לאבות]; ומנין כל 36
אבות מלאכות - ארבעים חסר אחת. ואלו הן: החרישה, 37
והזריעה, והקצירה, והעמור [איסוף תבואה], והדישה 38
[הפרדת קליפה בגידולי הקומע], והנריה [זריקה לסילוק 39
הפטולת], והברירה, והטחינה, וההקדה [בנפה], והלישה, 40
והאפייה, והגזירה, והלבון [ניקוי הצמר], והנפון [סירוק 41
וניעור הצמר], והצביעה, והטויה, ועשיית הנרין [פריסת 42
חוטי השתי], והנסכת המסכה [העמדת מסרק האריגה], 43
והאריגה, והצביעה [התרת אריג], והקשירה, וההתרה, 44
והתפירה, והקריעה, והבנין, והסתירה, וההפיה בפטיש 45

1 אינו חייב אלא חטאת אחת. כיצד? הרי שזרע, ונטע,
2 והכריף, והרפיח, וזמר בהעלם אחד - אינו חייב אלא חטאת
3 אחת, שכלן אב אחד הן. וכן כל פיוצא בזה.

יום שלישי ו' תמוז ה'תשע"ב

פרק ח

6 א. החורש כל שהוא, חייב. המנכש [עוקר עשבים שוטים]
7 בעקרי [סמוך לשורש] האילנות, והמקרסם [כורת] עצבים,
8 או המזרד [חותך] את השריגים [של הגפן], כדי לפות
9 הקרקע - הרי זה תולדת חורש; ומשיעשה כל שהוא, חייב.
10 וכן המשוה פני השדה - כגון שהשפיל התל ורדדו [השווהו]
11 לפני הקרקע, או מלא הגיא [גומא] - חייב משום חורש;
12 ושעורן, כל שהוא. וכן כל המשוה גמות, שעורו כל שהוא.
13 ב. הזורע כל שהוא, חייב. הזמר את האילן כדי שיעצמו -
14 הרי זה מעין זורע. אבל המשקה צמחין ואילנות בשבת -
15 הרי זה תולדת זורע, וחייב בכל שהוא; וכן השורה חטין
16 ושעורין וכיוצא בהן במים - הרי זה תולדת זורע, וחייב.
17 ג. הקוצר בגרוגרת [- כשליש ביצה], והתולש, תולדת
18 קוצר הוא; וכל העוקר דבר מגדולי, חייב משום קוצר.
19 לפיכך, צרור [רגב אדמה] שעלו בו עצבים, וכשות [מין]
20 עשב [שעלה בסנה, ועצבים שצמחו על גב התחית -
21 התולש מהן, חייב; שזה הוא מקום גדולו. אבל התולש
22 מעציץ שאינו נקוב - פטור, מפני שאין זה מקום גדולו.
23 ועציץ נקוב בכדי שיש קטן, הרי הוא כארץ; והתולש
24 ממנו, חייב.

25 ד. כל זרע שקצירתו מצמחת אותו ומגדלתו, כגון אספסתא
26 [חציר] וסלקא [סלק] - הקוצרו בשנגה, חייב שתי חטאות:
27 אחת מפני שהוא קוצר, ואחת מפני שהוא נוטע. וכן הזמר,
28 והוא צריך לעצים - חייב משום קוצר, ומשום נוטע.
29 גבושית של עפר שעלו בה עצבים - הגביהה מעל הארץ
30 והניחה על גבי יתדות, חייב משום תולש; היתה על גבי
31 יתדות והניחה על הארץ, חייב משום זורע. תאנים שביבשו
32 באביהן [- בעודן על העץ], וכן אילן שיבשו פרוחיו בו -
33 התולש מהן בשבת חייב, אף על פי שהן בעקורין לענן
34 [קבלת] טמאה.

35 ה. התולש עלשים [מין צמח], והמזרד ורדין [ענפים לחים]
36 - אם לאכילה, שעורו בגרוגרת; ואם לבהמה, שעורו כמלא
37 פי גדי; ואם להסקה, שעורו כדי לבשל ביצה. המעמר
38 [אוסף] אכלין, שעורו בגרוגרת; ואם עמר לבהמה, שעורו
39 כמלא פי גדי; ואם להסקה, שעורו כדי לבשל ביצה. וביצה
40 האמורה בכל מקום, היא ביצה בינונית של תרנגולין; וכל
41 מקום שנאמר 'כדי לבשל ביצה', הוא כדי לבשל בגרוגרת
42 מביצה; וגרוגרת, אחד משלשה בביצה. ואין עמור, אלא
43 בגדולי קרקע.

44 ו. המקבץ דבלה [תאנים יבשות] ועשה ממנה עגול [גוש],

45 או שנוקב תאנים והכניס החבל בהן עד שנתקבצו גוף אחד
46 - הרי זה תולדת מעמר, וחייב. וכן כל פיוצא בזה.

47 ז. הדש [מפריד קליפת גידולי קרקע] בגרוגרת, חייב; ואין
48 דישה, אלא בגדולי קרקע. והמפרק [דגן משבלין], הרי הוא
49 תולדת הדש. החולב את הבהמה - חייב, מפני שהוא מפרק.
50 וכן החובל בחי שיש לו עור, חייב משום מפרק - והוא,
51 שיהיה צריך לדם שיצא מן הבהמה; אבל אם נתפנו להזיק
52 בלבד - פטור, מפני שהוא מקלקל. ואינו חייב, עד שיהיה
53 בדם או בחלב שהוציא, בגרוגרת.

54 ח. במה דברים אמורים? בחובל בבהמה וחייה וכיוצא בהן.
55 אבל החובל בחיבור - אף על פי שנתפנו להזיק - חייב, מפני
56 נחת רוחו; שהרי נתקרה [נתייבשה] דעתו ושכחה חמתו,
57 והרי הוא כמתקן; ואף על פי שאינו צריך לדם שהוציא
58 ממנו, חייב.

59 ט. שמונה שרצים האמורים בתורה, הן שיש להן עורות
60 [שנוקם בלתי הפיר] לענן [לדין] שבת כמו חיה ובהמה
61 ועוף. אבל שאר שרצים ורמשים, אין להן עור; לפיכך,
62 החובל בהן - פטור. ואחד החובל בבהמה חיה ועוף, או
63 בשמונה שרצים, ועשה חבורה ויצא דם, או שנוצר [נאסף]
64 הדם [תחת העור] אף על פי שלא יצא - חייב.

65 י. הסוחט את הפרות, חייב משום מפרק; ואינו חייב, עד
66 שיהיה במשקין שסחט בגרוגרת. ואין חייבים מן התורה,
67 אלא על דריכת זיתים [סחטת] וענבים בלבד. ומתיר לסחט
68 אשכול של ענבים לתוך האכל, שמשקה הבא לאכל - אכל
69 הוא, ונמצא כמפרק אכל מאכל; אבל אם סחט לכלי שאין
70 בו אכל - הרי זה דורף, וחייב. והחולב לתוך האכל, או
71 חיוק בפיו - פטור, ואינו חייב עד שיחלב לתוך הפלי.

72 יא. הזורה או הבורר בגרוגרת, חייב; והמחבץ [עושה
73 חמאה], הרי הוא תולדת הבורר. וכן הממחה [מוציא]
74 שמרים מתוך המשקין - הרי זה תולדת בורר או תולדת
75 מרקד, וחייב; שהזורה והבורר והמרקד, דומין עניניהם זה
76 לזה; ומפני מה מנו אותן בשלשה? מפני שכל מלאכה
77 שהיתה במשכן, מונין אותה בפני עצמה.

78 יב. הבורר אכל מתוך פסלת, או שהיו לפניו שני מיני
79 אכלין וברר מין ממין אחר - בנפה ובכברה [נפה גדולה],
80 חייב; כגון [צינור המשמש לביריה] ובתמחוי [קערה גדולה],
81 פטור; ואם ברר ביזו לאכל לאתרו, מתיר.

82 יג. והבורר פסלת מתוך האכל, אפילו ביזיו - חייב. והבורר
83 תורמוסין [מין קטנית] מתוך פסלת שלקח - חייב, מפני
84 שהפסלת שלקח ממנה אותן כשישלקו [יתבשרו] עמה,
85 ונמצא כבורר פסלת מתוך אכל, וחייב. הבורר אכל מתוך
86 פסלת ביזיו להניחו [לאחר זמן], אפילו לבו ביום - נעשה
87 כבורר לאוצר [לאחסון], וחייב. היו לפניו שני מיני אכלין
88 מערבין - בורר אחד מאחד, ומניח לאכל מיד; ואם ברר
89 והניח לאחר זמן, אפילו לבו ביום - כגון שברר בשחרית
90 לאכל בין הערבים - חייב.

את הקדורה, ואחד נתן את המים, ואחד נתן את הבשר, ואחד נתן את התבלין, ובא אחד והגיס [ערבב] - כלם חייבים משום מבשל; שכל העושה דבר מצרכי הבשול, הרי זה מבשל. אבל אם שפת [הניח] אחד את הקדורה תחלה, ובא אחר ונתן את המים, ובא אחר ונתן את הבשר, ובא אחר ונתן את התבלין, ובא אחר ונתן את האור, ובא אחר ונתן עצים על האור, ובא אחר והגיס - שנים האחרונים בלבד חייבים משום מבשל.

ה. הניח בשר על גפי גחלים - אם נצלה בו כגרוגרת, אפלו בשנים ושלישה מקומות - חייב; לא נצלה בו כגרוגרת, אבל נתבשל בלו חצי בשול - חייב. נתבשל חצי בשול מצד אחד - פטור, עד שיהפך בו ויתבשל חצי בשול משני צדדין. שכח והדביק [הניח] פת בתנור בשבת, ונזכר - מתיר לו לרדותה [להוציאה], קדם שתאפה ויבוא לידי מלאכה.

ו. המתיר [ממים] אחד ממיני מתכות כל שהוא, או המחמם את המתכת עד שתעשה גחלת - הרי זה תולדת מבשל. וכן המחמם את הדונג [שעוה], או את החלב, או את הזפת, והכפר [מעין זפת], והתפירת [חומר דליק מעמקי האדמה], וכיוצא בהם - הרי זה תולדת מבשל. וכן המבשל כלי אדמה עד שיעשו חרש, חייב משום מבשל. כללו של דבר: בין שרפה גוף קשה באש, או שהקשה גוף רך - הרי זה חייב משום מבשל.

ז. הגוזז צמר או שעיר - בין מן הבהמה בין מן החיה, בין מן החי בין מן המת, אפלו מן השלח שלחן [עור שנפשוט מהם] - חייב. במה שעורו? כדי לטוות ממנו חוט שארכו כרחב הסט [שם מדה] כפול; וכמה רחב הסט? כדי למתח מן בהן של יד עד האצבע הראשונה, כשיפתח ביניהן בכל כחו, והוא קרוב לשני שלישי זרת. התולש כנף מן העוף, הרי זה תולדת גוזז. הטונה את הצמר מן [על] החי - פטור, שאין דרוך גזיזה בכף, ואין דרוך נפוץ [סירוק] בכף, ואין דרוך טויה בכף.

ח. הנוטל צפרניו, או שערו, או שפמו, או זקנו - הרי זה תולדת גוזז, וחייב; והוא, שיטל בכלי; אבל אם נטלן בידו, בין לו בין לאחר - פטור. וכן החותך יבלת מגופו, בין ביד בין בכלי - פטור, בין לו בין לאחר. ומתיר לחתוך יבלת במקדש ביד, אבל לא בכלי; ואם היתה יבשה - חותכה אף בכלי, ועובד [עבודתו, הכהן].

ט. הנוטל [גזוז] שערו בכלי, במה יטל ויהיה חייב? שתי שערות; ואם לקט לבנות מתוך שחרות - אפלו אחת, חייב. צפרן שפרש רבה, וציצין של עור [קילופי עור] שפרשו רבן [וקרובים להיתלש] - אם פרשו כלפי מעלה, ומצערות אותו - מתיר לטל אותן בידו, אבל לא בכלי; ואם נטלן בכלי, פטור. ואם אינן מצערות אותו, אפלו בידו אסור. ואם לא פרש רבן - אפלו מצערות אותו, אסור לטלן בידו; ואם נטלן בכלי, חייב.

י. המלבין [מכבס] את הצמר, או את הפשתן, או את השני מלבנים אותו לפני צביעתו, וכן כל פיוצא בהן ממה

יד. המשמר [מסנון] זין או שמן או מים [משמרים], וכן שאר המשקין, במשמרת [מסננת] שלהן - חייב; והוא, שישמר כגרוגרת. אבל מסנני זין שאין בו שמרים, או מים צלולים, בסודרין ובכפיפה מצרית [סל], כדי שיהא צלול ביותר. ונותנין מים על גבי שמרים [שבמסננת] בשביל שיצלו ניהיו צלולים ונקיים. ונותנין ביצה טרופה [מעורבת] למסננת של [גרעין] חרדל כדי שיציל [החרדל]; וחרדל שלשו מערב שבת - למחר ממחו [עושהו נחל], בין ביד בין בכלי. וכן זין מגתו, כל זמן שהוא תוסס - טורף [מערבב] חבית בשמריה, ונותן לתוך הסודרין; שעדין לא נפרשו השמרים מן הזין יפה יפה, וכל הזין כגוף אחד הוא. וכן החרדל, וכל פיוצא בו.

טו. הטוחן כגרוגרת, חייב. וכל השוחק [כחותש] תבלין וסמנין במכתשת - הרי זה טוחן, וחייב. המתחך ירק [דק] תלוש, הרי זה תולדת טוחן. וכן הנוסר עצים להנות בנסרת שלהן, או ששף [גרד] לשון של מתכת - חייב משישוף כל שהוא; אבל המתחך עצים, אינו חייב עד שידקק [יחתוך דק] מהן כדי לבשל כגרוגרת מביצה. טז. והמרקד [מנפה] כגרוגרת, חייב. הלש כגרוגרת, חייב. והמגבל [מערבב] את העפר, הרי זה תולדת לש; וכמה שעורו? כדי לעשות פי [שפת] כור של צורפי זהב. ואין גבול באפר, ולא בחול הגס, ולא במרקסן [קליפות תבואה עבות], ולא בכיוצא בהן. והנותן זרע שמשמן או זרע פשתן וכיוצא בהן במים - חייב משום לש, מפני שהן מתערבין ונתלין [נדבקיין] זה בזה.

יום רביעי ז' תמוז ה'תשע"ב

פרק ט

א. האופה כגרוגרת [כשליש ביצה], חייב. אחד האופה את הפת, או המבשל את המאכל או את הסמנין [צבע], או המחמם את המים - הכל מעין [ענין] אחד הוא. שעור המחמם את המים, כדי לרחץ בהן אבר קטן; ושעור מבשל סמנין, כדי שיהיו ראויין לדבר שמבשלין אותן לו.

ב. הנותן ביצה בצד המחמם [יד] בשביל שתתגלגל [תתבשל מעט], ונתגלגלה - חייב; שהמבשל בתולדת האור, כמבשל באור עצמה. וכן המדית בחמין [דג] מליח הישן [שנמלח לפני שנה], או קולס האספון והוא דג דק ורך ביותר - הרי זה חייב; שהדחתן בחמין, זה הוא גמר בשולן. וכן כל פיוצא בהן.

ג. המפקיע [שובר] את הביצה בכגד חס, או בחול ובאבק דרכים שהן חמין מפני השמש - אף על פי שנוצלת, פטור; שתולדות חמה אינן כתולדות האש, אבל גזרו עליהן מפני תולדות האור. וכן המבשל בחמי טבריה וכיוצא בהן, פטור. המבשל על האור דבר שהיה מבשל כל צרכו, או דבר שאינו צריך בשול כלל - פטור.

ד. אחד נתן את האור, ואחד נתן את העצים, ואחד נתן

1 שוֹדְרָפֶן לְהַתְלַבֵּן - חֵיב. וְכֵמָּה שְׁעוּרוֹ? כְּדֵי לְטוֹת מִמֶּנּוּ
2 חוּט אֶחָד, אֲרָכּוֹ כְּמֵלֶא רַחֵב הַסֵּיט כְּפֹל, שֶׁהוּא אֲרָף
3 אֲרָבָעָה טַפְחִים.
4 יא. וְהַמְכַבֵּס בְּגָדִים - הָרִי הוּא תוֹלֶדֶת הַמִּלְבָּן, וְחֵיב.
5 וְהַסּוֹחֵט אֶת הַבְּגָד עַד שִׁיּוּצֵיָא הַמִּים שָׁבוּ -
6 הָרִי זֶה מְכַבֵּסוֹ, וְחֵיב; שֶׁהַסִּיטָה מְצַרְכִּי כְּבוֹס הִיא, כְּמוֹ
7 שֶׁהַגִּסָּה [עַרְבוּב] מְצַרְכִּי הַבְּשׂוּל. וְאִין סִיטָה בְּשֹׁעַר;
8 וְהוּא הֵדִין לְעוֹר, שֶׁאִין חֵיבִין עַל סִיטָתוֹ.
9 יב. הַמִּנְפֵץ [מַסְרָק וּמוֹנֵר] אֶת הַצֶּמֶר, אוֹ אֶת הַפֶּשֶׁתָּן, אוֹ
10 אֶת הַשִּׁנִּי, וְכִיּוּצָא בֵּהֶן - חֵיב. וְכֵמָּה שְׁעוּרוֹ? כְּדֵי לְטוֹת
11 מִמֶּנּוּ חוּט אֶחָד, אֲרָכּוֹ אֲרָבָעָה טַפְחִים. וְהַמִּנְפֵץ אֶת הַגִּידִים
12 עַד שִׁיעֲשׂוּ כְּצֶמֶר, כְּדֵי לְטוֹת אוֹתָן - הָרִי זֶה תוֹלֶדֶת מִנְפֵץ,
13 וְחֵיב.
14 יג. הַצּוֹבֵעַ חוּט שֶׁאֲרָכּוֹ אֲרָבָעָה טַפְחִים, אוֹ דָּבָר שֶׁאֲפָשֵׁר
15 לְטוֹת מִמֶּנּוּ חוּט כְּזֶה [- כְּגוֹן צִמְד] - חֵיב. וְאִין הַצּוֹבֵעַ חֵיב,
16 עַד שִׁיְהִיָּה צָבַע הַמַּתְקִים [בַּר קִימָא]; אֲבָל צָבַע שֶׁאִינוֹ
17 מַתְקִים כָּלָל, כְּגוֹן שֶׁהַעֲבִיר סָרָק [צַבַּע צַהוּב] אוֹ שֹׁשֶׁר [צַבַּע
18 אֲדוּם] עַל גְּבִי בְּרִזָּל אוֹ נִחְשֶׁת וְצָבַעו - פְּטוּר; שֶׁהָרִי אִתָּהּ
19 מַעֲבִירוֹ לְשַׁעֲתוֹ, וְאִינוֹ צוֹבֵעַ כְּלוּם; וְכָל שֶׁאִין מְלֵאכְתּוֹ
20 מַתְקִימָת בְּשִׁבְתָּ, פְּטוּר.
21 יד. הַעוֹשֶׂה עֵין הַצָּבַע [- מֵרָאָה שֶׁל צַבַּע] - הָרִי זֶה תוֹלֶדֶת
22 צוֹבֵעַ, וְחֵיב. כִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁנִּתֵּן קְלָקְלָתוֹס לְתוֹף מִי עֶפְצָא
23 [- מִינֵי דִין], שֶׁנַּעֲשֶׂה הַכֵּל שָׁחַר; אוֹ שֶׁנִּתֵּן אִיסְטִיס לְתוֹף מִי
24 כֶּרֶם [- מִינֵי צַבִּיעִים], שֶׁנַּעֲשֶׂה הַכֵּל לִרְק; וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא כְּזֶה.
25 וְכֵמָּה שְׁעוּרוֹ? כְּדֵי לְצָבַע בּוֹ חוּט שֶׁאֲרָכּוֹ אֲרָבָעָה טַפְחִים.
26 טו. הַטּוֹהֵה אֲרָף אֲרָבָעָה טַפְחִים מִכָּל דָּבָר הַנִּטְוֶה, חֵיב;
27 אֶחָד הַטּוֹהֵה אֶת הַצֶּמֶר, אוֹ אֶת הַפֶּשֶׁתָּן, אוֹ אֶת הַשֹּׁעַר, אוֹ
28 אֶת הַנוֹצָה, אוֹ אֶת הַגִּידִין, וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בֵּהֶן. הַעוֹשֶׂה אֶת
29 הַלֵּבָד [בַּגַּד עֲשׂוּי מַכְבִּישֶׁת צִמְד לֵלֵא אֲרִיגָה] - הָרִי זֶה תוֹלֶדֶת
30 טוֹהֵה, וְחֵיב; וְהוּא, שֶׁיִּלְבֹּד דָּבָר שֶׁאֲפָשֵׁר לְטוֹת מִמֶּנּוּ אֲרָף
31 אֲרָבָעָה טַפְחִים בְּעֶלְבִי בִּינוּנִי.
32 טז. הַעוֹשֶׂה שִׁנִּי כְּתִי נִירִין [מַכְנִיס חוּטֵי הַשִּׁנִּי לְמִקְוֵם
33 בְּמַכְשִׁיר הָאֲרִיגָה], חֵיב. הַעוֹשֶׂה נֶפֶה, אוֹ כְּבִרָה, אוֹ סֵל, אוֹ
34 סִבְכָה [כִּיסוּי לְרֹאשׁ], אוֹ שֶׁסָּרַג מִטָּה בְּחִבְלִים - הָרִי זֶה
35 תוֹלֶדֶת עוֹשֶׂה נִירִין; וּמִשְׁעִיעֶשֶׂה שִׁנִּי בָתִּים [- שְׁתֵּי וְעַרְב]
36 בְּאֶחָד מִכָּל אֵלּוּ, חֵיב. וְכֵן כָּל הַעוֹשֶׂה שִׁנִּי בָתִּים בְּדָבָר
37 שֶׁעוֹשִׂין אוֹתוֹ בָתִּים בָתִּים כְּגוֹן אֵלּוּ, חֵיב.
38 יז. דֶּרֶךְ הָאוֹרְגִין, שֶׁמוֹתְחִין הַחוּטִין תַּחְלָה בְּאֲרָף הַיְרִיעָה
39 וּבִרְחֻבָּהּ, וְשִׁנִּים אוֹחִזִין זֶה מִכָּאן וְזֶה מִכָּאן, וְאֶחָד שׁוֹכֵט
40 בְּשִׁבְטָה עַל הַחוּטִין [מַפְרִיד וּמוֹתַח בְּאִמְצָעוֹת מִקָּל] וּמִתְקֵן
41 אוֹתָן זֶה בְּצַד זֶה, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה כָּלָה שְׁתֵּי בָּלָא עֵרֶב. וּמִתִּיתָ
42 הַחוּטִין בְּדֶרֶךְ הָאוֹרְגִין, הִיא הַנִּסְכַּת הַמַּסְכָּה; וְזֶה הַמוֹתַח,
43 נִקְרָא 'מַסָּךְ'. וְכִשְׁפּוֹפְלִין אוֹתָהּ וּמִתְחִיל לְהַכְנִיס הָעֵרֶב
44 בְּשִׁתִּי, נִקְרָא 'אוֹרָג'.
45 יח. הַמִּסָּךְ חֵיב, וְהִיא מְלֵאכָה מְאֻבָּח מְלֵאכּוֹת. וְהַשּׁוֹכֵט
46 [- מוֹתַח] עַל הַחוּטִין עַד שִׁיתְפָּרְקוּ [מִסְבִּיחִים] וְיִתְקַנְסוּ, הָרִי
47 זֶה תוֹלֶדֶת מַסָּךְ. וְכֵמָּה שְׁעוּרוֹ? מִשְׁתֵּתָן רַחֵב שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת.

יום חמישי ח' תמוז ה'תשע"ב

פרקי

48 וְכֵן הָאוֹרָג שִׁנִּי חוּטִין בְּרַחֵב שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת, חֵיב. בֵּין שֶׁאֲרָגָן
49 בְּתַחְלָה, בֵּין שֶׁהָיָה מִקְצַת הַבְּגָד אֲרוּג וְאֲרָג עַל הָאֲרִיג -
50 שְׁעוּרוֹ שִׁנִּי חוּטִין; וְאִם אֲרָג חוּט אֶחָד, וְהַשִּׁלִּים [סִימָה] בּוֹ
51 [מִלְאכְתָּה] הַבְּגָד - חֵיב. אֲרָג בְּשִׁפְת הַיְרִיעָה שִׁנִּי חוּטִין
52 בְּרַחֵב שְׁלֹשָׁה כְּתִי נִירִין - חֵיב; הָא לְמָה זֶה דּוּמָה? לְאוֹרָג
53 צִלְצוּל קָטָן [- חֲגוּרָה] בְּרַחֵב שְׁלֹשָׁה כְּתִי נִירִין.
54 יט. הַמְדַקְדֵּק [מִשְׁוּוּה וּמַחְלִיק] אֶת הַחוּטִין וְהַמְפְרִיד בְּעַת
55 הָאֲרִיגָה - הָרִי זֶה תוֹלֶדֶת אוֹרָג. וְכֵן הַקּוֹלֵעַ [- קְלִיעָה] אֶת
56 הַנִּימִין [חוּטִים הַבּוֹלְטִים מִן הַבַּגַּד], הָרִי זֶה תוֹלֶדֶת אוֹרָג;
57 וְשְׁעוּרוֹ, מִשְׁעִיעֶשֶׂה קְלִיעָה בְּאֲרָף שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת.
58 כ. הַבּוֹצֵעַ [פּוֹרֵס] שִׁנִּי חוּטִין, חֵיב; וּבּוֹצֵעַ, הוּא הַמְפְרִיד
59 [סוֹתֵר] אֶת [שְׁאִרֵּי] הָאֲרִיג [- שְׁבִמְכוֹנַת הָאֲרִיגָה]. בֵּין
60 שֶׁהוֹצִיא הָעֵרֶב מִן הַשִּׁתִּי, אוֹ שֶׁהַעֲבִיר הַשִּׁתִּי מֵעַל הָעֵרֶב,
61 הָרִי זֶה בּוֹצֵעַ וְחֵיב; וְהוּא, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְקַלְקֵל, אֲלֵא יִתְכַּנֵּן
62 לְתֵקֵן, בְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׂין אֵלּוּ שְׁמֵאֲחִין [תּוֹפְרִים] אֶת הַבְּגָדִים
63 הַקָּלִים בְּיוֹתֵר - שְׁבּוֹצֵעִין, וְאַחֵר כִּף מֵאֲחִין, וְחוֹזְרִין וְאוֹרְגִין
64 חוּטִין שְׁבָצָעוּ, עַד שִׁיעֲשׂוּ שִׁנִּי הַבְּגָדִים אוֹ שִׁנִּי הַקָּרְעִים
65 אֶחָד. וְהַסּוֹתֵר אֶת הַקְּלִיעָה לְתֵקֵן, הָרִי זֶה תוֹלֶדֶת בּוֹצֵעַ;
66 וְשְׁעוּרוֹ, כְּשְׁעוּר הַבּוֹצֵעַ.
67
68
א. הַקּוֹשֵׁר קֶשֶׁר שֶׁל קִנְיָה, וְהוּא מַעֲשֶׂה אֶמֶן [- קֶשֶׁר חֲזָק]
- חֵיב; כְּגוֹן קֶשֶׁר הַגְּמָלִין, וְקֶשֶׁר הַסַּפְּגִין, וְקֶשֶׁר רְצוּעוֹת
מִנְעַל וּסְנָדֵל שֶׁקּוֹשְׁרִין הַרְצָעִין בְּשַׁעֲתָן, וְכֵן כָּל
כִּיּוּצָא כְּזֶה. אֲבָל הַקּוֹשֵׁר קֶשֶׁר שֶׁל קִנְיָה, וְאִינוֹ מַעֲשֶׂה אֶמֶן
- פְּטוּר; וְקֶשֶׁר שֶׁאִינוֹ שֶׁל קִנְיָה, וְאִינוֹ מַעֲשֶׂה אֶמֶן - מִתֵּר
לְקֶשְׁרוֹ לְכַתְחָלָה.
ב. כִּיצַד? נִפְסָקָה [נִקְרָעָה] לוֹ רְצוּעָה [שֶׁל נַעֲלוֹ] וְקֶשְׁרָהּ,
נִפְסָק הַחֶבֶל וְקֶשְׁרוֹ, אוֹ שֶׁקֶשֶׁר חֶבֶל בְּדָלִי, אוֹ שֶׁקֶשֶׁר רֶסֶן
בְּהֶמָּה - הָרִי זֶה פְּטוּר; וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בְּאֵלּוּ הַקֶּשְׁרִים, שֶׁהֵן
מַעֲשֶׂה הַדִּיּוֹט וְכָל אָדָם קוֹשֵׁר אוֹתָן לְקִנְיָה. וְכָל קֶשֶׁר שֶׁאִינוֹ
שֶׁל קִנְיָה - אִם קֶשְׁרוֹ קֶשֶׁר אֶמֶן, הָרִי זֶה אֲסוּר.
ג. קוֹשֶׁרֶת אִשָּׁה מִפְּתָחִי הַחֲלוּק, אִף עַל פִּי שִׁישׁ לוֹ שִׁנִּי
פְּתָחִים [וְיִכּוּלָה לְפּוֹשְׁטָהּ בַּהֲתַרֵּת קֶשֶׁר אַחַד]; וְחוּטִי סִבְכָה
[כִּיפָה עֲבָה], אִף עַל פִּי שֶׁהוּא רַפְּוִי [אִינוֹ צִמְד וְנִיתֵן לְהַסִּירוֹ
לֵלֵא הַתֵּרֶת הַקֶּשֶׁר]; וְרְצוּעוֹת מִנְעַל וּסְנָדֵל שֶׁקּוֹשְׁרִין אוֹתָן עַל
הַרְגֵּל בְּשַׁעֲת מְלִבּוּשׁ; וְנוֹדוֹת יִין וְשִׁמּוֹן, אִף עַל פִּי שִׁישׁ לוֹ
שְׁתֵּי אֲזִנִּים [פְּתָחִי יְצִיאַת הַמַּשְׁקָה]; וְקֶדְרָה שֶׁל בֶּשֶׂר, אִף עַל
פִּי שֶׁיִּכּוּלָה לְהוֹצִיא הַבֶּשֶׂר וְלֹא תִתֵּר הַקֶּשֶׁר. וְקוֹשְׁרִין דָּלִי
בְּמִשְׁיָהּ [חֶבֶל דָּק] אוֹ בְּאִבְנֵי וְכִיּוּצָא בּוֹ - אֲבָל לֹא בְּחֶבֶל
[עֲבָה]. וְקוֹשְׁרִין לִפְנֵי הַבְּהֶמָּה אוֹ בְּרִגְלָהּ, בְּשִׁבְלִי שֶׁלֹּא תִצָּא,
אִף עַל פִּי שִׁישׁ לָהּ שִׁנִּי אֲסֻרוֹת [קֶשְׁרִים]. וְחֶבֶל שֶׁהָיָה קָשׁוּר
בְּפֶרָה, קוֹשְׁרוֹ בְּאִבּוֹס [כָּלִי לְהַאֲכִיל בַּבְּהֶמָּה]; הִיא קָשׁוּר
בְּאִבּוֹס, קוֹשְׁרוֹ בְּפֶרָה. אֲבָל לֹא יָבִיא חֶבֶל מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ,
וְיִקְשֹׁר בְּפֶרָה וּבְאִבּוֹס; וְאִם הָיָה חֶבֶל גָּרְדִי [- אוֹרָג] שֶׁמִּתֵּר

1 לטלטלו, הרי זה מביא וקושר בפירה ובאבוס. מפני שכל
2 אלו הקשרים, מעשה הדייט הו, ואין לקימה, אלא פעם
3 קושר ופעם מתיר, ולפיכך מתר לקשר אותן לכתחלה.
4 חותלות [סלים] של תמרים ושל גרוגרות [תאנים יבשים] -
5 מתיר [קשירת הסל], ומפיקע [קשרי התאנים], וחותף
6 [התאנים], ונוטל ואוכל.
7 ד. כל שראוי למאכל בהמה, מתר לקשר אותו בשבת;
8 לפיכך, אם נפסקה רצועות סנדלו בכמלית [מקום שאינו
9 רה"ר ואינו רה"י] - נוטל גמי לח הראוי למאכל בהמה,
10 וכורף עליו וקושר הגמי. נשמטה לו רצועות מנעל וסנדל,
11 או שנשמט רב הרגל [מהם] - מתר להחזיר הרצועות
12 למקומן, ובלבד שלא יקשר.
13 ה. העניבה - מתרת, לפי שאינה מתחלפת בקשירה [ואין
14 צורך לגזור עליה]; לפיכך, החבל שנפסק - מקבץ שני
15 קצותיו, וכורף עליו משיחה [חבל דק], ועונב עניבה.
16 ו. מתר לקשר קושר שאינו של קימה לדבר מצוה, כגון
17 שיקשר למדד שעור משעורי התורה. גימת [מיתר] כנור
18 שנפסקה - קושרין אותה במקדש, אבל לא במדינה [שאר
19 המקומות]; ולא יקשר נימא לכתחלה, אפלו במקדש.
20 ז. כל קשר שחביבין על קשורו, כף חביבין על התרו; וכל
21 קשר שהקושר אותו פטור, כף המתיר אותו פטור; וכל
22 קשר שמתר לקשרו, כף מתר להתירו.
23 ח. הפותל [שחור] חבלים מן ההוצין [עלי התמר], ומן החלף
24 [מין צמח עשב], או מחוטי צמר, או מחוטי פשתן, או חוטי
25 שער, וכיוצא בהן - הרי זה תולדת קושר, וחייב. ושעורו,
26 כדי שיעמד החבל בפתילתו בלא קשירה - שנמצאת
27 מלאכתו מתקיימת [בת-קיום]. וכן המפריד את הפתיל - הרי
28 זה תולדת מתיר, וחייב; והוא, שלא יתפון לקלקל בלבד.
29 ושעורו, כשעור הפותל.
30 ט. התופר שתי תפירות, חייב; והוא, שקשר ראשי החוט
31 מכאן ומכאן, כדי שתעמד התפירה ולא תשטט. אבל אם
32 תפר יתר על שתי תפירות - אף על פי שלא קשר, חייב;
33 שהרי מתקיימת התפירה. והמותח חוט של תפירה בשבת -
34 חייב, מפני שהוא מצרכי התפירה.
35 י. הקורע כדי [שיעור קריעה שאפשר ממנה] לתפר שתי
36 תפירות על מנת לתפר שתי תפירות - חייב; אבל הקורע
37 להפסיקה - פטור, מפני שהוא מקלקל. הקורע בחמתו
38 [בכעס], או על מת שהוא חייב לקרע עליו - חייב; מפני
39 שמשיב את דעתו בדבר זה, ויגות יצרו, והואיל וחתמו
40 שוככת בדבר זה, הרי הוא כמתקן, וחייב. והפותח בית
41 הצנאר בשבת, חייב.
42 יא. המדבק גירות או עורות בקולן [דבק] של סופרים
43 וכיוצא בו - הרי זה תולדת תופר, וחייב. וכן המקפר גירות
44 דבוקין או עורות דבוקין, ולא נתפון לקלקל בלבד - הרי
45 זה תולדת קורע.
46 יב. הבונה כל שהוא, חייב. המשונה פני הקרקע בבית, כגון
47 שהשפיל התל, או מלא גיא [גומא] - הרי זה בונה, וחייב.

אחד נתן את האבן, ואחד נתן את הטיט - הנותן את הטיט
חייב; ובנדבך [שורת אבנים] העליון, אפלו העלה את האבן
והניחה על גבי הטיט - חייב, שהרי אין מניחין עליה טיט.
והבונה על גבי כלים, פטור.
יג. העושה אהל קבוע - הרי זה תולדת בונה, וחייב. וכן
העושה כלי אדמה, כגון תנור וחבית קדם שישרפו [בכבשן]
לסיום מלאכתן - הרי זה תולדת בונה, וחייב. וכן המגבן
את הגבינה, הרי זה תולדת בונה; ואינו חייב, עד שיגבן
כגרוגרת. המכניס יד [קוח] הקרדס [הגרזן] בתוף העץ
[החור] שלו, הרי זה תולדת בונה; וכן כל כיוצא בו. וכן
כל התוקע עץ בעץ - בין שתקע במסמר, בין שתקע בעץ
עצמו [חתיכת עץ בחברתה] עד שנתאחד - הרי זה תולדת
בונה, וחייב.
יד. העושה נקב כל שהוא בלול של תרנגולין, כדי שיכנס
להם האור - חייב משום בונה. המחזיר דלת של בור, ושל
דלת [בור הבנוי מעל הקרקע], ושל יציע [חדרון שלפני הבית]
- חייב משום בונה.
טו. הסותר כל שהוא, חייב; והוא, שיסתר על מנת לבנות;
אבל אם סתר דרך השחתה, פטור. הסותר אהל קבוע, או
שפרק עץ תקוע - הרי זה תולדת סותר, וחייב; והוא,
שיתפון לתקן.
טז. המכה בפטיש הכיה אחת, חייב. וכל העושה דבר
שהוא גמר מלאכה - הרי זה תולדת מכה בפטיש, וחייב.
כיצד? המנפח בכלי זכוכית, והצר בכלי צורה אפלו מקצת
הצורה, והמגרד [מיישר הבליטות] כל שהוא, והעושה נקב
כל שהוא בין בעץ בין בבגד בין במתכת בין בכלים - הרי
זה תולדת מכה בפטיש, וחייב. וכל פתח שאינו עשוי
להכניס ולהוציא, אין חייבין על עשייתו.
יז. המפיש [מבקע] שחין [ובו מוגלה] בשבת כדי להרחיב
פי המכה בדרך שהרופאין עושין, שהן מתפניין ברפואה
להרחיב פי המכה - הרי זה חייב משום מכה בפטיש, שזו
היא מלאכת הרופא; ואם הפישה להוציא ממנה הלחה
שבה, הרי זה מתר.
יח. המסתת את האבן כל שהוא, חייב משום מכה בפטיש.
המציד [מסדר] את האבן ביסוד הבנין, וחקנה בידו
והשיבה במקום הראוי לה - חייב משום מכה בפטיש.
הלוקח זבלת שעל הבגדים [נסורת עץ שנתערבה בבגד] בידו,
כגון אלו היבולות שבכלי צמר - חייב משום מכה בפטיש;
והוא, שיקפיד עליהן; אבל אם הסיך דרך עסק [בלי
כוונה], הרי זה פטור. המנער טלית חדשה שחורה, כדי
לנאותה ולהסיר הצהוב הלבן הנתלה בה, בדרך שהאמנין
עושין - חייב חטאת; ואם אינו מקפיד, מתר.
יט. הצד דבר שדרך מינו לצוד אותו - חייב, כגון חיה
ועופות ודגים; והוא, שיצוד אותן למקום שאינו מחסר
צידה. כיצד? כגון שדרך אחר צבי עד שהכניסו לבית או
לגנה או לחצר, ונצל עליו, או שהפריח את העוף עד
שהכניסו למגדל, ונצל עליו, או ששלה דג מן הים, בתוף

1 ספל של מים - הרי זה חייב. אבל אם הפריח צפור לבית,
2 ונעל עליו, או שהברית דג ועקרו מן הזים לברכה של מים,
3 או שרדף אחר צבי עד שנכנס לטרקלין רחב, ונעל עליו -
4 הרי זה פטור; שאין זו צידה גמורה - שאם יבוא לקחתו,
5 צריך לרדף אחריו ולצוד אותו משם. לפיכך, הצד ארי -
6 אינו חייב עד שיכניסנו לכפה [חדר קטן] שלו שהוא נאסר
7 בה.

8 כ. כל מקום שאם ירוץ בו יגיע לחיה בשחיה [תנועה]
9 אחת, או שהיו הפתלים קרובין זה לזה עד שיפיל צל שניהם
10 לאמצע כאחד - הרי זה מקום קטן; ואם הברית הצבי
11 וכיוצא בו לתוכו, חייב. ומקום שהוא גדול מזה - המברית
12 חיה לתוכו, פטור.

13 כא. אחד שמונה שרצים האמורין בתורה, ואחד שאר
14 שרצים ורמשים שיש למינם צידה - הצד אחד מקלן, בין
15 לצרף בין שלא לצרף אלא לשחק בהם - חייב, הואיל
16 ונתפנו לצוד וצד; שמלאכה שאינה צריכה לגופה, חייב
17 עליה. הצד את הישן ואת הסומה - חייב.

18 כב. המשלח כלבים כדי שיצודו צבאים וארנבים וכיוצא
19 בהן, וברח הצבי מפני הכלב, והיה הוא ורדף אחר הצבי
20 או שעמד בפניו והבהילו, עד שהגיע הכלב ותפש - הרי
21 זה תולדת הצד, וחייב. וכן העושה בדרך זה בצופות.

22 כג. צבי שנכנס לבית, ונעל אחד בפניו - חייב. נעלוהו
23 שנים, פטורין; ואם אין אחד יכול לנעל, ונעלוהו שנים -
24 חייבין. יושב אחד על הפתח ולא מלהו [- לא סתמו], וישב
25 השני ומלהו - השני חייב; יושב הראשון ומלהו, ובא השני
26 וישב בצדו - אף על פי שעמד הראשון והלך לו, הראשון
27 חייב; והשני לא עשה כלום, ומתן לו לישב במקומו עד
28 הערב ולקח הצבי. למה זה דומה? לנועל ביתו לשמרו
29 ונמצא צבי שמור בתוכו, שלא עשה כלום. נכנסה לו צפור
30 תחת כנפיו [- בגדו] - יושב ומשמרה עד שתחשף, ומתן.

31 כד. הצד צבי זקן, או חגר, או חולה, או קטן - פטור.
32 המפרק בהמה חיה ועוף מן המצודה [מלכות], פטור. הצד
33 חיה ועוף שברשותו, כגון ארזין ותרגולין ויוני עליה -
34 פטור. הצד דבר שאין במינו צידה, כגון חגבים חזיון [מין]
35 דבורים] צורעין ויתושין ופרעושין וכיוצא באלו - הרי זה
36 פטור.

37 כה. רמשים המזיקין, כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהן -
38 אף על פי שאינן ממיתין - הואיל ונושכין, מתן לצוד אותן
39 בשפת; והוא, שיתפנו להנצל מנשיכתן. ביצד הוא עושה?
40 כופה עליהן פלי, או מקיף עליהן [חוסס דרכם], או קושטן
41 - כדי שלא יזיקו.

יום שישי ט' תמוז ה'תשע"ב

פרק יא

42
43
44 א. השוחט, חייב. ולא שוחט בלבד, אלא כל הנוטל נשמה
45 לאחד מפל מיני חיה ובהמה ועוף ודג ושרץ - בין

בשחיטה, בין בנחירה [דקירה] בין בהפיה - חייב. החונק
47 את החי עד שימות, הרי זה תולדת שוחט; לפיכך, אם
48 העלה דג מספל של מים, והניחו עד שמת - חייב משום
49 חונק; ולא עד שימות, אלא כיוון שיבש בו כסלע בין
50 סנפיריו - חייב, שעדיין אינו יכול לחיות. הושט ידו למעי
51 הבהמה, ודלדל עבר שבמעי [ניתקו מחיבורו] - חייב.

52 ב. רמשים שהן פריין ורכין מזכר ונקבה, או נהוין מן העפר
53 כמו הפרעושין - ההורג אותן, חייב כהורג בהמה וחייה;
54 אבל רמשים שהיוותן מן הגללים ומן הפרות שהבאישו
55 וכיוצא בהן - כגון תולעים של בשר ותולעים שבתוף
56 הקטניות - ההורגן, פטור.

57 ג. המפלה כליו [מנכה בגדיו מכינים] בשבת - מולל
58 [משפסף באצבעותיו] את הכנים, וזורקן; ומתן להרג את
59 הכנים בשבת, מפני שהן מן הנוצה.

60 ד. חיה ורמש שהם נושכין וממיתין ודאי - כגון זבוב
61 שבמזרים, וצרעה שבנינה, ועקרב שבחדי, ונחש שבארץ
62 ישראל, וכלב שוטף בכל מקום - מתן להרגן בשבת,
63 כשיצאו. ושאר כל המזיקין - אם היו רצין אחריו, מתן
64 להרגן; ואם היו יושבין במקומן או בורחין מלפניו, אסור
65 להרגן; ואם דרסן לפי תמו בשעת הלוחו והרגן, מתן.

66 ה. המפשיט מן העור כדי לעשות [לכסות] קמיע [קלף עם
67 שמות הקודש לסגולה ורפואה], חייב. וכן המעבד מן העור
68 כדי לעשות קמיע, חייב. ואחד המעבד, ואחד המולח -
69 שהמליחה, מין עבד הוא. ואין עבד באכלין. וכן המוחק
70 מן העור כדי לעשות קמיע, חייב. ואיזה הוא מוחק? זה
71 המעביר שער או הצמר מעל העור אחר מיתה, עד שיחליק
72 פני העור.

73 ו. המפרק [מפריד] דוכסוסטוס [- העור החיצוני] מעל הקלף
74 [- העור הפנימי] - הרי זה תולדת מפשיט, וחייב. הדורס על
75 העור ברגלו עד שיתקשה, או המרככו בידו ומושכו ומשנה
76 אותו בדרך שהרצענין עושין - הרי זה תולדת מעבד, וחייב.
77 המורט נוצה מן האברה [כנף העוף] - הרי זה תולדת מוחק,
78 וחייב. וכן הממרס רטיה [תחבושת] כל שהוא, או שענה, או
79 זפת, וכיוצא בהן מדברים המתמרחין, עד שיחליק פנים [-
80 פניהם] - חייב משום מוחק. וכן השף בידו על העור המתוח
81 בין העמודים, חייב משום מוחק.

82 ז. המתחף מן העור כדי לעשות קמיע, חייב; והוא שיתפנו
83 למידת ארפו ומדת רחבו, ויתחף בכונה - הוא שהיא
84 מלאכה; אבל אם חתף דרך הפסד [השחתה], או בלא כונה
85 למידתו, אלא כמתעסק [בלי כוונה] או כמשחק - הרי זה
86 פטור. והקומט את הכנף [חותך ראשו הקשה] - הרי זה
87 תולדת מחתף, וחייב. וכן המגרד ראשי כלונסות [קרשים]
88 של ארז, חייב משום מחתף. וכן כל חתיכה שיתחף חרש
89 [גר] העץ מן העצים [שדרכו לחתוך], או חרש מתכת מן
90 המתכות - חייב משום מחתף. הנוטל קיסם של עץ מלפניו,
91 וקטמו [עשאו חד] לחצות בו שניו או לפתח בו את הדלת
92 - חייב.

1 ח. כל דבר שהוא ראוי למאכל בהמה - כגון תבן, ועשבים
2 לחים, והוצין [עלי התמר], וכיוצא בהן - מתיר לקטם אותן
3 [לחותכם ביד] בשבת, מפני שאין בהן תקון כלים. ומתיר
4 לקטם עצי בשמים להרית בהן, ואף על פי שהן קשים
5 ויבשין; ומפשט [שובר] מהן כל שירצה, בין שפשט עץ
6 גדול, בין שפשט עץ קטן.

7 ט. הכותב שתי אותות [אותיות], חיב. והמוחק כתב על
8 מנת לכתב במקום המחק שתי אותות, חיב. הכותב אות
9 אחת גדולה בשמים, פטור; מחק אות אחת גדולה, ויש
10 במקומה כדי לכתב שתיים - חיב. כתב אות אחת והשלים
11 [סיים] בה את הספר, חיב. הכותב על מנת לקלקל העור -
12 חיב; שאין חיובו על מקום הכתב, אלא על הכתב; ואכל
13 המוחק על מנת לקלקל, פטור. נפלה דיו על גבי ספר ומחק
14 אותה, נפלה שעה על גבי הפנקס [לוח רשימות] ומחק
15 אותה - אם יש במקומה כדי לכתב שתי אותות, חיב.

16 י. הכותב אות כפולה פעמים והוא שם אחד - בעל
17 משמעות, כמו {ר תת גג} {ד תת גג רר שש סס חח} -
18 חיב. והכותב בכל כתב ובכל לשון - חיב, ואפלו משני
19 סמיונות [ב' סוגי דיו]. יא. הכותב אות אחת סמוך לכתב,
20 או כתב על גבי כתב [כותב על אותיות שכבר כתובות],
21 המתפנן לכתב חית וכתב שני זנין, וכן כל כיוצא בזה
22 משאר אותיות, הכותב אות אחת בארץ ואות אחת בקורה
23 שהרי אין נהגין [נקראים] זה עם זה, או שכתב שתי אותיות
24 בשני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה - פטור; כתבן בשני
25 כתלי זוית, או בשני דפי פנקס [הסמוכים], והן נהגין זה עם
26 זה - חיב.

27 יב. לקח גויל [עור מעובד] וכיוצא בו, וכתב עליו אות אחת
28 במדינה זו, והלך באותו היום, וכתב אות שניה במדינה
29 אחרת במגלה אחרת - חיב; שבזמן שמקרבן, נהגין זה עם
30 זה, ואינן מחסרין מעשה לקריבתן.

31 יג. הכותב אות אחת - אף על פי שקורין ממנה תבה
32 שלמה, פטור. כיצד? כגון שכתב מם, והכל קורין אותה
33 מעשר, או שכתבה במקום מנן [מספר], שהרי היא כמי
34 שכתב ארבעים - הרי זה פטור. המגיה אות אחת, ועשה
35 אותה שתיים - כגון שחלק גג החית, ונעשה שני זנין -
36 חיב. וכן כל כיוצא בזה.

37 יד. הכותב בשמאלו, או לאחר ידו, בגולו, בפיו, ובמרפקו
38 - פטור. אטר שכתב בימינו, שהיא לו בשמאל כל אדם -
39 פטור; ואם כתב בשמאלו, חיב. והשולט בשתי ידיו בשוה,
40 וכתב בין בימינו בין בשמאלו - חיב. קטן או חזו בקלמוס,
41 וגדול או חזו בידו וכותב - חיב; גדול או חזו בקלמוס, וקטן
42 או חזו בידו וכתב - פטור.

43 טו. אין הכותב חיב - עד שיכתב בדבר הרושם ועומד -
44 מתקיים, כגון דיו, ושחור, וסקרה, וקמוס, וקלקנתוס,
45 וכיוצא בהם; וכתב על דבר שמתקיים הכתב עליו, כגון
46 עור, וקלף, וניר, ועץ, וכיוצא בהן. אבל הכותב בדבר שאין

47 רשום עומד, כגון משקין ומי פרות, או שכתב בדיו וכיוצא
48 בו על עלי ירקות ועל כל דבר שאינו עומד - פטור. אינו
49 חיב - עד שיכתב בדבר העומד, על דבר העומד; וכן אין
50 המוחק חיב - עד שימחק כתב העומד, מעל דבר העומד.
51 טז. הכותב על בשרו - חיב, מפני שהוא עור; אף על פי
52 שהמיות בשרו מעברת הכתב לאחר זמן, הרי זה דומה
53 לכתב שנמחק. אבל המשרט על בשרו צורת כתב, פטור.
54 הקורע על העור כתבנית כתב, חיב משום כותב; הרושם
55 על העור כתבנית כתב, פטור. המעביר דיו [שחור] על גבי
56 סקרא [דיו אדום] - חיב שתיים; אחת משום כותב, ואחת
57 משום מוחק. העביר דיו על גבי דיו, וסקרא על גבי סקרא,
58 או סקרא על גבי דיו - פטור.

59 יז. רושם, תולדת כותב הוא. כיצד? הרושם רשמן וצורות
60 בכחל [מכחול העין] ובששר [צבע אדום] וכיוצא בהן, כדרך
61 שהצירין רושמן - הרי זה חיב משום כותב; וכן המוחק
62 את הרשום [על מנת] לתקן - הרי זה תולדת מוחק, וחיב.
63 המשרטט [קו] כדי לכתב שתי אותות תחת אותו שרטוט,
64 חיב. חרשי [נגרי] העצים שמעבירין חוט של סקרא [פס
65 אדום] על גבי הקורה כדי שינסר בשוה - הרי זה תולדת
66 משרטט; וכן הגבלים [מסתחי אבנים] שעושין פן באבנים
67 כדי שיפצל האבן בשוה. ואחד המשרטט בצבע, או בלא
68 צבע - הרי זה חיב.

יום שבת קודש י' תמוז ה'תשע"ב

פרק יב

71 א. המבעיר כל שהוא, חיב; והוא שיהא צריך לאפר; אבל
72 אם הבעיר דרך השחתה - פטור, מפני שהוא מקלקל.
73 והמבעיר גדישו של חברו, או השורף דירתו - חיב, אף על
74 פי שהוא משחית; מפני שבזמנו להנכם משונאו, והרי
75 נתקברה [נתייבשה] דעתו ושכחה חמתו, ונעשה כקורע על
76 מתו או בחמתו, שהוא חיב, וכחובל בחברו בשעת מריבה
77 - שכל אלו מתקנין הן אצל יצרן הרע. וכן המדליק את
78 הנר או את העצים, בין להתחמם בין להאיר - הרי זה חיב.
79 המתחמם את הכרזל כדי לצרפו [לחזקו] במים - הרי זה
80 תולדת מבעיר, וחיב.

81 ב. המכבה כל שהוא, חיב. אחד המכבה את הנר, ואחד
82 המכבה את הגחלת של עץ. אבל המכבה גחלת של מתכת,
83 פטור; ואם נתפנן לצרף - חיב, שפן לוטשי הכרזל עושים,
84 מחמין את הכרזל עד שיעשה גחלת, ומכבין אותו במים
85 כדי לחסמו; וזה הוא לצרף, שהעושה אותו חיב, והוא
86 תולדת המכבה. ומתיר לכבות גחלת של מתכת ברשות
87 הרבים, כדי שלא יקוי בה רבים. הנותן שמן לתוף הנר
88 הדלוק, חיב משום מבעיר; והמסתפק [נוטל] מן השמן
89 שבנר, חיב משום מכבה.

90 ג. דלקה שנפלה בשבת - המכבה אותה מפני אבוד

הממון, חיב; שאין אבוד הממון דוחה שבת, אלא אבוד
נפשות. לפיכך, יצאו בני אדם כדי שלא ימותו, ויניחו האש
תלהט, ואכלו שורפת כל המדינה כלה.
ד. ומתוך לעשות מחיצה בכל הפלים, בין מלאים בין
ריקנים, כדי שלא תעבר הדלקה. אפלו כלי חרש חדשים
מלאים מים - עושין מהן מחיצה, אף על פי שודאי
מתבקעין ומכבין; שגם כבוי, מתוך וכופין קערה על גבי
הנר, בשביל שלא תאחז בקורה.
ה. תכה שדה [תיבה קטנה] ומגדל [ארוך] שאחז בהן האור
- מביא עור גדי וכיוצא בו מדברים שאין האור מלהטת
אותן, ופורשו על הקצה שעדין לא נשרף, כדי שלא תעבר
לו האש.
ו. טלית שאחז בה האור, פושטה ומתפסה בה; ואם
כבתה, כבתה. וכן ספר תורה שאחז בו האור, פושטו
וקורא בו; ואם כבה, כבה. ונותן מים מן הצד שעדין לא
נתלית בו האור; ואם כבתה, כבתה. שכח גר דלוק על גבי
הטבלה, נוער את הטבלה והוא נופל; ואם כבה, כבה; אבל
אם הניחו מבערב - אף על פי שכתב, אסור לטלטלו.
ז. נכרי שבא לכבות - אין אומרים לו 'כבה' ואל תכה,
מפני שאין שביחתו עלינו. אבל קטן שבא לכבות, אין
שומעין לו - והוא, שהיה עושה על דעת אביו [מבין
שהכיבוי להנאת אביו]; אבל מדעת עצמו, אין בית דין
מצוין עליו להפרישו. ובדלקה התירו לומר: 'כל המכבה
אינו מפסיד'.
ח. ההוצאה מרשות לרשות, מלאכה מאבות המלאכות
היא. ואף על פי שדבר זה, עם כל גופי תורה, מפי משה
מסיני נאמרו - הרי הוא אומר בתורה: "איש ואשה אל
יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש, ויכלא העם מהביא";
הא למדת, שהתבא - 'מלאכה' קורא אותה. וכן למדו
מפי השמועה, שהמעביר ברשות הרבים מתחלת ארבע
לסוף ארבע - הרי הוא כמוציא מרשות לרשות, וחיב.
ט. אין המוציא מרשות לרשות חיב, עד שיוציא כשעור
המועיל, מרשות היחיד לרשות הרבים, או מרשות הרבים
לרשות היחיד; ויעקר מרשות זו, ויניח ברשות שניה. אבל
אם עקר ולא הניח, או הניח ולא עקר, או שהוציא פחות
מכשעור - פטור. וכן המעביר מתחלת ארבע לסוף ארבע
ברשות הרבים - אינו חיב עד שיעקר כשעור מצד זה,
ויניחו בצד אחרת.
י. הזורק מרשות לרשות, או המושיט - הרי זה תולדת
מוציא, וחיב. וכן הזורק או המושיט מתחלת ארבע לסוף
ארבע - הרי זה תולדת מוציא, וחיב. והזורק בלאחר יד
[שלא כדרך], פטור.
יא. המוציא מקצת החפץ מרשות משתי רשויות אלו [וה"
או רה"ר] לרשות שניה - פטור, עד שיוציא את כל החפץ
כלו, מרשות זו לרשות זו. קפה שהיא מלאה חפצים, אפלו
מלאה [גרגיני] חרדל, והוציא רבה מרשות זו לרשות זו -
פטור, עד שיוציא את כל הקפה. וכן כל הדומה לזה.

שהכלי משים [- מחשיב] כל שיש בו כחפץ אחד.
יב. המוציא בין בימינו, בין בשמאלו, בין בתוך חיקו, או
שיצא במעות צוררין לו בסדינו - חיב, מפני שהוציא כדרך
המוציאין. וכן המוציא על כתפו - חיב, אף על פי
שהמשאוי למעלה מעשרה ברשות הרבים; שכן היה משא
בני קהת במשכן למעלה מעשרה, שנאמר: "בפתח ישאו";
וכל המלאכות, ממשכן לומדין אותן.
יג. אבל המוציא לאחר ידו [שלא כדרך], בפיו, ובמרפקו,
באזנו, ובשערו, ובכיס שתפור בכגדו ופי הכיס למטה, בין
בגד ובגד, בפי בגדו, במנעלו, ובסנדלו - פטור, שלא
הוציא כדרך המוציאין.
יד. המוציא משאוי על ראשו - אם היה משאוי כבד, כגון
שק מלא או תכה ומגדל [ארוך] וכיוצא בהן, שהוא משים
על ראשו ותופש בידו - חיב; שכן דרך המוציאין, ונמצא
כמוציא על כתפו או בידו. אבל אם לקח חפץ קל, כגון
שהניח בגד או ספין או ספר על ראשו, והוציאו, והוא אינו
אוחז בידיו - הרי זה פטור; שלא הוציא כדרך המוציאין,
שאין דרך רב העולם להוציא החפצין מנחין על ראשיהן.
המעביר חפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים -
אף על פי שהעבירו למעלה מראשו, חיב.
טו. מתוך לאדם לטלטל ברשות הרבים, בתוך ארבע אמות
על ארבע אמות שהוא עומד בצדן; ויש לו לטלטל בכל
המרבע הזה. ובאמה שלו מודדין לו; ואם היה ננס
באבריו, נותנין לו ארבע אמות בבינונית של כל אדם. ומפי
הקבלה [ממשה רבינו] אמרו, שזה שנאמר בתורה "שבו
איש לתחתיו" - שלא יטלטל חוץ למרבע זה; אבל במרבע
זה, שהוא כמדת ארץ האדם כשיפשט ידיו ורגליו - בו
כלבד יש לו לטלטל.
טז. היו שנים, מקצת ארבע אמות של זה לתוך ארבע
אמות של זה - מביאין ואוכלין באמצע, ובכלבד שלא יוציא
זה מתוך שלו לתוך של חברו; ואם היו שלשה, והאמצעי
מכלע ביניהם [- ד' אמותיו הם בין ח' האמות שלהם] - הוא
מתוך [לאכול] עמהם והם מתרין עמו, ושנים החיצונים
אסורים זה עם זה.
יז. לפיכך, מתוך לאדם לעקר חפץ מרשות הרבים, ולתנו
לחברו שעמו בתוך ארבע אמות; וכן חברו לחברו האחר
שבצדו, אפלו הן מאה; ואף על פי שהחפץ הולך במה
מילין בשבת - מתוך, מפני שכל אחד מהם לא טלטל אלא
בתוך ארבע אמות שלו.
יח. הואיל ויש לו לאדם לטלטל בכל המרבע שהוא ארבע
אמות על ארבע אמות, נמצא מטלטל בארץ אלכסונו של
מרבע זה, חמש אמות ושלשה חמשי אמה. לפיכך, אין
המעביר או הזורק ברשות הרבים חיב, עד שיעביר חוץ
לחמש אמות ושלשה חמשי אמה. וכל מקום שאמרנו
מתחלת ארבע לסוף ארבע, או המעביר ארבע אמות
חיב - הוא מתחלת האלכסון של ארבע אמות, עד סופו;
ואם העביר פחות מזה, פטור.

- 1 יט. נמצא כאן שלש מדות. ביצד? העוקר חפץ מרשות
2 הרבים במקום זה, והניחו במקום אחר ברשות הרבים -
3 אם היה בין שני המקומות עד ארבע אמות, הרי זה מתר;
4 היה ביניהן יתר מארבע אמות ועדין הן בתוך חמש אמות
- 5 ושלשה חמשי אמה, פטור; היה ביניהן חמש אמות
6 ושלשה חמשי אמה בשנה - הרי זה חייב, שהרי העביר
7 החפץ חוץ לאלכסונו של מרבע.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ד'ו' תמוז ה'תשע"ב

בפני עצמן". ובפרוש אמרו בגמרא נזירות (לח): "אכל
ענבים לחים ויבשים חרצנים ונגין וסחט אשכול של
ענבים ושתה — לוקה חמש". וכאשר חשבו שם (בגמרא)
לקבץ שתנא זה תנא ושיר (שהתנא במשנה לא מנה את כל
הלאוין שעובר, ושיר עוד) ושהוא חייב מחמת שהוא נזיר,
יתר מחמש מלקיות אמרו (בגמרא): והא שיר לאו דלא
יחל ולא אמרו: והא שיר חמץ? לפי שאינו חייב על היין
ועל החמץ שתיים, כי החמץ לא נאסר אלא מחמת עקרו
שהוא היין, כמו שבארנו (לא תעשה צב). וכאלו אמר שעקר
אסורו לא נסתלק ממנו בקלקולו. וממה שאמה צריך
לדעת, שאסורי נזיר אלו מצטרפין פלן לכזית ולוקה על
כזית מכלן.

המצוה ה"ח — האזהרה שהזהיר הנזיר מלהטמא באהל
המת, והוא אמרו: "ועל נפש מת לא יבא" (שם, ו).
ובפרוש אמרו בגמרא (נזיר מב): "קרא מלא דבר הכתוב
"לא יטמא", כשהוא אומר "לא יבא" להזהיר על הטמאה
ולהזהיר על הביאה". ושם נתבאר שאם נכנס לאהל המת
אחר שנטמא — אינו לוקה אלא אחת; ושם ארעו לו
טמאה וביאה כאחת — חייב שתיים, כגון שנכנס, לאהל
שיש שם גוסס וישב שם עד שמת אותו האדם שנמצא
שננטמא וקא באהל המת כאחת. אבל אם נכנס לאהל המת
כבר קדמה הטמאה לביאה (כי מיד עם הכנס חלק קטן ממנו,
טרם שבא כולו — נטמא), כמו שנתבאר שם לפי הפללים
המבארים באהלות.

המצוה ה"ז — האזהרה שהזהיר הנזיר מלהטמא למת,
והוא אמרו: "לאביו ולאמו וגו' לא יטמא" (שם, ז). ואם
נטמא בטמאת מת, בין בטמאות שמגלח עליהן בין
בטמאות שאינו מגלח עליהן — לוקה.

יום שלישי ו' תמוז ה'תשע"ב

מצות עשה צג. קיד.
המצוה הצ"ג — הצווי שנצטוו הנזיר בגלוי ראשו
והבאת קרבנותיו כהם ימי הנזירות. וישון ספרא (פרשת
מצורע, ויקרא ד, ט): "שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה: הנזיר
והמצרע והלויים". אמנם תגלחת הלויים היתה במדבר
ואינה נוהגת לדורות, אף תגלחת נזיר ומצרע נוהגת

יום ראשון ד' תמוז ה'תשע"ב

מצות לא תעשה רב. רג. דר.

המצוה ה"ב — האזהרה שהזהיר הנזיר מלשתות יין או
מיני השכר שיש בעקר תערובתם מי ענבים, והוא אמרו
יתעלה: "וכל-משרת ענבים לא ישתה" (במדבר ו, ג).
והפליג באזהרה על כך ואמר שאפלו החמץ היין או
השכר שיש בו תערובת יין — אסור לו לשתותו, והוא
אמרו: "חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה" (שם). ואין לאו
זה מצוה בפני עצמה, שאלו אמר: יין לא ישתה וחמץ יין
לא ישתה — כי אז היו שתי מצות; אלא אמר: חמץ יין
לא ישתה — הרחקה מן-היין. ונתבאר בגמרא נזירות
(לז), שאמרו "משרת ענבים", לאסור טעם (היין, שחור
לתערובת —) כעקר (היין). והראיה שהן מצוה אחת —
היא: שאם שתה יין וחמץ — אינו לוקה שתיים, כמו
שנבאר לקמן (לא תעשה רו — שיעור קטן): וכשישתה הנזיר
רביעית יין או חמץ — לוקה.

המצוה ה"ג — האזהרה שהזהיר הנזיר מלאכול ענבים,
והוא אמרו: "וענבים לחים וכו' לא יאכל" (שם), ואם אכל
מהם כזית — לוקה.

המצוה ה"ד — האזהרה שהזהיר הנזיר מלאכול
צמוקים, והוא אמרו: "ויבשים לא יאכל" (שם), ואם אכל
מהם כזית — לוקה.

יום שני ה' תמוז ה'תשע"ב

מצות לא תעשה רה. רז. רז.

המצוה ה"ה — האזהרה שהזהיר הנזיר מלאכול זרע
ענבים, והוא אמרו: "מתרצנים ועד-ג לא יאכל" (במדבר
ג, ג), ואם אכל מהם כזית — לוקה.

המצוה ה"ו — האזהרה שהזהיר הנזיר מלאכול קלפי
הענבים, והוא אמרו: "ועד-ג לא יאכל", ואם אכל מהם
כזית — לוקה. והראיה שחמשה אלו, כלומר: יין וענבים
וצמוקים וחרצן וגו' כל-אחד מהם מצוה בפני עצמה היא
— שהוא לוקה על כל-אחד ואחד מהם מלקות אחת.
ולשון המשנה (נזיר לד): "חייב על היין בפני עצמו ועל
הענבים בפני עצמן ועל הנגין בפני עצמן ועל החרצנים

יום חמישי ח' תמוז ה'תשע"ב

מצות עשה קמה.

מצות לא תעשה קי.

1 לדורות. וברור שיש לנזיר שתי תגלחות: תגלחת טמאה,
2 והוא אמרו: "וכי-ימות מת עליו וגו'" (במדבר ו, ט)
3 ותגלחת טהרה, והוא אמרו יתעלה: "ביום מלאת ימי
4 נזרו" (שם), אבל אין למנות שתי תגלחות אלו בשתי
5 מצות, לפי שתגלחת טמאה היא מהלכות מצות נזירות,
6 לפי שמצות עשה שלו היא: שירכה פרע (שיגדל שער)
7 בקדשה, כמו שבארנו. אחר-כך המשיך הכתוב ופרט
8 ואמר: אם נטמא במת בימי הנזירות, יגלח ויביא קרבן
9 ואחר-כך ישוב לגדל פרע בקדשה מחדש, כנגד תקופת
10 ימי הנזירות שחייב עצמו בה, כמו שיש למצער שתי
11 תגלחות והן מצוה אחת, כמו שאבאר במקומו (מצות עשה
12 קיא – שיעור ריא). גם אבאר לקמן את-הטעם שמנינו
13 תגלחת נזיר וקרבנותיו מצוה אחת, ותגלחת מצער
14 וקרבנותיו שתי מצות. וכבר נתבאר גם דיני מצוה זו,
15 כלומר: תגלחת נזיר, במקומם במסכת נזירות (מה).

16 המצוה הקי"ד – הצווי שנצטוינו בדין ערכי אדם,
17 והוא: שהאומר 'ערכי עלי' או 'ערך פלוני עלי' – אם
18 הוא זכר נותן כף; ואם היא נקבה נותן כף; וגם לפי הגיל,
19 כמו שאמר הכתוב, ולפי מצב המעריך (כפי הישג ידו), והוא
20 אמרו יתעלה: "איש כי יפלא נדר בערךך נפשות וגו'"
21 (ויקרא כז, ב). וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ערכים.

יום רביעי ז' תמוז ה'תשע"ב

מצות עשה קטו. קטז. קיז.

22 המצוה הקט"ו – הצווי שנצטוינו בדין ערכי בהמה
23 טמאה, והוא אמרו: "והעמיד את-הבהמה לפני הפה
24 והעריך הפה אותה" (ויקרא כז, יא-יב). וכבר נתבאר דיני
25 מצוה זו בכמה מקומות בתמורה (לב) ומעילה (יב).

26 המצוה הקט"ז – הצווי שנצטוינו בערכי בתים. והוא
27 אמרו: "ואיש כי יקדיש את-ביתו קדש לה' והעריכו
28 הפה" (שם, יג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ערכים
29 (לא).

30 המצוה הקי"ז – הצווי שנצטוינו בערכי שדות, והוא
31 אמרו יתעלה: "ואם משדה אחזתו וגו" (שם, טז); ואם
32 את-שדה מקנתו אשר לא משדה אחזתו וגו'" (שם, כב).
33 וכן בשדה אחזתו "והיה ערךך לפי זרעו וגו'" ובשדה
34 מקנתו "וחשב-לו הפה את מכסת הערךך". וכבר נתבאר
35 גם דיני מצוה זו פלם בשלמות במסכת ערכים (פרק ו פוק
36 ח). ואל יחשוב החושב, שארבעת סוגי ערכים אלו יש
37 ביניהם שתוף המחייב שימנו כמצוה אחת – אלא הן
38 ארבע מצות: לכל-אחת מהן דין שאינו באחרת, אבל שם
39 'ערך' כוללם על דרך שתוף השם. לכן אין למנות מיני
40 הערכים פלם כמצוה אחת, כמו שאין אנו מונים מיני
41 הקרבנות פלם כמצוה אחת (אף ששם "קרבן" משותף לכולם).
42 וזה ברור כשנתבונן.

יום שישי ט' תמוז ה'תשע"ב

מצות לא תעשה קיא. רטו.

43 המצוה הקי"א – האזהרה שהזהרנו מלפדות סתם חרמי
44 הארץ גם-כן, והוא אמרו "לא ימכר ולא יגאל" (ויקרא כז,
45 כח). ולשון ספרא: "לא יגאל לבעלים, מה-יעשה בו?
46 כשדה החרם לפה תהיה אחזתו", יכול אף-על-פי שפרש
47 לשם? תלמוד לומר: "הוא". וכבר נתבאר דיני מצוה זו,
48 כלומר: שדה חרמין במסכת ערכין (כח). ושם נתבאר
49 שסתם חרמין לפה הנים. ושם אמרו: "חרמי פהנים אין להם
50 פדיון אלא נתנים לפהנים בתרומה".

51 המצוה הרט"ו – האזהרה שהזהרנו מלזרוע פלאים,
52 והוא אמרו יתעלה: "שדך לא-תזרע פלאים" (שם יט, יט),
53 וכלאי זרעים אלו אין אסור לזרעם אלא בארץ ישראל,
54 והזרעם שם – חייב מלקות דאורייתא; ובחוצה לארץ
55 – מתר. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פלאים.

יום שבת קודש י' תמוז ה'תשע"ב

מצות לא תעשה רטז.

56 המצוה הרט"ז – האזהרה שהזהרנו מלזרוע תבואה
57 בפרם, וכן שאר ירקות. ומין זה מן-הפלאים נקרא: כלאי
58 הפרם, והוא אמרו יתעלה: "לא-תזרע פרמך פלאים" (דברים כב, ט).
59 ולשון ספרי (פרשת דברים כב, ט): "לא-תזרע
60 פרמך פלאים" – מה אני צריך, והלא כבר נאמר: "שדך
61 לא-תזרע פלאים", וזה כולל בלי ספק הפרם והזרעים?
62 אמרו: מלמד שכל-המקנים פלאים בפרם – עובר בשני
63 לאוין. ודע שאין פלאי הפרם אסורים מן-התורה אלא

(= גידולי הכרם) במפלת יד — לוקה מדרבנן. אבל הרפכת
 אילן לוקין עליה בכל מקום, והאזהרה על כך נכללת
 בכלל אמרו: "שדך לא תזרע בלאים". וכבר נתבאר גם
 דיני מצוה זו במסכת בלאים.

בארץ ישראל, והזרע בארץ ישראל — לוקה מלקות
 דאורייתא. ובתנאי שזרע חטה ושעורה וחרצן (= גידולי
 הכרם) במפלת יד (בבת אחת). ומדרבנן אסור לזרע גם
 בחוצה לארץ, והזרע בחוצה לארץ חטה ושעורה וחרצן

המשך ביאור למס' נדה ליום שני עמ' ב

כמו בימי טומאת לידתה [אפילו אם הפסיקה לראות].
 הגמרא מביאה הוכחה נוספת לדברי רבי: **תא שמע** מהסיפא של
 המשנה, ומזדים בית שמאי ובית הלל **ביוולדת בוזב**, שהיא מטמאה
 – שדמה מטמא **לח ויבש**. **סלקא דעתין הקא נמי** – וגם כאן עלה
 בדעתנו לומר, שמדובר באופן דפסקה מלראות לאחר ימי טומאתה,
 וחזרה וראתה, ואם כן, **בשלמא לרב דאמר** שגם לבית הלל **מעין**
אחד הוא, מוכן שמשום הכי הדם מטמא **לח ויבש**, שהרי הגיע
 ממעין טמא, והתורה לא טיהרה אותו עד שתשב שבעה נקיים כדן
 זבה, **אלא ללוי דאמר** שלבית הלל **שני מעינות הן**, **אמאי מטמא**
לח ויבש, הרי כיון שפסקה מלראות בהכרח שנסתם המעין הטמא
 ונפתח הטהור, ודם זה בא ממקום טהור, ואף על פי שלא נטהרה
 מזוהה, אין להחמיר בדמה יותר ממעינותיה שטמאים רק לחים,
 ומדוע המשנה אומרת שמטמא **לח ויבש**.
 משיבה הגמרא: **אמר לך לוי**, **הקא נמי** מדובר **בשופעת** דם מימי
 הטומאה לימי הטהרה, וכיון שלא נסתם המעין הטמא, דמה מטמא
לח ויבש.
 שואלת הגמרא: **אי** מדובר **בשופעת** **למאי איצטרך** – מדוע
 הוצרכה המשנה לחדש שדמה מטמא **לח ויבש**, הרי פשוט שבאופן
 זה הדם נשאר טמא.
 משיבה הגמרא: **לבית שמאי איצטרך** לחדש זאת, והחידוש הוא
 שאף על גב דקאמרי **בית שמאי מעין אחד הוא**, וביומי תלה
רחמנא ולא בטבילה, ולכן יולדת ששופעת מימי טומאה לימי טהרה
 דמה טהור אף שלא טבלה, **הני מילי ביוולדת גרידתא** – כל זה בסתם
 יולדת, ומשום דשלימו להו יומי – שעברו ימי טומאתה ונכנסו ימי
 טהרתה, **אבל ביוולדת בוזב דבעי ספירה** – שצריכה לספור שבעה
 נקיים, **לא** נאמר דין זה, משום שכל זמן שלא ספרה דמה הוא עד
 זיבה, שהרי כל הדם מגיע מאותו מעין, והתורה לא טיהרה אותו עד
 שתספור שבעה נקיים.
 הגמרא מביאה הוכחה נוספת לדברי רבי: **תא שמע** ממה ששינו
 בברייתא, נאמר בתורה (ויקרא יב ב) **'אשה כי תזרע וילדה זכר וגו'**
כימי נדת דוהתה תטמא, והתיבות **'דוהתה תטמא'** לכאורה מיותרות
 [שהיה לתורה לכתוב רק **כימי נדה**], ודורשת הברייתא שתיבות אלו
 נכתבו **לרבות את בועלה**, שהבועל יולדת טמא כבועל נדה. עוד
 דורשת הברייתא: **'דוהתה תטמא'** **לרבות הלילות**, שגם בהם היא
 טמאה [שהיה מקום לומר שמתוך שנאמר (שם) **'שבעת ימים'**, אינה
 טמאה בלילות, אלא טובלת בערב ומשמשת, והתחדש שמה שנאמר
'ימים' הכוונה לימים שלמים, כולל הלילות]. עוד דורשת הברייתא:
'דוהתה תטמא', **לרבות את היוולדת בוזב שצריכה שתשב שבועה**
ימים נקיים, ורק לאחר מכן תטהר.
 מבארת הגמרא את ההוכחה: **בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא**
 מובנת הברייתא, שמשום הכי היולדת בוזב **בעיא** – צריכה לספור
שבועה ימים נקיים, שהרי הדמים הגיעו ממעין טמא, והתורה לא
 טיהרה דם זה עד שתספור שבעה נקיים [כפי שדרשה הברייתא
 מהתיבות (שם) **'דוהתה תטמא'**].

באותה שעה התורה טימאה את המעין. ואילו ללוי הסובר ששני
 מעינות הם, נמצא שבאופנים אלו ששפעה ולא השתנה המעין, לא
 השתנה דינה, ולכן בשני המקרים שברישא הדין יהיה **להחמירא**
 שדמה טמא, שהרי לא נסתם המעין הטמא, וסיפא – ובשני האופנים
 האחרונים ששפעה מימי הטהרה לימי הטומאה, הדין יהיה **לקולא**
 שדמה טהור, שהרי לא נסתם המעין הטהור.
 הגמרא מבקשת להוכיח מהמשנה כדברי רבי: **מיתיבי** – הקשו בני
 הישיבה על דברי לוי, שינוי במשנתנו (לעיל לד.), **דס היוולדת**
 שהגיעו ימי הטהרה שלה אלא **שלא מבלה עדיין**, **בית שמאי**
אומרים, דם זה טהור מן התורה [ומהטעם שיתבאר להלן], והכמים
 גזרו עליו שיטמא רק כשהוא **לח**, כרונה וכן **ממי רגליה**, **ובית הלל**
אומרים, דם זה טמא מן התורה, ולכן **מטמא לח ויבש**.
 מבארת הגמרא את ההוכחה: **קא סלקא דעתין דפסקה** – בפשטות
 עלה בדעתנו לומר, שמדובר באופן שלאחר ימי טומאתה פסק דמה
 [יום או יומיים], וחזרה וראתה, ואם כן, **בשלמא לרב** – המשנה
 מובנת לפי דברי רבי **דאמר מעין אחד הוא**, שמשום הכי סוברים בית
 הלל שהדם **מטמא לח ויבש**, שהרי הדם בא ממעין טמא, ולדעתם
 התורה לא טיהרה אותו אלא כשהגיעו ימי הטהרה וגם טבלה, **אלא**
ללוי דאמר שני מעינות הן, **אמאי** – מדוע לבית הלל הדם **מטמא**
לח ויבש, הרי כאשר פסקה מלראות נסתם המעין הטמא, וכעת הדם
 מגיע מהמעין הטהור.
 משיבה הגמרא: **אמר לך לוי** – לוי יענה לך, **הקא במאי עסקינן** –
 כאן במשנתנו, במה מדובר, **בשופעת** דם ללא הפסקה מימי הטומאה
 עד ימי הטהרה, שבאופן זה לא נסתם המעין הטמא, ולכן בית הלל
 מטמאים אותו.
 שואלת הגמרא: **אי** – אם מדובר **בשופעת**, **מאי מעמא דבית שמאי**
 הסוברים שמן התורה דמה טהור, הרי לא נסתם המעין הטמא.
 משיבה הגמרא: **קסבר** – סוברים **בית שמאי מעין אחד הוא**,
 והתורה טיהרה אותו בימי הטהור, ולכן מטהרים בית שמאי את הדם
 אף על פי שלא השתנה המעין, ודברי לוי ששני מעינות הם, נאמרו
 לדעת בית הלל [שהלכה כמותם].
 שואלת הגמרא: **בשלמא ללוי** שאמר שלבית הלל שני מעינות הם,
 מוכן דהיינו **דאיכא בין בית שמאי ובית הלל** – שבכך נחלקו בית
 שמאי ובית הלל, שבית שמאי סוברים שמעין אחד הוא, והתורה
 טיהרתו בימי הטהרה, ובית הלל סוברים ששני מעינות הם, וכיון
 שלא פסקה מלראות לא נסתם המעין הטמא, **אלא לרב** שאמר
 שמעין אחד הוא, אם נרצה ליישב דבריו עם דברי בית הלל שהלכה
 כמותם, יש להבין **מאי בינייהו** – במה נחלקו בית שמאי ובית הלל,
 ובפרט יש להבין מה טעמם של בית הלל שמטמאים, הרי חלף זמן
 הטהומה והגיע זמן הטהרה.
 משיבה הגמרא: לדעת רבי **איכא בינייהו יומי וטבילה** – הם נחלקו
 האם הטהרה תלויה רק בימים, או גם בטבילה, **דבית שמאי סברי**
ביומי תלה רחמנא – התורה תלתה את הטהרה רק בימים, ובהגיע
 ימי הטהרה דמיה טהורים גם אם לא טבלה, **ובית הלל סברי**
 שהטהרה תלויה **ביומי וטבילה**, וכל זמן שלא טבלה דמיה טמאים

מלכים א ט-כ

א וַיִּזְבַּח אֲדֹנֵיהוּ צֶאֱן וּבָקָר וּמְרִיא עִם אֲבֹן הַזֹּחֶלֶת אֲשֶׁר־אָצֵל עֵין רֹגֵל וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־אֲחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְכָל־אֲנָשֵׁי יְהוּדָה עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ: **י** וְאֶת־נֶתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ וְאֶת־הַנְּזִבְרִים וְאֶת־שְׁלֹמֹה אֲחָיו לֹא קָרָא: **יא** וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־בֶּת־שֹׁבַע אִם־שְׁלֹמֹה לֹא־מָלַךְ הָיָה שְׁמִיעַת כִּי מֶלֶךְ אֲדֹנֵיהוּ בֶן־חַגִּית וְאֲדֹנֵינוּ דָּוִד לֹא יָדָע: **יב** וְעַתָּה לְכִי אִיעָצֶךָ נָא עֲצָה וּמַלְטִי אֶת־נַפְשְׁךָ וְאֶת־נַפְשׁ בְּנֶךָ שְׁלֹמֹה: **יג** לְכִי וּבֹאִי אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְאָמַרְתְּ אֵלָיו הֲלֹא־אַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּעְתָּ לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֶךָ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יָשֵׁב עַל־כִּסְאִי וּמִדּוּעַ מֶלֶךְ אֲדֹנֵיהוּ: **יד** הִנֵּה עוֹדֶךָ מְדַבֵּרַת שֵׁם עִם־הַמֶּלֶךְ וְאֲנִי אָבּוֹא אַחֲרֶיךָ וּמִלֹּאֲתִי אֶת־דְּבָרְךָ: **טו** וּתָבֹא בֶת־שֹׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ הַחֲדָרָה וְהַמֶּלֶךְ זָקֵן מְאֹד וְאֲבִישֶׁג הַשְּׁוֹנְמִית מִשְׁרַת אֶת־הַמֶּלֶךְ: **טז** וַתִּקַּד בֶּת־שֹׁבַע וַתִּשְׁתַּחֲוֶה לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ: **יז** וַתֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי אַתָּה נִשְׁבַּעְתָּ בַּיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֶךָ יִמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יָשֵׁב עַל־כִּסְאִי: **יח** וְעַתָּה הִנֵּה אֲדֹנִי מֶלֶךְ וְעַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לֹא יָדָעַת: **יט** וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וֹצֵאן לָרֶבֶךְ וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְאֲבִיתָר הַכֹּהֵן וּלְיֹאָב שֶׁר הַצָּבָא וּלְשְׁלֹמֹה עֲבָדָךְ לֹא קָרָא: **כ** וְאַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ לְהַגִּיד לָהֶם מִי יָשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו: **כא** וְהָיָה כִּשְׂכֵּב אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו וְהָיִיתִי אָנֹכִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חֲטָאִים: **כב** וְהִנֵּה עוֹדְנָה מְדַבֵּרַת עִם־הַמֶּלֶךְ וְנָתָן הַנָּבִיא בָּא: **כג** וַיַּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר הִנֵּה נָתָן הַנָּבִיא וַיָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לַמֶּלֶךְ עַל־אִפּוֹ אֲרָצָה: **כד** וַיֹּאמֶר נָתָן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אַתָּה אָמַרְתָּ אֲדֹנֵיהוּ וַיִּמְלֹךְ אַחֲרָי וְהוּא יָשֵׁב עַל־כִּסְאִי: **כה** כִּי יֵרֵד הַיּוֹם וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וֹצֵאן לָרֶבֶךְ וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְשָׂרֵי הַצָּבָא וּלְאֲבִיתָר הַכֹּהֵן וְהַנֶּחֱם אֲכָלִים וְשָׂתִים לִפְנֵי וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנֵיהוּ:

רש"י

(ט) ומריא. שור של פטם: **אבן הזוחלת**. אבן גדולה, שהיו הבחורים מנסין בה את כחם להזיזה ולגררה, לשון מים זוחלין, (דברים לב כד): **זוחלי עפר**. ויונתן תרגם: אבן סכותא, שעומדין עליה וצופין למרחוק: **עין רוגל**. תירגם יונתן: עין קצרא, הוא כובס, שמתקן בגדי צמר ברגליו, על ידי בעיטה: **(י)** ואת שלמה אחיו לא קרא. שיודע היה, שהתנבא עליו הנביא למלך: **(יב)** ומלטי את נפשך. מן המחלוקת לאחר מות המלך, שירצה בנך למלוך, כמה שהבטיחו הקדוש ברוך הוא: **(כא)** חטאים. חסרים ומנועין מן הגדולה כמו (שופטים כ טז): אל השערה ולא יחטיא: **(כד)** אתה אמרת. בתמיה: **(כה)** כי ירד היום. שהעיר היתה גבוהה, ואבן הזוחלת למטה בגיא:

מצודת דוד

מצודת ציון

(ט) ומריא. שור פטם: **אבן הזוחלת**. נקרא כן על שם שהיו המים זוחלין ונגרים סמוך לה: **(יד)** ומלאתי. ענין השלמה: **(טז)** ותקד. כפפה הקדקוד: **(כא)** חטאים. הוא מענין חסרון, וכן (שופטים כ טז) קולע אל השערה ולא יחטיא: **(כב)** עורנה. מלשון עדיין:

(ט) עם אבן הזוחלת. סמוך לאבן הזוחלת, שעמדה אצל עין רוגל: ולכל אנשי וכו'. מאותם שנטו אחרי: **(יא)** הלא שמעת. באמת בוודאי שמעת אשר אדוניה רוצה למלוך, והדבר קרוב: **לא ידע**. כאומר לא תחשוב שבדבר המלך נעשה ואין להשיב, כי המלך לא ידע מזה: **(יב)** ומלטי. בכדי שתמלטי את נפשך וכו', כי אם ימלוך אדוניה, בוודאי יהרג אתכם,

למען לא תהיו לו לשטן בדבר המלוכה: **(יד)** עודך. בעוד שתדברי עם המלך, אבוא גם אני להשלים דברך: **החדרה**. לחדר משכבו, ולשלא נחשוב שבאה לשכב אצלו, אמר: והמלך זקן מאוד, והחום הטבעי הלך ממנו, עד שאבישג היתה משרתת אותו בדבר החמום: **(טז)** מה לך. היות לא היתה רגילה לבוא אליו: **(יח)** ועתה. דבר הנעשה עתה, הנה לא ידעת מזה, רוצה לומר: לא אחשוד אותך שעברת על השבועה, והדבר נעשה בידיעתך: **(יט)** ויזבח וכו'. הביאה ראיה לדבריה, ואמרה שעשה משה וקרא לכל בני המלך, ולשלמה לא קרא, ואם לא היתה המשתה בעבור דבר המלוכה, היה אם כן קורא גם לשלמה: **(כ)** עיני כל ישראל עליך. רוצה לומר: ופן תחשוב שכולם בחרו בו ולא תוכל להם, לא כן הוא, כי הכל תולים עיניהם בך, להגיד להם וכו', ויקבלו מאמריך: **(כא)** והיה. רוצה לומר: אבל כאשר כן יהיה, מבלי הגיד מי ימלוך, אז כשכב המלך וכו', נהיה אני ובני חסרים מן העולם, כי ימלוך אדוניה וישלח בנו יד: **(כב)** בא. אל חצר בית המלך: **(כג)** ויבוא. מן החצר בא לפניו אל הבית, אחר שצוה המלך לבוא לפניו. וקצר בדבר המובן מאליו: **(כד)** אתה. תחסר ה"א השאלה, והוא כמו האתה אמרת וכו': **(כה)** כי ירד היום וכו'. ובוודאי המשתה ההיא נעשתה לשמחת המלכות: ויאמרו וכו'. רוצה לומר, בוודאי אמרו יחי המלך אדוניה:

תהלים נג ה-ז

נג. ה הלא ידעו פְעִלִי אֶון אֶכְלִי עָמִי אֶכְלִי לֶחֶם אֱלֹהִים לֹא קִרְאוּ: ו שֵׁם | פָּחַד־פָּחַד לֹא־הָיָה פָּחַד
בִּי־אֱלֹהִים פֶּזֶר עֲצָמוֹת חֲנֹךְ הִבְשֵׁתָה בִּי־אֱלֹהִים מֵאָסֶם: ז מִי־יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשְׁעוֹת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב אֱלֹהִים
שָׁבוֹת עָמֹו יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל:

תהלים נד א-ח

נד. א לִמְנַצֵּחַ בְּנִינִת מִשְׁכִּיל לְדָוִד: ב בָּכָא הַזִּיפִים וַיֹּאמְרוּ לְשָׁאוֹל הֲלֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ: ג אֱלֹהִים
בְּשִׁמְךָ הוֹשִׁיעֵנִי וּבִגְבוּרַתְךָ תְּדִינֵנִי: ד אֱלֹהִים שָׁמַע תְּפִלָּתִי הָאֲזִינָה לְאִמְרֵי־פִי: ה בִּי זָרִים | קָמוּ עָלַי
וְעִרְצִים בָּקְשׁוּ נַפְשִׁי לֹא שָׁמוּ אֱלֹהִים לְנִגְדָם סִלָּה: ו הִנֵּה אֱלֹהִים עֲזָר לִי אֲדַנִּי בְּסִמְכִי נַפְשִׁי: ז (כתוב
ישוב) יָשִׁיב הָרַע לְשִׁרְרִי בְּאִמְתָּךְ הַצְמִיתָם: ח בְּנִדְבָה אֲזַבְחָה לְךָ אוֹדָה שְׁמֹךְ יְהוָה בִּרְטֹב: ט בִּי
מִפְלִצָרָה הִצִּילָנִי וּבְאִיבִי רָאִתָה עֵינִי:

תהלים נה א-ג

נה. א לִמְנַצֵּחַ בְּנִינִת מִשְׁכִּיל לְדָוִד: ב הָאֲזִינָה אֱלֹהִים תְּפִלָּתִי וְאֶל־תַּחֲעֲלֵם מִתַּחֲנָנִי: ג הַקְשִׁיבָה לִי
וְעֲנֵנִי אֲרִיד בְּשִׁיחִי וְאֶהֱיָמָה:

רש"י

מאסותם: (ג) ובגבורתך תדינני. תנקום נקמתי כמו כי
ידין ה' עמו (דברים ל"ב): (ז) לשוררי. לעוניי לשון
אשורנו ולא קרוב (במדבר כ"ד): באמתך. מתוך שאתה
אמיתי ואמרת ליפרע מהולכי רכיל ורודפי הרג לכך
הצמיתם: (ג) אריד בשיחי. אתאונן בצערי כמו זכר
עניי ומרודי (איכה ג) וירדתי על ההרים (שופטים י"א)
ומנחם פתר לי ממשלה כמו ורדו בדגת הים, ושיחי
לשון שיח, למי שיח (משלי כ"ג) (סא"א):

(ה) הלא. יש לידע לאוכלי עמי כמאכל לחם ואלהים
לא קראו שסופם שיפחדו שם פחד באחרית הימים:
(ו) לא היה פחד. זה כפחד הראשון שאירע לבלשצר
כי בגאולה זו פזר הקב"ה עצמו חונך החונים עליך
ירושלים כענין שנאמר המק בשרו וגו' (זכריה י"ד), וכן
פתרו מנחם, ודונש פתר אותו כמו (משלי כ"ב) חנוך לנער
על פי דרכו וכ' של חונך היא יסוד במלה ככ"ף של
חנוך, (סא"א): הבישותה. אתה ה' את כל אויבי כי

מצודת ציון

(ז) כשוב. ענין הנחה ומשיבת נפש: שבות. מל' שיבה:
(ב) הזיפים. אנשי מקום זיף: (ז) לשוררי. ענין הבטה
וראיה: הצמיתם. ענין כריתה כמו לבקרים אצמית (לקמן קא):
(ג) אריד. ענין גניחה ויללה כמו זכר עניי ומרודי (איכה ג):
בשיחי. ענין ספור התלאות כמו ולפני ה' ישפוך שיחו (לקמן
קב):

מצודת דוד

(ה) הלא ידעו. ר"ל איך יאמרו אין אלהים הלא יש לדעת
לפועלי האון שמה שאוכלים את עמי באין מוחה כאוכל את
הלחם שכ"ז הוא בעבור אשר עמי לא קראו לה': (ו) שם
פחדו. כי הלא שם בירושלים עצמה בעת בוא סנחריב וצר
עליה הלא פחדו פחד אשר לא היה כפחד הזה מעולם על כי
כולם נפלו פגרים מתים: כי אלהים. כאשר אלהים פזר עצמות
החונים עליך ירושלים: הבישותה. ומה שאתה טיטוס ביישת

את ישראל בהרג ואבדן זה היה בעבור כי ה' מאסם אז ברוע מעלליהם ולא בא במקרה: (ז) מי יתן. הלואי שתבוא מהרה
תשועת ישראל מהשוכן בציון: כשוב. בעת אשר ישקט ה' את בני הגולה ר"ל שהכל יכירו אשר מאת ה' ההשקטה: יגל יעקב.
אז ישמחו כי גאולה שלמה תהיה: (ב) מסתתר. מתחבא אצלינו: (ג) תדינני. תדין דיני לקחת נקמתי: (ה) כי זרים. אנשי
הזיפים המה זרים משאול ואינם מבני משפחתו ועכ"ז קמו בי למסרני בידו: וערצצים. אנשים החזקים ממני מבקשים נפשי
ואין בי כח לעמוד כנגדם: לא שמו. ומעולם אין פחד אלהים לנגדם ולא ימשכו ידם ממני מיראת ה': (ו) הנה אלהים. עם
כי אין הכח בידי אבל הנה ה' הוא עוזר לי והוא יהיה בעזרת סומכי נפשי: (ז) ישיב הרע. הרע הזה בעצמו ישיב לאויבי
המסתכלים בי לרעה: באמתך. בעבור שאתה אל אמת לשלם לאיש כגמולו לזה הכריתם כאשר חשבו לי: (ח) בנדבה. ברוח
נדיבה וטובה ר"ל בשמחת הלב אזבחה לך קרבנות: כי טוב. כי שמך הוא טוב: (ט) כי מכל וגו'. כי טובה כפולה עשה עמדי
אותי הציל מכל צרה אשר חשבו אויבי לעשות לי ועוד ראתה עיני באויבי מה שחפצה לראות בהם: (ב) ואל תתעלם. אל
תתעלם עצמך מלשמוע תחינתי: (ג) אריד. כשאני מיילל בעת ספור התלאות והומה אני עליהם:

ה שני אחים פקחים, נשואים לשתי אחיות, אחת חרשת ואחת פקחת; מת פקח בעל החרשת, מה יעשה פקח בעל הפקחת? תצא משום אחות אשה. מת פקח בעל הפקחת, מה יעשה פקח בעל החרשת? מוציא את אשתו בגט, ואת אשת אחיו בחליצה.

ו שני אחים, אחד חרש ואחד פקח, נשואים לשתי אחיות, אחת חרשת ואחת פקחת; מת חרש בעל החרשת, מה יעשה פקח בעל הפקחת? תצא משום אחות אשה. מת פקח בעל הפקחת, מה יעשה חרש בעל החרשת? מוציא אשתו בגט, ואשת אחיו אסורה לעולם.

ז שני אחים, אחד חרש ואחד פקח, נשואים לשתי נכריות פקחות; מת חרש בעל הפקחת, מה יעשה פקח בעל הפקחת? או חולץ או מיבם. מת פקח בעל הפקחת, מה יעשה חרש בעל הפקחת? כונס, ואינו מוציא לעולם.

ח שני אחים פקחים, נשואים לשתי נכריות, אחת פקחת ואחת חרשת; מת פקח בעל החרשת, מה יעשה פקח בעל הפקחת? כונס, ואם רצה להוציא – יוציא. מת פקח בעל הפקחת, מה יעשה פקח בעל החרשת? או חולץ או מיבם.

ט שני אחים, אחד חרש ואחד פקח, נשואים לשתי נכריות, אחת חרשת ואחת פקחת; מת חרש בעל החרשת, מה יעשה פקח בעל הפקחת? כונס, ואם רצה להוציא – יוציא. מת פקח בעל הפקחת, מה יעשה חרש בעל החרשת? כונס, ואינו מוציא לעולם.

פרק חמישה עשר

א האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, שלום בינו לבניה ושלום בעולם, ובאת ואמרה: מת בעלי – תנשא; מת

פירוש ברטנורא

ז כונס ואינו מוציא לעולם. דלא אתי גמ' דידה ומפקע זיקת יבומי אחיו הראשון;

טו א האשה. שלום בינו לבניה. שאם היתה קטנה בינו לבניה דלמא מחמת שנאה מכוונה לאסור עצמה עליו: ושלום בעולם. שאם היה שעת חירום דלמא

משניות מבוארות – קהתי

– שאין נישואיו גמורים, ונפלה אשתו לפני אחיו הפיקח לייבום, מה יעשה פקח בעל הפקחת – שנישואיו גמורים, וזיקת יבמתו אינה אלא מדברי סופרים? או חולץ או מיבם – כדין כל יבמה. מת פקח בעל הפקחת – ונוקדה אשתו לאחיו החרש, מה יעשה חרש בעל הפקחת? כונס – את יבמתו, ואינו מוציא לעולם – שאין גיטה שהוא מדברי סופרים, יכול להפקיע את זיקת יבמתו, שהיא מן התורה; ולחלוץ אינו יכול, שאין החרש חולץ.

באור משנה ח

שני אחים פקחים, נשואים לשתי נכריות, אחת פקחת ואחת חרשת; מת פקח בעל החרשת – ונפלה אשתו לפני אחיו, בעל הפיקחת, לייבום, מה יעשה פקח בעל הפקחת? כונס – את יבמתו; ואינו חולץ לה, שאין חליצה בחרשת, ואם רצה להוציא, יוציא – לאחר הייבום בגט. מת פקח בעל הפקחת – ונפלה אשתו לפני אחיו לייבום, מה יעשה פקח בעל החרשת? או חולץ או מיבם – שהרי הוא פיקח ויבמתו פיקחת.

באור משנה ט

שני אחים, אחד חרש ואחד פקח, נשואים לשתי נכריות, אחת חרשת ואחת פקחת – החרש לחרשת והפיקח לפיקחת; מת חרש בעל החרשת – ונפלה אשתו לפני אחיו הפיקח לייבום, מה יעשה פקח בעל הפקחת? כונס – את יבמתו החרשת; אבל אינו חולץ לה, שאין חליצה בחרשת, ואם רצה להוציא – את היבמה, יוציא – לאחר הייבום בגט. מת פקח בעל הפקחת – ונפלה אשתו לפני אחיו החרש לייבום, מה יעשה חרש בעל החרשת? כונס – את יבמתו, ואינו מוציא לעולם – שהואיל והוא חרש, אין כוח בגיטו, שהוא מדברי סופרים, להפקיע את זיקתה, הבאה מכוח נישואיו הגמורים של אחיו, שהיא מן התורה.

באור משנה א

שני הפרקים שלפנינו, שהם האחרונים במסכתנו, חורים לדרן בענין האשה שמת בעלה במדינת הים, שקצת מהלכותיה כבר נידונו בפרק י.

האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים – לארץ רחוקה, שלום

באור משנה ה

שני אחים פקחים, נשואים לשתי אחיות, אחת חרשת ואחת פקחת; מת פקח בעל החרשת – שנישואיו לא היו נישואים גמורים, ונפלה אשתו לפני בעל אחותה לייבום, מה יעשה פקח בעל הפקחת – שנישואיו היו נישואים גמורים, וזיקת אחות אשתו אינה אלא מדברי סופרים? תצא משום אחות אשה – שהרי אפילו אחות אשה שנישואיה היו גמורים, פטורה מן הייבום ומן החליצה, ומכל שכן זו שנישואיה לא היו נישואים גמורים. מת פקח בעל הפקחת – ונפלה אשתו לפני בעל החרשת לייבום, מה יעשה פקח בעל החרשת – שנישואיו אינם אלא מדברי סופרים, ואילו זיקת יבמתו מן התורה היא? מוציא את אשתו בגט – לפי שזיקת אחותה אוסרתה עליו משום אחות זקוקתו, ואת אשת אחיו בחליצה – להתירה לשאר בני אדם. אבל לייבמה הוא אסור, מפני שהיא אחות אשתו מדברי סופרים.

באור משנה ו

שני אחים, אחד חרש ואחד פקח, נשואים לשתי אחיות, אחת חרשת ואחת פקחת – החרש נשוי לחרשת והפיקח לפיקחת; מת חרש בעל החרשת – שנישואיו לא היו גמורים, ונפלה אשתו לפני אחיו הפיקח, בעל אחותה, לייבום, מה יעשה פקח בעל הפקחת? תצא – יבמתו בלא ייבום ובלא חליצה, משום אחות אשה – שהרי נישואי הפיקח נישואים גמורים, ונמצאת היבמה אסורה עליו משום אחות אשתו. מת פקח בעל הפקחת – ונפלה אשתו לפני אחיו החרש לייבום, מה יעשה חרש בעל החרשת – שנישואיו אינם גמורים, וזיקת יבמתו מן התורה היא? מוציא אשתו בגט – לפי שזיקת אחותה אוסרת אותה עליו, ואשת אחיו אסורה לעולם – לכל אדם, שאינו יכול לחלוץ לה, משום שאין חליצה בחרש, ואף לייבמה הוא אסור, מפני שהיא אחות אשתו מדברי סופרים.

באור משנה ז

שני אחים, אחד חרש ואחד פקח, נשואים לשתי נכריות פקחות – לשתי נשים פקחות שאינן אחיות; מת חרש בעל הפקחת

בְּעָלִי – תַּתִּיבָם. שְׁלוֹם בִּינוּ לְבִינָה וּמִלְחָמָה בְּעוֹלָם, קָטָטָה בִּינוּ לְבִינָה וְשְׁלוֹם בְּעוֹלָם, וּבָאֵת וְאָמְרָה: מַת בְּעָלִי – אֵינָה נֶאֱמָנָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵינָה נֶאֱמָנָה, אֲלָא אִם פֶּן בָּאֵת בּוֹכָה וּבְגִדֶיהָ קְרוּעִין. אָמְרוּ לוֹ: אַחַת זֹו וְאַחַת זֹו – תִּנְשָׂא.

ב בית הלל אומרים: לא שמענו אלא בבאה מן הקציר, ובאותה מדינה, ובמעשה שהיה. אמרו להן בית שמאי: אחת הבאה מן הקציר, ואחת הבאה מן הזיתים, ואחת הבאה מן הבציר, ואחת הבאה ממדינה למדינה; לא דברו חכמים בקציר אלא בהנה. חזרו בית הלל להורות בבית שמאי.

ג בית שמאי אומרים: תנשא ותטל כתבתה. בית הלל אומרים: תנשא ולא תטל כתבתה. אמרו להן בית שמאי: התרתם ערוה חמורה, לא תתירו את המזון הקל? אמרו להן בית הלל: מצינו שאין האחים נכנסים לנחלה על פיה.

פירוש ברטנורא

כשראתה ששהה הרבה זמן ולא חזר אמרה ודאי לסטים הרגוהו. אי נמי, ראתה אותו מוכה במלחמה וסברה ודאי ימות. אבל כששלוש בעולם אי לא הויתה דמית ודאי חיישא לקלקולא שמא יבא לאחר שתנשא, ותהא מקולקלת: רבי יהודה אומר כו'. ולית הלכתא כוותיה: אמרו לו. לרבי יהודה פקחת תנשא שומה לא תנשא, אלא אחת זו ואחת זו תנשא:

ב בבאה מן הקציר. כמעשה שהיה שהלכו בני אדם לקצור חטין ונשכו נחש לאחד מהם ומת, ובאה והודיעה בבית דין ושלחו ומצאו כדבריה. ולא התירו חכמים אלא דונמתו שיהא הדבר קרוב, אבל ממדינת הים אינה נאמנת: אלא בהנה. מעשה שהיה כך היה, והוא הדין לשאר מקומות:

ג שאין האחים נכנסים. לנחלת בעלה, דרחמנא אמר (דברים י"ז) על פי שנים עדים. וגבי נשואין דידה הוא דאקילו רבנן משום עגונה: מוספר כתובתה. מנוסח הכתוב בשטר כתובה, כשתנשאי לאחר, והרי היא נישאת, ואם כן תטול כתובתה:

משניות מבוארות – קהתי

לאחד מהם ומת, ובאה אשתו והודיעה לבית דין, ושלחו ומצאו כדבריה. באותה שעה אמרו: האשה שאמרה: מת בעלי – תינשא; מת בעלי – תתייבם (גמרא); ולא התירו חכמים אלא בכגון זה שהיה הדבר קרוב להתברר, ומתוך כך אין חוששים שמא האשה תשקר. אבל אשה שבאה ממדינת הים, אינה נאמנת. אמרו להן בית שמאי – לבית הלל: אחת הבאה מן הקציר, ואחת הבאה מן הזיתים, ואחת הבאה מן הבציר, ואחת הבאה ממדינה למדינה – בין שהיא באה מן הקציר, בין שבאה מן המסיק של הזיתים, בין מן הבציר של ענבים, ואפילו באה ממדינת הים, הרי היא נאמנת לומר שמת בעלה, לא דברו חכמים בקציר אלא בהנה – שמעשה שהיה כך היה, והוא הדין לשאר מקומות (וש"י). בגמרא מובאת ברייתא: "אמרו להם בית שמאי לבית הלל: לדבריהם אין לי אלא קציר חטים; קציר שעורים מניין? ואין לי אלא קוצר; בוצר, מוסק, גודר, עודר – מניין? אלא מעשה שהיה בקציר, והוא הדין לכולם; אף כאן מעשה שהיה באותה מדינה והוא הדין לכולן". חזרו בית הלל להורות בבית שמאי – שאף הבאה ממדינת הים נאמנת לומר: "מת בעלי", ומתירים לה להינשא.

באור משנה ג

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא דנה באשה שהתירו לה להינשא על סמך דבריה שמת בעלה, אם היא מקבלת את כסף כתובתה.

בית שמאי אומרים: תנשא ותטל כתבתה – כיון שמתירים לה להינשא, הרי היא מקבלת את כסף כתובתה. בית הלל אומרים: תנשא ולא תטל כתבתה – שלענין ממון אינה נאמנת עד שתביא עדים. אמרו להן בית שמאי – לבית הלל: התרתם ערוה חמורה – הרי הודיתם לנו שמותרת היא להינשא, ומאחר שהאמנתם לה לענין איסור אשת איש, שהוא איסור חמור של עריות, והתרתם לה להינשא, לא תתירו את המזון הקל – היאך לא תאמינו לה בענין גביית כתובתה, שאינו אלא ענין ממון קל? אמרו להן בית הלל – לבית שמאי: מצינו שאין האחים נכנסים לנחלה על פיה – באמת מוצאים אנחנו שבענין ממון אין מאמינים לה, שהרי אין האחים זכאים לירש את נכסי בעלה על סמך עדותה שהוא מת; ומכאן שלא האמינוה אלא לענין נישואין, משום תקנת עגונות, אבל לענין ממון צריכים שני עדים, שנאמר (דברים יט, טו): "על פי שני עדים... יקום דבר". הלכך תינשא ולא תיטול כתובתה. אמרו להם בית שמאי: והלא מוספר

בינו לבינה ושלום בעולם – בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה פיסקה זו משום שהיא רוצה להשמיענו כפיפא: "קטטה בינו לבינה" או: "מלחמה בעולם", אבל בענייננו אין צורך לידע בבירור שיש שלום בינו לבינה ושלום בעולם, אלא אף בסתם הדין כך; ובאת – האשה ממדינת הים, ואמרה – לבית דין: מת בעלי – התירוני להינשא, תנשא – מתירים לה להינשא, שמאמינים לה; וכן אם אמרה: מת בעלי – ואין לו בנים, תתייבם – מתירים לה להתייבם לאחי בעלה; ואף על פי שהחזקה באשת איש ואין לה עדים שמת בעלה, מכל מקום משום תקנת עגונות הקילו חכמים להאמין לה, שכן חזקה על אשה שלא תינשא עד שתחקור היטב ויוברר לה שמת בעלה, כי חוששת היא שמא יבוא בעלה לאחר שתינשא ונמצאת מקלקלת עצמה, שתיאסר על בעלה הראשון ועל זה ותפסיד כתובתה ויהיו בניה ממזרים כדין אשת איש שנישאה לאחר. מכאן אמרו חכמים: האשה נאמנת לומר שמת בעלה. שלום בינו לבינה ומלחמה בעולם, או קטטה בינו לבינה ושלום בעולם, ובאת ואמרה: מת בעלי – אינה נאמנת – שאם מלחמה בעולם, אנו חוששים, שמא הלך בעלה ולא חזר, ומתוך השערה בלבד היא אומרת שמת; ואם קטטה בינו לבינה, אנו חוששים, שמא מחמת שנאתה לבעלה היא רוצה לאסור עצמה עליו. בגמרא מבואר: קטטה בינו לבינה – כגון שאמרה לבעלה: "גירשתי בפני פלוני ופלוני", ואלה אמרו: לא היו דברים מעולם. רבי יהודה אומר: לעולם אינה נאמנת – לומר שמת בעלה, אלא אם כן באת בוכה ובגדיה קרועין – מחמת אבלה על בעלה. אמרו לו – חכמים לרבי יהודה: אחת זו ואחת זו, תנשא – בין בוכה ובגדיה קרועים בין אינה בוכה ואין בגדיה קרועים מותרת להינשא כשהיא אומרת שמת בעלה. בברייתא בגמרא מובא: "אמרו לו לרבי יהודה: לדברך פקחת (היודעת להתחכם לבוא בכבי ובבגדים קרועים, כדי שיאמינו לה) תינשא, שומה (שאינה נותנת לבה לאמת דבריה על ידי כבי ובגדים קרועים – "תוספות יום טוב") לא תינשא? אלא אחת זו ואחת זו תינשא.

באור משנה ב

בית הלל אומרים: לא שמענו – שאשה נאמנת לומר: "מת בעלי", ומתירים לה להינשא, אלא בבאה מן הקציר – ואמרה: "מת בעלי מנשיכת נחש", ובאותה מדינה – שביט דין יכולים לברר הדבר. ובמעשה שהיה – שהלכו עשרה בני אדם לקצור חטים, נשכו נחש

אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי: וְהָלֹא מִסְפָּר כְּתֻבָּתָהּ נִלְמַד, שֶׁהוּא כּוֹתֵב לָהּ: שָׂאֵם תִּנְשְׂאֵי לְאַחַר תְּפִלִּי מִה שֶׁכָּתוּב לִכְיָי. וְחִזְרוּ בֵּית הַלֵּל לְהוֹרוֹת בְּדִבְרֵי בֵּית שְׁמַאי.

ד' הַכֵּל נֶאֱמָנִים לְהַעֲדָה, חוּץ מִחֻמּוֹתָהּ, וּבֵת חֻמּוֹתָהּ, וְצִרְתָּהּ, וְיִבְמָתָהּ, וּבֵת בְּעֻלָּהּ. מִה בֵּין גֵּט לְמִיתָה? שֶׁהִפְתָּב מוֹכִיחַ. עַד אוֹמֵר: מֵת, וְנִישְׂאָתָּ; וְכֹא אַחֵר וְאָמַר: לֹא מֵת – הֲרִי זֶה לֹא תֵצֵא. עַד אוֹמֵר: מֵת, וְשְׁנַיִם אוֹמְרִים: לֹא מֵת, אָף עַל פִּי שְׁנֵשׂאָתָּ – תֵצֵא. שְׁנַיִם אוֹמְרִים: מֵת, וְעַד אוֹמֵר: לֹא מֵת, אָף עַל פִּי שְׁלֹא נִשְׂאָתָּ – תִנְשְׂאָתָּ.

ה' אַחַת אוֹמֶרֶת: מֵת, וְאַחַת אוֹמֶרֶת: לֹא מֵת; זֶה שְׁאוּמֶרֶת: מֵת – תִנְשְׂאָתָּ וְתַפְּלָה כְּתֻבָּתָהּ, וְזֶה שְׁאוּמֶרֶת: לֹא מֵת – לֹא תִנְשְׂאָתָּ וְלֹא תַפְּלָה כְּתֻבָּתָהּ. אַחַת אוֹמֶרֶת: מֵת, וְאַחַת אוֹמֶרֶת: נִהְרַג; רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הוּאִיל וּמִכְחִישוֹת זֶה אֵת זֶה –

פירוש ברטנורא

ד' חוץ מחממות. טעמא דכולהו, מפני ששונאות אותה ומתכוונות לקלקלה. חמותה שונאתה, שאומרת בלבה זאת תאכל כל עמלי. בת חמותה אומרת זאת תירש כל עמל אבי ואמי. ויבמתה יראה שמא סופה להיות צרתה. בת בעלה אומרת זאת באה במקום אמי ותאכל כל עמלה: מה בין גט למיתה. דאמרין אף הנשים שאין נאמנות לומר מת בעלה, נאמנות להביא גיטה: שהכתב מוכיח. דסמכין עיקרא על הגט, ואע"ג דעליהו נמי סמכין שצריכות לומר בפני נכתב וכפני נחתם: עד אחד אומר מת ונישאת. לאו דוקא נישאת, אלא התירוה להנשא אע"פ שלא נישאת, ואחר כך בא עד אחד ואומר לא מת, לא תצא מהתירה הראשון: עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת. כגון שהם פסולי עדות. ואשמעינן הואיל והאמינה תורה עד אחד אין כאן תורת עדות, וכי הוי דחד חשיב, פסולי עדות נמי חשיב, הלכך הלך אחר רוב דעות, בין כשרים בין פסולים: שנים אומרים מת ואחד אומר לא מת וכו'. הא קמ"ל, דאוליגן אחר רוב דעות בפסולי עדות, בין לקולא בין לחומרא: שתי צורות הבאות ממדינת הים, אחת אומרת מת בעלי ואחת אומרת לא מת: ר"מ אומר הואיל ומכחישות כו'. ולית הלכתא כוותיה:

משניות מבוארות – קהתי

האחר קודם שהתירוה בית דין להנישא, אסורה היא להנישא, שכל זמן שלא סמכו בית דין על עדותו של הראשון, אינו נחשב כשניים, והרי כאן שני עדים המכחישים זה את זה. ויש מפרשים, שמה ששינו, שאם בית דין התירוה להנישא על פי העד הראשון, ובא אחר ואמר "לא מת", לא תצא מהתירה הראשון, היינו בדיעבד, שנישאה לאחר שבא העד השני, שהוואיל והתירוה מקודם, לא תצא, אבל לכתחילה לא תינשא משום לזות שפתים (תוספות רבי עקיבא איגר). עד אחד אומר: מת, ושנים אומרים: לא מת, אף על פי שנישאת, תצא – חייבת היא להתגרש, שבטל האחד מפני השניים. בגמרא מבואר שמדובר כאן בפסולי עדות, כגון נשים או עבדים וכיוצא בהם, ובאה המשנה להשמיענו, שאף בפסולי עדות הולכים אחר רוב דעות. ברם, אם העד האחד היה כשר והשניים היו פסולי עדות, כל שהותרה בתחילה על פי עדותו של האחד להנישא, לא תצא מהתירה הראשון, לפי שבכגון זה נחשבים כל הפסולים כעד אחד, והרי זה כדין ששינו למעלה, שאם עד אחד אומר: "מת", ואחר כך בא אחר ואומר: "לא מת", לא תצא. שנים אומרים: מת, ועד אחד אומר: לא מת, אף על פי שלא נישאת – שעדיין לא נישאה בשעה שבא האחד ואמר שלא מת, תנשא – מותרת היא להנישא; וכבר בארנו למעלה (לפי הגמרא), שמדובר כאן בפסולי עדות, ובאה משנתנו להשמיע שהולכים אחר רוב דעות בפסולי עדות בין לקולא בין לחומרא.

באור משנה ה

אחת אומרת: מת, ואחת אומרת: לא מת – מי שהיו לו שתי נשים, והלך עממן למדינת הים, וחזרו משם שתי הנשים ואחת מהן אומרת: "מת בעלי", ואחת אומרת: "לא מת", זו שְׁאוּמֶרֶת: מֵת, תִנְשְׂאָתָּ וְתַפְּלָה כְּתֻבָּתָהּ – ואין הכחשת צרתה כלום, שהרי שינו במשנה הקודמת, שצרתה, אינה נאמנת להעידה, וכשם שאינה נאמנת עליה לומר שמת בעלה, כך אינה נאמנת עליה לומר שלא מת (המאיר). וזו שְׁאוּמֶרֶת: לֹא מֵת, לֹא תִנְשְׂאָתָּ וְלֹא תַפְּלָה כְּתֻבָּתָהּ – שנאמנת היא לגבי עצמה. בגמרא מבואר, שאפילו חזרה בה אחר כך ונתנה אמתלא לדבריה, שלא התכוונה במה שאמרה שלא מת אלא לצער את חברתה, מכל מקום אסורה היא להנישא, ואינה נוטלת כתובתה. אחת אומרת: מת, ואחת אומרת: נהרג – אם אחת משתי הצורות אומרת, שמת הבעל, ואחת אומרת שהוא נהרג, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הוּאִיל וּמִכְחִישוֹת זֶה אֵת זֶה, הֲרִי אֵלֹו לֹא יִנְשְׂאָו – בגמרא

כְּתֻבָּתָהּ נִלְמַד – מנוסח הכתובה אנו למדים שהיא נוטלת כסף כתובתה, שֶׁהוּא כּוֹתֵב לָהּ – שהרי הבעל כותב לה בכתובה: שָׂאֵם תִּנְשְׂאֵי לְאַחַר תְּפִלִּי מִה שֶׁכָּתוּב לִכְיָי (לך) – וכיון שהיא מותרת להנישא לאחר הרי זכאית היא לקבל את כסף הכתובה. וְחִזְרוּ בֵּית הַלֵּל לְהוֹרוֹת בְּדִבְרֵי בֵּית שְׁמַאי – שאף על פי שאין האחים נכנסים לנחלת בעלה על פי עדותה, מכל מקום הואיל והתירוה להנישא הרי היא גובה כתובתה.

באור משנה ד

כבר הזכרנו, שמתירים את האשה להנישא על פי עד אחד, שהעיד לה על מיתת בעלה. משנתנו באה ללמד, שאפילו אשה ואפילו קרובת משפחה נאמנת להעיד לה על כך, חוץ מחמש נשים המנויות במשנה, שדרךן לשנוא אותה, ויש חשש שמא הן מתכוונות לקלקלה, שתינשא לאחר ותיאסר על בעלה.

הַכֵּל נֶאֱמָנִים לְהַעֲדָה – להעיד לאשה על מיתת בעלה, כדי להתירה להנישא, חוץ מחממות – אמו של בעלה, ובת חממתה – אחות בעלה, וְצִרְתָּהּ – אשתו האחרת של בעלה, וְיִבְמָתָהּ – אשת אחיו של בעלה, ובת בְּעֻלָּה – מאשה אחרת; חמש נשים אלו דרכן לשנוא אותה, ויש לחשוש שמא הן מתכוונות לקלקלה, שתינשא לאחר ותהא אסורה לבעלה, הלכך אינן נאמנות להעיד לה שמת בעלה. רש"י ופוסקים אחרים מבארים סיבת שנאתן של אלו, שכן חממותה אומרת בלבה: זאת תאכל כל יגיעי ועמלי; וכן בת חממותה אומרת: זאת תירש כל עמל אבי ואמי; צרתה – בדרך הנשים של בעל אחד שהן צוררות זו את זו; יבמתה יראה, שמא סופה להיות צרתה; ובת בעלה אומרת: זאת באה במקום אמי והיא תאכל כל עמלה. מה בין גט למיתה – שכן במסכת גיטין שינוי (ב, ז): "אף הנשים שאינן נאמנות לומר "מת בעלה", נאמנות להביא את גיטה", ומה טעם נאמנות הן על הגט? שֶׁהִפְתָּב מוֹכִיחַ – שהגט שבידיהן מוכיח על הגירושין, ואין אנו סומכים על עדותן בלבד. עד אומר: מת – בא אחד והעיד לאשה שמת בעלה, וְנִישְׂאָתָּ – על פי עדותו; וְכֹא אַחֵר וְאָמַר: לֹא מֵת – שהכחיש את העד הראשון, הֲרִי זֶה לֹא תֵצֵא – בגמרא מבואר, שמה ששינו במשנתנו "ונישאת", אין הכוונה דווקא כשנישאה כבר, אלא שהתירוה בית דין להנישא על פי העד שהעיד על מיתת בעלה, ובאה המשנה להשמיענו, שאף על פי שלא נישאה עדיין, ובא עד ואמר לה: "לא מת", הרי זו לא תצא מהתירה הראשון, שכל מקום שהאמינה תורה עד אחד, הרי הוא במקום שניים, ואין העד הבא אחריו יכול להכחישו, שאין דבריו של אחד במקום שניים. ברם, אם בא העד

הרי אלו לא ינשאו. רבי יהודה ורבי שמעון אומרים: הואיל וזו מודות שאין קיים – ינשאו. עד אומר: מת, ועד אומר: לא מת; אשה אומרת: מת, ואשה אומרת: לא מת – הרי זו לא תנשא.

והאשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ובאה ואמרה: מת בעלי – תנשא ותטל כתבתה; וצרתה אסורה; היתה בת ישראל לכהן – תאכל בתרומה; דברי רבי טרפון. רבי עקיבא אומר: אין זו דרך מוציאתה מידי עברה, עד שתהא אסורה לנשא, ואסורה מלאכול בתרומה.

ז אמרה: מת בעלי ואחר כך מת חמי – תנשא ותטל כתבתה, וחמותה אסורה; היתה בת ישראל לכהן – תאכל בתרומה; דברי רבי טרפון. רבי עקיבא אומר: אין זו דרך מוציאתה מידי עברה, עד שתהא אסורה לנשא, ואסורה מלאכול בתרומה. קדש אחת מחמש נשים, ואין יודע איזו קדש, כל אחת אומרת: אותי קדש – נותן גט לכל אחת ואחת, ומניח כתבה ביניהן, ומסתלק; דברי רבי טרפון. רבי עקיבא אומר: אין זו דרך מוציאתה מידי עברה, עד שיתן

פירוש ברטנורא

ו היתה בת ישראל לכהן. אם היתה צרתה בת ישראל לכהן, תאכל בתרומה בחזקת שבעלה קיים, ואינה חוששת לעדות צרתה, שהואיל ואינה נאמנת להשיא אינה נאמנת לפסולה. וכן הלכה:

ז אמרה מת בעלי ואחרי כן מת חמי. חמותה אסורה, שאין כלה מעידה על חמותה. ואע"ג דאמרה ברישא מת בעלי דתו אינה כלתה והוא נכריה, אפילו הכי לא מהימנה: היתה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. ובהא נמי הלכה כר' טרפון. אבל בקדש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזה מהן קדש, וכן גזל אחד מחמשה ואינו יודע איזה מהן גזל, בתרומיהו הלכה כר"ע:

משניות מבוארות – קהתי

דברי רבי טרפון – שסובר רבי טרפון: הואיל ואינה נאמנת להשיא את צרתה, אינה נאמנת אף לפסלה מאכילת תרומה. רבי עקיבא אומר: אין זו דרך מוציאתה מידי עברה – לא בדרך זו (שתאכל בתרומה) תצא הצרה מידי עברה, אלא בדרך זו (שתאכל מלאכול בתרומה) – כלומר שלדעת רבי עקיבא מחמירים בה מספק בשני הדברים: אסורה היא להינשא, שמא בעלה חי, ואסורה היא באכילת תרומה, שמא הוא מת. והלכה כרבי טרפון (גמרא: רמב"ם).

באור משנה ז

אמרה: מת בעלי ואחר כך מת חמי – כגון האשה שהלכה היא ובעלה וחמיה למדינת הים, ובאה ואמרה, שמת שם בעלה ואחר כך מת שם חמיה, תנשא ותטל כתבתה – שנאמנת היא לגבי עצמה, כמו שבארנו במשנה הקודמת, וחמותה אסורה – להינשא, שאין כלה נאמנת להעיד לחמותה להתייר, כשם שחמותה אינה נאמנת להעיד לה, כמו ששנינו לעיל (משנה ד), לפי ששונאות הן זו את זו; ואף על פי שאמרה תחילה "מת בעלי", ולפי דבריה אין היא עכשיו כלתה, מכל מקום אינה נאמנת עליה. היתה בת ישראל לכהן – היתה חמותה בת ישראל הנשואה לכהן, תאכל בתרומה – בחזקת שבעלה קיים; דברי רבי טרפון – כמו שבארנו טעמו במשנה הקודמת. רבי עקיבא אומר: אין זו דרך מוציאתה מידי עברה, עד שתהא אסורה לנשא, ואסורה לאכול בתרומה – שהולכים בה לחומרה, ולענין נישואין אין כלתה נאמנת עליה, אבל לענין תרומה חוששים לעדותה. קדש אחת מחמש נשים, ואין יודע איזו קדש – איזו מהן קידש, שכן כל אחת אומרת: אותי קדש – והוא אינו רוצה לישא את כולן, נותן גט לכל אחת ואחת – שכל אחת מהן היא ספק אשתו, ומניח כתבה ביניהן – כלומר שמניח בבית דין כסף של כתובה אשה אחת בשבילן (תוספות יום טוב). ומסתלק – מהן; דברי רבי טרפון – שלדעת רבי טרפון אינו חייב ליתן כתובה לכל אחת ואחת, אלא זו שתביא ראיה שהיא אשתו הרי היא תקבל את כסף הכתובה שמניח בבית דין. יש מפרשים, שמדובר כאן בכגון שכתב כתובה לזו שקידש, ואברה הכתובה, וכל אחת אומרת: "אני היא שקידשתני וכתבת לי כתובה ואברה הכתובה", שכן ארסה אין לה כתובה אלא אם כן כתב לה (רמב"ם). ויש סוברים, שאף אם התנה סתם בענין הכתובה, אף על פי שלא כתב לה, חייב ליתן לה כתובה (הראב"ד). רבי עקיבא אומר: אין זו דרך מוציאתה מידי עברה, עד שיתן גט וכתבה לכל אחת ואחת – בגמרא מבואר, שמדובר

מבואר, שרבי מאיר חולק גם על הרישא, שאם אחת אומרת "מת" ואחת אומרת "לא מת", הרי אלו לא ינשאו, אלא שמשנתנו נקטה דבריו בסיפא לרבותא, שאף על פי ששתיהן מודות שאינו קיים, מכל מקום הואיל והן מכחישות זו את זו באופן מיתנה, אסורות הן להינשא. רבי יהודה ורבי שמעון אומרים: הואיל וזו מודות שאין הבעל קיים, ינשאו – שתיהן, שאין זו הכחשה לענין נישואיהן. וכן הלכה (רמב"ם הל' גירושין יב, כד). עד אומר: מת – עד אחד מעיד לאשה שמת בעלה, ועד אחר אומר: לא מת; או אשה אחת אומרת: מת, ואשה אחרת אומרת: לא מת – הואיל ובא העד השני קודם שהתייר להינשא על סמך עדותו של הראשון, או כגון שבאו בבת אחת, הרי זו לא תנשא – אסורה היא להינשא משום ספק. בגמרא מבואר שמה ששנינו בסיפא: "ואשה אומרת לא מת", אפילו צרתה במשמע, וסתם משנתנו כרבי מאיר הסובר, שאם הצרות מכחישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו, כמו שהבאנו לעיל (גמרא ודש"י). ברם, יש דעה אחרת בגמרא, שאם צרה אחת אומרת שמת הבעל ואחת אומרת שלא מת, אף רבי מאיר מודה, שהאומרת "מת" תנשא, שכשם שאין צרה נאמנת להעיד על חברתה שמת הבעל כך אינה נאמנת להעיד עליה שלא מת, ונמצא שאין כאן הכחשה. אבל כשהן מכחישות זו את זו, שאחת אומרת "מת" ואחת אומרת "נהרג", בכגון זה סובר רבי מאיר שעדותן בטלה. וכתוב הרא"ש, שההלכה היא כדעה זו, ומה ששנינו בסיפא: אשה אומרת "מת" ואשה אומרת "לא מת", היינו באשה זרה ולא בצרתה, הלכך לדברי הכל אסורה היא להינשא.

באור משנה ו

האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים – והיתה לה צרה, היינו אשה אחת של בעלה, שנשארה בבית, ובאה – האשה ממדינת הים לבדה, ואמרה: מת בעלי – שם, במדינת הים, תנשא – מתירים לה להינשא על פי עדות עצמה, ותטל כתבתה – וכבר בארנו שמשום תקנת עגונות הקילו חכמים להאמין לה, שכן חזקה על אשה שאינה רוצה לקלקל עצמה ולאסור עצמה על בעלה הראשון ועל זה; וכיון שהתיירה להינשא, הרי היא גובה את כסף כתובתה; וצרתה אסורה – להינשא, שאין מתירים את צרתה על פי עדותה, כמו ששנינו לעיל (משנה ד); ואף על פי שהיא עצמה עושה מעשה ונישאת, מכל מקום חוששים שמא היא מתכוונת לקלקל את צרתה משום "תמות נפשי עם פלשתים" (גמרא). היתה בת ישראל לכהן – היתה צרתה בת ישראל הנשואה לכהן, תאכל בתרומה – בחזקת שבעלה קיים;

גַּם וּכְתֻבָּה לְכָל אַחַת וְאַחַת. גֹּזֵל אֶחָד מֵאִיזָה גֹּזֵל, כָּל אֶחָד אוֹמֵר: אוֹתִי גֹזֵל – מֵנִיחַ גֹּזֵל בִּינִיחַ וּמִסְתַּלֵּק; דְּבָרֵי רַבִּי טְרָפוֹן. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין זֶה דֶּרֶךְ מוֹצִיאָתוֹ מִיַּד עֲבֵרָה, עַד שִׁשְׁלֹם גֹּזֵל לְכָל אֶחָד וְאַחֶד. ח האִשָּׁה שֶׁהִלְכָה הִיא וּבִעֲלָה לְמַדְיֵנָה הֵימָּן, וּבִנְהָ עִמָּהֶם; וּבָאָה וְאָמְרָה: מַת בַּעֲלִי, וְאַחֵר כֶּךָ מַת בְּנִי – נֶאֱמָנָה. מַת בְּנִי וְאַחֵר כֶּךָ מַת בַּעֲלִי – אֵינָה נֶאֱמָנָה. וְחוֹשְׁשִׁים לְדַבְּרֶיהָ, וְחוֹלְצִת וְלֹא מוֹתִיבָמָה. ט גֵּתָן לִי בֶן בְּמַדְיֵנָה הֵימָּן, וְאָמְרָה: מַת בְּנִי וְאַחֵר כֶּךָ מַת בַּעֲלִי – נֶאֱמָנָה; מַת בַּעֲלִי וְאַחֵר כֶּךָ מַת בְּנִי – אֵינָה נֶאֱמָנָה. וְחוֹשְׁשִׁים לְדַבְּרֶיהָ, וְחוֹלְצִת וְלֹא מוֹתִיבָמָה.

פירוש ברטנורא

ח **מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת.** הואיל והיה לה בן ולא היתה בחזקת זקוקה ליבם כשיצאה, השתא נמי כי אמרה מת בעלי ואח"כ מת בני שאין בה זיקת יבם, מהימנא. ואם באה להנשא לשוק, חוששים לדבריה, דשוייתה לנפשה חתיכה דאיסורא לעלמא, וחולצת ולא מתיבמת: ט **ניתן לי במדינת הים.** ומת בני ואחר כך מת בעלי, דלא מפקא נפשה מחזקה קמייא, שאומרת עדיין היא צריכה ליבם, נאמנת ומותרת להתיבם: אינה נאמנת. להנשא לשוק בלא חליצה, דכי הימנוה רבנן לאשה, גבי בעלה הימנוה, משום דייקא ומנסבה, אבל לאפוקי נפשה מיבם לא הימנוה, משום דזמנין דסניא ליה: וחוששים לדבריה. דאפקא נפשה מיבם, וחולצת ולא מתיבמת:

משניות מבוארות – קהתי

לייבום, **אינה נאמנת** – הואיל והיא מפקיעה את עצמה מחזקה הראשונה, אינה נאמנת להתייבם, שיש לחשוש שמא עיניה נתנה ביבם, וחוששים לדבריה – שלא תינשא לאחר עד שתחלוץ, שהרי בדבריה אסרה את עצמה על כל אדם משום זיקת ייבום, וחולצת ולא מתיבמת – מהטעם שבארנו.

באור משנה ט

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא דנה באשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ולא היה להם בן.

נתן לי בן במדינת הים – הלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה שילדה שם בן, ואחר כך הוסיפה ויאמרה: **מת בני ואחר כך מת בעלי** – וזקוקה אני לייבום, **נאמנת** – להתייבם, שהואיל ולא היה לה בן כשהלכה למדינת הים, והיתה מוחזקת שתהא זקוקה לייבום אם ימות בעלה, הרי אף עכשיו אינה מוציאה את עצמה בדבריה מחזקה הראשונה, ולפיכך נאמנת היא, ומותרת להתייבם, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר (הואיל ומפיה בלבד נודע לנו שנוולד לה בן, נאמנת היא בדבריה שהוא מת לפני בעלה). אבל אם אמרה: **מת בעלי ואחר כך מת בני** – ומותרת אני להינשא לכל אדם, **אינה נאמנת** – להפקיע עצמה מזיקת ייבום, מאחר שתחילה היתה מוחזקת שתהא זקוקה לייבום, וחוששים לדבריה – שאסרה את עצמה על היבם, וחולצת ולא מתיבמת – שהואיל ואינה נאמנת, הרי היא חולצת כדי להפקיעה מזיקת ייבום, אבל אינה מתייבמת משום חוששים לדבריה.

כאן בכגון שקידש בביאה, שעבר בזה על איסור מדרבנן, שכן חכמים תיקנו שיקדש אדם את האשה בתחילה בכסף או בשטר ולא בביאה, כמו שמוכא (יבמות נב, א) שרב היה מלקה מי שהיה מקדש בביאה לכתחילה, הלכך חולק רבי עקיבא על רבי טרפון וסובר שקונסים אותו שיתן גט וכתובה לכל אחת ואחת. אבל אם קידש בכסף או בשטר, אף רבי עקיבא מודה שמניח כתובה ביניהן ומסתלק. וכן הלכה. **גזל אחד מחמשה** – אנשים, ואין יודע מאיזה גזל – והוא רוצה להשיב את הגזילה, אבל כל אחד אומר: **אותי גזל, מניח גזלה ביניהן** – כמו שבארנו בענין הכתובה, שמניח את הגזילה בבית דין עד שיתברר מי הוא הנגזל ביניהן. ומסתלק – מהן; **דברי רבי טרפון. רבי עקיבא אומר: אין זו דרך מוציאתו מידי עברה** – של גזל, עד שישלם גזלה לכל אחד ואחד – שרק בדרך זו ישיב בודאי את הגזילה לאותו אדם שגזל אותה ממנו. והלכה כרבי עקיבא.

באור משנה ח

האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ובנה עמהם; ובאה לבדה ממדינת הים, ואמרה: מת בעלי, ואחר כך מת בני – ומותרת אני להינשא לכל אדם, **נאמנת** – הואיל והיה לה בן כשהלכה למדינת הים, והיתה בחזקת היתר להינשא לכל אדם לאחר מיתת בעלה, אף עכשיו כשבאה ואמרה: "מת בעלי ואחר כך מת בני", ונמצא לפי דבריה שבחזקתה הראשונה היא עומדת, שאין עליה זיקת יבם, הריה נאמנת. אבל אם אמרה: **מת בני ואחר כך מת בעלי** – וזקוקה אני

המשך ביאור למס' נדה ליום שבת קודש עמ' א

1 **בהמת קדשים**, שהרי בכור אף הוא קרב במזבח, ובשניהם יש איסורי
2 **הגזל נותר וטמא**. מה שאין כן אדם.
3 מקשה הגמרא: **אדרבה, מאדם הוה ליה למילף, שכן בשניהם**
4 **מדובר על פשוט, ובשניהם לא מדובר דווקא על זכר אלא גם על**
5 **נקבה, ובשניהם אינו קדוש מאליו, ובשניהם מצינו שאינם ניתנים**
6 **לכחן במתנת, שהרי בקרבנות כגון שלמים יש גם חלק הניתן**
7 **לבעלים.** מה שאין כן בכור בהמה שאינו בפשוט, והוא דווקא בזכר,
8 וקדוש מאליו בלדתו, וניתן כולו לכחן. מתרצת הגמרא: **הנך נפישן**
9 **– הדברים שקדשים שוים בהם לבכור מרובים יותר מהדברים**
10 **שקדשים שוים בהם לאדם, לפיכך יש ללמוד את דינם מבכור דווקא,**

יוצא דופן פסול בהם.

11 הגמרא מביאה ברייתא לסייע לרבי יוחנן, שאמר שרבי שמעון מודה
12 בקדשים שיוצא דופן אינו כילוד: **אמר רב חייא ברביה דרב הונא**
13 **משמיה דרבא, תניא דמסייע ליה לרבי יוחנן, רבי יהודה אומר,**
14 **כתוב (ויקרא ו ב) 'זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה' וגו',**
15 **מהתיבות 'על מוקדה' למדנו שכל עולה ואפילו כשירה שנפסלה אם**
16 **עלתה על המוקד שבמזבח לא תרד, אבל התיבות 'זאת' 'היא' והאות**
17 **ה"א שבתיבה 'העולה' הרי אלו שלשה מיעוטין, שכן משמע מן**
18 **שהדין שאם עלתה לא תרד הוא רק בעולה הזאת הכשירה הנזכרת**
19 **בפרשה ולא בעולה אחרת שהיתה כשירה ונפסלה,**
20

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

מעלה עשן. עשב שהוא מעלה עשן
ראיתי כנגדי: מגילת סמנין. שכתובין
בה שמות סמני הקטורת: מכאן אמר
בן עזאי. ממעשה בית גרמו ובית
אבטינס שבקשו חכמים לדחותם
ממקומם ולא יכלו: בשמך יקראוך. לא
ידאג אדם לומר פלוני יקפח פרנסתי
כי על כרחך בשם יקראוך לבא ולשוב
במקומך: ומשלך יתנו לך. כלומר לא
משלהם הוא מתנה אלא מזונות
קצובים לך מן השמים: ואין מלכות
נוגעת בחברתה. משהגיע זמן המלכות
ליפול ותעמוד אחרת לא יאחר זמן
כמלא נימא אלא מי שזמנה ליפול
בלילה נופלת בלילה שנאמר (דניאל
ה) ביה בליליא איתקטל בלשצר
ושזמנה ביום נופלת ביום שנאמר
(יחזקאל ל) ובתחפנחס חשך היום: לבין
הנימין. בין חליקת נימת השפה נגד
מחיצת החוטם: נוקרים כבת ראש.
נרתעין מהכרעת הקול: רקיבות.
רדולי"א חלודה ככלי ברזל שאין
משתמשין בו: דלא מסקי בשמייהו. לא
יקרא אדם לבנו שם אדם רשע:

דף לח עמ' א: אמר רבי עקיבא, (פעם אחת) סח לי רבי ישמעאל בן לוגא,
פעם אחת יצאתי אני ואחד מבני בניהם של משפחת בית אבטינס לשדה
ללקט עשבים, וראיתי (ששחק ובכה) [שבכה ושחק]. אמרתי לו, מפני
מה בכית. אמר לי, כבוד אבותי נזפרתי. אמרתי לו, ומפני מה שחקת. אמר
לי, שעתיד הקדוש ברוך הוא להחזירה לנו כשיבנה המקדש. אמרתי לו, ומפני
מה נזפרת בכך. אמר לי, העשב מעלה עשן נראה לי כנגדי. אמרתי לו הריאהו
לי, אמר לי, שבועה היא בידינו שאין מראין אותו לכל אדם.

אמר רבי יוחנן בן נורי, פעם אחת מצאתי זקן אחד ומגילת סממנין
[שכתוב בה שמות סימני הקטורת] בידו. אמרתי לו מאין [מאיזה משפחה] אתה.
אמר לי, מבית אבטינס אני. אמרתי לו ומה בידך, אמר לי מגילת סממנין.
אמרתי לו הריאהו לי, אמר לי כל זמן שבית אבא היו קיימין לא היו מוסרין
אותו לכל אדם, ועכשיו שכבר אינם קיימים הרי הוא לך והזהר בה.
וכשבאתי וסחתי דברי לפני רבי עקיבא, אמר לי, מעתה הוברר שכוונתם
היתה לשם שמים, ואסור לספר בגנותן של אלו.

מכאן [ממה שהחזירו את בית גרמו ובית אבטינס לאומנתם] אמר בן עזאי, אל ידאג
אדם לומר פלוני יקפח פרנסתי, כי על כרחך בשמך יקראוך, ובמקומך ישיבוך -
יקראוך לשוב למקומך,

דף לח עמ' ב: ומשלך [ממזונות הקצובים לך] יתנו לך - פרנסתך קצובה לך משמים
ולא הם נותנים לך מתנה, שאין אדם נוגע במוכן לחבירו, וכן אין מלכות נוגעת
במלכות חבירתה, ומשהגיע זמן מלכות ליפול והשניה לעמוד, לא יתאחר נפילת הראשונה
אפילו כמלא נימא.

שנינו במשנה: הוגרס בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד. תנא, כשהוא
[הוגרס בן לוי] נותן קולו בנעימה - מאריך בקול, על ידי שמכניס גודלו לתוף
פיו, ומניח אצבעו בין הנימין - בין חלוקת שערות שפמו מול מחיצת האף, ומגביה

קולו במתיקות כה גדולה, עד שהיו אחיו הכהנים נזקרים [נרתעים] בבת ראש [בפתע] לאחוריהם מהכרעת הקול.
ביאור אומנותו של בן קמצר: תנו רבנן, בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב. אמרו עליו שהיה נוטל ארבעה
קולמוסין בין אצבעותיו, ואם היתה תיבה של ארבע אותיות [שם הויה] היה פותחה בבת אחת, עד שלא היתה
אות נכתבת בלא חברתה, ורצו שלא יהיה אפילו רגע שהשם יהיה חסר. אמרו לו חכמים לבן קמצר, מה ראית שלא ללמד. ולא
ענה תשובה על כך. מסכת הברייטא: כולן [בית גרמו בית אבטינס והוגרס] מצאו תשובה לדבריהם למה לא רצו ללמד, ואילו
בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו. ולפיכך על הראשונים [בית גרמו בית אבטינס והוגרס] נאמר 'זכר צדיק לברכה',
ועל בן קמצר וחביריו נאמר 'ושם רשעים ירקב'.

מבאר הגמרא: מאי 'ושם רשעים ירקב'. אמר רבי אלעזר, לומר שרקביבות [חלודות] תעלה בשמותן, על ידי דלא
מסקינן בשמייהו - שאין אנשים קוראים לבניהם על שמם, שאין לקרוא על שם רשע.

המשך ביאור למס' נדה ליום ראשון עמ' א

1 מאי לאו - וכי אין הכוונה שהיא מהורה גמורה אפילו מדרבנן,
2 ומבואר בדברי רבא, ששכבת זרע של נכרי טהורה.
3 דוחה הגמרא: אפשר שלא זו כוונת המשנה, אלא כוונתה שהשכבת
4 זרע מהורה מדרבנן, אבל באמת היא טמאה מדרבנן, ושלא

5 כדברי רבא.
6 הגמרא מביאה ראיה נוספת לדברי רבא: תא שמע, שכך שנינו
7 בתוספתא (מקואות פ"ו ה"ד), נמצאת אומר, ששכבת זרע של
8 ישראל טמאה בכל מקום שהיא נמצאת,

רַגְלָהּ הָיָה – המעשה הזה אירע באחד משלשת הרגלים, וְמוֹמָתָא עִם
הָאֶרֶץ בְּרַגְלָהּ בְּתַהֲרָה שְׂוִינָהּוּ רַבָּנָן – חכמים החשיבו אותה כטהרה,
והינינו שלא גזרו עליו טומאה ברגל, וכל זה בעם הארץ שאינו צדוקי,
שדרך אשתו להראות דם לחכמים, ואין לחשוש שהוא בועל נדה,
אבל צדוקי שאשתו אינה מראה דם לחכמים, אף על פי שברגל אינו
טמא בטומאת עם הארץ, הוא טמא בטומאת בועל נדה, ולכן הכהן
גדול הלך לשאול את אשת הצדוקי, אם היתה טמאה משום נדה.
ומצינו מקור ואסמכתא שעמי הארץ אינם טמאים ברגל, דְּבִתְיָב
במעשה של 'פילגש בגבעה' (שופטים כ יא), וְיִאֲסֹף כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל
אֶל הָעִיר בָּאִישׁ אֶחָד חֲבֵרִים, ומבואר שחֲבֵרָתוֹב עֲשָׂאן כּוֹלֵן
כ'חֲבֵרִים' – שאינם עמי הארץ, ויש ללמוד מכך שבזמן שישראל
נאספים למקום אחד, כגון ברגל, כולם נחשבים חברים ואינם
מטמאים.

משנה

להבנת המשנה יש להקדים כמה דינים:

א. דמה של נדה חובה, מטמא בין כשהוא לח ובין כשהוא יבש, אבל
מעיינותיה, כגון רוקה ומי רגליה, מטמאים רק כשהם לחים.
ב. מן התורה נכרי ונכרית אינם מטמאים בזיבה, אבל חכמים גזרו
עליהם שיהיו תמיד כזבים, ולכן רוקם ומי רגליהם טמאים, ויתבאר
במשנה האם גזרו גם על דם נכרית, ובאיזה אופן.
ג. היולדת יש לה 'ימי טומאה' וימי טהרה', כלומר, יולדת זכר טמאה
שבעה ימים, ואחר כך שלשים ושלשה ימים דמיה טהורים, ויולדת
נקבה טמאה שבועיים, ושישים ושישה ימים דמיה טהורים (ויקרא יב
ב-ה). ויתבאר במשנה מה דינה של יולדת שעברו ימי טומאתה ולא
טבלה.

ד. מעיינות מצורעת הם אב הטומאה, ויתבאר במשנה האם 'דם
טהור' שלה טמא כאחד ממעיינותיה.

המשנה דנה בכמה אופנים של דם שאינו מטמא מדין דם נדה, אך
יתכן שמטמא מטעם אחר: דם שראתה עוֹבְדָת בּוֹכְבִּים, וְדָם טַהֲרָה
שֶׁל מְצוֹרְעָה, כגון שילדה ולאחר שבועיים טבלה, ואחר כך
נצטרעה, וכעת אינה טמאה אלא משום הצרעת, בֵּית שְׁמַאי
מְטַהְרִים דמים אלו, שדם נכרית מן התורה טהור, ואף חכמים לא
גזרו עליו, ודם טהור של מצורעת אינו מטמא מדין 'מעין' וכמו רוקה
ומי רגליה, משום שרק דבר שמתאסף ואחר כך יוצא נחשב 'מעין',
ודם אינו כך. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, בשני המקרים דין הדם בְּרוֹקָה
וּבְמִימֵי רִגְלֶיהָ, שמטמאים רק כשהם לחים. וטעמם הוא, שאף על פי
שדם נכרית אינו טמא מן התורה, גזרו עליו חכמים טומאה, שהרי
גזרו על הנכרים שיהיו כזבים, אלא שעשו היכר ביניהם, שדם נכרית
מטמא רק כשהוא לח, ודם ישראלית מטמא גם יבש. ולגבי דם טהרה
של מצורעת סוברים בית הלל שיש ריבוי מיוחד שיש לו דין מעין,
אף על פי שאינו מתאסף ויוצא (כמבואר בגמרא ע"ב).

המשנה מביאה מחלוקת נוספת בין בית שמאי לבית הלל: דם
הַיּוֹלְדֶת שעברו ימי טומאתה, והגיעו הימים שדמה טהור, אלא שֶׁלֹא
טַבְּלָה עדיין טומאת הילדה, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, דם זה דינו
בְּרוֹקָה וּבְמִימֵי רִגְלֶיהָ, שמטמאים רק כשהם לחים, משום שמן
התורה דמה טהור, שהתורה תלתה את הטהרה רק בימים ולא
בטבילה, והרי עברו הימים והדם טהור, אלא שחכמים גזרו עליו
שיהיה טמא כשהוא לח, משום שחששו שאם נטהר את דמה בימי
הטהרה, יבואו לטהר את דמה גם בימי הטומאה, אבל לא גזרו
שיטמא כשהוא יבש, משום שרצו שיהיה היכר שדם זה אינו טמא
אלא מדרבנן, ולא יבואו לשרוף מחמתו תרומה וקדשים. וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים, דם זה מְטַמֵּא לַח וְיָבֵשׁ – אפילו יבש, משום שלשיטתם
התורה טיהרה את הדם רק אם טבלה כשהגיעו ימי טהרתה, וזו שלא
טבלה דמה טמא מן התורה.

מסיימת המשנה: וּמוֹדִים בֵּית שְׁמַאי בְּיּוֹלְדֶת בּוֹבֵב – בשעת זיבתה,
שצריכה לספור שבעה נקיים לפני שתטהר, ולא ספרה, שֶׁהִיא
מְטַמְּאָה – שדמה מטמא לַח וְיָבֵשׁ, משום שדמה של זבה לעולם

טמא מן התורה, עד שתספור שבעה נקיים.

גמרא

שנינו במשנה, שלדעת בית שמאי דם נכרית טהור. מקשה הגמרא:
וְלִית לָהּ לְבֵית שְׁמַאי – וכי בית שמאי חולקים על מה ששנינו
בברייתא, נאמר בתורה (ויקרא טו ב) 'דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵיהֶם אִישׁ אִישׁ בִּי יִהְיֶה זָב', ומדייקת הברייתא, שדווקא 'בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל' מְטַמְּאִין בְּזִיבָה, וְאִין הָעוֹבְדִים בּוֹכְבִּים מְטַמְּאִין בְּזִיבָה, אֲכַל
נָזְרוּ עֲלֵיהֶם חֲכָמִים שִׁיתִּיו בְּזִיבָה לְכָל דְּבָרֵיהֶם – לכל דיני זב, כדי
שלא יהיה תינוק ישראל מצוי אצלם, ויביאורו לידי משכב זכור, ולא
מסתבר שבית שמאי נחלקו על גזירה זו.

מתרצת הגמרא: אָמְרִי לָךְ – יענו לך בית שְׁמַאי (ההוא בּוֹכְבִּים
אֵיתָמֵר – גזירה זו דווקא בנכרים זכרים נאמרה, דָּא בְּנִקְבּוֹת
נכריות), הִיכִי לְעֵבֶד – כיצד נגזור על דם הנכרית, לִיטְמָא – אם
נאמר שיהיה טמא לַח וְיָבֵשׁ, נמצא ששְׁעִיתוֹ בְּדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵלִית
הטמא מן התורה, ויש לחשוש שישרפו מחמתו תרומה וקדשים, כיון
שאין הבדל בינו לדם ישראלית, ואם נאמר בבית הלל דְּלִיטְמִי לַח
וְלֹא לִיטְמִי יָבֵשׁ, חֲלָקָה בְּשֶׁל תוֹרָה – יש לחשוש שיבואו לחלק גם
בדם ישראלית הטמא מן התורה, ויאמרו שגם הוא מטמא רק לַח,
ומחמת טעמים אלו שייור חכמים את דם הנכרית ולא גזרו עליו שום
טומאה, כדי שיהיה היכר שטומאת נכרים היא רק מדרבנן, ולא יבואו
לשרוף מחמתה תרומה וקדשים.

מקשה הגמרא: אִי הֵכִי, שזהו טעמם של בית שמאי, רִוְקָה וּמִימֵי
רִגְלֶיהָ של נכרית נְמִי הִיא לָנוּ לטהר, ומדוע אמרו חכמים שמטמאים
כשהם לחים, הרי גם בזבה ישראלית הדין הוא כך וכמבואר לקמן
(נד:), ויש לחשוש שיבואו לשרוף מחמתה תרומה וקדשים. מתרצת
הגמרא: בֵּינָן דְּעוֹבְדִין הִיבְרָא בְּרָמָה – כיון שעשינו הבדל בין
ישראלית לנכרית, בכך שטיהרנו את דם הנכרית, מִידַע יָדַע –
ממילא הכל יודעים דְּרוֹקָה וּמִימֵי רִגְלֶיהָ של נכרית, מטמא רק
מדרבנן, ואין לחשוש שיבואו לשרוף מחמתה תרומה וקדשים.

שואלת הגמרא: מדוע חכמים לא עשו להיפך, וְלִעֲבִיד הִיבְרָא –
שיעשו היכר בְּרוֹקָה וּמִימֵי רִגְלֶיהָ של הנכרית, שיהיו טהורים
לגמרי, וְלִטְמִי לְדָמָה – ויטמאו את דמה. מיישבת הגמרא: רִוְקָה
וּמִימֵי רִגְלֶיהָ דְּשִׁבְיָתִי – שהם מצויים יותר מדמה, נָזְרוּ בָהּ רַבָּנָן –
חכמים גזרו עליהם, אבל דָּמָה דְּלֹא שִׁבְיָתָא כמו רוקה ומימי רגליה,
לֹא נָזְרוּ בֵּיהּ רַבָּנָן, ובו העמידו את ההיכר.
הגמרא מבארת דין זיבה וקרי של נכרי: אָמֵר רַבָּא, זֹבֵב טָמֵא אֶפִּילוּ
לְדַעַת בֵּית שְׁמַאי, שאף על פי שהם מטהרים דם נכרית, מודים הם
שטיפת זיבה של נכרי זכר, מטמאת אחרים במגע, ואילו קְרִי וְטָהוֹר
– שכבת זרע שלו טהורה אֶפִּילוּ לְדַעַת בֵּית הַלֵּל, שמטמאים דם
נכרית.

מבאר רבא: הטעם שזֹבֵב טָמֵא אֶפִּילוּ לְבֵית שְׁמַאי, משום שחכמים
גזרו עליו, ולא חששו שמא ישרפו מחמתו תרומה וקדשים, דָּהָא
אֵיבָא לְמַעְבְּד הִיבְרָא – שהרי אפשר לעשות היכר בינו לישראל,
כפי שבאמת עשו בְּכָךְ שֶׁקְרִי טָהוֹר. והטעם שֶׁקְרִי טָהוֹר אֶפִּילוּ
לְבֵית הַלֵּל, משום דְּעוֹבֵד בֵּיהּ רַבָּנָן הִיבְרָא – חכמים עשו בו היכר
זה, כדי שידעו שטומאתו מדרבנן, כִּי הִיכִי דְּלֹא לְשֹׂרֵף עֲלֶיהָ – כדי
שלא ישרפו מחמתו תְּרוּמָה וְקָדְשִׁים].

שואלת הגמרא: היה לחכמים לעשות להיפך, וְלִעֲבִיד הִיבְרָא בּוֹבֵב
של הנכרי שיהיה טהור, וְלִטְמִי לְקְרִי. מיישבת הגמרא: זֹבֵב דְּלֹא
תָּלִי בְּמַעֲשֶׂה – שאינו תלוי במעשה שעושה הזב, אלא מעצמו שותת
ויוֹרֵד, נָזְרוּ בֵּיהּ רַבָּנָן, אבל קְרִי דְּתָלִי בְּמַעֲשֶׂה שעושה הבעל קרי,
לֹא נָזְרוּ בֵּיהּ רַבָּנָן.

הגמרא מבקשת להוכיח כדברי רבא: לִימָא מְסִייע לִיה – האם נאמר
שיש הוכחה לדברי רבא ממה ששנינו במשנה (מקואות פ"ח מ"ד),
עוֹבְדָת בּוֹכְבִּים שֶׁפִּלְטָה שִׁכְבָתָה וְרַע שְׁקִיבָלָה מִיִּשְׂרָאֵל, השכבת ורע
טְמֵאָה, וּבֵית יִשְׂרָאֵל שֶׁפִּלְטָה שִׁכְבָתָה וְרַע שְׁקִיבָלָה מִן הָעוֹבְדִים
בּוֹכְבִּים, השכבת ורע טְמֵאָה, ומבואר ששכבת זרע של נכרי טהורה.

נדה. פרק רביעי – בנות כותים דף לד עמוד א – מותך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קיג רש"י

1 לא טביל, היה טמא מטעם מגעו, דהא מוקי ליה בכותי ערום. והא דנקט "ודרס",
2 ולא נקט "ונגע" – משום דמתניתין איירי בתחתונ. ואין להקשות ולקומה בדלא
3 טבל, ובגון שיש דבר מפסיק בין בגדי חבר לרגליו של כותי – דהא על כרחך
4 איצטרך לאוקמי בטבל, כי היכי דליתוי ספק ספקא. דאי לא טבל – מה לי בעל
5 בקרוב, מה לי ברחוק. וכן משמע בפרק רביעי
6 דמטב טהרות, ונתן הגגבים שנכנסו בבית
7 – אין טמא אלא מקום רגלי הגגבים. ומה הם
8 מטמאין? אובלין ומשקין וכלי חרס פתוחים.
9 אבל משכבות ומושבות וכלי חרס המוקף
10 צמיד פתיל – טהורים. ואם יש עמדם גוי או
11 אשה – הכל טמאין. משמע דאין עם הארץ
12 ערשה משכב ומושב, ואין מטמא בהיטס. והא
13 דקתני (שם פרק ח משנה א): הדר עם עם
14 הארץ בחצר, ושכח כלים בחצר – אפילו
15 חביות המוקפות צמיד פתיל, הרי אלו טמאין.
16 היינו משום אשתו. וכן הא דנתן בתוספתא
17 דחגיגה (פרק ג): ספק רשות עם הארץ,
18 מדרסו והיטסו – טהורין לחולין, וטמאין
19 לתרומה. היינו נמי משום חששא דהא
20 ומיירי ההיא דטהרות נמי לתרומה. והא
21 דבגדי עם הארץ מדרס נמי לפרושים, היינו
22 משום דהיישון שמא יטבחה עליהם אשתו
23 נדה. והרב רבינו משה מפונטיוו היה מפרש:
24 דלשום דבר לא עשו עם הארץ כוב, ואינו
25 מטמא אלא משום בגדי שישבה עליהן
26 אשתו נדה, והרי הוא נושא את המדרס.
27 וצינורא שלו טמא – לפי שנגעה בשפתיו,
28 ולא משום מעין. ולא נראה: דאם כן, למה
29 ליה למימר לעיל "אי משום טומאת עם
30 הארץ, הא טביל ליה", דכיון דעל כרחך
31 איירי בערום כדפירשתי לעיל, אפילו לא
32 טביל ליה – לא מטמא, כיון שפירש שן
33 המדרס, כדתנא בתורת כהנים שהבאתי
34 לעיל: ועוד: גבי צדוקי דהבא, דפרקי: "תפוק
35 ליה משום צינורא דעם הארץ", פירושו: ומה
36 הריח במה שקדם אצל אשתו? הוא אם
37 בעל נדה הוא – נטמא הוא ובגדיו כנושא
38 רוקו של זב, ואי משום צינורא דעם הארץ –
39 לא נטמא אלא הבגד לחוד משום משקה
40 שמשמא כלי מדרבנן. לויטמא לח ולא יבש
41 חילקת בשל תורה – אף על גב דרס יולדת
42 שלא בטלה דטהורה מן התורה, אמרי בית
43 שמאי דמטמא לח ולא יבש – התם ידעי,
44 כיון שעברו ימי לידה, דאין דמה [טמא] מן
45 התורה. אבל גויה שעשאה כנדה, שהרי הם כובין, ואי מחלק בדמה – אתי לחלק
46 בשל ישראל. ורס טהרה של מצורעת, שטהור לגמרי – אין לחוש, שלא החמירו
47 בה, כיון דכבר טבלה, ורס טהור הוא.
48 וזוהי טמא דעבדי היכרא בקרי – ואם תאמר: ואמאי לא שרפינ? הא שרפינ על
49 ספק רוקו דעם הארץ, פרק קמא דשבת (טז), כל שכן בזבוב של גווי יש
50 לומר: דבעם הארץ שורפין – משום דאית ביה דררא דטומאה דאורייתא, אם הוא
51 זב או בעל נדה. אבל גוי אין לו שום טומאה דאורייתא.

כי

1 דעברו ימי לידתה דרס טהור הוא. ובית הלל אומרים מטמא לח יבש – דטומאתן מן התורה כל זמן שלא טבלה, דקסברי: ביומי וטבילה תלא רחמנא. גמרא גווי עליהן
2 שיהו כובין לכל דבריהן – משום שלא יזא תינוק ישראל רגל אצלו במשכב זכור. עשיתו בשל תורה – דכיון דליכא היכרא, אתי למשרף עליה תרומה וקדשים. לויטמא
3 לח ולא יבש – כדקאמריהו. חלקת בשל תורה – אתי לחלק בדרס ישראלית שהוא של תורה ולמימר: דמטמא לח ולא יבש. הילכך שיהיה, ולא גזור בה שום טומאה, כי
4 היכי דניהוי היכרא לטומאת גוים דמדרבנן היא, ולא נשרוף עליה תרומה. אי הכי רוקה וימימי רגליה נמי – דלגבי ישראלית לח ולא יבש, כי מטמית להו בגויה, עשיתו
5 בשל תורה דקיימא לן בפרק "דמ נדה" (נדה נהא), רוקו וניעו – מטמאין לחין ולא יבשין, ועבדי היכרא ברוקה דגויה וימימי רגליה לטהרן לגמרי. דם – לגבי רוק לא שכיח
6 חשיב ליה. זבוב – של גוי. טמא אפילו לבית שמאי – דמקילי בדרס האשה בזבוב של זכר, מדרס שהטיפה מטמא אחרים במגע. קריי טהור אפילו לבית הלל – עבדי ביה
7 היכרא, דלידעו דטומאת גוים דרבנן. דבית הלל נמי היכרא בעו, כדאמרין בדרס הגויה ברוקה ובמימי רגליה, ולא טמאוו לחו ויבש כישראלית. וגבי זב, דגבי ישראל נמי כל
8 טומאותיו לחין ולא יבשין, אי לא מטהרי חרא מיניהו לגמרי – ליכא היכרא. קריי תלוי במעשה – אין קרי בא אלא על ידי דימום. גויה שפליטה ב' טמאה – השכבת
9 זרע, אבל בגויה לא שייכא בה טומאה כבהמה דעלמא. טהורה – הטיפה (אלא) קריי טהור.

ואפילו

1 רגל הוה וטומאת עם הארץ – דלאו צדוקי, דדרך אשתו להראות דם. כטהרה
2 שוניהו רבנן – ברגל. אבל צדוקי, דסתמא בועל נדה הוא, נד נמי דטומאת עם
3 הארץ – ליכא, טומאת בועל נדה – איכא. ויאסף וגו' – בפלגש בגבעה כתיב,
4 ומיניה שמעינן: בכל זמן שישראל נאספים למקום אחד – קרי להו "חברים", ורגל
5 היינו אסיפה. משנה בית שמאי מטהרין –
6 בדרס גויה. אף על גב דברוקה ובמימי רגליה
7 מדרס דחבמים גזור עליהם להיות כובין לכל
8 דבריהם, אפילו הכי דמה טהור. וטעמא
9 מפרש בגמרא: דשיירו בה רבנן, למיהוי
10 היכרא דטומאתה מדרבנן. ורס טהור של
11 מצורעת – ואף על גב דמעיינות מצורעת,
12 כגון רוקה וימימי רגליה, הוי אב הטומאה,
13 כדאמר ב"המפלת" (נדה כחב): "לזכר" –
14 לרבות מצורע שמעיינותיו טמאים בשל זב,
15 דכתיב ביה "וכי ירוק חזב בטהור", אפילו הכי
16 דם טהור שלה טהור, דלאו מעיין הוא.
17 דרומאי דרוק בעינן, שמתעגל וירצא,
18 כדאמרין בפרק שני (נדה יטב), גבי דם
19 הירוק. ובית הלל אומרים ברוקה ובמימי
20 רגליה – שמשמאין לחין ואין מטמאין יבשין,
21 גבי דם גויה מטמא מדרבנן, שגורו עליהן
22 שיהו כובין לכל דבריהם. והך היכרא הוא
23 דעבוד בה, דאילו דיהאילית – מטמא לח
24 ויבש, ודגויה – לח ולא יבש. ברוקה ובמימי
25 רגליה, דאמר לקמן בפרק "דמ נדה" דאין
26 מטמאין יבשין. ורס טהור של מצורעת נמי,
27 אף על גב דרס לאו מעיין הוא – דין מעיין
28 אית ליה, דרחמנא רבייה, כדאמר בגמרא.
29 דם היולדת – שעברו ימי טומאת לידה, ולא
30 טבלה. בית שמאי אומרים ברוקה ובמימי
31 רגליה – מטמא לח, ואינו מטמא יבש. והכי
32 תני לה בהדיא בתוספתא דעניות, ונדה כל
33 זמן שלא טבלה – הרי היא בנדה לכל
34 דבריה. הלכך רוקה וימימי רגליה –
35 בטומאתן. ולקמן בפרק "דמ נדה" (נדה א),
36 ילפינן מקראי דאין רוק של זב מטמא יבש.
37 ודמה נמי, אף על גב דרס טהור הוא לבית
38 שמאי, כדאמר בגמרא דיבומי תלוי רחמנא,
39 והא מלו. ומשום מעיין נמי ליכא לטמאיהו,
40 דהא אין מתעגל וירצא, אפילו הכי רבנן גזור
41 עליה, הואיל וטמאה היא, גורה לאחר שבעה
42 אטו תוך שבעה. ומיהו לא גזור עליה שטמא
43 לח ויבש כלפני שבעה, דעבוד בה היכרא
44 דלידעו דטומאתה מדרבנן, ולא נשרוף עליה
45 תרומה וקדשים. דף על גב דגבי דם גויה לא אמרי בית שמאי הכי, אלא מטהרי

1 לגמרי, והיינו טעמא כדאמר בגמרא: משום דהיישון דלמא אתי לחלק בשל תורה,
2 ולמימר מטמא לח ולא יבש. התם הוא דכל טומאת גוי – דרבנן, כדי שלא יהו
3 ישראל רגילין אצלן במשכב זכור. וכיון דטמאו מגען ורוקן וימימי רגליהן, ואיכא
4 הרחקא טובא, הלכך טהרו את דמה לגמרי להיכרא, דלידעו דטומאת רוקה וימימי
5 רגליה דרבנן, דלא נשרוף תרומה עליהו. ולא חלקו בדמה, דילמא אתי לחלק בשל
6 תורה. אבל הכא – אין כאן מדרבנן אלא דם לבדו, שהוא דם טהור, הלכך גזור
7 ושור בה להיכרא, דליכא למיחש דלמא אתי לחלוקי בשל תורה, דהכל יודעין דכיון
8 דעברו ימי לידתה דרס טהור הוא. ובית הלל אומרים מטמא לח יבש – דטומאתן מן התורה כל זמן שלא טבלה, דקסברי: ביומי וטבילה תלא רחמנא. גמרא גווי עליהן
9 שיהו כובין לכל דבריהן – משום שלא יזא תינוק ישראל רגל אצלו במשכב זכור. עשיתו בשל תורה – דכיון דליכא היכרא, אתי למשרף עליה תרומה וקדשים. לויטמא
10 לח ולא יבש – כדקאמריהו. חלקת בשל תורה – אתי לחלק בדרס ישראלית שהוא של תורה ולמימר: דמטמא לח ולא יבש. הילכך שיהיה, ולא גזור בה שום טומאה, כי
11 היכי דניהוי היכרא לטומאת גוים דמדרבנן היא, ולא נשרוף עליה תרומה. אי הכי רוקה וימימי רגליה נמי – דלגבי ישראלית לח ולא יבש, כי מטמית להו בגויה, עשיתו
12 בשל תורה דקיימא לן בפרק "דמ נדה" (נדה נהא), רוקו וניעו – מטמאין לחין ולא יבשין, ועבדי היכרא ברוקה דגויה וימימי רגליה לטהרן לגמרי. דם – לגבי רוק לא שכיח
13 חשיב ליה. זבוב – של גוי. טמא אפילו לבית שמאי – דמקילי בדרס האשה בזבוב של זכר, מדרס שהטיפה מטמא אחרים במגע. קריי טהור אפילו לבית הלל – עבדי ביה
14 היכרא, דלידעו דטומאת גוים דרבנן. דבית הלל נמי היכרא בעו, כדאמרין בדרס הגויה ברוקה ובמימי רגליה, ולא טמאוו לחו ויבש כישראלית. וגבי זב, דגבי ישראל נמי כל
15 טומאותיו לחין ולא יבשין, אי לא מטהרי חרא מיניהו לגמרי – ליכא היכרא. קריי תלוי במעשה – אין קרי בא אלא על ידי דימום. גויה שפליטה ב' טמאה – השכבת
16 זרע, אבל בגויה לא שייכא בה טומאה כבהמה דעלמא. טהורה – הטיפה (אלא) קריי טהור.

כ" קמביעא ליה לאחר שלשה - אף על פי שהתלמוד קבעו בדברי רב פפא בשבת פרק "רבי עקיבא" (פ"ב), אינו מדברי רב פפא, כדמשמע הכא. וכי האי גוונא אשבחן פרק "המקביל" (בבא מציעא ק"ב), דבעו מרב ששת: קבלן עובר ב"בל תליך" או לא? אומן קונה בשבח בלי, והלואה היא. או אינו קונה, ושכירות היא. אמר להו:

עובר. וב"הגחול קמא" (בבא קמא צ"א) מוקי לה ההיא בעיא בשליח דאגרת, דלא שייך אומן קונה בשבח בלי. אי נמי יש לומר: דהכל מדברי רב פפא, והכא סבר המקשה דרב פפא בעי בין תוך שלשה בין לאחר שלשה, מי אמרין וכיון דאכלי שקצים ורמשים - אף בתוך שלשה מסירה, וטהור. או דלמא כיון דלא דייגי במצות - אף אחר שלשה טמא. **אם** אינו ענין לזכר תנהו ענין לנקבה - ואם תאמר: ולוקי ליה בדם מגופתו או יוצא מפיו או מנחיריו ושאר משקין שבו שאינו מעין, דמטהר לקמן בפרק "דם הנדה" (נ"ה). כובי? ויש לומר: דלא בעי לאוקמיה בהו, משום דלא אשכחן בהו טומאה בשום מקום. אבל דם טהור דמי לדם נדה, אפילו למאן דאמר שני מעניות הן. **ובית** הלל נפקא להו מזאת תורת הוב - הוה מצי למימר מ"איש איש" אלא דבעי לאוקמי בית הלל אפילו כמאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם.

מקום זיבה מעין הוא או לא - ואם תאמר: דבפרק "דם הנדה" (נדה נ"א) משמע דזוב לאו מעין הוא. דאמר: ונילף מ"זוהר" שאינו מתעגל? ויש לומר: דהתם קאמר ונילף מ"זוהר", אי לאו מעין הוא. אי נמי: אף על גב דאינו מתעגל, כדקאמר התם, מכל מקום בעי ליה הכא אי כמעין הוא, ורבינן ליה במצורע מקרא ד"לזכר" כמו שאר מעניות, כיון דזוב אית ליה לזוב טומאה חמורה כמו ברוק ומימי רגליו.

אילימא כזב גרידא לאחרים גורם טומאה - תימה: וכי לא ידע רבא סיפא דברייא, דקתני בה בהדיא, לקמן בפרק "דם הנדה" (נדה, א); שיער המשתלח יזכיה? לאחרים.

שמאי? - זכר מנקבה לא אחיא, דאיכא למיפרך: מה לנקבה - שכן מממאה מאונם, תאמר בזכר דלא. - ובית הלל? קיימי במצורע ופרכי מילי דזב? - ובית שמאי? - שום טומאה פרכי. ואיבעית אימא, אמרי לך בית שמאי: האי "לזכר" מיבעי ליה, "לזכר" - כל שהוא זכר, (האי) בין גדול בין קטן. - ובית הלל? - נפקא להו מ"זאת תורת הזכר" - בין גדול בין קטן. אמר רב יוסף, כי פשיט רבי שמעון בן לקיש בזב, בעי הכי: ראייה ראשונה של זב קטן, מהו שתטמא במצורע? "זאת תורת הזכר ואשר תצא ממנו שכבת זרע" אמר רחמנא, כל ששכבת זרע שלו מטמא - ראייה ראשונה שלו מטמאה, והאי - כיון דשכבת זרע שלו לא מטמאה - ראייה ראשונה נמי לא תטמא. או דילמא: כיון דאילו איהו חיו תרתי - מצטרפא, מטמאי? אמר רבא: תא שמע, "זאת תורת הזכר" - בין גדול בין קטן, מה גדול - ראייה ראשונה שלו מטמא, אף קטן - ראייה ראשונה נמי מטמא. בעי רב יוסף: ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשאה? מקום זיבה מעין הוא - ומטמא, או דילמא לאו מעין הוא? אמר רבא: תא שמע, "זובו טמא הוא" - לימר על הזוב שהוא טמא. במאי? אילימא בזב גרידא לאחרים.

לקמייא, טומאת שבעה כדן זב בעל שתי ראיות. מטמא - נמי כשל גדול טומאת ערב בקרי. ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא - של איש טהור לא תבעי לך, ואפילו באדם טהור שטמא במשא, כדאמר לך, דודאי לא מטמא במשא. דאיתקש לקרי, וקרי לא מטמא במשא, כדתנן בפרק קמא דמסכת כלים. ושניה נמי לא תבעי לך, ואפילו באדם טהור שטמא במשא, כדאמר לקמן בפרק "דם הנדה" (נדה נ"א). זוב מטמא במשא, וילף לה מ"זובו טמא הוא". ההוא בראייה שניה כתיב, דמנה הכתוב שתיים, זוב בעל שתי ראיות - זב גמור הוא לטומאה, אלא שאין טעון קרבן. כי תיבעי לן ראשונה, דבארם דעלמא - לא מטמא אלא במגע, הכא במצורע מאי? מקום זיבה מעין הוא, ואיתריב מ"לזכר" לרבות מצורע למעיותו, ומעיותו מטמא במשא, כדאמר בפרק "דם הנדה" (נדה נ"ה). "וכי ירוק חוב בטהור" - במה שביד טהור. או לאו מעין הוא - והוא כשאר ראייה ראשונה של כל אדם, דבמגעו מטמא. **וזב טמא** - היינו ראייה שניה, שהרי מנה הכתוב שתיים: "זב מבשרו זכר טמא". לימר על הזוב שהוא טמא - ואמר ב"דם הנדה" (שם נ"ה, א) דהאי קרא לרבות למגע, לא איצטרך, דלא גרע משכבת זרע, אלא למשא. **אילימא כזב גרידא** - דלאו מצורע, למא לי קרא לטיפה עצמה, פשיטא?

לאחרים

ואפילו במעי גויה - שאם תפלטנו על הגדל, תטמאנו. חוץ ממעי רגליה שבה - דאי פתיכי במימי רגליה - טמאים, כדאמרין לעיל: גורו עליהם שיהו כזבים. אבל קרי - טהור, כדאמרין: עבדו ביה רבנן היכרא. **כי מיבעיא ליה לאחר שלשה** - דלגבי ישראלית - טהורה, כדאמר במסכת שבת בפרק "רבי עקיבא". דרייני - יראים וחרדים במצות, ומתוך דאגתן - מתחממין. חביל = חם. **שאר מעיותיה** - כגון רוקה ומימי רגליה דאתו מזב, דכתיב ביה (ויקרא טו) "וכי ירוק חוב", ומיניה נפקי שאר מעיות. **מוזכר נפקא** - כיון דאתרבי מצורע למעיותיו, אתרבי מצורעת לכל מעיותיה דאיכא דכוותיהו בזכר. **אלא לדמה** - דליתיה בזכר, ואסור בתשמיש הטמא - בשבעת ימי ספירו, דכתיב "וישב מחוץ לאהל", ואין "אהל" אלא אשתו, שנאמר (דברים ח) "שובו לכם לאהליכם". **תאמר** מנקבה מצורעת דליתא בכל הני - בכריתות בפרק "ארבעה מחסורי כפרה" (ח"ב). איש פורע ופורם, ואין אשה פורעת ופורמת. וגבי תשמיש נמי "מחוץ לאהל" כתיב - ולא מחוץ לאהל. הילך לא אתיא מ"זכר", ואיצטרך "לנקבה" לגופה, ולעולם לשאר מעיות. ומדיכא דנפקי שאר מעיות, ליכא למימר דלפנין לדם - דשאר מעיות ילפינן מרוק, מה רוק שמתעגל ויוצא הוא, מתאסף תחלה יחד ואחר כך יוצא, ודם - לא מתעגל ויוצא הוא. ואם אינו ענין לשאר מעיותיה - דנפקי מ"לנקבה", שכן מטמאה כזב - לגבי זיבה. ופרכי מילי דזב - בתמייה. הכי גריסין - ואי בעית אימא, אמרי לך בית שמאי: האי "לזכר" מיבעי ליה כל שהוא זכר כו'. ולא גריסין. "נקבה" - כל שהיא נקבה כו'. דאם כן, מעיות למצורע מנא להו? אלא "לנקבה" - לרבות מצורעת למעיותיה, וילף זכר מנקבה למעיות, והאי "לזכר" דמיינת להו לבית הלל, דרשי ליה בית שמאי לזב קטן שמתמא בזיבה בן יומו. ולא נפקא להו מ"איש איש" - דסבירא להו: דברה תורה כלשון בני אדם. והתיקת קטנה נפקא להו מ"אשה", "ואושר", כדילקא ברשנא פירקא. ואיתר להו "לנקבה" דהכא - לרבות מצורעת למעיותיה. ובית הלל נמי לא דרשי "איש איש", מיהו נפקא להו מ"זאת תורת הזכר" - בין גדול בין קטן שטמא בזיבה. **כי פשיט** - כי דרשי. מהו שתטמא - שניה לא מיבעיא לה, דהא מרבינן לה מ"לזכר" - כל שהוא זכר. והתם, תרתי ראיות כתיבי "והזב את זוהר". וראשון של זב גדול נפקא לן מהאי קרא "זאת תורת הזכר" - דהיינו חרא ראייה, דחודא זיבה כתיב בקרא (ויקרא טו) "אשר תצא ממנו שכבת זרע" - איתקש ראייה ראשונה לקרי, אבל דקטן, מאי? מי אמרין כיון דלקרי איתקש - לא משכחת לה אלא בגדול דאיתיה בקרי, אבל קטן דליתיה בקרי - ליתיה בראייה ראשונה. או דילמא, כיון דאילו חוץ קטן ראייה אחרינית מעטרפת

ואפילו במעי גויה - שאם תפלטנו על הגדל, תטמאנו. חוץ ממעי רגליה שבה - דאי פתיכי במימי רגליה - טמאים, כדאמרין לעיל: גורו עליהם שיהו כזבים. אבל קרי - טהור, כדאמרין: עבדו ביה רבנן היכרא. **כי מיבעיא ליה לאחר שלשה** - דלגבי ישראלית - טהורה, כדאמר במסכת שבת בפרק "רבי עקיבא". דרייני - יראים וחרדים במצות, ומתוך דאגתן - מתחממין. חביל = חם. **שאר מעיותיה** - כגון רוקה ומימי רגליה דאתו מזב, דכתיב ביה (ויקרא טו) "וכי ירוק חוב", ומיניה נפקי שאר מעיות. **מוזכר נפקא** - כיון דאתרבי מצורע למעיותיו, אתרבי מצורעת לכל מעיותיה דאיכא דכוותיהו בזכר. **אלא לדמה** - דליתיה בזכר, ואסור בתשמיש הטמא - בשבעת ימי ספירו, דכתיב "וישב מחוץ לאהל", ואין "אהל" אלא אשתו, שנאמר (דברים ח) "שובו לכם לאהליכם". **תאמר** מנקבה מצורעת דליתא בכל הני - בכריתות בפרק "ארבעה מחסורי כפרה" (ח"ב). איש פורע ופורם, ואין אשה פורעת ופורמת. וגבי תשמיש נמי "מחוץ לאהל" כתיב - ולא מחוץ לאהל. הילך לא אתיא מ"זכר", ואיצטרך "לנקבה" לגופה, ולעולם לשאר מעיות. ומדיכא דנפקי שאר מעיות, ליכא למימר דלפנין לדם - דשאר מעיות ילפינן מרוק, מה רוק שמתעגל ויוצא הוא, מתאסף תחלה יחד ואחר כך יוצא, ודם - לא מתעגל ויוצא הוא. ואם אינו ענין לשאר מעיותיה - דנפקי מ"לנקבה", שכן מטמאה כזב - לגבי זיבה. ופרכי מילי דזב - בתמייה. הכי גריסין - ואי בעית אימא, אמרי לך בית שמאי: האי "לזכר" מיבעי ליה כל שהוא זכר כו'. ולא גריסין. "נקבה" - כל שהיא נקבה כו'. דאם כן, מעיות למצורע מנא להו? אלא "לנקבה" - לרבות מצורעת למעיותיה, וילף זכר מנקבה למעיות, והאי "לזכר" דמיינת להו לבית הלל, דרשי ליה בית שמאי לזב קטן שמתמא בזיבה בן יומו. ולא נפקא להו מ"איש איש" - דסבירא להו: דברה תורה כלשון בני אדם. והתיקת קטנה נפקא להו מ"אשה", "ואושר", כדילקא ברשנא פירקא. ואיתר להו "לנקבה" דהכא - לרבות מצורעת למעיותיה. ובית הלל נמי לא דרשי "איש איש", מיהו נפקא להו מ"זאת תורת הזכר" - בין גדול בין קטן שטמא בזיבה. **כי פשיט** - כי דרשי. מהו שתטמא - שניה לא מיבעיא לה, דהא מרבינן לה מ"לזכר" - כל שהוא זכר. והתם, תרתי ראיות כתיבי "והזב את זוהר". וראשון של זב גדול נפקא לן מהאי קרא "זאת תורת הזכר" - דהיינו חרא ראייה, דחודא זיבה כתיב בקרא (ויקרא טו) "אשר תצא ממנו שכבת זרע" - איתקש ראייה ראשונה לקרי, אבל דקטן, מאי? מי אמרין כיון דלקרי איתקש - לא משכחת לה אלא בגדול דאיתיה בקרי, אבל קטן דליתיה בקרי - ליתיה בראייה ראשונה. או דילמא, כיון דאילו חוץ קטן ראייה אחרינית מעטרפת

לקמייא, טומאת שבעה כדן זב בעל שתי ראיות. מטמא - נמי כשל גדול טומאת ערב בקרי. ראייה ראשונה של מצורע מהו שתטמא במשא - של איש טהור לא תבעי לך, ואפילו באדם טהור שטמא במשא, כדאמר לך, דודאי לא מטמא במשא. דאיתקש לקרי, וקרי לא מטמא במשא, כדתנן בפרק קמא דמסכת כלים. ושניה נמי לא תבעי לך, ואפילו באדם טהור שטמא במשא, כדאמר לקמן בפרק "דם הנדה" (נדה נ"א). זוב מטמא במשא, וילף לה מ"זובו טמא הוא". ההוא בראייה שניה כתיב, דמנה הכתוב שתיים, זוב בעל שתי ראיות - זב גמור הוא לטומאה, אלא שאין טעון קרבן. כי תיבעי לן ראשונה, דבארם דעלמא - לא מטמא אלא במגע, הכא במצורע מאי? מקום זיבה מעין הוא, ואיתריב מ"לזכר" לרבות מצורע למעיותו, ומעיותו מטמא במשא, כדאמר בפרק "דם הנדה" (נדה נ"ה). "וכי ירוק חוב בטהור" - במה שביד טהור. או לאו מעין הוא - והוא כשאר ראייה ראשונה של כל אדם, דבמגעו מטמא. **וזב טמא** - היינו ראייה שניה, שהרי מנה הכתוב שתיים: "זב מבשרו זכר טמא". לימר על הזוב שהוא טמא - ואמר ב"דם הנדה" (שם נ"ה, א) דהאי קרא לרבות למגע, לא איצטרך, דלא גרע משכבת זרע, אלא למשא. **אילימא כזב גרידא** - דלאו מצורע, למא לי קרא לטיפה עצמה, פשיטא?

לאחרים

מזכר. משיבה הגמרא: בית הלל יאמרו שעדיין דרשה זו מיותרת, משום שיש להקשות, לכתוב רחמנא – היה לתורה לכתוב דין מעינות רק בנקבה מצורעת, ולא פני – ולא היתה צריכה לכתוב זאת בזכר, ואנא אמינא – ואני הייתי אומר כך, ומה אם במצורעת נקבה שיש בה קולות אלו, שאינה מעונה פריעה ופרימה, ואינה אסורה בתשמיש המטה, בכל זאת רבי רחמנא – התורה ריבתה שמעינותיה מטמאים, מצורע זכר שחמור מנקבה בעינים אלו, לא כל שכן שמעינותיו מטמאים, ומדוע ריבתה התורה דין מעינות בזכר. ובהכרח שאם כתוב זה אינו ענין הנצרך לזכר, תננהו ענין לנקבה – יש להעמיד אותו בנקבה, ואם אינו ענין הנצרך לשאר מעינותיה, שהם נלמדים מלנקבה, תננהו ענין לרבות דמה, והיינו למטא דם מהרה שלה.

שואלת הגמרא: ובית שמאי מה יענו על טענה זו, שהתורה יכולה לכתוב בנקבה וללמוד ממנה לזכר. משיבה הגמרא: לבית שמאי זכר מנקבה לא אתיא, משום דאיכא למיפרך, מה לנקבה שכן יש בה חומרא (בהלכות זיבה), שהיא מטמאה כשראה זיבה מחמת אונס, תאמר בזכר דלא טמא כשראה זיבה באונס, ולכן אין ללמוד ממצורעת למצורע שהיו מעינותיו טמאים, ואין פסוק מיותר לדם טהור של מצורעת.

שואלת הגמרא: ובית הלל מה יענו על טענה זו. משיבה הגמרא: לבית הלל אין זו טענה כלל, ואדרבה יש לתמוה על טענה זו, קיימי במצורע – הרי אנו עוסקים בהלכות מצורע, ופרכי מילי דזב – וכיצד אנו יכולים לפרוך מחומרא שיש לנקבה בהלכות זיבה.

שואלת הגמרא: ובית שמאי מה יענו על טענה זו. משיבה הגמרא: בית שמאי סוברים שאפשר לפרוך באופן זה, משום ששום טומאה פרכי – לשני הינים יש שם אחד של 'טומאה'.

הגמרא מבארת דברי בית שמאי באופן נוסף: ואיבעית אימא – ואם תרצה תאמר, שבאמת בית שמאי לא פורכים מ'שם טומאה', ונמצא שאפשר ללמוד זכר מנקבה, ואף על פי כן תיבת 'לזכר' אינה מיותרת, ואין לרבות ממנה דם טהור של מצורעת, וכך אמר ר' בון בית שמאי, האי 'לזכר' מיבעי ליה – תיבת 'לזכר' נצרכת לדרוש ממנה כך, 'לזכר' לרבות כל שהוא זכר, (האי) בין אם הוא גדול, ובין אם הוא קטן, ומכאן שתינוק בן יומו מטמא בזיבה.

שואלת הגמרא: ובית הלל, מהיכן הם לומדים דין זה, שקטן מטמא בזיבה. משיבה הגמרא: נפקא להו – הם לומדים דין זה מהנאמר 'ואת תורת הזכ' (ויקרא טו לב), שמתיבת 'זכ' משמע בין גדול ובין קטן, ואם כן תיבת 'לזכר' מיותרת, ויש לרבות ממנה דם טהור של מצורעת, וכפי שהתבאר.

להבנת דברי הגמרא יש להקדים דינים אלו: א. 'זב' הוא אדם שיצאה ממנו 'זיבה', והיא מין ליחה היוצאת מפי האמה, ואמר הכתוב (ויקרא טו ב-טו) שהזב טמא ומטמא עד שיטהר וביארו חכמים (לקמן מג) שאינו טמא אלא אם ראה שתי ראיות של זיבה.

ב. מי שיצאה ממנו שכתב זרע בקרא 'בעל קרי', והוא טמא עד הערב שלאחר טבילתו, והטיפה עצמה מטמאת במגע (ויקרא טו טז-טז).

ג. ראייה ראשונה של זב גדול דינה כשכתב זרע, ומקור הדבר יתבאר בגמרא.

ד. התבאר לעיל שקטן בן יומו מטמא בזיבה, ונאמרו על כך שתי דרשות: א. מהנאמר (שם טו לב) 'ואת תורת הזכ', שבמשמע בין גדול ובין קטן, ופסוק זה עוסק בזב שראה ראייה אחת. ב. מהנאמר (שם טו לג) 'לזכר', ודורשים 'כל שהוא זכר', ופסוק זה עוסק בזב שראה שתי ראיות.

ריש לקיש נקט שקטן התרבה לטומאת זיבה מהדרשה השניה, שנאמר בזב שראה שתי ראיות, והוא מסתפק מה הדין בקטן שראה ראייה אחת: אמר רב יוסף, כי פשיט – כשהיה דורש רבי שמעון בן לקיש בהלכות זב, בעי הכי – הסתפק כך, ראייה ראשונה של זב קטן, מהו שתטמא במגע – האם טיפה זו מטמאת את הנוגע בה, והצד שלא תטמא הוא, משום ש'ואת תורת הזכ' ואשר תצא ממנו שכתב זרע' אמר רחמנא (שם טו לב), ומבואר בפסוק זה שזב שראה

ואפילו אם היא במעי עוברת בוכבים, ואם יפלט הזרע על בגד יטמאנו, ואילו שכתב זרע של עובר בוכבים טהורה בכל מקום שהיא, ואפילו במעי ישראלית, הוין ממי רגלים שפה, שאם מעורבים בורע מי רגלים הם טמאים, ומבואר כדברי רבא, ששכתב זרע של נכרי טהורה.

מוסיפה הגמרא: וכי תימא – ואם תרצה לדחות ולומר, הקא נמי כוונת הברייתא היא, ששכתב זרע של נכרי טהורה מדאורייתא, אבל באמת מטמא מדרבנן, אין לומר כן, שלפי זה כאשר כתבה הברייתא שמי רגלים של נכרי טמאים, הכוונה שטמאים מן התורה, וזה קשה, אטו מי רגליה[ם] מדאורייתא מי מטמא – וכי מי רגלים של נכרים טמאים מן התורה, אלא בהכרח שהברייתא עוסקת גם בדינים שהם מדרבנן, ואם כן שמע מינה – מוכח מהברייתא כדברי רבא, ששכתב זרע של נכרי טהורה אפילו מדרבנן. מסיקה הגמרא: שמע מינה – אכן יש להוכיח כן.

הגמרא רוצה לפשוט מהברייתא ספק אחר: אמר ר' – הובא לעיל בברייתא, שכתב זרע של ישראל מטמא בכל מקום שהיא. אפילו במעי עוברת בוכבים. דנה הגמרא: תפשוט דבעי רב פפא – לכאורה יש לפשוט מהברייתא את ספיקו של רב פפא, דבעי רב פפא, שכתב זרע של ישראל שנמצאת במעי עוברת בוכבים, מהו – האם היא טמאה, ויש לפשוט מהברייתא שהיא טמאה.

דוחה הגמרא: אין לפשוט את הספק מהברייתא, שכן בתוך שלשה ימים מהביאה, לא קמיבעיא ליה לרב פפא – רב פפא לא הסתפק, שודאי שבאותה שעה הזרע טמא במעי נכרית, כפי שהוא טמא במעי ישראלית, כי קמיבעיא ליה לרב פפא לאחר שלשה ימים, שבאופן זה אם היה הזרע במעי ישראלית היה טהור וכמבואר בשבת (פו), מאי – מה דינו כשהוא במעי נכרית, שיתכן שדווקא במעי בת ישראל הזרע טהור לאחר שלשה ימים, משום דדייני במצות – שבני ובנות ישראל יראים וחרדים לקיים המצוות, ומתוך דאגתם חביל גופייהו – גופם מתחמם, ולכן הזרע מסריח לאחר שלשה ימים והוא טהור, אבל עובדי בוכבים לא דייני במצות לא חביל גופייהו, ולכן לא מסריח הזרע במעי נכרית, והוא מטמא גם לאחר שלשה ימים, או דילמא – או שזא נאמר שגם נכרים, בין דאכלי שקצים ורמשים חביל גופייהו, ומסריח הזרע במעי נכרית לאחר שלושה ימים.

מסיקה הגמרא: תיקו – תעמוד שאלה זו בספק, שלא נפשטה.

שנינו במשנה (ע"א) דם מהרה של מצורעת, בית שמאי מטהרים, ובית הלל אומרים, כרוקה כו'.

מבררת הגמרא: מאי מעמא דבית הלל שדם טהור של מצורעת טמא, הרי אין לטמאו מדין מעין, כיון שאינו מתאסף ויוצא.

משיבה הגמרא: אמר רבי יצחק, המקור של בית הלל הוא מהכתוב (ויקרא טו לג) 'והזב את זיבו לזכר ולנקבה', שלכאורה התייבות 'לזכר ולנקבה' מיותרת, ויש לדרוש מתיבת 'לזכר', לרבות מצורע למעינותיה, שמעינותיו מטמאים כמעינות הזב, ומתיבת 'ולנקבה' יש לרבות מצורעת למעינותיה, שגם הם מטמאים. ויש להבין, מאי מעינותיה – על אלו מעינות של מצורעת מדובר, אימא – אם נאמר שמדובר על שאר מעינותיה, כגון רוקה ומי רגליה, אין צורך בריבוי מיוחד לכך, שהרי מוכר נפקא – יש ללמוד ממצורע למצורעת, שכל המעינות שטמאים בו מטמאים בה, אלא בהכרח שהריבוי נצרך למה של מצורעת, והיינו למטא דם מהרה שלה, שזהו מעין שאינו שייך אצל מצורע זכר.

שואלת הגמרא: ובית שמאי מה יענו על דרשה זו. משיבה הגמרא: בית שמאי סוברים שהדרשה נצרכת לשאר מעינות המצורעת, משום שנקבה מוכר לא אתיא – אינה נלמדת, דאיכא למיפרך – שכן יש לפרוך, מה לזכר – דווקא מצורע זכר מעינותיו מטמאים, שכן יש בו חומרות נוספות, שהרי מפורש בתורה (שם יג מה) שהוא מעון פריעה – צריך לגדל שער, ופרימה – וללכת בבגדים קרועים, ואסור בתשמיש המטה, תאמר בנקבה דלא נאמרו בה חומרות אלו, ולכן אין ללמוד ממצורע למצורעת שהיו מעינותיה מטמאים.

שואלת הגמרא: ובית הלל מה יענו על טענה זו, שאין ללמוד נקבה

1 שהרי אפילו לְאַחֲרֵים הוּזַב גִּזְרֵם טוּמְאָה, שגורם לאדם הזוב שיטמא
2 במשא, ואם כן לְעַצְמוֹ לֹא כָּל שֶׁבֶן שֶׁהוּזַב יגרום טומאה, שהזוב
3 עצמו יטמא במשא. ממשיך רבא: אֵלָּא פְּשִׁטָּא – פשוט הדבר
4 שהלימוד נצרך בְּזֶב מְצוּרֶעַ, שבאופן זה אין ללמוד דרין מקל וחומר,
5 שהרי הזוב לא גרם למצורע טומאה, שכבר היה מטמא במשא מחמת
6 נגעו, וּמִדְּרַאצְטִירָף קָרָא לְרִבּוּי – ומכך שצריך פסוק לרבות
7 שהזיבה מטמאת במשא בְּרֵאִיָּה שְׁנִיָּה, שְׁמַע מִיָּנָה – מוכח שִׁמְקוֹם
8 יוֹבָה לֹא מַעֲיָן הוּא, שאם היה נחשב מעין אפילו הראייה הראשונה
9 היתה מטמאת במשא, וכל שכן להשניה.
10 הגמרא דוחה את ההוכחה: אִמֵּר לִיה רַב יְהוּדָה מְדַבֵּקֶתָּא לְרַבָּא,
11 מִמָּא – מניח לך שמדובר בזב שהוא מצורע, דִּילְמָא לְעוֹלָם אִימָא
12 לָךְ – אולי באמת אומר לך, שמדובר בְּזֶב גִּזְרֵם שאינו מצורע,
13 וּדְקָאמֶרְתָּ – ומה שאמרת שאם כן אין צורך בריבוי, שהרי אם
14 לְאַחֲרֵים גִּזְרֵם הוּזַב טוּמְאָה, לְעַצְמוֹ לֹא כָּל שֶׁבֶן, יש לדחות שְׁעִיר
15 הַמִּשְׁתַּלְחָן יוֹכִיחַ, שְׁגִזְרֵם טוּמְאָה לְאַחֲרֵים – למשלחו, והוא –
16 השעיר עֲצָמוֹ טָהוֹר, שהרי אין בהמה מקבלת טומאה בחייה (חולין
17 לה.).

18 אביי פרשט את הספק באופן אחר: אִמֵּר אֲפִי, מָא תִּבְעִי לִיה – מה
19 הסתפק רב יוסף, וְהָא הוּא עֲצָמוֹ דְאִמֵּר (לעיל לד:), שהמקור לרבות
20 קטן לזיבה הוא מהנאמר (ויקרא טו לב) 'זאת תזרת הזב', שמתיבת
21 'זוב' משמע שמדובר בִּין בְּגִדוֹל וּבִין בְּקִמָּן, וְכִיּוֹן דְּנִפְקָא לִיה
22 מִהֶתֶם – וכיון שהוא למד דין זה מהפסוק הנזכר, ואינו צריך לרבות
23 קטן מתיבת 'לזכר' (שם טו לג) המיותרת וכפי שהיו שדרשו לעיל
24 (לד:), אִיִּיתֵר לִיה 'לזכר' – נמצא שלדבריו תיבת 'לזכר' נשארה
25 מיותרת, ויש לרבות ממנה מְצוּרֶעַ לְמַעֲנֵינֵיהוּ, שמשמאים כמענינות
26 הזב, ותיבת 'נִקְבָּה' נכתבה לרבות מְצוּרֶעַ לְמַעֲנֵינֵיהוּ, וְאִקְשִׁיָּה
27 רַחֲמָנָא – ונמצא שהתורה הקישה בפסוק זה מְצוּרֶעַ לְזֶב גָּמוֹר –
28 שראה שתי ראיות (שבפסוק זה הוזכרה זיבה פעמיים, שנאמר (שם)
29 'וזוב את זובו', ונאמר בו 'לזכר' לרבות מצורע), ויש ללמוד מהדיקש
30 זה, מָה זֶב גָּמוֹר זוֹב מְטֵמָא בְּמִשָּׂא, אֵף מְצוּרֶעַ זוֹב טוּמָא בְּמִשָּׂא,
31 ולכן אפילו רֵאִיָּה רֵאִשׁוֹנָה שֶׁל מְצוּרֶעַ מְטֵמָא בְּמִשָּׂא.
32 להבנת דברי הגמרא יש להקדים: א. 'זב' הוא אדם שיצאה ממנו
33 'זיבה', והיא מין ליחה היוצאת מפי האמה, ואמר הכתוב (ויקרא טו
34 ב-טו) שהזב טמא ומטמא עד שיטהר. ב. זב שראה ראייה אחת דינו
35 כבעל קרי, ראה שתי ראיות הרי הוא זב גמור, אבל אינו מביא קרבן,
36 ואם ראה שלש ראיות צריך להביא קרבן. ג. הוראה קרי באונס טמא,
37 אבל הוראה ראייה שניה של זיבה באונס אינו טמא.

38 הגמרא מבארת האם ראייה ראשונה של זב מטמאת באונס: אִמֵּר רַב
39 הוּנָא, רֵאִיָּה רֵאִשׁוֹנָה שֶׁל זֶב מְטֵמָא גַם אִם רָאָה אוֹתָהּ בְּאוֹנָס,
40 ונוהגים בראייה זו אותם דיני טומאה קלים שנאמרו בה, והם: א.
41 האדם שיצאה ממנו טמא עד הערב כבעל קרי. ב. הטיפה מטמאת
42 במגע. ג. אם ראה ראייה נוספת נטמא כזב גמור. וטעם הדבר, משום
43 שראייה ראשונה של זב הוקשה לשכתב זרע, שְׁנִיאֵמֵר (שם טו לב)
44 'זאת תזרת הזב ואשר תצא ממנו שכתב זרע', ויש ללמוד מכך,
45 מָה שֶׁכָּתַב זֶרַע מְטֵמָא גַם אִם נִרְאָה בְּאוֹנָס, אֵף רֵאִיָּה רֵאִשׁוֹנָה
46 שֶׁל זֶב מְטֵמָא בְּאוֹנָס.

47 הגמרא מקשה על דברי רב הונא: תָּא שְׁמַע מִמּוֹה שְׁשִׁינִי בַּמִּשְׁנָה
48 (זבים פ"ב מ"ב), אדם שרָאָה רֵאִיָּה רֵאִשׁוֹנָה של זיבה, בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ
49 בשבעה דרכים אם ראה באונס, מָא לֹא – וכי אין כוונת המשנה
50 שבודקים אותו לַעֲנִין טוּמְאָה, שאם ראה באונס הוא טהור לגמרי,
51 ושלא כרב הונא.

52 דוחה הגמרא: לֹא מדובר לענין טומאה, אלא רק לַעֲנִין קִרְבָּן, שאם
53 ראה ראייה ראשונה באונס, וראה אחר כך עוד שתי ראיות, הראייה
54 הראשונה אינה מצטרפת לחיבו קרבן.

55 הגמרא מבקשת להוכיח שמדובר לענין טומאה: תָּא שְׁמַע, ששנינו

56 בהמשך המשנה (שם), אם ראה בְּשִׁנְיָה – פעם נוספת, בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ
57 אם ראה מחמת אונס, ויש לברר, מָא – לאיזה צורך בודקים אותו,
58 אִילִימָא – אם נאמר שהבדיקה היא רק לְקִרְבָּן, שאם ראה ראייה
59 שניה באונס, אינה מצטרפת לשלישית לחיבו קרבן, אֲבָל לְטוּמְאָה
60 האמורה בו (וטומאה חמורה כזב גמור) לֹא נצרכת בדיקה זו, משום
61 שהוא טמא גם באונס, אין לומר כן, שהרי אֲנִירִי בָּאֵן – נאמר לגבי
62 זב שראה שתי ראיות (שם טו ב) 'כִּי יִהְיֶה זֶב מְבֻשָּׂר', ומלשון זו
63 משמע שמדובר כשבשרו שלם ואין בו שינוי, וְלֹא כשראה מִחֶמֶת
64 אוֹנָסוֹ, שבאופן זה אינו טמא, אֲלָא לֹא – בהכרח ובסיפא הבדיקה
65 מועילה לְטוּמְאָה, שאם ראה באונס אינו טמא, וּמִדְּסִיפָא – ומכך
66 שהבדיקה בסיפא מועילה לְטוּמְאָה, יש ללמוד שהבדיקה בראייה
67 ראשונה המזכרת בְּרִישָׁא, נְמִי מועילה לְטוּמְאָה, ומכאן שראייה
68 ראשונה של זב אינה מטמאת באונס, ושלא כרב הונא.

69 דוחה הגמרא: מִיָּדִי אִירִיא – וכי הוכחה היא מהסיפא לרישא, הרי
70 אפשר לומר הָא בְּרֵאִיָּתָא וְהָא בְּרֵאִיָּתָא – בכל מקום הכוונה אחרת,
71 ברישא לענין קרבן, ובסיפא לענין טומאה.

72 הגמרא מביאה הוכחה נוספת שברישא בודקים מפני הטומאה: תָּא
73 שְׁמַע הוכחה מהמשך המשנה (שם), רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אָמַר, אֵף בְּשִׁלְיִישִׁי
74 – בראייה השלישית בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ אם ראה באונס, מִפְּנֵי שאם ראה
75 אותה באונס אינו מביא קִרְבָּן, מִכָּלֵל – ומוכח מכך, דִּתְנָא קָמָא
76 שמצריך בדיקה בראייה ראשונה ולא בשלישית, מִפְּנֵי הַטוּמְאָה
77 קָאמֵר – כוונתו שצריך לבדוק בראשונה מפני הטומאה, שאם ראה
78 באונס אינו טמא (ולא מפני הקרבן, שהרי לשיטתו מביאים קרבן גם
79 באונס), וחזרת הקושיא על רב הונא שאמר שראייה ראשונה
80 מטמאת באונס.

81 דוחה הגמרא: לֹא – אין ללמוד מכך שלתנא קמא הבדיקה היא מפני
82 הטומאה, אלא דְּבִבּוּלִי עֲלָמָא – הכל מודים שהבדיקה היא לְקִרְבָּן,
83 שאם ראה ראייה ראשונה באונס, אינה מצטרפת לשלישית לחיבו
84 קרבן, וְהָכָא בְּאַתִּים קָא מִיפְּלִגִי – וכאן התנאים נחלקו דווקא
85 בראייה השלישית, האם כשנראתה באונס חייב להביא קרבן, והדבר
86 תלוי בנידון אם דורשים תיבות 'את' שבתורה, דְּרַבְּנִין לֹא דְרִישִׁי אֲתִים
87 – שחכמים אינם דורשים תיבות 'את' שבתורה, וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר דְרִישִׁי
88 אֲתִים.

89 מבארת הגמרא: רַבְּנִין לֹא דְרִישִׁי אֲתִים, ולכן את הפסוק (שם טו לג)
90 'וזהב את זובו לזכר ולנקבה' הם דורשים כך, 'זהב' תָּדָא – זו ראייה
91 ראשונה, 'וזוב' תִּרְתִּי – זו ראייה שניה ונכאמור תיבת 'את' אינם
92 דורשים, 'לזכר' – עד כאן יש לו דין זכר שאינו מטמא באונס, אבל
93 מכאן ואילך, דהיינו בְּשִׁלְיִישִׁי, אִקְשִׁיָּה רַחֲמָנָא – התורה מקישה
94 אותו לְנִקְבָּה, כלומר, תיבת 'ולנקבה' מלמדת שיש לו דין נקבה
95 שמשמאת באונס, ולכן גם אם ראה שלישיית באונס מביא קרבן. וְרַבִּי
96 אֲלִיעֶזֶר דְרִישִׁי אֲתִים, ולכן דורש את הפסוק כך, 'זהב' תָּדָא רֵאִיָּה,
97 'את' תִּרְתִּי ראיות, 'וזוב' תִּלְתִּי ראיות, 'לזכר', עד כאן יש לו דין זכר
98 שאינו מטמא באונס, ואם ראה שלישיית באונס אינו מביא קרבן, ורק
99 בְּרִבְעִי – מראייה רביעית ואילך נאמר 'ולנקבה', ובכך אִקְשִׁיָּה
100 רַחֲמָנָא לְנִקְבָּה שמשמאת באונס. ונפקא מינה, שאם הפסיק לראות
101 והתחיל לספור שבעה נקיים, וראה ראייה רביעית באונס, סותר את
102 מניינו.

103 הגמרא מקשה קושיא נוספת על דברי רב הונא, שראייה ראשונה של
104 זב מטמאת באונס: תָּא שְׁמַע קושיא ממה ששנינו בברייתא, רַבִּי
105 יִצְחָק אָמַר, יש להבין מדוע דין זב נכתב בפני עצמו, וְהָלֹא זֶב בְּכָלֵל
106 בְּעַל קָרִי הִיָּה, ששניהם הוקשו זה לזה, וְאִם כן לָמָּה יִצָּא זב ונכתב
107 בפני עצמו בפרשת זבים. משיב רבי יצחק, התורה כתבה זב בפני
108 עצמו כדי לְהַקְלִי עָלָיו וּלְהַחֲמִיר עָלָיו יותר מבעל קרי. כלומר, לְהַקְלִי
109 עָלָיו בכך שֵׁאִין מְטֵמָא בְּאוֹנָס כמו בעל קרי, וּלְהַחֲמִיר עָלָיו בכך

לאחרים גורם טומאה – כלומר, טיפה זו גורמת לבעלה שטמא במשא, כדכתיב (ויקרא טו) "וכל אשר יהיה תחתיו, ואוקמין בעליונו של זב, היא עצמה – לא כל שכן אלא כוב מצורע – איצטרך, ולא אתי בקל וחומר, ולא גרמה לו טומאה, שהרי מחמת נגעו היה מטמא במשא, ואפילו באהל. ומדאיצטרך קרא לרבוני לשניה שמע מינה ראשונה –

דלא מעין הוא, דאי מעין הוא – ראשונה
מטמאה, שנה – לא כל שכן לעולם אימא
לך כוב גרידא – דאי במצורע – לא
איצטרך קרא לרבוני, דאפילו ראשונה
מטמא משום מעין. ודקאמרת כו' שעיר
המשתלח יוכיה שגורם טומאה –
למשלחו, כדכתיב (ויקרא טו) "ודמשלח את
השעיר" וגו'. והוא עצמו טהור, שאין בהמה
מטמאה מחיים. מאי תיבעי ליה – לרב
יוסף. הא יהוה אמר כו' – בין קטן בין
גדול לזיבה, ולא איצטרך "והוב את זובו
לזכר" לרבות קטן, דהא מ"את תורת חוב"
נפקא, ואיתר "לזכר" לרבות מצורע.
ואיתקש מצורע לזב גמור – בעל שתי
ראיות, דהא בהאי קרא דדיקשא דמצורע
תרתיה כתיב: "והוב את זובו" – הרי שתי,
וכתיב ביה "לזכר" – לרבות מצורע כדן זב
גמור. מה זב גמור – זובו מטמא במשא, אף
מצורע – זובו מטמא במשא, ואפילו
ראשונה. דבשלמא לא מפיק ליה האי
"לזכר" לזב קטן, וליף מצורע זכר ממצורע
נקבה – איכא למבעי ראייה ראשונה מהו
מי הי מתעגל וירצא ומתרי עם שאר
מעניות. או לא, דבנקבה ליכא זוב לזבן
למילפיה מדיקשא דזב גמור אי לאו מעין
הוי. אבל השתא דמצורע זכר איתקש לזב
גמור – לא צריך תו למבעי. ואית דפרשי
בעיא דרב יוסף הכי: ראייה ראשונה של
מצורע מהו שטמא במשא? כוב גרידא
לא תבעי לך – דודאי מטמא, כדאמר לקמן
"לימד על חוב שהוא טמא", ומוקמין ב"דס'
הנדה", דקרא למשא אתא. כי תבעי לך
במצורע: דאיכא למימר כוב גרידא הוא
דטמא. משום דגורמת לו טומאה. אבל
במצורע, כבר טמא הוא, ואינה גורמת לו
טומאה – לא מטמא חטיפה. אי לא
אמרינן מעין הוא כרוק או מימי רגלי,
מאי? מעין הוא או לא. לימד על חוב,
ומוקמין לה בראייה ראשונה, והכי משמע:
"כי יהיה זב מצורע" – אותו הוא טמא
לאחרים, לבעלה. ומדאיצטרך לרבוני
לראייה ראשונה – שמע מינה: לאו מעין
הוא. ושיבוש הוא, מפני כמה תשובות: חדא,

דקא פשטי ליה מקום זיבה לאו מעין הוא, ודא למשא רבייה קרא! כדאמר ב"דס'
הנדה": מה לי מעין ומה לי לאו מעין. ועוד: מי איכא לאוקמי דלאר בראייה
ראשונה? ודא מהכא נפקא לך בכל דוכתי: מנה הכותב שתיים וקראו "טמא" ועוד:
מי איכא למימר בראייה ראשונה כוב גרידא לאחרים גורם טומאה משא? הא זב
בעל ראייה אחת אינו אלא כרוהא קרי, כדאמר בכמה מקומות: שתיים לטומאת זיבה ושלש לקרבן! ועוד: ראייה ראשונה, הא אקשיה לעיל לקרי, וקרי לא מטמא במשא
ומשום שכתוב בספרים "מדאיצטרך קרא בראייה ראשונה" מפרשי ליה הכי, ולא מילתא היא. דהאי "בראייה ראשונה" פירוש היה בספרים, ולקמיה קאי. והכי קאמר:
מדאיצטרך קרא לרבוני לשניה, שמע מינה ראשונה מקום זיבה לאו מעין הוא. והכי גרסין בשלחי שמעתתא: מה זב גמור מטמא זובו במשא, אף מצורע כו'. אלמא,
זב גמור הוא, דמטמא טיפת זובו במשא. אבל זב בעל ראייה אחת – לא. מטמא באונס – אותה טומאה קלה האמורה בה מגע וטומאת ערב בקרי, ולהצטרף לשניה
לטמא כוב גמור. והא דכתיב "מבשרו" ולא מחמת אונס – על כרחך אראייה שניה דכתיב בתרא קאי, ולא אראשונה. דהא איתקש לשכבת זרע, ושכבת זרע כל עצמו מחמת
אונס וזימה בא. בודקין אותו – שבעה דרכים: במאכל, במשתה, בקפיצה, ובמשאוי כו'. מאי לאו לטומאה – דאי באונס הוא – הוי טהור לגמרי. לא לקרבן – דאי
קמייתא באונס – לא מצטרפא לשלש לחיוב קרבן. אילימא לקרבן אבל לטומאה – האמורה בו, דהיינו טומאה חמורה – לא בעי בדיקה. קרי כאן מבשרו ולא מחמת
אונסו – והאי "מבשרו" – בקרא דשתי ראיות כתיב. אתים – (ויקרא טו) "והוב את זובו לזכר ולנקבה". זב חדא זובו תרתי לזכר – כלומר, עד כאן יש לו דין זכר, שאינו
מטמא באונס. מכאן ואילך, דהיינו שלשית, לנקבה כתיב – כלומר, יש לו דין נקבה שטמאה באונס, כדילפינן בפירקין (נדה לו"ב) מ"כי יזוב זוב", ואידי נמי מיהא ליה לדי
קרבן. ברביעית – אז אקשיה רחמנא לנקבה, דאפילו באונס. ולא לענין טומאה – דהא מכי חזיא תרתי איטמי ליה, ולקרבן נמי לא – דמשלשה אחיוב ליה, אלא לסתירה.
כגון דפסק והתחיל לטפור שבעה נקיים, וראה ראייה רביעית, אפילו באונס – סותר. והלא זב בכלל בעל קרי היה – כדמפרש לקמיה ואילו דאיתקש לשכבת זרע. ולמה
יצא – בפרשת זבין להכתב לעצמו? להקל עליו – שלא יטמא באונס, דהא קרי מטמא באונס.

לאחרים גורם טומאה, לעצמו לא כל שכן? אלא
פשטא – כוב מצורע, ומדאיצטרך קרא לרבוני בראייה
שניה – שמע מינה: מקום זיבה לאו מעין הוא. –
אמר ליה רב יהודה דמסקרתא לרבא: מפאי? דילמא
לעולם אימא לך – כוב גרידא, ודקאמרת לאחרים
גורם טומאה, לעצמו לא כל שכן – שעיר המשתלח
יוכיה, שגורם טומאה לאחרים – והוא עצמו טהור!
אמר אביי: מאי תבעי ליה? והא הוא דאמר "ואת
תורת הזב" – בין גדול בין קטן, ובין דנפקא ליה
מהתם – איתר ליה "לזכר" – לרבות מצורע למענינותיו,
נפקא – לרבות מצורע למענינותיה, ואקשיה רחמנא
מצורע לזב גמור, מה זב גמור – מטמא במשא, אף
ראייה ראשונה של מצורע – מטמא במשא. אמר רב
הונא: ראייה ראשונה של זב מטמאה באונס, שגאמר:
"ואת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע", מה
שכבת זרע – מטמא באונס, אף ראייה ראשונה של
זב – מטמאה באונס. תא שמע: ראה ראייה ראשונה
– בודקין אותו. מאי לאו – לטומאה? – לא, לקרבן.
תא שמע: בשניה בודקין אותו. למאי? אילימא לקרבן,
אבל לטומאה לא, אקרי כאן "מבשרו" – ולא מחמת
אונסו, אלא לאו – לטומאה, ומדיספא לטומאה – רישא
נמי לטומאה! – מידי איריא? הא – כדאיתא, והא –
כדאיתא. תא שמע, רבי אליעזר אומר: אף בשלישי
בודקין אותו מפני הקרבן. מכלל דתנא קמא – מפני
הטומאה קאמר! – לא, דכילי עלמא לקרבן, והכא
ב"אתים" קא מילפינן, רבנן לא דרשי "אתים", ורבי
אליעזר דרשי "אתים". רבנן לא דרשי "אתים". "הזב"
– חדא, "זובו" – תרתי, "לזכר" – בשלישי אקשיה
רחמנא לנקבה. ורבי אליעזר דרשי "אתים": "הזב" –
חדא, "את" – תרתי, "זובו" – תלת, כרביעי אקשיה
רחמנא לנקבה. תא שמע, רבי יצחק אומר: והלא זב
בכלל בעל קרי היה, ולמה יצא – להקל עליו ולהחמיר
עליו. להקל עליו – שאין מטמא באונס, ולהחמיר עליו
שהוא

וקשה: דהא בלאו מילתיה דרבי אליעזר הוה מצי למפרך, מדקתני במסכת זבים (פרק
ב משנה ב) בהדיא במילתיה דרבנן גופיהו "בשלישי אין בודקין אותו?" ושמא מיתיה
מרב אליעזר, משום דבעי לפרושי במאי פליגי.

אי

אקשיה לעיל לקרי, וקרי לא מטמא במשא
אמר: דהא "בראייה ראשונה" פירוש היה בספרים, ולקמיה קאי. והכי קאמר:
מדאיצטרך קרא לרבוני לשניה, שמע מינה ראשונה מקום זיבה לאו מעין הוא. והכי גרסין בשלחי שמעתתא: מה זב גמור מטמא זובו במשא, אף מצורע כו'. אלמא,
זב גמור הוא, דמטמא טיפת זובו במשא. אבל זב בעל ראייה אחת – לא. מטמא באונס – אותה טומאה קלה האמורה בה מגע וטומאת ערב בקרי, ולהצטרף לשניה
לטמא כוב גמור. והא דכתיב "מבשרו" ולא מחמת אונס – על כרחך אראייה שניה דכתיב בתרא קאי, ולא אראשונה. דהא איתקש לשכבת זרע, ושכבת זרע כל עצמו מחמת
אונס וזימה בא. בודקין אותו – שבעה דרכים: במאכל, במשתה, בקפיצה, ובמשאוי כו'. מאי לאו לטומאה – דאי באונס הוא – הוי טהור לגמרי. לא לקרבן – דאי
קמייתא באונס – לא מצטרפא לשלש לחיוב קרבן. אילימא לקרבן אבל לטומאה – האמורה בו, דהיינו טומאה חמורה – לא בעי בדיקה. קרי כאן מבשרו ולא מחמת
אונסו – והאי "מבשרו" – בקרא דשתי ראיות כתיב. אתים – (ויקרא טו) "והוב את זובו לזכר ולנקבה". זב חדא זובו תרתי לזכר – כלומר, עד כאן יש לו דין זכר, שאינו
מטמא באונס. מכאן ואילך, דהיינו שלשית, לנקבה כתיב – כלומר, יש לו דין נקבה שטמאה באונס, כדילפינן בפירקין (נדה לו"ב) מ"כי יזוב זוב", ואידי נמי מיהא ליה לדי
קרבן. ברביעית – אז אקשיה רחמנא לנקבה, דאפילו באונס. ולא לענין טומאה – דהא מכי חזיא תרתי איטמי ליה, ולקרבן נמי לא – דמשלשה אחיוב ליה, אלא לסתירה.
כגון דפסק והתחיל לטפור שבעה נקיים, וראה ראייה רביעית, אפילו באונס – סותר. והלא זב בכלל בעל קרי היה – כדמפרש לקמיה ואילו דאיתקש לשכבת זרע. ולמה
יצא – בפרשת זבין להכתב לעצמו? להקל עליו – שלא יטמא באונס, דהא קרי מטמא באונס.

שהוא

1 אתם מודים בנדה - תימנה: מאי קסברי בית הלל, דקמייתא מנדה, דפשיטא
2 כדמהדר להו בית שמאי ויש לומר: דמיתא, משום דאיתקש לידה לנדה, דכתיב
3 "בימי נדת דותה", וכתיב "וטמאה שבועים כנדה".
4 **איבא** ביניהו שופעת מתוך שבעה כו' - איבא ביניהו טובא, כל הני דפרך
5 בסמוך, אלא דפשוט יותר נקט.

6 **בשופעת** - והשתא אפילו בטבלה יטמאו
7 בית הלל לח ויבש. ומתנין
8 דנקט "ולא טבלה" - משום בית שמאי. ואם
9 תאמר: דבעדיות קתני קך דיולדת גבי קולי
10 בית שמאי וחומרי בית הלל, הלא בשופעת
11 מתוך ארבעים (למה) הוו בית הלל לקלא? ויש
12 לומר: דכי אתתיל, בתחלת לידה
13 אתתיל.

14 **אי** בשופעת למאי איצטרך - ואם תאמר:
15 מכל מקום משום בית שמאי איצטרך,
16 כדמשני. ומאי סלקא דעתיה דמקשה, דהא
17 לרב נמי לא איצטרך סיפא אלא לאשמועין
18 דמדורו בית שמאי דמטמא לח ויבש משום
19 דלא ספרה? ויש לומר: דלרב איצטרך
20 לאשמועין דמדורו בית שמאי ביולדת בוב
21 משום דמעין אחד הוא. דאי מירשא, הוה
22 אמינא דטעמיהו משום דקסברי שני מעינות
23 הן, ואפילו ביולדת בוב מטהרין, ובית הלל
24 סברי דמעין אחד הוא. לכך איצטרך סיפא.
25 אלא ללוי דמוקי רישא בשופעת, וסברי בית
26 שמאי מעין אחד הוא. סיפא מאי קא משמע
27 לך?

18 ושון
19 **טבלה וראתה לאחר ימי ספירה** - טהורה, לא טבלה וראתה - טמאה! - אמרו להם: הוא
20 הדין, והיא התשובה. למימרא דפליגי? והתנן: ומודים ביולדת בוב שהיא מטמאה לח ויבש!
21 - לא קשיא, כאן - שפירה, כאן - שלא ספרה. והתניא: יולדת בוב שפירה ולא טבלה
22 וראתה, הלכו בית שמאי לשיטתן ובית הלל לשיטתן. איתמר, רב אמר: מעין אחד הוא,
23 התורה מטמאה והתורה טהרתו. ולוי אמר: שני מעינות הם, נסתם הפטא - נפתח הפהור,
24 נסתם הפהור - נפתח הפטא. מאי ביניהו? איבא ביניהו: שופעת מתוך שבעה לאחר שבעה,
25 ומתוך ארבעה עשר לאחר ארבעה עשר, ומתוך ארבעים לאחר ארבעים, ומתוך שמונים לאחר
26 שמונים, לרב - רישא לקולא וסיפא לחומרא, ללוי - רישא לחומרא וסיפא לקולא. מיתבי, דם
27 היולדת שלא טבלה, בית שמאי אומרים: פרוקה וקמימי רגליה, ובית הלל אומרים: מטמא לח
28 ויבש. קא סלקא דעתך דפסקה, בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא - משום הכי מטמא לח
29 ויבש, אלא ללוי, דאמר שני מעינות הן, אמאי מטמא לח ויבש? אמר לך לוי: הכא במאי
30 עסקינו? בשופעת. - אי בשופעת - מאי טעמא דבית שמאי? - קסברי בית שמאי: מעין אחד
31 הוא. - בשלמא ללוי - היינו דאיבא בין בית שמאי ובית הלל, אלא לרב מאי ביניהו? - איבא
32 ביניהו יומי ומבילה, דבית שמאי סברי ביומי תלה רחמנא, ובית הלל סברי ביומי ומבילה. תא
33 שמע: ומודים ביולדת בוב שהיא מטמאה לח ויבש. סלקא דעתך הכא נמי דפסקה, בשלמא
34 לרב דאמר מעין אחד הוא - משום הכי מטמא לח ויבש, אלא ללוי דאמר שני מעינות
35 הן, אמאי מטמא לח ויבש? אמר לך: הכא נמי בשופעת. - אי בשופעת - למאי
36 איצטרך? - לבית שמאי איצטרך, אף על גב דקאמרי בית שמאי מעין אחד הוא
37 וביומי תלה רחמנא, הני מילי - ביולדת גרידתא, דשלימו להו יומי, אבל יולדת בוב
38 דבעי ספירה - לא. תא שמע: "דוּתָה תִּטְמָא" - לרבות את בועלה, "דוּתָה תִּטְמָא"
39 - לרבות הלילות, "דוּתָה תִּטְמָא" - לרבות היולדת בוב שצריכה שתשב שבעה ימים
40 נקיים. בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא - משום הכי בעיא שבעה ימים נקיים,

הלל קיימי כוותיה. **מאי איבא כו'** - כלומר, במאי קמיפלגי, ומאי טעמא דבית הלל דמטמאין? ביומי וטבילה - לא שנה שופעת לא שנה פוסקת. כל זמן שאל טבלה
— הוי דמה טמא בימי לידתה. ומודים ביולדת בוב שפסמא — ואוקימנא: כשעברו ימי לידתה ולא ספרה אחריהן שבעה נקיים. וקא סלקא דעתך: הכא נמי דפסקה אחר
שבועים, ומשום הכי מטמא, דמעין אחד הוא, והתורה לא טהרתו עד שתשב שבעה נקיים כדן וזה. **אמאי מטמא** — דהא ממקום טהור הוא בא, והרי הוא כדמגפה
וכרוקה שמטמא לח משום מעין הוב ולא יבש? לבית שמאי איצטרך — דקאמר מעין אחד הוא, ומטהרי לה ביולדת גרידתא אחר ימי לידתה מיד, וביומי תלה רחמנא,
איצטרך ביולדת בוב לאשמועין דמטמאה. דהני מילי — דהוי דם טהור לאחר ימי לידה — ביולדת גרידתא, אבל ביולדת בוב, דבעיא ספורים — כל זמן שלא ספרה, הוי
דמה כדן ויבה, דהא מחד מעין אחי, ותורה לא טהרתו עד שתספור, כדכתיב "ואחר טהרה" — אחר אחר לכולן. דותה תטמא — קרא יתירה הוא, דהוה ליה למכתב
"וטמאה שבעת ימים כימי נדה" ולשתוק. לרבות שפסמא את בועלה בנדה — ולרבות את הלילות כימים, דלא תימא: "ימים" כתיב. **בועיא** — דפסקה שבעה
נקיים, דמעין דמים טמאים אתי, והתורה לא טהרתו עד שתספור שבעה נקיים, כדכתיב "דוּתָה תִּטְמָא".

1 שהוא עושה משכב ומושב — אב הטומאה, מה שאין כן בקרי. **אלא פשיטא בראייה**
2 **ראשונה** — דהוי בכלל קרי, כדאקשין לעיל "חוב" ואשר תצא ממנו" וכו'. ריהה —
3 כלומר, מתמקמק ונפרד, ואינו קשור. **מוזרת** — שאינה משרצת אפרוח תחת
4 תרנגולת. **יולדת בוב תוכיה שאם טבלה** — לאחר שמנתה שבעה נקיים לבד ימי
5 טומאת לידה. **וראתה טהורה היא** — דם
6 טהור הוא, וכי לא טבלה וראתה — טמא.
7 **אמרו להם בית שמאי הוא הדין כו'** —
8 כלומר, כי היכי דאמרין ביולדת גמורה
9 גרידתא שלא טבלה וראתה — טהורה, כך
10 יולדת בוב שעברו עליה ימי לידה ושבעה
11 נקיים, ולא טבלה, וראתה — טהורה. **כאן**
12 **שפירה** — בראייתה כספרה שבעה נקיים.
13 מתנין דמדורו בית שמאי — כשעברו ימי
14 לידה, ועדיין לא ספרה אחריהם שבעה נקיים.
15 וחכי קאמר: אף על גב דאמרי בית שמאי
16 ביולדת גרידתא כרוקה וכמימי רגליה, מודים
17 ביולדת בוב שלא ספרה, דכל זמן שלא
18 ספרה — וזה היא. ואם ראתה — לא הוי
19 כרוקה וכמימי רגליה. דאילו רוק — מטמא
20 לח ולא יבש, כדאמר "דם הנדה" (נדה נז,א):
21 "וכי ירוק" — כעין ריקקה. דהיינו לח, אבל
22 דמה — מטמא לח ויבש, כשאר דם הנדה.
23 כדילפינן ב"דם הנדה" (נדה נז,ב). **והתניא** —
24 בנחותא. בית שמאי לשיטתן — כי היכי
25 דמטהרי ביולדת גרידתא, מטהרי בהך.
26 דקסברי: ביומי תלה רחמנא, והא מלו לה כל
27 ימים שלה. ובית הלל לשיטתן — דקסברי:
28 ביומי וטבילה תלה רחמנא, וכיון דלא טבלה
29 — הוי דמה טמא כטומאת לידה דהוי אב
30 הטומאה. **מעין אחד הוא** — דם הבא בימי
31 לידה ודם הבא בימי טהרה — ממעין אחד הן
32 באין. התורה מטמאה — כל שבעה לרב
33 וארבעה עשר לנקבה. והתורה טהרתו —
34 אחר מכן. נסתם הטמא — לאחר שבועים,
35 ונפתח הטהור. נסתם הטהור — לאחר
36 שבועים, ונפתח הטמא. לרב **רישא** —
37 דשופעת מתוך ימי טומאה לימי טהרה —
38 לקולא, וטהרה, ואף על גב דלא פסק, דהא
39 התורה טהרתו. ו**סיפא** — דשופעת מתוך
40 ארבעים לאחר ארבעים, ומתוך שמונים
41 לאחר שמונים — לחומרא, וטמאה לאחר
42 שמונים, דהתורה טמאה. ללוי **רישא**
43 לחומרא — כיון דלא פסקה, לא נסתם מעין
44 טמא. ו**סיפא** לקולא — דכיון דלא פסקה, לא
45 נסתם מעין טהור. קא סלקא דעתך דפסקה,
46 **יום או שנים** — לאחר שבועים, ומשום הכי
47 מטמא לח ויבש, דמעין טמא בא, והתורה
48 לא טהרתו לבית הלל אלא ביומי וטבילה.
49 **אלא ללוי** — הא ממעין טהור אתא, דכי
50 פסקה נסתם הטמא? **בשופעת** — מתוך ימי
51 טומאה לימי טהרה, ולא פסקה. **בשלמא**
52 ללוי — דאמר לבית הלל שני מעינות הן.
53 היינו דאיבא בין בית שמאי ובית הלל —
54 דלבית הלל שני מעינות הן, וכיון דלא פסק,
55 טמאה דלא נסתם הטמא. ולבית שמאי מעין
56 אחד הוא, והתורה טהרתו אחר שבועים.
57 **אלא לרב** — דאמר: מעין אחד הוא, אי בית

הלל קיימי כוותיה. **מאי איבא כו'** — כלומר, במאי קמיפלגי, ומאי טעמא דבית הלל דמטמאין? ביומי וטבילה — לא שנה שופעת לא שנה פוסקת. כל זמן שאל טבלה
— הוי דמה טמא בימי לידתה. ומודים ביולדת בוב שפסמא — ואוקימנא: כשעברו ימי לידתה ולא ספרה אחריהן שבעה נקיים. וקא סלקא דעתך: הכא נמי דפסקה אחר
שבועים, ומשום הכי מטמא, דמעין אחד הוא, והתורה לא טהרתו עד שתשב שבעה נקיים כדן וזה. **אמאי מטמא** — דהא ממקום טהור הוא בא, והרי הוא כדמגפה
וכרוקה שמטמא לח משום מעין הוב ולא יבש? לבית שמאי איצטרך — דקאמר מעין אחד הוא, ומטהרי לה ביולדת גרידתא אחר ימי לידתה מיד, וביומי תלה רחמנא,
איצטרך ביולדת בוב לאשמועין דמטמאה. דהני מילי — דהוי דם טהור לאחר ימי לידה — ביולדת גרידתא, אבל ביולדת בוב, דבעיא ספורים — כל זמן שלא ספרה, הוי
דמה כדן ויבה, דהא מחד מעין אחי, ותורה לא טהרתו עד שתספור, כדכתיב "ואחר טהרה" — אחר אחר לכולן. דותה תטמא — קרא יתירה הוא, דהוה ליה למכתב
"וטמאה שבעת ימים כימי נדה" ולשתוק. לרבות שפסמא את בועלה בנדה — ולרבות את הלילות כימים, דלא תימא: "ימים" כתיב. **בועיא** — דפסקה שבעה
נקיים, דמעין דמים טמאים אתי, והתורה לא טהרתו עד שתספור שבעה נקיים, כדכתיב "דוּתָה תִּטְמָא".

טומאת הלידה ספרה שבעה נקיים, וטבלה ושוב ראתה, היא מְהוּרָה
 ודמה טהור, שהרי היא בימים שדמה הוא דם טהור, ואילו באופן
 שלא מְבַלָּה מזיבתה וְרֵאָתָה דם בימי הטוהר, היא מְטַמָּה ודמה
 טמא, והוא הדין לילדת שלא טבלה וראתה, שדמה טמא.
 אָמְרוּ לָהֶם בית שמאי, באמת אנו סוברים שבשם שסתם יולדת שלא
 טבלה וראתה (בימי הטוהר) דמה טהור, הוא תְּרִין ביולדת בזוב שלא
 טבלה (לאחר שעברו ימי טומאת לידתה וספרה שבעה נקיים), שדמה
 טהור, וְהִיא תִּשְׁכַּבְתָּה על טענתכם.
 תמדה הגמרא: לְמִימָא – האם בא הדבר לומר דִּפְלִינִי – שביט
 שמאי ובית הלל נחלקו גם ביולדת בזוב, וְהִתְנַן בהמשך המשנה
 (שם), וּמִדֵּים בית שמאי לבית הלל, בְּיִלְדָתָהּ בִּזְבֹּב, שלא טבלה,
 שְׁהִיא מְטַמָּה – שדמה מטמא לָהּ וְיָבֵשׁ.
 מיישבת הגמרא: לֹא קָשִׁיָּא, כָּאֵן – הברייתא שאומרת שנחלקו
 ביולדת בזוב, עוסקת באופן שִׁסְפָּרָה שבעה נקיים ולא טבלה,
 שבאופן זה סוברים בית שמאי שדמה הוא דם טהור, וְכָאֵן – המשנה
 שאומרת שביט שמאי מודים ביולדת בזוב שלא טבלה שדמה מטמא
 לָהּ ויבש, עוסקת באופן שֶׁלָּא סָפְרָה שבעה נקיים, שבאופן זה דמה
 הוא דם זיבה, ומטמא לָהּ ויבש (ומבואר לקמן (נד:)).
 הגמרא מביאה ברייתא שמבואר בה כתיורין זה: וְהִתְנַנֵּא – וכן שנינו
 בברייתא, וְיִלְדָתָה בִּזְבֹּב שִׁסְפָּרָה שבעה נקיים לֹא מְבַלָּה, וְרֵאָתָה
 בימים שדמה הוא דם טהור, באופן זה הִלְכוּ בֵּית שְׁמַאי לְשִׁיטָתָן
 וטיהרו את דמה, כמו שטיהרו את דמה של סתם יולדת שלא טבלה,
 משום שהם סוברים שהתורה תלתה את הטהרה בימים מסוימים,
 וכעת היא בימים אלו, וּבֵית הֵלֵל הלכו באופן זה לְשִׁיטָתָן שדמה
 טמא מן התורה, משום שהם סוברים שהתורה תלתה את הטהרה
 בימים וטבילה, וכל זמן שלא טבלה דמה הוא אב הטומאה כמו הדם
 שלאחר הלידה, ומטמא לָהּ ויבש, ונמצא שמבואר בברייתא זו
 כתיורין האמור, שביט שמאי ובית הלל נחלקו דווקא באופן שספרה
 ולא טבלה ושוב ראתה, אבל אם לא ספרה מודים בית שמאי לבית
 הלל שדמה טמא.
 הגמרא מביאה מחלוקת בגדר ימי הטומאה וימי הטהרה שלאחר
 לידה, ומתוך כך מתבארים דברי המשנה: אִיתָמַר – נאמר בבית
 המדרש, רַב אָמַר, מַעֲזֵן אֶחָד הוּא – יש מקום אחד בגוף האשה
 שממנו יוצא הדם, בין בימי הטוהר ובין בימי הטומאה, אלא שְׁהִתְוֹרָה
 מְטַמָּה בשבעה ימים שלאחר לידת זכר, ובשבויעים שלאחר לידת
 נקבה, וְהִתְוֹרָה מְטַמָּה לאחר מכן בימי הטהרה, וְלִי אָמַר, הדם
 הטמא והדם הטהור שְׁנֵי מַעֲנִינֹת הֵם, ולאחר הלידה נפתח המעיין
 הטמא למשך הזמן הטמא, ולאחר מכן בזמן ימי הטוהר נִסְתָּם המעיין
 הַטָּמֵא ונִפְתַּח המעיין הַטָּהוֹר, ולכן דמה באותם ימים טהור, ולאחר
 שנגמרים ימי הטהרה שוב נִסְתָּם הַטָּהוֹר ונִפְתַּח הַטָּמֵא, ולכן הדם
 שהיא רואה באותם ימים טמא.
 מבררת הגמרא: מֵאֵי בִּינְיָיָהּ – מהו ההבדל להלכה בין שיטת רב
 לשיטת לוי. משיבה הגמרא: אִיכָּא בִּינְיָיָהּ – ההבדלים בין השיטות
 הם: א. בְּשׁוּפְעָת – אשה שרואה ללא הפסקה מִתּוֹךְ שְׁכָעָה ימים
 ללידת זכר (שהם ימי טומאה), עד לְאַחַר שְׁכָעָה ימים (שהם ימי
 טהרה). ב. וְכֵן בשופעת מִתּוֹךְ אֲרֻבָּעָה עָשָׂר יום ללידת נקבה (שהם
 ימי טומאה), עד לְאַחַר אֲרֻבָּעָה עָשָׂר יום (שהם ימי טהרה). ג. וּמִתּוֹךְ
 אֲרֻבָּעִים יום ללידת זכר (שהם ימי טהרה), עד לְאַחַר אֲרֻבָּעִים יום
 (שדמה טמא בימים אלו). ד. וּמִתּוֹךְ שְׁמֹנִים יום ללידת נקבה (שהם
 ימי טהרה), עד לְאַחַר שְׁמֹנִים יום (שדמה טמא בהם).
 הגמרא מבארת מה הדין באופנים אלו לרב וללוי: לָרֵב הסובר שמעיין
 אחד הוא שטהרתו תלויה בימים, נמצא שבכל האופנים הללו, אף
 על פי שלא הפסיקה לראות ולא השתנה המעיין, כשהשתנה היום
 השתנה דינה, ולכן רִיבָא לְקוּלָא – בשני האופנים הראשונים
 ששפעה מימי טומאה לימי טהרה, נמצינו מקילים שדמה טהור (אף
 על פי שלא השתנה המעיין, שהרי באותה שעה התורה טיהרה מעין
 זה, וְסִיפָא לְהוֹמָרָא – ובשני המקרים האחרונים ששפעה מימי טהרה
 לימי טומאה, נמצינו מחמירים שדמה משם ואילך טמא, שהרי

שְׁהוּא עוֹשֶׂה מְשַׁכָּב וּמוֹשָׁב – שמשכבו ומושבו הם אב הטומאה, מה
 שאין כן בבעל קרי.
 מבררת הגמרא: אִיתָמַר – באיזו ראייה דיברה הברייתא, אִילּוּמָא –
 אם נאמר שמדובר בְּרֵאָיָה שְׁנִיָּה, הִיכָא הָוָה – היכן מצינו שוב
 שראה שתי ראיות הוא בְּכָלֵל בַּעַל קָרִי, אִלָּא פְּשִׁטָא – פשוט
 שמדובר בְּרֵאָיָה רֵאשׁוֹנָה של זב, שהרואה אותה הוקש לבעל קרי
 [כפי שהגמרא לעיל (ע"א) דורשת מהפסוק (ויקרא טו לב) זֹאת תֹּוֹרַת
 הַזֵּב וְאִשֶּׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׁכַבְתָּ דָרַע], וְקָתְנִי – וכתוב בברייתא שוב זה
 שראה ראייה אחת יצא מכלל בעל קרי לְהִקָּל עָלָיו ולומר, שְׁאֵינִי
 מְטַמָּא בְּאֹנֶם כּבֵּעַל קָרִי, וקשה על רב הונא שאמר שראייה
 ראשונה של זב מטמאת באונס.
 הגמרא מתרצת את הקושיא, תוך כדי קושיא על המקשן: וְתִסְבְּרָא
 – אמור בעצמך, וכי ניתן לומר שהברייתא עוסקת בראייה ראשונה,
 הרי הברייתא מוסיפה שוב נכתב בפני עצמו כדי לְהַחֲמִיר עָלָיו,
 ולומר שְׁהוּא עוֹשֶׂה מְשַׁכָּב וּמוֹשָׁב אב הטומאה, ואם מדובר בְּרֵאָיָה
 רֵאשׁוֹנָה, האם כִּי מְשַׁכָּב וּמוֹשָׁב הוּא – וכי משכבו ומושבו טמאים.
 אִלָּא בהכרח הֵכִי קָאֵמַר – כך כוונת הברייתא, רַבִּי יִצְחָק אָמַר,
 וְהִלָּא זָב בְּכָלֵל בַּעַל קָרִי הִיָּה בְּרֵאָיָה רֵאשׁוֹנָה, שבה הוקש לבעל
 קרי, וְלִמָּה יֵצֵא מִכֻּלָּל בַּעַל קָרִי בְּרֵאָיָה שְׁנִיָּה, כדי לְהִקָּל עָלָיו
 וְלְהַחֲמִיר עָלָיו, לְהִקָּל עָלָיו, שְׁאֵינִי מְטַמָּא בְּאֹנֶם בראייה שניה,
 וְלְהַחֲמִיר עָלָיו, שְׁהוּא עוֹשֶׂה מְשַׁכָּב וּמוֹשָׁב, ואם כן איך הברייתא
 עוסקת בראייה ראשונה, ולא קשה על רב הונא שאמר שראייה
 ראשונה של זב מטמאת באונס.
 הגמרא מבארת את סימני הזיבה, ומה ההבדלים בינה לשכבת זרע:
 אָמַר רַב הוֹנָא, זֹב דּוֹמָה לְמִי בְּצֵק שֶׁל שְׁעוּרִים, וההבדלים בינו
 לשכבת זרע הם, א. זֹב בָּא מִבֶּשֶׂר הַמֵּת – בלי קושי האבר, ואילו
 שְׁכַבְתָּ זָרַע בָּא מִבֶּשֶׂר הַחַי – בקושי האבר. ב. זֹב דִּיקָה – נחלי
 ומתפרד, וְדוֹמָה לְלוֹכֵן של בִּיצָה הַמְּוֹרָת – שבאה מחמימות הארץ
 ולא מתרנגול זכר, ואין אפרוח יוצא ממנה בדגירת התרנגולת, ואילו
 שְׁכַבְתָּ זָרַע קְשִׁירָה – סמיכה ונדבקה, וְדוֹמָה לְלוֹכֵן בִּיצָה שְׁאֵינִי
 מְוֹרָת.
 להבנת דברי הגמרא בהמשך יש להקדים: א. יולדת זכר טמאה
 שבעה ימים כנדה, ואחר כך במשך שלשים ושלשה ימים דמיה
 טהורים, ויולדת נקבה טמאה שבועיים, ושישים ושישה ימים דמיה
 טהורים (ויקרא יב ב–ד).
 ב. דמה של יולדת בימי טומאתה מטמא לָהּ ויבש, אבל מעינותיה,
 כגון רוקה ומי רגליה, מטמאים רק כשהם לחים (כדין הנדה המבואר
 במשנה (לקמן נד:)).
 ג. מבואר במשנה (לעיל לד.) שיולדת שעברו ימי טומאתה ולא
 טבלה נשארה טמאה, ורוקה ומי רגליה מטמאים כמו בימי טומאתה,
 ונחלקו בית שמאי ובית הלל בדין דמה, שלבית הלל מטמא לָהּ ויבש
 כמו בימי טומאתה, ולבית שמאי מן התורה דמה טהור, ומדרבנן
 מטמא רק כשהוא לח, כמו רוקה ומי רגליה, וטעם מחלוקתם יתבאר
 להלן בגמרא.
 שנינו במשנה (שם): דִּם הַיּוֹלְדָתָה שְׁלֹא מְבַלָּה וכו', בית שמאי
 אומרים, כרוקה וכמימי רגליה (שטמאים רק לחים), ובית הלל
 אומרים מטמא לָהּ ויבש.
 הגמרא מביאה דין ודברים בין בית שמאי לבית הלל: תִּנְיָא בברייתא,
 אָמְרוּ לָהֶן בית הלל לְבֵית שְׁמַאי, וכי אִי אַתֶּם מוֹדִים בְּנִדָּה שְׁלֹא
 מְבַלָּה וְרֵאָתָה דִּם, שְׁהִיא מְטַמָּה, ודמה מטמא גם כשהוא יבש, ואם
 כן יש לנו לטמא גם דם יולדת שלא טבלה. אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי,
 לֹא – אין להוכיח מנדה ליולדת, שכן אִם אָמַרְתֶּם בְּנִדָּה שְׁלֹא טבלה
 וראתה שדמה טמא, זהו משום שְׁאֵפִילוּ אִם מְבַלָּה וְרֵאָתָה היא
 מְטַמָּה ודמה טמא, תִּנְיָא בְּיִלְדָתָהּ – ואיך תלמדו מכך ליולדת,
 שֶׁאִם מְבַלָּה וְרֵאָתָה דִּינָה שְׁהִיא מְטַמָּה ודמה טהור, ואם כן גם אם
 לא טבלה אפשר שדמה טהור.
 ממשיכה הברייתא: אָמְרוּ לָהֶם בית הלל, וְיִלְדָתָה בִּזְבֹּב תִּזְכִּית
 כדברינו, שֶׁאִם מְבַלָּה וְרֵאָתָה לְאַחַר יְמֵי סְפִירָה – שאם לאחר ימי

אֵלָא לָלוּי דְאָמַר שְׁנֵי מַעֲנִינֹת הֵן, לָמָּה לִי שְׂכָעָה – מדוע היולדת
 בזוב צריכה לספור שבעה נקיים, הרי בְּמִשְׁהוּ סָנְיָא – די בכך
 שתפסיק מעט מלראות לאחר ימי הטומאה, שבכך מוכח שנסתם
 המעיין הטמא, ואז תמתין שבעה ימים ותטבול, ואפילו אם תראה דם
 בכל השבעה ימים הם יחשבו כשבעה נקיים, שהרי דם זה הגיע
 מהמעין הטהור. משיבה הגמרא: הֲכִי קָאָמַר – כך באמת כוונת
 הברייתא, היולדת בזוב צְרִיכָה שְׂתַפְסֹק לראות מִשְׁהוּ לאחר ימי
 הטומאה, כדי שִׁיעָלוּ לָהּ הימים הבאים לְשִׂכְעָה נְקִיִּים, גם אם תראה
 בהם.

הגמרא מביאה הוכחה נוספת לדברי רב: תָּא שְׂמַע ממה ששינו
 בברייתא, דעת רבי יוסי (לעיל ז:): שמעוברת או מניקה שלא ראתה
 דם במשך שלש עונות ושל שלושים יום (לעיל ט:), ושוב ראתה,
 אינה מטמאת טהרות אלא משעת ראייתה, ולא חוששים שמא
 ראתה קודם, ומחדשת הברייתא, שאם הפסיקה לראות פחות משלש
 עונות בזמן הנקטה, ושוב התעברה ועדיין לא ראתה עד שהשלימה
 לשלש עונות שאינה רואה בהן, יִמִּי עֵיבוּרָה עוֹלִים ו-מצטרפים) לָהּ
 לִימִי מְנִיקוּתָהּ, ואם ראתה אחר כך מטמאת רק משעת ראייתה, ויִמִּי
 מְנִיקוּתָהּ עוֹלִים לָהּ לִימִי עֵיבוּרָה, שאם הפסיקה בהיותה מעוברת
 והשלימה לשלש עונות בהיותה מניקה, מצטרפים הימים שהיא
 מניקה לימים שהיא מעוברת.

מבארת הברייתא: כִּיצַד הם אופני דין זה, כגון שהפסיקה לראות
 שְׁתֵּי עונות בִּימֵי עֵיבוּרָה, ואחר כך עונה אַחַת בִּימֵי
 מְנִיקוּתָהּ, או שהפסיקה שְׁתֵּי בִימֵי מְנִיקוּתָהּ ואַחַת בִּימֵי עֵיבוּרָה,
 או שהפסיקה עונה אַחַת וּמַחְצָה בִּימֵי עֵיבוּרָה, ואַחַת וּמַחְצָה בִּימֵי
 מְנִיקוּתָהּ, בכל האופנים הללו עוֹלִין לָהּ זמני ההפסק לשלש עונות,
 ואינה מטמאת אלא משעת ראייתה.

הגמרא מבארת את ההוכחה: בְּשִׁלְמָא לְרַב דְאָמַר מַעֲנִין אֶחָד הוּא,
 מובן שמשום הֲכִי המעוברת שהתחילה להפסיק יולדת, בְּעֵי הַפְסָק
 – צריכה להשלים את מנין הימים שאינה רואה בהם, שיצטרפו
 לימים שקודם הלידה יהיו ביחד שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת, ואם תראה אפילו דם
 טהור לא תשלים את שלושת העונות, ותטמא למפרע מעת לעת,
 כמו אשה רגילה שאין דמיה מסולקים (אבל דם הלידה עצמה אינו
 נחשב להפסק). אֵלָא לָלוּי דְאָמַר שְׁנֵי מַעֲנִינֹת הֵן, לָמָּה לִי הַפְסָק
 שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת, הלא בְּמִשְׁהוּ סָנְיָא – די בכך שתפסיק מעט מלראות
 לאחר ימי הטומאה, שבכך מוכח שנסתם המעיין הטמא, ואפילו אם
 תראה דם לאחר מכן הרי זה כאילו לא ראתה, ותשלים בימים אלו
 את שלושת העונות, שהרי דם זה אינו מגיע מהמעין הטמא, והוא
 כמו דם הבא מחוטמה שאין לו שייכות לדם נדה.

דוחה הגמרא: לדעת לוי הֲכִי קָאָמַר – באמת זוהי כוונת הברייתא,
 לאחר ימי הטומאה צְרִיכָה שְׂתַפְסֹק מִשְׁהוּ מלראות, כְּדִי שִׁיעָלוּ
 לָהּ ימי הטהרה להשלמת שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת, גם אם תראה בהם.

הגמרא מביאה הוכחה לדברי לוי: תָּא שְׂמַע, נחלקו התנאים במשנה
 (לעיל ב:), האם אשה שראתה דם מטמאת רק משעת ראייתה, או
 שחוששים שהיא טמאה מאתמול באותה שעה, וכל הטהרות שנגעה
 בהם מזמן זה טמאות, ומחדשת הברייתא, וְשׁוֹנִין – הכל מודים
 בְּיולדת שְׂרוּאָה אַחַר הימים שדמה דֵם מוֹהָר, כגון לאחר שמונים
 יום מלידת נקבה, שְׂרִיָּה שְׂעָתָה – שדי לה לטמא משעת ראייתה,
 ואינה מטמאת למפרע. ובפשוט מדובר גם אם ראתה כמה ימים
 לאחר מכן, ואם כן, בְּשִׁלְמָא לָלוּי דְאָמַר שְׁנֵי מַעֲנִינֹת הֵן, מובן
 שמשום הֲכִי דִּיהָ שְׂעָתָה, שהרי דמיה מסולקים, שעברו הרבה ימים
 ולא ראתה דם מהמעין הטמא, זוהי ראייתה הראשונה כשהיא
 מניקה, ושנינו לעיל (ז:). שבאופן זה דיה שעתה, אֵלָא לְרַב דְאָמַר
 מַעֲנִין אֶחָד הוּא, אִמָּאִי דִּיהָ שְׂעָתָה, תְּמַמָּא מַעַת לָעַת – מאתמול
 בשעה זו (לדעת הסוברים כן בשאר נשים) שהרי הוחזקה בדמים,
 ואין זו ראייתה הראשונה ממעין זה.

דוחה הגמרא: רב יעמיד באופן דְּלִיכָא שְׁהוּת – שלא עבר יום שלם
 משעה שהיתה טהורה, כגון שראתה מיד ביום השמונים ואחד,
 שבאופן זה אי אפשר לטמא מעת לעת, שהרי גם אם הדם שראתה
 עכשיו יצא ממנה אתמול בשעה זו, הוא דם טהור.

שואלת הגמרא: וְתַמַּמָּא מְפַקְדָה לְפַקְדָה – היה לנו לטמא אותה

משעת הבדיקה הקודמת, שאם בדקה בליל שמונים ואחד והיתה
 טהורה, ואחר כך בדקה בבוקר והיתה טמאה, היה לנו לטמא למפרע
 את כל הטהרות מהבדיקה הקודמת, ומדוע הברייתא אומרת שאינה
 טמאה אלא משעת ראייתה. משיבה הגמרא: כִּינן דְּמַעַת לָעַת לִיכָא
 – אין אפשרות לטמא אותה, מְפַקְדָה לְפַקְדָה נִמִּי לֹא נִזְרִי בָּהּ
 רְבִנָּן].

הגמרא מביאה הוכחה לדברי רב: תָּא שְׂמַע ממה ששינו בברייתא,
 יוֹלֶדֶת בְּזוּב שְׂפָפָה שבעה נקיים וְלֹא מְכַלָּה לאחר מכן, וְרִאֲתָה
 בימי הטהור, באופן זה הִלְכוּ בֵּית שְׁמַאי לְשִׁיפְתָּן, שדם זה מטמא
 רק כשהוא לח וזמן הטהרה אינו מטמא כלל, כמו שהם סוברים
 (לעיל לד.) בסתם יולדת שלא טבלה, וּבֵית הִלֵּל הלכו באופן זה
 לְשִׁיפְתָּן, שדמה מטמא מן הטהרה לח ויבש, כמו שהם סוברים (שם)
 בכל יולדת שלא טבלה.

מבארת הגמרא את ההוכחה: בְּשִׁלְמָא לְרַב דְאָמַר מַעֲנִין אֶחָד הוּא,
 מובן שמשום הֲכִי לבית הלל הדם מְטַמֵּא לַח וְיָבֵשׁ, שהרי הגיע
 ממעיין טמא. ולדעתם הטהרה לא טיהרה אותו אלא כשהגיעו ימי
 הטהור וגם טבלה, אֵלָא לָלוּי דְאָמַר שְׁנֵי מַעֲנִינֹת הֵן, אִמָּאִי הדם
 מְטַמֵּא לַח וְיָבֵשׁ, הרי כיון שספירה שבעה נקיים בודאי נסתם המעיין
 הטמא, ודם זה ממעיין טהור הוא בא.

הגמרא מיישבת את דברי לוי: אִמָּר לָהּ לִי – לוי יענה לך על קושיא
 זו, באמת מברייטא זו מוכח שמעיין אחד הוא, אבל אִמָּא דְאָמַר
 בְּתַנָּא דְשׁוֹנִין – אני סובר כמו התנא של הברייתא שהובאה לעיל,
 שהכל מודים ברואה לאחר דם טהור שדיה שעתה, ואני מעמיד
 ברייתא זו כשיש אפשרות לטמא מעת לעת, ואף על פי כן אינה
 מטמאת, ובהכרח שהטעם הוא משום ששני מעינות הם (וכמבואר
 לעיל).

עוד מיישבת הגמרא: וְאִיבָעִית אִמָּא – ואם תרצה תוכל ליישב את
 דברי לוי באופן נוסף, שהברייתא עוסקת בְּשׁוּפָעַת מימי הטומאה
 לימי הטהרה, שבאופן זה לא נסתם המעיין הטמא, ולכן הדם מטמא
 לח ויבש.

מקשה הגמרא: וְהָא 'פְסָרָה' קָתְנָי – הרי כתוב בברייתא שהיא ספרה
 שבעה נקיים, ואם הדם לא פסק כיצד ספרה. מתרצת הגמרא: הֲכָא
 בְּיולדת נִקְבָה בְּזוּב עֶסְקִינָן – מדובר באשה שבשעת זיבתה ילדה
 נקבה, וימי טומאת לידה של נקבה הם שבועיים, ומדובר באופן
 דְשִׁבּוּעַ קָמָא פְסָקָה – בשבוע הראשון ללידתה לא ראתה דם, וימים
 אלו נחשבים לָהּ לספירת שבעה נקיים (כפי שיתבאר), וּבְשִׁבּוּעַ
 בְּתַרָּא לֹא פְסָקָה – ובשבוע השני ללידתה חזרה לראות, והמשיכה
 לראות ברציפות מהשבוע השני לשבוע השלישי, ונמצא שהמעין
 הטמא חזר ונפתח בשבוע השני, ונשאר פתוח בשבוע השלישי, ולכן
 לבית הלל הדם מטמא לח ויבש.

מוסיפה הגמרא: וְקָפְרָה התנא של ברייתא זו, שהיולדת בזוב
 שצריכה לספור שבעה נקיים, יִמִּי טומאת לִידָתָה שְׁאִין רֹאֶה בָּהּ
 דם, עוֹלִין ונחשבים לָהּ לְסַפִּירָה שבעה נקיים שצריכה לספור
 לְיֻזְבָתָהּ, ולכן מה שספירה בשבוע הראשון נחשב ספירה.

הגמרא דנה האם הלכה כרב או כלוי: אִמָּר לִיהָ רַבִּינָא לְרַב אִשִּׁי,
 אִמָּר לָן [–לנו] רַב שְׁמֵן מְסַבְרָא, אִקְלָע מֵר זוּטְרָא לְאֶתְרִין – מר
 זוטרא הגיע במקרה למקומו ודרש, הִלְכְתָא בְּנוֹתֶיהָ דְרַב לְחוּמְרָא
 – הלכה כרב באופן שהוא מחמיר, דהיינו בשופעת מימי הטהור עד
 לאחר מכן, שלדעת רב דמה טמא, ואף על פי שהמשיכה לראות
 מימי הטהור, אין אומרים שהדם הגיע ממעיין טהור, משום שמעיין
 אחד הוא, והטהרה טימאתו בימים אלו, וְהִלְכְתָא בְּנוֹתֶיהָ דְלִי
 לְחוּמְרָא, דהיינו בשופעת מימי הטומאה לימי הטהרה, שלדעת לוי
 ששני מעינות הם אין זה דם טהור, שהרי לא נסתם המעיין הטמא.

הגמרא מביאה דעה נוספת בפסק ההלכה: רַב אִשִּׁי אִמָּר, הִלְכְתָא
 בְּנוֹתֶיהָ דְרַב שמעיין אחד הוא, בִּין לְקוּלָא, דהיינו בשופעת מימי
 הטומאה לימי הטהרה, שרב מיקל שמעיין אחד הוא והטהרה טיהרתו,
 גם אם לא הפסיקה, וּבִין לְחוּמְרָא, דהיינו בשופעת מימי הטהרה עד
 לאחר מכן, שלדעת רב היא טמאה משום שמעיין אחד הוא. וכן דְרִישׁ
 – דרש מְרִימָר, הִלְכְתָא בְּנוֹתֶיהָ דְרַב בִּין לְקוּלָא בִין לְחוּמְרָא.

מסיקה הגמרא: וְהִלְכְתָא בְּנוֹתֶיהָ דְרַב, בִּין לְקוּלָא בִין לְחוּמְרָא.

1 וישוין ברואה אחר דם טוהר שדיה שעתה – ואם תאמר: לרבי יוסי דאמר
2 בפרק קמא (נדה זא); מעוברת ומניקה צריכות שלש עונות, ומפרש
3 דמצטרפי שתי עונות דעיבורה ואחת דמניקה, למה לי עונה דמניקה? הא
4 אמר הכא דאחר דם טוהר דיה שעתה? ויש לומר: הא, דלא כרבי יוסי. אי
5 נמי: בהפסיקה שלש עונות וראתה ראשונה
6 מאונס – אף שניה דיה שעתה, כדאמר
7 בפרק קמא (שם), אבל אחר דם טוהר –
8 אין דיה שעתה אלא בראיה ראשונה, אבל
9 שניה – לא, אפילו היתה הראשונה מאונס,
10 כיון שנפחת מעין טמא. ואם תאמר: לרבי
11 מאיר, ולאידך תנאי דאית להו בפרק קמא
12 (שם), מניקה דיה שעתה, תיפוק ליה דהוה
13 אחר דם טוהר? ומיהו להיתירן שני אתי שפיר.
14 ויש לומר: דמטעם שהוא אחר דם טוהר,
15 אין דיה שעתה אלא לראיה ראשונה. אבל
16 מטעם מניקה, דיה שעתה כל ימי מניקותה,
17 כרבי מאיר דפרק קמא (נדה יאא). ואם
18 תאמר: והכא למה לי משום דם טוהר? תיפוק
19 ליה דמניקה היא? ויש לומר: דנפקא מינה
20 להדיא דמת בנה או גמלתו, לרבי מאיר
21 דאמר לעיל: הרי היא ככל הנשים. ולרבי
22 יוסי נמי, דאמר בפרק קמא: אפילו גמלתו
23 או נתנה בנה למניקה, דיה שעתה – נפקא
24 מינה לאחר דם טוהר, להדיא דלא ראתה עד
25 לאחר עשרים וארבעה חדשים, ושעמא דמניקה
26 איצטריך לראייה הראשונה באונס, דאף
27 השניה דיה שעתה, כדפרישית.
28 **דליבא** שהות – אבל איכא שהות –
29 מטמאה מעת לעת, לרב דאמר
30 מעין אחד הוא. ואף על גב דדיה שעתה
31 כל ימי מניקותה, הכא מיירי במת בנה או
32 בהפילה, כדפרישית. ואם תאמר: בדברק
33 "אלו נערות" (כתובות לזא) אמר: הגיורת
34 שראתה דם בתוך מעת לעת – דיה שעתה.
35 רבי יוסי אומר: הרי היא ככל הנשים? ויש
36 לומר: סוגיא דהכא לא אתיא כרבי יוסי
37 דהתם. אי נמי: התם היתה בת טומאה, אם
38 היתה מתגירת מקדים. ואם משום דאיתא
39 בגיטא טומאה דרבנן.
40 **ואיבעית** אימא בשופעת והא ספרה קתני
41 – ואם תאמר: מאי קאמר בית
42 הלל לעיל: יולדת בובת תוכית, שאם טבלה
43 וראתה – טהורה? והא כיון דשופעת, אפילו
44 טבלה – טמאה, ללוי דאמר שני מעיינות
45 הן, דהא מעין טמא הוא? ויש לומר: דלדברי
46 בית שמאי קאמרי להו, דאית להו מעין אחד
47 הוא. **שבוע** בתרא לא פסקה – מכאן אומר

1 **אלא** ללוי במשהו סני – ותפסוק משהו לאחר שבועים דנסתם הטמא, ותמתין
2 שבעה ותטבול. ואפילו תראה כל שבעה – יעלו לה בנקיים, דהא לא דם טמא הוא.
3 **שתפסוק משהו** – לאחר שבועים דנקבה, דאי בתוך שבועים – לאו הפסק היא,
4 דכיון דחורות ורואה בתוך שבועים – חזר הטמא להפתח. ימי עיבורה עולין לה –
5 בפרק קמא (נדה יא) אמרין: מעוברת
6 ומניקה שעברו עליה שלש עונות, וראתה –
7 דיה שעתה. עולין לה – כלומר, מצטרפים
8 לימי מניקותה. כגון היתה מניקה, והתחילה
9 לפסוק, ונתעברה, והשלימה שלש עונות –
10 מצטרפין ימי עיבורה לימי מניקותה. בשלמא
11 לרב – דאמר: מעין אחד הוא – משום הכי
12 מעוברת שהתחילה להפסיק וילדה צריכה
13 להשלים שלש עונות, שלא תראה אחר לידה
14 כלום. ודם לידה לא מפסיק לשלש עונות,
15 כדתרצינן בפרק קמא: דם נדה לחור, ודם
16 לידה לחור. אבל אחר לידה, אי חזאי – לא
17 השלימה שלש עונות, ומטמאה מעת לעת,
18 שאין דמיה מסולקין. **אלא** ללוי – אפילו אי
19 חזאי לאחר שבועים – דהא לאו ממעין טמא
20 אתי, ועילו לה להשלמת שלש עונות, דהוי
21 כאילו דם מחוטמה אתא. **במשהו סניא** –
22 שתפסוק אחר ימי לידה משהו, דנימא: נסתם
23 הטמא. **שיעלו לה** – ימי טוהרה. לשלש
24 עונות – ואפילו תראה. וישוין – שמאי והלל
25 דפליגי במעת לעת. **ברואה** אחר דם טוהר
26 שדיה שעתה – קא סלקא דעתך: אפילו לזמן
27 מרובה, כגון שלא ראתה עד יום שמונים
28 וארבע או תשעים. בשלמא ללוי דאמר שני
29 מעיינות הן משום הכי דיה שעתה – שהרי
30 דמיה מסולקין, שכמה ימים שעברו ולא
31 ראתה דם ממעין זה, והוא לא ראייה
32 ראשונה. דיה שעתה. ומניקה – מארבע
33 נשים היא, דדיין שעתן בראיה ראשונה.
34 **אלא** לרב דאמר מעין אחד הוא – לאו
35 ראייה ראשונה היא, והרי דהחזקה בדמים.
36 **דליבא** שהות – כגון שראתה ביום שמונים
37 ואחד מיד, דליבא למימר: מעת לעת, דאפילו
38 הוה באומול כי באדינא בבית החיצון – דם
39 טוהר הוא. **ותטמא מפקידה** לפקידה – כגון
40 אם בדקה שחרית ומצאתה טמאה – תטמא
41 טהרות של ערבית. והכא ליבא למימר:
42 **דליבא** שהות, דאי אפילו מפקידה לפקידה
43 ליבא – צריכא למימר דדיה שעתה? **ובית**
44 **הלל** לשישתן – דכל זמן שלא טבלה מטמא
45 לח ויבש, והא כיון דספרה אחר ימי לידה –
46 ודאי פסק, וקשאי ללוי. **כתנא** דישוין
47 דאמר לעיל: וישוין ברואה אחר דם טוהר,
48 שדיה שעתה. ואנא אוקימנא: בראיה שהות, ואפילו הכי דיה שעתה – אלמא, שני
49 מעיינות הן. **והא ספרה קתני** – ואי לא פסק, היכי ספרה? ומשני: לעולם בשופעת
50 מימי טומאה לימי טוהר, וספירה הכי הוא: כגון שהיתה יולדת נקבה בבוז, וימי
51 טומאת לידה שני שבועים, ופסקה שבוע קמא. וזו היא ספירתה, נקבה: ימי לידתה
52 שאינה רואה בהן – עולין לה לספירת זיבתה. ושבעה שני לא פסקה, וחזר ונפתח
53 מעין טמא, ושופעת מתוכו בתוך שבוע שליש. ומשום הכי מטמא לח ויבש לבית
54 הלל, דהא ממעין טמא אתא, ותורה לא טהרתו אלא ביומי טבילה. ולבית שמאי,
55 טוהר – דבימי תליא דחומנא, והא שלמו להו. ולהכי נקט "יולדת נקבה", דאי ילדה
56 זכר – אי אפשר לה לספור שבעה שלא תפסוק משהו אחר ימי לידה, דלא הוה אלא
57 שבעה. **כוותיה דרב לחומרא** – בשופעת מתוך שמונים לאחר שמונים, דמטמאה,
58 ולא אמרינן: ממעין טוהר אתא. **והלכתא** כוותיה דלוי לחומרא – בשופעת מתוך
59 ארבעה עשר לאחר ארבעה עשר, דאמר: שני מעיינות, הן וכיון דלא נסתם הטמא
60 – לא הוי דם טוהר. **בין לקולא** – כגון שופעת מתוך ארבעה עשר לאחר ארבעה
61 עשר, דהוה ליה רב לקולא, דאמר: מעין אחד הוא, והתורה טהרת, ולא בעי הפסקה.

משנה

1 סימני בגרות וחצר צורית. הקשה הרב רבי מרדכי בר יצחק: ללוי, דאמר שני מעיינות הן, הא דתניא בפרק "יש בכור" (בבבא מצאא, מוהב). גיורת שיצא פסחיה וילדה
2 ביוותה גידיה, ואחר כך נתייגרה – אין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה. ואי שני מעיינות הן, אמאי אין נותנין לה ימי טהרה? הלא מעין טמא פסחיה ובריש
3 "יוצא דופן" (נדה מא) נמי תנן, דאין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה. ומהיחא דבבבא (מוהב) לא קשה כל כך ללוי, דמיקי בבית שמאי דאמר
4 מעין

1 רבינו תם דיולדת בובת, או בזמן הזה דכולהו נשים חשיבנהו כילדת בובת, שסופרין
2 אחר ימי טומאת הילדת שבעה נקיים. וראתה בימי טוהר קודם טבילה – אינה
3 טוהרת, דהא אמר הכא דכי ראתה שבעה שליש טהרה, אף על גב דדם טמא
4 הוא. דכן דפרישית דם טוהר אינה טוהרת, דאפילו בית הלל דמטמאין לה ויבש,
5 מודו דעלתה לה ספירתה. ומכאן אין להוכיח על זבה שאינה יולדת שפירה שבעה
6 נקיים וראתה, שלא תסותר – דאיכא למימר: דהכא דוקא לא סתרה, משום דראייה
7 זו אינה גורמת לה טומאה, דכל שבועים טמאים בלאו הכי. ואף על גב דבשבוע
8 שליש גורם לה טומאה, מכל מקום אינה נעשית בת נדה ולא זבה, וכשתפסק –
9 טהורה מיד. ומכל מקום נראה דאשה דעלמא – נמי לא סתרה. דמסתברא דאין
10 סתירה מועלת אלא בתוך החשבון, כדאמר "ואחר טהרה" – שלא תאמר טומאה
11 מפסקת ביניהם. אבל לאחר ספירה – לא. מיהו לדידן דאית לן חומרא דרבי יורא,
12 פשיטא דסותרת, דהא אפילו טבלה וראתה, צריכה שבעה נקיים.
13 **הלכתא** כרב לחומרא – ואם תאמר: הא תרי חומרי דסתייגה אהדיי ניהו? ויש
14 לומר: דהכא דמפסקא לן – פסיק כמר להחמיר וכמר להחמיר, וכי
15 האי גזונא איכא שלחי "יוצא דופן" (נדה מוהב). הלכה כדברי כולן להחמיר, גבי
16 **הלכתא** כרב לחומרא – ואם תאמר: הא תרי חומרי דסתייגה אהדיי ניהו? ויש
17 לומר: דהכא דמפסקא לן – פסיק כמר להחמיר וכמר להחמיר, וכי
18 האי גזונא איכא שלחי "יוצא דופן" (נדה מוהב). הלכה כדברי כולן להחמיר, גבי
19 מעין

מעיין אחד הוא. אי נמי: כדמשני הכא, אנא דאמר כתנא ד"שויך". אבל סתם מתניתין
ד"יוצא דופן" קשה. ויש לומר: ד"אין נותנין לה ימי טוהר" איכא לאוקמי לענין שאם
ראתה ביום שביעי לזכר או ביום ארבעה עשר לנקבה, דהיא תחלת נדה, דאין
טומאת לידה עליה. אי נמי: אף על גב דשני מעינות הן, יש לטמא הדם דמן המוקד
קאתי, אלא דוקא במקום שהתורה מטרתה.

כלילי שבת ויומו - קם ליה לרבי יהושע
דאם לא שפחה לילה ויום, אף על פי
שפחמה מעת לעת - מחמת ולד היה. **נדה**
ליומא - נראה דאף לבעלה לא חישינן
שמה תשפה, דאוליין בתר רוב נשים מקשות
דאין שפות לילה ויום. דהא עובדא דשילא
בר אבינא נראה דלבעלה הוי, ולא לטהרות.
אז שפחמה וקשתה וחזרה ושפחה - כדי
נסבה, דהא מרישא שמעינן לה, דקתני
קשתה שנים ושפחה יום אחד, וכל שכן הא.
דטמאה. וכן בספא לא היה צריך למתני
"קשתה ושפחה וקשתה", כיון דתנא "שפחה
שנים וקשתה יום אחד" דטהורה. אי נמי:
אתא לאשמעינן, אף על גב דלא קשתה כל
יום הסמוך ללידה אלא מקצתו. וכן ברישא
בכי האי גוונא. ו**ואימא** קושי בימי נדה -
ורצה לומר: סלקא דעתך דמתסבר טפי
לאוקמיה ביובה, משום דאשכחן זב אתס
דטהור הוא. **גדייה** - פירש רש"י: דרב אסי
טעה בין ריש דלילית, ואין נראה. אלא
נראה דאיתו אמר ליה גדייה ברלית רפה,
כלומר משכחו בדברי טעם עד שיחזור, כמו
(שמות יב) "משכבו", דמתרגמינן: נגודו. וכמו
(בבא בתרא יג,א) "גוד או איגוד". והוא סבר:
"גדייה" בדגש, כמו "גודו אילנא". **איסי** בן
מהללאל - ב"עריב פסחים" (פסחים ק"ג).
יש תנא דיש לו כל השמות הללו, ועוד קרי
ליה התם "הוא יוסף הבבלי הוא יוסף איש
הוצל". ולא תנא אחר הוא, כמו שיש מפרשין
שם, דהא בפרק "הוציאו לו" (יומא נב,ב)
פריך מאיסי בן יהודה ליוסף איש הוצל.
והכא לא מיייתא אלא שמות דאסי דדמי לרב
אסי.

דבר

משנה המקשה - נדה. **קשתה שלשה ימים בתוך אחד**
עשר יום, ושפחתה מעת לעת, וילדה - הרי זו יולדת
בזוב, דברי רבי אלעזר. רבי יהושע אומר: לילה ויום,
כלילי שבת ויומו. ששפחתה מן הצער, ולא מן הדם. כמה
היא קישויה? רבי מאיר אומר: אפילו ארבעים וחמשים
יום. רבי יהודה אומר: דיה ח' שנה. רבי יוסי ורבי שמעון
אומרים: אין קישוי יותר משתי שבתות. גמרא אטו
כל המקשה נדה היא? אמר רב: נדה ליומא. ושמואל
אמר: חיישין שמא תשפה. ורבי יצחק אומר: המקשה
אינה כלום. - והקתני "המקשה - נדה" - אמר רבא:
בימי נדה - נדה, בימי זיבה - מטהרה. והתניא, המקשה
בימי נדה - נדה, בימי זיבה - מטהרה. כיצד, קשתה יום
אחד ושפחתה שנים, או שקשתה שנים ושפחתה יום אחד,
או ששפחתה וקשתה וחזרה ושפחתה - הרי זו יולדת בזוב.
אבל שפחה יום אחד וקשתה שנים, או ששפחתה שנים
וקשתה יום אחד, או שקשתה ושפחתה וחזרה וקשתה -
אין זו יולדת בזוב. כללו של דבר: קושי סמוך ללידה -
אין זו יולדת בזוב, שופי סמוך ללידה - הרי זו יולדת
בזוב. חנניא בן אחי רבי יהושע אומר: כל שחל קישויה
בשלישי שלה, אפילו כל היום פולו בשופי - אין זו יולדת
בזוב. "כללו של דבר" לאתויי מאי? לאתויי דחנניא. מנא
הני מילי? דתנו רבנן: "דמה" - דמה מחמת עצמה ולא
מחמת ולד. אתה אומר מחמת ולד, או אינו אלא מחמת
אונס? כשהוא אומר "ואשה כי זוב זב דמה" - הרי
אונס אמור, הא מה אני מקיים "דמה" - דמה מחמת
עצמה ולא מחמת ולד. ומה ראית לטהר את הולד
ולטמא באונס? מטהר אני בולד - שיש מטהר אחריו,

ומטמא אני באונס - שאין מטהר אחריו. - אדרבה, מטהר אני באונס - שכן אונס בזב מטהר! -
השתא מיהא באשה קיימין, ואונס באשה לא אשכחן. ואיבעית אימא: מאי דעתיך? - לטהורי
באונס ולטמוני בולד? אין לך אונס גדול מזה! - אי הכי, נדה נמי נימא "זבה" - זוכה מחמת
עצמה ולא מחמת ולד. אתה אומר ולד, או אינו אלא אונס? כשהוא אומר "ואשה כי תהיה
זבה" - הרי אונס אמור, הא מה אני מקיים "זבה" - זוכה מחמת עצמה, ולא מחמת ולד! - אמר
רש"י לקיש: אמר קרא "תשכ" - יש לך ישיבה אחרת שהיא בזו, ואיזו זו - זו קושי בימי זיבה.
- ואימא: זו קושי בימי נדה! - אלא אמר אבוי דשמואל: אמר קרא "ומטמא שבעים בנגדתה"
- ולא בזיבתה, מכלל דיזיבתה מהור, ואיזו זו - זו קושי בימי זיבה. - והשתא דכתיב "ומטמא
שבעים בנגדתה", "דמה" למה לי? - אי לאו "דמה" הוה אמינא בנגדתה ולא בזיבתה, ואפילו
בשופי - קא משמע לן. שילא בר אבינא עבד עובדא כותיה דרב. כי קא נח נפשיה דרב, אמר
ליה לרב אסי: זיל צנעיה, ואי לא ציית - גרייה. הוא סבר "גרייה" אמר ליה. בתר דנח נפשיה
דרב, אמר ליה: הדר בך! דהדר ביה רב. אמר ליה: אם איתא דהדר ביה - לדידי הוה אמר לי.
לא ציית. גרייה. אמר ליה: ולא מסתפי מר מדליקתא? אמר ליה: אנא איסי בן יהודה, דהוא
איסי בן גור אריה, דהוא איסי בן גמליאל, דהוא איסי בן מהללאל - אסיתא דנחשא, דלא שליט
ביה דקבא. אמר ליה: ואנא שילא בר אבינא - בוכנא דפרולא, דמתברר אסיתא דנחשא. הלש
רב אסי. עייליה בתימי אפקוה מקרירי, עייליה בקרירי אפקוה בתימי, נח נפשיה דרב אסי.
אל

משנה המקשה - וראתה דם, הרי זו נדה. ובגמרא פריך ומתיר לה. **קשתה** -
מחמת ולד. **שלשה ימים** - בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה, וראתה כל שלשתן
הימים רצופין. **ושפחה** - מצערה. **מעת לעת** - ברביעי. **וילדה** - איגלאי מילתא
דדמים שראתה, לא באו מחמת ולד, הלכך הרי זו יולדת בזוב. אבל אם לא שפחה
סמוך ללידתה - כל דמים שראתה, מחמת
ולד הוא, ורחמנא טהריהו מזהב, דכתיב
"זוב דמה" - דמה מחמת עצמה, ולא דמה
מחמת ולד. **לילה ויום** - דאם שפחה בחצי
יום שלשי, וילדה יום רביעי, דשפחה מעת
לעת - אין זו שופי, אלא אם כן שפחה לילה
ויום שלאחר הלילה, כלילי שבת ויומו.
ששפחה מן הצער ולא מן הדם - דאף על
גב דחזיא דם - הרי שופי. **כמה הוא קישויה**
- דלא אתיא לידי זיבה בכל דמים שתראה?
אפילו ארבעים או חמשים יום - אם לא
שפחה יום אחד סמוך ללידה, לא אתיא לידי
זיבה, ולא היא יולדת בזוב. **דיה חדשה** -
דיה אם נטהר את הקושי חדש אחד, היינו
תשיעי. אבל קשתה שלשה בתוך אחד עשר
ימי זיבה בחדש השמיני ואפילו מקשה
והולכת כל תשיעי - הרי זו יולדת בזוב,
מחמת שלשה ימים של שמיני. **גמרא אטו**
כל המקשה נדה היא - אילו קשתה בימי
זיבה, מי היא נדה? והא אין נדות בימי
זוב **אמר רב** **נדה ליומא**, והכי קאמר:
המקשה וראתה דם בימי זיבה, אף על גב
דלא אתיא ביה לידי זיבה - מיהו באותו
היום אסורה לשמש. אבל לערב טובלת,
ואינה צריכה לשמור יום כנגד יום, ורחמנא
טהריה לדם קושי. **ושמואל אמר** - אף
צריכה לשמור יום כנגד יום, מדרבנן.
דחיישין שמא תשפה, ונמצא שלא היה דם
קושי מחמת ולד, ונמצא משמש עם זבה
קטנה דאורייתא, וענש כרת. **אינה כלום**
- ואפילו באותו היום משמשת. **בימי נדה**
- בימים הראים לנדות. **נדה** - דקושי
לא טהריה רחמנא אלא מזיבה, אבל מנדה
- לא טהריה, כדאמרין לקמן. **בימי זיבה**
- בתוך אחד עשר יום, טהורה. **והתניא** -
בניחוחא. **ושפחה** - שנים מן הצער, ולא
מן הדם. הרי זו יולדת בזוב - אם ראתה
כל שלש, הואיל ושופי סמוך ללידה, נמצא
דם הקושי שלא מחמת ולד. **כל שחל**
קישויה - לאו לשון התחלה הוא, אלא הכי
קאמר: כל שקשתה בשלישי, אפילו שחל
אחת בליל בנשית שלישי, אפילו כל היום
כולו בשופי ושפחה מליל רביעי שעה אחת
להשלמת מעת לעת - אין זו יולדת בזוב.
דבעינן שופי כל יום שלישי המביאה לידי
זבה. וכי **זוב זוב** - "זוב" משמע זוב מכל
מקום, ואפילו באונס. **שיש מטהר אחריו** -
דם טוהר. **ואונס באשה לא אשכחן** -
דטהור. **זובה** - דם יהיה זובה, ובגדה
משמע, דפרשה ראשונה נאמרה בגדה,
ושניה בזובה, כדכתיב בשניה "כלא עת
נדתה". ולא מחמת ולד - אלמא אמרין
לעיל "בימי נדה נדה". **תשכ** על דמי מטהר
- דהוה ליה למכתב "וששנים יום וששת ימים
דמי טהרה". **שהיא כזו** - שדמיה טהורים.
ואיזו זו - כלומר, היכא משכחת זיבה
טהורה? **זו קושי בימי זיבה** - דסמך
ארכתיב "דמה" מחמת עצמה, ולא מחמת ולד. **ואפילו בשופי** - ואפילו הפסיק שופי בין קושי ללידה, נימא: טהורה, הואיל ודם בקושי בא. **כוותיה דרב** - נדה ליומא.
צנעיה - הסתר אותו דבר, אמור לו שיחזור בו דטהור לגמרי. **גרייה** - בריש. כלומר, גורר ומשוך אותו בדברי טעם וראיות שיחזור בו. **גרייה** - הכריתו בשמא, כמו
(דניאל ד) "גודו אילנא". **לידיי הוא אמר לי** - דתלמידיה אלא. **גרייה** - שמתיה. **מליקא** - שמא תכזה בגדלתי. **אסיתא** - משום דשמיא הכי, דריש לשמיא הכי. **עייליה**
בתימי - חולי חם. קרירי - חולי צונן.

נדה – דף לו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קכג

ורואה הרי היא נדה, הלא המקשה בימי זיבה אינה נדה, שאין נדות
 בימי זוב. מתרצת הגמרא: **אמר רב, נדה לזמא** – המשנה עוסקת
 במקשה בימי זיבה, שמן התורה אינה טמאה כלל, וכוונת המשנה
 היא שמדרבנן הרי היא נדה ליום אחד, ולערב טובלת וטהורה מיד.
 שיתור נוספות בדין המקשה בימי זיבה: **וישמואל אמר**, המקשה אינה
 טובלת בערב מיד, **דחיישין שפא תשפה** – שחוששים שמא למחרת
 תפסוק מלקשות, ויתברר שהיום שראתה היה דם זיבה, ומי ששימש
 עמה בלילה עבר על איסור כרת, ששימש עם 'זבה קטנה'. ולכן מלבד
 יום ראייתה צריכה לשמור יום אחד נוסף טהור כדן זבה קטנה, ואז
 אף אם שפתה מצערה טהורה. **ורבי יצחק אמר**, **המקשה אינה**
כלום – המקשה אינה אסורה כלל, ומותרת לשמש אפילו באותו יום
 שראתה.
 מקשה הגמרא על דברי רבי יצחק: **והקטני' המקשה נדה**, ומשמע
 שכל המקשה הרי היא נדה ואפילו בימי זיבה. מתרצת הגמרא: **אמר**
רבא, לדעת רבי יצחק המשנה שאמרה 'המקשה נדה' עוסקת
 במקשה **בימי נדה**, שהמקשה ורואה בהם הרי היא נדה גמורה מן
 התורה, אבל המקשה **בימי זיבה**, **טהורה** היא לגמרי.
 מביאה הגמרא ראייה לדברי רבי יצחק: **והתנאי** – וכן שנינו בברייתא,
המקשה בימי נדה, הרי היא נדה, **בימי זיבה**, **טהורה**. מבררת
 הברייתא, **כיצד** – המקשה בימי זיבה באיזה אופן היא טהורה.
 מבאר הברייתא, **קשתה יום אחד ושפתה שנים** – קשתה ביום
 הראשון ופסקה מלכאוב ביום השני והשלישי, **או שקשתה שנים**
ושפתה יום אחד, **או ששפתה וקשתה וקשתה וקשתה** – או אם
 שפתה ביום הראשון, וקשתה שוב ביום השני ופסקה ביום השלישי
 ואחר כך ילדה, בכל אלו, אם לא פסקה מלראות דם כל שלשת
 הימים **הרי זו יולדת בזוב**, שכיון שפסקה מלכאוב יום אחד סמוך
 ללידה, התברר שכל הדם שראתה מחמת עצמה הוא, ונעשית זבה
 מחמת דם זה. **אבל שפתה יום אחד וקשתה שנים**, **או ששפתה**
שנים וקשתה יום אחד, **או שקשתה ושפתה וקשתה וקשתה**, בכל
 אלו, **אין זו יולדת בזוב**, שכיון שקשתה ולא פסקה עד ללידה, כל
 הדם שראתה בימים אלו מחמת הולד היה, וטהורה.
 מסיימת הברייתא: **כללו של דבר**, **קושי סמוך ללידה** – אם קשתה
 ביום הסמוך ללידה, **אין זו יולדת בזוב**, **שופי סמוך ללידה** – אם
 פסקה מלכאוב ביום הסמוך ללידה, **הרי זו יולדת בזוב**.
חנניא בן אחי רבי יהושע אומר, **כל שחל קישויה בשלישי שלח**
 – אם קשתה ביום השלישי שעה אחת בתחילת היום, **אפילו כל**
היום בולו בשופי – אפילו אם פסקה אחר כך מקישויה עד סוף היום,
 ופסקה עוד שעה אחת בליל רביעי, שפסקה מעת לעת, וילדה, **אין**
זו יולדת בזוב – הדם שראתה דם קושי הוא ואינו מטמא כיון
 שקשתה בתחילת היום השלישי, ואינה יולדת בזוב עד שתפסוק
 מלכאוב כל היום השלישי.
 שואלת הגמרא: **כללו של דבר לאתני מא** – מזה כוונת הברייתא
 לרבות בכלל שאמרה שטהרתה מטמאת זבה וטומאתה תלויים
 בקושי או שופי הסמוכים ללידה, הלא כבר פירשה את כל הדינים
 הנלמדים מכלל זה. משיבה הגמרא: **לאתני דחנניא** – כוונת
 הברייתא להוציא מדברי חנניא ולרבות שאם שפתה מעת לעת סמוך
 ללידה, אף אם קשתה ביום השלישי, הרי זו יולדת בזוב.
 שנינו בברייתא 'המקשה וכו' בימי זיבה טהורה. מבררת הגמרא:
מנא הני מילי – מהיכן למדנו שדם קושי אינו מטמא בימי זיבה.
 מבאר הגמרא: **דתנו רבנן**, נאמר בזבה (ויקרא טו כה) **ואשה כי**
זוב זוב דמה וגו' בלא עת נדתה וגו' טמאה הוא, דורשים תיבת
'דמה', **מחמת עצמה** – דווקא דם הבא מחמת גופה וטבעה
 מטמאה, ולא דם הבא מחמת ולד.
 שואלת הברייתא: **אתה אומר מחמת ולד** – אתה דורש למעט דם
 הבא מחמת ולד, שאינו מטמא, **או אינו אלא מחמת אונס** – שמא
 יש לדרוש שדם הבא מחמת אונס אינו מטמא, אבל הבא מחמת ולד
 נכלל בכתוב 'דמה' ומטמא. משיבה הברייתא: **כשהוא אומר (שם)**
'ואשה כי יזוב זוב דמה', **הרי אונס אומר** – נכלל בכתוב אף דם

מדין תורה אשה הרואה טיפת דם בתחילה, הרי היא נדה, וטמאה
 שבעה ימים. ביום שפסקה לראות דם פוסקת בטהרה, ובלייל שמיני
 טובלת וטהורה. מיום שמיני מונה אחד עשר יום. ימים אלו קרויים
 'ימי זיבה', ימים הראויים לזיבה, ואם ראתה בהם דם הוא הנקרא 'דם
 זיבה'. ראתה בהם יום או יומיים רצופים, הרי היא 'זבה קטנה',
 ופוסקת בטהרה סמוך לבין השמשות, וצריכה לספור יום אחד נקי
 מדם, וטובלת וטהורה. ראתה בהם דם שלשה ימים רצופים, הרי היא
 'זבה גדולה', ופוסקת בטהרה ביום השלישי, וסופרת שבעה ימים
 נקיים שלא תראה בהם דם כלל, וביום השביעי לערב טובלת
 וטהורה, וביום השמיני מביאה קרבן. ראתה דם בשבעה ימים אלו,
 סותרת ימי טהרתה, וחוזרת וסופרת עד שיהיו שבעה ימים רצופים
 נקיים. מכאן ואילך הם 'ימי נדה', ימים הראויים לנדה, ואם תראה
 בהם דם, הרי היא נדה, ולאחר שתטבול מונה אחד עשר ימי זיבה,
 וחוזר חלילה. יולדת הרי היא טמאה כנדה מן התורה, וזה הנקרא
 'טומאת לידה'. ילדה זכר טמאה שבעה ימים, ילדה נקבה, טמאה
 ארבעה עשר יום. לאחר שנשלמו ימים אלו, אף אם עדיין רואה דם,
 טובלת ומותרת לבעלה. וסופרת עוד 'ימי טהרה', שהם שלשים
 ושלשה ימים לזכר, וששים וששה ימים לנקבה. בימים אלו כל דם
 שרואה אינו מטמא, וזה הנקרא 'דם טהור', אך אסורה לאכול תרומה
 וקדשים עד מלאת ימי טהרתה. משמאלו ימי טהרתה מביאה קרבן
 יולדת, עולה וחסאת. מעוברת שאחזה קבלי לידה והתחיל לצאת
 ממנה דם קודם שתלד, דם זה נקרא 'דם קושי', כלומר, דם הבא
 מחמת קושי הלידה.

משנה

משנתנו נדה אימתי 'דם קושי' מטמא ואימתי אינו מטמא: אשה
 המקשה ללדת, שאחזה באבי הלידה והתחילה לראות דם לפני
 הלידה בימי נדתה, הרי היא נדה – הרי היא טמאה נדה מחמת דם
 זה. אבל המקשה ורואה דם בימי זיבתה, טהורה מן התורה, שדם זה
 בא מחמת הולד ולא טמאתו התורה בימי זיבתה.
קשתה – כאבה וראתה דם שלשה ימים רצופים בתוך אחד עשר
יום שבין נדה לנדה, כלומר, בימי זיבתה, **ושפתה** – ופסקה ונחה
 מצערה **מעת לעת** – למשך עשרים ארבע שעות, **ויולדת** לאחר
 הפסקה זו, **הרי זו יולדת בזוב** – הרי היא נחשבת יולדת בעת שהיא
 זבה, שכיון שפסקה מלכאוב התברר שכל הדם שראתה אף לפני
 ששפתה, מחמת עצמה הוא ולא מחמת הולד, והרי זה דם זיבה,
דברי רבי אליעזר. **רבי יהושע** חולק ואומר, לא די אם שפתה מעת
 לעת מאמצע יום זה עד אמצע יום המחרת, אלא צריך שבתוך הזמן
 ששפתה יהיו לילה ויום שלמים מעת לעת, מתחילת הלילה ועד סוף
 היום שלמחרת, וכן שיהיה הלילה קודם ליום, **כלילי שבת ויום** –
 שהלילה קודם ליום. מבאר המשנה, באיזו 'שפית' אמרנו שהיא
 נחשבת יולדת בזוב, כגון **ששפתה מן הצער** – שפסקה מלכאוב,
ולא מן הדם – אף אם לא פסקה מלראות דם.
 מבררת המשנה: **כמה היא קישויה** – עד כמה ימים קודם הלידה אנו
 אומרים שאם קשתה וראתה דם בימי זיבתה, דמה אינו דם זיבה.
 מבאר המשנה שנחלקו בזה תנאים: **רבי מאיר אומר**, **אפילו**
ראתה דם ארבעים וחמשים יום קודם הלידה. **רבי יהודה אומר**,
דקה חדשה – די לה אם נטהר דמה חודש אחד, כלומר, החודש
 התשיעי לעיבורה, שכל דם שראתה בקושי בחודש זה טהור הוא,
 אבל אם קשתה שלשה ימים בסוף חודש שמיני, אפילו קשתה גם כל
 תשיעי, הרי זו יולדת בזוב. **רבי יוסי ורבי שמעון אומרים**, **אין קישויה**
יותר משתי שבתות – אין דם קושי טהור יותר מארבעה עשר יום
 קודם הלידה, ואם קשתה וראתה לפני כן שלשה ימים, אפילו אם
 קשתה וראתה דם עד הלידה, הרי זו יולדת בזוב.

גמרא

שנינו במשנה, 'המקשה נדה', ומשמע שכל המקשה ורואה הרי היא
 נדה. מקשה הגמרא: **אטו כל המקשה נדה היא** – וכי כל המקשה

אָל [ו-הלך] שִׁילָא, אָמַר לְדָבִיתָהּ [ו-לאשתו], צָבִית לִי וְוָדָתָא –
הכניתי לי תכריכים, הֲלָא לְיוּל – שלא ילך רב אסי, וְלִימָא לִיה לְרַב
מִלִּי עֵילָוָא – וילשין עלי בפני רב בעולם העליון. צָבִיתָהּ לִיה
וְוָדָתָא – הכינה לו תכריכים. נָח נִפְשִׁיה דְשִׁילָא – נפטר שילא בר
אבינא. חָזוּ דְפָרְחָא אָמַר מֵהָרִי פּוֹרֵרָא לְהָאִי פּוֹרֵרָא – ראו כולם
שההרסים שעל מיטותיהם היו פורחים ממיטת רב אסי למיטת שילא
בר אבינא ולהיפך, אָמַרְי – אמרו כולם, שְׁמַע מִינָה עֲבָדוּ רַבְנָן
פְּיִיכָא – מוכח מכאן שעשו החכמים שלום ביניהם.

הגמרא מביאה ספק בדן הרואה דם קושי בימי ספירה; פְּעִי רַבָּא –
נסתפק רבא, קוֹשִׁי מָהוּ שְׁתַּסְתָּרוּ בְּיָזְבָה – אשה זבה הרואה דם קושי
בימי ספירתה, האם סותרת כל ימי ספירתה וצריכה לספור שוב
שבעה ימים נקיים, או לא. וצדדי הספק הם, האם הכלל בימי ספירה
הוא שְׂדָכָר הַמְטַמָּא סוֹתֵר – כל דבר המטמא סותר בימי ספירה, אף
אם אינו גורם טומאת זיבה, וְהָאִי נָמִי מְטַמָּא (בימי) [בְּיָמִי] נְדָה
הוא – ואף דם קושי דבר המטמא הוא, שכן אשה הרואה דם קושי
בימי נדה, טמאה, וכיון שהוא דבר המטמא, סותר, או דִּילֵמָא דְכָר
הַגּוֹרֵם סוֹתֵר – או שמא רק דם הגורם טומאת זיבה כשראתה שלשה
ימים רצופים, סותר בימי ספירה, וְהָאִי לֹא גוֹרֵם הוא – אבל דם
קושי אינו גורם טומאת זיבה, וכל שאינו גורם טומאת זיבה, אינו
סותר בימי ספירה.

אבי מביא ראיה לפשוט הספק; אָמַר לִיה אֲבִי לרבא, אוֹנֵם בְּיָזְבָה
יֻזְבָּה – יש להוכיח מדין זב הרואה ראיית זוב באונס, שְׁאִינוּ גוֹרֵם –
אינו נעשה בכך זב, שנאמר (ויקרא טו ב) 'אִישׁ אִישׁ בִּי יִזְהֶה זָב
מִבְּשָׂרוֹ', ודרשו חכמים (כריתות ח) 'מבשרו ולא מחמת אונס',
שראיית אונס בזב אינה מטמאת, וְסוֹתֵר – ואם ראה ראיית אונס בימי
ספירתה, סותר. ומכך שראיית אונס בזב שאינה גורמת טומאת זיבה
סותרת בימי ספירה, יש להוכיח שדם קושי אף שאינו גורם טומאת
זיבה סותר בימי ספירה, ומשום שדבר המטמא אפילו במקום אחר,
סותר.

דוחה רבא את הראיה; אָמַר לִיה רבא לאביי, לֹאִי – באמת, הָאִי נָמִי
גוֹרֵם הוא – ראיית אונס בזב היא דבר הגורם דין זיבה, ומשום כך
סותרת בימי ספירתה, דִּתְנֵן (זבים פ"ב מ"ב), רַבָּא רַאֲיִיָּה רַאשׁוֹנָה –
זב שראה ראייה פעם ראשונה, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ – אם ראה מחמת אונס
או לא, שְׁנִיָּה – ראה ראייה ראשונה שלא מחמת אונס ושוב ראה
פעם שניה, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ, שאם ראה מחמת אונס, טהור מטומאת
שבעה, שאינו סופר שבעה ימים נקיים, שְׁלִישִׁית – ראה ראייה
ראשונה ושניה שלא מחמת אונס ונעשה זב שצריך ספירת שבעה
ימים נקיים וטבילה במים חיים, ושוב ראה פעם שלישית, אֵין בּוֹדְקִין
אוֹתוֹ, שאף אם היתה ראייה זו מחמת אונס, חייב בקרבן כדין זב בעל
שלש ראיות. ומחמת שראיית אונס בזב מחייבת קרבן, נחשבת ראייה
באונס דבר הגורם דין זיבה, ושמה משום כך סותרת בימי ספירה,
אבל דם קושי שאינו דבר הגורם טומאה, שמא אינו סותר.

הגמרא מבררת איך יבאר רבא את דעת רבי אליעזר בזה; אמר לו
אביי לרבא, וְלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְאָמַר (שם) אָף בְּרַאֲיִיה הַשְּׁלִישִׁית
בּוֹדְקִין אוֹתוֹ, לפי שאם ראה מחמת אונס אינו חייב בקרבן, הֲכִי נָמִי
– האם נאמר, בֵּין דְלָא גָרִים לֹא סוֹתֵר – כיון שאונס בזב אינו דבר
הגורם, שהרי ראייה שלישית מחמת אונס אינה גורמת לחיוב קרבן,
לכך אינו סותר בימי ספירה. כלומר, לרברך שלדעת חכמים יתכן
שהטעם שראיית אונס סותרת בימי ספירה הוא משום שהיא דבר
הגורם, האם לפי זה לדעת רבי אליעזר כיון שראיית אונס אינה דבר
הגורם, אינה סותרת בימי ספירה. אָמַר לִיה רבא לאביי, לְרַבִּי
אֱלִיעֶזֶר הֲכִי נָמִי – אכן לפי זה לדעת רבי אליעזר ראיית אונס אינה
סותרת בימי ספירה, שכן אינה דבר הגורם דין זיבה.

הגמרא מביאה ראיה שדעת רבי אליעזר שראיית אונס סותרת בימי
ספירה; תָּא שְׁמַע, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, ראה שתי ראיות שלא מחמת
אונס ושוב ראה ראייה שלישית, אָף בְּשְׁלִישִׁית בּוֹדְקִין אוֹתוֹ,
בְּרִבְעִית – ראה שלש פעמים שלא מחמת אונס ונטמא והתחייב
קרבן, וראה שוב בימי ספירתה, אֵין בּוֹדְקִין אוֹתוֹ, משום שאין הבדל

אם ראה מחמת אונס או לא. מוכיחה הגמרא: מָאִי לֹא – האם אין
כוונת הברייתא שאין בודקים אותו לְסִתְרָה – לענין סתירת ספירת
שבעה נקיים, ומשום שאף אם ראה מחמת אונס, סותר ספירתו.
ומוכח שדעת רבי אליעזר שראיית אונס בימי ספירה, סותרת, אף
שאינה דבר הגורם דין זיבה, וטובר שדבר המטמא סותר. ושלא
כדברי רבא שאמר שאפשר שדעת רבי אליעזר שראיית אונס אינה
סותרת בימי ספירה משום שרק דבר הגורם סותר.
דוחה הגמרא: לֹא – אין הכוונה שאין בודקים אותו משום סתירה,
אלא הכוונה שאין בודקים אותו לענין לְטַמְּוִיהָ לְהָרִיא טִיפָה בְּמִשְׁא
– לטמא הנושא את הטיפה, שטיפה של זוב מטמאת את הנושא
אותה אף אם באה מחמת אונס, אבל לענין ראיית אונס בימי ספירה
אפשר שדעת רבי אליעזר שאינה סותרת, וכדברי רבא.

ראיה נוספת שדעת רבי אליעזר שראיית אונס סותרת בימי ספירה;
תָּא שְׁמַע, בְּשְׁלִישִׁית – בראייה השלישית של הזב, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אָמַר, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ, בְּרִבְעִית, אֵין בּוֹדְקִין אוֹתוֹ, לְקַרְנָן אֲמַרְתִּי
וְלֹא לְסִתְרָה – מה שאמרתי שבודקים אותו, לענין קרבן אמרתי כן,
שאם ראה בשלישית מחמת אונס אינו חייב קרבן, אבל לא אמרתי
כן לענין סתירה, ולענין זה אין בודקים אותו, שאף אם ראה מחמת
אונס ברביעית, כלומר, בימי ספירתו, סותר ספירתו. ומוכח שדעת
רבי אליעזר שראיית אונס סותרת בימי ספירה, אף שאינה דבר
הגורם דין זיבה, וטובר שדבר המטמא סותר. ושלא כדברי רבא
שסבר שאפשר שדעת רבי אליעזר שראיית אונס אינה סותרת בימי
זיבה משום שרק דבר הגורם סותר.

מסיקה הגמרא: אָלָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר תַּפְשׁוּט דְדָכָר שְׁאִינוּ גוֹרֵם
סוֹתֵר – אכן אמר רבי אליעזר שבראייה בימי ספירה לא בודקים
אותו, ואף ראיית אונס סותרת בימי ספירה, ומשום שאף דבר שאינו
גורם דין זיבה סותר. ולא כמו שדחתה הגמרא לעיל שדברי רבי
אליעזר אמורים לענין טומאת משא, שטיפת זוב מטמאת במשא אף
אם באה מחמת אונס. אך אין לפשוט מדברי רבי אליעזר את ספיקו
של רבא, שכן רבא הסתפק לְרַבְנָן מָאִי – לדעת רבנן האם דבר
המטמא סותר או דבר הגורם סותר.
הגמרא מביאה ראיה מה היא דעת חכמים: תָּא שְׁמַע, דִּתְנִי אַבּוּהָ
דְרַבִּי אֲבִין, מַה גָּרַם לוֹ זִזְבָּה – מה גרמו לזב ראיית הזוב, שְׂבָעָה –
ספירת שבעה נקיים, לְפִיכָךְ סוֹתֵר שְׂבָעָה – אם ראה ראיית זוב בימי
ספירתו סותר את כל ימי ספירתו, ולא רק את יום ראייתו. מַה גָּרַם
לוֹ קִרְיוֹ – מה גרמה לו ראיית קרי, יוֹם אֶחָד – טומאה ליום אחד,
לְפִיכָךְ סוֹתֵר יוֹם אֶחָד – אם ראה קרי בשבעה ימים שסופר להטהור
מזוה, סותר רק אותו יום שראה.

מבררת הגמרא: מָאִי שְׂבָעָה – מה כוונת הברייתא שזוהו גרם לו
שבעה. אֵילִימָא – אם נאמר שהכוונה היא דְמְטַמָּא שְׂבָעָה – שראיית
זוב מטמאת שבעה ימים, הָאִי מַה זִזְבָּה מְטַמָּא שְׂבָעָה מְפַעִי לִיה –
הלא היה לאבחה דרבי אלבן לשנות 'מה זובו טמא שבעה', ולא
לשנות לשון 'מה גרם לו זובו, שבעה', אָלָא לֹא – אלא על כרחך
כוונתו היא שְׂדָכָר הַגּוֹרֵם סוֹתֵר, דְכָר שְׁאִינוּ גוֹרֵם אֵינוּ סוֹתֵר –
שהטעם שראיית זוב סותרת כל שבעה היא מפני שהיא גורמת
טומאת שבעה של זב, שלכן נקט הלשון 'גרם', אבל דבר שאינו גורם
טומאת זיבה אינו סותר. ומברייתא זו מוכח שדבר הגורם סותר ודבר
שאינו גורם אינו סותר, ונפשוט ספיקו של רבא. מסיקה הגמרא: שְׁמַע
מִינָה – מכך שנקט לשון 'גרם' מוכח שהיה מקובל בידי שכן הדין,
דבר הגורם סותר ודבר שאינו גורם אינו סותר.

פסק הלכה: אָמַר אֲבִי, נִקְטִינָן – מקובל בידינו להלכה, אֵין דֵם קוֹשִׁי
סוֹתֵר בְּיָזְבָה – בימי ספירת זבה, כיון שאינו גורם טומאת זיבה בימי
זיבה, שרק דבר הגורם סותר, אבל דבר המטמא אינו סותר. וְאִי
מִשְׁכַּחַת תָּנָא דְאָמַר – ואם תמצא תנא שאומר שדם קושי סוֹתֵר,
נאמר שההוא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא – תנא זה סובר כדעת רבי אליעזר
שאמר (לעיל) שראיית אונס בימי ספירת הזב סותרת ספירתו אף
שאינה גורמת דין זיבה, ומשום שסובר שדבר המטמא סותר אף
שאינו גורם.

אול שילא אמר לדביתהו צבית לי וזודתא — תכריכין. מילי — שלא ילשין עלי בפני רב. דקא פרח אסא — רגילין היו להניח הדס על המטה, וההדס של אלו פורח היה והולך ממטה למטה. פייסא = שלום. קושי מהו שתסתור בויהב — כל מה שספרה. דבר הגורם — לידי זיבה אם ראתה שלש, והאי — לאו גורם הוא, דלא

אתיא בה לידי זיבה. ואי קשיא: והרי קרי שאינו גורם, כדקימא לן, וסותר? והאי לאו סתירה היא, דחזי יומא הוא דסותר, וכי קא בעי רבא — לסתור הכל. שאינו גורם — כדקימא לן: ולא מחמת אונסו. וסותר — כדאמר בפירקין: ברביעית — אין בודקין אותו. לאי — באמת אונס נמי גורם הוא לידי זוב, שאם ראה שתים שלא באונס ושלשית באונס — מצטרפין לקרבן. דתנן: שלשית — אין בודקין אותו. לקרבן אמרתי — דבעי בדיקה, ולא לסתירה. אלא — לא תוקי כדתרצה, לטמוי במשא, אלא ודאי — לסתירה, ובעין לאי תפשוט. דאנן לרבנן בעינן, ואת פשוט מדברי אלעזר. שמע מינה — דמגנט לשון "גרמא", מכלל דקימא ליה: דבר הגורם — סותר. רבי אלעזר היא — דאמר: אונס סותר, ואינו גורם. מהו שתעלה — אם לידה בזוב, ובימי לידתה לא ראתה — מהו שיעלה לה נלקים, ולא תצטרך לספור אחריה? אינה סותרת — אם היתה זבה, ופסקה, והתחילה לספור, וילדה — אינה סותרת. וימי לידתה, אפילו אינה רואה בהן — אין משלימין לספירתה, אלא משלמת אחריהן אם טהרה. מזוכה — "וספרה לה מזוכה", ולא מנגעה — כיון שטהרה מזוכה, סופרת מיד, ותביא קרבן לזיבתה, ואז תטהר מלמטא בועלה, ואפילו מנוגעת. ולא צריכה להמתין עד שטהרה אף מנגעה. ולא מלידתה — כיון שטהרה מזוכה, סופרת מיד, ואינה צריכה להמתין עד שיעברו ימי לידתה. אלמא, לידה בימי ספירה — אינה סותרת, ועולה.

אומר: אין לידה סותרת בזיבה. איבעיא להו: מהו שתעלה? אביי אמר: אינה סותרת ואינה עולה. רבא אמר: אינה סותרת ועולה. אמר רבא: מנא אמינא לה — דתנאי, "ואחר תמרה" — אחר אחר לכולן, שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם. אי אמרת בשלמא עולה — היינו דלא מפסקת טומאה, אלא אי אמרת אינה עולה — אפסיק ליה לידה! ואביי אמר לך: שלא תהא טומאה זיבה מפסקת ביניהם. אמר רבא: מנא אמינא לה — דתנאי, "מזוכה" — מזוכה ולא מנגעה, מזוכה — ולא מלידתה. ואביי אמר לך: תני חדא "מזוכה ולא מנגעה", ולא תתני "ולא מלידתה". ורבא — האי מאי? אי אמרת בשלמא "מזוכה ולא מלידתה", אידי דאצטריך ליה לידה — תנא נגעה אטו לידה, אלא אי אמרת "מזוכה ולא מנגעה" — האי מ"כ יטרה הוב מזוכה נפקא — מזוכה ולא מנגעה! ואביי — חד בוב וחד בובא. וצריכי, דאי כתב רחמנא

ומברייתא ד"בא סימן" (נדה נד, ב) דסברי דעולין. אלא אינו מונה אלא דברים של חדוש, אבל הא פשיטא לן דאין עולין. ועוד אומר רבינו תם דברייתא ד"בא סימן" איכא למימר כדמפרש ליה רב פפא, משום דאימא לידה זכר, להכי עולה שבע שני לספירת זיבתה. ודבריו נראה טפי, מדקתני "ואין קרבנו נאכל", אם כן איכא למימר: אימא לא ילדה, ואפילו ילדה — אימא ילדה זכר. ותו עולין דלא קיבל דברי רב הונא דהתם, ולא הדר ביה, אלא סבר דאין עולין: מדקאמר בשמעתין "רב פפא אמר: על כרחך הקישן הכתוב, ואי סבר עולין — אם כן על כרחך צריך לאוקמי כרבי אלעזר, כדמוקי רבא, ואמאי דחיק לאוקמי כרבנן דרבי אלעזר דאמרי אין דנין אפשר משאי אפשר, כיון דבלאו הכי צריך לאוקמי כרבי אלעזר דאמר אין עולין אלא ודאי לא הדר ביה. ומיהו אי גרסין לעיל דאמר סותר "רבי אלעזר", והכא "רבי אלעזר" — אין להוכיח כלום. ודברי רב פפא דלקמן, איכא למימר דאין עיקר, אף על פי דהוי ספק ספיקא. שבע שני אינו עולה לספירת זיבתה. דאיכא למיחש דילמא נקבה היא. כדאמר רב הונא דהתם. משום דאיכא נמי ספק ספיקא בסוף ימי טוהר דסתירה לה, כדפרישית לעיל גבי "המפלת חיה ועוף" (כז, א) סוף דבור המתחיל "וחומר". ומיהו כיון דאין קרבנה נאכל, איכא בלאו הכי ספק ספיקא: שמא לא ראתה, ואפילו ראתה — שמא לא ילדה. ואומר רבינו תם: דימי לידה שאינה רואה בהן, הוא למד מיעל ק"ג, ולא "לחי העומד מאילין" בפרק קמא דעירובין (טז, א). ורב טעיה כתב דנשים שלטו דחששין להו כיוולדת בזוב, אם עברו ימי טומאת שבעה לזכר או ארבעה עשר לנקבה, וספרה שבעה נקיים בימי טוהר או אפילו בימי טומאה — מותרת לבעלה עד ארבעים לזכר ושמונים לנקבה. אף על פי שרואה דם — הכתוב קרא "דם טוהר", שכן שנו חכמים: ימי לידה שאינה רואה בהן עולים לה לימי ספירת זיבתה, הרי בהדיא חולק על רבינו תם. והא דלא קאמר ב"המפלת" (שם לז, א) שמע מינה ארבע — איכא למימר משום דלא קאמר אלא היכא דמצוי למימר "הא מני? פלוגי האי", כדקאמר: שמע מינה רבי עקיבא היא. שמע מינה רבי שמעון היא, שמע מינה טבילה בזמנה מצוה, לאפוקי מדברי יוסי ברכי יהודה. אבל בהא דאין עולין — לא מצוי למימר "הא מני רבי אלעזר היא", דלאביי לכולי עלמא אין עולין.

רבא אמר אינה סותרת — ואם תאמר: והא רב סובר בפרק שני (טו) דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ואם כן — תסתור, דהכא בעינן שבעה נקיים מדום ויש לומר: דרב אליבא דרבי מרינוס קאמר כדפרישית, וסבר דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם, דהא קאמר דאינה סותרת.

דבר הגורם סותר כו' — ואם תאמר: יולדת בזוב תוכיח, דסותרת לרב דאמר מעין אחד הוא, אף על גב דדם טוהר אינו גורם שום טומאה ויש לומר: דדם טוהר חשיב גורם טפי, כיון שאם לא ילדה הויא זבה או נדה, לרב דאמר מעין אחד הוא. ולא דמי לקושי, דלעולם דם שתראה מחמת קושי לידה אינו גורם זיבה. נקמינן

דאין קושי סותר — מכאן משמע דלא דרשי "אתים", אם לא שנפרש לעיל (לז, א) "ורבנן אתים לא דרשי" — היינו להך דרשא. אך משמע דלא דרשי כלל. אביי אמר אינה סותרת ואינה עולה — כתב רש"י בתשובה אחת דאביי מודה דימי לידה שאינה רואה בהן, עולים לספירת זיבתה. דהכי מוכח פרק "בא סימן" (לקמן נד, ב) מן הברייתא, והכא — אליבא דרבי מרינוס קימין, תני דאין רגילות למיבעי חדא מילתא בתרי דוכתי, דבעי לה הכא, ובשילחי בפרק "בא סימן" (שם). ותו: היאך חולק אביי אברייתא דהתם? ותו: דמה להם לאביי ורבא להוכיח סתירה? לא היה להם להוכיח אלא עלייה דפליגי בה? אלא אליבא דרבי מרינוס בעי מהו שתעלה, דמגנט "אין לידה סותרת", ולא קאמר נמי דעולה, מכלל דסבירא ליה דאינה עולה. או דלמא: הא בהא תליא, כיון דאינה סותרת, על כרחך עולה, מ'אחר תמרה' שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן, ומייתי רבא: מנא אמינא לה — דמסתמא רבי מרינוס לא פליג אקרא. ואביי מייתי מנא אמינא לה — דאיכא תנא דפליג אברייתא ד"בא סימן" (שם). ואיכא למימר דרבי מרינוס סבירא ליה נמי הכי, מדלא קאמר רבי מרינוס "אינה סותרת ועולה". והוא הדין דהוה מצי אביי לאתויי ברייתא דטועה, ב"המפלת" (נדה כח, ב). דסברה דאין עולה. אלא דרבא הוה מוקי לה כרבי אלעזר, כדמוקי ברייתא דבסמוך. כן פירש רש"י. ומה שפירש דמייתי רבא "מנא אמינא לה", דמסתמא לא פליג רבי מרינוס אקרא, קשה: דהא על כרחך רבי אלעזר פליג ויש לומר: דהוה מצי למימר "וליסעמינן", אלא בלאו הכי דחזי ליה אביי שפיר. ומה שפירש ברייתא ד"המפלת" (שם כח, ב) מוקי לה רבא כרבי אלעזר — דוקא בהא הויא כרבי אלעזר, דאין עולין לה. אבל לגמרי לא הויא כרבי אלעזר, דהא מוקי לה כרבי עקיבא דבעי ספורים בפנינו, ורבי אלעזר פליג עליה בפרק קמא (נדה זב, א) ורבינו תם דמפלט דהלכתא כאביי, דאין עולין, וכברייתא ד"המפלת" (שם כט, ב). ומדקדק: מדלא קאמר עלה (נדה לז, א): שמע מינה ארבע, דימי לידה אין עולין. לאפוקי מן הברייתא דלעיל ללוי לחד שניויא,

ומברייתא ד"בא סימן" (נדה נד, ב) דסברי דעולין. אבל הא פשיטא לן דאין עולין. ועוד אומר רבינו תם דברייתא ד"בא סימן" איכא למימר כדמפרש ליה רב פפא, משום דאימא לידה זכר, להכי עולה שבע שני לספירת זיבתה. ודבריו נראה טפי, מדקתני "ואין קרבנו נאכל", אם כן איכא למימר: אימא לא ילדה, ואפילו ילדה — אימא ילדה זכר. ותו עולין דלא קיבל דברי רב הונא דהתם, ולא הדר ביה, אלא סבר דאין עולין: מדקאמר בשמעתין "רב פפא אמר: על כרחך הקישן הכתוב, ואי סבר עולין — אם כן על כרחך צריך לאוקמי כרבי אלעזר, כדמוקי רבא, ואמאי דחיק לאוקמי כרבנן דרבי אלעזר דאמרי אין דנין אפשר משאי אפשר, כיון דבלאו הכי צריך לאוקמי כרבי אלעזר דאמר אין עולין אלא ודאי לא הדר ביה. ומיהו אי גרסין לעיל דאמר סותר "רבי אלעזר", והכא "רבי אלעזר" — אין להוכיח כלום. ודברי רב פפא דלקמן, איכא למימר דאין עיקר, אף על פי דהוי ספק ספיקא. שבע שני אינו עולה לספירת זיבתה. דאיכא למיחש דילמא נקבה היא. כדאמר רב הונא דהתם. משום דאיכא נמי ספק ספיקא בסוף ימי טוהר דסתירה לה, כדפרישית לעיל גבי "המפלת חיה ועוף" (כז, א) סוף דבור המתחיל "וחומר". ומיהו כיון דאין קרבנה נאכל, איכא בלאו הכי ספק ספיקא: שמא לא ראתה, ואפילו ראתה — שמא לא ילדה. ואומר רבינו תם: דימי לידה שאינה רואה בהן, הוא למד מיעל ק"ג, ולא "לחי העומד מאילין" בפרק קמא דעירובין (טז, א). ורב טעיה כתב דנשים שלטו דחששין להו כיוולדת בזוב, אם עברו ימי טומאת שבעה לזכר או ארבעה עשר לנקבה, וספרה שבעה נקיים בימי טוהר או אפילו בימי טומאה — מותרת לבעלה עד ארבעים לזכר ושמונים לנקבה. אף על פי שרואה דם — הכתוב קרא "דם טוהר", שכן שנו חכמים: ימי לידה שאינה רואה בהן עולים לה לימי ספירת זיבתה, הרי בהדיא חולק על רבינו תם. והא דלא קאמר ב"המפלת" (שם לז, א) שמע מינה ארבע — איכא למימר משום דלא קאמר אלא היכא דמצוי למימר "הא מני? פלוגי האי", כדקאמר: שמע מינה רבי עקיבא היא. שמע מינה רבי שמעון היא, שמע מינה טבילה בזמנה מצוה, לאפוקי מדברי יוסי ברכי יהודה. אבל בהא דאין עולין — לא מצוי למימר "הא מני רבי אלעזר היא", דלאביי לכולי עלמא אין עולין.

רבא אמר אינה סותרת — ואם תאמר: והא רב סובר בפרק שני (טו) דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ואם כן — תסתור, דהכא בעינן שבעה נקיים מדום ויש לומר: דרב אליבא דרבי מרינוס קאמר כדפרישית, וסבר דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם, דהא קאמר דאינה סותרת.

מה ימי נדוהת דאין ראיון לזיבה - ואם תאמר: דבשיליהי "בא סימן" (נדה נ"א), אמר: ימי נדוהת שאינה רואה בהן - עולין לספירת זיבתה: ויש לומר: דהתם מיירי בנדה קטנה שרואה יום אחד עשר, דיום שנים עשר היא ביה תחלת נדה, ועולה לה. **על** כרחק הקישן הכתוב - ואין משיבין על ההיקש. ואם תאמר: ודא בפרק התורה" (מנחות פ"א) פריך רבי

עקיבא לרבי אליעזר: וכי דנין אפשר משאי אפשר, אף על גב דטעמא דרבי אליעזר דדריש היקשא מ"ועברת" שיהו כל העבודות שוות. ורבי עקיבא נמי אית ליה היקשא "ד"ועברת", בפרק "מי שהיה טמא" (פסחים צ"א); ויש לומר: דהתם לא מצי למימר "על כרחק הקישן הכתוב", דאיצטריך היקשא להגדרה לרשות דפסחים (צ"א).

ארבעים מיבעית - בסוכה לא פריך כי האי גונא ארבי יהודה דמכשיר עד ארבעים וחמשים אמה התם - משום דקים ליה דלאו דוקא, אלא "ארבעים וחמשים" כדאמרי אינשי, ואפילו טובא. אבל הכא הוי דוקא חמשים, כדקתני בסמוך: וחמשים שהולד מטהר. ובפרק "מפנין" (שבת כ"ב) דפריך: השתא חמש קופות, ארבע מיבעית? - המקשה סבר דדוקא נקט. ומשני: דלאו דוקא נקט, אלא "ארבע וחמש" כדאמרי אינשי. ועוד משני: דהוה דוקא, ארבע - מאוצר קטן, וחמש - מאוצר גדול. ובפרק "אף על פי" (כתובות ס"א): תינוק יונק אפילו ארבע וחמש שנים - נמי לא דיין התם, משום דלאו דוקא חמש, אלא לפי צרכי, כדקאמר התם: ואפילו חבילתו על כתפו. ובפרק "חזרו" (חולין ק"ב), דאמר: כחן טבח שנים ושלש שבחות - פטור מן המזנות, מכאן ואילך - חייב במזנות. התם נקט שנים - לרבי, דאמר בתרי זימני הוה חזקה. ולרבן שמעון בן גמליאל - שלש. **ורב** אדא בר אבהו אמר אף ימים הראיית לספירת סתירת זיבתה - ואם תאמר: מה הוסיף על דברי רב, דהא ארבי נמי הראיין לספירה היינו שבעה ימים אחד עשר יום, ואז מתחילת אחד עשר אחרים. שהם ימי זיבה. ואם כן לדידה נמי לעולם קושי מטהר? ויש לומר: דאינה נדה עד שיעברו שבעה ימי הספירה אחר אחד עשר. ואם ראתה אז, אף בקושי - טמאה לרב, ולרב אדא - טהורה, דראיין לספירת סתירת זיבתה. ורבינו גנאל פירש: דלוי אינו מטהר אלא תשעה ימים הראיין ליעשות בהן זבה. אבל עשרה ואחד עשר, דאינן ראיין ליעשות בהן זבה, דאפילו ראתה אפילו גם בשנים עשר - אינה אלא נדה. ורב מוסיף ימים הראיין לספירה, כגון עשרי ואחד עשר, וחמשה ימים אחרים, כן, אבל שני ימים משבעה ימים אחרונים אם ראתה בהן - טמאה לרב. ורב אדא מוסיף אף אותם שני ימים, ונמצא כולן טהורין.

להיות

41 **פאן - לחולה, פאן - לבריאה.** אמר רבי לוי: אין הולד מטהר אלא ימים הראיין להיות בהן זבה, ורב אמר: אפילו ב"מים הראיין לספירת זבה. אמר רב אדא בר אבהו: ולטעמיה דרב

נדה נדה. **אף ימים הראיין לספירת זיבה** - כגון התחיל הקושי בימי הזיבה - טהורין כל ימי זיבה ושבעה אחריהם, דהא בתר זבה שייכי. וכי כתב רחמנא "בנדחת" ולא בויבתה, דזיבתה טהורה - אהני נמי קאי. אבל אחר שבעה אם יאריך - טמאה נדה. ולטעמיה דרב - כיון דאמר רב בהנך ימים דשייכי בתר זיבה טהרינהו רחמנא לענן קושי.

זב - מטמא בין בשלש ראיות ביום אחד, בין בשלש ראיות בשלשה ימים רצופין. אבל זבה אינה מטמאה אלא בשלשה ימים, כדכתיב בה "ימים". בבבא קמא (כ"ד), מרבין זב לימים. נקיים מלידה - שלא תהא לידה ביניהם, דאף על גב דלא חזיא - כמאן דחזיא דמי, דהא ימי לידה טמאין בלא דם. **מי ימי נדתה אין ראיון לזיבה**

- דאין זבה אלא אחר נדה, ואין ספירת שבעה לזיבה עולה נדה, דהא מצי חזיא זבה - לא חזילא ימי נדה לזעולם, עד שתשב שבעה נקיים. וכל דם שרואה - אינה אלא סותרת, אבל נדה לא היא. הילכך לא משכחת ימי ספירה בימי נדה, ולא ימי נדה בימי ספירה. **אף ימי לידה** - הואיל ודמו לנדה, ואין ראיון לזיבה, כדאמר: ולא דמה מחמת ולד. דכי נמי לענן ספירה מרמזין להו לנדה, ולא תעלה בהן ספירת שבעה, כגון אם ילדה בימי ספירה. דכי גרסינן: אף ימי לידתה שאין ראיון לזיבה, אין ספירת שבעה עולה מהן. **מסתר נמי סתרה** - וכל שכן דלא סלקא, כי היכי דסביא ליה באונס בזב, שאינו גורם וסותר. ימי לידה נמי, אף על גב דלא גרמי, סתר. וכי קאמינא אנא לרבנן דאמרי דבר שאינו גורם אינו סותר, אינה סותרת ועולה. וכי דנין אפשר - כגון לידה, דאפשר לה ללדת בימי ספירה. **משאי אפשר** - מימי נדה, דלא אפשר להיות נדה בימי ספירה: **רבי אליעזר** היא - במסכת מנחות בפרק "התורה", דילין פסח דורות מפסח מצרים, שלא יביא אלא מן החולין. אמר לו רבי עקיבא: וכי דנין אפשר משאי אפשר? במצרים אכתי לא הוה מעשר, אבל לדורות דאיכא מעות מעשר שני - נתיי מנייהא אמר לו: אף על פי שאי אפשר, ראייה גדולה היא, ונלמד הימנה. הקישן הכתוב - ואפילו לרבי עקיבא, הני מילי דאין דנין, כגון גורה שוה. אבל הקישא - אין משיבין על ההיקש. **רב חסדא אמר טמאה** - דהא איכא שופי, רבי חנינא אמר טהורה - כיון דשפתה אף מן הדם - איגלאי מילתא דדם הקושי מחמת ולד אתא. אבל כי שפתה מן הצער רוראה דם איגלאי מילתא דמקמי הכי הוי חזיא נמי בלא קושי. **לפניו** - יום אחד או שנים קודם ביאתו. **דמפיש חיילות מפי** - סמוך לביאתו. **דפסקו** להו חיילות לנפרי - דהשתא ודאי קמאי לא מחמתיה אתו, דאי מחמתיה אתו - כל שכן דמפיש חיילות. **תונבא** - אשטורדישין, שאינה מרגשת בצערה, מחמת שעמומית החולי. **אי נמי כי קתני** - שלשה בקושי ואחד בשופי ובכולן ראתה, למה לי כולי האי? או שקשתה שנים ושפתה מעת לעת - בשלשי מן הצער ולא מן הדם, כדקתני "שלשה בקושי", ומקצת שליש ומקצת רביעי - בשופי. **הא קא משמע לן** דאף על גב דקשתה בקצת שליש ולא שפתה לילה ויום כלילי שבת ויומו, אלא לילה ושני חצאי יום טמאה. **ולאפוקי מדרבי חנינא** כן אחי רבי יהושע - דאמר לעיל (ל"ב), כל שחל קישויה להיות בשלשי שלח בו, בריאה. ארבעים. אין הולד מטהר אלא ימים הראיין להיות בה זבה - והיינו אחד עשר יום שבין נדה לנדה. אבל ראתה אחריון - טמאה נדה, כדאמר לעיל: בימי

נדה נדה. **אף ימים הראיין לספירת זיבה** - כגון התחיל הקושי בימי הזיבה - טהורין כל ימי זיבה ושבעה אחריהם, דהא בתר זבה שייכי. וכי כתב רחמנא "בנדחת" ולא בויבתה, דזיבתה טהורה - אהני נמי קאי. אבל אחר שבעה אם יאריך - טמאה נדה. ולטעמיה דרב - כיון דאמר רב בהנך ימים דשייכי בתר זיבה טהרינהו רחמנא לענן קושי.

וכי למדים דין לידה בימי ספירה שהיא 'אפשר' שיתכן שתהיה לידה
 בימי ספירה, מִשְׁאֵי אֶפְשָׁר – מדין נדה בימי ספירה שהיא 'אי אפשר',
 שלא יתכן שתהיה נדות בימי ספירה, הלא דין הוא שאין דנים דבר
 שאפשר שיהיה מדבר שלא יתכן שיהיה.
 מתרצת הגמרא: אִמֵּר רב אחדבוי בר אמי, רבי אליעזר היא דאָמֵר
 דְּנִין אֶפְשָׁר מִשְׁאֵי אֶפְשָׁר – ברייתא זו היא שיטת רבי אליעזר (מנחות
 פב.), הסובר שדנים אפשר משאי אפשר, שלומד רבי אליעזר שאין
 להביא קרבן פסח ממעות מעשר שני, בגזירה שזה מפסח מצרים
 שהיה בא מן החולין ולא מן המעשר. ואף שפסח מצרים הוא 'אי
 אפשר', שכן בזמן שהיו במצרים לא היה נוהג דין מעשר, ופסח דורות
 הוא 'אפשר', שבזמן הזה נוהג דין מעשר, סובר רבי אליעזר שדנים
 אפשר משאי אפשר. ואם כן דברי הברייתא שלמדים דין לידה בימי
 ספירה מדין נדה בימי ספירה שיטת רבי אליעזר היא שדנים אפשר
 משאי אפשר.
 תירוצו נוסף: וְרַב שֵׁשֶׁת אָמַר, עַל כִּרְחֻק הַקִּיּוֹן הַכְּתוּב – אין
 משיבים על ההיקש ועל כרחק אתה מקיש ימי לידה לימי נדה. ואף
 רבי עקיבא (שם) החולק על רבי אליעזר וסובר שאי אפשר ללמוד
 דין זה בגזירה שזה מפסח מצרים שאין דנים אפשר משאי אפשר,
 מודה שדנים דין לידה בימי ספירה מדין נדה בימי ספירה, משום
 שהדין שאין דנים אפשר משאי אפשר לא נאמר אלא כשדורשים דין
 בגזירה שזה, וכמו בקרבן פסח שהדרשה היא מגזירה שזה, אבל
 כשדורשים דין בהיקש מודה רבי עקיבא שדנים אפשר משאי אפשר,
 לפי שאין משיבים על ההיקש. ולכן בדין יולדת בימי ספירה שנלמד
 מהיקש, שהקיש הכתוב ימי לידה לימי נדה, דנים אפשר משאי
 אפשר, ואין ימי לידה עולים לספירת זיבתה, כדין ימי נדה.
 לשון אחרת: אִיכָּא דְאָמְרִי – יש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת,
 אִמֵּר רב אחדבוי בר אמי אִמֵּר רב שֵׁשֶׁת, רבי אליעזר היא דאָמֵר
 דְּנִין אֶפְשָׁר מִשְׁאֵי אֶפְשָׁר. וללשון זו רב אחדבוי אמר תירוצו זה בשם
 רב ששת ולא אמר כן מעצמו. וְרַב פִּפְא אָמַר עַל כִּרְחֻק הַקִּיּוֹן
 הַכְּתוּב. ותירוצו זה רב פפא אמרו ולא רב ששת.
 שנינו במשנה: קִשְׁתָּה שְׁלֹשָׁה יָמִים וכו'.
 התבאר במשנה (לעיל לז): שאשה שפָּאָבָה וראתה דם מחמת חבלי
 לידתה שלשה ימים רצופים בימים הראויים לזיבה, וילדה, אינה
 נעשית זבה, כיון שבא הדם מחמת הולד. אבל אם שפתה סמוך
 ללידתה, נעשית זבה. ומבאר המשנה ששפיתה זו שאמרנו היא
 'ששפתה מן הצער ולא מן הדם'. הגמרא מסתפקת בדין זה: אִיכָּא
 לָהּ – הסתפקו בני הישיבה, שִׁשְׁפָּתָה מִזֶּה וּמִזֶּה – פסקה מצערה וגם
 פסקה מלראות דם, מִזֶּה – האם נעשית זבה, כאשר שפסקה מצערה
 סמוך ללידתה ולא פסקה מלראות דם, או שכיון שפסקה מלראות דם
 אינה נעשית זבה, כאשר שלא פסקה מצערה וילדה בקושי.
 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין זה: רַב הִפְּדָא אָמַר, מִמָּאָה
 – הרי זו זבה, שכיון שפסקה מצערה סמוך ללידתה התברר שהדם
 שראתה לא היה מחמת הולד, שאם היה זה מחמת הולד לא היה
 פוסקת מצערה עד ללידתה, ודברי המשנה ששפיתה שאמרנו
 שמחמתה היא יולדת בזוב היא 'ששפתה מן הצער ולא מן הדם',
 מתפרשים שכששפתה מן הצער הרי היא יולדת בזוב אף אם לא
 שפתה מן הדם. רַבִּי חֲנִינָא אָמַר, מְהוּרָה – אינה נעשית זבה, ודינה
 כילולת בקושי, שכיון שבשעה שפסקה מצערה פסקה גם מלראות
 דם, התברר שהדם שראתה בא מחמת הולד, שהרי משעה שפסקו
 כאביה פסק גם הדם. אבל אשה שפסקו כאביה ועדיין ממשיכה היא
 לראות דם, הרי זו ראייה שגם הדם שראתה בשעה שהצטערה לא
 היה מחמת הולד אלא מחמת זיבתה, ודם זה שראתה היה בא גם
 בלא קושי, ועל זה נאמר במשנה שאשה המקשה ושפתה מצערה
 ולא מן הדם נעשית זבה.
 רבי חנינא ממשיך משל לבאר מדוע אינה נעשית זבה כשפסק הדם:
 אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, מִשָּׁל – יש להמשיך דין אשה שפסקה קודם לידתה
 מן הצער ומן הדם, לְמַלְךְ שִׁצְצָא לְדָרַךְ וְחִיּוּלָתָיו הוֹלְכִים לְפָנָיו,
 בְּדִדּוּעַ – הדבר ידוע שחִיּוּלָתָיו שָׁל מֶלֶךְ הֵן, שכן הרגילות, שחילות

בְּזָב, הייתי סבור שדווקא הוא יכול לספור שבעה נקיים קודם שנטהר
 מנגעו, מִשּׁוּם שטומאתו קלה, דְּלֹא מִטְּמֵא בְּאֻנָּם – שראיית זוב
 באונס אינה מטמאת בזב, אֲבָל זָבָה שטומאתה חמורה, דְּמִטְּמֵא
 בְּאֻנָּם – שראיית דם באונס מטמאת בזבה, אִיכָּא לָא – שמא אינה
 יכולה לספור שבעה נקיים קודם שתטהר מנגעה, צְרִיכָא – לכך
 הוצרכה התורה לכתוב דין זה גם בזבה. וְאִי קָתֵב רַחֲמָנָא רַק בְּזָבָה,
 הייתי סבור שדווקא היא יכולה לספור שבעה נקיים קודם שתטהר
 מנגעה, מִשּׁוּם שטומאתה קלה, דְּלֹא מִטְּמֵא בְּרֵאיוֹת בְּכַיִּמִּים –
 שאם ראתה שלש ראיות ביום אחד אינה נעשית בכך זבה, גמורה עד
 שתראה שלש ראיות בשלשה ימים, אֲבָל זָב שטומאתו חמורה,
 דְּמִטְּמֵא בְּרֵאיוֹת בְּכַיִּמִּים – שאף אם ראה שלש ראיות ביום אחד
 נעשה זב גמור, אִיכָּא לָא – היינו אומרים שאינו יכול לספור שבעה
 נקיים קודם שיטהר מנגעו, צְרִיכָא – לכך הוצרכה התורה לחדש דין
 זה גם בזב.
 ראייה לשיטת אביי: אָמַר אַבְיִי, מָנָא אִמְינָא לָהּ – מנין למדתי שימי
 לידה אינם עולים לספירת שבעה נקיים, דְּתַנְיָא בברייתא, נאמר
 בתורה בדין טומאת יולדת (ויקרא יב ב) וְקִמָּאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי
 נֶדֶת דְּוִתָּהּ הַטָּמֵא, ותיבות 'דוּתָהּ טִמְאָה' מיותרות, שהיה אפשר
 לכתוב 'טִמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נֶדֶה', ומיתור זה למדים, לְרֵבּוֹת
 אֶת בּוֹשְׁלָה – כשם שהבא על הנדה נטמא, כך הבא על היולדת
 נטמא. ולמדים עוד, 'דְּוִתָּהּ הַטָּמֵא', לְרֵבּוֹת אֶת הַלֵּילוֹת – כשם
 שנדה טמאה בלילות כבימים, כך יולדת טמאה בלילות כבימים.
 ולמדים עוד, 'דְּוִתָּהּ הַטָּמֵא', לְרֵבּוֹת אֶת הַיּוֹלֶדֶת בְּזוֹב – אשה
 שילדה בימי זיבתה, שְׁצָרִיכָה שֶׁתִּשָּׁב שְׁבַעַת נְקִיִּים לטהרתה. מוכיח
 אביי: מֵאִי לָאוּ – האם אין כוונת הברייתא שצריכה לספור שבעה
 ימים רצופים נְקִיִּים מִלִּידָה – שלא תהא לידה מפסיקה באמצע, שאם
 ילדה בימי ספירתה, אין ימי לידה עולים לה לספירתה. ומוכח שימי
 לידה אינם עולים לספירת שבעה נקיים. דוחה הגמרא: לָא – אין
 כוונת הברייתא כן, אלא כוונתה שצריכה לספור שבעה ימים נקיים
 מִדָּם, אבל טומאת לידה אינה מפסקת, ועולה לספירת שבעה נקיים.
 ואין הוכחה מהברייתא לדברי אביי.
 אביי מביא מקור אחר לדבריו: אָמַר אַבְיִי, מָנָא אִמְינָא לָהּ – מנין
 למדתי שימי לידה אינם עולים לספירת שבעה נקיים, דְּתַנְיָא
 בברייתא, נאמר בפרשת יולדת (שם) 'כִּימֵי נֶדֶת דְּוִתָּהּ הַטָּמֵא', הוקשו
 ימי נדתה לימי לידתה, ללמד, כִּימֵי נֶדֶתָה כִּדְּיָמִי לִידָתָה, מֵהַ יָמִי
 נֶדֶתָה אֵין רֵאיוֹן לְזִיבָה – כשם שלעולם לא נעשית זבה בימי נדה,
 שכן בימי נדתה כל דם שרואה, דם נדה הוא ואינו דם זיבה, וכן אֵין
 סְפִירַת שְׁבַעַת עוֹלָה מִקֵּדֶן – אין ימי נדה עולים לספירת שבעה נקיים
 של זבה, משום שמשנעשית זבה אינה נעשית נדה, עד שתספור
 שבעה ימים נקיים, וקודם לכך כל דם שרואה דם זיבה הוא, אֵף יָמִי
 לִידָתָה שְׁאֵין רֵאיוֹן לְזִיבָה – הואיל ושוים הם לימי נדתה בכך
 שלעולם אין נעשית זבה בימי לידתה, אֵין סְפִירַת שְׁבַעַת עוֹלָה מִקֵּדֶן
 – למדים בהיקש להשוותם לימי נדתה גם בכך שאין ימי לידתה
 עולים לספירת שבעה נקיים מזיבתה, ואם ילדה בימי ספירתה אין
 עולים לה ימים אלו לספירה. ומוכח מהברייתא כשיטת אביי שימי
 לידה אינם עולים לספירת שבעה נקיים.
 הגמרא מקשה מהברייתא על שיטת רבא. מקשה הגמרא: וְרַבָּא –
 איך יפרש הברייתא שמשנע מדבריה שימי לידה אינם עולים
 לספירת שבעה נקיים, ושלא כשיטתו. מתרצת הגמרא: רבא יפרש,
 הָא מָנִי – ברייתא זו בשיטת מי היא הולכת, הלא בשיטת רבי אליעזר
 הִיא, דְּאָמַר מִסְתֵּר נָמִי סְתֵרָה – שלידה סותרת בספירה ומשום
 שדבר המטמא סותר אף שאינו גורם דין זיבה, שאמר רבי אליעזר
 (לעיל ע"א) שראיית אונס בזב אף שאינה גורמת טומאת זיבה,
 סותרת בימי ספירתו, משום שדבר המטמא סותר, ולדבריו הוא הדין
 בימי לידה בזבה. ודברי רבא שלידה אינה סותרת ועולה הם בדעת
 חכמים הסוברים שדבר המטמא אינו סותר, ולשיטתם לידה שאינה
 גורמת טומאת זיבה, עולה לימי ספירה.
 הגמרא מקשה על דברי הברייתא. מקשה הגמרא: וְכִי דְּנִין אֶפְשָׁר –

אפילו את הימים הראויין לספירת סתירת זבה, כלומר, יש לטוהר
 אשה זו לעולם, בכל הימים שהיא רואה דם בקושי מחמת הלידה,
 לפי שכל ימיה ראויים הם לספירת שבעה נקיים של זבה הסותרת
 ספירתה, שהרי אשה הרואה דם שלשה ימים רצופים מתוך אחד
 עשר ימים הראויים לטומאת זיבה נעשית 'זבה גדולה' וצריכה לספור
 שבעה ימים נקיים, ואם ספרה ששה ימים וראתה דם ביום השביעי
 סותרת את ספירתה ומתחילה למנות שוב שבעה נקיים, ונמצא
 שבאופן כזה כל ימיה ראויים לספירה, ועל כן אם ראתה בהם דם
 בקושי סמוך ללידה טהורה היא, ובתנאי שהתחילה לראות שלשה
 ימים בתוך אחד עשר הימים הראויים לטומאת זיבה.
 הגמרא מקשה על דברי לוי מהמשנה: תנן – שנינו במשנתנו, בפה
 הוא קשויה, כלומר, במשך כמה ימים סמוך ללידה נטהרת האשה
 אם ראתה דם בקושי, רבי מאיר אומר ארבעים וחמשים יום, וסברה
 הגמרא עתה, שכוונת רבי מאיר היא שאם ראתה ארבעים או חמשים
 יום רצופים סמוך ללידה בקושי הרי היא טהורה לגמרי, הן מטומאת
 נדה והן מטומאת זיבה. ולפיכך מקשה הגמרא, בשללם – דברי רבי
 מאיר מבוארים הם לשיטת רב, שכן משפחת לה – ניתן למצוא
 לשיטתו אופן שיהא דם קושי טהור לגמרי אפילו במשך חמשים יום,
 בדברי רב אדא בר אבהו, שפירש לשיטת רב שהולד מטהר אפילו
 ימים הראויים לספירת סתירת זיבתה, אלא ללוי הסובר שאין הולד
 מטהר אלא את אחד עשר ימי הזיבה בלבד, קשאי – יקשה, כיצד
 יתכן הדבר שתראה חמשים יום רצופים ולא תבוא לידי טומאת נדה.
 מתרצת הגמרא: אמר [יתרן] לך לוי על קושיא זו כך, מי קתני –
 וכי שנינו במשנתנו שאשה זו הרואה דם בקושי במשך חמשים יום
 טהורה היא בכולן – מכל טומאה, הרי לא שנינו אלא שטהורה היא
 מטומאת זיבה, וממילא יש לומר שכוונת המשנה כך היא, שאם
 ראתה דם בקושי במשך חמשים יום איז כשהיא רואה ביימי נדה
 טמאה נדה, ואילו כשרואה ביימי זיבה טהורה היא.
 הגמרא מביאה גירסא אחרת בדברי לוי והחולקים עליו: לישנא
 אחרתא אמרי לה – יש אומרים לשון אחרת במחלוקת זו, וכך הם
 שונים, אמר רבי לוי, אין הולד מטהר אלא את הימים הראויין
 להיות בהן זבה גדולה. כלומר, אם ראתה דם בקושי סמוך ללידה
 במשך שלשה ימים רצופים שבתוך אחד עשר הימים הראויים
 לטומאת זיבה, שראויה היא ליעשות זבה גדולה בראייה זו, אזי
 טהורה היא לענין כך שאינה צריכה לספור שבעה נקיים ולהביא
 קרבן, שכן גזירת הכתוב היא שהולד מטהר מטומאת זבה גדולה,
 אבל אם ראתה דם רק יום אחד או יומיים, שאין היא ראויה להיות
 זבה גדולה על ידי ראייה זו, אין הולד מטהרה מטומאת 'שומרת יום
 כנגד יום'. מאי טעמא – מה הוא טעם הדבר, שאין הולד מטהר אלא
 זבה גדולה, ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה בתיב
 (ויקרא טו כה), ומתיבת 'דמה' דרשו חכמים (לעיל לה) 'דמה מחמת
 עצמה ולא מחמת ולד', ומאחר ומקרא זה עוסק בדיון 'זבה גדולה'
 הרואה דם במשך שלשה ימים ברציפות, שכן נאמר בו 'כי יזוב זוב
 דמה ימים רבים', ממילא יש לומר שאין הכתוב מטהר דם הבא
 מחמת הולד אלא כשהיתה ראויה להיות זבה גדולה בראייה זו.
 אבא שאול משמיה דרב אמר, הולד מטהר אפילו את הימים
 הראויין להיות בהן זבה קטנה. דהיינו, שאף אם ראתה רק יום או
 יומיים טהורה היא, ואינה צריכה להיות 'שומרת יום כנגד יום'. מאי
 טעמא – מה הוא טעם הדבר, לפי שהתיבות 'ימי' ו'כל ימי' הן
 בתיבי – שם הם כתובים. כלומר, בהמשך מקרא זה (ואשה כי יזוב
 זוב דמה ימים רבים) שממנו אנו לומדים שהולד מטהר את הדם,
 נאמר 'או כי יזוב על נדתה כל ימי זוב ומאנה ביימי נדתה תהיה
 טמאה הוא', ומתיבתו 'ימי' ו'כל ימי' למדו חכמים (לקמן עג). דין זבה
 קטנה השומרת יום כנגד יום, ולפיכך יש לומר שהולד מטהר את
 האשה אף מטומאת זבה קטנה.
 הגמרא מקשה על שיטת שניהם ממשנתנו: תנן – שנינו במשנה,
 בפה הוא קשויה – כמה ימי ראיית דם בקושי מטהר הולד, רבי
 מאיר אומר אפילו ארבעים וחמשים יום. קשאי לתרתייהו – יש

להקשות מדברי רבי מאיר בין על שיטת לוי ובין על שיטת אבא
 שאול, שהרי לא נחלקו אלא אם הולד מטהר רק זבה גדולה או גם
 זבה קטנה, אך שניהם מודים שאינו מטהר אלא בימי זיבה ולא בימי
 נדה, ואם כן, כיצד יתכן הדבר שתראה האשה דם בקושי במשך
 חמשים יום ולא תהיה טמאה נדה.
 מתרצת הגמרא: מי קתני – וכי שנינו במשנתנו שתהיה האשה
 טהורה בכולן – בכל חמשים הימים שהיא רואה, אין הדבר כן, אלא
 אם קשתה ביימי נדתה הרי היא טמאה נדה, ורק אם קשתה ביימי
 זיבה טהורה היא.
 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת באשה הרואה דם ימים רבים בלא
 שתבוא לידי טומאת זיבה: תנא בברייתא, היה רבי מאיר אומר, יש
 אשה מעוברת המקשה – שהיא בצער וכאב מחמת הולד מקצת
 ימים, ורואה דם במשך מאה וחמשים יום רצופים, ואף על פי כן אין
 טומאת זיבה עולה לה בהן, כלומר, אינה נעשית בהם זבה גדולה.
 ביצה, ראתה דם שנים [י-יומיים] בלא עת נדתה, דהיינו, בשני הימים
 האחרונים שבאחד עשר יום הראויים לטומאת זיבה, ולאחר מכן
 ראתה עוד שבועה ימים באלו הראויים לטומאת נדה, ולאחר מכן
 ראתה עוד שנים בימים של אחר הנדה, דהיינו, בשני הימים
 הראשונים שבאחד עשר הימים הראויים לטומאת זיבה, ולאחר מכן
 ראתה עוד חמשים יום בקושי סמוך ללידה, שהם ימים שהולד
 מטהר אותה מטומאת זיבה, וילדה נקבה, והמשיכה לראות עוד
 במשך שמונים יום של אחר לידת נקבה, שאין בהם טומאת זיבה,
 ואחר שמונים ימים אלו ראתה עוד במשך שבועה הימים הראויים
 לטומאת נדה, ועוד ראתה שנים של אחר הנדה, דהיינו בשני הימים
 הראשונים מתוך אחד עשר יום הראויים לטומאת זיבה, ונמצא
 שראתה דם מאה וחמשים יום ברציפות, ואף על פי כן לא הגיעה לידי
 טומאת זבה גדולה.
 אמרו לו חכמים לרבי מאיר, אם כן, לפי דבריך שמחשב אתה אף
 את שמונים הימים שאחר לידת נקבה, יכול אתה לומר שיש אשה
 המקשה לילד מקצת ימים ורואה דם כל ימיה, ואף על פי כן אין
 טומאת זיבה עולה לה בהן, דהיינו באופן שנתבאר לעיל, אלא
 שאחר לידת הנקבה נתעברה שנית, ואחר כלות שמונים הימים
 [ושבעה ימי נדה ושני הימים הראשונים מתוך אחד עשר של זיבה]
 ראתה דם בקושי במשך חמשים יום, ובסוף ימים אלו הפילה נקבה,
 ולאחר מכן נתעברה שנית, ולסוף שמונים ותשע יום להפלתה קשתה
 חמשים והפילה שוב, וכן הלאה, ונמצא שאשה זו רואה דם במשך
 כל ימיה לעולם אינה מגיעה לידי טומאת זיבה, ואם כן, מדוע נוקט
 אתה 'מאה וחמשים יום' בלבד.
 אמר להן רבי מאיר לחכמים, מאי דעתייכו – מה היא דעתכם, כיצד
 יתכן שתהא רואה כל ימיה בלא טומאת זיבה, משום נפלים – באופן
 שמתעברת ומפילה נפלים, אך באופן זה אין היא טהורה מטומאת
 זיבה, לפי שאין קושי לנפלים – אין נפלים מטהרים דם שראתה
 אשה בקושי, שלא טיהרה התורה את האשה מטומאת זיבה אלא
 כשראתה מחמת לידת ולד בן קיימא, ולפיכך אי אפשר לפרש
 כדבריכם שתהא אשה רואה דם כל ימיה בלא טומאת זיבה, אלא רק
 עד מאה וחמשים יום.
 הגמרא מביאה ברייתא נוספת העוסקת בענין זה: תנו רבנן, יש אשה
 הרואה דם במשך מאה יום רצופים, בלא קושי כלל, ואף על פי כן
 אין טומאת זיבה עולה לה בהן, ביצה, ראתה שנים [י-יומיים] בלא
 עת נדתה, דהיינו בשני הימים האחרונים של אחד עשר הימים
 הראויים לטומאת זיבה, ולאחר מכן ראתה במשך שבועה ימים
 הראויים לטומאת נדה, וראתה עוד שנים של אחר הנדה, דהיינו,
 בשני הימים הראשונים שבתוך אחד עשר הימים הראויים לטומאת
 זיבה, ולאחר מכן ילדה נקבה, והמשיכה לראות עוד במשך שמונים
 הימים של אחר לידת נקבה, שאין טומאת זיבה עולה בהן, ולאחר
 מכן ראתה עוד במשך שבועה ימים הראויים לטומאת נדה, ועוד
 שנים של אחר הנדה, דהיינו, שני הימים הראשונים של אחד עשר
 הימים הראויים לטומאת זיבה, ונמצא שראתה מאה יום רצופים בלא

להיות בהן זבה גדולה – רש"י פירש: לאפוקי עשרה ואחד עשר, דאינה ראויה להחזיק בהן זבה גדולה. ורבינו חננאל פירש: לאפוקי יום ראשון ויום שני של אחד עשר, דאינה ראויה עדיין להיות זבה גדולה אם לא תראה יום שלישי. מאי דעתין משום נפלים – תימה: דבלאי נפלים מציעין לאשכחוי יותר ממאה וחמשים, כגון יהודה וקודקוד, ואחר הולד השני תפסו שמונים לנקבה ושבעה ימים לגדה ושני ימים אחרי כן? ויש לומר: דלא שכיח. ואם תאמר: והלא בלא קושי משכחת כל ימיה שלא תהא זבה, כגון שהפילה אחר שמונים לנקבה ושבעה לגדה ושני ימים אחר נדה. ובשלמא בסמוך גבי "יש ראה מאה ימים", איכא למימר דבחד ולד מיירי. אי נמי, בבן קיימא, אבל כמיא מיירי בנפלים, מדקאמר "אין קושי לנפלים?" ויש לומר: דלא מיירי ביולדת בלא קושי.

שיפורא גרים – פירוש: שופר שתוקעין בראש חדש בקדוש החדש תשיעי של עיבורה. ואם תאמר: והיכי מוכח דחדש לבנה גרים, דילמא חדש תשיעי של אחר שמונה חדשים של שלשים יום להריונה גרים, אפילו הוא מתחיל באמצע חדש הלבנה? ויש לומר: דאם כן, הוה ליה למימר "דיה חדש אחרון", אבל "חדשה" שמענו: חדש המבורר, דהיינו חדש הלבנה. וקאי שמע מינה אמתניתין כמו אברייא. אי נמי, משום דברייא מוכחא דילולת למקוטעין, כדקתני "אפילו בתחלת תשיעי ילדה", וליום אחד לא הוה קרי "חדשה", אבל אחרש לבנה קרי שפיר "חדשה", אפילו יום אחד (כר). אי נמי: מסיפא דברייא מוכחא, דעל כרחך חדש לבנה גרים, דקתני: אבל קשתה יום אחד בסוף שמיני, ושנים בתחלת תשיעי, ואפילו ילדה בסוף תשיעי כר. והיאך יכולה לידע דקשתה שנים בתשיעי, אי לא דמיירי בחדושה של לבנה? דנהו דהיבא דילדה בסוף תשיעי, יכולה לידע כגון שילדה למאתים שבעים ושלשה ימים לשמושה, דאו מתחיל תשיעי שלשה ימים יום לפני ילדה, דהוה לא נקלט עד יום שלשי לשמושה, דאי נקלט יום ראשון, היתה יולדת למאתים שבעים ואחד לשמושה, דאין הולד משתוה יותר, דלא קיימא לן כרבה תוספאה דפרק "הערל" (יבמות פב), מכל מקום מדקאמר "אפילו ילדה בסוף תשיעי" משמע נמי שילדה באמצע תשיעי, ואז אי אפשר לידע אם קשתה שני ימים בתשיעי בצמצום. דאי קשתה במאתים וארבעים, ובמאתים ארבעים ואחד, ובמאתים ארבעים ושתים משמושה – שמא לא נקלט הורע עד מחרת התשמיש, ואם כן לא קשתה אלא יום אחד בחדש תשיעי. ואם קשתה במאתים ארבעים ואחד, ומאתים ארבעים ושנים, ומאתים ארבעים

ושלשה, שנקלט הורע ביום התשמיש – אם כן שלשה ימים קשתה בחדש תשיעי. אלא דאי שיפורא גרים. ונראה דלרבי יהודה שיפורא דתשעה חדשים גרים, ואם נתעברה בסוף החדש – יולדת בתחלת תשיעי. דאי ענין שמונה הראשונים שלמים, אם כן כתיבתה בסוף החדש שיפורא דתשיעי – הוה ליה עשירי, אלא אם כן נתעברה בתחלת החדש.

ולשלושה, שנקלט הורע ביום התשמיש – אם כן שלשה ימים קשתה בחדש תשיעי. אלא דאי שיפורא גרים. ונראה דלרבי יהודה שיפורא דתשעה חדשים גרים, ואם נתעברה בסוף החדש – יולדת בתחלת תשיעי. דאי ענין שמונה הראשונים שלמים, אם כן כתיבתה בסוף החדש שיפורא דתשיעי – הוה ליה עשירי, אלא אם כן נתעברה בתחלת החדש.

ולשלושה, שנקלט הורע ביום התשמיש – אם כן שלשה ימים קשתה בחדש תשיעי. אלא דאי שיפורא גרים. ונראה דלרבי יהודה שיפורא דתשעה חדשים גרים, ואם נתעברה בסוף החדש – יולדת בתחלת תשיעי. דאי ענין שמונה הראשונים שלמים, אם כן כתיבתה בסוף החדש שיפורא דתשיעי – הוה ליה עשירי, אלא אם כן נתעברה בתחלת החדש.

ולשלושה, שנקלט הורע ביום התשמיש – אם כן שלשה ימים קשתה בחדש תשיעי. אלא דאי שיפורא גרים. ונראה דלרבי יהודה שיפורא דתשעה חדשים גרים, ואם נתעברה בסוף החדש – יולדת בתחלת תשיעי. דאי ענין שמונה הראשונים שלמים, אם כן כתיבתה בסוף החדש שיפורא דתשיעי – הוה ליה עשירי, אלא אם כן נתעברה בתחלת החדש.

ולשלושה, שנקלט הורע ביום התשמיש – אם כן שלשה ימים קשתה בחדש תשיעי. אלא דאי שיפורא גרים. ונראה דלרבי יהודה שיפורא דתשעה חדשים גרים, ואם נתעברה בסוף החדש – יולדת בתחלת תשיעי. דאי ענין שמונה הראשונים שלמים, אם כן כתיבתה בסוף החדש שיפורא דתשיעי – הוה ליה עשירי, אלא אם כן נתעברה בתחלת החדש.

ולשלושה, שנקלט הורע ביום התשמיש – אם כן שלשה ימים קשתה בחדש תשיעי. אלא דאי שיפורא גרים. ונראה דלרבי יהודה שיפורא דתשעה חדשים גרים, ואם נתעברה בסוף החדש – יולדת בתחלת תשיעי. דאי ענין שמונה הראשונים שלמים, אם כן כתיבתה בסוף החדש שיפורא דתשיעי – הוה ליה עשירי, אלא אם כן נתעברה בתחלת החדש.

ולשלושה, שנקלט הורע ביום התשמיש – אם כן שלשה ימים קשתה בחדש תשיעי. אלא דאי שיפורא גרים. ונראה דלרבי יהודה שיפורא דתשעה חדשים גרים, ואם נתעברה בסוף החדש – יולדת בתחלת תשיעי. דאי ענין שמונה הראשונים שלמים, אם כן כתיבתה בסוף החדש שיפורא דתשיעי – הוה ליה עשירי, אלא אם כן נתעברה בתחלת החדש.

אף ימים הראויין לספירת סתירת זבה – בימי זיבה. דלעולם היא טהורה עד שתשפה, שהרי כל ימיה ראוין לכך: שאם תספור ששה ותראה – סותרת הכל, ונמצאו הימים הבאים ראוין לספירה. והא דתניא "בימי נדה נדה" – היבא דאתחיל קושי מימי נדה, אבל אתחיל בימי זיבה – כל מה שיאריך הקושי, טהורה. ועוד ארבעים וחמשים יום – קא טלקא דעתך:

לגמרי מטהר לה רבי מאיר, מזוב ומנרות. בימי נדה נדה – והבי קאמר רבי מאיר: כמה הוא קושיה שלא תבא להתחייב בקרבן ולספירת נקיים? ארבעים וחמשים יום. ומיהו בכל הני ארבעים, כי שלמי ימי זוב ומטו ימי נדות – טמאה נדה. וכי הדרי שלמי שבעת ימי נדות, ומטו ימי זוב – טהורה. וזבה גדולה – ראתה שלשה רצופין בתוך ארבע עשר יום – טהורה מספירת נקיים ומקרבן. אבל לא ראתה אלא יום אחד – צריכה לשמור יום כנגד יום. דבי כתיב "דמה", דדרשינן: ולא מחמת ולד – בובה גדולה כתיב, וכתיב בההוא קרא "מים רבים", ואם משך קושיה יותר מאחד עשר יום, שנבנסה לימים שראויים לגדה – טמאה. ימי וכל ימי זוב

טומאתה ונו' – ומינייהו נפקא לן זבה קטנה, בשליה מכלית בשמעתא בתרייתא. קשיא לתרייהו – דאמרי: זבה גדולה וקטנה הוא דמטהר ולד, אבל אם יאריך אחריהן – טמא. בימי זיבה – למר כדאית ליה, ולמר כדאית ליה. יש מקשה – שזדא רואה. מאה וחמשים יום – רצופין. ואין זבה עולה בהן – ולא שתהא מקשה כל מאה וחמשים יום. כיצד ראתה שנים בלא עת – בלא עת נדה, הרי אחד עשר ימים שלאחר נדתה, שזן ימי זיבה ואינה זבה עד שתראה בהן שלשה רצופין. ואם ראתה שנים בסוף, כשתראה למחר – הוי פתח של נדותה, ואינו מצטרף לה לזיבה, אלא תחלת נדה היא. וכל שבעה נתינה נדה – הרי תשעה ימים רצופין. ושנים שלאחר הנדה, שזן מן אחד עשר של ימי זוב. וכל כמה דלא חזיא שלשה בימי זיבה, לא היא זבה – הרי אחד עשר רצופין. וקשתה חמשים ודיא חולה, ואמרינן לעיל בחולה חמשים – הרי ששים ואחד. וביום ששים ואחד ילדה נקבה, ואפילו רואה כל שמונים אינה זבה, ואחד ושמונים הוי תחלת נדה, ואם תראה שבעה – הרי מאה וארבעים ושמונה. ושנים שלאחר הנדה ותפסוק – הרי ראתה מאה וחמשים רצופין, ואינה זבה. אבל אם תראה יותר – הויא זבה, דהוה להו שלשה לאחר הנדה. וחמשים שהולד מטהר – הנך חמשים של קושי לפני השמונים. אם כן – דקשתה שמונים של נקבה. יש מקשה לעולם – ואינה זבה, כגון טובלת לארבעה עשר של נקבה, ומתעברה, ולסוף שמונים שבעה לגדה, ושנים לאחר הנדה, ומקשה חמשים, וחזרת ומפלת נקבה. וכן לעולם. אמר להן – רבי מאיר: מאי דעתיכון?

משום נפלים. כדרשין. אין קושי לנפלים – אין הנפל מטהר קישורו. ואנן – בולד דאית ליה קושי קמיריין. יש רואה – בלא קושי. קא משמע לן דאפשר לפתחת הקבר בלא דם – דאי לא אפשר – הויא לה זבה כשילדה אחר שנים שלאחר הנדה, דהוה ליה לידה שלישי. ואי הויא חזיא קודם לידה בפתיחת הקבר – הרי היא זבה, והאיל ובלא קושי ראתה. להקל ולהחמיר – פעמים שאינו מטהר כלום, פעמים שהוא מטהר חדש ויום אחד. הרי זו יולדת בזוב – והאיל רוב זיבה בשמיני הוא, שאין הולד מטהר – שדין חד יומא בתר תרי, והרי היא זבה. ואפילו בסוף תשיעי ילדה – ואף על גב דתשיעי כולו בשופי, חוץ משני ימים – אין זו יולדת בזוב בלבד שלא תראה דם בימי השופי. ולא אמרינן: כיון דשופי סמוך ללידה, נטמאנה בדם הקושי – דקסבר רבי יהודה: שיפורא גרים. כלומר, החדש של תשיעי גורמת לידת הולד. דכמי עייל, הוה זמן לידה. הילכך כל הדמים שרואה בו בקושי, אינו אלא מחמת הולד, אף על גב דאיכא שופי בתרייהו, ואפילו בתחלת תשיעי הוי מחמת ולד, דקסבר: יולדת לתשעה, יולדת למקוטעין. שיפורא = שופר שתוקעין בו בית דין בקדוש החדש. או למאתים ושבעים ואחד – דהוה להו תשעה חדשים שלמים של שלשים, וביום ראשון של עשירי יולדת. או למאתים שבעים ושנים – כלומר, אם לא קלט הורע יום ראשון, קולט בשני. ומיום קליטתו הוי התחלת העיבור. או למאתים ושבעים ושלושה – שאם לא קלט בשני, קולט בשלישי. אבל אם לא קלט בשלישי – שוב אינו קולט, דקיימא לן דעד שלשי הוי ראוי להורע, מכאן ואילך – מטרחה, במסכת שבת (פא) בפולטת שבת דע ביזא השלישי. בפרק "רבי עקיבא". אלמא, לא ילדה למקוטעין. [הוא] – שמואל דאמר כחסידיים.

משום נפלים. כדרשין. אין קושי לנפלים – אין הנפל מטהר קישורו. ואנן – בולד דאית ליה קושי קמיריין. יש רואה – בלא קושי. קא משמע לן דאפשר לפתחת הקבר בלא דם – דאי לא אפשר – הויא לה זבה כשילדה אחר שנים שלאחר הנדה, דהוה ליה לידה שלישי. ואי הויא חזיא קודם לידה בפתיחת הקבר – הרי היא זבה, והאיל ובלא קושי ראתה. להקל ולהחמיר – פעמים שאינו מטהר כלום, פעמים שהוא מטהר חדש ויום אחד. הרי זו יולדת בזוב – והאיל רוב זיבה בשמיני הוא, שאין הולד מטהר – שדין חד יומא בתר תרי, והרי היא זבה. ואפילו בסוף תשיעי ילדה – ואף על גב דתשיעי כולו בשופי, חוץ משני ימים – אין זו יולדת בזוב בלבד שלא תראה דם בימי השופי. ולא אמרינן: כיון דשופי סמוך ללידה, נטמאנה בדם הקושי – דקסבר רבי יהודה: שיפורא גרים. כלומר, החדש של תשיעי גורמת לידת הולד. דכמי עייל, הוה זמן לידה. הילכך כל הדמים שרואה בו בקושי, אינו אלא מחמת הולד, אף על גב דאיכא שופי בתרייהו, ואפילו בתחלת תשיעי הוי מחמת ולד, דקסבר: יולדת לתשעה, יולדת למקוטעין. שיפורא = שופר שתוקעין בו בית דין בקדוש החדש. או למאתים ושבעים ואחד – דהוה להו תשעה חדשים שלמים של שלשים, וביום ראשון של עשירי יולדת. או למאתים שבעים ושנים – כלומר, אם לא קלט הורע יום ראשון, קולט בשני. ומיום קליטתו הוי התחלת העיבור. או למאתים ושבעים ושלושה – שאם לא קלט בשני, קולט בשלישי. אבל אם לא קלט בשלישי – שוב אינו קולט, דקיימא לן דעד שלשי הוי ראוי להורע, מכאן ואילך – מטרחה, במסכת שבת (פא) בפולטת שבת דע ביזא השלישי. בפרק "רבי עקיבא". אלמא, לא ילדה למקוטעין. [הוא] – שמואל דאמר כחסידיים.

משום נפלים. כדרשין. אין קושי לנפלים – אין הנפל מטהר קישורו. ואנן – בולד דאית ליה קושי קמיריין. יש רואה – בלא קושי. קא משמע לן דאפשר לפתחת הקבר בלא דם – דאי לא אפשר – הויא לה זבה כשילדה אחר שנים שלאחר הנדה, דהוה ליה לידה שלישי. ואי הויא חזיא קודם לידה בפתיחת הקבר – הרי היא זבה, והאיל ובלא קושי ראתה. להקל ולהחמיר – פעמים שאינו מטהר כלום, פעמים שהוא מטהר חדש ויום אחד. הרי זו יולדת בזוב – והאיל רוב זיבה בשמיני הוא, שאין הולד מטהר – שדין חד יומא בתר תרי, והרי היא זבה. ואפילו בסוף תשיעי ילדה – ואף על גב דתשיעי כולו בשופי, חוץ משני ימים – אין זו יולדת בזוב בלבד שלא תראה דם בימי השופי. ולא אמרינן: כיון דשופי סמוך ללידה, נטמאנה בדם הקושי – דקסבר רבי יהודה: שיפורא גרים. כלומר, החדש של תשיעי גורמת לידת הולד. דכמי עייל, הוה זמן לידה. הילכך כל הדמים שרואה בו בקושי, אינו אלא מחמת הולד, אף על גב דאיכא שופי בתרייהו, ואפילו בתחלת תשיעי הוי מחמת ולד, דקסבר: יולדת לתשעה, יולדת למקוטעין. שיפורא = שופר שתוקעין בו בית דין בקדוש החדש. או למאתים ושבעים ואחד – דהוה להו תשעה חדשים שלמים של שלשים, וביום ראשון של עשירי יולדת. או למאתים שבעים ושנים – כלומר, אם לא קלט הורע יום ראשון, קולט בשני. ומיום קליטתו הוי התחלת העיבור. או למאתים ושבעים ושלושה – שאם לא קלט בשני, קולט בשלישי. אבל אם לא קלט בשלישי – שוב אינו קולט, דקיימא לן דעד שלשי הוי ראוי להורע, מכאן ואילך – מטרחה, במסכת שבת (פא) בפולטת שבת דע ביזא השלישי. בפרק "רבי עקיבא". אלמא, לא ילדה למקוטעין. [הוא] – שמואל דאמר כחסידיים.

משום נפלים. כדרשין. אין קושי לנפלים – אין הנפל מטהר קישורו. ואנן – בולד דאית ליה קושי קמיריין. יש רואה – בלא קושי. קא משמע לן דאפשר לפתחת הקבר בלא דם – דאי לא אפשר – הויא לה זבה כשילדה אחר שנים שלאחר הנדה, דהוה ליה לידה שלישי. ואי הויא חזיא קודם לידה בפתיחת הקבר – הרי היא זבה, והאיל ובלא קושי ראתה. להקל ולהחמיר – פעמים שאינו מטהר כלום, פעמים שהוא מטהר חדש ויום אחד. הרי זו יולדת בזוב – והאיל רוב זיבה בשמיני הוא, שאין הולד מטהר – שדין חד יומא בתר תרי, והרי היא זבה. ואפילו בסוף תשיעי ילדה – ואף על גב דתשיעי כולו בשופי, חוץ משני ימים – אין זו יולדת בזוב בלבד שלא תראה דם בימי השופי. ולא אמרינן: כיון דשופי סמוך ללידה, נטמאנה בדם הקושי – דקסבר רבי יהודה: שיפורא גרים. כלומר, החדש של תשיעי גורמת לידת הולד. דכמי עייל, הוה זמן לידה. הילכך כל הדמים שרואה בו בקושי, אינו אלא מחמת הולד, אף על גב דאיכא שופי בתרייהו, ואפילו בתחלת תשיעי הוי מחמת ולד, דקסבר: יולדת לתשעה, יולדת למקוטעין. שיפורא = שופר שתוקעין בו בית דין בקדוש החדש. או למאתים ושבעים ואחד – דהוה להו תשעה חדשים שלמים של שלשים, וביום ראשון של עשירי יולדת. או למאתים שבעים ושנים – כלומר, אם לא קלט הורע יום ראשון, קולט בשני. ומיום קליטתו הוי התחלת העיבור. או למאתים ושבעים ושלושה – שאם לא קלט בשני, קולט בשלישי. אבל אם לא קלט בשלישי – שוב אינו קולט, דקיימא לן דעד שלשי הוי ראוי להורע, מכאן ואילך – מטרחה, במסכת שבת (פא) בפולטת שבת דע ביזא השלישי. בפרק "רבי עקיבא". אלמא, לא ילדה למקוטעין. [הוא] – שמואל דאמר כחסידיים.

משום נפלים. כדרשין. אין קושי לנפלים – אין הנפל מטהר קישורו. ואנן – בולד דאית ליה קושי קמיריין. יש רואה – בלא קושי. קא משמע לן דאפשר לפתחת הקבר בלא דם – דאי לא אפשר – הויא לה זבה כשילדה אחר שנים שלאחר הנדה, דהוה ליה לידה שלישי. ואי הויא חזיא קודם לידה בפתיחת הקבר – הרי היא זבה, והאיל ובלא קושי ראתה. להקל ולהחמיר – פעמים שאינו מטהר כלום, פעמים שהוא מטהר חדש ויום אחד. הרי זו יולדת בזוב – והאיל רוב זיבה בשמיני הוא, שאין הולד מטהר – שדין חד יומא בתר תרי, והרי היא זבה. ואפילו בסוף תשיעי ילדה – ואף על גב דתשיעי כולו בשופי, חוץ משני ימים – אין זו יולדת בזוב בלבד שלא תראה דם בימי השופי. ולא אמרינן: כיון דשופי סמוך ללידה, נטמאנה בדם הקושי – דקסבר רבי יהודה: שיפורא גרים. כלומר, החדש של תשיעי גורמת לידת הולד. דכמי עייל, הוה זמן לידה. הילכך כל הדמים שרואה בו בקושי, אינו אלא מחמת הולד, אף על גב דאיכא שופי בתרייהו, ואפילו בתחלת תשיעי הוי מחמת ולד, דקסבר: יולדת לתשעה, יולדת למקוטעין. שיפורא = שופר שתוקעין בו בית דין בקדוש החדש. או למאתים ושבעים ואחד – דהוה להו תשעה חדשים שלמים של שלשים, וביום ראשון של עשירי יולדת. או למאתים שבעים ושנים – כלומר, אם לא קלט הורע יום ראשון, קולט בשני. ומיום קליטתו הוי התחלת העיבור. או למאתים ושבעים ושלושה – שאם לא קלט בשני, קולט בשלישי. אבל אם לא קלט בשלישי – שוב אינו קולט, דקיימא לן דעד שלשי הוי ראוי להורע, מכאן ואילך – מטרחה, במסכת שבת (פא) בפולטת שבת דע ביזא השלישי. בפרק "רבי עקיבא". אלמא, לא ילדה למקוטעין. [הוא] – שמואל דאמר כחסידיים.

משום נפלים. כדרשין. אין קושי לנפלים – אין הנפל מטהר קישורו. ואנן – בולד דאית ליה קושי קמיריין. יש רואה – בלא קושי. קא משמע לן דאפשר לפתחת הקבר בלא דם – דאי לא אפשר – הויא לה זבה כשילדה אחר שנים שלאחר הנדה, דהוה ליה לידה שלישי. ואי הויא חזיא קודם לידה בפתיחת הקבר – הרי היא זבה, והאיל ובלא קושי ראתה. להקל ולהחמיר – פעמים שאינו מטהר כלום, פעמים שהוא מטהר חדש ויום אחד. הרי זו יולדת בזוב – והאיל רוב זיבה בשמיני הוא, שאין הולד מטהר – שדין חד יומא בתר תרי, והרי היא זבה. ואפילו בסוף תשיעי ילדה – ואף על גב דתשיעי כולו בשופי, חוץ משני ימים – אין זו יולדת בזוב בלבד שלא תראה דם בימי השופי. ולא אמרינן: כיון דשופי סמוך ללידה, נטמאנה בדם הקושי – דקסבר רבי יהודה: שיפורא גרים. כלומר, החדש של תשיעי גורמת לידת הולד. דכמי עייל, הוה זמן לידה. הילכך כל הדמים שרואה בו בקושי, אינו אלא מחמת הולד, אף על גב דאיכא שופי בתרייהו, ואפילו בתחלת תשיעי הוי מחמת ולד, דקסבר: יולדת לתשעה, יולדת למקוטעין. שיפורא = שופר שתוקעין בו בית דין בקדוש החדש. או למאתים ושבעים ואחד – דהוה להו תשעה חדשים שלמים של שלשים, וביום ראשון של עשירי יולדת. או למאתים שבעים ושנים – כלומר, אם לא קלט הורע יום ראשון, קולט בשני. ומיום קליטתו הוי התחלת העיבור. או למאתים ושבעים ושלושה – שאם לא קלט בשני, קולט בשלישי. אבל אם לא קלט בשלישי – שוב אינו קולט, דקיימא לן דעד שלשי הוי ראוי להורע, מכאן ואילך – מטרחה, במסכת שבת (פא) בפולטת שבת דע ביזא השלישי. בפרק "רבי עקיבא". אלמא, לא ילדה למקוטעין. [הוא] – שמואל דאמר כחסידיים.

והא אמר שמואל כו' - לא מצי למימר דרבי יהודה בנפלים איירי, מדנקט שמיני ותשיעי, ולא נקט שלשי ורביעי. אי נמי: מדקתני "לדה".
דין לבא מן הדין להיות כנדון - ואם תאמר: ובלא קל וחומר נמי אמאי מטמא? תיפוק ליה דקושי לא גרע משופי, ולמה בשביל קושי יש לה להיות טמאה?

ויש לומר: דטעמא דרבי אליעזר, כדמפרש רבא בגמרא, "דמיה" - מחמת עצמה, ולא מחמת ולד. ולכן צריך להו לרבנן קל וחומר, ומחמת קל וחומר אית לן למדרש קרא "דמיה" למילתא אחריית. וליכא לאוקמי קרא אפילו בימי נדה, דליכא קל וחומר, דרבנן נמי דרשי "תשב" - ישיבה אחת לכולן, ורבי אליעזר סבר: דכיון דאכא לאוקמי קרא בימי נדה, אפילו אי נימא קל וחומר, משום "דיו" אין לך לטהר אלא בימי זיבה, אבל בימי נדה - טמאה. ולדידיה אף בימי זיבה טמאה, משום "תשב" - ישיבה אחת לכולן, כדאמר בגמרא.

אימא בימי זיבה טהורה בימי נדה טמאה - פירש הקונטרס: ארבי אליעזר פריך, דמטמא אף בימי זיבה. מדקאמר תנא קמא "כל דמים שהיא רואה - טהורה", ועלה קאמר רבי אליעזר דטמאה, ולא מפליג - משמע דאף בימי זיבה טמאה. ודין דקאמר רבי אליעזר - לדבריהם דרבנן קאמר להו. והרב רבינו מנחם מפרש: דרבי אליעזר לא מטמא אלא בימי נדה, כדקאמר "דיו". והא דקפריך "ואימא בימי זיבה טהורה" - הוי סיוס מילתא דרבא, דאמר: באו זכינאו רבי אליעזר לרבנן, דהא מקרא "דמיה" הוה להו לרבנן טמא בימי נדה, ולטהר בימי זיבה! ומשני: "תשב" - ישיבה אחת לכולן, וכיון דמצי חומר מטהרין בימי זיבה, אית לן לטהר מקרא "דמיה" אף בימי נדה, דהא משמע ישיבה אחת לכולן, ואין לחלק בהן, ואם כן קרא "דמיה" אתא למילתא אחריית. והכי דרשין לעיל בבביתא לרבנן מ"תשב" שכל דמיה טהורים. ואם תאמר: וכיון דאי לאו קרא "דמיה", אף רבנן הוה מטמאין מקרא "דמיה", אם כן היכי בעו למעבד קל וחומר דאף בימי נדה טהורה, דקאמרי "הרי אנו משיבין אותך בלשון אחר"? ויש לומר: דפריכין ליה, כיון דמקל וחומר מוכיח דטהורה אף בימי נדה, אית לן למימר "דמיה" לדרשא אחריית. לא

לדי חלול שבת. פריעית ותו לא? - אימא: מריעית ואילך. אמר מר זוטרא: מאי טעמיהו דהסידים הראשונים - דכתיב [ו]תן [ה'] לה הריון" "הריון" בגימטריא מאתן ושבעים וחד הוה. אמר מר זוטרא: אפילו למאן דאמר יולדת לתשעה - אינה יולדת למקוטעים, יולדת לשבעה - יולדת למקוטעים, שצאמר "ויהי לתקפות הימים ותהר חנה ותלד בן", מיעוט "תקפות" - שנים, מיעוט "ימים" - שנים. "רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין קושי יותר משתי שבתות". אמר שמואל: מאי טעמיהו דרבנן - דכתיב "וממאה שבעים בנדה" - בנדה ולא בזיבתה, מפלל - דזיבתה טהורה, וכמה - שבעים. תנו רבנן: יש מקשה עשרים וחמשה יום ואין זיבה עולה בהן. כיצד, שנים בלא עת, ושבעה נדה, ושנים שלאחר נדה, וארבעה עשר שהולך ממנה. ואי אפשר שתתקשה עשרים וששה יום בלא ולד, ולא תהא יולדת בזוב. - "בלא ולד"? בתלתא נמי סגי! אמר רב ששת, אימא: במקום שיש ולד. אמר ליה רבא: והא "בלא ולד" קתני! אלא אמר רבא, הכי קאמר: אי אפשר שתתקשה עשרים וששה יום במקום שיש ולד ולא תהא יולדת בזוב, ובמקום שאין ולד אלא נפל - בתלתא נמי הווי זבה, מאי טעמא - אין קושי לנפלים. משנה המקשה בתוך שמונים של נקבה - כל דמים שהיא רואה טהורין, עד שיצא הולד, ורבי אליעזר מטמא. אמרו לו לרבי אליעזר: ומה במקום שהחמיר בדם השופי - היקל בדם הקושי, מקום שהיקל בדם השופי - אינו דין שנקל בדם הקושי? אמר להן: דיו לבא מן הדין להיות כנדון, ממה היקל עליה - מטומאת זיבה, אבל ממאה טומאת נדה. גמרא תנו רבנן: "תשב" - לרבות המקשה בתוך שמונים של נקבה, שכל דמים שהיא רואה טהורין, עד שיצא הולד. ורבי אליעזר מטמא. אמרו לו לרבי אליעזר: ומה במקום שהחמיר בשופי שלפני הולד - מקום שהיקל בשופי שלפני הולד - אינו דין שנקל בשופי שלפני הולד? אמר להם: דיו לבא מן הדין להיות כנדון, ממה היקל עליה - מטומאת זיבה, אבל ממאה טומאת נדה. אמרו לו: הרי אנו משיבין לך לשון אחר, ומה במקום שהחמיר בשופי שלפני הולד - היקל בשופי שעמו. מקום שהיקל בשופי שלפני הולד - אינו דין שנקל בשופי שעמו? אמר להם: אפילו אתם משיבין כל היום כולו - דיו לבא מן הדין להיות כנדון, ממה היקל עליה - מטומאת זיבה, אבל ממאה טומאת נדה. אמר רבא: בהא זכינאו רבי אליעזר לרבנן, לאו אמריתו "דמה" - דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד, הכי נמי - "ומהרהר ממקור דמיה" - דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד. - אימא: בימי נדה - נדה, בימי זיבה - מהרהר! - אמר קרא: "תשב" - ישיבה אחת לכולן. משנה כל אחד עשר יום בחזקת טהרה:

הולד - היקל בשופי שלאחר הולד. מקום שהיקל בשופי שלפני הולד - אינו דין שנקל בשופי שלפני הולד? אמר להם: דיו לבא מן הדין להיות כנדון, ממה היקל עליה - מטומאת זיבה, אבל ממאה טומאת נדה. אמרו לו: הרי אנו משיבין לך לשון אחר, ומה במקום שהחמיר בשופי שלפני הולד - היקל בשופי שעמו. מקום שהיקל בשופי שלפני הולד - אינו דין שנקל בשופי שעמו? אמר להם: אפילו אתם משיבין כל היום כולו - דיו לבא מן הדין להיות כנדון, ממה היקל עליה - מטומאת זיבה, אבל ממאה טומאת נדה. אמר רבא: בהא זכינאו רבי אליעזר לרבנן, לאו אמריתו "דמה" - דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד, הכי נמי - "ומהרהר ממקור דמיה" - דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד. - אימא: בימי נדה - נדה, בימי זיבה - מהרהר! - אמר קרא: "תשב" - ישיבה אחת לכולן. משנה כל אחד עשר יום בחזקת טהרה:

ישיבה
לבא מן הדין - כגון קושי של תוך מלאת, שאם למדין מקושי דעלמא. גמרא תשב - "על דמי טהרה". עד שיצא הולד - יצא הולד - טמאה לידה. הרי אנו משיבין אותך לשון אחר - שלא נלמד קושי שלאחר מקושי שלפני, כדאמרין לעיל: מקום שהיקל בקושי שלפני הולד, אינו דין שנקל בקושי שלאחריו. דהבא הוא דאיכא למימר: דיו לקושי שלאחריו להיות כקושי שלפני, שהרי ממנו אנו למדין. אלא הכי גמרינן: מקום שהיקל בשופי שלאחריו, אינו דין שנקל בקושי שעמו, שעם השופי. דהשתא יליף קושי של אחרי דטהור לגמרי, וליכא למימר: ממה היקל מטומאת זיבה, כדקאמר. דיו לבא בו' - שהרי קל וחומר אינו נידון אלא מכח קושי שלפני, כדקתני: ומה במקום שהחמיר בשופי שלפני הולד, היקל בקושי שעמו. וזכינאו - תשובה נצחת יכול להשיבן. אימא בימי נדה - לרבי אלעזר פריך: כיון דאית ליה "דיו", לדי מיהא דבימי זיבה טהורה בקושי שלפניו, כגון ראתה בקושי שבעה ימים ראשונים - תהא טמאה, ואם ראתה יותר - יתא דהוה טהור, ותשובה לאחר שבעה ראשונים של קושי. ישיבה אחת לכולן - או כולן כולן טמאין. משנה כל אחד עשר יום - אחר נדרות אשה עומדת בחזקת טהרה, ובגמרא מפרש למאי הלכתא.

לדי חלול שבת - שלא תלד בשבת, ויצטרך לחלל עליה את השבת. אלא מריעית ואילך - אבל ליל שלשי וליל שני ומרצאי שבת - לא. דאי מתעברה למרצאי שבת - שמא תלד למאתים שבעים ושלשה, דמיט בשבת, ונמצא שבת מתחלל, שניתן רשות לחללו מפני סכנת גופה. והכי דמי? עשה ממאתים שבעים ושלשה ימים שבעים, מאה ימים - הוה שבעים שוין, בר מתי יומי. וכן למאה ימים האחרים שני ימים - הרי ארבע ימים ערפים על השבעים, ושבעים ימים - כולן שוים, ושלשה ימים תן על ארבעה הערפים - הרי שבעה, וכיון שהתחילו במרצאי שבת - נמצאו כלים בשבת. ואם נתעברה בשני - דלמא ילדה למאתים שבעים ושנים, דמיט בשבת, ואם נתעברה בשליש - דלמא ילדה למאתים שבעים ואחד, דמיט בשבת. אבל ברביעי, אי ילדה למאתים שבעים ואחד - מיט בחד בשבא, ואי למאתים שבעים ושנים - מיט בתי בשבא, ואי למאתים שבעים ושלשה - מיט בתלתא בשבא. אלמא כשמואל סבירי להו. ברביעי ותו לא - כל שכן דאי מעברא בחמישי או בששי או בשבת, דלא מיט יום לידה בשבת. לתקופות הימים - כתיב. מיעוט ימים שנים - דכל מקום שנאמר "ימים" ולא נאמר כמה - תפוס המועט בידך, ולא המרובה. שאם אתה אומר: ימים שלשה או ארבעה - אני אומר: עשרה או מאה. כך שנו נדמה (סוכה ה.ב.) כל ששמוע מרובה ושמוע מועט, תפסת מרובה - לא תפסת, תפסת מועט - תפסת. הלכך כאן שנאמר "ימים" - מכיון שנכנסו שני ימים בחדש שבעי, ילדה. מכלל דזיבתה טהורה - ומבאה גמרינן לעיל קושי בימי זיבה. יש מקשה - שרואה עשרים וחמשה יום בין קושי ובין שופי. שנים בלא עת ושבעה נדה ושנים לאחר נדה - בלא קושי. וארבעה עשר בקושי - לרבי יוסי ולרבי שמעון. והבא לא חשיב אלא קודם לידה, ואי אפשר למקשה עשרים וששה יום שלא תהא זבה - שהולד אינו מטהר את ארבעה עשר יום הסמוכים ללידה, ופשו להו שלשה בין נדות לקושי, ובהנהו שלשה הווי זיבה. בלא ולד - לקמן פריך: משמע שאין שם ולד, אם כן לאו קושי הוא, ולמה לי עשרים וששה, בתלתא לאחר הנדה סגי? משנה המקשה תוך שמונים - שנתעברה בימי טהרה, ואם שנתעברה ולד אחר תבירו שני חדשים וחצי, אחד נגמרה צורתו באמצע שבעי, ואחד נגמרה צורתו לסוף תשיעי, כמעשה דיהודה חזקיה בני רבי חיאי (נדה כו.א). טהורין - דכל תוך מלאת הוי דם טהור. ורבי אליעזר מטמא - נדה, דכיון דבדקשי בא - לאו דם טהור הוא, אלא מחמת ולד שבמניה, מויהב דהוה דטהור, אבל בימי נדה - נדה. שהחמיר בדם השופי - כגון שאר יולדת שרואה שלשה בשופי, וילדה - הרי זו יולדת בזוב. היקל בדם הקושי - לטהרה מחובה. מקום שהיקל בדם השופי - לטהרה מכל טומאה, כגון תוך מלאת. אינו דין שנקל בדם הקושי - לטהרה מכל טומאה, ואפילו מנדות. דיו

נדה – דף לח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קלא

הגמרא מקשה על דברי הברייתא 'אי אפשר שתתקשה עשרים
וששה יום בלא ולד'. מקשה הגמרא: אם רואה האשה דם בלא ולד,
בתלתא נמי סגי – די בכך שתראה שלשה ימים לאחר תום שבעת
הימים הראויים לטומאת נדה, ובכך נעשית זבה גדולה, שהרי אין
כאן ולד המטהר את דמיה, ומדוע נקטה הברייתא עשרים וששה יום.
מתרצת הגמרא: אמר רב ששת, אימא – אמור את דברי הברייתא
כך, אי אפשר שתתקשה האשה במשך עשרים וששה יום במקום
שיש ולד ולא תהא יולדת בזוב. והא' בלא ולד' קתני – שנינו, וכיצד
מהפך אתה את גירסת הברייתא וגורס 'במקום שיש ולד'.
אלא אמר רבא, הכי קאמר – כך יש לומר את דברי הברייתא, אי
אפשר שתתקשה האשה במשך עשרים וששה יום, אפילו במקום
שיש ולד בן קיימא, ולא תהא יולדת בזוב. ובמקום שאין ולד בן
קיימא אלא נפל, בתלתא נמי הויא זבה – אף בראיית שלשה ימים
בתוך אחד עשר יום הראויים לטומאת זיבה! היא נעשית זבה, מאי
מעמא – מה הוא טעם הדבר, לפי שאין קושי לנפלים, אין הנפל
מטהר דם הבא בקושי מחמתו, אלא רק ולד בן קיימא מטהר את
הדם.

משנה

משנה זו עוסקת באשה מעוברת הרואה דם בקושי בתוך ימי טוהר
שלאחר לידה.
אשה המקשה בתוך שמונים יום של אחר לידת נקבה, דהיינו,
שטבלה לאחר ארבע עשרה ימי טומאת הלידה, ונתעברה, וראתה
דם בקושי בתוך שישים וששה ימי הטהרה, ולאחר מכן הפילה ולד,
כל הדמים שהיא רואה בקושי בימי טוהר הרי הם מהוירין, בין
מטומאת זיבה ובין מטומאת נדה, שכן הוא הדין שכל דם שאשה
רואה בימי טוהר שלה הרי הוא טהור, עד שיצא הולד, שאז היא
טמאה טומאת לידה. אלו דברי חכמים. ורבי אליעזר מטמא את
האשה, אם ראתה דם בימים הראויים לטומאת נדה, לפי שהוא סובר
שדם הבא בקושי אינו דם טוהר, אלא מחמת הולד הוא בא, והולד
אינו מטהר אלא מטומאת זיבה ולא מטומאת נדה.
אמרו לו חכמים לרבי אליעזר, הרי הדין נותן לטהר את האשה
אפילו מטומאת נדה בכל וחומר, ומה במקום שהחמיר הכתוב על
האשה לטמא אותה בדם השופי – (שרואה בלא צער), דהיינו
כשהיא קודם לידה, שאין הולד מטהר אלא דם שהיא רואה בקושי,
מכל מקום היקל עליה הכתוב לטהר אותה בדם הקושי, אם כן,
במקום שהיקל הכתוב על האשה לטהר אותה אפילו בדם השופי,
דהיינו בימי טוהר שלה, שטהורה היא בהם מכל טומאה, הן טומאת
נדה והן טומאת זבה, אינו דין שנקל עליה לטהר אותה לגמרי בדם
הקושי, ומדוע סובר אתה שאם ראתה בימי טוהר שלה דם קושי
בימים הראויים לטומאת נדה הרי היא טמאה.
אמר להן רבי אליעזר לחכמים, דידי לבה מן הדין להיות כנדון –
די לו לדין הנלמד על ידי קל וחומר שיהא דינו כמו המלמד, דהיינו,
די להקל על האשה כשרואה דם בקושי בימי טוהר שלה כשם
שהקלנו עליה בימי קושי שקודם לידה, ולפיכך אין לנו לטהרה
לגמרי, שהרי מפה היקל עליה הכתוב לטהרה כשרואה בקושי קודם
לידה, ממומאת זיבה, אבל אם רואה בימים הראויים לטומאת נדה
הרי זו מטמאה טומאת נדה, ואם כן, גם בראיה דם בימי טוהר שלה
יהא הדין כן, שאינה טהורה אלא כשרואה בימים הראויים לטומאת
זיבה, אבל אם רואה בימים הראויים לטומאת נדה הרי זו טמאה נדה.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא המבארת את מחלוקת רבי אליעזר וחכמים:
תנו רבנן בברייתא, נאמר בכתוב העוסק בימי טוהר של אשה
היולדת נקבה (ויקרא יב ה) 'וששים יום ויששת ימים תשב על דמי
טהרה', ויש לדרוש את המקרא כך, 'תשב' לרבות את האשה
המקשה בתוך שמונים יום של אחר לידת נקבה, שכל דמים שהיא

לידי חלול שבת בזמן לידתה. לפי שהם סוברים שהיולדת לתשעה
אינה יולדת למקוטעין, אלא לסוף מאתיים ושבעים ואחד יום בדיוק
לתחילת עיבורה, ונמצא שאם ישמשו קודם יום רביעי בשבת עלולות
נשותיהן לילד בשבת, ויוצרכו לחלל עליהן את השבת.
מקשה הגמרא: וכי רק ביום רביעי היו משמשים ותו לא – ולא יותר,
הרי כל שכן שאם ישמשו בהמשך ימי השבוע אין לחוש שמא יילדו
נשותיהן בשבת.

מתרצת הגמרא: אימא – אמור כך, חסידים הראשונים לא היו
משמשיין בלילות ראשון ושני ושלישי, אלא רק מליל רביעי ואילך,
כדי שלא יילדו נשותיהן בשבת.

הגמרא מבארת מניין למדו חסידים הראשונים כמה הוא זמן הריונה
של אשה: אמר מר זוטרא, מאי טעמיהו דחסידים הראשונים –
מנין למדו חסידים הראשונים ענין זה, שהאשה יולדת ביום המאתים
ושבעים ואחד לשימושה. דכתבי (רות ד יג) 'ויתן [ה'] לה הריון',
ותיבת 'הריון' בגימטריא מאתן ושבעים וחד הוו – מאתיים שבעים
ואחד.

הגמרא מביאה מימרא נוספת של מר זוטרא בענינים אלו: אמר מר
זוטרא, אפילו למאן דאמר – אף לדעת הסובר שאשה היולדת
לתשעה – (בחדש התשיעי) אינה יולדת למקוטעין, דהיינו, שאינה
יולדת באמצע החודש אלא בסופו, מכל מקום מודה הוא שאשה
היולדת לשבעה – (בחדש השביעי) יולדת היא למקוטעין – אף
באמצע החודש. ומנין יש ללמוד זאת, שנאמר (שמואל א' א כ)
'ויהי לתקופות הימים ותהר חנה ותלד בן', ותיבות 'תקופות'
'וימים' לשון רבים הם, מיעוט תקופות שנים – המספר המועט
ביותר שניתן לומר בו לשון 'תקופות' הוא שתי תקופות, ומיעוט ימים
שנים – וכן המספר המועט ביותר שניתן לומר עליו לשון 'ימים' הוא
שנים, נמצא שלאחר שהרתה חנה שתי תקופות, דהיינו ששה
חדשים, ועוד שני ימים בחדש השביעי, ילדה את שמואל, ומכאן יש
ללמוד שאשה היולדת בחדש השביעי יולדת אף למקוטעין, דהיינו
בתחילת החודש או באמצעו.

שנינו במשנה: רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין קושי יותר משתי
שבתות.

הגמרא מבררת את טעמם של רבי יוסי ורבי שמעון: אמר שמואל,
מאי טעמיהו דרבנן – מה הוא טעמם של חכמים, דהיינו רבי יוסי
ורבי שמעון, הסוברים שאין הולד מטהר אלא שבועיים. משום
דכתבי (ויקרא יב ה) 'וממאה שבועים בגדה', ודרשו חכמים (לעיל
לו) בגדה ולא בזיבתה, מכלל – משמע מכך, דזיבתה טהורה
היא, דהיינו שהולד מטהר דם שהיא רואה בקושי בימי זיבה, ובמה
זמן הוא מטהר, שבועיים, שכן הוא זמן טומאתה הנזכר בכתוב,
ולפיכך יש ללמוד מן המקרא שזה הוא שיעור הזמן שהולד מטהר.
הגמרא מביאה ברייתא הסוברת כשיטת רבי יוסי ורבי שמעון: תנו
רבנן בברייתא, יש אשה המקשה – (כואבת ומצטערת בצירי לידה)
במשך כמה ימים, ורואה דם ברציפות במשך עשרים וחמשה יום
קודם לידתה, ואף על פי כן אין טומאת זיבה עולה לה בזה. כיצד,
ראתה שנים – (יומיים) בלא עת נדתה, כלומר, שראתה דם בשני
הימים האחרונים שבתוך אחד עשר הימים הראויים לטומאת זיבה,
ולאחר מכן המשיכה לראות דם בשבעה הימים הראויים לטומאת
נדה, ולאחר מכן ראתה עוד שנים בימים שלאחר הנדה, כלומר,
בשני הימים הראשונים שבתוך אחד עשר יום הראויים לטומאת
זיבה. ובכל ימים אלו ראתה בלא קושי. ולאחר מכן ראתה דם בקושי
במשך ארבעה עשר יום הסמוכים ללידה, שהולד מטמא אותם
לשיטת רבי יוסי ורבי שמעון, ונמצא שראתה עשרים וחמשה ימים
קודם הלידה, מקצתם בקושי ומקצתם בשופי, ולא הגיעה לידי
טומאת זיבה. ואי אפשר שתתקשה במשך עשרים וששה יום בלא
ולד, ולא תהא יולדת בזוב, לפי שאם היתה רואה דם בקושי יום
אחד נוסף, קודם שיתחילו ארבעה עשר הימים שהולד מטהר, היתה
נטמאת בטומאת זבה, שהרי ראתה דם במשך שלושה ימים רצופים
בימים הראויים לטומאת זיבה.

1 ואולם שבעת ימי הנדה אינם בחזקת טהרה, וצריכה בדיקה שחרית
2 וערבית. ומכל מקום, אם ישבה לה ולא בדיקה, בין אם שנגה בין
3 נאנסה ובין הוידה ולא בדיקה, אינה חוששת שמא נטמאה ולא
4 הרגישה, אלא היא בחזקת טהרה, שאף שלכתחלה צריכה בדיקה,
5 בדיעבד בחזקת טהרה היא.

6 ובאשה שיש לה וסת קבוע לראות בזמן מסוים, אם הגיע שעת וסתה
7 – זמן הקבוע לראייתה, ולא בדיקה, הרי זו בחזקת טמאה, שמן
8 הסתם ראתה בשעת וסתה, שחזקה 'אורח בזמנו בא'.

9 רבי מאיר מחדש שפעמים גם בשעת וסתה היא בחזקת טהרה: רבי
10 מאיר אומר, אותה אשה שיש לה וסת קבוע, אם היתה במחבא
11 מפני לטטים וכדומה, והגיע שעת וסתה ולא בדיקה, הרי זו טהורה,
12 מפני שטבע האשה שתרדה מסלקת ממנה את הדמים, ולכן, אף
13 שהגיע זמנה לראות דם היא בחזקת טהרה.

14 המשנה חזרת לדן אחד עשר ימי זיבה: מה ששינוי שאחד עשר ימי
15 זיבה בחזקת טהרה, הוא רק באשה שעדיין לא נעשית זבה, אבל ימי
16 ספירת שבעה נקיים של הזב, ושל הזבה שראו שלשה ימים, וכן
17 אשה שראתה דם יום או יומים והיא שומרת יום כנגד יום הראייה,
18 הרי אלו הימים בחזקת טמאה, ואינם בחזקת נקיים בלא בדיקה,
19 כיון שכבר נפתח מעיניה.

גמרא

20 הגמרא תבאר לענין מה נאמרה החזקת טהרה במשנתנו. שואלת
21 הגמרא: למאי חלבתא – לגבי איזו הלכה נאמרה החזקת טהרה.
22 עונה הגמרא: אמר רב יהודה, לומר, שבימים אלו שהיא בחזקת
23 טהרה אינה צריכה בדיקה שחרית וערבית שלא ראתה דם, גם אם
24 רוצה לעסוק בטהרות, שלא כמו בימי נדה, שאם עוסקת בטהרות
25 צריכה לבדוק את עצמה שחרית וערבית.

26 הגמרא מקשה על רב יהודה מהסיפא: והא מדקתני סיפא – והרי
27 ממה ששינוי בסוף המשנה ישבה ולא בדיקה הרי היא טהורה, מכלל
28 דלבתחלה פגיא בדיקה – משמע שלכתחלה צריכה בדיקה, ולא
29 כדברי רב יהודה שאינה צריכה בדיקה. מתרצת הגמרא: סיפא
30 אתאן לימי נדה – סוף המשנה באה ללמד לגבי ימי נדה, והכי
31 קאמר, כל אחד עשר יום שלאחר שבעת ימי הנדה היא בחזקת
32 טהרה, ולא פגיא – (אינה צריכה) בדיקה, אבל בימי נדתה פגיא
33 בדיקה, ואולם גם בימים אלו אם ישבה ולא בדיקה, כגון שנגה או
34 נאנסה או הוידה ולא בדיקה, הרי היא טהורה.
35 רב חסדא מבאר שהחזקת טהרה נאמרה לענין אחר: רב חסדא

36 אמר, לא צריכא אלא לרבי מאיר, דאמר (לעיל יב:) אשה שאין
37 לה וסת קבוע לראות בזמן מסוים, אסורה לשמש, שמא תראה דם
38 בשעת תשמיש. ובאה המשנה לחדש, דהני מילי בימי נדתה, שבהם
39 יש לחשוש שמא תראה דם בשעת תשמיש, אבל בימי ויבתה,
40 האשה בחזקת טהרה קיימא – (עומדת), ומותרת לבעלה.

41 הגמרא מקשה על רב חסדא: אי הכי, אמאי – (מדוע) אמר רבי
42 מאיר שמשום שאשה זו אסורה לבעלה יוציא ולא יחזיר עולמית,
43 הרי עדיין מותרת לו באחד עשר ימי זיבה. מתרצת הגמרא: רבי מאיר
44 חייב את בעלה להוציאה, משום שחושש דלמא אתיא לקלקולא
45 בימי נדה – שמא יבוא ליכשל בה בימים הראויים לנדה, שבימים
46 אלו הרי חושש רבי מאיר שמא תראה דם בשעת תשמיש.

47 הגמרא מוסיפה להקשות על רב חסדא: הא מדקתני סיפא הגיע
48 שעת וסתה ולא בדיקה, מכלל דבאשה שיש לה וסת עסקינן –
49 מוכח שאנו עוסקים באשה שיש לה וסת, שלא כרב חסדא שהעמיד
50 את משנתו באשה שאין לה וסת. מתרצת הגמרא: חסורי מחסרה
51 והכי קתני – יש ללמוד את המשנה כאילו היא חסירה וכך יש לשנות
52 בה, כל אחד עשר יום בחזקת טהרה, והאשה שריא – מותרת
53 לבעלה, ובימי נדה אסורה לבעלה, במה דברים אמורים שבימי
54 נדה אסורה לבעלה, באשה שאין לה וסת, וכדעת רבי מאיר שאשה
55 שאין לה וסת אסורה לבעלה, אבל יש לה וסת, מותרת לבעלה
56 שלא בשעת וסתה, ואולם צריכה בדיקה, ואם ישבה ולא בדיקה,
57

58 כגון שנגה או נאנסה או הוידה ולא בדיקה, טהורה, אבל הגיע
59 שעת וסתה ולא בדיקה טמאה.

60 הגמרא ממשיכה להקשות על רב חסדא: הא מדסיפא רבי מאיר,
61 רישא לאו רבי מאיר – הרי ממה ששינוי בסיפא 'רבי מאיר אומר,
62 אם היתה במחבוא והגיע שעת וסתה ולא בדיקה הרי זו טהורה', מוכח
63 שתחילת המשנה אינה כרבי מאיר, ושלא כרב חסדא שהעמידה
64 כרבי מאיר. מתרצת הגמרא: באמת כולה רבי מאיר היא, והכי
65 קאמר, אם לא היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדיקה
66 טמאה, ומדוע דווקא באופן שלא היתה במחבא, משום שרבי מאיר
67 אומר אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדיקה טהורה,
68 שתרדה מסלקת את הדמים.

69 אופן נוסף בביאור החזקת טהרה: רבא אמר, כוונת המשנה לומר,
70 שבתוך אחד עשר ימי זיבה, אינה מטמאה מעת לעת, שאף שבכל
71 הנשים הדין הוא שאם ראו דם, הרי הן מטמאות טהרות שנתעסקו
72 בהן מעת לעת קודם הראייה, וכדברי המשנה לעיל (ב.), בימי זיבה
73 אין חוששים לכך, אלא מטמאה רק משעת הראייה.

74 הגמרא מקשה על רבא: מיתבי, הנדה, והנקה, והשומרת יום כנגד
75 יום, והיוולדת, כולן – כל הנשים הללו שראו דם, הרי הן מטמאות
76 מעת לעת – כל מה שנגעו בו מעת לעת לפני ראיית הדם, שחוששים
77 שמא יצא הדם מהמקור בשיעור זמן מעת לעת קודם מציאת הדם,
78 אלא שכתלי בית הרחם עכבדו, ולכן לא ראוהו עד לאחר מעת
79 לעת. הרי מפורש בברייתא שגם זבה שראתה דם, אין אומרים 'דיה
80 שעתה', אלא מטמאה מעת לעת, ושלא כדברי רבא. מסיקה הגמרא:
81 תיובתא – פירכא היא לדברי רבא, ואי אפשר ליישבם.

82 רב הונא בר חיאי מבאר בשם שמואל באופן נוסף את החזקת טהרה:
83 רב הונא בר חיאי אומר בשם שמואל, כוונת המשנה לומר, שאינה
84 קובעת לה וסת בתוך ימי ויבתה, וכגון, אם ראתה ארבע ראיות
85 ובין ראייה לראייה חמשה עשר יום, לא קבעה וסת, שהרי חלק
86 מהראיות היו באחד עשר ימי זיבה.

87 הגמרא דנה בעצם דברי רב הונא בר חיאי, שאין האשה קובעת וסת
88 בימי זיבה: אמר רב יוסף, אני הוא תלמידו של רב יהודה שהוא
89 תלמיד של שמואל ולא שמיעי לי הא שמעתיא – מעולם לא
90 שמעתי מרב יהודה בשם שמואל שמועה זו שאין האשה קובעת וסת
91 בימי זיבתה.

92 אביי מזכיר לרב יוסף שהוא עצמו אמר שמועה זו: אמר ליה אביי,
93 את אמרת ניהלן – אתה אמרת לנו שמועה זו קודם חוליין בשם רב
94 יהודה בשם שמואל, ואהא אמרת לן – ואת דבריו אמרת לנו לענין
95 מה ששינוי במשנה (להלן סג). היתה האשה למונה – רגילה להיות
96 רואה דם ביום חמשה עשר (יום), ושינתה וראתה ליום עשרים, זה
97 וזה – גם יום חמשה עשר וגם יום עשרים אסורין לשמש, וכן אם
98 שינתה פעמים לראות ליום עשרים, עדיין זה וזה אסורין, שעדיין
99 לא נפקע הקביעות מיום חמשה עשר, מאחר ורק פעמים לא ראתה
100 בו, ואין הוסיף נפקר אלא בשלש פעמים.

101 ואמרת לן עלה – ואמרת לנו על משנה זו, אמר רב יהודה אמר
102 שמואל, לא שנו שברגילה לראות ביום חמשה עשר קבעה וסת
103 לכך, אלא אם היתה רגילה לראות ביום חמשה עשר לטבילתה,
104 שהן עשרים ושתים יום לראייתה, שהרי האשה טובלת שבעה ימים
105 לאחר ראיית הדם, דהתם בימי נדתה קאי לה – שבאופן זה, כל
106 ראיותיה הן בימי נדה, והן מצטרפות לקביעות וסת, אבל אם היתה
107 רגילה לראות דם ביום חמשה עשר לראייתה, דבימי ויבתה קאי –
108 שראיותיה הן בימי זיבה, שהרי מהיום השמיני לראייתה ועד יום
109 שמונה עשר הם אחד עשר ימי זיבה, לא קבעה וסת, שאין האשה
110 קובעת וסת בימי זיבה. והרי דברים אלו הם כדברי רב הונא בר חיאי
111 בשם שמואל, שאין האשה קובעת וסת בימי זיבתה.

112 רב פפא מסתפק בכונת שמואל: אמר רב פפא, אמרייתא לשמעיתא
113 קמיה רב יהודה מדסקרתא – אמרתי שמועה זו לפני רב יהודה
114 מדסקרתא, ושאלתי אותו, אמנם למדנו שמקבע לא קבעה – שאין
115 האשה קובעת וסת בימי זיבתה, לענין שתצטרך שלש פעמים לעקור

ישיבה לה ולא בדיקה – אבל נשים קאי, ולא לעיל מהדר. בטמאה – דאורח בזמנו
בא. במחבא – מחמת ליסטיס או כרכום. ימי חוב – ימי ספירה. ושומרת יום – כיון
שנפתח מעיניה וראתה היום, אף על גב דבתוך אחד עשר היא, הוית למחר בחזקת
טמאה. גמרא לומר שאינה צריכה בדיקה – שחרית וערבית, ומשעברו – צריכה
לבדוק, כדאיתא בפרק קמא (נדה יא,א). והא

מדקתני סיפא ישיבה – דמשמע דיעבד, מבכל כו'. והאי דפרץ כן, דסלקא דעתך
דהאי "ישיבה" – אתוך אחד עשר קאי. לימי
נדה – לימים שראויין לנדה, כגון אחר אחד
עשר שבין נדה לנדה. בחזקת טהרה –
שנסתלקו דמיה בנדותה ויצאו. בימי נדה –
לאחר שעברו אחד עשר, וראויים לבא ימי
נדה. בעיני בדיקה – לכתחלה, אבל ישיבה
ולא בדיקה – דיעבד טהורה. ואם הגיע וסת
הקבוע לה, ולא בדיקה – ההיא ודאי טמאה.
לא נצרכא – הא דקתני "כל אחד עשר
בחזקת טהרה" אלא לרבי מאיר, בסוף פרק
ראשון בגמרא. אמאי יוציא – תשמש כל
אחד עשר? דלמא אתיא לקלקולא בימי נדה
– בימים הראויים לנדה אסורה לשמש,
שלא תקלקלו. רבא אמר – מתניתין דקתני
"כל אחד עשר בחזקת טהרה" לומר – שאם
תראה בהם – אינה מטמאה מעת לעת, לפי
שמשולקין דמיה. הנדה – כלומר, אשה
שרואה דם – מטמאה מעת לעת בראיית
תולת נדותה. והובא ושומרת יום – כלומר,
והרואה בתוך אחד עשר, בין שרואה שלשה
ימים דהויא זבה, בין שרואה יום אחד דהויא
שומרת יום – מטמא מעת לעת בראייה
ראשונה. היולדת – שיצא דם בפתיחת
הקבר – מטמאה מעת לעת בראייה
ראשונה. חייא בר רב הונא – פירושו
אמתניתין מהדר. בתוך ימי זיבתה – כגון
ראתה שלש פעמים מחמשה עשר לחמשה
עשר – אין זה וסת לענין דיה שעתה או
לענין שאם לא בדיקה תהיה טמאה,
דמחמשה עשר לחמשה עשר הוי ימי זיבה.
וכן כל הימים מששלמו שבעת ימי נדות עד
שמונה עשר, דשלמי ימי זיבה בדיק נדות. לא
שמיע לי הא שמעתתא – דרב יוסף תלמידו
דרב יהודה, שהוא תלמיד של רב שמואל.
וחלה רב יוסף, ונעקר תלמידו. וכשהיה שומע
מימרא דרב ושמואל ואינו נזכר לאותה
שמועה, מתמיה; ולא תלמידו של רב יהודה
אנן? ולא אמר לי שמועה זו? ואנני תלמידו
מוכירי (נדרים מא,א). את אמרת ניהלן –
קודם חוליק. הכי גרסין ואהא אמרת ניהלן
– על משנה זו אמרת לנו משמיה, דאין אשה
קובעת לה וסת בימי זיבה. למודה = רגילה.
יום חמשה עשר – לקמן מפרש: ליום חמשה
עשר לטבילתה. ושנית לה ליום – ליום
עשרים פעם אחת. זה וזה אסורין – אין
צריך לומר חמשה עשר שעבר אסור –
שהיי כל היום המתנה שמא תראה, דקימא
לן דחייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לוסתה.
ואין צריך לומר יום עשרים שראתה בו –
שהיי נדה היא. אלא אסור קאמר: כשהיו
וגיעו חמשה עשר – אסורה לשמש, שהיי

יום וסתה הוא, ועדיין לא דילגתו אלא פעם אחת, ואין וסת נעקר בפחות משלש פעמים. וכשיגיע יום עשרים לראייה של עשרים – אסורה לשמש, שמא תקבע וסת מעשרים
לעשרים, שהיי שינתה פעם אחת ליום עשרים. וכן פעמים ליום עשרים. זה וזה אסורין, יום חמשה עשר ויום עשרים הכא. אבל שלש פעמים ליום עשרים – הותר
יום חמשה עשר, ונאסר יום עשרים. לא שנו – דליום חמשה עשר הוי וסת קבוע, דליבעי תלתא זימני למיעקריה. אלא שהיתה רגילה לראות יום חמשה עשר
למבילתה – לסוף שבעת ימי נדה, ורואה ליום חמשה עשר שהוא יום עשרים ושנים לראייתה. דכבר שלמו ימי זיבה לסוף שמונה עשר, והיי ארבעה ימים שהגיעו
ימים שראייה להיות בהם נדה. מקבע לא קבעה – בתוך ימי זיבה, דתבעי תלת זימני למיעקריה, דבחדא זימנא הוא דעקר לה, ואם ישיבה ולא בדיקה – טהורה.
מיהש מהו דניחוש לה – אם היתה רגילה מחמשה עשר לחמשה עשר, דדיינו תוך ימי זיבה, מי בעיא למיחש ולא תשמש ליום חמשה עשר קודם ראייה, שמא תראה?

לא צריכא לרבי מאיר – ומועיל מה שהיא בחזקת טהרה, שמוותרת לשמש כל זמן
שלא גירשה. אי נמי: אינו חייב לגרשה, עד שעברו אחד עשר יום. והיולדת
כולן מטמאות מעת לעת – אף על גב דמעוברת דיה שעתה – היינו בשאר דם
שרואה כשהיא מעוברת, ולא בראיית דם לידה שרואה מחמת פתיחת הקבר. ויש

מפרשים דהכא כרבי יוסי, דבעי שלש עונות.
אי נמי: כגון שקודם כבר ראתה פעם אחת,
וקסבר דבינא מטמאה מעת לעת, ולית ליה
דיין שעתן כל ימי עיבורן. ואשמעין: אף על
גב דראייה שניה זו מחמת אונס לידה ראתה,
אפילו הכי מטמא מעת לעת. הקשה הרב
רבינו יעקב מאורלייניש: דהכא תני דובה
ושומרת יום מטמאה מעת לעת, ואפילו הכי
מפרש רב יהודה לעיל דכל אחד עשר רוב
אינה צריכה בדיקה. ובפרק קמא (נדה יא,א)
אמרין דאשה שיש לה וסת, וארבע נשים,
ואשה שעברו עליה שלש עונות – דיין
שעתן, ותנא התם: אף על פי שאמר "דיין
שעתן", צריכות להיות בודקות! ויש לומר:
דיש לה וסת. איכא למימר, כיון דאורח בזמנו
בא – צריכה בדיקה בשעת וסתה. ואהני
נמי איכא למימר דצריכה בדיקה, שלא
תשתכח תורת בדיקה מזה. בתולת דמים –
כשתראה, ומעוברת ומניקה – לכשיעברו
ימי עיבורה ומניקותה, לפי שהורגלו זמן
מרוכזה בלא בדיקה. וקנה, אף על גב דלא
אתיא תו לידה בדיקה, וליכא למיגור בה מידי
– מכל מקום גזר לה, אטו אחריני. אבל תוך
אחד עשר יום – אינה צריכה בדיקה, דומן
מועט הוא. ולא תשתכח תורת בדיקה, דאחר
אחד עשר יום תבדוק, וכן זמן מועט יש
משבדקה. רב הונא בר חיאי אמר שמואל
לומר שאינה קובעת וסת בימי זיבתה – ולא
מיבעיא בימי ספירת זיבה ממש דאינה
קובעת, אלא משמע דאפילו בימים הראים
לזיבה, אף על גב דאינה זבה ומעיניה סתום
– אינה קובעת. כגון שרואה פעם אחת תוך
אחד עשר יום. ופליג ארבי יוחנן וריש לקיש
דאמרי בסמוך: אשה קובעת לה וסת תוך ימי
זיבתה ממש, דדיינו באמצע ספירת זיבתה
דומיא דתוך ימי נדותה, וכל שכן דקובעת
בימים הראים לזיבה. וקיימא לן כרבי יוחנן
לגבי שמואל, דכאמר פרק ימי שהוציאהו
(עירובין מז,ב).

מקבע לא קבעה על ידי ראייה זו – של
תוך ימי זיבה, לא קבעה וסתה, ותצטרך
לעוקר על ידי שלש פעמים כאילו קבעה
וסת בימי נדה. אבל מהו שתחוש על ידי
קביעות של ימי נדה לאסור פעם רביעי,
אפילו בא הוסת בימי זיבה? ואהא מייתי
שפיר דחיישין.

אסורין. ואמרת לן עלה אמר רב יהודה אמר שמואל: לא שניא אלא חמשה עשר למבילתה
שהן עשרים ושנים לראייתה, דהתם בימי נדתה קאי לה, אבל חמשה עשר לראייתה, דבימי
זיבתה קאי – לא קבעה. אמר רב פפא, אמריתא לשמעטא קמיה רב יהודה מדקקרתא: מקבע
לא קבעה, מיהש מהו דניחוש לה? אישיתק ולא אמר ליה ולא מידי. אמר רב פפא: נחוי
אנן, היתה למודה להיות רואה ליום חמשה עשר, ושניתה ליום עשרים – זה וזה אסורין.

ישנה לה ולא בדיקה – אבל נשים קאי, ולא לעיל מהדר. בטמאה – דאורח בזמנו
בא. במחבא – מחמת ליסטיס או כרכום. ימי חוב – ימי ספירה. ושומרת יום – כיון
שנפתח מעיניה וראתה היום, אף על גב דבתוך אחד עשר היא, הוית למחר בחזקת
טמאה. גמרא לומר שאינה צריכה בדיקה – שחרית וערבית, ומשעברו – צריכה
לבדוק, כדאיתא בפרק קמא (נדה יא,א). והא

אלמא מריש ירחא מנינן — ואם תאמר: דילמא משום ראיא ראשונה קרי ליה "תוך ימי נדה"? ופירש רש"י: דייק מדקאמר "קובעת תוך ימי נדותה" משמע דפעם שלישית, דהוא הקביעות, הוי בימי נדתה. אלמא חשיב כאילו ראתה ריש ירחא. והקשה לו רבינו יצחק בן אברהם: דלמא לא תיירך לו כגון שראתה ריש ירחא

וחמשה בירחא שלשה זימני, דהשתא הוי ממש תוך ימי נדתה. וקביעה וסת ודיה שעתה אם תראה בחמשה בירחא של חדש רביעי או שצריכה לפרוש מבעלה כל חמשה בירחא עד שתעקור וסתה שלש פעמים; והשיבו רש"י: משום דבפרק קמא (נדה יא.א.) מוקמינן דרבי יוחנן במעיין סתום משום דפרוך אמטניתין דהתם דקתני דבימי נדתה אינה צריכה בדיקה ולברוק דלמא קבעה לה וסת כרבי יוחנן ולכך המקשה אוקי הא מילתיה דרבי יוחנן במעיין סתום שראתה בשלישי חמשה בירחא ולא בריש ירחא דראייה שלישית היא ממעיין סתום ומתניתין דפרק קמא (שם יא.א.) כגון שראתה תרי זימני ריש ירחא וחמשה בירחא ובשלישית כי ראתה ריש ירחא לא תברוק בחמשה בירחא שאפילו תראה לא קבעין לה וסת, דמעין פתוח הוא. אבל פעם ראשונה ושניה בודקת בימי נדה שמה תראה בשלישי בחמשה בירחא ולא בריש ירחא. ולהכי לא הוה מצי לשנוי כגון דראתה שלש זימני ריש ירחא וחמשה בירחא, דאם כן הוה לא מעיין פתוח. אלא משני כגון שראתה תרי זימני ריש ירחא לחוד, דהוי מעיין סתום, ובשליש נמי אף על גב דכבר ראתה בעשרים וחמשה מה שראתה בריש ירחא חשיב מעיין סתום כדמשני דהא דחזאי בעשרים וחמשה דמים יתרים חזאי דאתוספו בה. ועוד נראה לפרש דהבא דייק דחשיב כאילו ראתה בשליש בריש ירחא. דאי לא הכי, אמאי קבעה לה וסת, הלא ראייה זו אינה מעין האחרות שבאו בימי נדותה. ומיהו תימא לומר כיון כדמעיקרא נקטה וחשיב כאילו ראתה ריש ירחא, כיון דאכתי לא קבעה לה וסת בריש ירחא. ולא דמי להדיא לדעיל, דכבר קביע לה וסת לעשרים ושנים, כדקאמר "היתה

למודה לראות". ונראה לפרש: דמיייר כגון שראתה שלש זמני בריש ירחא וחמשה בירחא. ואין לחוש אם אין התלמוד מוכיח תלתא זימני, דהכי נמי בפרק קמא (שם יא.א.) לא קאמר תלתא זימני גבי "קפצה וראתה". והא דנקט דחמשה חזאי בחמשה בירחא ובריש ירחא לא חזאי — לאו משום דעל ידי ראייה זו השתא קבעה לה וסת, דהא קבעה לה כבר משלש זימני קמאי. אלא לומר לך שדיה שעתה בראייה זו, כדרכי דוסא דאמר בפרק קמא (נדה ד.ב.) דאין דיה שעתה אלא בשעת וסת דוקא. ומיהו אף בלא ראתה השתא הוה מצי למימר דקבעה לה וסת לעיין שאסורה בחמשה בירחא עד שתעקור וסתה שלש פעמים. והשתא מוכח אף על גב דברביעי לא חזאי ריש ירחא קבעה לה וסת בחמשה בירחא משום דכיון שראתה שלש זימני חמשה בירחא גם בחדש רביעי חשוב כאילו ראתה ריש ירחא, והכי נמי עשרים ושנים מעשרים ושנים מנינן, דהוי מצי למימר: ולעטמין דאוקמית מילתיה דרבי יוחנן במעיין פתוח, אם לא תקשה מתניתין דפרק קמא (שם יא.א.) דקתני דראייה בודקת בימי נדה. אי נמי: הא חשיב מעיין סתום, ומעיין פתוח יפרש כמו שפירש רש"י בלשון שני בפרק קמא (שם יא.א.): שראתה אבג"ד, ובכדי איירי מתני דהתם, דבהכי לא קבעה לה וסתה.

הדרן עלך בנות כותים

זימני קמאי דחמישי בירחא הוי תוך ימי נדותה ממש, דהא נדה הויא מריש ירחא. ופעם שלישית ירחא. ומוקרי לפעם שלישית "תוך ימי נדה" — אלמא לפי חשבון הראוי מנינן. אמר לא אלא הכי אמר רב יוחנן — כגון דחזאי תרי זימני בריש ירחא, ופעם שלישית בעשרים וחמישה, ורביעיית בראש חדש — דהוה ליה חך ראייתה בהרייתא שהיא שלישית לראייה של ראש חדש בתוך ימי נדותה ממש, שהיא נדה מיום עשרים וחמישה. ומשום הכי קרי להו "תוך ימי נדותה", דהא נדה היא. וטעמא מאי הוי קביעות, הא אורחה בהכי שנפתח מעיניה — משום דאמר: חך ראייה דראש חדש, ראיית וסתה היא, דהיום ומנחה. והאי דאקדים וחזאי בעשרים וחמישה — דמים יתירי איתוספו בה. אמרוה — להא דרבי יוחנן. כרב הונא — וכדמרתנינן.

הדרן עלך בנות כותים

ואמר רב יהודה — דהאי חמשה עשר, היינו לטבילה, שהוא עשרים ושנים לראייתה, ושניתה לעשרים ושבעה. וקתני: דכי מטי יום עשרים ושנים — אסורה לשמש. וקא סלקא דעתך: דהאי עשרים ושנים, לאו לראיית הדילוג קאמר, אלא עשרים ושנים לאותו יום שהיתה ראויה לראות בו דילוגה, דהוי יום שבעה עשר לראייתה, ובתוך ימי זיבה היא לראיית עשרים ושבעה. וקתני **אסורה** — דכי הדר אתו עשרים ושנים לחשבון יום שהיתה ראויה לראות בו כשדילוגה בה, קיימא לה בימי זיבה לחשבון ראייתה, כדפירשית. וקסבר רב פפא: יום עשרין ותרתי דאסרינן עלה — מיום עשרים ושנים מנינן. כלומר לאו עשרים ושנים לראיית דילוגה שהיה בעשרים ושבעה, אלא עשרים ושנים מיום שהיתה ראויה לראות לימודה. ומדקרי להו רב פפא "ימי זיבה", קסבר: נדה ופתחה ימי נדותה וזיבה, מעשרין ושבעה מנינן. דהיינו, מיום ראיית דילוגה, ומיום ראיית עשרים ושבעה עד השתא, לא הוה (לה) שבעה עשר. דאי ליום שראייה לראות כשדילוגה מנינן ימי נדות וזיבה, לא הוה קרי להו "ימי זיבה", דהא חלפו עשרים ושנים מההוא יומא. פתחה — קרי חשבון הגדה לימי הגדה וזיבה. **ממאי** — דהאי יום עשרים ושנים דאסרינן ליה מנינן מיום עשרים ושנים שהיתה ראויה לראות כשדילוגה, דמטי ליה בימי זיבה לחשבון כשדילוגה, דבשני עשרים ושבעה — **דלמא** — האי יום עשרים ושנים דאסרינן עלה, מנינן מיום ראייתה, שכבר שלמו ימי זיבה, כי הדרי אתו הני עשרים ושנים, וקיימא לה ארבעה ימים בימים הראויים לנדות. והכי מסתברא — דהא משום דחיישין שמא תחזור לקדמותה לראות מעשרים ושנים לעשרים ושנים אסרינן לה, דהשתא הוי עשרים ושנים לראייה. אבל ליום עשרים ושנים לחשבון יום שהיתה ראויה לראות — לא מצי אסרינן משום הא חששא. דאפילו חזרת לקדמותה, לא תראה היום שהוא שבעה עשר לראייתה — דההיא לא היתה למודה לראות אלא לעשרים ושנים לראייה. ואי משום שהוא עשרים ושנים ליום הראוי לה — אין זה דרך החזרת לוסתה, לקצר ימי טהרתה ולמחר ימי ראייתה, כדי שיבא לפי חשבון של תחלה, אלא חזרת וקובעת כל כך ליום שראתה. **דאי לא תימא הכי האי תרגומא** **דמיא יומא וכבשה יומא ורמיא יומא וכבשה תרי יומי ורמיא יומא** **כי הדרה נקטה בדלקמן נקטה כו'** — כלומר, תרגומא הגרילה להטיל ביצה היום, ולעמוד למחר, ולהטיל יום שליש, ולעמוד יום רביעי, ושניתה וסתה, ומטלת מלדת יום חמישי עם יום רביעי, דהוה להו תרי יומי, ורמיא יום ששי — "כי הדרה נקטה", אם היא חזרת למנהגה להטיל יום ולעמוד יום. **בדלקמיה נקטה** — מעכשיו היא חזרת למנות, כגון שעומדת יום שביעי שאחר יום ששי שהטילה, ומטלת יום שמיני. **לפי דמעיקרא נקטה** — לפי חשבון שהיתה ראויה להטיל מתחלה, שהיתה ראויה לילד בחשמי, ולעמוד בששי, ולהטיל בשביעי, ולעמוד בשמיני. השתא מטילה יום שביעי עם ששי, כגון שני ימים שעמדה, כדי שתעמוד ביום שמיני כפי שהיתה ראויה לחשבון הראשון. **על ברחך בדלקמיה נקטה** — והא אשה נמי, כשחזרה לוסתה לראות ליום עשרים ושנים — לאו לפי חשבון הראשון, אלא ליום עשרים ושנים לראייתה. הלכך, האי יומא הוא דאסרינן. **אמר ליה רב פפא אלא הא דאמר כו' אין אשה קובעת לה וסת תוך ימי נדותה** — בימים שהיא נדה, כדבעינן לפרושי מלאת דרבי יוחנן: דחזאי ריש ירחא, וחמישי בירחא, וריש ירחא, וחמישי בירחא. והשתא חזאי בחמישי בירחא — דהוה להו תלת זימני בחמישי בירחא, ומעכשיו יזהר לה וסת בחמישי בחדש. לרש לקיט לא הוה וסת — דהא תרי

הדרן עלך בנות כותים

לצצר ימי טהרתה ולמחר ימי ראייתה, כדי שיבא לפי חשבון של תחלה, אלא חזרת וקובעת כל כך ליום שראתה. **דאי לא תימא הכי האי תרגומא** **דמיא יומא וכבשה יומא ורמיא יומא וכבשה תרי יומי ורמיא יומא** **כי הדרה נקטה בדלקמן נקטה כו'** — כלומר, תרגומא הגרילה להטיל ביצה היום, ולעמוד למחר, ולהטיל יום שליש, ולעמוד יום רביעי, ושניתה וסתה, ומטלת מלדת יום חמישי עם יום רביעי, דהוה להו תרי יומי, ורמיא יום ששי — "כי הדרה נקטה", אם היא חזרת למנהגה להטיל יום ולעמוד יום. **בדלקמיה נקטה** — מעכשיו היא חזרת למנות, כגון שעומדת יום שביעי שאחר יום ששי שהטילה, ומטלת יום שמיני. **לפי דמעיקרא נקטה** — לפי חשבון שהיתה ראויה להטיל מתחלה, שהיתה ראויה לילד בחשמי, ולעמוד בששי, ולהטיל בשביעי, ולעמוד בשמיני. השתא מטילה יום שביעי עם ששי, כגון שני ימים שעמדה, כדי שתעמוד ביום שמיני כפי שהיתה ראויה לחשבון הראשון. **על ברחך בדלקמיה נקטה** — והא אשה נמי, כשחזרה לוסתה לראות ליום עשרים ושנים — לאו לפי חשבון הראשון, אלא ליום עשרים ושנים לראייתה. הלכך, האי יומא הוא דאסרינן. **אמר ליה רב פפא אלא הא דאמר כו' אין אשה קובעת לה וסת תוך ימי נדותה** — בימים שהיא נדה, כדבעינן לפרושי מלאת דרבי יוחנן: דחזאי ריש ירחא, וחמישי בירחא, וריש ירחא, וחמישי בירחא. והשתא חזאי בחמישי בירחא — דהוה להו תלת זימני בחמישי בירחא, ומעכשיו יזהר לה וסת בחמישי בחדש. לרש לקיט לא הוה וסת — דהא תרי

נדה – דף לט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קלה

47 רב פפא מביא הוכחה לשיטתה: **אמר ליה רב פפא** לרב הונא בריה
48 דרב יהושע, **אלא הא דאמר ריש לקיש**, **אשה קובעת לה וסת**
49 **אפילו על ידי ראיות שראתה בתוך אחד עשר ימי וסתה**, ואולם אין
50 **אשה קובעת לה וסת** על ידי ראיות שראתה בתוך שבעת ימי
51 נדותה, משום שבימי נדתה מעיינה פתוח, וכל מה שראה בימים
52 אלו, הרי זה המשיך לראייתה הראשונה. **ורבי יוחנן אמר**, **אשה**
53 **קובעת לה וסת** אפילו בתוך שבעת ימי נדותה.
54 רב פפא מברר באיזה אופן נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש: **היכי דמי** –
55 במה מדובר, **לאו כגון דחזאי ריש לקיש וחסמשה בירחא**, **וריש**
56 **ירחא וחסמשה בירחא** – האם לא מדובר באופן שראתה בראש
57 חודש, ולאחר מכן בחמשה לחודש, ושוב ראתה בראש חודש
58 ובחמשה לחודש, **והשתא** – וכעת בפעם השלישית **חזאי חסמשה**
59 **בירחא וביריש ירחא לא חזאי** – ראתה רק בחמשה לחודש, אבל
60 בראש חודש דילגה ולא ראתה, שבאופן זה סובר רבי יוחנן שקבעה
61 וסת לחמשה לחודש. שאף על פי ששתי ראיותיה הראשונות של
62 חמשה לחודש היו בתוך ימי נדתה, שהרי ראתה גם בראש חודש
63 קודם לכן, מכל מקום מאחר ובפעם השלישית ראתה רק בחמשה
64 לחודש, מתברר שיעקר ראייתה ביום זה, ומה שבפעמים הקודמות
65 ראתה גם בראש חודש, דמים יתירים הם שגרמו לה להקדים את
66 ראייתה.
67 רב פפא מסיק את ההוכחה מדברי רבי יוחנן: **וקאמר** – ועל כל פנים
68 לשונו של רבי יוחנן הוא **אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה**,
69 ומשמע שכל הראיות היו בתוך ימי נדתה, **אלמא מריש ירחא מנינן**
70 – מוכח שגם את הראייה השלישית בה' בחודש מונים כראייה
71 המופלגת מראש חודש, כאילו ראתה בראש חודש, והרי היא בתוך
72 ימי נדתה. ומוכח כשיטת רב פפא שאשה מונה את חשבון ימי וסתה
73 מיום שהיא רגילה לראות, גם אם בפעם הזאת דילגה ולא ראתה.
74 רב הונא בריה דרב יהושע דוחה את ההוכחה: **אמר ליה רב הונא**
75 **בריה דרב יהושע לרב פפא**, **לא באופן זה דיבר רבי יוחנן**, **אלא הכי**
76 **אמר רבי יוחנן**, **כגון דחזאי ריש לקיש ויריש ירחא** – שראתה
77 פעמיים רק בראש חודש, **ועשרין וחסמשה בירחא ויריש ירחא** –
78 ובפעם השלישית הקדימה לראות בעשרים וחמשה לחודש, ושוב
79 ראתה גם בראש חודש, שבאופן כזה סובר רבי יוחנן שקבעה וסת
80 לראש חודש, משום **דאמרינן דמים יתירי הוא דאיתוספו בה** – שעל
81 אף שראייתה השלישית בראש חודש היתה בימי נדותה, מכל מקום
82 אנו אומרים שמה שבפעם השלישית הקדימה וראתה גם בעשרים
83 וחמשה לחודש, מפני שהיו בה דמים יתירים שגרמו לה להקדים
84 ולראות, אך עיקר ראייתה בראש חודש היא, ואין זו ראייה ממעין
85 נדה פתוח. ולפי זה אין הוכחה לדעת רב פפא שכדמעיקרא נקטין,
86 שהרי הראייה האחרונה שבה נקבע הווסת היתה בימי נדתה, ולכן
87 אומר רבי יוחנן **קובעת לה וסת בתוך ימי נדותה**.
88 **וכן כי אתא** (כשבא) **רבין** ועמו **כל נחותי יא** – כל יורדי הים,
89 **לבבל, אמרוה** – ביארו את דברי רבי יוחנן כמזכיר **רב הונא**
90 **בריה דרב יהושע**, ולא כפי שביאר רב פפא.

הדרן עלך בנות כותים

1 **ואמר רב יהודה אמר שמואל**, **לא שנו דין זה שרגילותה לראות**
2 **ביום חמשה עשר דינו כווסת קבוע ולא נעקר במה ששינתה**, **אלא אם**
3 **ראתה ביום חמשה עשר למבילתה**, **שהן עשרים ושנים יום**
4 **לראייתה**, שבאופן זה הקביעות היתה בימים הראויים לנדה, ולכן
5 קבעה וסת, אבל אם ראיותיה היו ביום חמשה עשר לראייתה, לא
6 קבעה וסת, שהרי ראיות אלו בימי זיבה הן. ולפי זה **שינתה ליום כ'**
7 **היינו ליום עשרים ושבעה לראייתה**. ונמצא לפי דבריו **דכי הדר**
8 **ואתו עשרין ותרתין קיימא לה בתוך ימי וסתה** – שכאשר חזרת
9 ומונה עשרים ושנים יום לחשוש לווסתה, היא עומדת בתוך אחד
10 עשר ימי זיבה ושהרי יום העשרים ושנים מיום כ"ב שהיתה צריכה
11 לראות בו הוא יום שבעה עשר מיום כ"ז שראתה בפועל, ומכל מקום
12 קתני – שנינו במשנה **שהן וזה אסורין**, בין יום העשרים ושנים, ובין
13 יום העשרים ושבע. **אלמא דחיישינן לה** – הרי מוכח מכך שחוששים
14 ליום הווסת גם באופן שהוא יוצא בתוך ימי זיבה.
15 הגמרא מבארת את שיטת רב פפא שהוכיח כן: **וקכבר רב פפא**,
16 **שעשרין ותרתין מעשרין ותרתין מנינן** – כאשר האשה צריכה
17 לחשוש ליום העשרים ושנים מראייתה, אין מונים זאת מיום שראתה
18 בו בפועל, אלא מיום שהיתה צריכה לראות בו לפי הרגלה
19 וקביעותה, ואולם **נדה ופתחה מעשרין ושבעה מנינן** – את חשבון
20 ימי נדתה וימי זיבתה מונים לפי יום ראייתה בפועל, ולכן הוכיח רב
21 פפא שחוששת לווסתה בימי זיבה.
22 רב הונא בריה דרב יהושע חולק על דין זה, וממילא דוחה את
23 ההוכחה של רב פפא: **אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב**
24 **פפא, ממאי** – זאת מנין לך, **דלמא עשרין ותרתין נמי מעשרין**
25 **ושבעה מנינן** – אולי גם כאשר מונים עשרים ושנים יום לחשוש ליום
26 הווסת, מונים אותם מיום ראייתה בפועל, **דכי הדר ואתו עשרין**
27 **ותרתין קיימא לה בתוך ימי נדותה** – שלפי זה יום וסתה שהוא יום
28 כ"ב מיום ראייתה בפועל יוצא בימים הראויים לנדתה ולא בימי
29 זיבתה.
30 מוסיף רב הונא, **והכי נמי מסתברא** – וכך גם מסתבר כדבריי, **דאי**
31 **לא תימא הכי** – שאם לא תאמר כן, **האי תרגנולתא** – אותה
32 תרגולת דרמא יומא וכבשה יומא ורמא יומא וכבשה יומא –
33 שרגילה להטיל יום ולעמוד יום, וכבשה תרי יומי ורמא חד יומא
34 – ופעם אחת שינתה מהרגלה ועמדה שני ימים, **כי הדרה נקמה**,
35 **בדלקמיה נקמה או בדמעיקרא נקמה** – האם כשחזרת להרגלה,
36 היא תחזור להטיל לפי חשבון הימים הקודם או לפי מה ששינתה,
37 כלומר, אם הטילה ביום ראשון ובשני עמדה, בשלישי הטילה
38 וברביעי עמדה, וביום חמישי שינתה מהרגלה ועמדה ולא הטילה,
39 וביום שישי חזרה להטיל, האם תטיל גם בשבת, שהרי אם חזרת
40 לחשבונה הקודם, צריכה להטיל בשבת, או שלא תטיל בשבת,
41 שכשחזרת להטיל לא לפי חשבון הקודם חזרת, אלא מאחר שכבר
42 הטילה ביום שישי לא תטיל בשבת. **על כרחך בדלקמיה נקמה** –
43 הרי ודאי הדעת נותנת שאינה חוזרת לחשבונה הקודם, אלא
44 מהטלתה ביום שישי תדלג יום ותטיל ביום ראשון. ואם כן אף אשה
45 הרגילה להפליג כ"ב יום ושינתה ליום כ"ז, שוב חזרת ומפלגת כ"ב
46 יום מראייתה החדשה בכ"ז.

המשך ביאור למס' נדה ליום שישי עמ' א

6 רב פפא מנסה לפשוט את הספק: **אמר רב פפא**, **נחזי אנן** – נראה
7 אנחנו לפשוט ספק זה, שכן שנינו במשנה (שם), אשה שהיתה למודה
8 – רגילה להיות רואה דם ליום חמשה עשר, ושינתה פעם אחת
9 וראתה ליום עשרים, זה וזה – גם יום חמשה עשר וגם יום עשרים
10 אסורין בתשמיש.

1 קביעות זו, ולענין שאם לא בדקה עצמה טמאה, אולם יש להסתפק,
2 מיהו דניחוש לה – האם אינה צריכה לחשוש כלל ליום זה,
3 או שאף שלא קבעה וסת, מכל מקום צריכה לחשוש ביום זה ואסורה
4 בתשמיש. אישתק – שתק רב יהודה מוסקרתא ולא אמר ליה ולא
5 מירי – ולא אמר לו דבר.

פרק חמישי – יוצא דופן

בפרק זה יבואר דין טומאה היוצאת מן הגוף, ממתי מטמאת. ועוד יבוארו בו דינים בבן ובבת התלויים בשנותיהם.

משנה

היולדת זכר טמאה במשך שבוע מלידתו, ולאחר מכן טובלת, וכל דם שתראה עד מלאת ארבעים יום אינו מטמאה. והיולדת נקבה טמאה שבועיים, ודם שתראה עד מלאת שמונים יום אינו מטמאה. ולאחר ארבעים לזכר או שמונים לנקבה מביאה קרבן. המשנה מבארת שיש יולדת שאינה בכלל זה: ולד יוצא דופן – שפתחו את דופן אמו על ידי סם והוציאוהו, ונתרפאה אמו, אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה – אין לאמו דין ימי טומאה וטהרה כשאר יולדת, ואין תיבין עליו קרבן. מפני שיציאתו דרך הדופן אינה נקראת לידה. ורבי שמעון חולק ואומר, הרי זה כילוד.

דין נוסף בנשים: כל הנשים מטמאות בנדה מעת שנעקר דמן מהבית הפנימי של הרחם, חב כבית החיצון של הרחם שהוא הפרוזדור, ואפילו אם נשאר שם ולא יצא לחוץ. שניאמר (ויקרא טו יט) 'דם יהיה וזה כבשרה' וגו', שנשמטת גם כשיצבת הדם היתה בתוך בשרה ולא יצא לחוץ.

אבל הוב ובעל קרי, אינן מטמאין עד שתצא טומאתן – (הזוהר או הקרי) לחוץ. ולכן אם היתה הטהור אוכל בפתיומה והרגיש שגודעו אבריו – נעקרה שכבת זרעו ממקומה, אוהו כמאם שלא יצא הזרע, ובולע את התרומה.

דין נוסף בשלש הטמאים הנזכרים: ומטמאין בכל שהוא, אפילו ראו בעין גריד החרדל ואף בפחות מכן.

גמרא

מבארת הגמרא: אמר רבי מני בר פטיש, מאי טעמיהו דרבנן שאין יציאת הולד דרך הדופן נחשבת כלידה, אמר קרא (ויקרא יב ב) 'אשה כי תזריע וילדה זכר' וגו', התיבה 'תזריע' מיותרת, ללמד שאינה כלידת עד שתלד במקום שהיא מורעת – (מתעברת), כלומר שיצא הולד דרך הבית החיצון של הרחם.

שואלת הגמרא: ורבי שמעון, מה דרש מ'תזריע'. משיבה הגמרא: התיבה 'תזריע' באה ללמד דאפילו לא ילדה ולד גמור אלא נמחה ונעשה בעין שהזריעה – בעין זרע שבמעיה, אמו טמאה לידה.

שואלת הגמרא: ורבי שמעון מאי טעמיה – מדיחין למד שיציאת הולד דרך הדופן נחשבת כלידה. משיבה הגמרא: אמר ריש לקיש, אמר קרא (שם יב ה) 'ואם נקבה תלד' וגו', התיבה 'תלד' מיותרת, לרבות יוצא דופן שיהיה נחשב כילוד לכל דבר.

שואלת הגמרא: ורבנן מדוע לא למדו מהתיבה 'תלד' לרבות יוצא דופן. משיבה הגמרא: האי מפני ליה לרבות יולדת טומטום ואנדרוגינים. דסלקא דעתך אמינא, זכר ונקבה בתיב – נאמר לגבי יולדת (ויקרא יב ז) 'זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה' וגו', משמע זכר ונדה או נקבה ונדה, ולא טומטום שהוא אטום ואינו ניכר אם הוא זכר או נקבה וכן אנדרוגינים שיש לו זכרות ונקבות כאחד. קא משמע לן 'תלד', לרבות אף יולדת טומטום ואנדרוגינים.

שואלת הגמרא: ורבי שמעון, מדיחין למד את דין היולדת טומטום ואנדרוגינים. משיבה הגמרא: נפקא ליה מדיחין בר לויא, דתני בר לויא, נאמר ביולדת (שם יב ו) 'ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת' וגו', התיבות 'לבן או לבת' מיותרות, ולומדים מ'לבן' שמביאה קרבן ללידת בן מכל מקום, ומ'לבת' שמביאה קרבן ללידת בת מכל מקום, אפילו אינם זכר ונקבה ודאים אלא טומטום ואנדרוגינים.

שואלת הגמרא: ורבנן מה למדו מהכתוב 'לבן או לבת'. משיבה הגמרא: האי מפני ליה לחייב קרבן על כל בן ובת, בין אם עיבורו ולידתו היו לאחר מלאת ובין אם עיבורו היה בתוך מלאת ולידתו לאחר מלאת, ולחייב קרבן על כל בת ובת, בין אם עיבורה ולידתה היו לאחר מלאת ובין אם עיבורה היה בתוך מלאת ולידתה לאחר

מלאת, ואינה נפטרת בקרבן שתביא על לידתה הראשונה. שואלת הגמרא: ורבי שמעון מדיחין למד שמביאה קרבן על כל ולד. משיבה הגמרא: נפקא ליה מדיחין תנא קמיה דרב ששת, הכתוב (ויקרא יב ז) 'זאת תורת הילדת' מלמד שמביאה את הקרבן האחר הנזכר בפרשה אפילו על ולדות הרבה שילדה בפעם אחת. ומבררת הברייתא: יכול תביא קרבן אחד גם על לידה ועל זיבה כאחת.

הגמרא מפסיקה את הבאת הברייתא כדי להקשות: איך יתכן שתביא קרבן על לידה וזיבה כאחת, אלא – וכי יולדת דאכלה דם והתחייבה חטאת, וכן יולדת דאכלה חלב והתחייבה חטאת, האם תעלה על דעתך לומר בחד קרבן תסגי לה – שיספיק לה קרבן אחד על לידתה ועל חטאת, הלא אלו הם שני עניינים שונים, וכיוצא בזה גם לידה וזיבה הם שני עניינים שונים ואין להעלות על הדעת שיספיק לה קרבן אחד על שניהם עד שנצטרך למעט זאת מן הכתוב שמביאה הברייתא בהמשך. אלא יש לגרוס בברייתא כר, יכול תביא קרבן אחד על לידה שלפני מלאת, שהיא לידת הולד הראשון, ועל לידה נוספת שלאחר מלאת, כאחת, תלמוד לומר 'זאת תורת הילדת', משמע זאת תורתה של היולדת ולד אחד כמבואר בפרשה, שצריכה להביא עליו קרבן אחד, אבל היולדת שני ולדות מביאה על השני קרבן בפני עצמו אף אם נתעברה ממנו לפני מלאת.

מבררת הגמרא: ורבנן שלמדו דין זה מהכתוב 'לבן או לבת', מדוע לא למדוהו מהכתוב 'זאת'. משיבה הגמרא: אף על גב דכתבי 'זאת', איצטרך גם הריבוי 'לבן או לבת', כי אינו לומדים דין זה רק מהתיבה 'זאת', סלקא דעתך אמינא, הני מילי בתרי עיבורי (דחד הני נפל) – במה דברים אמורים דווקא בשני עיבורים, שנתיבירה וילדה, וחזרה ונתעברה בתוך מלאת ללידתה הראשונה, אבל בחד עיבורא – בעיבור אחד, בגוון יהודה וחוקיה בני רבי חייא שעיברה אותם אמם בפעם אחת ונתעכבה לידת השני עד לאחר מלאת ארבעים ללידת הראשון, אימר בחד קרבן סגי לה – תאמר שמספיק לה להביא קרבן אחד על שניהם, קא משמע לן 'לבן או לבת', שצריכה להביא על כל לידה ולידה.

שנינו במשנתנו שלדעת רבי שמעון יוצא דופן הוא כילוד לכל דבר. הגמרא מבארת שרבי שמעון אמר זאת רק לענין לידת אדם: אמר רבי יוחנן, ומוזה רבי שמעון בקדשים, שאינו קדוש – שזוהר בהמה שיצא דרך דופן אינו כשר לקרבן ואם הקדישו יש בו קדושת ממון בלבד, מאי טעמא, נמר בגזירה שוה 'לידה' 'לידה' את דין הקדשים מבכור בהמה, שנאמר בקדשים (ויקרא כב כז) 'שור או כשב או עז כי יולד' וגו', ונאמר בבכור (דברים טו יט) 'כל הבכור אשר יולד בבקר' וגו', מה היתם בבכור הוא דווקא פטר רחם, שיצא דרך רחם ולא דרך דופן, שהרי נאמר בו (שמות יג טו) 'כל פטר רחם הזכרים' וגו', אף כאן לגבי קדשים אינו קדוש אלא פטר רחם – היוצא דרך רחם דווקא.

מקשה הגמרא: אם למד זאת רבי שמעון בגזירה שוה, ולגמרא – וילמד את דין הקדשים בגזירה שוה 'לידה' 'לידה' מאדם, שנאמר גם בו לשון לידה (ויקרא יב ב) 'ויילדה זכר' וגו', ותדרוש, מה היתם באדם לדעת רבי שמעון אפילו יוצא דופן נחשב כילוד, אף כאן בקדשים אפילו יוצא דופן יהיה נחשב כילוד ומותר להקריבו. מתרצת הגמרא: מסתברא מבכור בהמה הוה ליה למילף – היה לו ללמוד, שכן למד דבר שנאמר בו 'אמו' מדבר שנאמר בו 'אמו', שבקדשים נאמר (ויקרא כב כז) 'היה שבעת ימים תחת אמו' וגו', ובבכור נאמר (שמות כב כט) 'שבעת ימים יהיה עם אמו'. ולא נלמד קדשים מלידת אדם שלא נאמר בה 'אמו'.

מקשה הגמרא: אדרבה, מאדם הוה ליה למילף, שכן פשוטו ממשות – שהפרשה בלידת אדם, וכן בקדשים, מדברת אף במי שאינו בכור אלא פשוט. מה שאין כן פרשת בכור בהמה נאמרה דווקא בבכור.

ומפני קושיא זו דוחה הגמרא את התירוץ הראשון, ומתרצת באופן אחר: אלא מבכור הוה ליה למילף – מסתבר יותר שהיה לו ללמוד קדשים מבכור בהמה, שכן בשניהם הזכרה אף – (אמו'), ושניהם

נדה – דף מ עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלט

1 פֶּרֶט לְעוֹלָה שֶׁנִּשְׁחָטָה בְּלִילָה וּנְפִסְלָה בֶּכֶךְ, וְכֵן שֶׁנִּשְׁשַׁף דָּמָה עַל
2 הָאָרֶץ וְלֹא נֹזֵק, וְכֵן שֶׁנִּיצָא דָּמָה חוּץ לְקָלָעִים – חוּץ לְמַחֲצוֹת
3 הָעוֹרָה, שֶׁבִּשְׁלֹשְׁתָּן הָדִין הוּא שֶׁאֵם עָלֶיהָ לְמִזְבֵּחַ, תֵּרֵד – צִרִּיךְ
4 לְהוֹרִידָהּ.
5 מִמְּשִׁיכָה הִבְרִייתָא: רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק עַל רַבִּי יְהוּדָה וְאוֹמֵר שֶׁכֶּךְ יֵשׁ
6 לְדִרוֹשׁ אֶת הַפֶּסֶק, נֶאֱמַר כֹּאן 'הָעוֹלָה', וְאֵין לִי לְלַמּוֹד מִלְשׁוֹן זֶה אֱלֹא
7 לְגַבִּי עוֹלָה בְּשֶׁרָה שֶׁאֵם עֲלֶיהָ לֹא תֵרֵד, מִנֵּי שֵׁשׁ לְרַבּוֹת גַּם עוֹלָה
8 שֶׁנִּשְׁחָטָה בְּלִילָה וּשְׁנִשְׁשַׁף דָּמָה וְשִׁנִּיצָא דָּמָה חוּץ לְקָלָעִים, שֶׁאִם
9 הֵם אֵם עַלֹ לֹא יֵרֵדוּ, וְהָלֵךְ – וְכֵן דָּם שֶׁלֹא נֹזֵק עַד שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה
10 וְנִפְסַל הַקֶּרֶבֶן בֶּכֶךְ, וְהִיוּצָא – וּבִשְׂר עוֹלָה שִׁינֵּץ חוּץ לְעוֹרָה לִפְנֵי
11 זִרְקַת הָדָם וְחוּץ וְהַכְּנִיסוֹ, וְהִסְתַּמָּא – שֶׁנִּשְׁמָא הַבֶּשֶׂר, וְהִנֵּהוּתָר – בִּשְׂר
12 עוֹלָה שְׁנוּתָר לְאַחַר הַזֶּמֶן הָרָאוי לְהַקְטִירוֹ, וְקֶרֶבֶן שֶׁנִּשְׁחָטָה עַל מִנֵּת
13 לְאוּכְלוֹ חוּץ לְזִמְנֹה הָרָאוי, שְׁהוּא פִּיגוּל, וְהִנֵּשְׁחַט עַל מִנֵּת לְאוּכְלוֹ
14 חוּץ לְמִקְוָמוֹ הָרָאוי, וְקֶרֶבֶנוֹת שֶׁקִּבְּלוּ אֶת דָּמָם אֲנָשִׁים פְּסוּלִין
15 לְעִבּוּדָה (וְכַגוּן בְּעֵלֵי מוֹמִיּוֹת) וְלֹאֲחֵר מִכֵּן וְרָקוּ הַפְּסוּלִים אֶת דָּמָן עַל
16 גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְהִנֵּהנִי לְמַעְלָה – קֶרֶבֶנוֹת שֶׁצִּרִּיךְ לִיתֵן אֶת דָּמָם בַּחֲצִי
17 הָעֵלִיּוֹן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁעֲבַר וְהִנֵּהנִי לְמַסָּה – בַּחֲצִי הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ,
18 וְהִנֵּהנִי לְמַסָּה שֶׁעֲבַר וְהִנֵּהנִי לְמַעְלָה, וְהִנֵּהנִי בַּחוּץ – קֶרֶבֶנוֹת
19 שֶׁצִּרִּיךְ לִיתֵן אֶת דָּמָם עַל מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה שְׁהוּא מִחוּץ לְהִיכַל שֶׁעֲבַר
20 וְהִנֵּהנִי עַל מִזְבֵּחַ הַקְּטוֹרֶת שְׁהוּא בְּפָנִים הִיכַל, וְהִנֵּהנִי עַל מִזְבֵּחַ

21 הַקְּטוֹרֶת שֶׁבְּפָנִים שֶׁעֲבַר וְהִנֵּהנִי עַל מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה שֶׁבַּחוּץ, וְקֶרֶבֶן
22 הַפֶּסֶק וְהַחֲטָאִת שֶׁשֶׁחָטָן שְׁלֹא לְשִׁמֹן אֲלֵא לְשֵׁם קֶרֶבֶן אַחֵר, מִנֵּי
23 שֶׁכֵּל הַפְּסוּלִים הִלְלוּ אִף הֵם אֵם עַלֹ לֹא יֵרֵדוּ, תִּלְמוּד לִזְמַר –
24 מִלְּמַדְנוּ הַכְּתוּב (וִיקָרָא ו ב) 'זֹאת תִּזְכֹּר הָעוֹלָה' וְגו', רִיבָה הַכְּתוּב
25 תִּזְכֹּר אַחֶת (וִידִין אַחֵר) לְכָל הָעוֹלִין עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ בֵּין כְּשֵׁרִים וּבֵין
26 פְּסוּלִים, שֶׁאֵם עַלֹ לֹא יֵרֵדוּ.
27 מִמְּשִׁיכָה הִבְרִייתָא בְּדַבְרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן: יְכֹל שֶׁאֵין מְרַבָּה בְּכָלֹל זֶה גַּם
28 אֶת הָרֹבֶעַ – בַּהֲמָה שֶׁרַבְעָה אֲשֶׁה, וְהִנֵּהנִי – בַּהֲמָה שֶׁנִּרְבְּעָה לֹאִשׁ,
29 וְהַמְּקַצָּה – שִׁיחֻדָּה לְהַקְרִיבָה לְעִבּוּדָה זָרָה, וְהִנֵּהנִי – שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה
30 לָהּ וְנִעֲשִׂית בְּעֶצְמָה עִבּוּדָה זָרָה, שֶׁכֵּל אֵלּוּ פְּסוּלִים לְקֶרֶבֶן כְּמִבּוּאָר
31 לְהֵלֵךְ (מֵא). וְהִנֵּהנִי – בַּהֲמָה שֶׁנִּתְנָה לְזוּנָה בִּשְׂכָרָה, וְהִנֵּהנִי –
32 בַּהֲמָה שֶׁעֲשָׂאָה מִחוּר כֹּלָּה, וְהַכְּלָאִים כְּגוֹן הַנּוֹלֵד מִנִּקְבָּה שֶׁל כְּבָשִׂים
33 שֶׁנִּתְעַבְּרָה מִזֵּכֶר שֶׁל עֵזִים, וְהַתְּרַפָּה, וְיוֹצֵא דוֹפָן, שֶׁגַּם הֵם אֵם עַלֹ
34 לֹא יֵרֵדוּ, תִּלְמוּד לִזְמַר בְּתַחֲלִיל הַפֶּסֶק 'זֹאת', שְׁדוּקָא הָעוֹלָה הוּאֵת
35 הַנּוֹכְרִת, אֵם עֲלֶיהָ לֹא תֵרֵד, אֲבָל אַחֶרֶת אִף אֵם עֲלֶיהָ תֵרֵד, וְכוּתָה
36 הַכְּתוּב לְמַעַט אֶת כָּל הַפְּסוּלִים הִלְלוּ הָאֲחֵרוֹנִים.
37 מִבְּרַת הִבְרִייתָא: וְכֵה רִאִיתָ לְרַבּוֹת דּוּקָא אֶת אֱלֹו הָרָאוֹנִים,
38 שֶׁנִּשְׁחָטָה בְּלִילָה וְשֶׁאֵר הַמְּנִיִּים עִמָּה, וְלִהְיוּצָא דּוּקָא אֶת אֱלֹו
39 הָאֲחֵרוֹנִים, הָרֹבֵעַ וְהַנִּרְבְּעַ וְשֶׁאֵר הַמְּנִיִּים עִמָּהֶם, וְלֹא לְמִדַּת הַלִּפְיָר,
40 לְהוֹצִיא אֶת הָרָאוֹנִים וְלִרְבוֹת אֶת הָאֲחֵרוֹנִים.

הַמְּשַׁךְ בִּיאֹר לַמֹּס' נִדָּה לְיוֹם חֲמִישִׁי עַמ' א

1 קוּשִׁי, וְאִף עַל פִּי כֵן לֹא הִגִּיעָה לִידֵי טוֹמָאֵת זִיבָה.
2 מִבְּרַת הַגְּמָרָא: מֵאִי קָא מְשַׁמֵּעַ לָן – מֵה חִידוּשׁ מִשְׁמִיעָה לָנוּ
3 הִבְרִייתָא בּוּזָה. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא: כּוּוֹנֵת הִבְרִייתָא הִיא לְאַפְיוֹן מִמָּאן
4 דְאָמַר – לְהוֹצִיא מִשִּׁטַּת הַסּוֹבֵר שֶׁאִי אִפְשָׁר לְפַתִּיחַת הַקֶּבֶר
5 (וְהִרְחַם) פֶּלֶא רֵאִיתָ דָּם לִידָה, קָא מְשַׁמֵּעַ לָן הַתְּנָא שֶׁל הִבְרִייתָא
6 דְאִפְשָׁר לְפַתִּיחַת הַקֶּבֶר בְּלֹא דָם, שֶׁאֵם כֵּן הִיָּתָה הָאֲשֶׁה נִטְמָאֵת
7 טוֹמָאֵת זִיבָה בְּפִתִּיחַת רִחְמָה בְּלִידָתָה, שְׁהִי קוֹדֵם הַלִּידָה רֵאִתָה
8 בְּשֵׁנִי יָמִים הָרָאוֹנִים מִתּוֹךְ אַחַד עֶשֶׂר הַיָּמִים הָרָאוֹיִם לְטוֹמָאֵת
9 זִיבָה, וְיִלְדָה לְמַחֲרַת בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְאֵם אִי אִפְשָׁר הַדְּבַר שֶׁתֵּלֵד בְּלֹא
10 רֵאִיתָ דָּם נִמְצָא שֶׁרֵאִתָה גַּם בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְנִעֲשִׂית זָבָה גְּדוּלָּה.
11 וּלְפִיכֵךְ מִשְׁמִיעֵנוּ הַתְּנָא שֶׁאֵין הַדְּבַר כֵּן, אֲלֵא אִפְשָׁר שֶׁתֵּלֵד בְּלֹא
12 רֵאִיתָ דָּם, וּבִאֲוֹפֵן כּוּזָה אֵינָה נִעֲשִׂית זָבָה גְּדוּלָּה אִף אֵם רֵאִתָה מֵאָה
13 יָמִים רְצוּפִים.
14 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר דִּיהָ חֲדָשָׁה.
15 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְּפֹרֶשֶׁת אֶת דְּבַרֵּי רַבִּי יְהוּדָה: תִּנִּיא
16 בְּרִייתָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מִרְפוּן, דִּיהָ חֲדָשָׁה – דִּי בֶּכֶךְ
17 שֶׁנִּטְהַר אֶת דָּם הַזִּיבָה שֶׁרֵאִתָה בַּחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי לְהַרְיוֹנָה. וְיֵשׁ
18 בְּדָבָר לְהַקֵּל וְלְהַחֲמִיר, כְּלוֹמֵר, וּפְעָמִים יוֹצֵא הַדְּבַר לְהַקֵּל, שֶׁהוּלֵד
19 מִטְהַר יוֹתֵר מִחוּדֶשׁ, וּפְעָמִים יוֹצֵא הַדְּבַר לְהַחֲמִיר, שֶׁאֵינוּ מִטְהַר
20 מֵאוֹמָה. בְּצִיד, קִשְׁתָּה שְׁנִים – רֵאִתָה הָאֲשֶׁה דָּם מִתּוֹךְ קוּשִׁי (וְצַעַר,
21 כֹּאן) בַּמֶּשֶׁךְ יוֹמִיִּים בְּסוֹף הַחוּדֶשׁ הַשְּׁמִינִי לְהַרְיוֹנָה, וְלֹאֲחֵר מִכֵּן
22 רֵאִתָה עוֹד יוֹם אֶחָד בְּתַחֲלִיל הַחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי, וְאִפְּלֹו אֵם בְּתַחֲלִיל
23 הַחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי יִלְדָה, דִּהִינֵנו, שִׁילְדָה מִיֵּד לֹאֲחֵר שֶׁרֵאִתָה דָּם
24 בְּשִׁלוּשָׁה יָמִים אֵלּוּ, וְלֹא שֶׁפֶתָה מִן הַקּוּשִׁי בֵּין הָרֵאִיָּה לְלִידָה, תִּרִּי זֹ
25 יוֹלְדָת בּוּזָה – הִרִי זֹ טִמָּאָה טוֹמָאֵת זִיבָה, בְּנוֹסָף לְטוֹמָאֵת לִידָה, לְפִי
26 שְׁרֹב יָמִי רֵאִיתָה הִיוּ בַּחוּדֶשׁ הַשְּׁמִינִי, וְאֵין הוּלֵד מִטְהַר רֵאִיִּיתָ אֵלּוּ,
27 וְעַל כֵּן נִידוּן אִף אוֹתוֹ הִיוּ שֶׁרֵאִתָה בַּחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי אַחֵר הָרֹב, וְטִמָּאָה
28 וְדִנָּם אֲנוּ אוֹתָה כֹּאֵילוֹ רֵאִתָה שְׁלֹשָׁה יָמִים בַּחוּדֶשׁ הַשְּׁמִינִי, וְטִמָּאָה
29 טוֹמָאֵת זִיבָה. אֲכָל אֵם קִשְׁתָּה יוֹם אֶחָד בְּסוֹף הַחוּדֶשׁ הַשְּׁמִינִי,
30 וְשִׁתִּים בְּתַחֲלִיל הַחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי, וְאִפְּלֹו אֵם בְּסוֹף הַחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי
31 יִלְדָה, כְּלוֹמֵר, שֶׁלֹאֲחֵר שֶׁרֵאִתָה בְּשִׁלוּשָׁה יָמִים אֵלּוּ פֶּסֶק צַעַרָה
32 וְקִישוּיָה עַד עַת לִידָתָה בְּסוֹף הַחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי, מִכֵּל מְקוֹם אֵין זֹ
33 יוֹלְדָת בּוּזָה, לְפִי שֶׁסּוֹבֵר רַבִּי יְהוּדָה שֶׁכֵּל רֵאִיִּיתָ שֶׁרֵאִתָה הָאֲשֶׁה
34 בַּחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי בְּקוּשִׁי, מִחֲמַת הוּלֵד הָן, וּלְפִיכֵךְ אֵין הָן מְבִיאָת

35 אוֹתָה לִידֵי טוֹמָאֵת זִיבָה).
36 אָמַר רַב אֲדָא בְּרַ אֲבָהָה, שְׁמַע מִיָּה – יֵשׁ לְלַמּוֹד מִדְּבַרֵּי הִבְרִייתָא,
37 דְקִסְבָּר רַבִּי יְהוּדָה שִׁיפּוּרָא נָרִים – שֶׁסּוֹבֵר רַבִּי יְהוּדָה שֶׁהַשּׁוֹפֵר
38 שֶׁתּוֹקֵעִים בּוֹ בֵּית דִּין בְּקִידוּשׁ הַחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי לְהַרְיוֹנָה, הוּא הַגּוֹרֵם
39 לָהּ לִילֵד. כְּלוֹמֵר, מִשְׁעָה שֶׁנִּכְנַס הַחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי רֵאִיָּה הִיא לִילֵד,
40 וְנִמְצָא שֶׁכֵּל הַחוּדֶשׁ זִמֵּן לִידָה הוּא, וּלְפִיכֵךְ מִטְהַר רַבִּי יְהוּדָה כֵּל דָּם
41 שֶׁהִיא רֹאה בַּחוּדֶשׁ זֶה מִתּוֹךְ קוּשִׁי, וְאִפְּלֹו אֵם פֶּסֶק הַקּוּשִׁי לֹאֲחֵר
42 מִכֵּן קוֹדֵם הַלִּידָה.
43 מִתְבָּאֵר מִתּוֹךְ דְּבַרֵּי רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁיּוֹלְדָת לְתַשְׁעָה יוֹלְדָת לְמִקְוֶעֶיךָ,
44 כְּלוֹמֵר, שֶׁאֲשֶׁה הַיּוֹלְדָת בַּחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי פְעָמִים יוֹלְדָת בְּתַחֲלִיל
45 הַחוּדֶשׁ פְעָמִים בְּאִמְצָעוֹ וּפְעָמִים בְּסוֹפָה, שְׁהִי הוּא סוֹבֵר שֶׁהוּלֵד
46 מִטְהַר אִף אֶת הָדָם שֶׁהִיא רֹאה בְּתַחֲלִיל הַחוּדֶשׁ, וּבִהֲרַחֵךְ טַעַם
47 הַדְּבַר הוּא מִפְּנֵי שֶׁהִיא כֹּבֵר רֵאִיָּה לְלַדָּת בְּאוֹתָה הַשְּׁעָה).
48 הַגְּמָרָא מְקַשָּׁה מִדְּבַרֵּי רַבִּי יְהוּדָה עַל שִׁטְתּוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל: אֵינִי – וְכִי
49 כֵּן הוּא הַדְּבַר, שֶׁהַיּוֹלְדָת לְתַשְׁעָה יוֹלְדָת לְמִקְוֶעֶיךָ, וְהָאֵין (וְהִרִי)
50 אָמַר שְׁמוּאֵל, אֵין אֲשֶׁה מִתְּעַפְּרָת וְיּוֹלְדָת אֱלֵא לֹאֲחֵר מֵאֲתִים
51 וְשִׁבְעִים וְאַחֵר יוֹם מִזְמַן שֶׁשִּׁמְשָׁה עִם בַּעֲלָהּ, אוֹ לֹאֲחֵר מֵאֲתִים
52 וְשִׁבְעִים וְשִׁנִּים יוֹם, אוֹ לֹאֲחֵר מֵאֲתִים וְשִׁבְעִים וְשִׁלְשָׁה יוֹם. לְפִי
53 שֶׁהוּא סוֹבֵר שֶׁזֶמֶן הַרְיוֹנָה שֶׁל אֲשֶׁה הוּא תַשְׁעָה חֲדָשִׁים מִלֵּאִים, שֶׁהֵם
54 מֵאֲתִים וְשִׁבְעִים יוֹם, וּבְיוֹם הָרָאוֹן בַּחוּדֶשׁ הַעֲשִׂירִי הִיא יוֹלְדָת,
55 דִּהִינֵנו לֹאֲחֵר מֵאֲתִים וְשִׁבְעִים וְאַחֵר יוֹם מִזְמַן שֶׁשִּׁמְשָׁה עִם בַּעֲלָהּ,
56 אֲלֵא שְׁפַעֲמִים אֵין הוֹרֵעַ נִקְלַט מִיֵּד אֲלֵא לְמַחֲרַת, וּמִשְׁעַת קִלְיָתוֹ
57 מִתְחִילִים יָמֵי הַעִיבוֹר, וּלְפִיכֵךְ הִיא יוֹלְדָת לֹאֲחֵר מֵאֲתִים וְשִׁבְעִים
58 וְשִׁנִּים יוֹם, וּפְעָמִים שֶׁאֵין הוֹרֵעַ נִקְלַט עַד הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְאֵז הִיא
59 יוֹלְדָת לֹאֲחֵר מֵאֲתִים וְשִׁבְעִים וְשִׁלְשָׁה יָמִים.
60 מִבּוּאָר מִדְּבַרֵּי שְׁמוּאֵל שֶׁאֲשֶׁה הַיּוֹלְדָת בַּחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי אֵינָה יוֹלְדָת
61 בְּאִמְצָע הַחוּדֶשׁ אֲלֵא בְּסוֹפָה, וְהִרִי זֶה סוֹתֵר לְמָה שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּרִייתָא
62 מִשְׁמוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה.
63 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אֲכָן עֲנִין זֶה בְּמַחְלֻקָּה הוּא עוֹמֵד, וְהוּא – שְׁמוּאֵל,
64 הַסּוֹבֵר בּוּזָה שֶׁלֹא כְּשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה, דְאָמַר – נֹקֵט כְּשִׁיטַת חֲסִידִים
65 הָרָאוֹנִים. דִּתְנִיָא – שֶׁכֶּךְ שְׁנִינוּ בְּרִייתָא, חֲסִידִים הָרָאוֹנִים לֹא
66 הִיוּ מְשַׁמְשִׁין מְפִוּתִיָּהוּ אֱלֵא בְּיוֹם רַבִּיעִי בְּשַׁבָּת, כִּדִּי שְׁלֹא יְכֹאֲוִו
67 נִשְׁתִּיתִיָּהוּ

הגמרא מביאה ברייתא בדין יולדת בימי ספירתה: **תַּנְיָא, רַבִּי מְרִינוֹס**
אוֹמֵר, אִין לִידָה סוֹתֶרֶת בְּיָוֵהָ – אשה הרה שהיתה זבה והתחילה
 לספור שבעה נקיים לטהרתה, וילדה, אינה סותרת ספירתה מחמת
 טומאת הלידה.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים לפי דינו של רבי מרינוס: **אִיפְעִיָא**
לָהּ – הסתפקו בני הישיבה בדעת רבי מרינוס, **מָהוּ שְׁתַּעֲלָה** – האם
 ימי הלידה נחשבים כימים נקיים אם לא ראתה בהם דם, ואינה
 צריכה לספור אחריהם עוד ימים אחרים להשלים לשבעה נקיים, או
 שאינם עולים לימים נקיים ורק אינם סותרים את הימים שלפניהם,
 ואם כן צריכה לספור אחרי ימי הלידה עוד להשלים לשבעה נקיים.
אֲבֵי אֹמֵר, אֵינָה סוֹתֶרֶת וְאֵינָה עוֹלָה – לידה אינה סותרת הימים
 שלפניה אבל אינה עולה לספירת שבעה נקיים, שכשם שבשראח
 דם אין עולה יום זה לספירתה, כך גם כשלא ראתה דם אין ימים אלו
 עולים לה, כיון שטמאה מחמת הלידה. וצריכה להשלים לשבעה
 נקיים אחרי ימי הלידה. **רַבָּא אֹמֵר, אֵינָה סוֹתֶרֶת וְעוֹלָה** – לידה אינה
 סותרת הימים שלפניה ועולה לספירת שבעה נקיים, שרק כשרואה
 דם אינו עולה יום זה, אבל כשלא ראתה דם, אף שטמאה מחמת
 הלידה, טומאתה היא כמצורעת או כאחת שנגעה בטומאה, ואין
 צרעת ונגיעה בטומאה מעכבות מלעלות לספירה. ולכך אינה צריכה
 להשלים ימים נקיים נוספים אחרי ימי הלידה.

רבא מביא ראייה לשיטתו: **אֹמֵר רַבָּא, מָנָא אָמֵינָא לָהּ** – מנין למדתי
 שימי לידה עולים לספירת שבעה נקיים, **דִּתְנִיָא** בברייתא, נאמר
 בזבה (ויקרא טו כח), **וְסִפְרָהּ לָהּ שְׁבַעַת יָמִים וְאַחֲרֵי תִמְהָרָה, וְיֵשׁ**
 לדרוש, **וְאַחֲרֵי, אַחֲרֵי לְכוּלָן** – מה שנאמר שאחר שבעת ימי הספירה
 תטהר, הכוונה אחר לכולם, זמן אחד של טהרה לכולם, שטהרתם
 תהא רצופה, ומכאן צריך **שֵׁלָא תֵּהֵא טוּמְאָה מִפְּסֻקַּת בִּינְיָהֶם** –
 שלא תפסיק טומאה באמצע שבעת ימי הספירה.
 מבאר רבא את ראייתו: **אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא עוֹלָה** – אם תאמר שלידה
 עולה לספירת שבעה נקיים, **הֵיִינוּ דְלֵא מִפְּסֻקַּת טוּמְאָה** – מובנים
 דברי רבי מרינוס שאין לידה סותרת בימי ספירה, שכיון שאינה
 מפסיקה באמצע הספירה מותקיים דין הברייתא שלא תהא טומאה
 מפסקת ביניהם, **אֵלָא אִי אִמְרַת אֵינָה עוֹלָה**, נמצא **שֵׁאֲפֻסִּיק לִיהּ**
לִידָה – טומאת הלידה מפסיקה באמצע הספירה, ויקשה מדוע אין
 לידה סותרת בימי ספירה, הרי מבואר בברייתא שזבה אינה טהורה
 אלא אחרי שבעה ימים רצופים בלא טומאה. ומוכח שדעת רבי
 מרינוס שלידה עולה לספירת שבעה נקיים, ושלא כאבבי שאמר
 שאינה עולה.

הגמרא מיישבת הברייתא לשיטת אבבי: **וְאַבְּי, אֹמֵר לָהּ, כּוּוֹנֵת**
 הברייתא במה שדרשה שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם אינה
 כפירושו של רבא, אלא כוונת הברייתא **שֵׁלָא תֵּהֵא טוּמְאָה וְיָבָה**
מִפְּסֻקַּת בִּינְיָהֶם – שלא תפסיק טומאת זיבה בימי ספירה, אבל
 טומאת לידה, אף שנאמר שאינה עולה לימים נקיים, אינה נחשבת
 כהפסקה בספירת שבעה. ואם כן אין ראייה מהברייתא שלידה עולה
 לספירת שבעה נקיים.

רבא מביא ראייה אחרת לשיטתו: **אֹמֵר רַבָּא, מָנָא אָמֵינָא לָהּ** – מנין

למדתי שימי לידה עולים לספירת שבעה נקיים, **דִּתְנִיָא** בברייתא,
 נאמר בזבה (שם), **וְאֵם טְהָרָה מְזוּבָה וְסִפְרָהּ לָהּ שְׁבַעַת יָמִים וְאַחֲרֵי**
תִּמְהָרָה, וְיֵשׁ לדרוש, מְזוּבָה – מיד אחר שפסקה זיבתה סופרת שבעה
 נקיים לטהרתה, **וְלֵא מְנַגְעָה** – שאף אם היתה זבה ומצורעת, ופסקה
 מזיבתה, ועדיין לא נטהרה מצרעתה, אינה צריכה להמתין בספירתה
 עד שתטהר מצרעתה, אלא סופרת מיד שבעה ימים נקיים ומביאה
 קרבן זבה וטהורה מלטמא את בועלה, שתלה הכתוב את ספירתה
 בטהרתה מזובה. וכן יש לדרוש, **מְזוּבָה** – מיד אחר שפסקה זיבתה
 סופרת שבעה נקיים לטהרתה, **וְלֵא מְלִידָתָה** – שאף אם ילדה
 כשהיא זבה, ופסקה מזיבתה, ועדיין לא עברו ימי טומאת לידתה,
 אינה צריכה להמתין בספירתה עד שתטהר מלידתה, שתלה הכתוב
 את ספירתה בטהרתה מזובה. ומוכח שימי טומאת לידה אינם
 סותרים ספירת שבעה נקיים ועולים לספירת שבעה נקיים, שהרי אף
 בשעה שלא נטהרה מלידתה, יכולה לספור שבעה נקיים. ושלא
 כדברי אבבי שאינם עולים.

הגמרא מיישבת הברייתא לשיטת אבבי: **וְאַבְּי, אֹמֵר לָהּ, תַּנְיָא תַּנְיָא**
 – שנה בדברי הברייתא דרשה אחת, **מְזוּבָה וְלֵא מְנַגְעָה, וְלֵא תַּנְיָא**
 – ואל תשנה 'מזובה ולא מלידתה'.

הגמרא מקשה על יישוב זה: **וְרַבָּא** – רבא יקשה על תשובה זו, **הָאִי**
מָאִי – וכי מה פירושם של דברים אלו, **אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא** – אם
 תאמר שדורשים 'מְזוּבָה ולא מלידתה', מובן ד'אִידי ד'אִמְרַת' ליה
 לִידָה – שכיון שהוצרכה הברייתא ללמד שיכולה לספור שבעה
 נקיים קודם שנטהרה מטומאת לידתה, **תֵּנָא נִגְעָה אִמְנֵו לִידָה** –
 דרשה גם שיכולה לספור כשהיא מנוגעת, אף שדין זה אין צריך
 לאומרו, **אֵלָא אִי אִמְרַת מְזוּבָה ולא מְנַגְעָה** – אבל אם תאמר
 שדורשים רק 'מזובה ולא מנוגעת', ולא דורשים 'מזובה ולא
 מלידתה', קשה, שהרי **הָאִי מ'זָב וְיָהֵר הָזָב מְזוּבֵי נִפְסָא** – דין זה
 שיכולה לספור כשהיא מנוגעת נלמד מדרשה אחרת ואין צריך
 לדורשו מהכתוב 'מזובה', שנאמר בזב (ויקרא טו יג) **וְכִי יִטְהַר הָזָב**
מְזוּבֵי וְסִפֵּר לוֹ שְׁבַעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ, וְדָרְשׁוּ חֲכָמִים, 'מְזוּבֵי' וְלֵא
מְנַגְעֵי – שמשעה שנטהר הזב מזובו יספור שבעה נקיים, אף אם עדיין
 לא נטהר מנוגעו. וכדין זב כן דין זבה. ולשיטת רבא שימי לידה עולים
 לספירתה מובנים דברי הברייתא, שדורשים 'מזובה ולא מלידתה',
 ודרשת 'מזובה ולא מנוגעת' נאמרה רק אגב כך, אבל לשיטת אבבי
 שימי לידה אינם עולים לספירתה ולכן לא דורשים 'מזובה ולא
 מלידתה', קשה, לאיזה צורך נאמרה דרשת 'מזובה ולא מנוגעת'.

הגמרא מיישבת הברייתא לשיטת אבבי: **וְאַבְּי** – אבבי ישוב על
 קושיית רבא, שאף שדורשים 'מזובה ולא מנוגעת' ולא דורשים
 'מזובה ולא מלידתה', אין להקשות שדרשה זו שסופרת כשהיא
 מנוגעת מיותרת משום שכבר נאמרה בזב, שכן **הָזָב בְּזָב וְיָהֵר בְּזָבָה** –
 דרשה אחת היא ללמד על ספירת זב כשהוא מנוגע, ודרשה אחת
 ללמד על ספירת זבה כשהיא מנוגעת, **וְצָרִיכִי** – ויש צורך בשתי
 הדרשות, שאלמלא כתבה התורה את שתיהן לא היינו למדים אחת
 מהשנייה. והטעם שצריך את שתיהן, משום **דְּאִי כְּתִיב רַחֲמָנָא**

1 המלך הולכים לפניו יום או יומיים, לכבודו. וכמו כן, אשה שקשתה,
2 אף שפסקה מן הצער ומן הדם יום או יומיים קודם לידתה, כיון
3 שלבסוף ילדה יש להוכיח שהדם שראתה היה מחמת הולד, שכן
4 הדרך שחבלי הלידה באים יום או יומיים קודם הלידה.
5 **וְרַב הַפָּדָא אָמַר**, ממשל זה עצמו יש להוכיח שאשה שפסקה מן
6 הצער ומן הדם, טמאה, שהרי סמוך לביאתו של המלך, **כָּל שֶׁכֶּן**
7 **דְּבָעֵי נְפִישׁ חַיִּילוֹת טָפִי** – ודאי צריך להיות שמתרבים חילותיו
8 יותר. וכמו כן אשה סמוך ללידתה ודאי שמתרבים כאביה ודמה
9 יותר, ואשה שפסקה מן הצער ומן הדם הרי זו הוכחה שהדם שראתה
10 לא היה מחמת הולד, שאם היה זה מחמת הולד היו כאביה ודמה
11 מתגברים יותר ויותר.
12 הגמרא מקשה ממשנתנו על שיטת רב חסדא: **תָּנִן** (לעיל לו:), אשה
13 שקשתה וקשתה דם ושפתה, **רַבִּי יְהוֹשֻעַ אָמַר**, אם קשתה שלשה
14 ימים, כדי שתהיה יולדת בזוב צריך שתפסוק מקישויה **לְיֹלָה וְיוֹם**
15 שלמים, מתחילת הלילה ועד סוף היום שלמחרת, ושהלילה יקדם
16 ליום, **כִּלְיֵי שָׁבֶת וְיוֹמָו** – שהלילה קודם ליום. מבארת המשנה,
17 שפיתה זו שאמרנו, היא כגון **שִׁשְׁפֶּתָה מִן הַצֶּעֶר** – שפסקה מלכאוב,
18 **וְלֹא פִסְקָה מִן הָדָם**. מדייקת הגמרא מדברי המשנה: **מִצָּמָא** – הטעם
19 שנעשית זבה, משום דשפתה רק מן הצער ולא מן הדם, **הָא מִזָּה**
20 **וּמִזָּה** – אבל פסקה משניהם, **טְהוֹרָה** – אינה נעשית זבה. ודברי
21 המשנה הם **וְתִיּוֹבְתָא דְרַב הַפָּדָא**, שאמר שפסקה מן הצער ומן הדם,
22 נעשית זבה.
23 מתרצת הגמרא: **אָמַר לָךְ רַב הַפָּדָא**, אין לדייק כן מזהמשנה, אלא
24 המשנה מתפרשת להיפך, **לֹא מִצָּמָא** – אין צריך לומר ששפתה מִזָּה
25 **וּמִזָּה דְמִצָּמָא** – שנעשית זבה, שבאופן זה ודאי הדם שראתה אינו
26 מחמת הולד, **דְּפָסְקִי לָהּ חַיִּילוֹת לְנִמְרִי** – שהרי ילדה אחרי שפסקו
27 כל החילות, הן חבלי הלידה והן הדם, ואם היו מחמת הולד היו
28 צריכים הצער והדם להתגבר, **אֲכָל שִׁשְׁפֶּתָה מִן הַצֶּעֶר וְלֹא מִן הָדָם**,
29 **אֵימַר** – הייתי סבור לומר, **כִּי הֵיכֵי דְמָדָם לֹא פָסְקָה** – שכשם שלא
30 פסקה מלראות דם, **מִקּוּשִׁי נָמִי לֹא פָסְקָה** – כך גם לא פסקה
31 מצערה, **וְהָא** – ומה שאינה מרגישה בצערה, **תִּנְנָא בְּעֻלְמָא הוּא**
32 **דְּנִקְטָא לָהּ** – הוא מפני שטטשו הדעת שאחזה מחמת החולי, ועדיין
33 היא כיוולדת בקושי, ואינה נעשית זבה, **קָא מִשְׁמַע לָן** – משמיעה לנו
34 המשנה, שאף כשפסקה מן הצער ולא מן הדם, נעשית זבה, ואין דינה
35 כיוולדת בקושי. ומתפרשת המשנה היטב לשיטת רב חסדא.
36 הגמרא מקשה ממשנתנו על שיטת רבי חנינא: **תָּנִן** (שם), **קִשְׁתָּה**
37 **שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּתוֹךְ אֶחָד עָשָׂר יוֹם** שבין נדה לנדה, כלומר, בימי
38 זיבתה, **וְשִׁפֶּתָה מֵעַת לַעֲת וְיִלְדָה**, הרי זו יולדת בזוב. מבררת
39 הגמרא: **הֵיכֵי דָמִי** – במה מדובר, **אֵילִימָא בְּדִקְתָּנִי** – אם נפרש
40 כמשמעות לשון המשנה, שמדובר באשה שקשתה שלשה ימים,
41 וביום הרביעי שפתה מן הצער ולא מן הדם, וכדברי המשנה בסופה
42 'ששפתה מן הצער ולא מן הדם', נמצא אם כן שראתה דם ארבעה
43 ימים, וקשה לָמָּה לִי שְׁלֹשׁ – מדוע כדי לעשותה זבה גדולה צריך
44 קישוי שלשה ימים, **בְּתָרִי בְּקוּשִׁי וְחַד בְּשׁוּפִי כִּנִּי** – הלא מספיק
45 שיהיו שני ימים בקושי ויום אחד בשופי, וגם היום השלישי מצטרף
46 לעשותה זבה, שהרי שפתה רק מן הצער ולא מן הדם, ונמצא
47 שראתה דם שלשה ימים בימי זיבה. **אֵלָּא לָאו הֵכִי קָאָמַר** – אלא
48 ודאי כך כוונת המשנה, **קִשְׁתָּה שְׁלֹשָׁה יָמִים וְשִׁפֶּתָה מִזָּה וּמִזָּה, או**
49 **שִׁקְשִׁתָּה שְׁנַיִם וְשִׁפֶּתָה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי מֵעַת לַעֲת** מן הצער ולא מן
50 הדם, **הֲרִי זוּ יִלְדָתָא בְּזוּב**. כלומר, דברי המשנה 'קשתה שלשה ימים
51 וכו' ושפתה' עוסקים באשה ששפתה מן הצער ומן הדם, שבאופן זה
52 אם קשתה רק שני ימים ושפתה ביום השלישי אינה נעשית זבה, שכן
53 לא ראתה דם שלשה ימים בימי זיבה, ודברי המשנה בסופה 'ששפתה
54 מן הצער ולא מן הדם', שנעשית בכך זבה, עוסקים באופן שקשתה
55 שני ימים ושפתה ביום השלישי, שהרי לא שפתה מן הדם, וראתה דם
56 שלשה ימים בימי זיבה, **וְתִיּוֹבְתָא דְרַבִּי חֲנִינָא** – ודברי המשנה
57 'קשתה שלשה ימים וכו' ושפתה' הם פירכא על דברי רבי חנינא

58 שאמר ששפתה מן הצער ומן הדם, טהורה, שהרי בהכרח המשנה
59 עוסקת באופן ששפתה מן הצער ומן הדם, ומבארת שנעשית בכך
60 זבה.
61 מתרצת הגמרא: **אָמַר לָךְ רַבִּי חֲנִינָא, לֹא** – המשנה אינה עוסקת
62 באשה שפסקה מן הצער ומן הדם, אלא **לְעוֹלָם בְּדִקְתָּנִי** – לעולם
63 המשנה עוסקת באשה שקשתה שלשה ימים, ובאופן שקשתה
64 בתחילת יום שלישי, ושפתה מן הצער ולא מן הדם באמצע יום
65 שלישי למשך מעת לעת עד אמצע יום רביעי. ובודאי אף אם קשתה
66 שני ימים ושפתה בשלישי, טמאה, **וְהָא קָא מִשְׁמַע לָן** – ונקטה
67 המשנה אופן שקשתה שלשה ימים, להשמיענו, **דָּאָף עַל גַּב דְּמִתְחִיל**
68 **קִישׁוֹי בְּשָׁלִישִׁי** – שאף שקשתה ביום השלישי בתחילת היום, ואחר
69 כך **שִׁפֶּתָה מֵעַת לַעֲת** – מחצי היום השלישי ועד חצי היום הרביעי
70 וילדה, **מִצָּמָא**, אף שכיון שקשתה בתחילת היום השלישי, לא שפתה
71 לילה ויום שלמים כלילי שבת ויומו, **וְלֹא פָסְקִי מִרְבֵּי חֲנִינָא** – וכוונת
72 המשנה להוציא מדעת חנינא בן אחי רבי יהושע (לעיל לו:), הסובר
73 שאם קשתה ביום השלישי שעה אחת בתחילת היום, אפילו אם
74 שפתה אחר כך מעת לעת, וילדה, הדם שראתה דם קושי הוא ואינו
75 מטמא כיון שקשתה בתחילת היום השלישי, ואינה טמאה עד שתהיה
76 בשופי כל היום השלישי.
77 שנינו במשנה: **כִּמְהָ הִיא קְשׁוּיָה רַבִּי מֵאִיר אָמַר** וכו' אפילו
78 ארבעים וחמישים יום.
79 מקשה הגמרא: **הִשְׁתָּא חֲמִשִּׁים מְקִשָּׁא** – מאחר ונתבאר שהרואה
80 דם בימי זיבה בקושי ו-צער, כאב טהורה, אפילו אם ראתה במשך
81 חמישים הימים שקודם הלידה, מעתה יש לתמוה, **אֲרֻבְעִים מִיבְעִיָא**
82 – וכי צריך לומר שטהורה היא אם ראתה מתוך קושי בארבעים
83 הימים הסמוכים ללידה, והלא 'בכלל מאתיים מנה'.
84 מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב הַפָּדָא, לֹא קִשְׁיָא** – אין לתמוה מדוע
85 הוצרך רבי מאיר להשמיענו שהקושי מטמא גם חמישים יום וגם
86 ארבעים יום, לפי שכל אחד מהם עוסק באופן אחר. **כָּאָן** – הדין
87 שקושי מטמא ראיית דם זיבה במשך חמישים יום הסמוכים ללידה,
88 הוצרך לֵאשֶׁה חוֹלָה, שיש לתלות שבמשך חמישים יום היא רואה דם
89 מחמת הולד, ועל כן אינה נטמאת. **כָּאָן** – הדין שקושי מטמא ראיית
90 ארבעים יום הסמוכים ללידה, הוצרך לֵאשֶׁה בְּרִיָּאָה, שאין לתלות
91 שרואה מחמת הולד אלא במשך ארבעים יום, אבל אם ראתה דם
92 מקודם לכן יש לתלות שאין זה מחמת קושי הלידה, ועל כן היא
93 נעשית זבה.
94 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים באיזה ימים אין האשה נעשית
95 זבה אם ראתה בקושי סמוך ללידה: **אָמַר רַבִּי לִוִּי, אִין הוֹלֵךְ מְטַהֵר**
96 **אֵלָּא יָמִים הָרֵאוּיִן לְהִיּוֹת בְּהֵן זָבָה**. כלומר, אין האשה טהורה
97 בראיית דם בעת הקושי מחמת הולד, אלא כשראתה זאת באחד
98 עשר הימים הראויים לטומאת זיבה, אבל אם ראתה דם באחד
99 משבעת הימים הראויים לטומאת נדה הרי זו טמאה נדה, לפי שגזירת
100 הכתוב היא שחולד מטמא רק מטומאת זיבה ולא מטומאת נדה.
101 **וְרַב אָמַר, אֲפִילוּ** אם ראתה דם בַּיָּמִים הָרֵאוּיִן לְסְפִירַת זָבָה גם כן
102 טהורה היא. כלומר, אם ראתה דם בשלושת הימים האחרונים
103 שבתוך אחד עשר הימים הראויים לטומאת זיבה, אזי אף אם
104 המשיכה לראות דם בשבעת הימים שלאחריהם הראויים לטומאת
105 נדה מכל מקום טהורה היא, ואף שאין הולד מטמא לטומאת נדה,
106 לפי שאילו לא היתה רואה בימי הזיבה בקושי היתה נעשית זבה
107 גדולה, והיה מטל עליה לספור בימים אלו שבעה נקיים, ונמצא
108 שימים אלו שייכים לימים הראויים לטומאת זיבה, ועל כן נידונים אף
109 הם כמותם, לענין כך שאין הדם הבא בהם בקושי מטמא את האשה,
110 אבל אם המשיכה לראות בקושי אחר שבעה ימים אלו הרי זו טמאה
111 נדה.
112 **אָמַר רַב אֲדָא בְּרַ אֲבָהָה, וְלִמְעֻמֵּיהָ דְרַב** – לשיטתו של רב, הסובר
113 שטיהרה התורה אף ימי נדה הראויים לספירת שבעה נקיים של זבה,
114 יש להוסיף עוד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

ה ומקדשים על יין שפשוילי החכית אף על פי שיש בו שמרים ועל יין שחור^{יד} ועל יין מתוק^{טו} ומכל מקום מצוה
מן המובחר לברור היין המשובח ביותר לקדש עליו:

חלק ב סימן ערב על איזה יין מקדשין סעיף ה

הלכתא רבתא

יד] יין שחור - יש גפן שיינה אדום ויש שיינה שחור²⁰ - ארבעים יום) בין מתוק מחמת השמש (ששהה היין או הגפן וכשר הוא לכתחילה.
טו] יין מתוק - בין מתוק מחמת עצמו (שלא עברו עליו

צינונים והוספות

(20) משנה נדה סד, ב. ועיין אנצ' תלמודית ערך יין אות ו. אלא מצוה מן המובחר לברור היין המשובח ביותר.
(21) עיין אנצ' תלמודית ערך יין אות ז. ועל יין זה וכן ביין מתוק לא כתב רבינו שמצוה מן המובחר לברור יין טוב' (כבסעיף ג), כיון שגם אלו יינות טובים הם,

שולחן ערוך - הלכות שבת

א אסור להשתמש לאור הנר בשבת כל דבר שצריך עיון הרבה כגון לפלות בגדיו או לבדוק ציצית או לקרות בספר לאור הנר של שמן ואפילו אם אינו מוציא בפיו מה שהוא קורא גזרה שמא ישכח ויטה הנר לקרב השמן אל הפתילה כדי שתדלוק יותר יפה ויתחייב משום מבעיר.

אבל בנר של שעוה או של חלב הכרוך סביב הפתילה שאין דרך להטותו כשהפתילה היא כשרה (עיין סי' רס"ד) יש מתירים ויש אוסרים גזירה שמא ימחוט ראש הפתילה ויש בזה משום מכבה ולעת הצורך יש לסמוך על סברא הראשונה:

ב אפילו אם הנר קבוע בחור שבכותל שאינו יכול להטותו ואפילו הוא גבוה עשר קומות שאינו יכול ליגע אליו כלל ואפילו הוא סגור בעששית אסור בכל ענין שלא חלקו חכמים בדבר שהנר שאסור להשתמש לאורו תשמיש שצריך עיון אסרוהו בכל ענין:

ג ומכל מקום לא אסרו אלא לאדם אחד בלבד אבל שנים קורין ביחד שאם יבא האחד להטות יזכירו חברו והוא שקורין בענין אחד שאז משגיח האחד במה שחבירו עושה אבל אם זה קורא בענין זה וזה קורא בענין זה אף על פי ששני העניינים הם בדף אחד הרי כל אחד ואחד טרוד בעניינו ואין משגיח במעשה חברו ולפיכך אסורים לקרות.

ואפילו כשקורין ענין אחד אלא שזה קורוהו בספר אחד וזה קורוהו בספר אחר הרי כל אחד טרוד בספרו ואינו משגיח במעשה חברו ולכך אסורים לקרות ולכן אסור לומר פיוטים

בבית הכנסת בלילי יום טוב שחל להיות בשבת לפי שכל אחד קורא מספרו ויש אומרים שאין חילוק בין ספר אחד לספרים הרבה כל שקורין בענין אחד מותר והמנהג כסברא הראשונה:

ד הרוצה לקרות ואומר לאחר שעמו שאינו קורא תן דעתך עלי שלא אטה הנר הרי זה מותר לקרות והוא הדין אם אומר כן לאשתו או אצ"פ שדעתה קרובה אצלו לא תניחהו להטות וכן אם מפלה את בגדיו והיא משמרתו שלא יטה הרי זה מותר אבל אם היא או אחר ג"כ מפלה עמו אסור שהרי כל אחד בודק במקום אחר וכל אחד טרוד בבדיקתו ואינו משגיח במעשה חברו:

ה אדם חשוב שברור לו שאין דרכו להטות הנר בעצמו כל ימות החול מותר לו לקרות בשבת ואפילו יחידי ואין אחר משמרו:

ו לא התירו לשנים שיקראו בענין אחד אפילו בספר אחד אלא לאור הנר אבל אצל המדורה אפילו עשרה כאחד אין קורין שמתוך שזנבות האודים סמוכים להם יוכל אחד לחתות בהם בקל ובמהירות כל כך קודם שירגיש בו חברו ומה יועיל שיזכירו חברו אחר שחתה כבר (ומטעם זה אף כשמתחממים אצלה לא ישבו בסמוך לזנבות האודים):

ז תינוק[ות] של בית רבן קורין לאור הנר אפילו שלא בפני רבן מפני שאימת רבן עליהן ואין פושטין יד לשום דבר אף בחול אלא על פי רבן ולפיכך לא יבאו להטות:

חלק ב סימן ערה דברים האסורים לעשות בשבת לאור הנר סעיפים א"ז

1 ואהבה זו נק' בחינת דבר, כמו מעלת הזכר על
2 הנקבה, כי נשים דעתן קלות, משא"כ הזכר שהוא
3 בר דעת. וזהו שבחינת אהבה רבה הנ"ל נק' דבר,
4 שהוא דעת חזק, שבוחר העיקר ולא הטפל, הגם
5 שלא יהי' בבחינת יש בו, ואינו חפץ הטפל אף
6 שיהי' נשאר על מהותו, נהנין מזיו בו'.

7 ובזה יובן הטעם שאהבה זו נקראת בחינת "זכר",
8 כי הנה מעלת הזכר על הנקבה היא בכך שיש לו דעת
9 חזקה, וכמאמר רז"ל "נשים דעתן קלה", וכך בענין
10 זה, שאהבה רבה כזו דורשת "דעת חזקה", היות
11 שטבע האדם הוא שרוצה להישאר במציאותו ולהרגיש
12 הנאה ועונג, ואילו כאן צריך האדם לוותר על הנאתו
13 ותענוגו באלקות, בכדי לבחור ב"העיקר", היינו שאינו
14 חפץ באור וזיו השכינה בלבד, שהם נקראים "עמך"
15 (בטל וטפל להקב"ה עצמו), אלא שרצונו להכליל
16 במהותו ועצמותו יתברך, אף שעי"ז מתבטל האדם
17 ממציאותו לגמרי.

18 וזוהי בחינת "זכר", ש"הוא בעל דיעה שלימה,
19 ומתאוה לדבר שראוי להתאוות".

20 ואע"פ שגם בחינה זו נק' מקור חיים, וכדאי כל
21 יסורים דניהנם בשביל ליחי לגן עדן, אפילו הכי
22 הוא רק בחינת עמך כנ"ל, ואינו ערוך כלל לגבי
23 אור אין סוף ב"ה, כי ביו"ד נברא העוה"ב, שכל
24 בחינת העוה"ב אינו אלא בחינת נקודה. ולכן לא
25 יחפוץ לעשות הטפל עיקר בשביל הלגרמיה שלו.

26 הצורך ב"דעת חזקה" כדי לבחור "העיקר ולא
27 הטפל" יובן עוד יותר, על פי הידוע שהעונג מאלקות
28 בגן עדן הוא עונג נפלא ביותר שאין שום עונג דומה
29 לו כלל, שלכן אמרו רז"ל (גבי אחר, אלישע בן אבו"י)
30 שכדאי כל היסורים בגיהנם כדי ליכנס לגן עדן
31 וליהנות מזיו השכינה, ונמצא, שעונג זה הוא החיים
32 האמיתיים ("מקור חיים") - ומכל מקום, לגבי הקב"ה
33 בכבודו ובעצמו (אור אין סוף ב"ה) חיים אלה הם רק
34 כמו דבר טפל ("עמך"). שזהו מה שאמרו רז"ל ביו"ד
35 נברא העולם הבא, שהיו"ד היא בחינת נקודה בעלמא,
36 להורות, שהאור האלקי המתגלה לישראל בעולם הבא
37 אינו אלא כמו נקודה בעלמא לגבי הקב"ה בכבודו
38 ובעצמו.

39 ולפיכך מי שיש לו דעת חזקה יבחר ב"העיקר",
40 אף שבגלל זה צריך לוותר על הגדלת מציאותו
41 ושלימותו (לגרמ"י), היינו הנאת ועונג נפשו באלקות.

42 וזהו הנק' במשנה שלא על מנת לקבל פרס,
43 שבחינת "נהנין מזיו" נק' פרס, שאינו רק פרוסה,
44 מלשון הלא פרוס לרעב לחמך, ולכן אינו חפץ
45 בפרוסה זו וזיו זה, כי אם לאשתאבא בגופא
46 דמלכא, בבחינת ביטול בעצמיות אור אין סוף ב"ה
47 בו, אשר שם פרוסה הנ"ל כלא ממש חשיב,
48 כמפה באוקיינוס.

49 עבודת ה' לשמה - שלא על מנת לקבל פרס -
50 כוללת ג"כ שעסק האדם בתורה ובמצות לא יהי' כדי
51 לזכות לחיי העוה"ב, וחז"ל דייקו בלשונם "שלא על
52 מנת לקבל פרס" (ולא נקטו לשון "שכר") - לפי
53 שבלשון זה נרמז גם הטעם שאין ראוי לאדם לעבוד
54 את ה' בשביל חיי העולם הבא, כי "פרס" הוא גם
55 מלשון "פרוסה", שהוא רק "חלק בלבד מכל הדבר",
56 והיינו, ש"זיו השכינה" המאיר בעולם הבא אינו אלא
57 כטיפה בים אוקיינוס (בחינת יו"ד ונקודה בעלמא)
58 לגבי אור אין סוף ב"ה בכבודו ובעצמו, ולכן נקרא
59 "פרס" מלשון פרוסה. וכשאדם מתבונן בזה הרי
60 שאיפתו ותשוקתו תהיינה "לאשתאבא בגופא דמלכא"
61 (להתאחד עם עצמיות המלך, מהותו ועצמותו יתברך).

62 [עד כאן נתבאר ענינה של "אהבה רבה" (בחינת "זכר")
63 - ועתה יבאר המדרגה הנמוכה יותר באהבת ה' - "אהבה
64 זוטא", שהיא בחינת "נקבה":]

65 משא"כ בחינת יולדת נקבה זהו בחינת אהבה
66 זוטא, שהאהבה היא על מנת לקבל פרס בגן עדן,
67 דהיינו שחפץ קרבת אלהים ולדבקה בו, דהיינו
68 שתשאר עצמות ומהות הנפש כמו שהיא דבוקה
69 בו ית' בגן עדן.

70 הנשמה בגן עדן נשארת במהותה ממש ונהנית
71 מהשגת אלקות, ולפיכך נקרא גן עדן "יש", כמ"ש
72 להנחיל אוהבי יש.

73 וזהו בחינת נפשי אויתך, כאדם המתאוה לחיי
74 נפשו בו, ולכן בוחר יותר בבחינת הפרס שהוא
75 רק זיו והארה, ביו"ד נברא בו, כדי לישאר על
76 מהותו ועצמותו של הנפש, ואינו חפץ לאשתאבא
77 וליבטל כהתכללות נר באבוקה בעצמיות אור אין
78 סוף ב"ה.

79 לפי הפירוש הפשוט בכתוב "נפשי אויתך
80 בלילה", ד"נפשי" קאי על האדם (שהוא תאב לה'),
81 "נפשי אויתך" הוא כפל לשון, שהרי "אויתך"

1 פירשו "אני תאב לך", והל"ל "נפשי איותך" (או רק
2 "איותך"). ומפרש אדמו"ר הזקן ד"נפשי" קאי על
3 הקב"ה - "נפשי איותך, כלומר, מפני שאתה ה' נפשי
4 וחיי האמיתיים, לפיכך איותך, פירוש, שאני מתאוה
5 ותאב לך, כאדם המתאוה לחיי נפשו, וכשהוא חלש
6 ומעונה מתאוה ותאב שתשוב נפשו אליו כו".

7 שגדר אהבה זו הוא - אהבת עצמו, דזה שמשותק
8 להתקרב לאלקות הוא מפני שרוצה ומתאוה לחיי
9 נפשו, ומאחר שמכיר בכך שהקב"ה הוא "נפשי וחיי
10 האמיתיים" לכך תאב לאלקות.

11 ונק' בחינת אהבה זוטא זו בשם נקבה, שדעתה
12 קלה, שעושה את הטפל עיקר, דהיינו ע"מ לקבל
13 פרם בשביל הלגרמיה שלו.

14 "ועל כן בוחר יותר בקרבת אלקים בזיו השכינה
15 בגן עדן ועולם הבא, הגם שהוא הארה בעלמא לגבי
16 מהותו ועצמותו יתברך, מאחר שיהנה הוא ויתענג,
17 מסתפק במועט יותר מברובה ובלבד שיהנה הוא".

18 וזהו נפשי איותך בלילה, שבחינת אהבה זו נק'
19 עדיין לילה, היא אהבה של חושך כו'.

20 מאחר שיסוד אהבה זו הוא ה"לגרמיה" (מציאות
21 עצמו), א"כ בדקות הענין עדיין האדם במצב של
22 חושך רוחני, "לילה".

23 [לסיכום:

24 על פי חסידות, עיקר ענין עבודת ה' הוא להגיע לידי
25 התבטלות גמורה להקב"ה, דהיות שמצד מהותו ועצמותו
26 יתברך אין שום מקום לאיזו מציאות בלעדו, הרי כשאדם
27 דבוק בו יתברך באמת אינו מרגיש שום רגש של ישות
28 ופני' "לגרמיה".

29 במלים פשוטות יותר:

30 זה שצריך להיות ביטול לה' (בלי רגש של "לגרמיה"),
31 אין הכוונה בזה לשלול רק פניות פשוטות (שמצד היצר
32 הרע והנפש הבהמית) - שלא ירצה למלא רצונות גופו
33 ונפשו הבהמית בתענוגים גופניים ותענוגי עולם הזה, וכל
34 עיסוקו יהי' רק בעבודת ה' בלימוד התורה וקיום המצוות
35 - אלא שגם עבודתו יתברך אינה בשביל תועלת עצמו,
36 כמו קניית שלימות, שגשוג ועלי' מחיל אל חיל בידיעת
37 התורה וקנין מדות טובות, כדי להיות "אדם השלם", כי
38 אם כל עבודתו היא רק מילוי רצונו של הקב"ה ולעשות
39 נחת רוח לקונו, ועד שנוגע לו רק שיתקיים וימלא רצון
40 העליון, ולא איכפת לו אפילו שיתקיים על ידי אחרים ולא

41 על ידו, כי אצלו קיים רק דבר יחיד - הקב"ה ורצונותיו
42 (כאילו הוא אינו קיים במציאות).

43 ובסגנון כ"ק אדמו"ר מהר"ש (בפירוש מאמר רז"ל
44 יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל
45 חיי העולם הבא" - שחיי העולם הבא הם רק "תענוג
46 הנברא", מה שהאדם מקבל עונג ונחת רוח מאלקות,
47 ואילו על ידי תשובה ומעשים טובים בעולם הזה עושים
48 נחת רוח לבו (כמאמר רז"ל "נחת רוח לפני שאמרתי
49 ונעשה רצוני").

50 וזהו תכלית העילוי בעבודת ה', כשהיא (כהגירסא
51 במשנה) "על מנת שלא לקבל פרס" (ולא רק "שלא על מנת
52 לקבל פרס"), היינו שלא די לו במה שעובד בלא פניית
53 תשולם שכו, אלא שאינו רוצה בתשולם שכו כלל. עד
54 שעבודתו אינה אפילו בשביל העונג מזה גופא שהוא יכול
55 לעשות נחת רוח ליוצרו (כמשל איש פשוט שנזדמן לו
56 לגרום קורת רוח לאיש חכם גדול ומפורסם ביראה, שדבר
57 זה יחשב אצלו לעונג נפלא הרבה יותר מכל עונג
58 המאכלים ודברים הערבים עליו) - אלא כל עבודתו היא
59 רק מצד האהבה והיראה לאלקות.

60 ואף שזהו מדרגה גבוהה ביותר - מכל מקום שמען
61 מנהו שייך לכאו"א מישראל, כי "על ידי שאמר אדמו"ר
62 הזקן "איך וויל מער ניט אז דין אליין", ובפרט לאחר
63 שנתפרסם זה על ידי הצמח צדק, ניתן הכח (עוד יותר)
64 לכאו"א מישראל, דהגם שיש לו ריבוי רצונות ועד
65 לרצונות שמצד נפשו הבהמית, מכל מקום הרצונות שלו
66 יהיו בלא לב ולב, ועיקר רצונו יהי' להשלים כוונת
67 עצמותו יתברך לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, על דרך
68 ומעין שהי' אצל אדמו"ר הזקן שלא רצה מער ניט אז דין
69 אליין].

קיצור פרק א

71 שוש תשיש ותגל העקרה, וצריך להבין הקשר בין
72 שני הפירושים בזה, א', שהעקרה עצמה ששה, ב',
73 שהקב"ה פועל על העקרה שתהי' בששון. ותו, לאו
74 רישא סיפא, דאם היא עקרה מאין לה בנים. ויובן
75 בהקדם הפירוש הפנימי במאמר רז"ל "איש מזריע
76 תחילה יולדת נקבה אשה מזרעת תחילה יולדת זכר",
77 דאיש ואשה הם הקב"ה וכנסת ישראל, שעל ידי יחוד
78 הקב"ה וכנסת ישראל נולדת בלב ישראל אהבה לה,
79 ויש שתי בחינות באהבת ה', אהבה רבה שהיא בחינת
80 "זכר" ואהבה זוטא שהיא בחינת "נקבה". וביאור
81 הענין: אהבה רבה לה' היא כמ"ש "ועמך לא חפצתי",

13 ואהבה זו היא בחינת "נקבה" לפי שהיא באה מחסרון
14 הדעת, שבוחר בהטפל מחמת שאין רצונו לוותר על
15 הנאתו מאלקות. והיא הנקראת עבודת ה' על מנת
16 לקבל פרס, שמסתפק ב"פרס", לשון פרוסה, היינו
17 האורות והגילויים של אלקות שהם "הארה בעלמא".

18 מושגים שנתבארו בפרק זה: אתערותא דלתתא
19 ואתערותא דלעילא. העלאת מיין נוקבין והמשכת מיין
20 דכורין.

21 אהבה רבה ואהבה זוטא. זיו השכינה. לאשתאבא
22 בגופא דמלכא. התכללות נר בפני האבוקה.

ד"ה שוש אשיש פרק ראשון

1 שאין האדם רוצה שום אורות וגילויים של אלקות, אף
2 שיגרמו לו עונג נפלא, אלא כל חפצו הוא רק ליכלל
3 במהותו ועצמותו יתברך, כי האורות והגילויים אינם
4 אלא "הארה בעלמא" (בחינת "כי עמך מקור חיים",
5 דבר טפל ובטל). אהבה רבה זו היא בחינת "זכר", לפי
6 שהדביקות במהותו ועצמותו יתברך אינה גורמת
7 תענוג לאדם, אלא אדרבה, ביטול במציאות מכל וכל,
8 ורק מי שיש בו דעת חזקה (בחינת זכר) יוותר על
9 הנאתו ותענוגו בשביל הדביקות בהקב"ה. משא"כ
10 אהבה זוטא היא האהבה לה' לפי שהוא יתברך מקור
11 חייו ולכן אוהב את ה' כאדם התאב לחיי נפשו, שיסוד
12 אהבה זו היא ה"לגרמי" של האדם, שאוהב את עצמו,

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

26 אינו מאיר רק בבחי' אין שהוא כח מ"ה דחכמה שלמעלה
27 מן ההשגה לגמרי כידוע וע"כ התפעלות דחכמה רק בבחי'
28 ביטול והעדר הרגשת עצמו מכל וכל כנ"ל כמו הבא לפני
29 המלך מקרוב ממש שרואהו בעיניו מתבטל לגמרי ואינו
30 מרגיש כלל א"ע גם במה שנתבטל כו' שנק' הזזה ממקומו
31 לגמרי כידוע וזהו מצד בחי' שגלוי אור האלקי בא מקרוב
32 ממש בראי' דחכמ' כנ"ל ע"כ הוא למעל' הרב' מהתפעלו'
33 האהב' גם מרחימו עילאה הנ"ל וזהו שהחכמה הוא בבחי'
34 יראה עילאה דוקא אותיות ראי' דאינו דומה שמיעה לראיה
35 שהשמיעה גם שמשיג ומבין היטב בעומק הדבר אינו מכויץ
36 לאמתית הדבר כמו שהוא ממש רק כשרואה בעיניו דוקא
37 כך הוא גם בהשגות אלקות דנביאים שנאמר ה' במראה כו'
38 וביד הנביאים אדמה שאין זה כראי' במהות אלקות ממש
39 שהוא מפני שמאיר בתוך כלי השגתם שההשג' עצמה הוא
40 לבוש המכסה ונק' דמיון כמ"ש אדמה וכן במראה אליו כו'
41 וכמ"ש מראה דמות כבוד הוי"ה שהוא בבחי' בינה שבמל'
42 משא"כ שם הוי"ה עצמו ולא דמות כבוד ה' שאינו בא
43 לפ"ע כלי ההשגה כלל הרי הוא בבחי' ראי' מקרוב כמו
44 במשה שהי' נבואתו פא"פ כו' וכמאמר כל הנביאים
45 נתנבאו בכה שהוא בחי' המל' ומשה נתנבא בזה כו' ומה
46 יובן בפרט בכל ניצוץ קטן הפרש כזה בין שמיעה לראיה
47 דראי' מקרוב הוא בבחי' גילוי אלקות ממש כמו כי אתה נרי
48 ה' כו' ובשמיעה דהשגה כתיב מרחוק ה' נראה לי מרחוק
49 ולא מקרוב כנ"ל בענין מראה דמות כבוד ה' לפ"ע ההשגה
50 ולא אמתת עצמותו כו' וד"ל:

1 (יד) והמדרגה הב' למטה הימנה הוא בחי' רחימו עילאה
2 שהוא אות הה"א ראשונה דשם הוי"ה
3 והיינו בחי' התפעלות האה"ר שהיא מתאחדת במושכל
4 האלקי מצד עצמו ממש ואינה נפרדת כלל והוא הנק'
5 אהבה בתענוגים שמתענג על ה' כפי עומק ההשגה ודעת
6 בהתבוננות דסובב כ"ע ביח"ע וכה"ג והוא התענוג האלקי
7 המורכב בשכל והשגה האלקי ונק' התפעלות העונג
8 שבשכל כנשמות בג"ע שנהנין כו' כאו"א לפי השגתו כך
9 התפעלות התענוג באהבה וזהו נק' רחימו עילאה
10 שמתאחדת בעומק המושג דפנימית בינה ונק' אהבה
11 בתענוגים להתענג על ה' בהתפעלות רשפי אש התענוג
12 (בל"א קווע"ל) לפ"ע פנימית השכלה שלו (ולפ"ע מעלת
13 שרש נשמתו בבחי' בינה דמל') והתפעלות רחימו עילאה
14 זו שבבינה והשגה היא למטה הרבה מבחי' ראייה דחכמה
15 הנ"ל כמו שאינו דומה שמיעה לראיה כי השמיעה באזן
16 היא מגיע בעומק המושג לבד שהיא עכ"פ בבחי' השגת
17 שכל אלקי שהוא בבחי' יש וטעם ודעת ע"כ ההתפעלות
18 ממנה גם באה"ר בתענוגים היא בבחי' יש שהרי יש מי
19 שמתפעל ומרגיש בעצמו שהוא המתפעל כו' אבל התפעלו'
20 הביטול במציאו' הנ"ל שע"י בחי' ראייה דחכמה הוא
21 מקרוב למעלה מבחי' השגה לגמרי שהוא באמתת אור
22 האלקי כמו שהוא ולא כמו שמושג בהשגת שכל לבד שאין
23 זה אמתת עצמותו וכמ"ש דלית מחשבה תפיסא ביה כלל
24 וכאשר נתפס במח' והשגה אין זה אמתתו כו' גם בהשגות
25 הנשמות בג"ע שאינו אלא בבחי' בינה שנק' יש ואור א"ס

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

1 והנה הזריעה צריך להיות בארץ דוקא, וגם יש הפרש
2 בארץ גופא כי בארץ אשר אינה טובה לא יצמח
3 בה כלל כמו במדבר לא יצמח כלל או בארץ יבשה פי'
4 קשה כו' וכמ"כ בנש"י כתי' כי תהיו אתם לי ארץ חפץ
5 פי' הארץ שבכם היא בבחי' חפץ שהיא בחי' פנימיות
6 דהיינו בחי' ארץ הטובה שראוי לצמיחה וזהו קודש
7 ישראל לה' ראשית תבואתה, פי' תבואתה הוא בחי'
8 הנמשכת ע"י תומ"צ וראשית תבואתה היינו כמו שבחי'
9 ארץ היא ראשית מהתבואה כי בלא הארץ לא יצמח
10 כלל, כמו"כ נש"י הם ראשית מהתבואה כי ע"י נש"י

11 דוקא נמשכים בחי' אלו (ולא ע"י אחר שיניח תפילין
12 למשל) והוא מפני שנש"י הם בבחי' ביטול בחי' קבלת
13 עומ"ש וכמארו"ל למה קדמה שמע לוהי' אם שמוע כדי
14 שיקבל עומ"ש תחלה ואח"כ יקבל עול מצות, פי'
15 שבתחלה צריך הקבלת עול מ"ש שהוא בחי' ארץ בחי'
16 ביטול ואח"כ עול מצות היינו הצמיחה (מאי פירי מצוה)
17 ונבוא לבחי' ביטול זה ע"י שיתבונן שעצמותו ומהותו
18 מובדל ומרומם מערך העולמות ואינו [אלא] מחמת
19 שעלה ברצונו אנא אמלך כו' לזה צריך להיות בטל
20 רצונך כו'.

קדש ישראל לה'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 **ובזה** יובן ענין המקלות כי לח ולבנה הוא קו הימין חסד,
2 ולוו וערמון גבורה, מחשוף הלבן רב חסד מטה
3 כלפי חסד כי לבן הוא לובן העליון כ"ע, וישם אותם
4 ברהטים הוא עולמות ביי"ע דהיינו המשכת מ"ד בבי"ע כדי
5 שיהי' בהם העלאת מ"ן, והמכוון בכדי לברר הניצוצות
6 היותר אחרונים, וזהו בשקתות המים כי מים יורדים מגבוה
7 לנמוך נמיכות היותר אחרון, ושם יבוררו כל ניצוצות
8 הקדושות, וזהו ויחמנה הצאן דהיינו העלאות מ"ן ועי"ז
9 ותלדנה הצאן נשמות דבי"ע עקודים כי לידה הוא גילוי
10 שנתגלה עקודים עקוד ככלי, והנתינת טעם לזה הוא ויתן
11 פני הצאן אל עקוד דהנה איתא בספרים דעקוד קאי על
12 יצחק שנעקד ממעל לעצים וזהו פני הצאן נשמות דורע
13 בהמה אל עקוד מס"נ עושין רצונו של מקום ועי"ז באו

14 אל עקוד עקודים, וזהו מה שאמר בזהר על המקלות
15 שכוונתו הי' בגין לברכו כי ברכה הוא תוס' וריבוי שע"י
16 הבירור דניצוצות היותר אחרונים.
17 **ובזה** יובן מה שבירר מדריגות גבוהות אלו מלבן דוקא,
18 כי דוקא מהבירור האחרון עי"ז מתגלה גילויים
19 עליונים וכמשנת"ל בפ"י רב האי גאון וברייטא דשמעון
20 הצדיק שע"י בירור דבי"ע עי"ז מתגלה השלשה ראשי
21 ראשים, ונמצא שפי' הפסוק שיעקב לקח המקלות הוא קו
22 האמצעי ת"ת שעולה עד הכתר והניח המקלות ברהטים
23 דהיינו המשכות המ"ד בבי"ע ועי"ז ויחמו הצאן שהעלו
24 מ"ן מלמטה למעלה וזהו ויתן פני הצאן הפנימית דבי"ע,
25 ועי"ז ותלדן הצאן עקודים שגם נשמות דבי"ע יזכו ג"כ
26 לגילוי העצם דעקודים בכלי אחד.

ויקח לו יעקב מקל לבנה

בס"ד פ' ויצא תרל"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

1 הגילוי נמשך ע"י ספירת החכמה
2 ושרש ההמשכה של גילוי האור היא מבחינת חכמה של
3 האצילות דוקא (ולא מהמידות או מהמלכות), וזהו
4 שהחכמה היא ראשית ההשתלשלות היינו שהחכמה היא

5 מבחינת כלי להגילוי דאור אין סוף להאיר בבחינת פנימיות
6 כו', - בדרגת ה'כתר' שקדמה לחכמה אין התגלות ממש
7 בתוך כלי, ורק בבחינת החכמה הרי מתחיל גילוי ממש של
8 אור בכלי. ומצד שני, רק כלי החכמה הוא כלי ראוי לגילוי

1 האין סוף ולא הספירות שלמטה מהחכמה, וכלשון אדמו"ר
2 הזקן בתניא⁶⁸ "וכאשר שמעתי ממורי עליו השלום פירוש
3 וטעם למה שכתוב בעץ חיים שאור אין סוף ברוך הוא אינו
4 מתייחד אפילו בעולם האצילות אלא על ידי התלבשותו
5 תחלה בספירת חכמה והיינו משום שאין סוף ברוך הוא
6 הוא אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא
7 מדרגת החכמה וכו'" – כלומר, שהחכמה היא הכלי לגילוי
8 אור אין סוף בגלל תכונת הביטול שנמצאת בחכמה,
9 כמרמזו בשמה כ"ח מ"ה (כח של ביטול), והרי הכלי
10 לגילוי האור הוא ביטול, ובכל המדרגות שבעולם
11 האצילות ניכר ומורגש הביטול על ידי ספירת החכמה,
12 וזה שכתוב⁶⁹ הוי' קנני ראשית דרכו – והרמז בפסוק זה הוא
13 דראשית גילוי חקו שזה רמזו במילים "ראשית דרכו" הוא
14 בחכמה כידוע ששם הוי' הוא במדרגת החכמה כו', להיות
15 דכללות ענין חקו שהוא האור הראשון שנמשך בצורה
16 מדודה אחר הצמצום הוא להאיר את העולמות בשונה
17 מהאור אין סוף שלפני הצמצום שלא מתייחס ונותן מקום
18 לעולמות והיינו להיות בבחינת אור פנימי שזהו בחינת גילוי
19 כו' בנודע, וראשית גילוי חקו להיות בחינת הגילוי בעולמות
20 הוא בחכמה שהיא הכלי כללית לקבל בתוכה בחינת הגילוי
21 דאור אין סוף ברוך הוא,
22 ועל ידי החכמה נמשך הגילוי בכל האצילות – דרך ספירת

23 החכמה שהיא הכלי הראוי ביותר לאור האלוקי בצורה
24 פנימית, מתגלה האור גם לשאר הספירות שבאצילות, ולא
25 רק שזה חודר ומאיר בעולם האצילות אלא וגם בעולמות
26 בריאה יצירה עשיה ששם יש כבר נבראים ממש במלאכים
27 ונשמות הרי על ידי ספירת החכמה נפעל שיחיה בהם חשנה
28 אלקית וגם בנשמות שירדו למטה לעולם הזה הגשמי
29 שיודעים ומשיגים אלקות כו', שכל זה הוא בשרש שרשו
30 מבחינת חכמה דאצילות כו'.
31 ומסכם הרבי נ"ע את כללות הענין: וכל זה שיש גילוי
32 אלקות בכל אותם דרגות ובכל סדר ההשתלשלות הוא
33 מפני שהכלים דאצילות הן כלים ראויים ומוכנים לקבל
34 האור, והאור מאיר בהם בבחינת התלבשות פנימי בהתגלות
35 כו', שעל ידי זה נמשך הגילוי גם בבריאה יצירה עשיה כו'.
36 קיצור.
37 ולכן הכלים פועלים בהאורות להיות מהם התהוות מציאות
38 היש, והאורות שולטים ומנהיגים את הכלים להיות ביטול
39 היש, החכמה תעוז לחכם כו',
40 והוא מפני שהן כלים אל האור שהוא בהם בבחינת
41 התלבשות פנימי בהתגלות, וזהו שעל ידי אצילות הוא
42 בחינת הגילוי דאלקות גם בבריאה יצירה עשיה. וראשית
43 הגילוי הוא מבחינת חכמה ששם ראשית גילוי חקו כו'.

ז"ל ב' דחג השבועות, תער"ב

69. משלי ח, כב.

68. פרק לה בהג"ה.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים

1 המאריך להתבונן בהשגחה פרטית, בד' דאחד דקאי על ד' רוחות העולם, שבכל מדינה אפשר
2 לקיים תומ"צ. כוונת הלב – ע"י נתינת כח מלמעלה להתגבר על הנפש הבהמית.

3 וְזֶהוּ "כָּל הַמַּאֲרִיף בְּאֶחָד", שְׁצָרִיכִים לְהַאֲרִיף בְּ"אֶחָד",
4 הֵינּוּ שֶׁבְּכָל דָּבָר וְדָבָר שֶׁהָאֵדָם רוֹאֶה יֵשִׁים אֶל לְבוֹ
5 אֶחָדוֹת הַבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ, הֵן מֶה שֶׁהָאֵדָם רוֹאֶה בְּעֶצְמוֹ
6 הַהִשְׁגָּחָה הַעֲלִיּוֹנָה בְּהִנּוּגָע לְעֶצְמוֹ, שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
7 מִזְמִין לוֹ פְּרִנְסָתוֹ וְשׁוֹמֵר אוֹתוֹ כו', כֵּן הוּא הַהִשְׁגָּחָה פְּרִטִית
8 בְּכָלל יִשְׂרָאֵל, וְכִמְאָמֵר "כִּבְשָׁה אֶחָת בֵּין ע' זָאכִים וְהִיא
9 מִשְׁתַּמֶּרֶת", וְכִמְאָמֵר "שְׁלֹא אֶחָד בְּלֶבֶד עָמֵד עֲלֵינוּ כו'
10 וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם", עַל כֵּן צָרִיף לְהִתְחַזֵּק
11 בְּעִבּוּדֹת ה' בְּתַפְלָה בְּצַפּוּר וּבְקִבְעִיעוֹת עֲתִים לְתוֹרָה, וְזֶהוּ
12 דְּאָמֵר ר' אַחָא בְּר' יַעֲקֹב שְׁצָרִיכִים לְהַאֲרִיף בְּהַדְלִי"ת דְּאֶחָד,

13 הַהַדְלִי"ת הוּא ד' רִוּחוֹת הָעוֹלָם, שֶׁכָּל אָדָם צָרִיף לְדַעַת
14 דְּהַתוֹרָה וּמִצְוֹת נְצַחִים הֵמָּה כָּכָל זְמַן וּבְכָל מְקוֹם, וְאֵל
15 יֹאמֵר הָאוֹמֵר כִּי הַמְּקוֹם גּוֹרֵם שֶׁבְּמִדִּינָה זֹו אֶפְשָׁר לְקַיֵּם
16 תּוֹרָה וּמִצְוֹת וּבְמִדִּינָה אֲחֶרֶת אִי אֶפְשָׁר, חֹס וְשְׁלוֹם לֵאמֹר
17 כֵּן, דְּהִנֵּה כְּתִיב "כִּי בְּאֶרְבַּע רִוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פִּרְשָׁתִי אֶתְכֶם",
18 וְאָמְרוּ בְּזו"ל "כָּשֶׁם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלִי רִוּחוֹת, כֵּן אִי
19 אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלִי יִשְׂרָאֵל", דְּ"מֶה" מְצַעֲדִי גָבֵר כּוֹנֵנִי"
20 לְהַשְׁלִים הַכִּנּוּהַ הַעֲלִיּוֹנָה דְּנִתְאַנָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיֹּת
21 לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים עַל יְדֵי עֲבֻדָּתָם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת,
22 וְזֶהוּ דְּאֶרִיכוֹת הָאֶחָד הוּא בְּהַדְלִי"ת, הֵינּוּ כָכָל מְדִינָה

1 ומדינה בשוה, וזהו "תנו רבנן, שמע ישראל הוי' אלקינו
2 הוי' אחד", ד"שמע ישראל" א' איד דער הערט ד' הוי'
3 אלקינו", אז אונזער כח אין חיות איז פון שם הוי' וואס
4 איז העכער פון דער טבע וואס על ידי שם אלקים, און
5 דער דערהער קומט פון דער נשמה פארשטאנד אין "הוי'
6 אחד", הינו אחרות הבוֹרָא יתברך, "ואמר רבי מאיר עד
7 פאן צריכים פונת הלב", דהגם דידיעה והשגה זו דהוי'

8 אחד היא פונת המוח, אכל כל אחד מִיִּשְׂרָאֵל בִּיכָלְתוּ לְהִבְיָא
9 השגה זו מהמח אל הלב, וכמאמר "משביעין אותו תהא
10 צדיק", דלכאורה איך אפשר להשביע את הנשמה שהגוף
11 יהיה צדיק, אלא הפרוש "משביעין אותו תהא צדיק",
12 דבשבועה זו פרושה שבע, שנותנים כח ושבע להנשמה
13 שתוכל להתגבר על הגוף ונפש השבעי לברו וילזכו
14 ולעשותו פלי לאור האלקי בגלוי.

ד"ה כל המאריך באחד

ד. יהודי מפנים (קולט). ה. שכוחו וחיותו הוא משם הוי' שנעלה מהטבע, ש(הטבע) הוא. ו. והפנמה (קליטה) זו באה מהשגת הנשמה בה' אחד.

לקוטי דיבורים

1 אמנם תפלה עצמה היא תקנה, פירוש דשני אופנים
2 שבעבודה תפלה הנה זה רק באופני התקנה, אם הוא
3 דכנגד תמידין תקנו, היינו אופני הא' בבירור וזיכור
4 הנה"ב, או שהוא מה דאבות תקנום שזהו באופן הב'
5 התגלות כוחות הנה"א מצד עצמו בשביל עצמו, אבל
6 תפלה עצמה היא תקנה הוא ענין בפני עצמו, ותקנה נת"ל
7 שזהו התנה, איבערגיסן, כפירש"י במאמר⁴¹ כיון דכי
8 נשתברו יש להם תקנה להתיכן ולחזור ולעשותן כלים,
9 וענינו בעבודה הוא מס"נ. דהנה כתיב⁴² והנה סולם מוצב
10 ארצה וראשו מגיע השמימה, ארץ ושמים הכוונה
11 גשמיות ורוחניות, הה"א דארצה מורה על המדריגות
12 היותר תחתונות שבגשמיות, והה"א דהשמימה מורה על
13 המדריגות היותר עליונות שברוחניות, והסולם מחברם
14 כאחד, אמנם התחברות זו אינה כמו עמוד המחבר הג'
15 והרצפה עליון ותחתון בלבד, אלא כסולם אשר בו ועל

16 ידו עולים מתכלית העומק מטה אל תכלית העומק רום,
17 ובו ועל ידו ממשיכים אור מתכלית העומק רום להאיר
18 בו את העומק מטה, דזהו ענין התפלה העלאת
19 הברורים והמשכת שפע העליונה, אמנם תקנה זו
20 תפלה הוא בשני האופנים, הן באופן הא' דתפלות כנגד
21 תמידין תקנום, והן באופן הב' דתפלות אבות תקנום,
22 ונת"ל דתקנה פירושו מס"נ, היינו ב' מיני מס"נ, מס"נ
23 דנה"ב, ומס"נ דנה"א, המס"נ דנה"ב הוא שלא יחפוץ
24 בגשמיות החומריות כ"א בהתכלית שבהגשמי, והוא
25 שיהי' כלי לאלקות, והמס"נ דנה"א שלא יחפוץ בגילויים
26 לבד, כ"א עיקר חפצו יהי' המשכת העצמות דוקא, והיינו
27 שלא יסתפק בגילוי אור דממכ"ע, שהוא ד"ת יחוט'
28 בלבד, כ"א כל חפצו ותשוקתו יהי' להמשיך גילוי אור
29 השובב כל עלמין, בחי' ד"ע יחודא עילאה דוקא.

ב' דחג השבועות, תרצ"ג

(42) בראשית כח, יב.

(41) שבת טז, א.

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

1 נשיאי חב"ד איתני עולם⁶³, תקיפי הדעת ואבירי הלב למסור עצמם על קדושת התורה והמצות
2 הנה בחדשי השי"ת כי לא תמנו⁶⁴ עמדו חזק על מעמדם ויחזיקו את נס החסידות בגבורה אלקית.
3 כמאה עשרים וחמש שנה⁶⁵ עמדו נשיאי חב"ד בחזית המלחמה עם המשכילים — ומהם כשבעים
4 וחמש שנה במלחמה כפולה עם המשכילים והמתנגדים — במועצות חכמה ודעת עד אשר התגברו על

(65) מתקל"ד-ל"ו (כדלעיל) עד לערך שנת תר"ס.

(63) ע"פ ר"ה יא, א.

(64) איכה ג, כב.

- 1 שונאיהם מנגדיהם לכרוע ברך לפני שיטת החסידות ענפי אילנא דחיי מורנו הבעש"ט נ"ע בכלל ושיטת
- 2 חסידות חב"ד בפרט.
- 3 זה כשלשים וחמש או כארבעים שנה⁶⁶ אשר סופרי ישראל למיניהם התחילו להתעניין בשיטת
- 4 החסידות ונשיאיהם ומהם כמה מזמרים שירי תהלות ותשבחות להחסידות ונשיאיהם, ורק אחדים
- 5 המפוטמים מכשר החזיר והעכבר מחזיקים במרדם באמת ובצדק ועוד מתנפלים על חבריהם המדברים
- 6 טוב על תורת החסידות וכבוד נשיאיהם.
- 7 הוד⁶⁷ כ"ק אדמו"ר הזקן יליד הכפר ואוהב השדה הנה בעודנו ילד התנוצץ בקרבו רעיון עבודת
- 8 האדמה כנראה מהקירוב הגדול שקרב את פליטי ביהם^{68,70} אשר נתיישבו באחוזה אביו ר' ברוך⁷¹ מעין
- 9 לבן⁷² – ביעלי רוטשעי – סביבות ליאָנזע ויעודדם להתפרנס מיגיע כפיהם בשדה ובגן ויעורר את כבוד
- 10 אביו להיות בעזרתם.
- 11 ומכיון שבא הוד כ"ק אדמו"ר הזקן לעונת השידוכין הסכים להשתדך עם בת הגביר הרי"ל סג"ל⁷³
- 12 מוויטעבסק, בתנאי אשר חמשת אלפים שקלי זהב – רענדלעך – שהבטיח לנדוניא ימסור לרשותו –
- 13 של הוד כ"ק אדמו"ר הזקן – לעשות בהם כחפצו בלי שום התערבות מצדו של הרי"ל סג"ל. ובשנה
- 14 הראשונה אחר חתונתו – בשנת תק"ך⁷⁴ – הנה בהסכמת רעייתו כבוד הרבנית מרת סטערנא⁷⁵, מסר
- 15 את הונו בסך חמשת אלפים שקלי זהב לקבוצת משפחות שרצו להסתדר בעבודת האדמה בשביל לקנות
- 16 שטחי אדמה ובע"ח וכלי עבודה ולבנין רחיים ובתי מטוה לצמר ולפשתים.
- 17 ישובים גדולים נסתדרו סמוך לעיר וויטעבסק לאורך נהר דווינא בכספו של הוד כ"ק אדמו"ר הזקן,
- 18 ומזמן לזמן הי' דורש ברבים לעזוב את הפרנסות של רווח בשווקים וברחובות ולהסתדר בעבודת
- 19 האדמה, והי' מבקר את בעלי הישוב ומעוררם לקבוע עתים לתורה בחומש, מדרש ואגדה לטובת
- 20 הפשוטים שלא הבינו במשנה וגמרא.

000. ושי"נ.
70) ראה רשימה חורף הישי"ת (לקמן ע' 000. ספר השיחות
הישי"ת ע' 395). ושי"נ.
71) ראה אודותו – בית רבי ח"א פכ"ד. ספר הזכרונות ח"א פרק
י ואילך. ספר השיחות קיץ הישי"ת ע' 79. תשי"ג ע' 151. ע' 153.
תשי"ה ע' 117. תורת מנחם רשימת היומן (תרכ"ב) ע' רמא. (תרכ"ג)
ע' שיא. ועוד.
72) ראה רשימת היומן כ' מרחשון תרנ"ו (לעיל ע' 000. סה"מ
תשי"ט ע' 87 ואילך). ספר השיחות תשי"ב ע' 150 ואילך. תשי"ה ע' 78.
73) ראה לקמן ע' 000. [ע' כ].
74) ראה רשימה שבעה ע' 69 (לעיל ע' 000).
75) ראה אודותו – בית רבי ח"א פכ"ד (נד, סע"ב ואילך).

66) כנראה הכוונה מאז תר"ס (ראה הערה הקודמת) – עד לזמן
כתיבת רשימה זו.
67) בהבא להלן – השווה אגרות קודש ח"ו ס"ע ת"ז ואילך.
וראה אגרות קודש ח"ט ע' נז. ספר השיחות תשי"ה ע' 78. ע' 131.
68) כנראה שחסר כאן. ולהעיר מ"היום יום" ז' שבט: "בהיות
אדמו"ר הזקן בן תשע שנה למד חכמת ההנדסה והתכונה. בן עשר –
סדר לוח על חמש עשרה שנה. בהיותו בן שנים עשר נזדמן שלמד
ברבים הלכות קדוש החדש להרמב"ם, ולא מצאו הגאונים, שהיו
באותו מעמד, ידיהם ורגליהם בבית המדרש".
ועפ"ז אוצ"ל כאן: ובהיות כ"ק אדמו"ר בן תשע שנה.
69) ראה רשימת היומן – "אופן ההשתלשלות בהתיסדות
חסידות חב"ד, דור ראשון, דור שני" (קה"ת, תשס"ט) ס"ל (לעיל ע'

אגרות קודש

- 1 ב"ה ג' י"ד אלול צ"ו
- 2 ידידי ווי"ח אי"א מוהר"ר אברהם שי
- 3 שלום וברכה.
- 4 במענה על כתבו, בעניני עצמו הפרטיים ברוחניות, הנה
- 5 בטח זוכר, או שמע מפי אלו תלמידי התמימים שהיו באותו
- 6 מעמד, בשעה שהואיל הוד כ"ק אדמו"ר לשוחח עם תלמידי
- 7 התמימים, פתח ואמר:

- 8 הערט תמימים, אמת איז דער דרך המיצוע, אמת איז א
- 9 קו ישר מתחלה ועד סוף, אמת איז דראיי אותיות ואס זאיינען
- 10 א גלייכער שנירל ואס ציהט זעך, פון אנהייב ביז סוף סוף
- 11 ממש, אלף פון אמת איז אני ראשון, תיו פון אמת איז אני
- 12 אחרון, דער מס פון אמת איז ומבלעדי - זאגט ער אין זהר
- 13 ובאמצעיתא - אין אלקים, ועלט, די שית אלפי שני איז דער
- 14 אמצעיתא ואס איז נתהווה גיוארין דורך דעם שם אלקים
- 15 בכח הוי' דער אמצעיתא פון עולם ומלאה מיט אלע נאצלים

- 1 נבראים יצורים ונעשים, האבין צוויי סמיכות פון די ביידע
- 2 זאייטן אני ראשון און ואני אחרון האלטין דעם אמצעיתא
- 3 פון עולם אין עבודה איז אמת דער דרך המיצוע.
- 4 הערט תמימים, און דער הערט, מי מוז דאס דער הערין
- 5 אין א פנימית'דיקן דער הער, אז אמת איז דער דרך המיצוע
- 6 א נטי' לימין אויף מחמיר זאין אויף זיך, און גיפניען אין זיך
- 7 חסרונות, אדער עניני עבירות, ואס ניט וי דער אמת איז!
- 8 אדער א נטי' לשמאל אויף מקיל זאין זיך, מכסה זאין
- 9 אייגענע חסרונות, אדער מקיל זאין אין עניני עבירה, מצד
- 10 אהבת עצמו, זאיינען ביידע דרכים פאלשע, אמת איז דער דרך
- 11 המיצוע,
- 12 תמימים גידינקט, אז אמת איז דער דרך המיצוע, און
- 13 איך בין איך ערב, אז דער ואס ועט גיין בדרך המיצוע, אין
- 14 א עבודה יום יום, הן א יושב אהל כפי ענינו, און הן א בעל
- 15 עסק כפי ענינו, בין איך ערב, אז ער ועט מצליח זאין.
- 16 דברי צדיקים חיים וקיימים לעד, ובפרט אתם תלמידי
- 17 התמימים אשר זכיתם לראות פני קדש הקדשים הוד כ"ק
- 18 אמו"ר הרה"ק, הנה הדבר בעבודה בפועל אינו תלוי אלא
- 19 בכס בהתקשרותכם הפנימי, להזכיר אותן הדברי קדש אשר
- 20 זכיתם לשמוע בעת היחידות, ולהתקשר בהם, ולחיות בהם,
- 21 בחיות פנימי ועצמי, ואז טוב יהי' לכם ולבני ביתכם יחיו
- 22 בגו"ר.
- 23 אשמח לשמוע אודות אחד מאנ"ש הרה"ג ר' יהושע מרדכי
- 24 שי', הלומד ברבים, משניות ועין יעקב, וגם לומדים יחד
- 25 דא"ח. הנה השי"י יהי' בעזרם בגו"ר.
- 26 אתענג לשמוע אשר הנהיג אמירת השיעור תהלים בכל
- 27 יום, והסדר דשבת מברכין באמירת תהלים קודם התפלה,
- 28 ובטח גם מתועדים כי ההתועדות מוסיפה חוס באהבת
- 29 ישראל, יגיד ברכתי להרה"ג הרי"מ שי' כי יעזרהו השי"י בכל
- 30 המצטרך לו בגו"ר, והנני מברכו בכוח"ט על שנה טובה
- 31 ומתוקה, ועל ידו הנני מברך את עדת ישראל יחיו מתפללי בית
- 32 הכנסת שלו בברכת כתיבה וחתימה טובה על שנה טובה
- 33 ומתוקה בגשמיות וברוחניות . . .
- 34 השי"י יזמין לו פרנסתו בריוח ובמנוחה שיוכל לקבוע עתים
- 35 לתורה ועבודה, ולהתעסק בעניני דרכי החסידים מתוך
- 36 הרחבה בגו"ר.
- 37 הדו"ש ומברכו בכוח"ט בגו"ר
- 38 יוסף יצחק

אג"ק מוהרי"צ כרך ג

אגרות קודש

ב"ה, י"א תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מד' תמוז, בהנוגע לנסיעה על חדש תשרי הבע"ל לכאן.

והנה העיקר חסר במכתבו, והוא שע"פ המדובר בכ"מ גודל הענין דהפצת המעניות, מובן וגם פשוט שלכל לראש זהו גם מענינו הוא, ובפרט ע"פ החינוך שקבל ובמה שרואה ממעשי אבות שליט"א במשך שנות חייו בהפצת המעניות, וביחוד בשעה שנמצאים בסביבתו אברכים אחב"י שליט"א הספרדים, שרק מקרוב נודע להם ע"ד ענין המעניות, וע"פ מוצאם שייכים לפנימיות התורה לימוד הזהר מקדם קדמתא, הרי חובתו בזה גדולה פי כמה בתוככי שאר התמימים ובני התמימים מרוסיא שנפגשים עתה עם אחינו הספרדים, ולצער עד עתה לא שמעתי כלום מהשתדלותו בזה, וגם במכתבו אין מזכיר עד"ז, ובטח ימלא במכתבו הבא, ויהי רצון שתהיינה בשורות טובות טוב העושה פירות טוב דקדושה וגם טוב במלופים וכמבואר הענין בדא"ח (עיי' לקו"ת שה"ש - י, סע"ד).

ובהמצאנו בערב ימי חג הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, שמסר נפשו על ענין הפצת המעניות, יהי רצון שתתגלגל זכות ליומין זכאין להתעוררות פנימיות בזה ושיביא לבכן ולפועל ולבשו"ט.

המחכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

מובן שכהנ"ל מופנה לכל חבריו מבני התמימים ואנ"ש שי'.

פרק ה משנה א

בַּעֲשֶׂרָה מֵאֲמֹרֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וּמִה תִּלְמֹד לֹמֵר, וְהָלֹא בְּמֵאֲמַר אֶחָד יָכוֹל לְהִפְרֹעַ מִן הָרָשָׁעִים שְׂמֵאֲבָדִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשֶׂרָה מֵאֲמֹרֹת, וְלִתֵּן שָׂכָר טוֹב לְצַדִּיקִים שֶׁמְקַיִּימִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשֶׂרָה מֵאֲמֹרֹת:

נקודות משיחות קודש

על-פי המובא בחסידות על דברי משנתנו:

דהנה, את דברי המשנה "בעשרה מאמרות" ביאר הרמב"ם כי אף-על-פי שהמילה "ויאמר" נזכרת (בפרשת בראשית) רק תשע פעמים, בכל זאת ישנם עשרה מאמרות כי "בראשית נמי מאמר הוא"⁶. ומוסבר בחסידות שמאמר "בראשית" הוא למעלה מבחינת הדיבור והוא בדרגת "מחשבה". זו הסיבה לכך שב"בראשית" לא כתוב "ויאמר" כי ענינו הוא מה שעלה במחשבה לברוא את העולם. אך בכדי שיתהווה עולם גשמי אי-אפשר היה להישאר ב"מחשבה" ועל-כן היה צריך "דיבור" ממש. זוהי אפוא כוונת המשנה באומרה "והלא במאמר אחד יכול להבראות"; כלומר, שבדרגת ה"יכולת", בריאת העולם אכן נתהוותה על-ידי "מאמר" אחד - "בראשית".

זהו הפירוש בשאלת המשנה "ומה תלמוד לומר והלא..." - מדוע נברא העולם בבחינת הדיבור ולא בבחינת המחשבה? על כך משיבה המשנה את תשובתה.

להבנת תשובת המשנה, יש להקדים ולבאר את ההבדל בין דיבור למחשבה, בכוחות הנפש. נקודת הענין - דיבור הוא "חיצוני" לאדם ועיקרו הוא בשביל הקשר עם הזולת. מחשבה, לעומת זה, היא "פנימית", שייכת לאדם עצמו, והיא לבוש המאוחד עם הנפש.

"מבשרי אחזה אלוקה"⁷: אילו היה העולם נברא בבחינת מחשבה בלבד, היה העולם קשור ומאוחד עם הקב"ה, והיתה נרגשת בו אלקות בפשיטות. העובדה שבפועל מציאותו של העולם נראית כנפרדת מאלקות היא מפני שהעולם נברא בבחינת דיבור ("ויאמר").

זהו אס-כן תוכן דברי המשנה - "כדי להיפרע כו":

אילו נברא העולם "במאמר אחד", בבחינת מחשבה, אזי כל רעיון ה"בחירה" לא היה קיים בעולם וממילא גם לא היו "רשעים" ולא היה מקום לכל הענין של שכר ועונש. על-כן נברא העולם בבחינת דיבור ("בעשרה מאמרות"), כדי שתהיה "בחירה" לאדם וממילא אפשר יהיה "להיפרע מן הרשעים.. וליתן שכר טוב לצדיקים".

לפי זה יתיישבו שתי השאלות גם-יחד: אין לומר כי "שוויון" האמיתי של העולם הוא (רק) "מאמר אחד", שכן עתה מובן כי בפועל, משנברא העולם בבחינת "דיבור" הרי הוא אכן "שווה" "עשרה מאמרות". כמו כן מתורצת השאלה הראשונה, שכן לאור המבואר אין כוונת המשנה להחמיר עם הרשעים אלא לעצם האפשרות להעניש ולתת שכר.

(ספר השיחות התש"נ ע' 473)

יש המקשים¹: מכיון ש"במאמר אחד יכול להבראות" נמצא כי ערכו האמיתי של העולם שווה לכוחו של מאמר אחד ויחיד; מדוע אפוא נמדרים השכר והעונש על-פי עשרה מאמרות (כפי שהעולם נברא בפועל)? ובלשון המקשים - "אם הוא רוצה להברות במאמרים אין הדבר מוטל על הרשע ולא על הצדיק"?

ביאור הענין:

את דברי המשנה "והלא במאמר אחד יכול להבראות", אין לפרש אותם כאפשרות שנדחתה ולא בוצעה, אלא שגם בפועל, כפי שהעולם אכן נברא, יש בו צירוף של שני הכוחות גם-יחד - "במאמר אחד"² ו"בעשרה מאמרות". "במאמר אחד" - נבראה מציאות החומר, יש מאין; זהו "החומר הראשון"³ שהוא קיים בשווה בכל הנבראים כולם. לעומת זאת "בעשרה מאמרות" (הכוללים אין ספור חילופים וצירופים, כמבואר בספר יצירה⁴) נבראה צורת הנבראים, השונה בכל נברא ונברא.

בכל אחד משני הכוחות הללו יש מעלה שאין בזולתו: "עשרה מאמרות" נחלקים לפרטים ו"מתלכשים" בעניני הבריאה השונים, ואף שזוהי דרגה אלקית מצומצמת ומוגבלת, מעלתה היא בכך שהיא "חודרת" לתוך מציאות העולם.

לאורך גיסא, מעלתו של ה"מאמר אחד" היא בהיותו למעלה מגדרי הבריאה והוא מבטא אור אלוקי בלתי מוגבל שלמעלה מהתלבשות בעולם.

בצירוף שני הענינים יחדיו נוצרת שלמות אמיתית - אלקות שלמעלה מהעולם ("מאמר אחד"), החודרת ומשפיעה בתוך גדרי העולם ופרטי הנבראים ("עשרה מאמרות").

(ספר השיחות ה'תנש"א, כרך ב. עמ' 538)

הקשו המפרשים:

(א) הרי הקב"ה הוא עצם הטוב, ו"טבע הטוב להטיב", אס-כן כיצד יתכן שהקב"ה ברא את העולם במיוחד באופן מסוים כדי "להיפרע מן הרשעים"?

(ב) אם אמנם יכול הקב"ה לברוא את העולם במאמר אחד (אלא שמסיבה כלשהי בחר לבוראו בעשרה מאמרות), מדוע ייפרע מן הרשעים בטענה זו, והלא ראובן שקנה כלי השווה זו אחד בעשרה זוזים וגנבו שמעון, אין שמעון משלם לו אלא זו אחד; וכבר נאמר⁵ "עד האלוקים יבוא דבר שניהם", אס-כן מדוע יתחייבו הרשעים על איבוד העולם שנברא בעשרה מאמרות?

ויש לתרץ קושיות אלה (בנוסף על מה שכבר נתבאר לעיל)

(1). מדרש-שמואל (2). והפירוש "במאמר אחד יכול להבראות" הוא לא רק בדרגת היכולת, אלא שהיכולת באה גם בפועל (ראה פרדס שער יא פרק ג.) (3). ראה רמב"ן תחילת פרשת בראשית. (4). שער היחוד והאמונה פרק א. (5). משפטים כב, ח. (6). ראש-השנה לב, א. מגילה כא, ב. (7). איוב יט, כו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לג עמ' 129)

ויקחו אליהם (יט, כ)

בפרות שנעשו בכל הדורות נחקדשו הכהנים מאפר פרתו של משה. ויש לבאר, דהנה משה, שהיה בטל בתכלית לה, עבד נאמן - מסמל מסירת נפש (האדם מוכן למסור את כל מציאותו לה). לכן טהרת טמאת מת היא בכח אפר פרתו, כי טמאה זו מורה על פרוד מהקב"ה, שהרי הדבקות באלקים חיים מונעת מיתה וטמאתה; וכדי לבטל פרוד זה, יש לעורר את הכח של מסירת נפש לה.

שני י ולקח אזור וטבל במים איש טהור והזהר על האהל ועל כל הפלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע בעצם או בחלל או במת או בקבר: והזהר הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב: ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל כי את מקדש יהוה טמא מי נדה לא זרק עליו טמא הוא: והיתה להם לחקת עולם ומוזה מיהנה יכבס בגדיו והנגע במי הנדה יטמא עדה ערב: וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנגעת תטמא עדה ערב: פ כ ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם: ולא היה מים לעדה ויקהל משה ועל אהרן: וירב העם עם משה ויאמרו לאמר ולו גוענו בגוע אחינו לפני יהוה: ולמה הבאתם את קהל יהוה אל המדבר הזה למות שם אנחנו ובעירנו: ולמה העליתנו ממצרים להביא אתנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשותה: ויבא משה ואהרן מפני הקהל אל פתח אהל מועד ויפל על פניהם וירא כבוד יהוה אליהם: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ חקת תשמ"ה)

לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון (ה, ה)

יש לשאל, בשלמא חטה ושעורה כלולים ב"זרע", אבל מדוע לא הזכירו זית שמן ודבש (דבש תמרים). ויש לומר, ששענתם היתה שהבטחו להם פרות חדשים שלא היו במצרים, ובפעל הביאום למקום שאין שם פרות הללו. ואלו שמן ודבש היו להם גם במדבר: שמן - הרי הדליקו נרות המנורה. דבש - כשבאו לאילים מצאו שם שבעים תמרים.

פרשת חקת

יט וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: זאת חקת התורה אשר צוה יהוה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על: ונתתם אותה אל אלעזר הכהן והוציא אותה אל מחוץ למחנה ושחט אותה לפניו: ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל נכח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים: ושרף את הפרה לעיניו את עורה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרף: ולקח הכהן עץ ארז ואזור ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה: (ל) וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל המחנה וטמא הכהן עדה ערב: והשרף אותה וכבס בגדיו במים ורחץ בשרו במים וטמא עדה ערב: ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא: (ישראל) וכבס האסף את אפר הפרה את בגדיו וטמא עדה ערב והיתה לבני ישראל ולגר הנגר בתוכם לחקת עולם: והנגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים: והוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר: כל הנגע במת בנפש האדם אשר ימות ולא יתחטא את משכן יהוה טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל כי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו: זאת התורה אדם כיימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים: וכל בלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא: וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים: ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל בלי:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 468)

וישלח משה מלאכים (כ, יד)

ה' משה' שבכל אחד מישראל שולח מלאכים מקדש' שבכל אחד מישראל, אל מלך, אלה שהקב"ה מסר להם את ההנהגה בזמן הגלות, אדום, כה אמר אחיך ישראל - אף שגוף יהודי נדמה בחמריותו לגוף לא-יהודי, יאחיש' הם, כי שניהם זקוקים לאכילה ושתייה וכדומה, הנה דרך המלך - מלכו של עולם, דרך ה', גלף - בכל הקשור לכתנו, למוד התורה קיום המצוות ומנהגי ישראל.

חמישי כב ויסעו מקדש ויבאו בני ישראל כל העדה הר ההר: כ ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן בהר ההר על גבול ארץ אדום לאמר: כ ויאסף אהרן אל עמיו כי לא יבא אל הארץ אשר נתתי לבני ישראל על אשר מריתם את פי למי מריבה: כה קח את אהרן ואת אלעזר בנו והעל אתם הר ההר: כ והפשט את אהרן את בגדיו והלבשתם את אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם: כ ויעש משה כאשר צוה יהוה ויעלו אל הר ההר לעיני כל העדה: כה ויפשט משה את אהרן את בגדיו וילבש אתם את אלעזר בנו ומת אהרן שם בראש ההר וירד משה ואלעזר מן ההר: כ ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל: ס כא «וישמע הכנעני מלך ערל ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי: ד וידר ישראל נדר ליהוה ויאמר אם נתן תתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם: ג וישמע יהוה בקול ישראל ויתן את הכנעני ויחרם אתהם ואת עריהם ויקרא שם המקום חרמה: פ ויסעו מהר ההר דרך ים סוף לסבב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך: ה וידבר העם באלהים ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל: ו וישלח יהוה בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל: ז ויבא העם אל משה ויאמרו חמאנו כי ידברנו ביהוה וכך התפלל אליהוה

שליש וידבר יהוה אל משה לאמר: ח קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל העלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן העלע והשקית את העדה ואתי בעירם: ט ויקח משה את המטה מלפני יהוה כאשר צוהו: י ויקהלו משה ואהרן את הקהל אל פני העלע ויאמר להם שמעו נא המרים המך העלע הנה נוציא לכם מים: יא וירם משה את ידו ויך את העלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם: ס יב ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם: ג המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את יהוה ויקדש בם: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט א עמ' 398)

והשקית את העדה ואת בעירם (כ, ח)

"מפאן שחם הקב"ה על ממונם של ישראל" (רש"י). בטעם הדבר אומר הבעל שם טוב (כתר שם טוב סימן ריח), שנקביו של אדם הם חלק מעבודתו, ויש בהם נצוצות של קדשה השיכים לשרש נשמתו.

רבי י' וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום כה אמר אחיך ישראל אתה ידעת את כל התלואה אשר מצאתנו: ט וירדו אבותינו מצרימה ונשב במצרים ימים רבים וירעו לנו מצרים ולאבותינו: ט ונצטק אליהוה וישמע קלנו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים והנה אנחנו בקדש עיר קצה גבולך: י נעברה נא בארץ לא נעבר בשדה ובכרם ולא נשתה מי באר דרך המלך גלף לא נוהל ימין ושמואל עד אשר נעבר גבולך: יא ויאמר אליו אדום לא תעבר בי פן פחורב אצא לקראתך: יב ויאמרו אליו בני ישראל במסלה נעלה ואם מימך נשתה אני ומקני ונתתי מכרם רק איידבר ברגלי אעברה: ד ויאמר לא תעבר ויצא אדום לקראתו בעם כבד וכיד חזקה: כ וימאן אדום נתן את ישראל עבר בגבולו ויט ישראל מעליו: פ

וַיֹּסֶר מֵעֲלֵינוּ אֶת־הַנֶּחֱשׁ וַיִּתְּפֹלֵל מִשָּׁה בְּעַד הָעָם:
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף וְשִׁים אֹתוֹ
 עַל־גֵּם וְהָיָה כָּל־הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וְחָיָ: ַּ
 מֹשֶׁה נָחַשׁ נִחֲשֶׁת וַיִּשְׁמָהוּ עַל־הֵגֶם וְהָיָה אִם־נִשְׁךְ
 הַנֶּחֱשׁ אֶת־אִישׁ וְהָבִיט אֶל־נִחֲשֶׁת הַנֶּחֱשֶׁת וְחָיָ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות מוצש"ק חקת תשל"ח)

דָּרָךְ הָאֲמָרִים (כא, א)

"דָּרָךְ הַגָּב, שֶׁהָלְכוּ בָּהּ הַמִּרְגָּלִים" (רש"י). הַגֵּעַ בַּעֲצֻמָּה:
 הַמִּרְגָּלִים, שֶׁהוֹצִיאוּ דִבְת הָאָרֶץ רָעָה וְהָבִיאוּ אֶסּוֹן עַל הָעָם, הֵם
 גַּם אֵלּוּ שֶׁסָּלְלוּ אֶת הַדָּרָךְ לְכָל הָעָם! וַיֹּשׁ לֹמֶר, שֶׁהַמִּרְגָּלִים זָכוּ
 לְכָךְ בְּגִלּוֹל פְּעֵלָה טוֹבָה אַחַת - הַלִּיכָה לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלִּיחוֹת
 ה' וְקִיָּים הַצּוּוּי לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ. לֹמֶר לָךְ, שֶׁאִפְלוּ פְעֵלָה טוֹבָה
 אַחַת גּוֹרֶמֶת עֲלֵיו בָּאָרֶץ הַגִּשְׁמִית וְהַפִּיכָתָה ל'אָרֶץ יִשְׂרָאֵל'.

שְׁשִׁי וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּאַבְתָּ: ַּ וַיִּסְעוּ מֵאַבְתָּ
 וַיַּחֲנוּ בְּעֵיִי הָעֵבְרִים בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מוֹאָב
 מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ: ַּ יִּמְשֹׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחֲל זָרֵד:
 יִמְשֹׁם נָסְעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֵבֶר אֶרְנוֹן אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר
 הַיָּצֵא מִגִּבְלֵי הָאֲמָרִי כִּי אֶרְנוֹן גִּבּוֹל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב
 וּבֵין הָאֲמָרִי: ַּ עַל־כֵּן יֹאמַר בְּסֹפֶר מַלְחָמַת יְהוָה
 אֶת־זֶהֱב בְּסוּפָה וְאֶת־הַנֶּחֱלִים אֶרְנוֹן: ַּ וְאֲשֶׁר
 הַנֶּחֱלִים אֲשֶׁר נָטָה לְשִׁבְתָּ עַר וְנִשְׁעַן לַגִּבּוֹל מוֹאָב:
 וּמִשָּׁם בָּאָרָה הוּא הַבָּאָר אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה
 יֵאָסֶף אֶת־הָעָם וְאֶתְנָה לָהֶם מַיִם: ַּ ס' אִזּוּ יִשִּׁיר
 יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֵי בָּאָר עֲנוּ־לָהּ:
 ה' בָּאָר חֲפְרוּתָה שְׁרִים כְּרוּתָה גְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲקָק
 בְּמִשְׁעָנָתָם וּמִמִּדְבָּר מִתְנָה: ַּ וּמִמִּתְנָה נַחֲלִיאֵל
 וּמִנַּחֲלִיאֵל בְּמֹת: ַּ וּמִבְּמֹת הַנִּיָּא אֲשֶׁר בְּשָׂרָה
 מוֹאָב רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי הַיַּשִּׁמּוֹן: ַּ פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 75)

וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אוֹתוֹ וְחָיָ: ַּ (כא, ח)

"בְּזִמְנֵן שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל מְסַתְּפִלִין כְּלָפֵי מַעֲלָה וּמִשְׁעַבְדִּין אֶת
 לָבָם. . . הָיוּ מִתְרַפְּאִים" (רש"י). וּמִשְׁעַבְדִּין אֶת לָבָם - הָיִינוּ כָּל
 הַלֵּב, כּוֹלָל הַיָּצָר הָרַע. וְאֶתְהַפְּכָא זֶה בְּנִפְשׁ, הַפִּיכָת הַיָּצָר הָרַע
 לְטוֹב, פְּעֵלָה אֶתְהַפְּכָא גַם בְּעוֹלָם: הַנֶּחֱשׁ עֲצָמוֹ, שֶׁהָיָה עִם רֹב,
 הָבִיָּא רְפוּאָה וְחַיִּים.

שְׁבִיעִי כֹּא וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־
 הָאֲמָרִי לֵאמֹר: ַּ כֹּכ אַעֲבֹרָה בְּאַרְצְךָ לֹא נָטָה בְּשָׂרָה

וּבְכָרָם לֹא נִשְׁתָּה מִי בָּאָר בְּדָרָךְ הַמֶּלֶךְ גִּלְדָּה עַד
 אֲשֶׁר־נִעְבַּר גִּבְלָךְ: ַּ וְלֹא־נָתַן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל
 עֵבֶר בְּגִבְלוֹ וַיֵּאָסֶף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיֵּצֵא לְקִרְאָת
 יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה וַיָּבֹא יְהוָה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל:
 וַיִּכְּהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי־חֶרֶב וַיִּירָשׁ אֶת־אַרְצוֹ מֵאַרְנוֹן
 עַד־יַבֶּן עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עֹז גִּבּוֹל בְּנֵי עַמּוֹן: ַּ כֹּה וַיִּקַּח
 יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּכָל־
 עָרֵי הָאֲמָרִי בְּחִשְׁבּוֹן וּבְכָל־בְּנֵי־הָיָה: ַּ כִּי חִשְׁבּוֹן
 עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמָרִי הוּא וְהוּא נִלְחָם בְּמֶלֶךְ
 מוֹאָב הָרֹאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת־כָּל־אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד־אַרְנוֹן:
 כֹּה עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הַמַּשְׁלִים כֹּאֹו חִשְׁבּוֹן תִּבְנֶה וְתִפּוֹנֶן
 עִיר סִיחֹן: ַּ כִּי־אֵשׁ יֵצֵאָה מִחִשְׁבּוֹן לְהַבִּה מִקְרִית
 סִיחֹן אֲכָלָה עַר מוֹאָב בְּעָלֵי בְּמֹת אֶרְנוֹן: ַּ כֹּה אוֹי־לָךְ
 מוֹאָב אֲכָדָתָ עִם־כְּמוֹשׁ נָתַן בְּנָיו פְּלִיטָם וּבְנֵיתוֹ
 בְּשִׁבְתִּית לְמֶלֶךְ אֲמָרִי סִיחֹן: ַּ וְנִירָם אֲכָד חִשְׁבּוֹן
 עַד־דִּיבֵן וְנִשִּׁים עַד־נֹפֶח אֲשֶׁר עַד־מִידְבָּא: ַּ כֹּה וַיֵּשֶׁב
 יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצֵן הָאֲמָרִי: ַּ וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל
 אֶת־יַעֲזָר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵי־הָיָה כְּתִיב וַיִּירָשׁ קָרִי וַיִּירָשׁ
 אֶת־הָאֲמָרִי אֲשֶׁר־שָׁם: ַּ וַיִּנְפְּלוּ וַיַּעֲלֹו דָּרָךְ הַבָּשָׁן
 וַיֵּצֵא עֹז מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לְקִרְאָתָם הוּא וְכָל־עַמּוֹ
 לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי: ַּ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֵל־
 תִּירָא אוֹתוֹ כִּי בִידְךָ נָתַתִּי אוֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ
 וְאֶת־אַרְצוֹ וְעֲשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ
 הָאֲמָרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחִשְׁבּוֹן: ַּ כֹּה וַיִּכּוּ אוֹתוֹ וְאֶת־בְּנָיו
 וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ עַד־בְּלָתִּי הַשְּׂאִיר־לוֹ שְׂרִיד וַיִּירָשׁוּ
 אֶת־אַרְצוֹ: ַּ כֹּכ וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ
 בְּעַרְבֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לִירְדֵן יַרְחוֹ: ַּ סָּס

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לא עמ' 127)

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת יַעֲזָר וַיִּלְכְּדוּ בְּנוֹתֶיהָ (כא, לב)

לְכַאֲוָהָ, הָרִי שֶׁלָּחָה אוֹתָם לְרַגֵּל אֶת יַעֲזָר, וּמִדּוּעַ לְכַדּוּהָ. וַיֹּשׁ
 לֹמֶר, שֶׁהֵם שְׁעָרוֹ שִׁשְׁלִיחוֹת זֶה נִתְּנָה לָהֶם בְּאֶפֶן שִׁעֲלִיהֶם לְהִבִּין
 שֶׁהַכּוֹנֶנָה אֵינָה רַק לְרַגֵּל, וְלָכֵן עֲלִיהֶם לְמַלֵּא אוֹתָהּ יַחַד עִם כּוֹנֶנָה
 הַפְּנִימִית, בְּכַחֲנִית תֵּן לָהֶם וְיִחַפְּסוּ עוֹד (וַיֹּשׁ לֹמֶר, שֶׁלְּאַחַר
 הַכְּשָׁלוֹן שֶׁל הַמִּרְגָּלִים הָרָאשׁוֹנִים, הַתְּקַנָּם בָּהֶם מֵעַיִן "אֵין אָדָם
 עוֹמֵד עַל דְּבָרֵי תוֹרָה עַד שֶׁנִּכְשַׁל בָּהֶם").

מפטיר לה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶל־תִּירָא אֹתוֹ כִּי
בִּידְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־עֲמּוֹ וְאֶת־אֲרָצוֹ וְעֲשִׂיתָ
לּוֹ כְּאֲשֶׁר עֲשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב
בְּחֶשְׁבּוֹן: לה וַיָּבֹאוּ אֹתוֹ וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־כָּל־עֲמּוֹ עַד־
בְּלָתִי הַשְּׂאִיר־לּוֹ שְׂרִיד וַיִּירָשׁוּ אֶת־אֲרָצוֹ:
כב * וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בְּעֶרְכּוֹת מוֹאָב
מֵעֶבֶר לִירְדֵן יְרֵחוֹ: ססס

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה
וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן
בחייכון וביומיוכון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן
קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך:
יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך,
וישתבח, ויתפאר, ויתרומם, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה,
ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל
ברכתא ושירתא, תשבחתיא ונחמתיא, דאמירן בעלמא,
ואמרו אמן: אמן

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר־שם משה לפני בני ישראל:

עֲיָנִים הֵינִי לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרַכֵּי־נֶגַעַם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. וְיִ חֲפִיץ לְמַעַן צְדָקוֹ, וַיְגַדֵּל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר פחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת ברוך אתה יי הבורח בתורה ובמשה עבדו ובִּישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנֵי־אֵי אֱמַת וְצָדִק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת חקת לקריאה בציבור ולשנים מקרא ואחד תרגום בשופטים פרק יא

יא * וַיִּפְתַּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִבּוֹר חָיִל וְהוּא בֶן־אִשָּׁה זֹנָה וַיּוֹלֶד גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח: ב וַתֵּלֶד אֶשֶׁת־גִּלְעָד לּוֹ בָּנִים וַיַּגְדִּלוּ בְּנֵיהָאִשָּׁה וַיַּגְרִשׁוּ אֶת־יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לּוֹ לֹא־תִנָּחַל בְּבֵית־אֲבִינוּ כִּי בֶן־אִשָּׁה אַחֶרֶת אָתָּה: ג וַיִּבְרַח יִפְתָּח מִפָּנֵי אֶחָיו וַיָּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב וַיִּתְּלַקְמוּ אֶל־יִפְתָּח אַנְשֵׁים רִיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ: ד וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלָּחֲמוּ בְּנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל: ה וַיְהִי

בְּאַשְׁר־נִלְחָמוּ בְּנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכּוּ זִקְנֵי גִלְעָד לִקְחַת אֶת־יִפְתָּח מֵאַרְץ טוֹב:
וַיֹּאמְרוּ לִיִּפְתָּח לָכֵה וְהָיִיתָ לָּנוּ לְקַצֵּין וְנִלְחָמָה בְּבְנֵי עַמּוֹן: וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְזִקְנֵי גִלְעָד
הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם אוֹתִי וְתִגְרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי וּמִדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי עִתָּהּ כְּאַשֶׁר צָר לָכֶם:
ח וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי גִלְעָד אֶל־יִפְתָּח לְכֵן עִתָּהּ שָׁבְנוּ אֵלֶיךָ וְהִלַּכְתָּ עִמָּנוּ וְנִלְחַמְתָּ בְּבְנֵי עַמּוֹן
וְהָיִיתָ לָּנוּ לְרֹאשׁ לְכָל יִשְׁבֵי גִלְעָד: ט וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֶל־זִקְנֵי גִלְעָד אִם־מְשִׁיבִים אַתֶּם אוֹתִי
לְהִלָּחֵם בְּבְנֵי עַמּוֹן וְנָתַן יְהוָה אוֹתָם לִפְנֵי אֹנְכִי אֵהְיֶה לָכֶם לְרֹאשׁ: י וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי־גִלְעָד
אֶל־יִפְתָּח יְהוָה יְהִי שְׁמֹעַ בִּינוֹתֵינוּ אִם־לֹא כְּדַבְּרְךָ כֵּן נַעֲשֶׂה: יא וַיֵּלֶךְ יִפְתָּח עִם־זִקְנֵי
גִלְעָד וַיַּשִּׁימוּ הָעָם אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקַצֵּין וַיְדַבֵּר יִפְתָּח אֶת־כָּל־דְּבָרָיו לִפְנֵי יְהוָה
בְּמִצְפֶּה: יב וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן לֵאמֹר מִה־לִּי וְלֶךְ כִּי־בָאת אֵלַי
לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי: יג וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן אֶל־מַלְאָכָיו יִפְתָּח כִּי־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְצִי
בְּעִלּוֹתוֹ מִמִּצְרַיִם מֵאַרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֵּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן וְעִתָּהּ הִשְׁיבָה אֶתְהֵן בְּשָׁלוֹם: יד וַיּוֹסֶף
עוֹד יִפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן: טו וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יִפְתָּח לֹא־לָקַח
יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְץ מוֹאָב וְאֶת־אַרְץ בְּנֵי עַמּוֹן: טז כִּי בְּעִלּוֹתָם מִמִּצְרַיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר
עַד־יַם־סוּף וַיָּבֹא קְדֵשָׁה: יז וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ אֲדוֹם לֵאמֹר אֶעֱבְרָה־נָא
בְּאַרְצְךָ וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֲדוֹם וְגַם אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשׁ:
יח וַיֵּלֶךְ בְּמִדְבַּר וַיָּסֹב אֶת־אַרְץ אֲדוֹם וְאֶת־אַרְץ מוֹאָב וַיָּבֹא מִמּוֹרַח־שִׁמְשׁ לְאַרְץ מוֹאָב
וַיַּחֲנוּ בְּעֵבֶר אֲרָנוֹן וְלֹא־בָאוּ בְּגִבּוֹל מוֹאָב כִּי אֲרָנוֹן גִּבּוֹל מוֹאָב: יט וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים
אֶל־סִיחּוֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֲשֹׁבוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל נַעֲבְרָה־נָא בְּאַרְצְךָ עַד־מְקוֹמִי:
כ וְלֹא־הָאֱמִין סִיחּוֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עָבַר בְּגִבּוֹלוֹ וַיֹּאסֶף סִיחּוֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בִּיהֲצֵה וַיִּלָּחֶם
עִם־יִשְׂרָאֵל: כא וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־סִיחּוֹן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיָּבוֹם וַיִּירָשׁ
יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־אַרְץ הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַהִיא: כב וַיִּירָשׁוּ אֶת כָּל־גִּבּוֹל הָאֱמֹרִי מֵאַרְנוֹן
וְעַד־הַיַּבֵּק וּמִן־הַמִּדְבָּר וְעַד־הַיַּרְדֵּן: כג וְעִתָּהּ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי
עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאֵתְהָ תִירָשׁוּ: כד הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ אוֹתוֹ תִירָשׁ וְאֵת
כָּל־אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִפְּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירָשׁ: כה וְעִתָּהּ הַטּוֹב טוֹב אֵתְהָ מִכָּל
בֶּן־צֹפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב הָרוֹב רֹב עִם־יִשְׂרָאֵל אִם־נִלָּחֵם גִּלָּחֵם בָּם: כו בְּשִׁבְתִּי יִשְׂרָאֵל בְּחֲשֹׁבוֹן
וּבְכַנּוּתֶיהָ וּבְעֶרְעוֹר וּבְכַנּוּתֶיהָ וּבְכָל־הָעָרִים אֲשֶׁר עַל־יְדֵי אֲרָנוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמִדּוּעַ
לֹא־הִצַּלְתֶּם בָּעֵת הַהִיא: כז וְאַנְכִי לֹא־חָטָאתִי לָךְ וְאַתָּה עֲשֵׂה אֵתִי רָעָה לְהִלָּחֵם בִּי יִשְׁפֹּט
יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן: כח וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־דְּבָרֵי
יִפְתָּח אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלָיו: כט וַתְּהִי עַל־יִפְתָּח רוּחַ יְהוָה וַיַּעֲבֹר אֶת־הַגִּלְעָד וְאֶת־מִנְשָׁה וַיַּעֲבֹר

קנז

אֶת־מִצְפֶּה גִלְעָד וּמִמִּצְפֶּה גִלְעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן: לַיָּדָר יִפְתָּח גִּדְרֵהּ לַיהוָה וַיֹּאמֶר אִם־נָתַן תִּתֶּן אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדִי: לֹא וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר יֵצֵא מִדִּלְתִּי בֵּיתִי לִקְרָאתִי בְּשׁוֹכֵי בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן וְהָיָה לַיהוָה וְהָעֲלִיתִיהוּ עוֹלָה: לֹא וַיַּעֲבֹר יִפְתָּח אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֵם בָּם וַיִּהְיֶם יְהוָה בְּיָדוֹ: לֹא וַיָּבֹם מַעְרוֹעֵר וְעַד־בָּאֵךְ מִצֵּית עֲשָׂרִים עִיר וְעַד אֲבָל פְּרָמִים מִכָּה גְדוֹלָה מֵאֹד וַיִּכְנְעוּ בְּנֵי עַמּוֹן מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזָר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיֵּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לַפְּנוֹ, עַל כֶּסֶּאֱוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שֶׁנִּתְּתָה לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּכִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

תחילת זמן קידוש לבנה באה"ק:
תחילת ליל שלישי, ו' תמוז

לוח זמנים לשבוע פרשת חוקת בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:34	5:36	8:35	8:36	9:07	9:08	10:19	10:20	19:52	19:52	20:19	20:19	19:32	20:31
חיפה (ק)	5:29	5:31	8:32	8:34	9:04	9:05	10:17	10:18	19:55	19:56	20:23	20:23	19:26	20:35
ירושלים (ק)	5:29	5:31	8:32	8:34	9:03	9:05	10:16	10:18	19:54	19:54	20:21	20:21	19:14	20:31
תל אביב (ק)	5:33	5:35	8:34	8:36	9:06	9:08	10:19	10:20	19:53	19:54	20:21	20:21	19:34	20:34
אוסטריה וינה (ק)	4:50	4:53	8:20	8:22	8:51	8:53	10:13	10:15	21:04	21:03	21:42	21:41	20:45	22:02
אוסטרליה מלבורן (ח)	7:33	7:33	9:24	9:24	9:56	9:56	10:45	10:45	17:12	17:15	17:41	17:43	16:56	17:54
אוקראינה אודסה (ק)	5:02	5:05	8:27	8:28	8:59	9:01	10:19	10:21	20:57	20:57	21:33	21:32	20:39	21:36
אוקראינה דונייצק (ק)	4:26	4:28	7:55	7:57	8:26	8:28	9:48	9:50	20:37	20:36	21:14	21:14	20:18	21:18
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	4:35	4:38	8:05	8:07	8:37	8:39	9:59	10:00	20:49	20:48	21:27	21:27	20:31	21:31
אוק. ז'יטומיר (ק)	4:53	4:56	8:26	8:28	8:58	9:00	10:21	10:23	21:23	21:22	22:03	22:02	21:04	22:06
אוקראינה קייב (ק)	4:43	4:46	8:18	8:20	8:50	8:52	10:13	10:15	21:17	21:17	21:59	21:58	20:59	22:02
איטליה מילאנו (ק)	5:32	5:34	8:55	8:57	9:27	9:29	10:46	10:48	21:19	21:19	21:55	21:54	21:01	22:13
אקוואדור קיטו (ח)	6:05	6:06	8:39	8:40	9:09	9:10	10:11	10:13	18:28	18:29	18:50	18:52	18:11	18:56
ארגנטינה ב. איירס (ח)	7:58	7:59	9:53	9:53	10:25	10:26	11:15	11:16	17:54	17:56	18:20	18:23	17:37	18:35
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	9:05	9:05	10:54	10:54	11:24	11:25	12:12	12:13	18:30	18:33	19:00	19:02	18:14	19:06
ארה"ב בולטימור (ק)	5:38	5:41	8:49	8:51	9:22	9:23	10:37	10:39	20:40	20:40	21:10	21:10	20:22	21:14
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	5:22	5:24	8:36	8:38	9:08	9:10	10:25	10:26	20:35	20:35	21:07	21:07	20:17	21:21
ארה"ב ג'רסי (ק)	5:23	5:25	8:37	8:38	9:09	9:10	10:25	10:27	20:35	20:34	21:06	21:06	20:17	21:22
ארה"ב דטרויט (ק)	5:52	5:55	9:10	9:12	9:41	9:43	10:59	11:01	21:17	21:17	21:50	21:50	20:59	22:05
ארה"ב היוסטון (ק)	6:19	6:21	9:17	9:19	9:49	9:51	11:01	11:02	20:29	20:29	20:55	20:55	20:11	21:07
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	5:39	5:41	8:43	8:45	9:15	9:17	10:28	10:30	20:12	20:13	20:40	20:40	19:55	20:52
ארה"ב מיאמי (ק)	6:28	6:30	9:21	9:23	9:54	9:55	11:04	11:05	20:18	20:19	20:44	20:44	20:01	20:55
ארה"ב ניו הייבן (ק)	5:17	5:20	8:31	8:33	9:04	9:05	10:20	10:22	20:31	20:31	21:03	21:03	20:13	21:20
ארה"ב שיקאגו (ק)	5:11	5:13	8:29	8:31	9:00	9:02	10:18	10:19	20:35	20:35	21:08	21:07	20:17	21:21
בוליביה לה פאס (ח)	6:51	6:52	9:12	9:13	9:41	9:42	10:39	10:40	18:19	18:21	18:43	18:44	18:03	18:48
בלגיה אנטוורפן (ק)	5:24	5:28	9:00	9:02	9:33	9:35	10:57	10:58	22:05	22:04	22:47	22:46	21:46	23:14
בלגיה בריסל (ק)	5:25	5:28	9:02	9:04	9:33	9:35	10:57	10:59	22:04	22:04	22:46	22:45	21:46	23:11
בלרוס ליובאוויטש (ק)	4:14	4:17	8:03	8:05	8:34	8:36	10:02	10:04	21:43	21:41	22:34	22:32	21:24	22:36
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:43	6:44	8:53	8:54	9:24	9:25	10:19	10:20	17:35	17:36	17:59	18:01	17:18	18:08
ברזיל ריו דה ז'נרו (ח)	6:28	6:29	8:39	8:40	9:10	9:11	10:05	10:06	17:22	17:24	17:47	17:48	17:06	17:55
בריטניה לונדון (ק)	4:39	4:42	8:18	8:20	8:49	8:51	10:13	10:15	21:27	21:26	22:10	22:08	21:08	22:35
בריטניה מנצ'סטר (ק)	4:36	4:39	8:20	8:23	8:52	8:54	10:18	10:20	21:47	21:45	22:34	22:32	21:28	23:04
גרמניה ברלין (ק)	4:40	4:43	8:21	8:23	8:52	8:55	10:18	10:20	21:37	21:36	22:22	22:21	21:19	22:25
גרמניה פרנקפורט (ק)	5:11	5:14	8:46	8:48	9:17	9:19	10:41	10:42	21:45	21:44	22:25	22:24	21:26	22:28
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	6:48	6:48	8:57	8:58	9:27	9:28	10:00	10:01	17:33	17:35	17:57	17:59	17:16	18:03
הודו בומביי (ח)	6:01	6:02	8:46	8:48	9:19	9:20	10:26	10:28	19:21	19:22	19:45	19:46	19:04	19:50
הודו פונה (ח)	5:56	5:57	8:43	8:44	9:14	9:16	10:22	10:23	19:18	19:19	19:42	19:43	19:01	19:47
הונגריה בודפשט (ק)	4:44	4:46	8:11	8:13	8:43	8:45	10:04	10:06	20:49	20:48	21:26	21:25	20:30	21:29
טורקיה איסטנבול (ק)	5:30	5:32	8:44	8:46	9:16	9:18	10:33	10:35	20:43	20:43	21:15	21:15	20:25	21:19
יוון אתונה (ק)	6:00	6:03	9:10	9:11	9:42	9:44	10:57	10:59	20:55	20:55	21:24	21:24	20:37	21:28

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	5:08	5:10	8:33	8:35	9:05	9:07	10:26	10:28	21:06	21:06	21:43	21:42	20:48	21:46
מקסיקו מ. סיטי (ק)	6:52	6:54	9:44	9:45	10:13	10:15	11:22	11:23	20:26	20:27	20:50	20:51	20:09	20:55
ניו זילנד קרייסטצ'רץ' (ח)	8:02	8:01	9:42	9:43	10:15	10:15	11:01	11:01	17:02	17:05	17:33	17:36	16:46	17:40
נפאל קטמנדו (ח)	5:03	5:05	8:02	8:03	8:32	8:34	9:44	9:45	19:09	19:10	19:35	19:36	18:52	19:40
סינגפור סינגפור (ח)	6:58	7:00	9:28	9:29	10:01	10:02	11:03	11:04	19:15	19:17	19:38	19:39	18:58	19:43
פולין ורשא (ק)	4:10	4:13	7:51	7:53	8:22	8:24	9:47	9:49	21:07	21:06	21:51	21:50	20:48	21:54
פרו לימה (ח)	6:26	6:27	8:44	8:45	9:16	9:17	10:14	10:16	17:55	17:57	18:18	18:20	17:39	18:24
צרפת ליאון (ק)	5:47	5:50	9:12	9:14	9:43	9:45	11:03	11:05	21:39	21:38	22:14	22:14	21:21	22:32
צרפת פריז (ק)	5:43	5:46	9:15	9:17	9:46	9:48	11:08	11:10	22:03	22:02	22:42	22:41	21:44	23:03
קולומביה בוגוטה (ח)	5:40	5:41	8:18	8:19	8:47	8:49	9:51	9:52	18:18	18:19	18:41	18:42	18:01	18:46
קנדה טורונטו (ק)	5:32	5:35	8:53	8:55	9:24	9:26	10:43	10:44	21:07	21:07	21:41	21:41	20:49	21:57
קנדה מונטריאול (ק)	5:02	5:05	8:26	8:28	8:57	8:59	10:17	10:19	20:51	20:51	21:26	21:26	20:33	21:44
קפריסין לרנקה (ק)	5:32	5:34	8:35	8:36	9:08	9:09	10:21	10:23	20:04	20:04	20:32	20:32	19:46	20:36
רוסיה מוסקבה (ח)	4:38	4:42	8:33	8:35	9:03	9:05	10:33	10:34	22:25	22:24	23:20	23:18	22:06	23:57
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	5:23	5:26	8:49	8:51	9:21	9:23	10:42	10:44	21:24	21:24	22:01	22:00	21:06	22:04
שווייץ ציריך (ק)	5:24	5:27	8:53	8:55	9:24	9:26	10:45	10:47	21:32	21:32	22:10	22:09	21:14	22:28
תאילנד בנגקוק (ח)	5:49	5:51	8:30	8:32	9:03	9:04	10:09	10:10	18:51	18:52	19:14	19:15	18:34	19:19

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמו"ר בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוָתוֹ וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פלאיב ואורב ולסמים וחיית רעות בדרך ומפל'פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il